

NEDERLANDSCH-INDISCH

PLAKAATBOEK,

1602—1811,

DOOR

Mr. J. A. VAN DER CHIJS.

TIENDE DEEL.

1776—1787.

Uitgegeven door het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen met medewerking van de Nederlandsch-Indische Regering.

BATAVIA
LANDSDRUKKERIJ.

'sHAGE
M. NIJHOFF.

1892.

1776.

J. VAN RIEMSDIJK.

12 Januarij. *Last op de Vendumeesters te Batavia de aankondigingen van te verkoopen vaste goederen te laten drukken.*

Is goedgevonden en verstaan de Vendumeesters deezer stede te ordonneeren om alle biljetten van verkoopingen van vaste goederen, die zy tans ter affixie copieeren laaten, voortaan door den stads-drukker in een netter, beknopter en exacter form te doen drukken naar het exemplaar of voorschrift, dat zy uit de koop- en andere eigendoms-brieven opmaaken, en hem daar voor te laaten genieten het gene tot hier toe voor de copien van diergelyke biljetten betaald is, mits dat hy ook zal moeten zorge draagen, dat dezelven allerwegen aan de stads-poorten, voor de te verkoopen perceelen en daar het verder gebruykelyk is, geaffigeerd worden.

16 Januarij. *Toelichting tot het bepaalde op 17 Maart 1775 nopens boedels.*

De executeurs van zekeren boedel hadden gevraagd »geëlucideerd te worden, of de by resolutie deeser tafel van den 17en Maart 1775 verleende qualificatie aan Weesmeesteren deezer stede om, by overlyden van een gehuwden man of vrouw, die kinderen nalaat, 't zy by elkanderen of in een vorig huwelyk verwekt, de langstleevende, by taxatie onder eede, te laaten behouden zoodanige losse en vaste goederen, als dezelve zoude begeeren, ook betrekking heeft tot particuliere boedelredderaars, gelyk de supplianten; zoo is goedgevonden

en verstaan daar op by deezen te verklaren, dat de qualificatiën, by voorschreven resolutie eenlyk aan de collegien van Weesmeesteren, hier en elders, gegeven, tot dezelven in 't byzonder bepaald zullen blyven en niet verder of tot particuliere boedelredderaars geëxtendeerd mogen worden; dog dat deeze regeering zig egter voorbehoudt, wanneer door de langstleevende van deeze of gene egtgenooten by dezelve verzoek wordt gedaan ter overneeminge by taxatie van eenige goederen uit den gemeenen of afzonderlyken boedel van den overleden man of vrouw en daar omtrent by hem of haar geene speciale dispositie mogte weezen gemaakt, in dat verzoek al of niet te condescendeeren, naar dat men het bevinden zal te behooren".

6 Februarij. *Gewijzigde conditiën voor het geprivilegeerde stads-logement te Batavia.*

Zie bij 17/28 Mei 1765.

De wijzigingen zijn de volgende:

aan art. 12 is toegevoegd: »ook zal voor suiker en arak, welke met andere goederen van die natuur onder de groote fusten begrepen zyn, by uitvoer van hier door vreemdelingen, uitgezondert de Manilhase en Macaosche trafiquanten, aan den kastelein moeten worden betaald de hier bovengemelde pakhuishuur van een per cent";

in art. 13 en 14 is: »drie huurwagens", veranderd in: »zes huurwagens";

art. 18—22 zijn vervangen door:

Art. 18. De kastelein zal, in opzigt van de tafel, dranken en betaaling stiptelyk in agt nemen het gestatueerde by het project tot de opregting van dit huis, 't welk in plano gedrukt, aan een plank in het zelve zal opgehangen worden tot narigt van een iegelyk; blyvende de bepaling omtrent de kosten der verteeringe van de genen, die in het stads logement in gyzeling gezet worden, aan de discretie van den regter.

Art. 19. Ook zal hy niet vermogen te verkopen of uit te soetelen eenige dranken, hoe genaamt, 't zy by de bottel of

kleine maat, als alleen om binnen het zelve verorberd te worden door lieden, die ter gelegenheid van openbaare verkopingen aldaar verschynen, dan wel zyne gasten, namelyk: de persoonen, aldaar logeerende en ter maaltyd komende of die van buiten dezelven mogten komen bezoeken;

art. 23 en 24 zijn geworden art. 20 en 21;

tusschen art. 24 en 25 is ingeschoven een nieuw artikel 22, luidende: »de eigenaars van goederen, die uit eenige schepen van vreemde, Europische natien, de Manilhase en Macaose trafiquanten uitgezonderd, op de reede in andere kielen worden overgescheept, zullen daar voor aan den kastelein van de by het 12de articul bepaalde pakhuishuur de helft en voor zulke, die, door burgers of andere hier ter plaatse gekogt zynde, aan de wal gebragt en in hunne eygen pakhuisen opgeslagen worden, de geheele pakhuishuur moeten voldoen, even of die goederen werkelyk in de pakhuisen van het gemelde logement geborgen waren";

art. 25—27 zijn gewijzigd, als volgt:

Art. 23. En op dat de groote onkosten voor pakhuisen en andere gemakken, ten voordeele der commercianten gemaakt, niet te leur worden gesteld, zullen de door vreemdelingen ingevoerde, gepermitteerde koopmanschappen of andere goederen, die hun in eygendom toebehoren of waar van geen verkoop, invoegen voorsz., mogte wezen geschied, nergens anders als in de pakhuisen van het stads logement mogen worden opgeslagen, sub poene als by plakaat van den 28en May 1765.

Art. 24. Van alle biljetten van verkoopingen, zonder onderscheid, zoo wel als van plakaten en andere publieke papieren, zal, door die zulks aangaat, een exemplaar aan den meergemelden kastelein moeten worden bezorgd, om door hem op een houten bord voor of aan het stads logement aangeplakt te worden.

Art. 25. Van publieke verkoopingen van vaste goederen, die voortaan in dit logement Saturdags 's ogtends op een bekwaam uur of ten negen uuren zullen worden gedaan, zal de kastelein genieten een agtste ten hondert uit het vendu-salaris;

maar zy mogen gehouden worden, daar men het goedvindt, volgens resolutie van den 4en December 1764.

Art. 26. Eindelyk zullen, om dit logement bestaanbaar te maaken en credit aan hetzelve toe te voegen, alle de voorschreven privilegien en prerogativen volgens resolutie van den 23en Maart 1770 geprolongeerd zyn en blyven tot ultimo Augustus van het jaar 1785;

art. 28 is geworden art. 27.

De kastelijn klaagde, dat de uitgaven voor het logement meermalen de inkomsten »surpasseerden, uit hoofde, zoo van »de reparatien, die er aan gedaan moeten worden en den »steigerenden prys van de leevensmiddelen, als van het kleen »getal en kort verblyf der aankomende vreemdelingen". Hij vroeg veel meer hulp, dan de Regering hem verleende, o. a., dat de kooplieden van Manila en Macao verpligt zouden worden hun intrek bij hem te nemen.

6 Februarij. ***Bepaling, dat van Regeringswege dagelijks vier lasten rijst op de markt bij de kleine maat verkocht zouden worden.***

Groote toeloop van koopers was de oorzaak dezer vermeerdering. — Op 1 Maart 1776 zijn de vier lasten tot vijf opgevoerd.

6 Februarij. ***Overname van het landgoed Buitenzorg met de daaraan grenzende kampong Baroe door den Gouverneur-Generaal voor 40500 rijksdaalders, »zuiver »geld of buiten 's Heeren en andere geregtigheden".***

De inventaris (beesten, enz.) werd bij taxatie overgenomen. Van een en ander is in de resolutiën van de Indische Regering aanteekening gehouden, »ten blyke voor den gene, »die, zyn Edelheid in het bestier succedeerende, de gemelde »land- en andere goederen weder in zelfder voegen zoude »gelieven over te neemen".

De overname geschiedde van de weduwe van den vorigen Gouverneur-Generaal.

6 Februarij. *Wijziging van het bepaalde op 4 Augustus 1775, art. 3, nopens de zieken op het hospitaal-schip ter reede Batavia.*

Het aantal kussens en »kombaarssen" werd tot 50 stuks vermeerderd en bovendien mogt over 12 kan lampolij meer beschikt worden.

Op 1 Maart 1776 zijn deze en andere verstrekkingen nog vermeerderd.

13 Februarij. *Bepaling, dat aan de Luthersche predikanten te Batavia, in plaats van »de bepaalde rantzoenen »van speceryen, drinkwater en brandhout", maandelijks een half last rijst zoude verstrekt worden.*

Bedoelde predikanten verzochten zulks, omdat de vroegere rantsoenen, »schoon in zig zelven ten hoogsten aangenaam, »nogtans in de huishouding niet van dat nut en voordeel »waren, als de ryst".

27 Februarij. *Wijziging van het bepaalde op 4 Augustus 1775 »tot bewaaring of herstelling van 's volks gezondheid »op de reede en aan de wal hier ter hooofdplaatze".*

De Regering vond goed:

1° omtrent de verstrekking van kleederen aan het scheepsvolk by aankomst hier ter reede, te persisteeren by het 20ste articul van de gemelde ordonnancie;

2° den opperchirurgyn van het hospitaal schip tot een middel van bestaan toe te leggen een halve ryksdaalder of 24 stuyvers 's daags, ten laste van de Compagnie, dewyl haar aan de gestadige attentie en zorg van zoo een bediende te veel gelegen is;

3° den commandeur en opper-equipagemeester nadrukkelyk te gelasten om, zoo veel immers mogelyk, het scheepsvolk te laaten op hunne bescheiden bodems, dan wel, in cas van noodzaakelykheid, by backen op andere schepen en vaartuigen te laaten overgaan, al was het maar voor eenige dagen, en zulks met schriftelyke ordonnancien, dewyl zy anders menigmaalen nog lyfberging, nog eeten en drinken hebben;

4° tot het bedienen van het jaagpad, dat veele Europeesche jongelingen vernielt, voortaan Comp^s slaaven te laaten emploieeren, onder een Europeesch opziener;

5° op schepen, die niet gelost of geladen worden, een oud zeil over de kuil te laaten spannen, naar het gebruik by andere natien; dog op de overige schepen, het volk, van zes tot elf uuren 's morgens en van twee tot zes uuren 's avonds uit de ruimen opkomende, zoo veel mogelyk, te menageeren, op dat zy zig verschoonen en uitrusten kunnen, en zulks de scheeps-overheden aan te beveelen;

6° desgelyks, om het volk onder de deks-officieren te verdeelen, ten einde toe te zien, dat zy zig kammen, wasschen en schoon houden, het onder-halfdek tot hunne lyfberging te geeven en zig te wagten van hun ligtvaardig te slaan of anders te mishandelen, op poene van eene exemplaire correctie;

7° omtrent de verstrekking van rantzoenen en kostgeld aan de schepelingen, te persisteren by het reglement van den 24^{en} Maart 1775, zonder daar in eenige andere verstrekking te maaken als die nader, op het berigt van den commandeur, van den Bergh, gearresteerd;

8° de tegenwoordige schafordre onder de militaire onderofficieren en gemeenen in deezer voegen te veranderen, dat hun voortaan zullen worden opgedischt:

op Zondagen: soup van hoenders of kerri;
» Maandagen: gezouten vleesch met kadjang;
» Dinsdagen: versch vleesch en poespas;

op Woensdagen: gezouten spek en kadjang of aardappelen;
» Donderdagen: kerri van versch vleesch;
» Vrydagen: versch vleesch en poespas;
» Saturdagen: gezouten vleesch en kadjang of witte boonen;

en tot voorkoming, dat de gemeene man door het ontzag voor een bakmeester, die vaandrig is, verhinderd worde over hem te klaagen, wanneer hy zynen pligt niet naar vereisch betragt, den bakmeester, zoo wel in de stad, als in het casteel, op voordragt van het hoofd der militie door den heer Gouverneur Generaal aangesteld, in het vervolg geene hooger qualiteit te geeven dan van sergeant;

9° de door den heer Directeur Generaal voorgeslagen afscheiding der wagten van de casernen aan alle de poorten, op dat de genen, die de wagt niet hebben, behoorlyk hunne rust genieten kunnen, ten zy 'er tot dit einde bequaame boven-logementen te vinden waren, te laaten geschieden, zoo als het best weezen kan;

10° door den onder-sergeant aan elke poort te doen zorg draagen, dat het volk zig behoorlyk kamme, wassche en reinige, mitsgaders aan iedere wagt een of meer slaaven uit het ambagts quartier te laaten geeven om deselve te veegen en te schrobben en ook het goed van de soldaaten te wasschen;

11° door de wagthebbende officieren ten scherpsten te laaten toezien, dat het volk niet in de open lugt, nog in den maaneschyn slaape; voor al, dat de Europeërs, die, dronken zynde, de wagten passeeren, opgevat en ter ruste gebragt worden om uit te slaapen:

12° naar het tegenwoordige gebruik, door ieder capitain ten minsten twee maal ter weeke de casernen, daar zyne compagnie legt, te laaten visiteeren en van zyne bevinding berigten aan het hoofd der militie, om 'er maandelyks een generaal verslag van te doen aan den heer Gouverneur Generaal;

13° behalven de benoodigde verschooning voor de zieke matroozen, die zy by hun inkomen in de hospitaalen erlangen, nog, wanneer zy, ten vollen hersteld zynde, daar uit gaan, aan ieder derzelven, ten overstaan van den binnenregent en een der practizyns, de laatsten by maandelyksche toerbeurten, in het binnen-hospitaal, mitsgaders van den binnen-regent en den hospitaals-boekhouder in het buiten-hospitaal, te laaten verstrekken een baatje, een broek en een neusdoek, om voor inkoops-prys, de ryksdaalder tegen 48 stuyvers berekend, den genieteren op rekening gesteld te worden, met afschaffing van het zoo genaamde spekgeld of het onbetaamelyk gebruik om de verstrekte kleederen, van die ze ontvangen hebben, weder op te koopen tot geringe pryzen; dog de voorschreven verstrekking aan niemand anders te laaten doen, als die 'er om verzoeken, en hem dus dezelve niet op te dringen tegen zynen zin, gelyk zulks reeds verboden is by resolutie deezer tafel van den 5en February 1768;

14° zoo dra een zieke in het hospitaal wordt gebragt, hem binnen het voorportaal te doen verschoonen en, zoo wel zyne kist, als zyn vuil goed zuiveren, ter bewaaringe van dezelve op eene aparte, daar toe geschikte plaats, onder goed opzigt;

15° nadien de kapokken bultzakken zeer contagieus en aansteekende worden geoordeeld, dezelve, wanneer de tans in gebruik of nog in voorraad zynde zullen weezen versleten, eens voor al te excuseeren, zoo wel voor de zieken op het hospitaal-schip ter reede, als in de beide hospitalen; en, in plaatze daar van, berottingde katels te laaten verstrekken, om met een kombaars daar op gebruikt te worden;

16° het hoofd van de militie, den commandeur en opper-equipagemeester, het hoofd van de chirurgie en den visitateur ter reede, mitsgaders de binnen-regenten van de buiten hospitalen te gelasten om maandelyks, ieder voor zoo verre het hem aangaat, aan den heer Gouverneur Generaal schriftelyk te berigten, of deeze schikkingen, welke

den 10en Maart naastkomende een aanvang zullen neemen, behoorlyk worden agtervolgd, nevens die, welke by de ordonnancie van den 4en Augustus 1775 gemaakt zyn, en in hoe verre men daar door komt te bereiken het groote oogmerk in allen deezen, om de ziekten, onder Godes zegen, te verhoeden, het volk te conserveeren en den dienst der maatschappye te bevorderen;

17° over de propositie om de pennisten-tafel, die by resolutie van den 1en October 1765 geheel geabrogeerd is, weder op den voorigen voet te brengen tot preventie der sterfte van geringe gage winnende klerken op de respective schryfcomptoiren, de dispositie te surseeren en zig nader te bedenken, of tot soulaas van deeze behoeftige luiden geene andere en meer voldoende schikkingen zoude kunnen worden beraamd, buiten laste van de Compagnie.

En met betrekking tot het berigt van den commandeur en opper-equipagemeester, van den Bergh, is goedgevonden en verstaan, van de verstrekking van hoenders voor het vervolg geheel af te zien, dog daar voor:

1° in de goede mousson, gerekend van primo April tot ultimo October, alle Zondagen weder versch vleesch te laaten verstrekken aan de zeevaarenden hier ter reede, naamelyk:

aan een opper-officier 1 ½ ℔,
» » onder-officier 1 ¼ ℔, en
» » gemeene 1 ℔;

en daar toe het rundvee leevendig op het admiraals schip te doen brengen, om daar aan boord geslagt en des Zondags vroeg van de overige schepen afgehaalt te worden;

2° in de quaade mousson, gerekend van primo November tot ultimo Maart, aan de gemelde zeevaarenden, onder hunne maandelyksche rantzoenen, des Zondags eene buitengewone verstrekking te laaten doen van gezouten vleesch en spek of van ieder de helfte, namelyk:

aan een opper-officier 1 ¼ ℔,
» » onder-officier 1 ⅛ ℔, en
» » gemeene 1 ℔.

3° geduurende deeze vyf maanden te excuseeren de gewoonlyke verstrekking van groenten op Zondagen, dog daarentegen eens of twee maalen ter maand, wanneer het handzaam weer is, tot verquikking der schepelingen versch vleesch en groenten aan dezelven te laaten verstrekken, even als in de goede mousson;

4° behalven de Zondaagsche verstrekkingen, maandelyks nog, op zoodanig een dag, als daar toe de bequaamste zal worden geoordeeld, versch vleesch te laaten uitdeelen, invoegen als gezegd, en zulks zoo wel in de quaade, als in de goede mousson, dewyl het minder kostende der voorschreven verstrekking van het rundvee dan van de hoenders zulks permitteert;

5° op dat alle de scheeps-overheden ter reede weeten mogen, dat het rundvee aan boord van het admiraals-schip gebragt is, van dien bodem des Saturdags, even voor den ondergang der zonne, eene Princen-geus verkeerd van de vlaggestok te laaten waayen, ten einde des Zondags vroeg het vleesch en de groenten te doen afhaalen; dog, wanneer die geus niet waait, gezouten vleesch en spek, ter verstrekking, in het water te zetten;

6° aan de zeevaarenden op de schepen, die uit Nederland hier aankomen, voor hunne twee ordinaire ververschingdagen, zoo wel in de quaade, als in de goede mousson, versch vleesch en groenten te laaten verstrekken. beginnende, 't zy terstond by hun arrivement, zoo het weer zulks toelaat, dan wel met den tweeden of derden dag daaraan; en ten dien einde het rundvee direct naar zoodanige bodems te doen bezorgen, om daar geslagt en, naar hunne bemanning, volgens de hier vooren gemaakte bepaaling uitgedeeld te worden;

7° deeze schikkingen ook, gelyk de overige, den 10en Maart aanstaande te laalen ingaan, met last aan den gemelden opper-equipagemeester, om dezelve nauwkeurig te observeeren en te doen observeeren.

Het bepaalde nopens het niet verstrekken van zwaar kost-

geld aan het volk op de Equipage-werf is den 2den April 1776, als »te kostbaar voor de Maatschappy en niet ligtelyk in te »voeren", weder ingetrokken.

27 Februarij / 1 Maart. *Verbod tegen uitvoer van suiker.*

De straf was confiscatie en »verbeurte van de viervoudige »waarde daarenboven".

Uitgezonderd werden »de gepermitteerde lasten voor de »scheeps-officieren, mits dat zy een consent-briefje vertoonen, »door den Heer Gouverneur Generaal ondertekend".

De reden van het verbod was: »om voor te komen, dat »in de tegenwoordige schaarsheid van suiker vreemdelingen »of andere handelaars eerder dan de Compagnie geriefd »werden".

1 Maart / 23 April. *Maatregelen in het belang van de suiker-fabricatie in de omgeving van Batavia.*

Nademaal de presente duurte van buffels en het gebrek aan brandhout by verre de meeste suikermolens ons gegronde reden geeven van te denken, dat de interdictie tegen het slagten van tot de voortteeling bequaam zynde wyfjes-buffels, gedaan by biljet van den 8en December 1750 en gerenoveerd by placaat van den 6en April 1752, mitsgaders de by placaat van den 29en January 1751 gestelde ordres tegen de uitroeying der in de nabyheid van suikermolens gelegen' houtbosschen, dermaaten buiten vigeur geraakt zyn, dat zy tans schroomeloos overtreden worden, ten merkelyken nadeele van den landbouw en de suikermaakeryen; zoo is 't, dat wy op den 1en Maart laastleden in Raade van Indie goedgevonden en verstaan hebben, by renovatie van de gemelde interdictie en ordres, mits deezen nader te beveelen:

dat geene wyfjes van buffels, die nog tot de voortteeling bequaam zyn, zullen mogen worden geslagt, op poene van eene amende van vyftig ryksdaalders voor ieder zoodanig beest, hetwelk geslagt is, ten behoeven van den officier, die

de calange zal doen; en dat overzulks ook de pagter van het slagten van vee geene briefjes tot het slagten van buffels zal mogen verleenen, ten zy hem alvoorens gebleken is de visitatie van dit hoornvee door den keurmeester van het beestiaal, die gehouden zal weezen den afbrengeren van hetzelve het voorschreven verbod aan te kundigen, om zig voor schade te wagten;

dat niemand houtskolen zal mogen branden op landen, die binnen zes uuren gaans van eenige suikermolen aan rivieren gelegen zyn, op verbeurte van eene boete van vyftig ryksdaalders, ten behoeve der kasse van Heemraaden der Bataviasche ommelanden en van den aangeever, ieder voor de helfte;

dat desgelyks niemand brandhout in quantiteit zal mogen afvoeren langs de Mokervaart, voorby de post Anké, en langs de rivier Tangerang, voorby de post de Qual, sub poene van aanhouding van hout en vaartuig door en ten behoeven van de daar commandeerende officieren; dog dat daar van nogtans uitgezonderd zullen weezen geringe en niet noemenswaardige partytjes, welke somtyds door den inlander tot dagelyksch gebruik in kleine canoas mogten worden afgebragt;

dat ook niemand zig zal verstouten in de voor de suikermolens welgelegen' bosschen *gagar* te maaken of *tipar* te zaayen, dat is boomen af te branden, om op derzelver assche padi of ryst te planten, en padi te zaayen in de bosschen, als beiden zeer schadelyk voor dezelve, sub poene van eene amende van vyftig ryksdaalders, ten behoeven van de kasse van Heemraaden voor de eene en den aangeever voor de andere helfte.

En, dewyl het veeltyds gebeurt, dat inhaalige eigenaars van suikermolens, zonder eenig regard te neemen op de fataliteiten, die de huurders van dezelve buiten staat gesteld mogten hebben om de huurpenningen prompt te voldoen, uit hoofde van hunne nalaatigheid in deezen het met hun aangegaan huur-contract voor vervallen houdende, tegen hun procedeeren tot vernietiging van het gemelde contract en publiquen verkoop van het suikerriet, enz., ten einde hetzelve, als tog

niemand anders beter convenieerende te koopen dan den eigenaaren zelven of den genen, waar aan zy de molens weder verhuuren, voor geringe pryzen magtig te worden, dog dusdanige behandelingen niet weinig tot prejudicie van de huurders strekken, die hunne gansche welvaart tot de culture van het suikerriet besteed hebben; is, om zulks voor het vervolg te prevenieeren, noodig geoordeeld by deezen nog te statueeren, dat de eigenaars van suikermolens, die, wanneer de huurders derzelve omtrent de betaaling der huurpenningen in gebreke blyven, het met hun aangegaan huur-contract begeeren vernietigd te hebben, verpligt zullen weezen om het door de laatsten aangeplant suikerriet, dat nog op het veld staat of reeds gesneden is, mitsgaders de daar uit geperste en in balies of potten gevonden wordende sappen, by taxatie van lieden, zig des verstaande, door partyen wederzyds te benoemen, in mindering of voldoening der agterstallige huurpenningen over te neemen, zonder dat het een en ander meer by executie zal mogen worden verkogt; dog dat, ingevalle partyen het omtrent dies taxatie niet eens kunnen worden, zy het point in geschil moeten stellen ter beslissinge van hunnen competenten regter, zonder van deszelfs uitspraak te mogen provoceeren of zig op een hooger regter beroepen; en overzulks de notarissen alhier te gelasten om daar van by de huur-contracten wegens suikermolens altoos speciaal mentie te maaken.

Zie ook 25 Junij 1799 en 20 Junij 1801.

1 Maart / 23 April. *Voorschriften nopens het »heffen van de markt-»geregtigheden".*

In ervaaring gekomen zynde, dat de meeste passer- of markthuurders in het Bataviasche district zeer licentieus en willekeurig te werk gaan met het heffen van de markt-geregtigheden, zonder zig meer te binden aan de daar omtrent gemaakte bepaalingen by het placaat van den 6en April 1752; zoo hebben wy, ten einde zulks ook kragtdaadiglyk te weeren,

beslooten de gemelde bepaalingen met de noodige ampliatien te vernieuwen en dienvolgens by deezen nader te statueeren:

dat de genen, die op de gepermitteerde marktplaatzen in de bovenlanden, gerekend van de environs deezer stede tot die van Buitenzorg inclusive, ter markt komen, niets meer zullen behoeven te contribueeren, dan:

voor een buffelskar met goederen twee stuivers, dog, dezelve ledig zynde, niets, onder wat naam en pretext het hun ook mogte worden afgevorderd;

voor eene dragt goederen een halve stuiver;

voor een amfioen-kraampje een stuiver;

voor een kraampje van lywaat, ryst, suiker, tabak en diverse andere goederen een halve stuiver;

en dat de passerhouders de beide eerstgemelde geregtigheden eenlyk zullen mogen heffen van karren en dragten, welke op de vastgestelde marktdagen van 's morgens vroeg tot 's middags te twaalf uuren ter markt komen of dezelve zoo naby passeeren, dat zy daar door occasie zouden kunnen neemen om hunne goederen aan de marktgangers te verkoopen; dog dat van karren, dragten, praauwen of vaartuigjes, welke 'er op andere tyden passeeren, niemand iets zal mogen vorderen, 't zy ten behoeven van Comp[s] posten, de pagters of schutboomen, enz.; het een en ander, zoo wel als het onwettig passer houden, op poene van eene boete van twee honderd ryksdaalders, ten behoeven der kasse van Heemraaden voor de helfte en de wederhelfte ten behoeven van den Drossaard, dan wel den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander, door wien de aanhaaling geschiedt;

dat de passerhouders het zout privative op hunne markten zullen mogen laaten verkoopen, dog buiten dat niets, alzoo de amfioen, oli en alle andere dingen door een ieder vry mogen worden ter markt gebragt;

dat, by aldien de passerhouders zig vermeeten mogten iemand te dwingen om zyne goederen aan hun of hunne adherenten te verkoopen of ook de zoodanigen op eenigerley wyze te beletten met dezelve goederen naar beneden of naar

boven te passeeren, zy, daar van geconvinceerd weezende, zonder forme van proces geapprehendeerd, in de ketting geklonken en aan de gemeene werken ten arbeid gesteld zullen worden.

Injungeerende en gelastende derhalven de respective collegien van justitie, nevens derzelver officieren, inzonderheid den *Drossaard*, Heemraaden der Bataviasche ommelanden en den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander, gelyk ook de commandeerende officieren van de veldschans Tangerang en de posten Anké en de Qual, ieder voor zoo verre het van zyn departement is of hem concerneert, den inhoud deezes stiptelyk te executeeren en te doen executeeren, mitsgaders dien conform, de overtreeders te mulcteeren of anders te punieeren naar exigentie van zaaken.

En op dat niemand hier van ignorantie zoude kunnen pretendeeren, beveelen wy voorts, dat deeze gepubliceerd en, niet alleen in het Nederduits, Javaans, Maleits en Chinees ter gewoone plaatzen geaffigeerd, maar ook in de drie laastgemelde taalen aangeslaagen zal worden op alle de markten in de bovenlanden, geene uitgezonderd; met last aan de passerhouders om te zorgen, dat dezelve ongeschonden blyve, ten einde van een ieder, zoo wel op de markt-, als andere dagen, te kunnen worden gelezen.

Zie ook 8 December 1801.

12 Maart. *Intrekking van het bepaalde op* 13 *Maart* 1767 *nopens het verminderen der salarissen van het personeel der amphioen-societeit.*

Vermits dit »genootschap" zich in bloeijenden staat bevond, »uitwyzens de op 6 Maart 1776 gearresteerde aanzienlyke uit- »deeling", bestond de reden voor het verminderen der salarissen niet meer, welke dientengevolge bepaald werden op hetzelfde bedrag, als vastgesteld was bij art. 19 en 20 van het op 30 November 1745 verleende octrooi (Deel V, bladz. 301).

12 Maart. *Toekenning aan den kassier en scriba van de amphioen-societeit »te zamen" van ½ pct. van de naar Nederland aan aandeelhouders geremitteerd wordende dividenden.*

Zij mogten dat bedrag »decorteeren voor hunne provisie, »in plaatze van de 2½ percent, die de geinteresseerden »anders aan hunne gemagtigden hebben voldaan".

26 Maart. *Voorschriften nopens den verkoop van arak.*

Doordien de arak-branders verlies leden op den arak, welken zij verpligt waren aan de Compagnie te leveren, hadden zij, om zich eenigermate schadeloos te stellen, het vaatwerk, waarin zij arak, niet bij de maat, maar bij het aantal leggers, aan particulieren verkochten, allengs kleiner gemaakt.

De Regering kon dit niet dulden en bepaalde daarom het navolgende:

Nademaal ons ter kennisse gekomen is, dat de eigenaars of huurders van de araksbranderyen hier ter plaatze sedert eenigen tyd niet alleen slegte of ondeugende arak stooken laaten, ten verkoop aan particulieren, maar dezelve ook leveren in heele en halve leggers, die niet houden de by onze resolutien van den 23en February 1759 en 1en December 1763 bepaalde maat, door welke frauduleuse practyken de Bataviasche arrak buiten 's lands geheel en al in discrediet zoude kunnen geraaken, ten nadeele dezer colonie; zoo is 't, dat wy, daar tegen de noodige voorziening willende doen, in Raade van Indie goedgevonden hebben te statueeren, gelyk wy statueeren by deezen, dat voortaan, beginnende met den 15en der loopende maand April, geene andere arrak, 't zy ten uitvoer naar buiten of tot de consumtie alhier, zal mogen worden gestookt en verkogt, dan die van een goede, ordinaire of leverbaare qualiteit is en dat van de leggers, welke daar mede gevuld worden, een heele zal moeten inhouden 388 en een halve 194 kannen van 10 mutsjes ieder, mitsgaders dat geene leggers met arrak zullen

mogen worden verkogt en afgeleverd (uitgezonderd de nader te melden kleine leggers), dan die alvoorens door den gezworen ykmeester geëxamineerd en gebrand zyn met een distinctief merk, ten blyke, dat zy de gelimiteerde maat houden, op poene van een honderd zilveren gekartelde ducatons voor ieder heele of halve legger, die, na den verkoop en aflevering uit de eene of andere brandery, bevonden wordt met ondeugende of geene goede, ordinaire arrak gevuld, dan wel ongeykt te weezen, te verbeuren by den leverancier van dezelve ten behoeve van de stads-kasse. En zal de ykmeester, die de yking van de gemelde leggers alleen moet doen, zonder byweezen van gecommitteerde Schepenen, dog die ook alleen aanspreekelyk zal blyven voor alle, daar omtrent ontdekt werdende vergrypingen, gehouden zyn, zoo menigmalen hy tot dat einde naar eenige arraksbrandery ontboden wordt, zig terstond derwaarts te begeeven, genietende voor zyne moeite, zonder onderscheid, of zoodanige brandery verre van de stad of naby geleegen zy, een ryksdaalder voor elken gang heen en weder en vyf stuivers voor ieder heele of halve legger, die hy ykt.

Dan, geconsidereerd onder de respective arraksbranders nog gevonden wordt, volgens de door den Baljuw ingeleverde notitie, eene quantiteit van wel 1776 p^s kleine leggers, naamelyk: 1442 p^s heele van 340 en 334 p^s halve van 170 kannen ieder, waar van de duigen, bodems en yzeren hoepels tot grooter vaatwerk niet kunnen worden geëmploieerd, hebben wy, offschoon die leggers door hun willekeurig zyn aangemaakt, egter, uit eene byzondere toegeevendheid en tot voorkoming van de schade, die zy met de vernietiging van dezelve zouden moeten ondergaan, besloten hun te permitteren, gelyk hun gepermitteerd word by deezen, om eerst of voor dat zy zig van andere voorzien, het voorschreven restant van 1442 p^s heele en 334 p^s halve kleine leggers met arrak van de straks bepaalde qualiteit, dog ongeykt, te mogen van de hand zetten tot een minderen dan den gewoonen prys, mits niet alleen de koopers by den verkoop adverteerende, dat die leggers niet meer inhouden dan 340 en 170 kannen respective, maar ook

van het verkogte getal telkens kennisse geevende aan den Baljuw of den Drossaard van de Bataviasche ommelanden, op dat deeze vergunning niet strekke tot een pretext om meerder leggers van die soort te verkoopen, dan gespecificeerd staan by de gemelde notitie, waar van de gemelde officiers een copie zal worden ter hand gesteld tot hun narigt.

Lasten en beveelen dezelven, ieder in zyne jurisdictie, op de executie deezes nauwkeurig te letten en tegen de contraventeurs te procedeeren tot de gestatueerde boete, zonder aanzien van perzoonen.

Nog hebben wy, tot weering van den ingeslopen dwang omtrent den inkoop van suiker en arrak alhier, noodig geoordeeld en verstaan, aan allen en een iegelyk, 't zy Comp^s dienaar, burger of vreemdeling, by deezen te permitteeren om de gemelde waaren, na dat de Compagnie daar mede zal weezen geriefd of wanneer de uitvoer daar van niet verbooden zy, te mogen koopen, van wien zy dezelve zouden willen neemen, buiten bemoeyenisse van den commandeur en opper-equipagemeester, den sabandaar of iemand anders; met verzekering teffens, dat de gene. welke ten dien opzigte eenige hindernis ontmoet en daar over by ons klaagt, behoorlyk gemainteneerd en de aangeklaagde naar verdienste gestraft zal worden.

En op dat niemand hier van ignorantie zoude kunnen pretenderen, beveelen wy, dat deze zal worden gepubliceerd en in de Nederduitse, Maleitse en Chineese talen geaffigeerd, zo als het gebruikelyk is.

Zie ook 15 Junij 1798.

2 April / 11 Junij. *Voorschrift nopens den handel op Japan.*

Is goedgevonden de commercie-bedienden in 't generaal, zoo wel als de opper- en onder-officieren van de naar Japan vertrekkende schepen, by eene schriftelyke ordonnantie te gelasten om zig stiptelyk te reguleeren naar de Japansche wetten en vooral zorgvuldig te wagten van 'er eenige goederen in- of uit te voeren, die by den Japander verboden zyn, hoe gering

dezelven ook zouden mogen weezen, op poene van anders van ampt en qualiteit gedeporteerd en naar Nederland verzonden te worden.

De Indische Regering was ontsteld door de ontvangst van de navolgende, Keizerlijke bevelschriften, welke als eene merkwaardigheid hier worden ingelascht.

De sluykhandel in dit ryk is van al ouds scherpelyk verbooden en tot heeden toe, dog deselve is zeedert eenige tyd vermeerdert, gruuwelyk en schrikkelyk geworden. Derhalven scherpelyk ondersogt zynde, is bevonden het meest Hollandsche goederen zyn geweest, welke de Hollanders, buyten hun bysonder gepermitteerd, koomen herwaarts over te brengen ter verhandelingen. Dus de Hollanders sodanige order van de Keyzer overtreeden hebbende, zal voortaan den capitain en verdere Hollanders, mitsgaders de scheepen, gevisiteert werden: en, by aldien 'er sluyk handel ontdekt werdt, sal deselve, al was 't opperhoofd, het land verbooden en het staaffkooper van de Edele Compagnie vermindert werden; waarom deese order niet moet overtreeden en ook alle de orders van de Nangazackys gouverneur observeeren; dog het zelve niet willende doen, moeten het comptoir verlaaten. (Onder stond): Japan, ten comptoire Nangazacky, den 20en Juny 1775

De aankomende scheepen, na de monster, so gaat het regeerend opperhoofd om het aankoomend opperhoofd af te haalen; en de schipper, aan de wal mede komende, dus dezelve heen en weder, zal deselve door den voederman werden geviesenteerdt, welke schippers jaarlyks op eenen dag ettelyke keere herwaarts gaan, maar zulks voortaan ophouden, waarom elk op 't schip de stuurlieden blyft oppassen om laading te bestieren; dog gemelde schippers hun noodsaakelykhyt na boord te gaan willen dus mede bekennen, dierhalven, na bevinding, een of twee maalen zal permitteeren en deszelfs kleederen gelyk so als andere Hollanders moet wesen.

De aangebragte goederen, gediertens, mitsgaders de drank

kassen en provisien, by de poort ieder scherpelyk zal visenteeren welke goederen, dat wesentlyk benodigt zyn, zo deselve zal afgeeven, maar 't andere, niet geseegelt, zullen in 't pakhuys geborgen worden.

Het lossen der scheepen 's jaarlyks door de Hollanders na zyn willen gedaan, dus zulks voorts niet mag geschieden, welk schip in agt dagen moet gelost weesen; derhalven Japanse coelies moet gebruiken en de champangs ook meede vermeerderen.

De particuliere goederen, ieder Hollander uyt zyn kamer gebragt om tot cambang te verkoopen, maar deselve voorts zulks niet mag geschieden.

Na dat het schip los komt, zoo als oude gebruik, maar scherpelyk zal visenteeren, namentlyk: schippers kaamer, cajuit, stuurmans hutten, 't ruym, verder alle plaatsen, mitsgaders alle goederen; welke goederen voor de te rug reys gebruyke, deselve so lang banjoois van zyn zeegel daar op gedaan werden.

De geene, die caret en campher of andere geringheeden geheym tot sluyk aangebragt, zal meede in de boete van 10000 catjes kooper aftrekken, indien deselve onder de Papenberg of op het eyland gepleegt zyn; men zulks naderhand komt te ontdekken, zal de kooper vermeerderen.

Als de sluykhandel komt te ontdekken, dus de schippers in de boete van 3200, omdat het hoofd van 't schip. als meede het opperhoofd.

De geene, die caret, campher of andere medecynen geheym aangebragt, zal meede in de boete van 3200 en 't land verbooden.

Zo iemand, 't land verbooden zynde, te rug komt, voor ieder van dien 1000 catjes kooper zal aftrekken.

De geene, die particuliere goederen geheym aangebragt, werd dezelve voor 't losse der scheepen, moet men waarschouwen; dewelke Nederland bekend gemaakt, zo zal deselve niet mag laten gaan.

Allen de geenen, die sluyk goederen geheym aangebragt, zullen deselve geconfisqueert werden.

De voorgemelde vermindering der kooper, gelyk anno 1768, order gesteld hebben, dog zeedert eenige jaaren sluykhandel ettelyk gebeurt, weshalven voorts zulks gepleegt of wanneer deselve voor den dag gekomen zyn, zo zullen de kooper en de boete vermeerderen en onverwagt afgetrokken werden.

Wanneer 't opperhoofd en de schippers een ofte ander iets noodig zyn, zo de tolken niet alleenig mag gaan, men moet den ottenaa en de andere bediendens moet by weesen, by gevolg, dat de andere Hollanders, wat dat zy noodig zynde, zo dezelve moet by de ottenaars kaamer koomen te pleegen, onderwyl zonder tolk met de craamman of Japansche timmerman; diergelyke persoonen niets met malkanderen zelfs mag spreeken; 't geen die deese orders overtreeden, zyn dus de pleegers, boete betaalen en verder 't land verbooden worden.

De hofreys goederen, zo als oud gebruyk, dog voorts so scherpelyk voor de opper banjoois gevisenteert zal werden.

De briefje na boord, als 't eyland, deselve eerst oopenmaaken en reeden uytleggen, dan naderhand voor de Hollander afgegeeven werden.

De Hollanders 'sjaarlyks teegens inlanders gruuwelyk onbeleeft gedaan, soo als slaaven, so mede ook teegen de tolken, welke Hollanders, die sig selfs brutaliteit aangewent zyn; dog zulks voorts niet mag geschieden, want gemelde Hollanders is het besonder gepermitteerd om herwaarts komen te handelen, zulk reed en moet zelfs oordeelen dat order soodanig voor alle tolken gelast werden; dus verre voorgeschreevene orders, dat een ider der Hollanders, wie het ook zy, van de hoogste tot de geringste, moet wel begrypen.

De retourneerende scheepen, leggende soo lange tyd onder de Papenberg geankert, is voor 't zelve zeer twyffelagtig zyn, zulks verder niet mag geschieden; indien door 't reegen en de teegen wind ofte genoodsaaktheeden over 't zulks reden daar gebleeven, zal onderwylen ieder der Hollanders sorg draagen en de wett van 't land moet wel opletten.

Deese voorgemelde capittels een ieder der Hollanders moet wel verstaan. Egter dit orders overtreeden werd, al was het opperhoofd, zoodanig dit ryk verbooden zal werden, dierhalven de maniere der Japanders wel moet observeeren. (Onder stond): Japan, ten comptoire Nangazacky, den 8^{en} July 1775.

Het lossen der Hollandse scheepen zal 's morgens te 6 uuren beginnen en 's agtermiddags te vier uuren uitscheyden, moetende alle bediendens te 5 uuren van Decima gaan en de Hollanders van te vooren op hunnen plaatsen weesen.

De thans gegeevene, bisondere orders moet het opperhoofd wel verstaan en niet overtreeden, als ook over de ondoendelykheyt niet klaagen, als mogende geen opper- of onder tolk zulks aanneemen.

Wanneer de Hollanders aan boord het een leerling om zulks te verneemen, dat voorts niet mag geschieden, maar de Hollanders moet de wagtbarck roepen en daar hun begeerte schriftelyk geeven.

Alle de goederen voor de opperbanjoois moeten daar by so veele Hollanders ende swarte jongens niet staan, maar een weynig persoonen moeten daar by blyven oppassen. (Onder stond): Nagazacky, den 13^{en} July 1775.

12 April. *Voorschrift nopens »volmagtschappen".*

Is goedgevonden en verstaan den heer directeur en commissarissen van de bank courant en bank van leening by deezen te qualificeeren om van het collegie van Weesmeesteren in het vervolg te accepteeren alle volmagtschappen, die door Weesmeesteren aan dezelven worden overgegeven, ten einde met de constituanten over de zaaken, ter uitvoeringe gedemandeerd, te correspondeeren tot advertentie en ook ter verkryginge van de noodige instructie, dog intusschen niets anders in zoodanige zaaken te verrigten, dan het gene, zonder prejudicie van de absente constituanten, geen uitstel kan lyden, ingevolge van de resolutie deezer regeeringe van den 18^{en} Augustus 1747.

16/30 April. *Kennisgave, dat de Regering »voor dit jaar »nog, dog verder niet" thee op vracht naar Nederland zoude verzenden. — Aanbod tot verzending naar Nederland van edelgesteenen »onder betaaling van een »percent voor vragt".*

De voorwaarden voor de verzending van thee waren, dat »de verzenders zullen moeten betaalen de recognitie van vyftig percent; met dien verstande, dat van de thee, die by verkoop in Nederland minder dan twintig stuivers per pond zal rendeeren, egter tien stuivers aan de Compagnie zullen moeten worden voldaan; zullende dus de verzenders, even als in voorige jaaren, cautie moeten stellen, dan wel de Compagnie op eene andere wyze secureeren, dat dezelve, al ware het schoon, dat de verzonden wordende thee voor een laager prys wierde verkogt, egter tien stuivers per pond vragt zal genieten, zoo dat, by aldien de thee voor nog laager prys dan tien stuivers wierd verkogt, het daar aan ontbreekende aan de Compagnie zal moeten worden voldaan".

30 April. *Magtiging op Schepenen, »tot support der »stads-lasten van dit en het volgende jaar* 1777", *te heffen eene belasting, ten bedrage van eene halve maand huishuur van de huizen, enz. in de stad Batavia, Zuider voorstad en Chinesche kamp.*

De heffing moest geschieden op de wijze, als den 25sten Mei 1773 bepaald was.

30 April. *Vaststelling van een formulier voor den eed, af te leggen door den* 1sten *klerk van Vendumeesteren.*

Het formulier zelf is niet aangetroffen.

30 April. *Regeling der gepermitteerde lasten voor scheepsoverheden, vertrekkende van Java naar Batavia*

Door de Javasche ministers, uit hoofde van het verbod

ter belaadinge van Comp[s] schepen met houtwerken en andere goederen voor particulieren, verzoek gedaan weezende om te worden onderrigt, in hoe verre de scheeps-overheden, welke producten van daar vervoerden, van de ordinaire gepermitteerde lasten mogten profiteeren; zoo is goedgevonden en verstaan daar op te antwoorden, dat zy zig ten dien opzigte zullen hebben te rigten naar de bepaalingen by de reglementen van den 16[en] Juny 1743 en 16[en] September 1745, mitsgaders by de ampliatien, successivelyk daar op beraamd, speciaal die van den 1[en] February 1760 en 15/24 December 1761, onder deezen verstande nogthans, dat de vervoer van de gepermitteerde lasten wel in ryst en andere producten, maar geenzins in houtwerken zal mogen geschieden, en derhalven het transport daar van met 's Comp[s] scheepen en mindere vaartuigen alleen aan de Compagnie moet worden gereserveerd.

3 Mei. *Voorschrift nopens de onkost-rekeningen van Compagnie's schepen.*

By een berigt van het opperhoofd van het generale soldycomptoir, Wannemaker, vertoond weezende, dat, ofschoon by resolutie deezer regeeringe van den 10[en] November 1744 aan de respective ministers en bediendens op de onderhoorige buiten comptoiren gelast was, door de soldy-boekhouders te doen zorgen, dat, by retour naar deeze hoofdplaats van de ginder aankomende schepen, de scheeps-soldy-boeken behoorlyk verevend, dan wel aan de scheeps-overheden de daar toe gehoorende papieren naar vereisch overgegeven wierden, egter op sommige comptoiren, voornaamelyk op Ceilon, sedert eenigen tyd aan de scheeps-overheden niet waaren ter hand gesteld de onkostrekeningen, die onder anderen wel speciaal wierden gerequireerd om by de scheeps-soldy-boeken te worden ingeschreeven en door welkers gemis de boeken van zoodanige kielen niet naar behooren konden worden gesloten en verevend; met verzoek derhalven, dat daar in voor het vervolg, tot preventie van wanordres, de noodige voorziening gedaan mogte worden; zoo

is goedgevonden en verstaan, de ministers en bediendens op de subalterne comptoiren in Indien by deezen nader te beveelen om, naar het gebruik aan de Caap de Goede Hoop, voortaan met ieder van de herwaarts vertrekkende schepen en mindere vaartuygen drie onkostrekeningen over te zenden, de eene voor het comptoir van de generale visite, de tweede voor het soldy-visite-comptoir en de derde voor de equipagewerf, daar by ook apart of van de scheeps-onkosten afgezonderd doende noteeren, het gene ten laste of voordeele van scheeps-soldyen moet worden geboekt.

11 Junij / 19 Julij. *Voorschriften nopens allerlei opstallen, enz. in of nabij Batavia.*

Aangezien, by ons al voorlang in byzondere opmerking genomen is, hoe het volstrekt nodig zy, dat van de op 's Heeren wegen en gronden, zoo in, als buiten de stad, in weerwil van onze daar tegen leggende en wel laatst op den 6en December 1751 gepubliceerde bevelen, successivelyk aangebouwde en gezette opstallen zommige worden afgebroken en eenige zoo verre verplaatst, als immers mogelyk zoude wezen, dewyl die inzonderheid de vrye passage voor de rytuigen en voetgangers belemmeren, den toegang tot het water verhinderen voor de bewoners van de huisen langs de rivieren en gragten en in gevallen van spoedig brand te blusschen, of wel dienen om daar in stankverwekkende ambagten te plegen, dan wel zoodanige neringen te doen, welke niet alleen veel onzuiverheid veroorzaaken, maar ook zeer schadelyke of de gezondheid krenkende dampen verspreiden, aan welkers mogelykste wering een ieder tot zyn eigen behoud in het gemeene nut zoo veel gelegen legt; zoo is 't, dat wy tegen gemelde, zorgelyke inconvenienten, hoe eerder hoe liever, de nodige voorziening willende doen, na dat alvorens door Schepenen dezer steede naar alle billyk- en gemoedelykheid hadden laten opgeven, welke van de voornoemde, op ongepermitteerde plaatsen staande opstallen behoren gedemolieert, dan wel verplaatst te worden?

op den 11[en] der jongstverweken' maand Juny in onzen Raade goedgevonden hebben te ordonneren en te statueren, gelyk wy tot narigt van allen en een iegelyk, dien het aangaat, ordonneren en statueren by dezen:

Eerstelyk: dat, in zoo verre niet bereeds geschied is, in 't geheel zullen moeten afgebroken worden de ondervolgende opstallen, te weeten:

binnen de stad, onder de jurisdictie van den Baljuw:

de agt en dertig vaste winkels of woningen, welke op de zoogenaamde nieuwe markt of bazaar aan de Westzyde van de grote rivier zyn aangebouwd boven de bepaalde en by het 29[ste] artikel der pagtconditien van de groente-kramen en winkeliers vermelde ses en vyftig vaste kraampjes, binnen den tyd van agt maanden;

buiten de stad, onder de jurisdictie van den Baljuw en den Drossaard der Bataviasche ommelanden:

1° behalven de twee warongs of winkels in de Zuider voorstad by Jassembrug, op het gragtje naar de araksbranderyen, die gepermitteerd worden daar en zoodanig, als dezelven tans zyn, te mogen laten blyven, alle de overige, zoo op die hoogte, als in de Chineesche kampong, buiten de Diest- en Utrechtsche poort, op den weg van Ansjol en dien van Sonthar, mitsgaders over de recrutenwagt of waterplaats, langs de kanten van de rivieren staande, vaste en vervoerbaare warongs of kraampjes, uit welken eenlyk by dag allerhande eet- en andere waaren worden verkogt, in den tyd van twee maanden; maar de daar onder begrepen vier, geheel van steen en hout jongst opgebouwde warongs op het plein voor de Utrechtsche poort, ten alleereersten door derzelver eigenaars;

2° van de in de Chineesche kampong, aan de waterkant opgeregte een honderd negen en tagtig vaste kraampjes, die by nagt worden bewoond, voor eerst alle, die langs de Sirie- of Lywatiers gragt, de Patequan en de grote rivier of van de brug by Jirakan tot aan de Limakippingsbrug, mitsgaders tusschen de laatste en de hoge brug over de

Crocot en van daar tot aan de brug by de Bacherachts gragt, waar een hek op staat, binnen den tyd van agt maanden; en

3° de op het veld buiten de Diestpoort staande suikerkokery en een werkplaats tot het maken van doodkisten, in den tyd van ses maanden.

Ten tweden: dat, mede voor zoo verre niet al verrigt is, uit de stad en voorsteeden naar de hier nader aanbevolen wordende wegen en oorden zullen moeten verplaatst worden de na te melden' looyeryen, slagteryen, vischdrogeryen, houtlootsen en hanevegteryen, namelyk:

1° de vyf looyeryen, staande op het veld buiten de Diestpoort, en alle de ten eersten uit de stad moetende gebragt worden vischdrogeryen, naar en by de buiten de Utrechtsche poort leggende drie bruggen, langs den weg, die van daar Noordwaarts naar de Fluit strekt, op het stuk land, gelegen aan de Westzyde van dien weg, naast een stukje Compˢ land, naby den tuin van den stads doctor titulair, Gerardus Maas, en tans nog toebehoorende aan den Baliër, Jaffar Codja Saliksi, binnen den tyd van ses maanden;

2° alle de hanevegteryen, zoo wel als de buffels- en varkens slagteryen van het veld buiten de Diestpoort en uit de Chineesche kampong naar en op de Klinting, aan den Zuidkant van de evengemelde kampong, in den tyd van ses maanden; en

3° alle de houtlootsen of waar in het verkogt wordende hout wordt opgestapeld, zoo die binnen de stad, aan de Westzyde van de grote rivier en op het veld buiten de Diestpoort, als elders te vinden zyn, van daar naar den zoogenaamden Barends- of Botteliers weg naast het laboratorium, binnen den tyd van twee maanden;

terwyl alle die afbraken en verplaatzingen zoo spoedig, als maar immers doenlyk zal zyn, moeten een aanvang nemen en tegens het eind der daar by bepaalde termynen volvoerd wezen, mitsgaders Schepenen dezer steede, nevens den Baljuw en Drossaard van de Bataviasche ommelanden by dezen worden geinjugeerd en gelast om op de exacte uitvoering van het een

en ander door dies eigenaars ten stipsten of met de uiterste attentie en buiten enige oogluiking te vigileren en te doen vigileren, ten einde alles behoorlyk, naar onze voorzegde intentie, nagekomen en ten effecte gebragt werde.

Ten derden: dat daar en tegen, nevens de twee bovengemelde warongs of winkels in de Zuider voorstad by Jassembrug, op het gragtje naar de araksbranderyen, ook:

1° alle de timmerplaatsen van klyne vaartuigen op Pakoyan by de bamboesen passer, en

2° de vier volgende visch- en groente passers, als:

een in eenen gang op Patequan in de Chineesche kampong,

» buiten dezelve op Patoeakan,

» » de Utrechtsche poort, naast de bamboesen passer, en

» op Sonthar of Mangedoea,

zullen mogen blyven staan en gehouden worden daar en indiervoegen, als ze tegenwoordig zyn, zonder af te breken of te verplaatsen;

en alle de araksbranders en suikerkokers de vryheid kunnen behouden om voor hunne branderyen en kokeryen, op plaatsen, daar de wegen breed genoeg zyn, het benodigde brandhout op te stapelen, wanneer ze de vereischte ruimte tot dies berging op eigene erven niet hebben, mits dat zulks eenlyk geschiede aan de rivierkanten en zoodanig, dat 'er gene belemmering der wegen door veroorzaakt of het gezigt benomen worde.

Ten vierden: dat, niet alleen aan de eigenaars van de voornoemde, by nagt bewoond wordende vaste kraampjes in de Chineesche kampong, welkers afbrake tans bepaald is, permissie zal worden verleend om op het plein buiten de Diestpoort, tegen over de Sirie- of Lywatiers gragt, na de hier voorgeschrevene verplaatzing der aldaar nog staande looyeryen, buffels en varkens slagteryen, houtlootsen en hanevegteryen, in eene enkelde ry, van de brug by de grote rivier tot by de brug van Jirakan, op eene behoorlyke distantie van die rivier, zoo veele van dezelven weder op te regten, als de plaats toelaten zal, volgens de verdeeling van den grond, die door de landmeeters,

ingevolge van onze, aan hun reeds gegevene ordre, staat afgestoken en vervolgens ten behoeven van de Compagnie verhuurd of verkogt te worden ter betimmering, naar de zinnelykheid van de huurders of kopers, maar ook het benodigde land voor de looyeryen, buffels- en varkens slagteryen, vischdrogeryen, houtlootsen en hanevegteryen op zoodanige plaatsen, als by dezen al vastgesteld zyn, door de gemelde landmeeters opgenomen en, bevonden zynde niet aan de Compagnie, maar aan particulieren te behoren, voor rekening van de Compagnie zal ingekogt en aan ieder eigenaar van de evengenoemde opstallen en neringen, mitsgaders aan den pagter der hanevegteryen, een bekwaam terrein aangewezen worden.

Ten vyfden: dat alle diegenen, welke gepermitteerde warongs of winkels voor hunne huisen of woningen mogen houden, dezelven met gene afdakken van atap en bamboesche beschotten zullen vermogen uit te zetten over de rollagen of wegen en, die uitgezet hebbende, zonder vertoeving weder moeten intrekken, op een boete van tien ryksdaalders voor elke dusdanig uitgezette warong of winkel, te verbeuren ten behoeven van den rooymeester; die derhalven mits dezen gelast word daar op agt te slaan en, zulks ontdekkende, terstond kennis te geven aan den officier, in wiens jurisdictie het geschied, tot tegengang van de overtreding dezer ordre.

Ten sesden: dat, by wege van renovatie en ampliatie van het verbodene en alteratie van het geconsenteerde in het 1ste artikel van de conditien der pagt van de Chineesche toptafels, 't zy door derzelver pagters, hunne collecteurs of medestanders, gene topbanen op en langs 's Heeren wegen en straaten zullen mogen opgeregt, maar de gepermitteerde of publieke eenlyk in eigen, dan wel gehuurde huisen gehouden moeten worden, mitsgaders de pagters, collecteurs of medestanders dier tophuisen ook gene gordynen of klappen van zyldoek, stroo- en kajangmatten, dan wel iets anders, voor dezelven hangen mogen, waar door men belet wordt het toppen der Chineesen en onchristen' vrye inlanders te kunnen zien, op verbeurte van een honderd ryksdaalders, zoo over het opzetten van ieder

diergelyke ongeoorloofde topbaan, als het hangen van gordynen of klappen voor de gepermitteerde, en zulks ten voordeele van de stads kasse voor de eene en den officier, die de calange zal doen, voor de andere helfte; gelyk dan ook tot die calange niet alleen de Baljuw en Landdrost, zonder onderscheid van jurisdictie, 't zy binnen of buiten de stad, maar ook beide de fiscaals worden gequalificeerd.

Ten sevenden: dat de bewoners van de ses en vyftig gepermitteerde vaste winkels of woningen op de nieuwe markt binnen de stad zig, zoo wel zullen moeten voorzien van een door den Baljuw onderteekend briefje, waar op het getal der personen in ieder huisgezin bekend staat, conform het 32ste artikel van de pagt-conditien der groete-kramen en winkeliers, als de pagter zal moeten zorge dragen, dat de gemelde gansche passer, alwaar eene daar nodig geoordeelde goot voor Compagnies rekening zal gemaakt worden, in een' behoorlyken staat worde onderhouden volgens het 30ste artikel der voornoemde pagt-conditien, en dienvolgende ook in de kwade of regen-mousson steeds met koraal en zand bestrooyd worde, 't welk anders, by zyne nalatigheid, ten zynen koste zal worden verrigt door den fabryk, die daar toe by dezen gequalificeerd en teffens den Baljuw gelast wordt om op de nakoming van al het zelve de nodige toezigt te houden.

Lasten en bevelen voor het overige de respective officieren van justitie, in zoo verre het hier voren niet anders bepaald of iemand derzelven in 't byzonder gedemandeerd is, zonder onderscheid van jurisdictie, op de executie dezes naauwkeurig te letten en te doen letten, zulks en daar het behoord.

11 Junij / 19 Julij. *Regeling van den prijs, enz. van brandhout.*

Tot voorkoming van de verdere verduuringe van het brandhout, 't welk zedert enige jaren zeer in prys gesteigerd is, na dat ons door Schepenen dezer steede en den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander waren opgegeven derzelver waare oorzaaken en daar onder ook het

menigvuldig kappen van hout op de nabygelegenste plaatsen in het Crawangsche district en dies afhaal door de Chineesen, hebben wy nodig geoordeeld en verstaan, niet alleen aan alle hier en hier omtrent wonende Chineesen, maar ook alle andere inlanders te interdiceren en te verbieden, gelyk hun verboden en geinterdiceert wordt by dezen, om zig ten handel in en tot de afvoering van brandhout, 't zy te lande, over zee of langs de rivieren, naar en van Crawang te begeven, sub poene van aanhouding van hout en vaartuig en vyf en twintig ryksdaalders daarenboven, de eene helft ten profyte der kasse van Schepenen dezer steede en de wederhelft ten behoeven van den officier, die de aanhaling daar van doet, waar toe by dezen geauthoriseerd worden de Baljuw en Drossaard van de Bataviasche ommelanden, ieder in zyne jurisdictie; met last om tegen de contraventie van dit verbod naar behoren te waken en te doen waken, mitsgaders, conform het voorstel van den gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander, den prys van het brandhout voor 't vervolg te bepalen op seven en een halve ryksdaalder voor ieder groote vaam van agtien voeten lang en zes voeten hoog, dan wel op vyf ryksdaalders voor elke Bataviasche vaam van vyftien voeten lang en vyf voeten hoog, mits het goed, deugzaam kajoe apy en drie voeten lang zy; en dat de regent van Crawang, zoo wel als de meermelde gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander, als zyn gemagtigde, volgens derzelver aanbieding, voortaan zal verpligt zyn het geheele jaar door het hout, buiten dies benodigdheid voor de Compagnie, tegens die gezegde prysen en in een genoegzame quantiteit tot gerief der Bataviasche gemeente te leveren op die hier voren [1] genoemde plaats by het laboratorium; wordende in tegendeel aan een ieder de vryheid gelaten om van alle de om de Oost leggende landen, die niet onder den depatty van Crawang staan, zoo veel hout te halen, als by van derzelver eigenaars kan magtig worden.

---

[1] Zie bladz. 27.

En op dat al het voorenstaande een iegelyk ter kennisse kome en niemand daar van ignorantie zoude kunnen pretenderen, beveelen wy voorts, dat dit placaat zal worden gepubliceerd en in de Nederduitsche, Maleidsche, Javaansche en Chineesche taalen geaffigeerd, zoo als het gebruikelyk is.

11 Junij / 3 September. *Gewijzigd reglement voor de koeli's, enz.*

In Raade van Indie besloten zynde om de willekeurige en exorbitante betalingen, die een ieder, ongeagt de daar tegen by eene instructie van den 21en October 1746 gestelde, dog buiten vigueur geraakte ordres, tans nog al verpligt is de koelies in te willigen, wanneer hy dat volk nodig heeft, met renovatie en ampliatie van de evengemelde instructie, nader tegen te gaan en te restringeren door het ondervolgende reglement of instructie; zoo wordt het zelve by dezen bekend gemaakt tot narigt en observantie van allen en een iegelyk, dien het aangaat.

REGLEMENT *of instructie voor de koelies, derzelver hoofd-opzigter en de koelie-meesters, gearresteerd in Raade van Indie op den* 11en *Juny* 1776, *tot renovatie en ampliatie der instructie van den* 21en *October* 1746.

Art. 1. Op dat alles in een geschikte orde volvoerd worde, zal een vigilant en bekwaam burger, welke de Portugeesche en Maleidsche taal magtig is, by de hooge regeering dezer landen worden aangesteld tot hoofd-opzigter over alle de personen, 't zy vrye lieden of lyfeigenen, die zig, zoo binnen, als buiten de stad, erneeren met het koelie-werk door daar toe gebruikelyke draagstokken en manden, dog zig alvorens ten dien einde zullen moeten aangeven by den gemelden hoofd-opzigter.

Art. 2. Buiten denzelven zullen nog vier koelie-meesters door het collegie van Schepenen benoemd worden, almede in de Portugeesche en Maleidsche taal kundig zynde, om, nevens

hem, onder de menigvuldige koelies, die 'er zyn of zig aangeven, een goede orde te kunnen houden.

Art. 3. Deze koelie-meesters moeten door den hoofd-opzigter verdeeld worden op de volgende wyze, namelyk:

een op het plein by de Lepel-straat, die tot zyn district zal hebben het gansche vierkant of de blokken, K, L, M, N en O, gelegen aan de Westzyde van de groote rivier, daar onder begrepen de equipage-werf, de Westzydsche pakhuisen en de boom;

de tweede omtrent den hoek van de zoogenaamde Zandzee, wiens bestek zig uitstrekken zal over de blokken G, H, I, P en Q, mede gelegen aan de Westzyde van de groote rivier, en waar onder begrepen wordt de Anker-straat en werf, de visch- en de ryst-passer;

de derde in de Utrechtse straat omtrent de Jonkers-gragt, die tot zyn wyk zal hebben de blokken, A, B, C, D en F, ook gelegen aan de Westzyde van de groote rivier;

en de vierde of laatste op de Leeuwinne-gragt by de Prinse-straat, die tot zyn district zal hebben alle de blocken, geleegen aan de Oostzyde van de groote rivier, daar onder begrepen het kasteel, ambagts-quartier en binnen-hospitaal.

Art. 4. Alle de koelies, het werk verrigtende met draagstokken of manden, moeten in ploegen, van twaalf koppen ieder, verdeeld en elke ploeg onderscheiden worden met een letter of nommer, zo dat lª A, dan wel N° 1 de eerste ploeg zal zyn, en dus vervolgens alle de ploegen dier koelies, welke zig daar toe hebben aangegeven en opgetekend staan.

Art. 5. Van ieder ploeg van twaalf koelies moeten tien geschikt worden om het werk met draagstokken te verrigten en twee om hunnen dienst met manden te doen; moetende alle de ploegen, naar maate van het getal der aangenomene koelies, zoo veel mogelyk, in vier even gelyke gedeelten verdeeld worden, waar over of onder ieder gedeelte een der vier gesubordonneerde koelie-meesters het gezag zal voeren.

Art. 6. Een der koelies van elken ploeg, de oudste of ervarenste zynde, zal door den koelie-meester, onder welken

de ploeg behoord, moeten benoemd worden om zorg te dragen, dat zyne makkers of de koelies van denzelvden ploeg met hem by malkanderen blyven, op dat daar van geene in andere ploegen komen en alzoo in verwarring geraken.

Art. 7. Alleenlyk de koelies van ieder ploeg, 't zy die gedeeltelyk of alle worden geëmploieerd, zoo om te dragen, als tot het lossen of laden van de aankomende en afvarende vaartuigen, moeten gezamentlyk gauderen van het verdiend wordende loon, zonder dat de niet gebezigde koelies van andere ploegen daar in zullen participeren.

Art. 8. Dog de hoofd-opzigter en zyne koelie-meesters worden teffens, ieder in 't byzonder, by dezen ernstig gelast om, zoo veel mogelyk, te zorgen, dat de respective ploegen by beurten gebruikt worden, en dus den eenen voor den anderen ploeg niet te prefereren, op verbeurte van zyn post, waar mede men dan een ander burger zal beneficeren.

Art. 9. Iemand, koelies nodig hebbende tot het een of ander werk, waar toe zy gemeenlyk worden vereischt, kan zig dienthalven melden by den hoofd-opzigter, dan wel zyne koelie-meesters, die ook aanstonds moeten ten dienste staan met zoo een getal van dat volk, als door ieder een begeerd wordt, met draagstokken of manden.

Art. 10. Om de excessive afpersingen der koelies, waar van zy hoe langer hoe meer eene gewoonte hebben gemaakt, en hunne strafwaardige behandelingen om, indien haare onredelyke eischen niet wierden ingewilligd, als dan de goederen en koopmanschappen op de straat, ja, zelfs in regen en wind te laten staan, tot dat hun zoodanige vorderingen voldaan worden, in 't vervolg voor te komen, zullen de hoofd-opzigter en koelie-meesters zig stiptelyk houden en gedragen aan de navolgende koelieloonen, welke, zoo veel doenlyk, naar regelmatigheid bepaald zyn en hier in bestaan, te weeten:

1° voor een vyfvoets kist, groot pak of ander, zwaar volume, gevuld met wyn of andere goederen en door agt of tien koelies kunnende gedragen worden, zal ieder een moeten betalen:

een ryksdaalder, wanneer het een en ander gedragen wordt van het recognitie-pakhuis, de Vierkantspoort of equipagewerf tot aan het boveneind van de zoo genaamde Zandzee, zoo wel aan de Oost-, als Westzyde, daar onder gerekend alle de dwars-straatjes, tot onder de wal van de Moorse gragt en, aan de andere kant, tot aan de ryst- en visch-passer;

een ryksdaalder en vier en twintig stuivers, indien het verder opwaarts wordt gebragt, tot de Diestpoort en Nieupoort, als zynde het boveneind van de stad, zoo aan de Oost-, als Westzyde van de groote rivier, nevens alle de dwars-straatjes en steegjes, daar onder mede begrepen het kasteel, tot de Rotterdammerpoort en het ambagtsquartier; en

een ryksdaalder en ses en dertig stuivers, buiten in de voorstad of de cingels en de Chineesche kampong, tot de ophaalbrug by de zoo genaamde waterplaats en tot aan de buiten-Portugese kerk; mitsgaders

twee ryksdaalders en vier en twintig stuivers, hooger op, tot binnen de posten Jacatra, Ryswyk en de Vyfhoek;

dog, het een en ander met een vaartuig getransporteerd wordende, wanneer men de koelies eenlyk noodig heeft om het zelve in- en uit te werken en dus maar een kleine distantie wordt gedragen:

ses en dertig stuivers binnen, en } de stad;
een ryksdaalder buiten }

2° voor een kas wyn en andere volumes van die of eenige mindere zwaarte, gedragen wordende door ses of agt koelies, naar de hier voren gestelde distantien:

ses en dertig stuivers in de eerste }
een ryksdaalder in de tweede } plaats;
een ryksd^r en twaalf stuivers buiten, in de derde, en }
twee ryksdaalders in de vierde }

maar, zo zulks mede met een vaartuig wordt gedaan:

vier en twintig stuivers in, en } de stad;
ses en dertig stuivers buiten }

3° voor een bierpyp met bier of andere dranken en soortgelyke volumes van dezelfde zwaarte, die met vier koelies kunnen gedragen worden:

vyftien stuivers in de eerste
twintig stuivers in de tweede
vier en twintig stuivers buiten, in de derde, en
ses en dertig stuivers in de vierde
} plaats,

dog indien het ook met een vaartuig geschied:

twaalf stuivers binnen, en
agtien stuivers buiten
} de stad;

4° voor een met dranken of anderzins gevulde halve legger en diergelyke volumes, eens zoo veel en voor een als even bepaalde heele legger en zoodanige volumes, twee maal zoo veel, als hier reeds voor een bierpyp gesteld is; en moet betaald worden;

5° voor een kelder met dranken of andere, natte waaren en diergelyke volumes of zwaarte, door twee koelies gedragen wordende, naar de hier vooren bepaalde distantien:

ses stuivers in de eerste
negen stuivers in de tweede
twaalf stuivers buiten, in de derde, en
agtien stuivers in de vierde
} plaats;

maar wanneer zulks met een vaartuig wordt verrigt:

drie stuivers binnen, en
ses stuivers buiten
} de stad;

6° voor gevulde kranjangs of manden, waar van door één koelie twee stuks met een draagstok worden gedragen en die meest dienen om het gekogte of verkogte op de passers en venditien weg te brengen; ook voor het dragen van geld, 't zy naar het kasteel of de bank-courant, dan wel van en naar byzondere huisen, op differente distantien staande, waar omtrent de koelieloonen niet wel naar de proportie in dezen te bepalen zyn, zullen de hoofd-opzigter en koelie-meesters, aan welken de schikking dier betalingen overgelaten wordt, nogtans niet meer mogen afeisschen, als na gemoede plaats vinden kan en met reede en bil-

lykheid, naar den afstand der oorden en de evenredigheid van de voorwaarts gemelde artikelen, zoude kunnen gerekend worden;

7° tot het doen van boodschappen of bestellen van kleine pakjes, dan wel de verrigting van ander, ordinair werk, zal een iegelyk moeten betalen:

twaalf stuivers gedurende een geheelen, en } voor ieder
ses stuivers gedurende een halven dag } koelie;

dog tot het doen van zwaar werk, als: kassen te verwerken in iemands pakhuis of dezelven op elkander te stuuwen en andere weder af te tillen, eens zoo veel, dan wel:

vier en twintig stuivers gedurende een ganschen, en } voor ieder
twaalf stuivers gedurende een halven dag } koelie;

8° belangende het laden of lossen van vaartuigen, welke tarwe, ryst, zout en andere, volumineuse goederen vervoeren of aanbrengen, mitsgaders by deze instructie almede in de vier gewoonlyke classen worden verdeeld, zal ieder een, met opzigt tot de betaling van dien arbeid, zig moeten rigten naar de volgende bepaling, namelyk:

voor een Chineesche prauw van één kojang onder de eerste classe, één ryksdaalder en twaalf stuivers, geheel volladen, en dertig stuivers, half volladen zynde;

voor een prauw van twee kojangs onder de tweede classe, eens zoo veel of twee ryksdaalders en vier en twintig stuivers, geheel volladen, en één ryksdaalder en twaalf stuivers, half volladen zynde;

voor een prauw van drie en vier kojangs onder de derde classe, drie ryksdaalders en vier en twintig stuivers, geheel volladen, en één ryksdaalder en dertig stuivers, half volladen zynde;

voor een prauw van vyf tot seven kojangs onder de vierde of laatste classe, vier ryksdaalders en vier en twintig stuivers, geheel volladen, en twee ryksdaalders en twaalf stuivers, half volladen zynde;

kunnende daar toe zoo veel koelies gebruikt worden,

als de hoofd-opzigter en koelie-meesters zullen noodig oordeelen om met spoed te kunnen laden of lossen.

Art. 11. Alle de koelies, zoo wel als de vier koelie-meesters, zullen van 's morgens te ses tot 's avonds te ses uuren op hunne, onder articul 3 bepaalde en door den hoofd-opzigter aan te wyzen' vaste plaatsen moeten present en gereed wezen om een iegelyk, die hen nodig heeft, op zyn tyd ten dienste te staan.

Art. 12. Ofschoon alle ingezetenen de vryheid mogen blyven behouden om hun werk door eigen volk of slaven te laten verrigten, zullen zy egter niet vermogen dezelven aan anderen te verhuuren, op verbeurte van tien ryksdaalders, ten behoeve van den hoofd-opzigter of een der koelie-meesters, zoo dikmaals als hy zulks mogte komen te ontdekken.

Art. 13. De hoofd-opzigter en onder hem staande koelie-meesters, welke, over alle de koelies en hun werk gestadiglyk het opzigt houdende, teffens moeten zorge dragen, dat aan de dientwegen in dezen gemaakte schikkingen naar behooren en prompt voldaan worde, zullen van de voorschreven' verdiende en by hen ontvangen' koelieloonen, voor dat die dagelyks pro rato worden verdeeld onder de koelies van elken geëmploieerden ploeg, tot hun salaris mogen afhouden tien percent, waar van de eene helft door den hoofd-opzigter alleen en de andere helft door de vier koelie-meesters t'zamen in egaale portien zal genoten worden.

Art. 14. By voorvallende moeyelykheden en oneenigheid onder de koelies zal de Baljuw of de Landdrost, voor zoo verre het ieders jurisdictie betreft, den hoofd-opzigter en zyne koelie-meesters moeten assisteren, volgens hun verzoek en naar bevinding van zaken.

Art. 15. Alle twisten en geschillen met relatie tot de koelies, 't zy die bestaan in hunne onwilligheden en slegte bejegeningen of disobedientie jegens de over hen gestelde hoofd-opzigter en koelie-meesters, dan wel in klagten van lieden, die zy bedienen, of ook in onwilligheid der ingezetenen tot betaling van de koelieloonen aan de meergemelde hoofd-

opzigter en koelie-meesters of aan koelies, die dat geld weder moeten verantwoorden, zullen ter eerste instantie voor den Baljuw en den Drossaard, ieder in zyne jurisdictie, gebragt en door denzelven, indien 't mogelyk zy, in der minne bygelegd en afgedaan worden; dog, in cas van ongeneigdheid, alleen voor Schepenen dezer stede, om *de plano* te worden gedecideert, zonder onderscheid van en aan wien de koelies toebehoren, dan wel tot wie de zaken specterende zyn.

Injungerende en gelastende derhalve het collegie van Schepenen, nevens den Baljuw en den Drossaard van de Bataviasche ommelanden op de executie dezes naauwkeurig en scherpelyk te letten, mitsgaders tegen de overtreders zonder dissimulatie te procederen, zoo als na rigeur van rechten zal bevonden worden te behoren.

28 Junij. *Bepaling, dat de jongste predikant te Batavia in de stad moest wonen.*

Voor het vervolg is goedgevonden en verstaan te statueeren, dat van de predikanten der Gereformeerde gemeente alhier de jongste ordinaire leeraar of die daar uit laast beroepen is, in den aanstaande altoos permanent zyn verblyff zal moeten houden binnen deze stad, ten zy in cas van ziekte, wanneer het zyn Eerwaarde zal vry staan zig, ter recouvrering zyner gezondheid, naar buiten te begeven; dog, om in zoodanigen geval de stad niet geheel te ontblooten van leeraren, als dan de in rang voorgaande of 't laast voor denzelven beroepen leeraar zal gehouden wezen zyn intrek zoo lange in de stad te neemen, tot dat de gemelde jongste predikant, van zyne indispositie volkomen hersteld zynde, weder binnen kome te woonen.

Zie bij 26 April 1785.

28 Junij. *Bepaling, dat geconfisqueerde opium aan de amphioen-societeit moest overgegeven worden.*

Die vennootschap mogt dien opium aannemen »op de taxatie

van dies waarde, naar de constitutie van dat zap, in proportie van den by de wet bepaalden prys van vier honderd en vyftig ryxdaalders voor ieder volwigtige kist van Comp[s] goedé en deugdzame amfioen".

28 Junij. *Toekenning aan kapiteins en ritmeesters der burgerij van militair honneur en van het gebruik maken van versierde rijtuigen.*

Is goedgevonden en verstaan, aan alle de kapiteins en ritmeesters der burgerye voortaan te laaten bewyzen even dezelfde militaire honneurs, als by resolutie dezer tafel van den 24[en] December 1773 zyn toegevoegd aan de commandanten van de inlandsche kampongs of geheugten hier ter plaatse, en dus voor de beide kapiteins van de Oost- en Westzydsche compagnien, nevens den ritmeester van de burger-cavallerye, door de schildwagten binnen de stad te laten front maken, met het geweer scherp geschouderd, dog het zelve te doen presenteren buiten de stad.

Voorts, by ampliatie in zoo verre van het 4[de] en 15[de] artikel in het plakaat tegen de pragt en praal van den 30[en] December 1754, aan de gemelde drie presente officieren der burgerye en hunne successeuren in officio te permitteren het gebruiken van rytuigen, welkers bak met beeld-, rank-, bloem- of ander werk geschilderd is, zo mede van zyden, kemelshaire of katoene leizels aan hunne paarden.

5 Julij. *Last op den 1[sten] gezworen klerk ter generale secretarie jaarlijks 1250 permissie-briefjes voor Chinesche nieuwelingen gereed te maken.*

Op het by requeste gedaan versoek door de voerders der jonken, om voortaan jaarlyks met ieder derzelven 50 Chineesen meer van China te mogen aanbrengen, dan hun naar de bepaling gepermitteerd is, ten einde zig in deze colonie door den landbouw of andere, nodige diensten te erneren; is goedgevonden

en verstaan, hun niet alleen dien verzogten, meerderen aanbreng van vyftig koppen te ontzeggen en door den kapitein hunner natie alhier te laten aankundigen, dat zy geen enkelen man meer zullen mogen aanvoeren als het gefixeerde getal van 250 koppen met ieder jonk, sub poene van eene boete voor elken Chinees, dien zy boven die bepaling herwaarts zouden overbrengen, maar daar en boven ook jaarlyks, voor de aankomst dier vaartuigen, door den eersten gezworen klerk ter generaale secretarye of zynen adjunct een genoegzame quantiteit permissie-briefjes voor den aanbreng met vyf jonken of 1250 koppen te doen in gereedheid brengen om, met openlating van de namen, aan den gedagte kapitein der Chineesen ter hand gesteld en aan die aankomelingen by hun arrivement ten eersten afgegeven te worden; mitsgaders de officieren van justitie, den sabandhaar en gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander, nevens de officieren der Chineesche natie, te demanderen om, ieder in 't byzonder, altoos naauwkeurig te informeeren naar het getal der manschappen, met elke jonk hier aangebragt, en, by ontdekking, dat de bepaling daar omtrent mogte zyn overtreden, daar van illico kennisse te geven aan deze regeering.

19 Julij. *Rang-regeling van den vice-president van het Collegie van Schepenen.*

Is goedgevonden en verstaan aan den vice-praeses in dat collegie nu en in 't vervolg, wanneer hy drie jaren, 't zy voor zyne aanstelling tot vice-president of in die qualiteit en als Schepen t'zamen, in dat collegie sessie heeft gehad, dog eerder niet, eens voor al toe te voegen den rang boven den majoor van de burgerye, met de honneurs en prerogativen, die aan den laatsten zyn toegestaan; egter onder deze restrictie, dat hy gehouden zal zyn, na de obtenu van dien rang, nog drie jaren als vice-praeses te blyven continueren of, wanneer hy aanzoek mogte doen om vroeger van dat geval, weder van dien rang zal moeten desisteren en terugtreden tot dien van

oud-Schepen, zonder van de anderzins vergunde honneurs en prerogativen te mogen jouisseren.

26 Julij. *Voorschrift nopens »brand-brieven".*

Ter voorkoming van het misbruik, dat van de verleende concessie tot het medebrengen en vullen der gepermitteerde kisten scheen te worden gemaakt, door de heeren Majores gelast wordende, dat op de brandbrieven zal moeten worden aangetekend, met welke zoorten van goederen in genere die kisten zyn gevuld; zoo is, in voldoening aan hun Edeles hoog agtbare order, besloten de gecommitteerden, die jaarlyks by het brengen van de gepermitteerde bagage der repatrieerende persoonen en van de bestel kasjes, kelders en potten werden benoemd, telkens by extract uit de notulen te gelasten, dat op de brandbrieven moet worden aangetekend, met welke soorten van goederen in genere de kisten zyn gevuld, en dus geene kisten te branden, voor dat door de eigenaars schriftelyk zal weezen opgegeven, wat in dezelve is.

Laatstelyk, uit der heeren Majores generale missive van 29 September 1775 nog te vooren gekomen zynde, hoe hunne Edele hoog agtbare waren geinformeerd, dat in de gepermitteerde bestel kasjes, kelders en potten te meer malen waren ontdekt lywaaten en andere, verbodene goederen; zo is, conform hoog derzelver daar by gevoegde recommandatie, verstaan de afzenders van kasjes, kelders en potten te waarschouwen zig zorgvuldig te wagten voor de ongeoorloofde verzending daar mede van lywaaten of andere, verboden wharen.

26 Julij. *Verbod tegen het »rescontreren" van te veel en te weinig bevonden goederen.*

Op der Javasche ministers besluit van den 23en Maart 1772, om de over en te minder bevondene goederen by den generalen opneem onder ultimo Augustus 1772 tegens elkanderen te rescontreeren, door de hoog Edele heeren Seventienen aangemerkt wordende, dat dusdanige vereveningen streiden met de

orders nopens den opneem der administratien en derhalven ook geensints van hun Edelens hoog agtbarens goedkeuring waren; want, notoir zynde, dat het geen van de goederen, waar op geen spillage vald, overbevonden word, de maatschappy toekomt, behoorden die goederen niet te werden gerescontreert tegen andere, welke door verzuim of verwaarloosing te zoek geraakt dan wel op andere wyze de maatschappy ontvreemd zyn; zo is goedgevonden en verstaan circulair naar alle de buiten. comptoiren te gelasten, om voor 't vervolg dadelyk te doen vergoeden of ten voordeele van de Comp^e in te nemen al, het geen by confrontatie der narestanten by de negotie-boeken tegen de waare restanten, naar de rapporten van den generalen opneem, in de respective administratien te kort of overbevonden word; met order om geene goederen, waar op geen spillagie valt, schoon over zynde, te rescontreeren of te vereevenen tegens andere, welke door verzuim of verwaarlosing te zoek geraakt, dan wel op andere wyze de maatschappy ontvreemt zyn.

26 Julij. *Toelichting tot het bepaalde op 24 December 1773 nopens het compareren van voogden, enz.*

Is goedgevonden en verstaan Weesmeesteren by extract uit de notulen kennisse te geeven, dat de testamenten moeten ingerigt worden conform de order en wet van den 24^en December 1773 en de daar by tot executeuren van der testateuren nalatenschappen of voogden over onmondige kinderen benoemd wordende personen dienvolgende gehouden en verpligt zyn en blyven, wanneer zig genegen betonen de hun opgedragen last aan te nemen, de testamenten met hunne handtekeningen te bekragtigen, ten blyke, dat zy het executeur- of voogdyschap, dan wel beide, waar toe zy verzogt en genomineert worden, hebben g'accepteerd; en dat, ingevalle het minste daar aan ontbreekt, op de aanstelling, als niet naar de order geschied zynde, dan geen reflectie moet worden geslagen.

Zie ook 24 Februarij 1778.

26 Julij. *Verpligting tot het afhalen van zijn burgerbrief bij overgang tot burger-vrijdom.*

Den eersten gezworen klerk ter generale secretary, Adriaan de Bock, by een berigt vertoond hebbende, dat van de personen, die van tyd tot tyd, op hunne verzoeken, in burger-vrydom worden gesteld, maar zeer weinige de voor hun gestelde burgerbrief, waar toe een zegel van 25 rd[s] bepaald is en voor dewelke, met het op- en expeditie-geld, moet betaald worden rd[s] 28, komen afhalen; en dat van die geene, welke sedert primo January 1773 uit den dienst zyn ontslagen en daar omtrent nalatig zyn gebleven, zig alhier nog in weezen bevinden 63 personen, alle nominatim vermeld by eene agter zyn berigt gevoegde lyst, met verzoek, dat het deeze regeering gelieven mogte een middel te beramen, waar door dezelve genootzaakt worden hunne burger- of vry-brieven, onder betaling van rd[s] 28 voor ieder, binnen zekeren tyd te komen afhalen; zo is verstaan, copia van gedagte lyst te stellen in handen van den Balliuw en denzelven te demandeeren de daar by opgenoemde persoonen tot het afhalen hunner burger-brieven en betaling van rd[s] 28 voor ieder, des noods, door middelen van contrainete te noodzaken; mitsgaders Schepenen dezer stede te ordonneren, voortaan geene uit den dienst ontslagen Comp[s] dienaren tot het doen van den eed te admitteren, ten zy dezelve alvoorens hunne burger-brieven zullen hebben vertoond aan den heer president van den geregte.

Wyders voor het vervolg te statueren, dat de geene, die zig daar toe onwillig betoonen, gepriveert zullen worden van hunne burger-vrydom om, even als bevorens, de Comp[e] te dienen.

1 Augustus. *Vernieuwing der vergunning tot het aanhalen van opium, niet afkomstig van de amfioen-societeit.*

In ervaring gekomen zynde, dat de meeste inlanders en Chinesen, voor al op de ver van de stad afgelegen landen,

onkundig zyn van het voordeel, dat 'er voor den aanhaler van gesmokkelde amfioen opzit, en dat zulks de smokkelaars niet weynig aanmoedigd, welke onkunde men meent het best te kunnen wegnemen door de affixie in de drie gewone talen, zo in de stad, als op de respective buiten posten en markten in de bovenlanden, van een kort en duidelyk uittreksel van het geëxtendeert placcaat van primo May 1764, met byvoeging van een distincte beschryving van de merken, sjappen, enz. van de kisten, die door de societeit werden verkogt; zo is verstaan, zig met het dientwegen door den heer Gouverneur Generaal binnen gebragt billiet te conformeren en het zelve, als boven gezegt, allerwegen te laten aanslaan.

2 Augustus. *Voorschriften nopens openbare vendutiën.*

Den heer Gouverneur Generaal de vergadering gecommuniceerd hebbende, hoe zyn Edelheid heeft opgemerkt, dat sedert eenige tyd hier ter stede, telkens op verscheide plaatsen te gelyk, venditie wordt gehouden, en dat niet alleen ter zake van de schade, die de Comp^e^ daar door zoude kunnen lyden, indien het mogte gebeuren, gelyk dikwerf kan geschieden, dat haar Edelens goederen met die van particuliere personen op een en dezelve dag op onderscheide plaatsen te koop worden geveilt, maar ook uit hoofde het algemeen belang der ingesetenen vordert tegen het nadeel, dat uit diergelyke, willekeurige schikkingen voor de geinteresseerdens by de venditien noodwendig moest voortspruiten, in tyds te voorzien, nodig oordeelde daar tegen met de heeren leden deezer vergadering een toereikend middel te beramen om den handel en commercie door zulke, den koopman prejudicierende openbare verkopingen niet in een nog erger staat te zien vervallen, als waar toe dezelve reeds is gebragt; zo is, zulx door de heeren leden mede ten hoogsten noodzakelyk geconsidereert wezende, op de propositie van zyn Edelheid en om voor 't vervolg in 't houden der venditien een geschikte order te doen observeeren, goedgevonden en verstaan te statueren en

de respective collegien van justitie, Weesmeesteren, commissarissen van de bank courant en bank van leening, Boedelmeesteren der Chinesche en andere onchristen sterfhuisen, den curator ad lites, de stads vendumeesters en, in 't generaal, alle de geene, die tot het houden van publicque verkopingen gewettigt zyn, ter hunner narigt door extract uit de notulen kennisse te geven, dat voortaan, wanneer Comp^s^ wegen venditie word gehouden, die van alle collegien, den curator ad lites en de stads-vendumeesters uitgesteld zullen moeten blyven; dat voorts op een dag geen twee, maar niet meer dan een enkelde venditie zal mogen voortgang nemen en tot het houden derzelve, na de Comp^e^, by preferentie gewettigd zullen wezen:

eerst den Raad van justitie dezes casteels;
daar na het collegie van Schepenen;
vervolgens Weesmeesteren dezer steede;
dan commissarissen van de bank courant en bank van leening:
Boedelmeesteren der Chinesche en andere onchristen sterfhuisen;
den curator ad lites, en
laastelyk de stads vendumeesters, ieder op byzondere dagen;

en om teffens voor te komen, dat ook hier door geen verwarringen veroorzaakt of de venditien gestremd worden, is al verder verstaan de secretarissen van de respective collegien, nevens den curator ad lites, te gelasten altoos van het houden der op handen zynde venditien eenige daagen bevorens kennisse te geeven ten comptoire van de stads-vendumeesters, op dat deze weeten mogen, waar na zy zig zullen hebben te reguleren.

23 Augustus. *Last op den Sjahbandar te Batavia aan alle slaven-handelaren mede te deelen, dat de slaven, die zij aanbragten, — onverschillig, aan wien deze toebehoorden of door wien ook besteld, behalve door leden van de Hooge Regering, — zonder eenige achterhouding bij de leden der Hooge Regering moesten rondgebragt worden.*

Op allerlei wijzen trachtten de slaven-handelaren te ontduiken

het »reeds voor lange" aan de Hooge Regering toekomende »prerogatif" van uit elke lading slaven de beste uit te zoeken (Zie deel V, bladz. 618; VI, 496 en 533; VII, 140). De poenaliteit was verbeurdverklaring »zonder forma van »proces" van de niet vertoonde slaven ten behoeve van den aanhaler »of die de calange doen zal".

23 Augustus. *Bepaling, dat elken Woensdag, des morgens in plaats van des avonds, te Batavia openbare godsdienstoefening gehouden zoude worde.*

Den kerkenraad der Gereformeerde gemeente aan deze regeering vertoonende, hoe dat de gods-dienst oeffening, voor al des Woensdags avond, van weinige word bygewoond en dat zulks mogelyk door de groote hette van zo veele kaarsen veroorzaakt werd, als mede dat verscheide aanzienlyke leden der gemeente van gevoelen zyn, dat, indien 'er 's Woensdags morgens, in stede van 's avonds, in de Hollandse kerk wierde gepredikt, meer menschen den gods-dienst zouden bywonen, met verzoek verder om uit dien hoofde, in plaatse van 's Woensdags avonds, des morgens te negen uuren te mogen prediken; zo is, om de wille van het nut, dat hunne Eerwaardens daar van verwagten, besloten dien voorstel by provisie te amplecteren en met die verandering in het verrigten van den publieken gods-dienst, na dat de gemeente daar van alvorens van den predikstoel behoorlyk zal zyn geadverteert, een aanvang te laten maken op Woensdag den 4^en September aanstaande.

23 Augustus. *Toelichting tot het bepaalde op* 5 *December* 1775 *nopens vogel-nestjes.*

Om weg te nemen het verkeerd begrip, waar in sommige particuliere negotianten zyn geraakt, als of door de by resolutie van den 24^en October 1775 gemaakte alteratie in de Javasche pagtconditien voor de jaren 1776, 1777 en 1778 en het daar op gevolgde nader besluit deezer tafel van den 5^en December daar

aan om de bevorens door de pagters van de boom en de waag genoten impost by den aanbreng van vogelnesjes te laten betalen uit het rendement der door de Javasche ministers voor de Compagnie overgezonden wordende partyen, de vogelnesjes by invoer hier ter hoofdplaatze in 't geheel geen tol subject zouden zyn; is goedgevonden en verstaan, tot een duidelyker en klaarder interpretatie der voorschreven pagt-conditien en resolutien, te verklaren, dat de geregtigheid van 15 perc[to], die op Java van dat product word geheven, geen betrekking heeft tot Batavia; en dat dierhalven van alle de vogelnestjes, die sedert het begin deezes jaars hier zyn ingevoerd en in het vervolg nog ingevoerd zullen worden, door de eigenaars of aanbrengers aan de pagters van de boom en de waag zal moeten worden betaald de gewone impost, even als zulks Comp[s] wegen ook geschied van de quantiteit, die voor haar Edelens eigen rekening, dog niet van die, welke voor particulieren hier wordt aangebragt.

27 Augustus. *Vernieuwing van den last, uitgevaardigd op 15 Maart 1743, nopens het opzenden naar Batavia van ledige kruidvaatjes.*

Die last was, volgens den Directeur-generaal »in vergeten»heid en non-observantie geraakt".

3 September. *Vergunning voor den kastelijn van het Heeren-logement te Batavia aan vreemdelingen, die bij hem logeren, 3 in plaats van 2 rijksdaalders per dag voor huur van een rijtuig in rekening te brengen.*

De huur ad 2 rijksdaalders bedroeg de helft van hetgeen andere wagen-verhuurders mogten vorderen.

17 September. *Verpachting van de Duizend-eilanden.*

De Regering pachtte die eilanden van den Sultan van Bantam

en verpachtte ze weder aan den meest biedende door tusschenkomst van Schepenen voor drie jaren.

Het product dier eilanden bestond uit koraal-steenen.

Van elke praauw, met dergelijke steenen beladen, mogt de pachter 1 rijksdaalder pacht heffen, terwijl de inhoud van de praauw, met inbegrip van de pacht, voor 17½ rijksdaalders verkocht mogt worden.

17/20 September. *Uitschrijving van een dank- en bededag wegens het aanstaande vertrek eener retourvloot.*

11 October. *Vernieuwing van voorschriften nopens het overvoeren van particuliere slaven met Compe schepen.*

In gevolge art. 22 der conditien voor de pacht van de in- en uitgaande regten mogt een schipper, in dienst van de Compagnie, niet meer dan acht slaven en een opperstuurman vier slaven te gelijker tijd overvoeren.

Zeker schipper had niet minder dan 131 slaven in zijn schip geladen.

11 October. *Last op den stads-drukker van elk door hem te leveren drukwerk de eerste proef te zenden aan den censor dier drukkerij.*

Door den heer Gouverneur Generaal ter tafel gebragt zynde zeker schriftuur, tot titul voerende: »Carteret, omtrent zyn ver»haald wedervaren te Macasser tegengesproken door Douglas" (1), hetwelk dezer dagen door den tweeden confrontist der Bataviasche administratie-boeken, Abraham Douglas, aan den stads-drukker, Lodewyk Dominicus, was ter hand gesteld om ter drukpers gebragt te worden en vervolgens door den laatsten aan zyn Edelheid overgegeven, waar omtrent, na genomen lecture, hooggemelde zyn Edelheyd aan de vergadering kwam voor te dragen,

(1) Zie over het verblijf van den Engelschman, Carteret, te Makasar het Tijdschrift van Ind. taal-, land- en volkenkunde, Deel XXXIV, bladz. 1—61.

of het niet raadzaamer zyn zoude dit papier te supprimeren, onder verklaaringe teffens van gevoelen te zyn, dat den stads drukker op nieuw aanbevolen diende te worden de opvolging der vroegere ordres tot de overgave aan den censor van de eerste proef van allerhande publieke papieren en instrumenten, die dagelyks in de stads-drukkery onder de pers wierden gebragt, om dus voor te komen het drukken van diergelyke insipide papieren, die, naar de sustenue van zyn' Edelheid, even als het voor verhaalde schrifltuur van Douglas, zomtyds geen de minste verdienste hebben, maar wel moeielykheden zouden kunnen verwekken, terwyl daar door teffens belet konde worden een menigte van irregulariteiten en slordigheden en voor al het toevoegen van ongepaste en overtollige tituls aan deze en gene van zommige personen, hetwelk tans, voornamentlyk by de biljetten van de verkopingen, maar al te dikwerf ontdekt wierdt; zoo is, uit hoofde der gegrondheid van dat voorstel, waar mede de heeren leden zig gezamentlyk kwamen te conformeren, goedgevonden en verstaan, niet alleen het drukken van dat schriftuur te verbieden en het zelve te laten seponeren, maar ook den stads drukker te ordonneeren voortaan in stipte observantie te houden om van alle papieren, hoe genaamd, niets uitgezondert, tot de biljetten van de verkoopingen inclusive, altoos de eerste proef te zenden aan den censor van de stads-drukkery.

15 October. *Voorschrift nopens rekesten van inlandsche Christenen, houdende verzoek om in Compagnie's dienst te treden.*

Ter gelegenheid eenige inlandsche Christenen in Comp[s] dienst zyn aangenomen, heeft den heer Raad extra-ordinair, David Joan Smith, aan de vergadering te kennen gegeven, dat, dewyl de respective kapiteins van de compagnien, waar onder die lieden sorteren, geen kennis bekwamen van derzelver admissie in Comp[e] dienst, daar door niet zelden veroorzaakt wierden allerhande moeyelyke nasporingen omtrent de waarheid van

hun voorgeven; en dat daar en tegen andere, onder het pretext, dat zy in den dienst van de Comp^e waren getreden, zig zogten te onttrekken van de waarneming der verpligte burger wagten op het stadhuis en elders, met bygevoegd verzoek, dat het deze regeering mogte behagen hier in op de een of andere wyze te voorzien; weshalven besloten is voor het vervolg te ordonneren, dat alle inlandsche Christenen, die genegen zyn zig in den dienst van de Compagnie te begeven, hunne requesten, alvorens die by deze vergadering worden ingediend, zullen moeten laten teekenen voor *gezien* door den kapitein, onder wiens compagnie zy sorteren.

18 October. *Vergrooting der borgtogten, te stellen door den Directeur en den Kassier van de bank-courant en bank van leening.*

Die borgtogten werden verdubbeld en alzoo voor ieder op 20,000 rijksdaalders gebracht.

Bovendien werd art. 52 van de voorwaarden der bank, vastgesteld op 20 April 1770, ingetrokken en daarvoor in de plaats bepaald:

»onder den kassier zal niet boven de 20000 rd^s mogen »gelaten worden, dan ten pericule en verantwoording van den »directeur der bank of de respective commissarissen, als zy »daar in hebben toegestemd".

12 November. *Bepalingen nopens aanvragen ten huwelijk van vrouwelijke pupillen van Weesmeesteren.*

Door Weesmeesteren dezer stede vertoond zynde, dat hun al meer dan eens was voorgekomen, dat de pretendenten of aanzoekers om deze of gene wees-dogters, die eenen stuiver geld bezaten en daarom eerder dan andere, min-vermogende gezogt wierden, voor dat zy by hunne kamer tot dezelve toegang kwamen verzoeken, de baan wisten klaar te maken by de genen, daar zodanige pupillen besteed waren, door het

doen van promesjes, 't zy by acten obligatoir of andere, diergelyke instrumenten, waar door zy zig verbonden om aan dezelven, na eene gewenschte reussite in hun voornemen of voltrekking van de getendeerde huwelyken, zeker tantum gelds te zullen betalen, ten einde, daar door in hun belang overgehaald, aan diergelyke jonge dogters eene genegenheid voor derzelver personen te inspireren en haar dus te ligter tot de beoogde huwelyken te bewegen, waar door zy voor haar eigen geld, niet alleen zoo goed als verkogt wierden, maar ook de schadelyke gevolgen van zulke huwelyken, hoe wel te laat, tot haar leedwezen ondervinden moesten; zoo is, om tegens zo vele als pernicieuse gedoenten, waar door de onschuld meer dan te dikwils ten prooie van de geldzugt hier te lande word overgegeven, de nodige voorziening te doen, goedgevonden en verstaan Weesmeesteren, conform hun verzoek, te qualificeren om in het vervolg, niet alleen alle de personen, welke de eene of andere wees-dogter ten huwelyk komen verzoeken, maar ook zelfs de genen, by die zodanige pupillen ter inwoning en opvoeding besteed zyn, na verkregen acces of voor de obtenue van het volkomen consent tot de voltrekking der huwelyken, by de minste bedenkelykheid, dat 'er aan deze of gene zyde niet na behoren in mogte wezen te werk gegaan, onder prestatie van eede, aan handen van den heer president van dat collegie, te doen verklaren, de eersten of vryers: »dat zy, ter bereiking »of bevordering van hun voornemen, aan niemand, die eenige »de minste betrekking tot de ten huwelyk verzogte pupille »heeft, 't zy uit hoofde van consanguiniteid of vermaagdschap, »dan wel ter zake van voogdyschap en inwoning of anderzins, »hoe ook genaamd, eenige giften of geschenken van gelde of »geldswaarde gegeven, dan wel beloofd, nog eenige contractatie »dien aangaande gemaakt hebben"; en desgelyks ook de anderen of by de welken zodanig een ten huwelyk verzogt wordende wees-dogter ter inwoninge en opvoedinge besteed is: »zy van »derzelver pretendent of aanzoeker of iemand zynent wegen »niets, voor bewezen adjude of bevordering zyner zake by de »voorzegde pupille, van geld of geldswaarde genoten of ontvan-

»gen, nog eenige conventie dienaangaande voor het toekomende, »'t zy mondeling of by geschrifte, gemaakt hebben".

En wierd teffens verstaan, aan beide de collegien van justitie alhier van deze dispositie kennis te geven tot hun narigt.

22 November. *Reglement op de verstrekking van rantsoenen aan Mooren en andere inlanders op reizen in Indië.*

Dit reglement is gelijkluidend aan dat, vastgesteld op 2 October 1759 (deel VII, bladz. 346), behalve:

1° dat vervallen zijn de 5 mutsjes versche klapper-olij bij reizen in Bengalen, terwijl daarentegen gebleven is het 1 ℔ boter;

2° dat de inlandsche militairen ter zee ook arak kregen, ingevolge het bepaalde op 12 Junij 1761.

26 November. *Last op de buiten-kantoren, zooveel mogelijk, matrozen en kwartier-meesters te reëngageren.*

Op de instantie der Ternaatsche ministers om de gemeene zeevaarende, die hun verband hebben uitgedient, door een extra-ordinaire verhoging in gagie, even als omtrend de militairen plaats vind, te mogen animeeren om zig op nieuw aan de Comp^e^ te engageeren; is verstaan, niet alleen hun, maar ook de ministers en bedienden op de overige comptoiren van Indië te qualificeeren om de aan land of op de vaartuigen bescheiden mattroosen en quartiermeesters, die niet bereeds de hoogste gagie winnen, wanneer hun verband is g'expireert en zy door de by 't reglement bepaalde verhoging in gagie tot geen langer verblyf over te halen zyn, zoo lange de presente schaarsheid aan dat zoort van dienaaren aanhoud, daar toe door een buiten gewoone verbetering van *f* 3 : — : — voor drie jaren uit te lokken.

28 November / 10 December. *Vernieuwing van het verbod, uitgevaardigd op* 21 Mei / 16 Junij *1762 tegen handel in slaven, afkomstig van Spaansche bezittingen.*

Deze vernieuwing geschiedde op verlangen van Heeren XVII[nen], naar aanleiding van klachten van de Spaansche Regering, welke klachten echter de Indische Regering ongegrond verklaarde.

Zie ook 1 April 1800.

3 December. *Last op alle administrateuren te Batavia, bij ontvangst van goederen, daarvoor kwitantie te verleenen.*

Tot voorkoming van ongeregeldheden en om den ministers en bedienden op de respective buiten-comptoiren alle reden van klagten te beneemen over dat 'er, by de overgave of afscheping van goederen in de administratien ter dezer hoofdplaatse, daar van geene bewyzen afgegeven wierden, is goedgevonden en verstaan alle de administrateurs hier ter hoofdplaatse te ordonneeren om voortaan, by ontvangst van goederen, 't zy dezelve uit Nederland of van de buiten-comptoiren zyn aangebragt, dan wel tot de inventarissen van de schepen en vaartuigen behooren, daar van altoos behoorlyke quitancien te verleenen en daar by duidelyk bekend te stellen, in hoedanig eenen staat zy het een en ander hebben overgenomen.

5 December. *Verhooging der boete op het onwettig wegblijven van ouderlingen en diakenen.*

Den heer Gouverneur Generaal aan de vergadering te kennen gegeven hebbende, hoe zyn Edelheid te meermalen, tot veel ongenoegen, ontwaart heeft, dat zommigen van de diakonen der Gereformeerde gemeente alhier, welke in de respective kerken moeten collecteeren, alschoon niet door wettige verhinderingen belet, egter absent blyven, zonder zig in het minste

aan de betaling van de daar op gestelde boete van tien ryksdaalders te bekreunen; en dat 'er ook zelfs by de bediening van 's Heeren Heilig Avondmaal zomwylen niet meer dan een ouderling tegenwoordig is; zoo is, op de propositie van den heer Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan de ouderlingen en diakonen der Gereformeerde gemeente niet alleen te recommanderen om in den aanstaande hunne pligten behoorlyk na te komen, maar ook, in plaats van de op hunne absentie gestelde boete van tien ryksdaalders, voor het vervolg vast te stellen, dat een ieder, zo wel van de ouderlingen, als diakonen, die zig niet in de kerk laten vinden, wanneer hy 'er gehouden is in zyn ampt te fungeren, en geene voldoende, wettige redenen van zyne afwezigheid kan geven, daar voor telkens zal verbeuren eene somme van vyf en twintig ryksdaalders ten behoeve van de diakony-armen dezer steede, en wel onverschillig of zulks geschied ter gelegenheid van de uitdeeling van 's Heeren Heilig Avondmaal of op andere dagen.

10/16 December. *Wijziging van het bepaalde op 20/23 Junij 1758 nopens den aanvoer van Chinesche nieuwelingen.*

Is verstaan het placaat tegens den onmatigen aanvoer van Chineesche nieuwelingen in deze colonie van den 23en Juny 1758 te laten vernieuwen en indiervoegen te amplieeren, dat de anachodas van Malacca of enige andere plaatsen, aan deze zyde dier stad of Johor gelegen, en al zo min van Tonkin, Cochim China, Siam, Kambodja, Macasser, Banjermassing, Passier, Palembang, dan wel, met één woord, van wat land of plaats in deze gewesten het zoude mogen wezen, geene uytgezonderd, naar deze hoofdplaats of Java komende, buiten de Chineesche zeevarenden, welke tot de equipage en manoeuvre van ieder hunner vaartuigen toegestaan en op de passen bekend gesteld, mitsgaders al mede naar die plaatsen moeten terug gevoerd worden, van waar ze gekomen zyn, niet meer Chineesche passagiers zullen mogen overvoeren dan ses personen, die niet te min ook by de passen moeten vermeld staan en teffens

voorzien wezen van zoodanige permissie-briefjes, als hier gewoonlyk aan de nieuwelingen dier natie worden verleend, op poene, dat zy niet alleen alle de genen, die zy boven de gepermitteerde ses koppen meer aanbrengen, weder zullen moeten terugvoeren, maar daar en boven ook voor ieder derzelven nog verbeuren eene somme van vyftig ryksdaalders, om door hun betaald en daar van, volgens resolutie van den 1en Maart 1763, door de secretarissen dezer regeeringe dertien, den officier of sabandaar, die de calange doet, mitsgaders het collegie van Schepenen dezer stede tot support der stads-lasten, nevens de diacony, ieder tien en het Chineesche hospitaal seven ryksdaalders genoten te worden; en het zelve vervolgens, zo hier ter hoofdplaatse, als op de respective buyten-comptoiren, in de Nederduitsche en Chineesche taale door affixie te doen publiceren, mitsgaders, zo wel de officieren van justitie, item den sabandaar en licentmeester, nevens de bedienden van den boom hier op Batavia en te Semarang, als de hoofden en residenten der respective comptoiren langs Java, nevens den resident van Cheribon te gelasten om naauwe toezigt te houden en te doen houden, dat de inhoud van dit placaat stiptelyk geobserveerd en tegens de transgresseurs naar den letter van het zelve worde geprocedeerd.

12 December. *Prolongatie van het octrooi der O. I. Compagnie tot ult° December* 1796.

Dit stuk is eerst den 7den Junij 1777 te Batavia ontvangen en den 14en Julij daaraanvolgende aldaar afgekondigd, hoezeer de prolongatie reeds op 1° Januarij 1777 een aanvang had genomen.

Afgedrukt in Cau en Scheltus, groot plakaatboek, IX, 1261.

Zie ook 5 December 1774 en 26 November 1795.

16 December. *Voorschrift nopens passen, te verleenen aan particuliere vaartuigen in de Oostersche provintiën.*

Is goedgevonden en verstaan den ministers van de vier

Oostersche gouvernementen, Amboina, Banda, Ternaten en Macasser, aan te schryven om, wanneer in het vervolg van tyd in een dier wingewesten particuliere handelaars met hunne eigen of aan anderen toebehorende vaartuigen, dan wel als passagiers mogten aankomen, welke in eene van de drie andere provincien t'huis horen, 't zy dezelve door zeenood onder hun ressort vervallen zyn of van behoorlyke passen voorzien, zig tot het dryven van gepermitteerden handel derwaarts begeven hebben, aan de zodanigen dan geene andere passen te verleenen als weder direct naar hunne woonplaats terug, en hun derhalven geenzins te permitteren om uit zulk een gouvernement, alwaar zy niet t'huis horen, over deze hoofdplaats te mogen retourneren.

$\frac{17}{24}$ December. *Vernieuwd verbod tegen den aanvoer te Batavia van Chinesche goederen door vreemde Europeanen.*

Is besloten, niet alleen allen overbreng herwaarts en invoer hier ter hoofdplaatse van allerhande Chinasche waren, hoe ook genaamd, door vreemde Europeërs, 't zy voor zig zelven, dan wel voor anderen, op vragt of in bestelling, by wege van renovatie van het daar tegen geëmaneerd biljet sub dato 2/10 Juny 1763 en de dientwegen gegeven interpretatie by resolutie dezer regeering van den 13en December 1774 nader te interdiceren op de reeds gestelde poene van confiscatie, maar zulks voortaan ook alleen toe te staan aan de op deze hoofdplaats navigerende Chineesche jonklieden, nevens de Macaosche handelaars, en het een en ander aan de kapiteins of gezagvoerders van alle de tans hier aanwezende of in der tyd aankomende vreemde schepen en vaartuigen door den sabandaar te doen aankondigen; met last aan de respective officieren van justitie, den commandeur en opper-equipagemeester, den sabandaar en den pagter van de in- en uitgaande regten alhier, om tegen de clandestine ontscheping van de, invoegen voorschreven, aangebragte Chinasche waaren met de vereischte exactitude te vigileeren, mitsgaders dienvolgens ook den

supercargas te Canton aan te schryven om zorg te dragen, dat geene Comp[s] of particuliere goederen met schepen of vaartuigen, toebehorende aan vreemde Europeërs, herwaarts gezonden worden, maar zulks in het vervolg, voor zoo verre het de eersten betreft, alleen met Comp[s] schepen, dan wel, de gelegenheid zig daar toe aanbiedende, nevens de laatsten, met de jaarlyks alhier ten handel komende Chineesche jonken of Macaosche vaartuigen te laten geschieden.

24 December. *Vernieuwing van het verbod tegen het maken, enz. van vuurwerk.*

24 December. *Bepaling nopens Chinesche tabak.*

Op een request van den pagter der gekurven Chineesche tabak, Tan Hi-Engko, is, om de daar by vermelde, zeer aannemelyke redenen, goedgevonden en verstaan aan denzelven te accorderen om, even als op Macasser en Cheribon gebruikelyk is, ook te Malacca tol te mogen heffen van de aldaar in- en uitgevoerd wordende Chineesche tabak, by aanbreng van dezelve direct uit China; en hem ten dien einde voorschryven te verlenen aan de Malaccasche ministers om aan zyne aan te stellen gemagtigden in het invorderen dier geregtigheid ginder de behulpzame hand te bieden, onder deze bepaling nogtans, dat van die tabak geen dubbelde impost, namelyk eens ten behoeven van hem en eens voor den pagter van de boom op Malacca, zal moeten worden betaald, mitsgaders het kerven in het Cheribonsche van de daar groeiende tabak op de Chineesche wyze, als strekkende tot fraude van de pagt, op zodanige aangebragt of verkogt wordende tabak gesteld, te interdiceren en den resident ginder te gelasten om daar tegen de nodige waakzaamheid in agt te nemen.

24 December. *Voorschriften nopens aan de Regering aan te bieden rekesten.*

Te meermalen ontwaard wezende, dat, niettegenstaande de

ordre dezer regeering van den 29en May 1753 tegen de gebrekkelyke en vitieuse instellingen van requesten en de boete, by de ordonnancie op het klein zegul van den 29en September 1767 op het produceren van defectueuse of ongezegelde acten, requesten, enz. gesteld, telkens verzoekschriften by deze regeering worden ingediend van Chineesen, inlanders en andere personen, die de Nederduitsche taal niet magtig of in staat zyn van iets in dezelve ten papiere te brengen, welke by na onverstaanbaar en bovendien ook niet geschreven zyn op het daar toe bepaalde zegul; zoo is, om die redenen, goedgevonden en verstaan, met renovatie van de voorschreven' ordre, by dezen te statueren, dat voortaan, buyten de verzoekers of vertoonders zelven, niemand gequalificeerd zal wezen requesten of eenige andere schrifturen, aan deze regeering ingerigt, op te maken, als de eerste adjunct, nevens de verdere gezworen klerken ter generaale secretarye en de notarissen dezer stad, uitgezondert enkelde requesten over justitiële zaaken, waar toe de supplianten zig van advocaten of procureurs zullen mogen bedienen; mitsgaders dat de voorgenoemde gepermitteerde concipienten niet alleen gehouden zullen wezen om de requesten in dorso *voor* het opmaken te tekenen, maar ook zorge moeten dragen, dat dezelven geschreven worden op behoorlyke zeguls, by de ordonnancie op het gebruik van het klein-zegul daar toe bepaald, sub poene van, by het contrarie, te zullen verbeuren eene boete van een honderd en vyftig ryksdaalders voor ieder defectueus of ongezeguld 'request, dan wel ander geschrift, geen uitgezondert.

1777.

10 Januarij. *Toekenning van 2 pct. spillage bij aanvoer van mosterd-zaad met Compagnie's schepen.*

7 Februarij. *Bezuiniging in kerkelijke zaken.*

Tot verligting van de swaare lasten, die door de Gereformeerde

kerken moeten worden gesupporteerd en in 't jongst verweeken jaar nog gemonteerd hebben rd[s] 8951 : 1 : —, is, op de propositie van den heer Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan:

Eerstelyk: het prediken in het Malleyds op Donderdags 's avonds in de buyten Portugeesche kerk voor 't vervolg in 't geheel af te schaffen en alleen Sondags 's namiddags of 's morgens en 's namiddags de openbaare godsdienst oeffening in die taal te laaten verrigten, 't zy in de hospitaals, dan wel in de buyten Portugeesche kerk, zoo als d[s] Wiltenaar sulks sal verkiesen.

Ten tweeden: wanneer op Vrydags 's avonds in de buyten Portugeesche kerk niet word gepredikt, als dan ook het voorleesen in deselve te doen excuseeren en de kerk gesloten houden.

Ten derden: den predikdienst in de kasteels cappel tot dankzegging na de celebratie van 's Heeren Heylig Avondmaal, in steede van 's avonds te ses, voortaan 's namiddags te halff vyff uuren, eeven gelyk in de groote Nederduitsche kerk in de stad, te laten beginnen; en

Ten vierden: den Balliuw en kerkmeester, David Julius van Aitsma, te recommandeeren om, ten aansien van de uytgiften in 't generaal, zoo veel immers doenlyk zy, de zuynigheyd te betragten en denselven teffens te gelasten van het op den 4[en] deeser geweest zynde groot restand waxkaarsen, tot wel 7035 ℔ te samen weegende, welke men egter, door de voornoemde schikkingen, in 't vervolg nader zal kunnen bespaaren, niet meer aan te houden als eenlyk de benoodigdheyd, voor den tyd van een rond jaar vereyscht tot gebruyk in de catechisatie, die weekelyks, op Donderdag 's avonds, in de groote Nederduytsche kerk word gehouden, en al het overige, ten voordeele van de kerken, by publique vendutie te verkoopen.

14 Februarij. *Bepalingen nopens het binnen-hospitaal te Batavia.*

Na alles rypelyk overwoogen te hebben, wat raadzaam en

dienstig konde zyn de huyshouding en bestiering in 't binnen hospitaal met eenigen grond zoodanig voor het vervolg te bepaalen, dat, by een minderen omslag en de uytwinning van zommige kosten voor de Compagnie, teffens door alle mogelyke voorsorge en omsigtigheyd de vereyschte hulpe aan de ellendige lyderen in dat hospitaal worde toegebragd, is by de meerderheyd goedgevonden en besloten:

Eerstelyk: 't getal der practisyns, die het binnen hospitaal bedienen, thans, buyten den binnen-regent, bestaande in vyff, voor 't vervolg te bepalen op drie persoonen, de binnen-regent daar onder gereekend, welke tog anders meede practisyn is van alle, meer als soldaat of mattroos synde patienten, volgens 't reglement op de bevordering der dienaaren van 1767, titul 8, § 6; en, behalven deselven, nog een verbandmeester aan te stellen, in stède van dat nu het verband word waargenoomen door twee practisyns;

Ten tweeden: aan den gedagten binnen-regent en eersten practisyn op te dragen de toezigt en directie over alles, wat in 't binnen hospitaal omgaat en voorvalt, en, niet alleen den tweeden en derden practisyn, neevens den verbandmeester, te gelasten om dagelyx en in alle gevalle, zoo omtrend de geneesing van de in- en uytwendige quaalen, als verdere besorging der zieken, met den eersten, gelyk hy insgelyx met haar sal moeten doen, communicatiff te werk te gaan en dus niets buyten algemeene kennis en overweeging te onderneemen, maar ook hun, soo wel als den eersten practisyn, te injungeeren de patienten in 't hospitaal, voor zoo verre het by eene, door den laatstgemelden te maakene verdeeling van elks departement sal weesen, prompt, ten minsten twee maal 's daags te besoeken en ondersoeken, als meede by ider van deselven, welke medicynen inneemt, soo veel moogelyk, in persoon present te zyn, om 't oog 'er selfs over te kunnen laaten gaan en des te beeter verseekerd te weesen, dat een iegelyk die en geene andere artzenyen gebruykt, dan door hen worden voorgeschreeven; teffens attent zynde, dat de lyderen geen ander voetsel, soo van spysen, als dranken, koomen te nuttigen, als wat hun

dienstig is, en dat derselver linnen- en beddegoed telkens, wanneer het noodig zy, verwiseld en verschoond werde, ten eynde door zoodanige ordre en voorsorge een beeter practyk, op een geregelder voet, te oeffenen en te gelyk voor te koomen de nu en dan diendhalven plaats gevonden hebbende twist en oneenigheyd tusschen de practisyns, die op 't laast tog altoos tot nadeel van de noodlydenden strekken.

Ten derden: zoo wel den tweeden en derden practisyn, als den verbandmeester, de faculteyt te verleenen om, ingevalle sy mogten ontdekken, dat aan de sieken andere spyse of drank worde gegeeven, als hun nuttig kan syn, of dat de binnen-regent nalatig is 't linnen- en beddegoed derselven behoorlyk te laaten verschoonen, daar van terstond rapport te doen aan den heer president, buyten-regent, dan wel aan de twee gecommitteerde buyten regenten, die, op syn Edelens ordre, om de veerthien dagen, op onverwagte uuren, de huyshouding in de respective hospitaalen koomen opneemen.

Ten vierden: ter beetere bereyking van 't voorsegde, groote oogmerk deeser noodsaakelyke verandering omtrend de huyshouding en directie in 't binnen hospitaal en tot aanmoediging van desselvs practisyns en verbandmeester in de betragting van hunnen pligt en nauwkeurige waarneeming hunner diensten, den tegenwoordig binnen-regent en nu benoemden eersten practisyn, Lambertus Daniel Creps, en ook syne successeuren in vervolg van tyd te beneficeeren met de qualiteyt van opperkoopman en den rang onder of naast 't hoofd van de chirurgie; en dienvolgens den gemelden Creps, ter verkryging van die effective qualiteyt met de daar toe staande gagie van *f* 80 : — : — ter maand, den heeren Majores op de gunstigste wyse voor te draagen;

den tweeden practisyn te laaten blyven jouisseeren van 't privilegie tot de aanhouding van de broodbakkery, met 't regt van gebruyk, welke tot heeden altoos door een der practisyns is beheerd, en denselven daar en booven toe te leggen de gage van *f* 70 : — : — ter maand, zonder kostgeld;

en aan den derden practizyn en den verbandmeester des-

gelyx ieder toe te voegen de gagie van ƒ 70 : — : — per maand en, in steede van kostgeld, een maandelyx douceur van dertig ryxdaalders;

mitsgaders aan alle de evengemelde practisyns wel de vryheid te laaten om over andere Comp^s dienaaren en ingeseetenen alhier ter plaatse te moogen practiseeren, dog eenlyk in zoo verre als sulks zonder 't minste versuym van hunne diensten in 't hospitaal en buyten prejuditie der thans gemaakte schikkingen sal kunnen geschieden.

Ten vyfden: 't getal der mindere bedienden van de heelkunde in 't binnen hospitaal te bepaalen op de reeds daar synde:

twee chirurgyns,

ses onder-, en

ses derde chirurgyns,

die tot dat werk toereykend worden geoordeeld; maar, in steede van de presente ses leerlingen of jong chirurgyns. eeven soo veel Europeesche jongens tot oppassing der zieken in het selve te plaatsen; terwyl de twee huysen, welke de nu g'excuseerde vierde en vyffde practisyns bewoonen, voortaan zullen moeten dienen tot wooningen voor de gedagte twee chirurgyns, dewyl ze dan, daar door meede eenige hulpe genietende, ook in alle voorvallen digt by de hand zyn.

Ten sesden: aan den stads apothekar in 't vervolg gratis te laaten verstrekken de lywaaten, die hy, volgens resolutie deeser tafel van den 11^en May 1762, ten dienste der impotenten voor inkoops prys van de Comp^e geniet en bestaan in twaal stukken guinees, gemeen gebleekt, ter maand, en hem teffens geheel te libereeren van de by deselfde resolutie opgelegde verpligting om namelyk aan 't hoofd der chirurgie maandelyx uyt te keeren eene zomma van vyftig ryxd^s; dog daar en teegen de beyde ampten van hoofd van de chirurgie en eersten administrateur in de medicinale winkel, by vacatuure van het laaste, weeder door een persoon of het hoofd van de chirurgie te doen waarneemen, mitsgaders tot dus lange 't gemeld douceur aan denselven te laaten afgeeven door de beyde

administrateurs in de medicinale winkel en als dan voor altoos cesseeren.

Ten sevenden: zoo wel door de meergemelde drie practisyns en den verbandmeester van het binnen hospitaal, als door den stads apothekar en synen eersten handlanger jaarlyx in Raade van Indie, by elke eerste sitting na de vernieuwing van het jaar, plegtiglyk een eed te doen afleggen.

Ten agsten: niet alleen de by resolutie van den 18en September 1744 gearresteerde poincten van instructie voor den stads apothekar en synen knegt of eersten handlanger by deesen te renoveeren en hun, tot derselver opvolging, een extract uyt die resolutie met de afgaave der daar in geciteerde berigten van de administrateurs in de medicinale winkel en de practisyns van het hospitaal te laaten afgeeven, maar ook door hen, by aanvaarding hunner posten, almeede te doen presteeren de by gedagte resolutie beraamde eeden; en voorts ook de apotheek eens in 't jaar, onder ultimo Augustus, wanneer den generaalen opneem van 's Compagnies effecten geschied, door twee expresse gecommitteerden te laaten opneemen, met last aan denselven om by hun rapport diendweegen distinct bekent te stellen, soo wel de quantiteyt, als de deugdsaamheyd der in weesen bevondene medicamenten en welke zy oordeelen onbequaam te syn.

Eyndelyk: alle de vooren staande schikkingen en bepalingen te laaten ingaan met ultimo deeser maand February, om vervolgens stand te houden en stipt geobserveerd te worden.

25 Februarij. *Bepaling nopens het benoemen van pennisten.*

Nadien het deese vergadering al vry dikwerff geen geringen hinder in haare wigtige occupatien toebrengd, de lectuure van eene menigte ennuyante requesten, waar by de een en ander versoek doen om voor pennisten in dienst aangenomen te worden, en dit beletsel seer faciel, met meerder seekerheyd weegens der supplianten bequaamheyd, kan worden voorge-

komen, wanneer deselven voor af eenige tyd op de comptoiren, alwaar scribenten benoodigt syn, kwamen te geeven preuves van hunne capaciteyd; is by deese geleegendheyd goedgevonden en verstaan voortaan geene versoekschriften van die natuur meer te accepteeren, maar de hoofden der respective schryf-comptoiren te ordonneeren om, ingevalle 'er aan het bepaald getal van scribenten een of meer mogten ontbreeken, daar van dan eens in 't jaar, teegens de tyd, waar in ordinair de verbeetering der pennisten geschied, daar van kennisse te geeven aan den heer Directeur Generaal en de benoodigde ter aanneeming in den dienst van de Compagnie telkens, neevens de sulken, welke verhooging in gagie versoeken, by de ten laastgemelden eynde jaarlyx ingeleeverd wordende naamlysten, met voorkennis van zyn Edele, te gelyk aan deeze reegeering voor te draagen.

4 Maart / 4 April. *Voorschriften nopens de vaart van Chinezen tusschen Batavia en Sumatra's Westkust.*

Ongeagt by het placcaat van den 13^en^ May 1774 de particulieren vaart van Batavia naar Padang en van daar herwaards voor allen, die hier en op Sumatra's Westkust onder de gehoorzaamheyd der maatschappye resorteeren, weeder open gesteld is om maar direct over en weder te moogen vaaren, al egter geene ongegronde reedenen voorgekomen zynde te moeten veronderstellen, dat de Chineesen, op hunne heen- en te rug reyse met derselver vaarthuygen, ook andere plaatsen aandoen, ten eynde aldaar, naar hun goedvinden, van de hand te setten sodanige, onder seekere restrictien gepermitteerde koopmanschappen, dan wel veel ligt sulke aan de Comp^e^ gereserveerde articulen, als by het gedagte placcaat syn gespecificeerd; zoo is, tot weering van de daar uyt voortspruytende onderkruypingen van 's Compagnies privativen handel en vermindering der thollen, soo wel te Padang, als hier ter hoofdplaatse, goedgevonden en verstaan de particuliere vaart der Chineesen naar en van Sumatra's Westkust naader

te bepalen alleen van hier *direct* naar Padang en desgelyx van daar herwaards, zoo mede van Padang, met een daar erlangde pas, verder noordwaards; en gevolglyk by ampliatie van het diendweegen gestatueerde in het 19de articul van het voornoemde placcaat, concerneerende den particulieren vaart en handel, allen en een iegelyk der gemelde natie te verbieden op hunne heen- of te rug reyse elders onderweegen, in 't byzonder Bancahoeloe, aan te loopen, sub poene van confiscatie van vaarthuyg en laading ten voordeele van de Comp^e, ten sy in cas van uytterste noodsakelykheyd en dat voldoende worde aangetoond daar toe door zeenood verpligt te syn geweest, mitsgaders op diergelyke aangedane plaats geen de minsten handel gedreeven te hebben, waar van voortaan telkens sal moeten bekend gesteld worden by de passen, die ter deeser hoofdplaatse en te Padang tot de gesegde directe vaart worden verleend; terwyl de officieren van de justitie, zoo hier, als op Padang, den sabandaar alhier, den pagter van de in- en uytgaande regten, ook die van ginder, en die verder amptshalven verpligt syn teegens sluykeryen te waaken, de uytterste attentie sal moeten vestigen op de nakoming van dit verbod, 't welk by een advertissement in de Nederduytsche en Chineese taalen sal worden aangekondigd.

7 Maart. *Magtiging op den Gouverneur-Generaal aan Compagnie's dienaren, die zich te veel met particulieren handel inlieten, aan te zeggen, dat zij met dien handel moesten uitscheiden of Compagnie's dienst verlaten.*

Den heer Raad extra-ordinair en president van het collegie van Scheepenen deeser steede, David Joan Smith, overgegeeven hebbende een aan zyn Edele door de Bataviasche burgers en negotianten, Jan Marchant Carelsz, Johannes Doens, Claas de Graaf, Pieter Anneas de Win, Jan Jocob Swanevelder en Daniel Ritter, gepresenteerd request, waar by sy doleeren over het dryven van particulieren handel door sommige van 's Comp^s dienaaren, die selfs veelerhande whaaren, als: bier, wyn, booter,

kaas, enz., in 't kleyn verkoopen, tot groot nadeel van de zeedert eenige jaaren in verval geraakte negotie der burgers; met versoek, dat, dewyl de supplianten, zoo voor hun onderhoud, als teffens tot het opbrengen van de burgerlyke lasten moetende sorgen, dus vermeenen onmoogelyk in staat te weesen teegen Comp^s dienaaren te negotieeren, uyt dien hoofde, tot verbeetering van hun tydelyk welzyn, soodanige schikkingen diendweegen moogen gemaakt worden, als ten meeste voordeele van deselve sullen kunnen strekken; zoo is, na deliberatie over het een en ander, goedgevonden en verstaan aan den heer Gouverneur Generaal gedefereerd te laaten om sulke dienaaren van de Compagnie, welke in eene, soo seer tot prejudicie van de burgers g'extendeerde negotie ingewikkeld syn, wel aan te seggen, dat sy hunnen handel moeten staaken of den dienst van de Comp^e quiteren, dog voor 't overige te persisteeren by het placcaat van den 13^en May 1774, waar by den vryen vaart en handel voor alle Comp^s dienaaren, burgers en ingeseetenen, die zig hier of om de West van Indien bevinden, sonder onderscheyd, is opengesteld.

7 Maart. *Last op Diakenen de daartoe geschikte weeskinderen aan te sporen om zelven hun kost te verdienen.*

Uyt een, ter ordre van den heer Gouverneur Generaal, ingeleeverd berigt door de buyten regenten van het weeshuys gebleeken synde, dat sig tans in 't selve nog bevinden 41 jonge dogters van 27 tot 4 en 18 jongens van 19 tot 5 jaaren oud; zoo is goedgevonden diaconen te gelasten, desulken der meysjes, die den ouderdom van 18 tot 20 jaaren hebben bereykt, aan te setten om selve haar bestaan te zoeken, buyten lasten van de diacony, mitsgaders de jongens, welke in staat zyn om scheeps werk te kunnen verrigten, met naamen aan deese regeering op te geeven, ten eynde in 's Comp^s dienst aangenoomen te worden en de diacony van hun onderhoud te ontlasten.

11 Maart. *Wijziging van het octrooi der Amphioen-societeit, art.* 33.

De hoofd participanten in de gepreviligeerde amphioen societeyd te kennen gegeven hebbende, dat deselven, tot faciliteering van den so seer verslapten afhaal der in anno passato gevendiceerde amfioen, niet alleen genoodsaakt waaren geweest aan diverse koopers de door hen gemeynde kisten op obligatie te laaten volgen, maar ook inselvervoegen den intrest van eenige dier debiteuren, schoon by 't 33ste artikul van 't eerste octroy van anno 1745 in 't generaal gesteld is op een halve ryksdr pro cento, te verminderen tot drie agtste pro cento ter maand, met versoek, dat 't gemelde 33ste artikul in soo verre mag gealtereerd worden, dat in 't vervolg de bepaaling van den intrest op de op schuld afgegeeven wordende amphioen gelaaten word aan 't goedvinden van de gedagte societeyt, om daar in pro re nata of naar tyds gesteldheyd te werk te gaan; soo is, gemerkt de rente van een half percto seekerlyk in 't voorsz. eerste octrooy sal gesteld syn, om dat het toenmaals in deese colonie vry meer in gebruyk was als tans, dog sulks seedert verandert en ook daar en booven de gepermitteerde handel sints dien tyd merkelyk vermindert en afgenoomen synde, 't niet meer als billyk en voor 't algemeen belang selfs raadsaam is sig daar naar te schikken, goedgevonden en verstaan in die instantie te bewilligen.

Zie bij 5 December 1775.

11 Maart. *Vaststelling van het aantal slaven, benoodigd in het binnen-hospitaal te Batavia.*

Ingevolge van den voordragt der buyten-regenten van 's Compagnies hospitaalen is goedgevonden en beslooten het getal der benoodigde Compagnies slaaven tot de oppassing en versorging der sieken in het binnen hospitaal, buyten de sulken, die van ouds aan de practisyns syn toegestaan, eens voor al vast te bepaalen op vyftig koppen; en den fabricq of den

geen, welke het opsigt over het ambagts quartier heeft, te demandeeren om behoorlyk zorge te draagen, dat het gesegde aantal steeds voltallig blyve.

Zie ook bij 12 Augustus 1777.

25 Maart. *Bezuinigingen ten aanzien van het leprozengesticht op het eiland Purmerend.*

Is goedgevonden en verstaan de binnen-regent van 't leprosen huys aan te beveelen:

1° voortaan, in steede van agt vadems brandhout à vier ryxd° de vadem en vier en vyftig kannen klappus oly à twaalf stuyvers de kan, maandelyx maar te verstrekken vyf vadems brandhout teegens den gestelden prys voor ider en dertig kannen klappus- en cadjang oly teegens agt stuyvers de kan, als beyde toereykende geoordeeld wordende;

2° aan de leproosen en aldaar bescheyden synde bedienden en lyffeygenen geen meerder ryst te verstrekken dan de bepaalde veertig ponden 's maands voor ider persoon;

3° voor de benoodigde lywaaten, medicamenten, arak, waxkaarsen, dammers, lamp glaasen, kooperdraad, swartsel, wit kalk, wit kwasten, spykers, touwwerk, oud seyldoek, beesems, cadjang matten, bamboesen en bindrottings van den heer Directeur Generaal eene ordonnantie te versoeken om met die artikelen uyt 's Compagnies pakhuysen teegens inkoops prys geriefd te worden, mitsgaders de vereyschte reparatie aan de schuyt van Purmerend ten eylande Onrust te laaten verrigten; en

4° met de verstrekking van kleederen voor de mixtiesen, vry lieden, Chineesen en slaaven soo willekeurig niet te werk te gaan, als in 't boekjaar 1775/76 is geschied, sub poene van vergoeding voor 't te veel opgebragte.

25 Maart / 4 April. *Kennisgave, dat de Regering »tegens den gewonen »prys" zoude aannemen alle »poedersuiker, die tot »ultimo December van dit jaar* [1777] *in het district »van Batavia en dies ressort gemalen" zoude worden.*

4 April. *Reglement voor de hospitaal- en scheeps-soldijboekhouders wegens het verstrekken van badjoe's en broeken aan behoeftige zeevarenden op de schepen ter reede Batavia.*

Nadien by de ordonnancie van den 4^en^ Augustus 1775, dienende tot bewaring of herstelling van 's volks gezondheid op de reede en aan de wal hier ter hoofdplaatse, in het 20ste artikel vastgesteld is aan de uit Nederland opdagende en in het land varende schepelingen, by hunne aankomst ter Bataviasche reede, wanneer de overheden en wel voornamelyk de schippers of gezaghebbers van zoodanige kielen zulks nodig oordeelen, die ook daar van speciaal rapport aan den heer Gouverneur Generaal moeten doen, te laten verstrekken twee Moorsche baatjes van blaauw, gestreept lywaat, als: een met kapok gevoerd en een zonder voering, nevens twee diergelyke, zogenaamde musschiete- of lange broeken van ligt zeildoek, en voor het inkoops kostende van het een en ander de genieters te doen belasten op hunne soldyrekening, zoo zal:

Eerstelyk: de hospitaals-boekhouder moeten zorg dragen, dat 'er een genoegzame voorraad van de gemelde baatjes en broeken worde aangemaakt, ten minsten tot een honderd vyftig stuks van ieder, en verpligt wezen dezelven zorgvuldig te bewaren om niet beschadigd te worden.

Ten tweeden: zal de gedagte boekhouder, uitgerekend hebbende, wat ieder stuk, met het daar toe verstrekte goed en arbeids-loon, komt te bedragen, het zelve zoodanig by zyne boeken bekend stellen en innemen onder vier aparte hoofddeelen, namelyk:

gekatoeneerde baatjes voor schepen,

» musschiete-broeken voor schepen,

gestreepte baatjes voor schepen,

musschiete-broeken voor schepen, mitsgaders onder ieder hoofddeel voor het aangemaakte het logieboek debiteeren en het schip, aan welk het zelve verstrekt wordt, weder crediteeren.

Ten derden: zal de hospitaals-boekhouder van die aange-

maakte klederen, zonder beschadigd te zyn, op een getekende recepisse aan de scheeps-soldy-boekhouders afgeven zoo veel, als zy van ieder soort komen te eisschen, met opgave van de naamen der schepen, voor welken zy dezelve ontvangen, om daar van provisioneele aantekening te houden by een memoriaal; terwyl de afgegevene klederen niet eerder by de hospitaals-boeken mogen worden afgeschreven dan met het vertrek der gezegde bodems van deze reede; en, wanneer eenige schepen jaren agter een of langer alhier ter reede, dan wel op Java mogten blyven, zal die credit-post alle ses maanden, onder ultimo February en Augustus, door de scheeps-soldy-boekhouders aan den hospitaals-boekhouder moeten opgegeven worden.

Ten vierden: zullen de scheeps-soldy-boekhouders, zo dra zy de meergemelde klederen hebben ontvangen, zig daar mede naar boord vervoegen en die aan zulken persoon of personen verstrekken, als hunne schippers of gezaghebbers komen aan te wyzen, na de daar toe van den heer Gouverneur Generaal verkregene permissie, waar van dezelven teffens, zonder eenig uitstel, den commandeur en opper-equipagiemeester en de scheeps-boekhouders moeten verwittigen, om de verstrekking zoo spoedig mogelyk te doen.

Ten vyfden: zal ieder scheeps-soldy-boekhouder een quitantie-boek moeten houden, ten einde daar in, zoo wel de naamen, geboorte-plaatsen en qualiteiten der genieters van de voorschreven' klederen, als het gene, wat 'er elk van genoten heeft, in vier kolommen agter zynen naam aan te tekenen; zullende zoodanige kolommen van de klederen, die niet gerequireerd zyn, met een streepje worden aangehaald en de evengenoemde quitantie-boeken altoos onder den eersten visitateur der soldyen moeten berusten, dog door denzelven zoo dikwils aan de scheeps-soldy-boekhouders afgegeven worden, als zy die benodigd hebben.

Ten sesden: zullen de scheeps-soldy-boekhouders alle de gedagte verstrekkingen doen ten byzyn van den schipper of gezaghebber op elken bodem en door dezen telkens, wanneer

de klederen verstrekt zyn, in het quitantie-boek laten zetten: *ter myner presentie verstrekt*, mitsgaders daar onder, nevens zoodanigen scheepshoofd, tekenen, waar na het quitantie-boek weder aan den visitateur der soldyen moet overhandigd worden, zo dra de belasting by de scheeps-boeken plaats gevonden heeft, maar ten welken einde ieder scheeps-soldy-boekhouder het zelve nogtans niet langer dan vier en twintig uuren onder zig moge behouden, op verbeurte van één ryksdaalder, ten behoeve der noodlydende en arme pennisten in de logie, waar van het opperhoofd over het generale soldy-comptoir een boekje en quitantie-rol zal moeten houden, om de genieters daar in te laten tekenen voor den ontvangst.

Ten sevenden: zal de schipper of gezaghebber, op wiens schip de verstrekking van eenige klederen moet geschieden, zo tot derzelver overbreng naar boord, als om het overschot weder onbeschadigd naar de wal te kunnen brengen, zyn schuit moeten bezorgen, dan wel, by onvermogen, door den commandeur en opper-equipagiemeester daar toe order worden gesteld; en, by aldien twee à drie scheeps-soldy-boekhouders op eenen dag te gelyk naar verscheiden' schepen dienen te varen, zullen zy gezamentlyk op de werf één schuit kunnen vragen, die de bootsman aldaar gehouden zal zyn ten dien einde in gereedheid te doen brengen.

Ten agsten: zullen, ingevolge van het 20ste artikel der voorschreven ordonnancie van den 4^en^ Augustus 1775, alle de dikwerf genoemde klederen of baatjes en broeken, op dat de goede intentie dezer regeering ten dien opzigte niet mogte worden gefrusteerd, moeten gesjapt worden in byzyn van het opperhoofd over het generale soldy-comptoir, welke daar toe, zoo dikwerf zulks nodig zy, een dag in de week, dan wel één à twee dagen in één maand, ten zynen comtoire, waar die klederen eerst gebragt moeten worden, zal vaceren en ook het cachet, dat tot het sjappen word gebruikt, onder deszelfs berusting houden, mitsgaders, al het gesjapte naauwkeurig noterende, daar van maandelyks aan den heer Directeur Generaal een schriftelyk rapport moet overgeven.

Ten laatsten: moeten de kopers of genieters van de klederen wel ernstiglyk gewaarschouwd worden, dat zy, in cas van verkoop derzelven, zoo wel als de opkopers daar van, volgens de ordonnancie van den 4^{en} Augustus 1755 zullen verwezen worden in een boete van vyftig ryksdaalders.

Als bijlage is aan dit reglement toegevoegd het navolgende model.

De schipper van het schip, ... wort by dezen wel expresselyk gelast om, by de verstrekking der goede maanden, die by zyn aankomst en vertrek, mitsgaders gedurende den leg-tyd hier ter reede, met voorkennis van den heer Gouverneur Generaal of geobtineerd fiat, aan de onder hem bescheiden' schepelingen staat gedaan te worden, een dag bevorens den commandeur en opper-equipagemeester en den scheeps-boekhouder daar van te verwittigen, ten einde zig, nevens hem, aan boord te laten vinden om, niet alleen de gemelde verstrekking van geld, maar ook en wel principaal de afgave der klederen aan den gemeenen man, welken dezelven mogten benodigd zyn, by te wonen en gezamentlyk des te beter te kunnen oordeelen, wie van 't volk genoegzaam van klederen ontbloot is en overzulks derzelver verstrekking nodig heeft.

En op dat deze zeer nutte en pryselyke schikking tot conservatie van 's volks gezondheïd en ter voorkoming van genoegzaam naakt te lopen aan de intentie kome te voldoen, zo zal de schipper teffens, na de gedane verstrekking, alle de aan boord zynde officieren ten scherpsten moeten aanbeveelen om met de uiterste attentie te letten en tegen te gaan zoodanig misbruik, als daar van, door verkoop en anderzins, zoude kunnen worden gepleegd.

8 April. *Vergunning voor de Lutherschen te Batavia van de gelden, gecollecteerd in hunne kerk, zooveel af te houden, als benoodigd was voor hunne bedeelden.*

Door den Lutherschen kerkenraad versoek gedaan synde om

van de liefde giften dier gemeente, welke geduurende den godsdienst in haare kerk weekelyks ingesameld en aan diakonen der Gereformeerde gemeente by continuatie worden uytgekeerd, voor 't vervolg te moogen afhouden het bedragen der alimentatie penningen voor haare armen, nadien het selve in den voorleeden jaare, volgens de jongste reecquening courant van den gedagte kerkenraad, gesteegen was tot eene zomma van 103 ryxd[s], en sulks der gemelde kerke, uyt hoofde van haar bekrompen en seer wisselvallig inkoomen, met der tyd tot een drukkenden last soude kunnen strekken, te meer, om dat deselve insgelyx beswaard is met het jaarlyx onderhoud van twee predicants weduwen; zoo is goedgevonden en beslooten in die billyke instantie te condescendeeren en overzulx den voornoemden kerkenraad qualificatie te verleenen tot het afhouden der gesegde alimentatie gelden voor de armen van desselvs gemeente uyt de in haare kerk gedaan wordende weekelykse collecte; onder conditie nogtans, dat, ingevolge van hunner Eerwaardens aanbieding, het restant der penningen, die 'er meer gecollecteerd sullen worden, als tot onderhoud van de voorschreeve armen benoodigd syn, verseld van een behoorlyke reekening, aan diaconen der Gereformeerde gemeente naar gewoonte sal moeten worden verantwoord.

8 April. *Last op den Raad van justitie en het collegie van Schepenen zich »praecise te reguleren naar de »conventie van den* 1[en] *December* 1728".

Hardnekkig volgehouden twisten tusschen beide regtbanken, vooral van de zijde van den Raad van justitie, gaven aanleiding tot de uitvaardiging van dezen last.

Alvorens zich tot de Regering te wenden, moesten die collegiën in den vervolge trachten hunne geschillen »in der »minne af te doen".

15 Mei. *Voorschrift nopens het behandelen van vreemde schepen, welke opium aanbragten.*

Ten einde allen morshandel in amfioen, naar mogelykheid,

tegen te gaan en voornamelyk alle gelegenheid daar toe te benemen aan vreemdelingen, welke veelligt dit vaarwater al vry dikwerf eenlyk komen te frequenteeren om maar met dat, onder den inlander soo gewilde heulsap, hier ter plaatse, dan wel langs Java en elders, een uitweg te zoeken, is goedgevonden en verstaan voortaan aan de alhier aankomende vreemde Europeërs, die amfioen aanbrengen, geen de minste gerieflykheden meer te bewyzen, nog hun eenige verzoeken, hoe ook genaamd, toe te staan, maar den zulken alleen de vryheid te laten zig van water en brandhout te voorzien en hen dan ten eersten weder te doen vertrekken; mitsgaders de Javasche ministers, nevens de bedienden te Bantam, Cheribon en Banjermassing te gelasten om dit besluit mede tot derselver narigt en observantie te laten strekken en zig dienvolgende, by verschyn van vreemde, particuliere schepen onder hun resort, die geheel of ten deele beladen zyn met amfioen, daar naar te gedragen.

16 Mei. *Voorschrift nopens de verstrekking van masthouten aan particulieren.*

Om met den prys van de nu en dan aan particulieren, ter bevordering van den vryen vaart en handel, afgestaan wordende masthouten alom eguaal en op een evenredigen voet te werk te doen gaan, is goedgevonden en verstaan circulair te gelasten om alle masthouten, het zy Hollandsche of Malaccasche, die op het verzoek van particulieren, tot voortzetting van hunnen handel, aan dezelven worden overgelaten, niet minder dan met twee capitalen avans te laten betalen als houtwerken en dus niet begrepen zyn onder de equipage-goederen, welke, naar het vermelde by het 20ste artikul van het placaat van den 13en May 1774, met een of een half capitaal avans, respective voor de Nederlandsche en Indische, mogen worden afgegeven.

$\frac{3}{13}$ Junij. *Verbod tegen den vervoer van houtwerken door vreemdelingen.*

Is besloten den verkoop van houtwerken aan- en den

vervoer derzelven van hier naar elders door vreemde Europeesen of andere, onder het resort van de Compagnie niet behorende vreemdelingen, allen en een iegelyk te verbieden op eene boete van vyf honderd ryxd^s; en hier van de gemeente by een biljet kennis te geeven tot een ieders narigt, mitsgaders de respective officieren van justitie en den sabandhaars te gelasten om op de executie van dien nauwkeurig te letten en tegen de overtreders, zonder de minste conniventie of consideratie, te procedeeren tot de gemelde poene, ten behoeve van de Comp^e, den aangever en den officier, die de calange zal doen, elk voor een derde gedeelte.

Dit verbod werd uitgevaardigd als een middel ter conservatie van de bosschen op Java.

$\frac{7}{12}$ Junij. *Publicatie wegens de bevestiging door den Prins van Oranje, als opper-bewindhebber der O. I. Comp^e, van de verkiezing door den Raad van Indië van J. van Riemsdijk tot Gouverneur-Generaal.*

Dit stuk, uitgaande van »de Raaden wegens den Staat der »Vereenigde Nederlanden en de Generale Nederlandsche Com»pagnie in Indien", luidt, als volgt:

Doen te weeten, dat de eminente waardigheid van Gouverneur Generaal van Indie op den 28^en December 1775 door het ontslapen van den Hoog-Edelen heere, Petrus Albertus van der Parra (H. L. M.), zynde komen te vaceren, wy, in nakoming van de order en het welbehagen der hoog-mogende heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden, onze souverainen, en de Compagnie om, tot betragting van den welstand dezer landen, ten eersten uit de aanwezende Raaden de bekwaamste en ervarenste provisioneelyk tot dat hoogwigtig ampt te verkiezen, consterende by de instructie van de Edele hoog achtbaare heeren Gedeputeerden Bewindhebberen ter vergaderinge van de Seventienen voor Generaal en Raaden van den 22^en Augustus

anno 1617, by hunne hoog-mogenden op den 3en November daar aan geratificeert, na den naam des Allerhoogsten aangeroepen te hebben om over die importante charge met rypen verstande te disponeren en aflegging van den eed, voor de Raaden van Indie in dezen gevalle beraamd, geconsidereerd hebbende, niet alleen de talenten en goede qualiteiten van den heer, toenmaligen eersten Raad en Directeur Generaal, Jeremias van Riemsdyk, maar ook de grondige kennisse en ervarenheid, by zyn Edele door langjarige diensten en het bekleden van verscheiden' hooge ampten geacquireert, overzulks eenpariglyk hebben goedgevonden en verstaan zyn Edele te verkiezen en te installeren tot Gouverneur Generaal van Nederlandsch Indie, op de hooggeëerde approbatie der Edele hoog-achtbaare heeren Bewindhebberen van de Compagnie;

en dat ons onlangs uit de door de Wel-Edele achtbaare heeren Bewindhebberen ter praesidiale kamer Middeldurg in Zeeland, op de qualificatie van de vergadering der Hoog-Edele Heeren Seventienen, geschrevene missive van den 14en November anno passato, tot zonderling contentement gebleken is, dat het zyne doorlugtige Hoogheid, den heere Prince van Orange en Nassauw, etc., etc., etc., als opper-bewindhebber van de generale Nederlandsch Oostindische maatschappye, behaagd hadt uit de nominatie, door de Edele hoog-achtbaare heeren Seventienen aan hoogst-dezelve gepresenteert, te verkiezen den voornoemden Hoog-Edelen heere, Jeremias van Riemsdyk, tot die hoog-aanzienlyke digniteit, weshalven op den 7en dezer maand in Raade van Indie alverder goedgevonden en gearresteerd zynde de publieke voorstelling van zyn' Edelheid aan den volke in dat caracter, dewelke naar zyn' Edelheids welbehagen dus lange is uitgesteld, plegtiglyk te laten gevolg nemen op den 18en October naastkomende, zoo ter dezer hoofdplaatse, als op alle andere comtoiren van Indien, alwaar de orders ten dien einde tydig zullen werden aangebragt, en op de anderen zoo kort daar aan, als gevoeglyk zal kunnen geschieden, ten einde een iegelyk van allen bewust zy en weeten moge, wien hy, gelyk tot nu toe, zoo ook voortaan

voor zynen wettigen Gouverneur Generaal en opper-gebieder heeft te respecteren en te gehoorsamen; zoo is 't, dat wy, als van wegens den staat het lichaam der regeeringe hier te lande uitmakende, alle Raaden van Indie, gouverneurs, directeurs en commandeurs, collegien en officieren van justitie, hoofd- en mindere officieren van de militie, zeevaart en burgerye, mitsgaders alle verdere hooge en laage bediendens van de politie, de justitie, den publieken godsdienst, de commercie, den degen, de marine en den burgerstand, nevens alle andere personen en ingesetenen in den dienst en eed, item onder het resort van de generaale Oostindische Compagnie, mitsgaders de gehoorsaamheid van den Nederlandschen staat sorterende, zoo die reeds in Indie zyn, als namaals mogten aankomen, by dezen ordonneren en beveelen hooggemelde zyn' Edelheid, den Hoog-Edelen heere, Jeremias van Riemsdyk, voor haren wettigen Gouverneur Generaal aan te nemen, te erkennen, te respecteren en te gehoorsamen agtervolgens den eed van trouwe en obedientie, daar toe specialyk in Raade van Indie beraamd.

Hierbij behooren een uitvoerig »ontwerp tot de publicque »voorstelling van Zyn Edelheid", eed-formulier, enz.

Reeds sedert 28 December 1775 had J. van Riemsdijk de betrekking van Gouverneur-Generaal »pro interim" bekleed.

24 Junij. *Verbod tegen het stoken van arak langs Java's Noord-Oostkust.*

De gezamentlyke araksbranders alhier by een request vertoond hebbende, dat het deese regeering hadde behaagd, op den voordragt der Javasche ministers by hunnen brief van van den 21en December 1761, te verleenen privilegie tot het opregten van eene araksbrandery en suikermolen, tot het maken van stoksuiker in het district van Samarang, met dit uytdrukkelyk voorbeding egter, dat den uitvoer van de

stoksuiker, zo wel als van de arak, verboden bleef, op poene van confiscatie, aangesien deese gunst bewysing eenlyk strekte om voor de eigen consumtie van Java het benodigde te besorgen;

dat by de besluiten deeser regeering van den 14^{en} Juny 1765 ten klaarsten bleek, in hoe verre door den araksbrander op Java aan dat bevel was voldaan, door dien daar by en, ten aansien van het laastgedagte besluit, op de dientwegen ingebragte klagten der gezamentlyke arakbranders hier ter plaatse, nieuwe en scherpere poene tot tegengang van dies clandestinen uitvoer was gesteld; en dat de supplianten van ter zyden al weder geinformeerd waren, dat, niet tegenstaande de voor aangehaalde, tegen den uitvoer van arak op Java gestelde ordres, die drank, niet alleen in het kleine aldaar wierde omgezet, maar dat ook, zo wel diverse scheeps overheden, als particuliere handelaars, hier doorgaans eenige wynige vaten met arak meede neemende, zig daar van ten vollen, 't zy in leggers, dan wel ander vaatwerk, op Java wisten te voorzien; en dat daar en boven, niet slegts in de geprevilegeerde araksbrandery te Samarang, maar ook op alle de suikermolens langs Java, by kleyne parthyen arak wierde gestookt en zulks grotelyks strekte tot nadeel en afbreuk van de araksbranders alhier, welke, op groote kosten geseten zynde, al zedert een geruimen tyd eene considerabele vermindering in den debit van de arak hadden bespeurd en waar toe niet weinig contribueerde den voorgemelden, clandestinen uitvoer en verkoop derzelve op Java; met verzoek derhalven, dat het deese regeering behagen mogte, tot voorkoming van der supplianten totale ruine, als thans met hunne arak overkropt zittende, en tot faciliteering van een meerderen debit van die drank, het voorgewaagde privilegie weder in te trekken en daar en tegen voor het vervolg te laten stand grypen haare resolutie van den 17^{en} December 1748, waar by besloten is het stoken van arak op Java's Oostcust te interdiceeren, de branderyen, die aldaar wesen mogten, tot een ander einde te laten gebruiken en in den aanstaande aldaar geene te

gedoogen, nademaal uit het tegendeel niet dan grote prejuditie voor de ingezeetenen deeser colonie was te wagten;

zo is, daar over gedelibereerd weesende, goedgevonden en besloten, weder in te trekken het onder de besoigne over Java's Oostcust op den 26^en February 1762 verleend privilegie tot het opregten van eene araksbrandery te Samarang; door ieder der gezamentlyke araksbranders ter deeser hoofdplaatse in Comp^s kasse te doen tellen, om Java ten goede gebragt en daar aan den eigenaar der voormelde araksbrandery ter zyner schadeloosstelling uitgekeerd te worden, eene somme van een honderd en vyftig, dan wel door alle te zaamen drie duizend ryxdaalders; en de Javasche ministers te gelasten om het voorschreven privilegie voor vervallen te houden en het stoken van arak, zo te Samarang, als verder langs de Javasche stranden en op de suikermolens, te verbieden op eene boete van een duysend ryxdaalders voor ieder, die op eene ongepermitteerde wyse arak stookt, mitsgaders den fiscaal te Samarang aan te beveelen hier op nauwkeurig te letten en tegen de overtreeders te procedeeren tot de gezegde poene, zonder de minste conniventie of consideratie; onder nadrukkelyke recommandatie teffens aan de ministers aldaar om te zorgen, dat aan de intentie deezer regeering ten opzigte van dit besluit in allen deele worde voldaan en niet op de een of andere, bedekte wyze tegen het zelve gehandeld.

24 Junij. *Aanstelling van provisionele procureurs.*

Ingekomen wesende een extract uit het register der resolutien van den Raad van justitie dezes casteels sub dato 18 Juny 1777, behelsende, zo wel communicatie van den buitengemeenen zwakken toestand van de perzoonen, die tegenwoordig voor welmelden Raade als practisyns postuleeren, tot merkelyk nadeel voor de gemeente en stremming van de ordinaire trein der justitie, als hunner agtbaaren consideratien en voorstel tot wegneming zulker impedimenten; zoo is goedgevonden en verstaan hunne agtbaaren te authoriseeren om uit de adjunc-

ten van de geswore klerken ter secretary van welmelden Raade en van Scheepenen, dan wel uit de klerken, op die comptoiren bescheiden, dewelke genegen zyn als procureurs te postuleeren en zig ten dien einde aangeven, indien zy de vereischte bequaamheid daar toe bezitten, drie à vier personen te permitteeren om, nevens hunne Comp^{s} diensten, die zy teffens zullen moeten blyven waarnemen, als zodanig voor beide collegien van justitie alhier te mogen fungeeren, dog eenlyk by provisie en tot tyd en wyle andere zig opdoen en door deese regeering, naar den gebruike, daar toe worden aangesteld.

1 Julij. *Voorschrift nopens inkomende regten van Chinesche goederen op buiten-kantoren.*

Door de vier anachodas der hier tans aanwesende Eimuische jonken by een request vertoond wordende, dat 'er tot den jaare 1755 steeds op Batavia hadden gevaren tien jonken; dat deze vaart langsaamerhand zodanig was verminderd, dat 'er tegenwoordig niet meer dan vier derzelven herwaarts komen, welke vermindering haar aanvang hadt genomen, zedert te Johor den handel zonder eenige pagt was open gesteld, waar door het getal der derwaarts navigerende jonken tans bereeds tot vyf stux was aangegroeid, en dat de Chinasche waren, waar om de Javasche handelaars en die van de geheele Oost voorheen hier ter markt moesten komen, tegenwoordig almede te Johor wierden ingekogt en van daar naar Malacca, Java en andere plaatsen overgebragt; en dat het den supplianten, als door de betaling der pagt alhier van 2200 rd^{s} voor ieder Eimuische jonk en het huuren van huisen, de verteering, enz., elke reise over 10000 rd^{s} aan onkosten moetende dragen, derhalven niet mogelyk ware tegen zulke lieden, welke niets betalen, te kunnen opvaaren, met verzoek uit dien hoofde, dat het deese regeering behagen mogte op den aanbreng van Chinasche goederen van elders, als van Batavia, op Java een' zwaaren tol te leggen of, by aldien dezelve hier in niet geliefde

te bewilligen, als dan de vaart van Java naar straat Mallacca direct te verbieden en dezelve alleen met een Bataviasche pas te permitteeren, wanneer denzelfden tol alhier zoude kunnen geheven worden; dan wel zodanige andere middelen te beramen, als ter opluiking van den geheel in verval rakenden vaart der jonken en het bestaan der ingeseetenen alhier zouden worden noodig g'oordeeld; zo is, daar over gedelibereert wesende, goedgevonden en beslooten te statueeren, dat van de Chinasche waaren, die niet van hier of direct uit China elders worden aangebragt, by den invoer op alle etablissementen van de Nederlandsche maatschappy voortaan dubbelde tol zal worden geheven en geen pagter, by wege van accoord, minder zal mogen neemen dan de geregtigheid, die daar op by dezen gesteld en hem uit dien hoofde gepermitteerd wordt te neemen, op eene boete van een duizend zilvere ducatons, te verbeuren door den geenen, die bevonden zal worden daar omtrent te hebben gecolludeert; mitsgaders hier van den ministers en bediendens op de respective comptoiren van Indien, tot derzelver narigt en observantie, kennis te geeven.

8 Julij. *Bepalingen nopens catechisatiën.*

De Regering besloot:

1° dat de catechisatie voortaan in de hospitaals kerk zal moeten worden gehouden;

2° dat alle de aanweesende en eenigsints bequaam zynde krankbezoekers wel verpligt zullen weesen in dezelve te antwoorden, maar voornamelyk de twee bequaamste, waar van, door de edelmoedige gunst van den heer Gouverneur Generaal, de eene 25 ryxd^{s} en de tweede rd^{s} 15 ter maand zal genieten;

3° dat by het houden der catechisatie telkens een ouderling tegenwoordig moet zyn; en

4° dat de catechisatie voor het vervolg, in stede van 's Donderdags, 's Dinsdags zal moeten worden gehouden.

15 Julij. *Voorschriften voor den Water-fiscaal en den Sjahbandar te Batavia nopens den uitvoer van suiker.*

Is goedgevonden en verstaan den water fiscaal eens voor al te ordonneeren om nauwkeurig te letten, dat, zo lange het onlangs by biljet van den 4[en] April deezes jaars gegeven interdict tegen den vervoer van suiker stand houd, daar van ook niets uitgevoerd worde dan met bewilliging en na de verkregene toestemming deezer regeering; en den sabandhaar, dat hy zorg moet dragen, zo wel tegen den vervoer van een groter dan de gepermitteerde quantiteid suiker, als dat de arak, die de particuliere trafiquanten gelast zyn en andere in het vervolg van tyd g'ordonneert zullen worden mede te neemen, wezentlyk vervoerd worde, mitsgaders ten dien einde van de daar omtrent genomen wordende besluiten, zo aan den water fiscaal, als aan den sabandhaar, telkens de nodige extracten te laten afgeven.

15 Julij. *Magtiging op Weesmeesteren over de kapitalen hunner, zich in Europa bevindende pupillen zoo lang renten te valideren, »tot zig de gelegenheid op doet »dezelve naar Nederland over te maaken".*

Doordien de Regering telken jare het bedrag harer af te geven wissels bepaalde en dit bedrag pond-pondsgewijze onder belanghebbenden verdeelde, bleven Weesmeesteren zitten met een kapitaal van 570,000 rijksdaalders, hetgeen zij moesten, maar om even vermelde reden niet konden remitteeren.

15 Julij. *Voorschrift voor Boedelmeesteren nopens borgen en onderpanden.*

De Regering beval aan dit Collegie aan: »om in het vervolg op de gegoedheid der debiteuren en borgen nauwkeuriger te letten en speciaal de onder hen verbondene vaste goederen precies twee maal in 't jaar te laten opnemen, mitsgaders, by

ontdekking, dat dezelve in waarde verminderen of de debiteuren en borgen niet suffisant zyn, de uitgezette kapitalen dan ten eersten in te vorderen, tot voorkooming van nadeelige afschryvingen".

25 Julij. *Intrekking van de op 7/15 April 1774 vastgestelde recognitie, verschuldigd bij uitvoer van arak.*

De gezamentlyke araksbranders alhier by requeste te kennen gegeven hebbende, dat, zedert de by resolutie van den 7en April 1774 vastgestelde recognitie van 2 rds op den uitvoer van ieder legger arak, buiten den gewoonen en reeds by de pagt conditien bepaalden tol van 5 rds, de debiet daar van langzamerhand en wel indiervoegen verminderd, dat tegenswoordig genoegsaam niets van dien drank vervoerd of van de hand gezet wierde en zy daar door met groote partyen overkropt bleven zitten, tot geen gering nadeel van hunne handteeringe, met instantie, dat het deese regeering, zoo wel tot faciliteeringe van een meerderen debiet in den arak en om particuliere aan te moedigen tot den vervoer van aanzienlyke parthyen naar elders, als tot voorkoming van der supplianten totale ruine, die door het niet verkopen, by aanhouding van de arak, uit de zware onkosten, welke zy tot het in staat brengen en aan de gang houden van hunne branderyen genoodzaakt zyn te dragen, zekerlyk zoude moeten volgen, derhalven behagen mogte de voormelde recognitie van 2 rds per legger weder in te trekken, mitsgaders de tyd tot den verkoop en uitvoer van de by hen aan handen zynde ongeëikte, kleine leggers te prolongeeren, dewyl hun, zeedert het verkregen nader uitstel op den 10en January deeses jaars, geene gelegenheid was te voren gekomen om maar zelfs een enkelde fust van evengewaagde kleine leggers van de hand te zetten; zo is, hier over gedelibereerd wesende, goedgevonden en verstaan, tot opbeuring van het in verval geraakte debiet of den verminderden vertier van de arak, de uitvoerders daar van by provisie en tot nadere order deeser regeering te ontheffen van de betaling der by voorsz. resolutie

van den 7^en^ April 1774 gestelde recognitie van 2 rd^s^ op ieder legger, boven den by de pagt conditien bepaalden tol; en de aan suppliauten, volgens besluit van den 10^en^ January dezes jaars, vergunden tyd van ses maanden tot den verkoop van de by hen in voorraad leggende 984 heele en 334 halve, kleine leggers nog te verlengen voor den tyd van een rond jaar.

29 Julij. *Bepaling nopens het verleenen van assignatiën op Nederland aan schippers.*

Is goedgevonden en besloten in 't vervolg aan geene andere schippers preferentie te verleenen tot het tellen in Comp^s^ kasse van een zekere somme gelds op assignatie naar Nederland, dan aan de zulken, die in het zelfde jaar, daar in de penningen worden aangeboden, naar Nederland vertrekken; en dan nog maar alleen voor het gene uit de aangebragt wordende recognitie-goederen profluëerd, zonder meer.

29/31 Julij. *Vergunning tot uitvoer van rijst van Batavia.*

Mits den tegenwoordigen, ruimen toevoer van ryst van Java is goedgevonden en verstaan het ter resolutie van den 28^en^ Maart 1775 gearresteerd verbod tegen den particulieren uitvoer van dat graan van deese hoofdplaatse naar elders weder in te trekken en de gemeente daar van door affixie van biljetten kennis te geven.

1 Augustus. *Maatregel »tot tegengang van despotismus »op de buyten comptoiren".*

De vergadering voor den dienst en het intrest der maatschappy noodzaakelyk oordeelende, op alle comptoiren van Indie de advysen van de leeden van den politicquen raad by de resolutien te doen insereeren, soo is, ofschoon ieder lid van den raad van politie in alle gouvernementen, directien, commandementen en opperhoofdyen altoos de vryheid gehad en ook nog heeft om, wanneer zig in het neemen van een of

andere besluyten met de meerderheid niet kan conformeeren, als dan zyne consideratien en advies daaromtrent in betamelyke termen by de resolutie te laten noteeren of by een apart geschrift ter insertie by die of een volgende resolutie op te geven, egter, tot tegengang van een dikwils heerschend despotismus, goedgevonden en verstaan de ministers en bediendens op de respective comptoiren van Indie, door toezending van extract uyt de notulen, circulair te gelasten, dat de leeden van den politicquen raad, die zig beswaard vinden door eenige besluyten of in zaken van gewigt van een contrarie gevoelen zyn, hunne adviesen met bondige reedenen zullen moeten bekleeden en, het zy mondeling of schriftelyk, verzoeken daar van aanteekening by de resolutie te houden, indien zy in der tyd niet aanspreekelyk willen weezen voor de nadeelen, die door diergelyke besluyten mogten worden veroorsaakt; voorts alle gouverneurs, directeurs, commandeurs en opperhoofden der buyten comptoiren te ordonneeren, zodanige advisen by hunne resolutien te laten insereeren, ten einde daar door, zoo wel de heeren Majores, als deeze regeering, de vereischte elucidatie te suppediteeren om over de differente gevoelens te konnen oordeelen.

12 Augustus. *Toekenning aan het buiten-hospitaal te Batavia van 42 slaven »ter oppassing en verzorging »der zieken".*

Zie ook bij 11 Maart 1777.

25 Augustus. *Voorschrift nopens het overmaken van geld door particulieren van buiten-kantoren naar Batavia.*

Is besloten, in het vervolg steeds in observantie te houden om de Comp^{e} van de particulieren, die hunne gelden te Batavia verlangen te hebben, te doen genieten het voordeel der geintroduceerde agio; en dus aan niemand meer licentie te verleenen tot het remitteeren van penningen naar deeze

hoofdplaats per wissel op de Comp^e, zonder betaling van de gewoone vier procento agio.

25 Augustus. *Bepaling ten aanzien van opkoopers van goud voor de Compagnie.*

Is besloolen, voortaan in schuldige observantie te houden om tegen de geenen, wiens pligt het is goud voor de Comp^e in te handelen, by de minste ontdekking, dat zy zig aan fraudes en mesuses schuldig maaken, zonder conniventie te doen procedeeren.

2 September. *Verbod tegen het overladen van Compagnie's schepen, enz.*

Is goedgevonden en verstaan den commandeur en opper-equipagiemeester te recommandeeren teegen het overladen der scheepen behoorlyk te vigileeren en zorge te draagen, dat geen schip, werwaarts het ook gedestineert mogte weezen, vroeger weegens de dieptreding worde gevisiteert als 's daags voor het vertrek, wanneer de gewoonlyke berigten ook opstond aan den heer Gouverneur Generaal zullen moeten worden gepresenteert.

$\frac{8}{26}$ September. *Intrekking van het bepaalde op 12/22 April 1768 nopens den tijd voor het stoken van arak te Batavia.*

Deze intrekking geschiedde op last van Heeren XVII^{den}, terwijl de Indische Regering alsnu bepaalde: »aan de araks branders in het generaal, mitsgaders ieder van hun in het byzonder, de vryheid te laaten om met het gepermitteert getal van twee bagians of ses balys, ieder van tagtig tampayangs (of potten) ingredienten, met een gotang en een ketel in elke brandery te stooken, zoo lang en wanneer een ieder wil en kan, zonder aan eenige stipulatie van tyd gebonden te zyn of dat tot het stoken verlof zal behoeven verzogt te worden; en hier van aan de gemeente, tot een ieders narigt, by affixie van biljetten kennisse te geeven".

9 September. *Overbrenging van militairen van Batavia naar Meester-Cornelis.*

De Regering vond goed: »tot conservatie of behoud van 's volks gezondheid, zo veel manschap, als uit het guarnisoen eenigsints gemist konnen worden, en, wanneer dat voltallig is, de militairen van de uit Nederland aankomende scheepen en inzonderheid de arthilleristen, die in Europa hebben gediend, direct naar de veldschans Meester Cornelis te zenden om aldaar in den wapenhandel en, door een ordinair vuurwerker, in de behandeling van het geschut, enz. geoeffent en vervolgens uit dat corps of eigentlyk de laatste geformeert te worden een detachement bequame arthilleristen, ten einde op de eerste order, voorzien van de nodige veldstukken, te konnen marcheren, werwaarts benodigt mogten zyn.

Eerst op 15 Mei 1778 is aan dit besluit gevolg gegeven.

9 September. *Reglement op het alarm.*

Art. 1. Niemand, van wat beroep, qualiteit ofte natie hy wezen mag, zal zig mogen onderstaan ofte verstouten, des avonds na zes uuren en voorts by nagt tot het slaan van de revelje toe, binnen de stad of het casteel eenig schiet geweer, kleyn of groot, hoe ook genaamd, te lossen of af te schieten, ook geenerley ongewoon geklank met klok, trompet, trommels ofte eenig ander instrument, daar men alarm mede slaan kan, te maken, ten zy uit nood, by voorval van vyandelyke invasie, verraad van binnen ofte diergelyke, op poene van corporele straffe, na exigentie van zaaken.

Art. 2. Insgelyks mag niemand, zo min by dag, als by nagt, binnen of buyten de stad, op 's Heeren weegen en straaten schieten met snaphaanen, musquetten, pistoolen of ander schiet geweer, op dezelfde poenaliteiten.

Art. 3. Op dat in cas van brand of onverhoopte toevallen by nagt niemand noodeloos mag gealarmeerd worden, zullen

voortaan, wanneer 'er in de stad brand is, geen trommels geroerd, maar alleen de wagten in het geweer getrokken, de hoofdwagt verdubbeld en andere precautien gebruykt worden, die in zodanige gevallen gebruykelyk zyn; en de brand klok zal men niet kleppen, ten waare anders of nader wierd belast door den heer Gouverneur Generaal of den commandeerenden Raad van Indie in de stad.

Art. 4. Dog, zo de noodzakelykheid eens mogt vereisschen om by nagt de trom te roeren, zal dat niemand aangaan dan de militie van het guarnisoen en de burger compagnien, voor zo verre dezelve in de stad te vinden zyn; en zal alleen door de tamboers van de hoofdwagt en poorten geslagen worden, zonder ook eenige poorten te openen of die buiten de stad zyn of woonen naar binnen te nodigen.

Art. 5. Dog zo men, het zy by dag of by nagt, het generaal alarm mogt laten slaan, zal men aan de vier hoeken van de stad, op ieder der bolwerken, vier schoten langzaam laten doen, te weeten: op Amsterdam, Gelderland, Zeelandia en op de punt Groningen, wanneer een ieder van de geene, die buyten woonen, zig begeeven kan op zyn rendevous of post, om daar nader order af te wagten.

Art. 6. Als 'er by nagt alarm mogte geslagen worden, zal uit ieder huys een lamp- of kaars-ligt moeten worden gesteld op de stoep of, by regenagtig weer, in de deur of voor het venster, op dat de menschen op de straten en passages genoegsaam ligt mogen hebben om zig te laten vinden op haare bescheydene plaatsen.

Art. 7. De alarm plaatsen binnen de stad zullen zyn: de hoofdwagt, het plyn voor het stadhuys, het plyn voor de binnen Portugeesche kerk en het plyn aan het Vierkant; en de vier hoeken buyten de stad, den hoek van Barends weg by Heemraaden tuin, het plyn by Jassenbrug, het plyn over de Waterplaats en dat buyten de Utrechtsche poort.

Art. 8. Voor de hoofdwagt zal aanstonds versaamelen de lyf compagnie dragonders, nevens de infanteristen, die de wagt niet hebben, voor zo verre in baracquen gelogeert zyn, die

met de vier veld stukken gereed zullen moeten zyn ter eerster order uit te marcheeren; de arthillery word versterkt door de helfte van de wapenkamers gezellen en de arthilleristen moeten, buyten de constapels, die by de veld stukken by ieder poort zyn, en de nodige officieren en gemeenen, in het maguazyn by een vergaadert, zig in 't casteel onder den majoor laaten vinden, om daar van daan de bolwerken te voorzien en elders, daar het nodig is; de majoor van de arthillery zal direct na ider der agt alarmplaatsen detacheeren twee arthilleristen met de nodige scherpe patronen, om die aldaar, onder het opzigt der commandeerende officiers, uit te deelen na benodigdheid, terwyl de baas van de wapenkamer met de overige helft zyner gezellen de brand spuyten oppassen en voorts nog de nodige verstrekking van zyn eyge administratie zal moeten bezorgen, daar de boekhouder by zal moeten present zyn, om hem in het laatste te assisteeren met de pennisten, by hem bescheyden, als meede in de arthillery.

Art. 9. De beyde compagnien pennisten vergaderen voor de wapenkamer, haalen daar haar geweer en marcheeren aanstonds naar het plyn van het Vierkant onder commando van de oudste capitain.

Art. 10. De marine, bestaande uit alle matroosen en ambagtslieden, trekt op de werff direct in de wapens, om op de eerste order, het zy naar het hoofd of naar boord te trekken onder commando van den commandeur.

Art. 11. Uit het ambagts quartier zullen moeten worden gezonden vier en twintig timmerlieden aan de hoofdwagt, onder het opsigt van den meesterknegt, voorzien, even als de timmerlieden, die by de batallions zyn, van het nodige gereedschap, welk gereedschap ook altoos zal moeten worden klaar gehouden by den gemelden meesterknegt, die over dezelve als officier zal commandeeren, terwyl de compagnie ambagtsgezellen zig gereed moet houden onder den fabryk, om op de eerste order te marcheeren; en de slaaven moeten, onder de mandoors verdeeld, ieder troep van vyftig man, met schoppen en spaaden, eenige manden en bindrottings voorzien en

alle een parring voerende, naar ieder alarm plaats, binnen en buyten de stad, marcheeren.

Art. 12. Alle de huur paarden van de wagen verhuurders binnen de stad zullen ook op het teeken van alarm, behoorlyk van trektuigen en volk voorzien, naar de arthillery moeten gezonden worden en die van buyten de stad op het plyn over de Waterplaats, om voor het kanon en de wagens te worden gespannen, na de orders van de majoor en verdere officieren van de arthillery.

Art. 13. Op het plyn van het stadhuys zal vergaderen de Oostzydsche burger compagnie onder haare officieren, die terstond een wagt zal leggen voor en agter de bank van leening, terwyl de burger cavallery geduurig door de stad zal patrouilleren.

Art. 14. Op dat van de binnen Portugeesche kerk de Westzydsche compagnie.

Art. 15. Van de hoofdwagt zullen gedetacheerd worden vier en twintig man infantery en twaalf man dragonders, om post te vatten by het groote kruithuys aan het Vierkant, de laatste onder een wagtmeester en een officier van de infantery over het geheel; den officier, hier commandeerende, zal niet permitteeren, dat iemand op het plyn kome rondom het kruithuys, op welkers vier hoeken hy ook vier schildwagten stellen zal, of hy zal aanstonds vuur op dezelve laten geven, uitgezondert de officieren van de arthillery, dewelke kenbaar zullen moeten zyn door biljetten van den majoor, over dat corps commanderende, met welkers verrigtingen den officier van de infantery, daar geposteerd, zig verder niet zal bemoeyen.

Art. 16. In alle administratien zullen ook een van de administrateurs moeten present zyn met een party coelys, om aanstonds te kunnen afschepen of verstrekken, het gene 'er geëyscht wordt.

Art. 17. De poorten van de stad worden niet versterkt, als zynde genoegzaam gedekt door de alarm plaatsen buyten de stad; ieder officier trekt zyn wagt in het geweer en plaatst op de voornaamste uytzigten een paar schildwagten, maar

sluyt de barrieres of hekken, dog geen bruggen ophaalende of poort sluitende, om des te meer en beeter het volk uit en in te laten, dat op deszelfs rendevous of versamel plaatsen weezen moet.

Art. 18. De compagnien, die in de stad en het casteel leggen, versterkt met haare vrywerkers, voor zo verre de wagt niet hebben, versamelen aan de Nieuwpoort en Utrechtsche poort en het casteel, afwagtende de nader order om naar de alarm plaatsen buyten de stad te marcheeren.

Art. 19. Op de alarm plaats voor Heemraaden tuin zullen vergaderen de inlandsche Christen compagnien van de stad en zeekant; die van Jassenbrug by het plyn van Jassenbrug; de Papangers op het plyn over de Waterplaats.

Op het plyn van de Utrechtsche poort de compagnien van de Utrechtsche poort en de Mooren, terwyl die der Zuyder voorstad aan de Liemakippings brug post houd.

Art. 20. Gelyk ook al de inlanders zig zullen in de wapenen stellen voor haare campongs, om order af te wagten.

Art. 21. En de Chineesen gewapend in haare campong; zullende die, welke in de stad woonen, ongewapend zig onder den oudsten luitenant moeten versamelen by de Hoender passers brug en daar order afwagten.

Art. 22. Het corps de reserve, met de veld arthillery, posteerd zig over de Waterplaats om nader order af te wagten, terwyl de drie honderd inlanders, onder haare officieren, zig naar het plyn by Heemraden tuin begeeven.

Art. 23. De commandanten der corpsen zullen zorgen, dat ieder compagnie ten minsten van een marketenster of warong-houder voorzien zy, daar zy het nodige door konnen laaten bezorgen aan het volk, in de wapenen staande, terwyl zy de nodige verstrekkingen uit de pakhuysen zullen krygen en haar verschot voldaan worden; ieder commandant maakt uit zyn corps twee adjudanten, die haare paarden in voorraad dienen te hebben, terwyl de orders van den heer Gouverneur Generaal of die by zyn Edelheids absentie het commando heeft, door de helmbardiers, ordonnancen en oppassers van de commissaris zullen worden rondgebragt.

Art. 24. Den advokaat fiscaal laat zig vinden op het plyn voor de binnen Portugeesche kerk, de Balliuw op het plyn voor het stadhuys, de Landdrost buyten de stad, rondom tot de punt Groningen, den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander op Jaccatra en derzelver substituiten en mindere bedienden zullen onophoudelyk binnen en buyten de stad moeten patrouilleeren, om alle dis-orders te beletten.

Art. 25. De sabandhaar zal het commando hebben aan de boom, daar alle de boom wagters met geweer zullen moeten komen, item de haaven knegt met alle bedienden, tot de boom en de sabandhary gehorende; den inlands capitain of het hoofd, buyten de boom woonende, zend ook een wagt van vier en twintig man tot versterking van de boom; en voorts zal den opzigter der praauwen met zyne onderhorigen zig daar almeede moeten laten vinden en bezorgen, dat er genoegzaame praauwen daar en aan de zogenaamde Ploesers kagie leggen, met touwen en planken, om by die plaatsen, des begeerende, aanstonds een schipbrug te konnen maaken.

Art. 26. Alle burgers, die niet onder den optrek behooren, gelyk ook alle gequalificeerde dienaaren van de Compagnie, die niet onder de compagnie pennisten behooren, zullen zig moeten vervoegen voor het plyn van het casteel, zo veel mogelyk te paard, en daar afwagten, waar toe gecommandeerd zullen worden.

Art. 27. Van de voorschreven alarm plaatsen zal niemand zig onderwinden eenig ander detachement te doen dan de geene, die in dezen zyn aangeweezen, op poene van responsabel verklaard te worden voor alle disorders, daar uit voortkomende; en de hoofd officieren, zo wel als die van de burger compagnien, daar geen hooger commandeerd, zullen geene andere orders hebben te respecteeren, dan die haar gebragt worden door de helmbardiers en oppassers van den heer Gouverneur Generaal zelfs of de ordonnancen van de geenen, die onder zyn Edelheid commandeeren, het welke haar niet alleen zal werden bekend gemaakt, maar ook nader zal blyken, wie zy zyn, aan het

cachet, dat zy by zig hebben en alvoorens vertonen moeten aan den officier, wien zy de orders brengen.

Art. 28. Niemand zal zig derhalven verstouten eenige mouvementen te maken, orders te geven of te brengen of ook andere orders dan de vorenstaande te respecteeren, op arbitraire correctie.

Art. 29. Alle troupes, zonder onderscheid, zullen met stille trom en zonder het minste geraas of getier naar haare rendevous plaatsen marcheeren: en wie zig derwaards niet begeeft, maar in tegendeel, na dat dezelve versameld zyn, langs de straaten loopt en door patrouilles of dienaaren van de justitie wordt opgevat, zal defacto naar de provoost gebragt worden, om van daar of na de boeyen te werden overgebragt of na krygs gebruyk gestraft, na exigentie van zaaken.

Art. 30. Ook zal een ieder ingeseeten zig stil en in zyn huys moeten houden, niet permitteerende, dat de slaaven uitloopen of zig wapenen met eeniger hande geweer, die ook in yder wyk een van de wykmeesters met zyn teeken zal moeten visiteeren en zig present houden, op dat 'er geen geraas of geroep langs de straaten gemaakt worde; en zo wie zig verstouten zal eenigerhande nieuws of tyding langs straat te debiteeren, zal daar over strafbaar zyn; en als het een lyfeygen is, zullen de bedienden van de justitie, daar zy hem vinden, denzelven mogen oppakken en in het blok sluyten. doende daar van rapport aan de officieren, waar onder zy gehoren, dewelke dezelve voorts largeeren of afstraffen, dan wel daar over order vraagen zullen by de presidenten van justitie, waar onder de opgevatten sorteeren.

Art. 31. Om alle confusien voor te komen, zal niemand mogen meede brengen kruid of lood, nog ook gelaaden geweer, als het bovenstaande sein van generaal alarm gedaan word, ten waare zulx alvoorens wierd g'ordonneerd by eene generale belasting, waar af een ieder tydig genoeg kennisse krygen zal; en, indien iemand zonder zodanige order mogte met zig voeren losse of scherpe patronen, dan wel zig verstouten in het gaan of komen naar of van de alarm of versamel plaatsen te

schieten, die zal daar over gestraft worden; en de officieren van de compagnien, daar het onder gebeurt, zullen de zodanige in arrest neemen of brengen by den commandant van de versamel plaats, die hem, naar bevinding van zaaken en de orders die hy heeft, zal behandelen.

Art. 32. Zullende van dit reglement aan ieder officier van de differente corpsen en die het verder aangaat een gedrukt exemplaar worden afgegeven tot haar narigt.

Zie ook 19 December 1747, 6 September 1748 en 21 December / 15 Januarij 1795.

9 September / 3 October. *Uitschrijving van een algemeenen dank- en bede-dag.*

26 September. *Nadere regeling van de belasting op den verkoop van vaartuigen.*

Intrekkende de by resolutie van den 25en Maart 1774 gestelde recognitie van 10 percto, is goedgevonden te verklaren, dat in 't vervolg voor den aan- en opbouw van particuliere vaartuigen geene andere lasten dan van opset, steven en afset geld, soo als van ouds, sal mogen worden geheven; mitsgaders almeede opheffende het oude prerogatief, dat namelyk van vaartuigen by den eersten verkoop of uit handen van den maker geen 's Heeren geregtigheyd behoeft te worden betaald; te bepalen, dat daar en teegen, als eene billige belasting voor de Compe, voortaan van kielen van grooter als tien lasten, het sy deselve nieuw of oud, door den maker selfs of door een ander worden verkogt, by elken verkoop aan vreemden den tienden en aan onderhoorigen van de Compe den twintigsten penning voor 's Heeren gerechtigheyd sal worden voldaan.

Volgens de resolutiën van Commissarissen-Generaal van 24 Junij 1797 heeft men verzuimd deze regeling, welke gemaakt

is te midden van allerlei bepalingen omtrent Java's Noord-Oostkust, algemeen bekend te maken.

Zie ook 9 Januarij 1674, 25 Maart 1774 en $\frac{27 \text{ Junij}}{11 \text{ Julij}}$ 1797.

3 October. *Maatregelen tot »conservatie van 's volks »gezondheid".*

Naar aanleiding van een advies van den Raad extra-ordinair, Mr J. C. M. Radermacher, vond de Regering goed:

1° te noteeren, dat by de statuten van Batavia, onder het hoofdeel van de ziekenhuisen, § 27, is geordonneert alle zieken, die met de scheepen, zo uit Nederland, als van de buyten comptoiren, ten eersten in het binnen hospitaal en daags daar aan, 's namiddags tegen vier uuren, naar het buiten hospitaal over te brengen, met uitzondering enkeld van die geene, welke de practisyns oordeelen niet transportabel te wezen of slegts aan ulceratien laboreeren; en dat, dewyl zulx steeds in agt word genomen, het plaatsen van impotenten in het binnen hospitaal dus, zo veel mogelyk, g'excuseerd word en blyft;

2° te statueeren, dat de scheepstimmerlieden, die in den train werken, wanneer ziek worden, direct op het hospitaal schip zullen moeten worden overgebragt en hun dus, in dat geval, egaal te stellen met de gemeene zeevarenden hier ter rhede;

3° het slapen van de ambagtslieden buyten het quartier op den ouden voet te laaten, dewyl het eene hardigheid zoude includeren, personen, die naarstig en van een goed gedrag zyn, te nootzaaken in het quartier te woonen en hun daar door, als 't waare, de gelegentheid te benemen om op eene gepermitteerde wyze met hunner handen arbeid iets by particulieren te konnen verdienen; dog den fabriek, des ongeagt, serieus aan te beveelen, niemand der onder zyn opzigt gehorende ambagtslieden zonder zyn speciale voorkennisse buiten het quartier te laten vernagten en in het verleenen van permissie daar toe met alle omzigtigheid en

discretie te werk te gaan, voor al opletteude, dat die vryheid aan geene andere worde vergunt dan aan iverige en bequame subjecten;

4° de binnen-regenten van het binnen en buiten hospitaal met allen nadruk te recommandeeren, in het toestaan aan de zieken of zo genaamde reconvalescenten om te mogen uitgaan spaarsaam te weezen en zulx aan dronkaarts in het geheel niet te accordeeren; voorts by dezen te renoveeren het gestatueerde by de statuten van Batavia, onder het hoofdeel van de ziekenhuizen, behelzende:

§ 7. Op dat het dronken drinken te beeter geweerd mag blyven, zal niemand vermogen eenige arak ofte sterke drank, voor hun zelven ofte voor anderen, binnen de hospitalen te brengen, op verbeurte van dezelve en arbitraire correctie, naar gelegentheid van zaaken.

§ 10. Niemand sal, buiten consent van den binnen-regent, mogen uitgaan, op arbitraire correctie.

§ 12. En zo imand bevonden word door de gragt, over de muur of door eenige andere, ongeoorloofde wegen zig daar buiten begeeven, effractie van sloten, deuren of vensters gedaan te hebben, die zal, daar over strengelyk gelaarst zynde, te water en ryst opgesloten ofte anders rigoureuselyk gestraft worden, naar exigentie van zaaken en naar dat den delinquant het zal konnen veelen; en

§ 17. Niemand zal eenige vrugten, snoeperyen ofte spyse binnen het huis mogen brengen als met voorweeten en consent van den binnen-regent, op verbeurte van dezelve;

omtrend al het welk is besloten, de binnen-regenten, zo wel een nauwkeurige waakzaamheid aan te bevelen, als de gestelde poene tegen de overtreders der vorenstaande orders behoorlyk te doen executeeren;

5° de commandanten van de buiten posten te ordonneren geen dronken soldaten, mattrosen of ambagtslieden voor by hunne posten te laaten passeren, maar dezelve in de wagten te doen brengen, om daar uit te slapen en des anderen

daags overgegeven te worden aan de hoofden, onder dewelke zy bescheiden zyn, even als dat omtrent de soldaten in het guarnisoen alhier is geordonneert by het orderboek voor het guarnisoen te Batavia en dies resorte, onder titul 1, § 12; terwyl ten belange van de zulken, die dronken langs 's Heeren wegen mogten worden gevonden, al verder is verstaan de respective officieren van justitie te recommandeeren, dezelve door hunne substituten te laaten opvatten, om aan de naaste wagt overgegeven en vervolgens invoegen voorschreven behandelt te worden;

6° het collegie van Schepenen te demandeeren een exacte opneem te doen van alle de kroegen en zoopjes-kitten, zo binnen, als buyten de stad, en te berigten, hoe veel het getal derzelve wel beloopt; ook op welke plaatsen gevonden worden ([1]);

7° aan de herstelde zieken, die uitgemonsterd worden om op de schepen dienst te doen, door den hospitaals boekhouder, by het uitgaan uit een der hospitalen, te laaten verstrekken een paar schoenen en een paar koussen aan ider man, die door gedagte boekhouder ten goedkoopsten zullen moeten worden aanbesteed, en het kostende daar van te laaten betaalen uit de / 7229 : — : —, die het fonds van toevallige voordeelen by de Bataviase negotie boeken te vooren staat;

8° den heer Directeur Generaal te verzoeken en te qualificeeren jaarlyx van Cabo de Goede Hoop voor de hospitalen te vorderen zo veel gepelde garst, grauwe, geele en groene erwten, als de hospitaliers zullen opgeven nodig te hebben, mitsgaders in zo verre te resiliëren van het gearresteerde ter sessie van den 24en Juny om, buiten de provisie voor het lichaam deezer regeering, niets van die producten te eisschen, dan na een ten dien einde expres vooraf genomen besluyt;

9° de heeren Majores te verzoeken op de schepen, by vertrek uit Nederland, geslagen yzer in stede van koper kombuis goed mede te geven en van het eerste ook een parthy herwaarts te zenden tot gebruik in de hospitaalen.

([1]) Zie achter bladz. 103.

R. DE KLERK.

4 October. *Afschaffing der gewoonte van het stilstaan door leden van de Hooge Regering met hunne rijtuigen bij het passeren van den Gouverneur-Generaal.*

Den heer Gouverneur Generaal te kennen gegeven hebbende, dat zyn Edelheid in de voorleden tyd te meermalen als aanstootelyk had aangemerkt, dat de heeren leeden deezer tafel, by ontmoetinge op publicque wegen van den regeerenden heer Gouverneur Generaal, dan wel deszelfs gemalinne, met hun Edelens rytuigen stil blyven houden en zulx door de successive heeren Gouverneurs Generaal is geconsidereert als eene eerbewyzing, die door het langjarig gebruik gewettigt zoude zyn en aan de persoon van een heer Gouverneur Generaal behoort te worden gegeven; dog dat zyn Edelheid, altoos van opinie geweest en ook nog zynde, dat eene diergelyke eerbied te vorderen van de heeren leeden deezer regeering te verre gaat en, dikwerf geschiedende voor het oog van den inlander, tot niets anders kan dienen als tot ontluisteringe der agtbaarheid, die aan het lichaam der regeering verknogt diende te blyven; uit welken hoofde de vergadering ook voorstelde, dit ingeslopen misbruik eens voor al af te schaffen, met verzoek aan de heeren leeden zig omtrend deszelfs persoon en gemalinne voortaan niet geliefden te bepaalen aan de voorige gewoonte, maar by ontmoetinge te willen voortryden; zoo is, hier over gesproken wezende, goedgevonden en verstaan deezen voorstel, conform zyn Edelheids iteratieve instantie, letterlyk over te nemen en te laten dienen tot een finaal besluit.

4 October. *Bepaling nopens de afgifte van het parool.*

Is goedgevonden en verstaan te statueeren, dat, wanneer de heer Gouverneur Generaal buiten de stad woond, het parool, zo voor het casteel, als de stad, als dan zal moeten worden uitgegeven door den heer Directeur Generaal, indien zyn Edele in de stad woond, dog zo niet als dan door de oudste heer, het

zy Raad ordinair of extra-ordinair, welke in de stad vernagt, in overeenkomst der gebruikelykheden, in de frontier steden van onse Nederlandsche staat practicabel.

10 October / 2 December. *Vernieuwing van bepalingen tegen het snoeijen en vervalschen van geld.*

Al voor eenige tyd door den essayeur, Jacobus de Warem, junior, berigt zynde, hoe ter zyner kennisse was gekomen, dat hier ter plaatse rouleerden gecartelde ropyen met het jaargetal 1766, van dewelke hy een, onder hem berustende, had bevonden valsch te weezen; en by deeze gelegentheid door den heer Gouverneur Generaal aan de vergadering vertoont wordende eenige van die valsche ropyen, dragende den afslag van de Bataviasche zilvere ropyen met het jaargetal 1766, in allen schyn, of dezelve in Comp[s] munt waaren geslagen, die men, by examinatie, ontwaarde enkeld lood te weezen met een weinig zilver aangestampt; zoo is, om hier in en tegen het uitgeven van allerley valsch geld te voorzien, goedgevonden en verstaan, met renovatie van de placcaten, tegen het nabootsen, vervalschen en besnoeien van 's lands gangbare munt-specien van tyd tot tyd g'emancert, speciaal die van den 16[en] April 1711, 26[en] November 1727, 25[en] July 1729, 23[en] May 1735 en 25[en] Juny 1745, de goede ingezetenen deezer stede by een placcaat van het rouleeren der voorschreven valsche ropyen kennisse te geeven, op dat een ider zig mooge hoeden voor schade.

16 October. *Wijziging van het reglement op het klein-zegel, art.* 9.

In gevolge van dat artikel mogt het verstempelen van verkladde zegels niet plaats hebben, maar nu bepaalde de Regering, dat omtrent zegels, verklad ter generale secretarie, zoodanig zoude gehandeld worden, als de commissaris van het klein-zegel zoude goedvinden.

17 October. *Bepaling, dat, bij vacature van het ambt van Gouverneur-Generaal, in Rade van Indië gestemd moest worden met gesloten, ongeteekende billetten.*

Dit voorschrift is afkomstig van Heeren XVII[nen].

14 November / 1 December. *Voorschriften nopens »volmagtschappen".*

Vermits het zomwylen gebeurd, dat van de kassen, met dranken op recognitie door de overheden en mindere officieren van 's Comp[s] scheepen uit Nederland aangebragt wordende, eenige blyven staan in het tot eene provisioneele bergplaats van zodanige kassen en fusten expres opgerigte pakhuis, zonder dat zig iemand, die tot derzelver ontvangst geregtigt is, op doet om die af te haalen of de recognitie penningen te voldoen, en men daar uit dient op te maken, dat verscheide ingezetenen deezer colonie, wanneer ongenegen zyn de hun opgedragene commissiën waar te neemen, zig daar van zelfs op eene vry willekeurige wyze ontslaan en in zodanig een geval zig in 't geheel niet willen bemoeyen om naar de goederen, aan hunne principalen toebehorende, om te zien; zo is, wyl een diergelyk gedoente niet anders dan tot merkelyke prejuditie der eigenaars van zulke goederen kan strekken, raadzaam geoordeeld daar tegen te voorzien en oversulx goedgevonden en verstaan voor het vervolg te statueeren en de gemeente door affixie van biljetten bekent te maken, dat een ieder gehouden en verpligt zal weezen alle volmagtschappen, die hem door afweezige persoonen worden opgedragen, by provisie te aanvaarden; dog, zig daar mede niet willende chargeren, dezelve moeten presenteeren aan het collegie van de bank courant en bank van leening en, wanneer gemeld collegie niet mogte goedvinden de aangeboden commissien aan en over te neemen, den aangestelden volmagt zig als dan zal hebben te addresseeren aan zynen competenten regter, te weeten: Compagnies dienaaren aan den Raad van justitie dezes casteels en de burgers by Scheepenen, met verzoek tot

het benoemen van curatoren, om de gemagtigschappen uit hunne handen over te neemen.

Zie ook bij 5 Junij 1780.

21 November. *Verlenging van het octrooi der Amphioen-societeit tot ult° December* 1778.

Het vroegere octrooi was reeds op 31 December 1776 geëxpireerd, maar de Indische Regering kreeg niet eerder dan op den 21sten November 1777 de noodige magtiging uit Nederland om het octrooi te verlengen.

Zie bij 5 December 1775 en 29 December 1778.

21 November. *Taxatie-loon voor juweelen, naar Nederland verzonden wordende.*

Is goedgevonden en verstaan voor het vervolg te statueeren, dat de taxateurs van zodanige juweelen, namelyk die van particulieren op vragt naar Nederland worden geaccepteerd, voor hunne moeite zullen mogen vorderen en de verzenders zullen moeten betalen aan ieder taxateur $^1/_8$ dan wel aan de twee te samen $^1/_4$ perc^to van het geen gewaardeert wordt.

21 November. *Magtiging op het collegie van Schepenen tot het uitloven van premiën op het aangeven van misdaden.*

Schepenen dezer steede vertoond hebbende, dat er nu en dan execrabele moorden worden begaan, zonder dat den Balliuw, niet teegenstaande alle aangewende devoiren, den daader of daaders had konnen ontdekken; en dat, om de moordenaars, des mogelyk, in handen van de justitie te doen geraken, door den Balliuw was gepresenteerd een preemie van een honderd ducatons voor den aanbrenger, uit zyn privé beurse te betalen; met verzoek voorts, dat deeze regeering hunne Eerwaardens geliefde te qualificeeren, in alle geleegendheeden, dat 'er execrabele moorden, huisbraaken, diefstallen en andere

boosaardige feiten, die de rust en veiligheid der ingezeetenen voor hunne bezittingen en leeven ten uittersten stooren, by publyke affixie van biljetten te mogen stellen een preemie van een somma, uit de stads penningen te betaalen, dan wel door den officier, indien daar toe verzoek doet, te bepalen naar evenredigheid der begaane misdaaden, onder verswyging van de naam des aanbrengers, zo by zulx begeerd, en dat voor alle de geenen, die een of meer van die, welke aan de voorschreeven moorden, huisbraken, dieveryen of anderzints schuldig zyn, weet aan te brengen, zodanig, dat in handen der justitie geraaken en van de gepleegde strafwaardige feiten konnen worden overtuigd; zo is, nadien dit strekt tot rust en veyligheid van de goede ingezeetenen deezer steede en om de quaatdoenders hunne verdiende straffen te konnen doen erlangen, goedgevonden en verstaan Scheepenen te qualificeeren tot het uitloven van zodanige premien door affixie van publieke biljetten.

21 November. *Last op het collegie van Schepenen te zorgen, dat het aantal kroegen te Batavia niet toenam.*

Schepenen, in voldoening aan het hun gedemandeerde om een exacte opneem te doen van alle de kroegen en soopjes kitten, zoo binnen, als buiten de stad, berigt hebbende, dat in de stad zyn:

12 herbergen,
6 worstboeren,
6 kroegen.
In de Zuider voorstad:
2 worstboeren,
4 kroegen tusschen de Nieuwpoort en Jassembrug,
1 kroeg aan de brug naar de Chinese campong,
7 kroegen van de Nieuwpoort tot het Molenvliet.
Buiten de stad:
12 herbergen,
50 transporteere,

50 per transport,
11 kroegen op Ansjol,
4 » » Mangadoea,
11 » door de Chinese campong tot campong Goesti op Ankee,
14 » door de Chinese campong tot de Utrechtsche poort,
3 » buiten de boom, en
9 » van de waterplaats,
102 te samen;

en dat van de 7 kroegen in de Zuider voorstad en 9 buiten dezelve, tusschen de Nieuwpoort en het buiten hospitaal, de meesten zouden konnen worden g'excuseerd, alzoo dan nog op die weg zullen overblyven 2 worstboeren en een araksbranderye, die voldoende voor de passanten konde zyn; zo is goedgevonden en verstaan daar van by deesen notitie te houden en het collegie van Scheepenen te recommandeeren, waakzaam te weesen tegen het misbruik, dat gemaakt kan worden van het houden van soopjes kitten en kroegen, zo in, als buiten de stad, en speciaal om zorge te draagen, dat het teegenwoordig getal van 102 stux niet vermeerdere.

25 November. *Afschaffing van het beëedigen hunner rapporten door de gecommitteerden tot »den generalen »opneem van Compagnies effecten" en door die tot het verbranden van bedorven specerijen.*

De Regering gelastte »de persoonen, die, zo hier, als op de respective comptoiren van Indie, twee maal, dog op zommige ook maar eens 's jaars gecommitteert worden tot den generaalen opneem van Comp' effecten en die, welke jaarlyksch ter deeser hoofdplaatse vaceeren by het verbranden der bedorven speceryen, voortaan van het beëedigen hunner approbatie te excuseeren en het presteeren van de eeden, die daar voor tot nog toe zyn gedaan, eens voor al af te schaffen".

Dit was eene zwakke poging om het aantal eeden te verminderen en hield verband met het volgende.

25 November. *Uitbreiding van het Collegie van Curatoren en Scholarchen.*

Bij missive van 12 November 1776 zonden Heeren XVIInen naar Indië eenige exemplaren van de beantwoordingen der prijsvraag, uitgeschreven door de Hollandsche Maatschappij der wetenschappen, luidende: »welke zyn de beste middelen om »de waare en zuivere leere van het Euangelium onder de »bewoners der coloniën van den Staat meer te bevestigen en »in die landstreeken voort te planten?"

Naar aanleiding hiervan dienden, zoo wel de kerkeraad der Gereformeerde gemeente te Batavia, als de Gouverneur-Generaal, de Klerck, uitvoerige adviezen in, welke ten gevolge hadden, dat de Indische Regering op den 25sten November 1777 o. a. besloot »een uitgestrekter collegie van curatoren en scholarchen over de stads schoolen op te rigten, om geformeerd te worden uit een der heeren leeden deezer tafel, als president, agt leeden, als: een raad en een officier van justitie, twee predikanten, twee Scheepenen, neevens twee der aanzienelykste burgers, een onderkoopman, als secretaris, met toevoeging aan het collegie van den rang naast of direct agter den Lutherschen kerkenraad; dog die voor de leeden onder den ander in het collegie te bepaalen naar den ouderdom hunner aanstelling, even en indiervoegen als by het collegie van Heemraaden der Bataviasche ommelanden plaats vind; die hunne vergaderingen, zo dikwils als de heer president goed vind de leeden by een te convoceeren, zullen moeten houden in de consistorie van de binnen Portugeesche kerk; terwyl ook verstaan is tot boodens aan het voormeld collegie toe te voegen de koster van de Hollandsche kerk, Matthys Fredrik Palm, met zodanige bezoldiging, als hy tot nog toe jaarlyks, voor de ter order van scholarchen gepresteerde diensten, uit de kerk middelen heeft genooten, nevens den koster en onderkoster van de binnen Portugeesche kerk, Ezechiel Pieters en Zacharias Kloris, omtrent welkers salaris besloten is aan het collegie te defereeren een bepaling te maaken en die aan deeze regeering voor te dragen, met

aanwyzing van het fonds, waar uit het betaald zoude konnen worden.

Wyders alle school- en leermeesters in zo verre onder de scholarchale vergadering te stellen, dat curatoren en scholarchen deselve, des goedvindende, konnen laaten examineeren en, des noods, nader onderrigten, mitsgaders het voorsz. collegie niet alleen op te dragen het opzigt over de scholen in de wees- en armhuisen, neevens alle andere Comp^s, ook particuliere schoolen, zo mede over de jongelingen, die by de translateurs geplaast worden tot het aanleeren der Maleidsche en Javaansche taalen, maar ook door de leeden hunner vergadering, twee aan twee, by beurten, maandelyks de visite in de schoolen te laaten doen, ter examinatie van de leerlingen, in dezelve te vinden, om vervolgens gesamentlyk, op approbatie deezer regeering, de dienstigste middelen te beramen ter vermeerdering en verbeetering der schoolen".

25 November. *Besnoeijing van weelde.*

De Regering vond goed »ter besnoeying van de weelde en de plegtige viering van 's Heeren dag, met allen ernst de hand te houden aan de daar toe geëmaneerde wetten en placcaaten, maar zig ook zelfs, als brave voorgangers van den volke, daar na by continuatie te gedragen en niemand met favorable ampten te begunstigen, als die geenen, welke men zal ontwaren iverig te zyn in de waarneming van den allerheiligsten godsdienst en na de pligten, een goed Christen betamende, tragt te leven".

Ook dit was een gevolg van de op bladz. 105 bedoelde adviezen.

25 November. *Last op den kerkenraad der Gereformeerde gemeente te Batavia »de inlandsche leermeesters »de Nederduitsche taal te doen aanleeren en geene andere »persoonen tot inlandsche leermeesters of krankbezoekers »voor te dragen, dan die goed Nederduitsch spreken".*

Ook dit was een gevolg van de op bladz. 105 bedoelde adviezen.

25 November. *Aanstelling van twee bejaarde personen tot permanente regenten van de wees- en armen-huizen te Batavia.*

Vroeger fungeerden als buiten-regenten jaarlijks afwisselende diakenen.

25 November. *Opleiding van chirurgijns.*

»In aanmerking genomen wesende, dat de schaarsheid om goede opper- en ondermeesters te bekomen zekerlyk groot is en, nog vermeerdert wordende door de sterfte op de scheepen en comptoiren in Indie, men haast genoodzaakt zal worden lieden te doen opklimmen, die geen genoegsaame bequaamheid bezitten, en het examen, om den geringen voorraad van kundige subjecten, van geen nut kan zyn, mitsgaders de nood dus wel absolut vereischt dit gebrek, zo veel mogelyk, te vervullen door het aanqueeken van jonge lieden", vond de regering goed, »jongelingen uit de zeevaart, militie en het weeshuis, die eenige genie en geest bezitten, te plaatsen in het buiten- en binnen hospitaal om in het eerste door den binnen-regent en in het laaste door den verband meester of een der bequaamste practizyns in de theorie onderwezen te worden, als zeer gemakkelyk met weinig kosten konnende geschieden en deese daar en boven dagelyx en van zelfs in de practyk geoeffent, handig en bequaam gemaakt zullen worden; voorts dit inzelvervoegen te introduceeren met de onder- en derde meesters en allen een zekere hoope te geeven om, naar maate dat men door het examen of getrouw getuigenis van den geenen, onder wien zy bescheiden zyn geweest, verzekering erlangd van hunne vorderingen en bequaamheeden, bevorderd te zullen worden, ten einde hun des te meer tot yver en applicatie aan te moedigen en het hoofd over de chirurgie, Theemans, in staat te stellen, door den tyd de scheepen en vaartuigen met meerder ruimte van 't benodigd getal chirurgyns te konnen voorzien".

Op 19 December 1777 is aan de bewuste jongelingen toegekend een kostgeld ad rd^s 2 : 15 's maands.

25 November. *Verbod tegen het verkoopen in de vleeschhal te Batavia van vleesch, afkomstig van oude koeijen of draag-ossen.*

Den heer Gouverneur Generaal de vergadering kennisse hebbende gegeeven, hoe zyn Edelheid geinformeerd is, dat sedert eenige tyd zyn geslagt een parthy zeer oude draagossen en afgeleefde koebeesten en het vleesch derzelve in de hal verkogt is geworden, tot geen gering ontrief en nadeel van de gemeente, inzonderheid van den gemeenen man, die, met goed geld ter markt komende, daar voor slegt en byna oneetbaar vleesch bekomt; zo is goedgevonden en verstaan, om zulx voor het vervolg tegen te gaan en de slagters de gelegendheid tot het uitventen van diergelyk slegt vleesch, dat, buiten des, tot een schadelyk voedsel verstrekt, het collegie van Scheepenen op te dragen, goede toezigt te houden en door den opziender en keurmeester van het beestiaal nauwkeurig te doen zorgen, dat voortaan geen vleesch van oude, afgeleefde koebeesten of Javasche draagossen in de hal verkogt worde.

25 November. *Wijziging van pacht-voorwaarden.*

Eerstelyk: dat voortaan vry van de betaling van inkomende regten zal zyn de siroop, die door de Bataviasche ingezetenen uit hunne, in het Bantamsche district leggende suikermolens word ingevoerd.

Ten tweeden: dat de op Java voor de Comp^e ingevorderd wordende recognitie van 15 perc^{to} op de vogelnesjes, die volgens resolutie van den 24^{en} October 1775 in natura herwaards moeten gezonden en hier verkogt worden, van de welke den pagter tot hier toe ses perc^{to} van het uitkoops bedragen voor inkomende regten heeft genoten, desgelyx geen tol subject zullen zyn of iets daar voor betaald zal worden; dog de Javasche ministers, tot voorkoming van het frauderen der

tollen en om te zorgen, dat op Comp[s] naam geen vogelnesjes van particulieren worden ingevoerd, te gelasten, de kassen, in dewelke zy de in maniere voorschreeven voor de Comp[e] ingezamelde vogelnesjes overzenden, voor het vervolg met een kruisband te omwinden en met Comp[s] cachet te verzegulen, om alhier door de opperkooplieden des casteels ontzeguld en geopend te worden.

1 December. *Verpachting van de in- en uitgaande regten te Batavia voor drie jaren* (1778—1780).

Zie bij 25 November 1777.

De wijzigingen in de pacht-voorwaarden waren ditmaal de navolgende:

1° dat voortaan de vogelnesjes, die op Java voor Compagnies geregtigheid worden geheven en in natura herwaarts gezonden, van dewelke den pagter van de boom tot hier toe ses procento van het uytkoops bedragen voor inkomende regten heeft genoten, geen tol subject zullen zyn of iets daar voor betaalt zal worden;

2° dat desgelyks vry van inkomende regten zal zyn de siroop, die door de Bataviasche ingezetenen van hunne, in het Bantamsche district leggende suikermolens wordt ingevoert; en

3° dat de vaartuigen van de particuliere handelaars te Ternaten, die met behoorlyke passen zyn voorzien, even als die van de ingezetenen te Macasser, zo wel op hunne reise naar deeze hoofdplaats, als by retour, Java's Oost-cust zullen mogen aanlopen en ook daar hunne lading van de hand zetten, het zy in het geheel of ten deele, zonder aan den pagter alhier daar voor of voor de aldaar verkogte slaven eenige tol te betaalen, die hy eenlyk zal blyven heffen van de goederen en slaven, die zy hier aanvoeren.

1 December. *Verstrekking van klederen aan bannelingen.*

Aan alle de bannelingen, die op de eilanden omstreeks Batavia

te vinden zyn of in het vervolg naar een derzelven worden verzonden om aan de gemeene of 's Comp^s werken te arbeiden, en daar onder voornamentlyk aan de op het eyland Onrust geplaatsten, die tot heeden nimmer iets tot kleding van de Comp^e hebben genoten, waar door zy genoegzaam naakt lopen, is goedgevonden en verstaan voortaan even zodanige verstrekking van lywaaten tot klederagie te laten doen, als gewoonlyk voor Comp^s slaven word afgegeven.

4 December. *Bepalingen nopens arak-branderijen.*

In aanmerking genomen wesende, dat het vernietigen van de Samarangsche araksbrandery, gevoegd by de afschryving voor eerst van de in anno 1774 geintroduceerde en sedert geheven recognitie van twee ryxd^s voor ieder legger by den uitvoer, volgens resolutien deezer tafel van den 24^en Juny en 25^en July laastleeden, ongetwyffeld veel zal contribueren tot opbeuring en floreanse van de gezamentlyke araksbranders ter deezer hoofdplaatse, is goedgevonden en verstaan omtrent de araksbranderyen te blyven persisteeren by de resolutie deezer tafel van den 8^en September passato en, dien conform, aan de araksbranders de vryheid te laaten om met het gepermitteerde getal van twee bagians, ider van tagtig potten ingredienten, met een gotang en een ketel in elke brandery, te stoken naar een ieders welgevallen, mitsgaders de branderyen voor als nog te laaten op de in wesen zynde 20 stux, tot tyd en wyle, dat de geinteresseerden, hun eigen belang eens regt hebbende leeren begrypen, zelfs propositie doen, niet strydende tegen de goede intentie van de heeren Majores en die van deese regering; dog ten aansien van den debiet voor het toekomende vast te stellen en een ieder, die het aangaat, ter observantie aan te beveelen, dat al het geen particulieren, het zy scheeps overheeden, ingezetenen, hier of elders thuys hoorende, dan wel vreemdelingen, van die drank willen vervoeren of inkopen, door de gezamentlyke araksbranders by tourbeurten in egaale portien moet worden geleverd en verkogt; ten welken einde

besloolen is aan de twintig araksbranderyen ieder een aparte nommer te geeven, beginnende met N° 1 en eindigende met N° 20; voorts by deezen te statueeren, dat, ter voldoening aan het hier in opgesloten oogmerk om de araksbranders alle een evenredig bestaan te bezorgen, N° 1 eerst zal moeten verkoopen vyf en twintig leggers, daar na N° 2 en zo vervolgens de overige, tot N° 20 inclusive, welke laatste, zyn aandeel afgeleverd hebbende, met den inkoop in de brandery N° 1 op nieuw een begin zal moeten worden gemaakt; en inzonderheid den commandeur en opper-equipagemeester, nevens den sabandhaar, te ordonneeren die tourbeurten, wanneer zy arak willen koopen, zonder de minste afwyking of zonder den eenen araksbrander boven den andere te prefereeren, op te volgen door hunne benodigdheid te neemen uit die brandery, welke in de leverantie aan de beurt zal leggen; wyders den sabandhaar, zo wel als den capitain der Chineesen te demandeeren, telkens met het einde van ieder maand aan zyn Edelheid en den heer Directeur Generaal, ider afzonderlyk, by een distinct berigt schriftelyk op te geeven, niet alleen de quantiteit van arak, dewelke in de afgeloopen maand uit elke brandery, van N° 1 tot N° 20 ingeslooten, is afgeleverd, maar ook of aan deze schikking stipt voldaan, dan wel door wien dezelve overtreden is; terwyl, in verwagting, dat de geinteresseerdens in de araksbranderyen zelfs hun werk zullen maaken om de bequaamste middelen uit te denken, die zy vermeenen tot standhouding der branderyen best en dienstigst en tot redres van den vervallen araksbandel van nut te konnen wesen, goedgevonden en verstaan is de gezamentlyke araksbranders te animeeren hunne gedagten ten dien einde in geschrifte te brengen, om vervolgens aan deze vergadering voorgesteld en daar op afgewagt te worden de dispositie deezer regeering.

Ondertusschen, dat met betrekking tot de zo zeer afgenomen vertier van arak om de West van Indie, vermits men van alle kanten word geinformeerd, dat de oorzaaken daar van voornamentlyk moeten worden gesogt in den grooten aanbreng op

Chormandel ende Mallabaar van zeker, op Ceilon gestookt wordende sterke drank, is beslooten den Ceilon's gouverneur aan te schryven die, tot merkelyk prejudicie van de araksbranders ter deeser hoofdplaatse strekkende handel naar vermogen tegen te gaan en allen uitvoer van Ceilon, op den ontvangst van de brief, te beletten.

4 December. *Vergunning voor de eigenaren van landen in de Jakatrasche bovenlanden hunne producten zelve aan Compagnie's pakhuizen te leveren.*

Hierdoor verviel de tusschenkomst van den gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander, welke tot moeijelijkheden had aanleiding gegeven.

4 December. *Nadere regeling van de inkomsten, enz. van den gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander.*

Om zorge te dragen, dat den gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander niet ligtvaardig benadeeld, nog den inlander gedrukt worde, is goedgevonden en verstaan den eerstgemelden toe te leggen negen perc^to interest 's jaars van het geld, dat hy in de bovenlanden onder den inlander heeft uitstaan, en vier en twintig stuivers van ieder picul coffy, peeper, etc., dat geleverd word; dog hem daar en tegen voor altoos te verbieden zig, buiten des, met de finantien van den inlander te bemoeien of iets anders van hun aan te nemen, het zy onder den naam van interest op nooit geleende coffy gelden, werk volk, nieuw jaars-, optogt-, ryst-, hoenders-, paarden-, gras-gelden, enz., op de poene van arbitraire correctie; en daar van, zo wel aan de regenten kennisse te geeven, als hun te communiceeren, dat de overwigten der producten ten hunnen faveure blyven en zy de coffy, zonder de revue van den gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander te passeeren, volgens usantie, direct in Comp^s pakhuysen moeten

leveren en het geld, na het inwegen der producten, voortaan aan hun zelfs uit 's Comp^s cassa zal worden voldaan, gelyk by deesen besloolen is te doen, zonder dat den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander 't minste daar meede te doen zal mogen hebben; onder deesen verstande nogthans, dat de ordonnancien tot den ontvangst alvorens voor *gezien* zullen moeten weesen geteekend door twee heeren leeden deezer vergadering, als commissarissen, ten einde een gedeelte der penningen, naar maate, dat den toestand van zaaken het permitteert, konnen worden ingehouden tot betaling der interessen en vermindering der schulden.

Zie ook 30 December 1777, 17 December 1784, 28 Januarij 1785 en 5 April 1792.

4 December. *Benoemiug van twee leden der Hooge Regering tot Commissarissen voor de Bataviasche bovenlanden.*

Aan deze Commissarissen droeg de Regering op:

het laten opmaaken en sluiten der jaarlyksche rekeningen van de respective leveranciers en regenten, op dat men eindelyk eens mag worden gediend van een waar en omstandig berigt wegens het getal der inwoonders, wat producten zy moeten leveren, wat zy geleverd hebben, wat zy met het begin en einde des jaars den gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander schuldig blyven, wat middelen 'er mogelyk zyn tot verbetering der culture, wat voor uit verstrekkingen door de regenten uit Comp^s cassa worden verzogt ter betaling van de producten aan den gemeenen man, item wat zy aan interessen en tot aflegging van capitaal, in mindering hunner schulden, aan den gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander konnen betalen; omtrent alle welke pointen besloten is het onderzoek, ter verdere voordragt aan deese regeering, te defereeren aan welmelde heeren commissarissen; voorts hun Edele al mede op te dragen de toezigt op het rigtig betalen van den inlander, met qualificatie om daar toe tot opzigters in de bovenlanden aan te stellen de daar zynde

Europesche sergeants, aan de welke verstaan is, op voordragt van de heeren commissarissen, een matig douceur voor hunne moeyte toe te leggen;

geen verbandschriften, die door de inlandsche regenten ten behoeven van den gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander na den dag van heden worden gepasseerd, te laten gelden, dan na dat dezelven door welgemelde heeren commissarissen zyn geëxamineerd en geteekend;

om de regenten des te spoediger op een effen voet te brengen, van de gelden, die de gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander in de bovenlanden heeft uitstaan, honderd duizend ryxdaalders voor de Comp[e] over te nemen en de heeren commissarissen te qualificeeren daar voor obligatien op de beste landen te accepteeren, om door de Comp[e] den interest van negen perc[to] genoten en de schulden uit de leverantie van producten langsamer wyze geliquideerd te worden;

voormelde heeren commissarissen te verzoeken om de reeds zo hoog geklommen schulden der respective regenten, dat zy, den interest nauwelyks meer konnende opbrengen, genoodzaakt worden hun debet, om zo te spreken, dagelyksch nog meer te doen aangroeyen, zo spoedig mogelyk te doen afnemen tot 100000 à 120000 ryxd[s], met interdixie aan den gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander om, de schulden op die somma gebragt zynde, meerder geld in de bovenlanden uit te zetten; en by deezen te statueeren, dat den aankomende gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander in der tyd gehouden en verpligt zal zyn van den afgaanden over te nemen alle zodanige schulden, als door welmelde heeren commissarissen onder ultimo December deezes jaars worden bepaald, na dat hun Edelens de deugdelykheid daar van zullen hebben onderzogt en ten genoegen zal zyn gebleeken;

welgemelde heeren commissarissen te verzoeken en te qualificeeren, door de Europeesen, in de bovenlanden bescheiden, nader en distinct te laten opneemen het getal der huysen en inwoonders in ieder district.

4 December. *Verhooging van den prijs van peper tot 8 rijksdaalders de pikol van 125 ponden.*

Dit was namelijk het bedrag, dat de Regering voor peper wilde betalen.

4 December. *Bepaling, dat de Compagnie voor een pikol koffij in de Bataviasche bovenlanden zoude betalen* 5 ½ *rijksdaalder.*

Vroeger was de prijs voor een pikol, afkomstig uit Soemedang en Paraka-moentjang, 5 ½ rijksdaalder, uit de overige districten 6 rijksdaalders.

4 December. *Wijziging van het bepaalde op* 23 *Augustus* 1765 *nopens de jurisdictie van den Drossaard, enz.*

Is goedgevonden en verstaan het gestatueerde by resolutie van den 23ᵉⁿ Augustus 1765, dat alle de op landeryen, gelegen boven de posten Meester Cornelis, Anké, de Qual, de rivier Maronde en Tana Abang, voorvallende crimineele delicten, schoon die gehooren onder den Drossaard, egter ter eerster instantie, even als de opvatting en dadelyke verzekering der delinquanten, zullen mogen onderzogt en de delinquanten in verzekering genomen moeten worden door den gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander, dog dat hy, gecommitteerde, daar van ten eersten aan den heer Gouverneur Generaal kennisse gegeven hebbende, de delinquanten, met het geene tot verificatie der misdaad mogte weesen ingekomen, vervolgens zal moeten overgeeven aan voormelde Drossaart, ter afdoening en te regt stelling voor het Eerwaarde collegie van Schepenen, by deesen weeder in te trekken en Schepenen, nevens den Landrost, hare jurisdictie te laaten als van oude tyden, met standhouding van de daar omtrent gestelde order van den 13ᵉⁿ Juny 1672, 5ᵉⁿ December 1707, ultimo December 1750 en 13ᵉⁿ December 1754, die by deesen, zo verre nodig, worden geinhereerd en gerenoveerd.

4 December. *Voorschriften nopens het gebruik van de Tji-liwoeng en de Slokkan.*

Is goedgevonden en verstaan:

Eerstelyk: de van 1749 tot 1753, ten kosten van de eigenaars der landen en ter faciliteering van het afbrengen der producten, van de bovenlanden tot na by de stad gegraven, bekende sloot of rivier, de slockan, dewyl een groot gedeelte der ingelanden, aan dezelve leggende, van de pady culture leven, in zyn tegenwoordige staat te laaten en den inlander te permitteeren van primo December tot medio April hunne sawas of pady landen naar welgevallen te bevogtigen.

Ten tweeden: by weegen van renovatie en ampliatie van het placcaat van den 13en December 1754, omtrent de groote rivier en voormelde slokkan te statueeren:

1° dat de slokkan door de toegestane zy slootjes, om het vereischte water naar de daar nevens leggende pady velden te leyden, niet verder als uitterlyk honderd roeden ter wederzyden van desselfs oevers mag werden geleid en zulx eenelyk en alleen ter bevogtiging van de binnen die distantie leggende pady velden, mitsgaders te ordonneeren, alle zy slootjes, verder als honderd roeden lopende of tot eenig ander gebruik als ten dienste der pady velden dienende, ten eersten te dempen, op poene van een honderd ryxds boete, ten behoeve van Heemraadens cassa, te verbeuren voor ieder zy slootje, 't welk contrarie deeze order zal worden gevonden;

2° dat in de goede mousson of van medio April tot ultimo November de Westelykste helft van de dam in de groote rivier, aan de mond van de slokkan, zal moeten worden weggenomen, dog de andere helft van die dam jaar in jaar uit moet blyven leggen; en het collegie van Heemraaden te ordonneeren, voor de nakoming deezer order behoorlyk zorge te dragen;

3° dat alle afleidingen uit de slokkan almeede van medio April tot ultimo December, zo wel in het Tjimapparsche, als

Campong baroe, zullen moeten toegedaan en het water niet voor primo December op de sawas of pady landen van die bovenlandsche districten gebragt zal mogen worden, op verbeurte van een honderd ryxdaalders, ten behoeve van Heemraadens cassa, voor ieder onwettige afleiding;

4° dat, behalven de dam, hier voren gemeld, niemand zig, op verbeurte van die zelfde boete, zal mogen verstouten de groote rivier af te dammen of af te leyden;

5° dat de dammen of bandongangs in de slokkan zullen moeten worden gemaakt van bamboesen of planken, maar niet van aarde, sub poene van 25 rd[s] boete, ten behoeve van Heemraadens cassa, voor ieder dam, waar toe aarde mogt weesen gebruikt;

6° dat niemand, binnen of buiten de stad, zig zal mogen verstouten eenige vuilnis of krengen in de rivieren of gragten te werpen, sub poene van rd[s] 25 boete, te verdeelen à uso; en, om daar op eene allernauwkeurigste reflexie te doen slaan, de officieren van justitie, nevens den gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander, niet alleen te ordonneeren, door hunne supposten daar tegen te laten waken en dezelven te gelasten de doode krengen, die zy in de rivieren of gragten, het zy binnen of buiten de stad, vinden, door ketting-gangers uit het ambagts quartier direct er te laaten uithaalen en begraven, maar ook te recommandeeren daar op gestadig zelfs hunne attentie gevestigd te houden en dit poinct, als weegens de verregaande overtredingen van veel aanbelang zynde, by het placcaat tot zo verre te extendeeren, dat de eigenaars voor hunne lyfeigenen zullen respondeeren of dat dezelve anders direct door de politie dienaaren zullen worden afgestraft;

7° dat de ingelanden langs de groote rivier en slokkan dezelven van omgevallen boomen en ruigtens zullen moeten laaten zuiveren binnen den tyd van drie maanden, gereekend van den dag af, dat het placcaat gepubliceerd word, op een boete van rd[s] 50 voor Heemraadens cassa;

8° dat de bandongangs of dammen in de slokkan boven de

benodigtheid niet mogen worden gesloten en uitterlyk niet langer als drie dagen voor ieder land.

Ten derden: enz.

Ten vierden: dewyl, om op alles goede toezigt te houden en verzekert te konnen zyn, dat de gestelde orders stiptelyk worden nagekomen, wezentlyk wel een apart man word vereischt, tot opzigter over de rivieren en de slokkan aan te stellen den capitain luitenant ingenieur en eerste landmeeter, Siven Johan Wimmercrantsz, onder toelegging aan denzelven van een honderd ryxd[s] 's maands uit de cassa van Heemraden, voor zyne moeite en tot goedmaking der ongelden, die hy, om op alles nauwkeurig agt te geven en geduurig hier en daar op zyn eigen kosten de ronde te doen, noodwendig zal moeten draagen, mitsgaders gemelden Wimmercrantsz de voorenstaande en alle andere, betrekkelyk de rivieren en gragten by de placcaaten gestatueerde poincten, in een toerykende instructie geconverteerd, tot zyn narigt en observantie aan te beveelen, om geëxcuteerd te worden, onder het hooger opzigt van het collegie van Heemraaden der Bataviasche ommelanden, by den heer president, van den welke hy, des noods, in zommige omstandigheeden zal moeten verzoeken om met gecommitteerden geassisteerd te worden ter inspectie, visitatie, enz., en die Heemraaden, indien de zaaken 'er naar geconstitueerd zyn, ook zullen moeten verleenen.

Ten vyfden: de commandanten van Buitenzorg, Tangerang en Meester Cornelis te ordonneeren, aan den opzigter voornoemd alle weken eens op te geeven de hoogte van het water in de groote rivier Sidanie en slokkan, ten einde daar naar te konnen oordeelen, hoe veel water 'er afkomt en welke orders verder van nut of dienst konnen zyn, om daar van ten eersten aan het collegie van Heemraaden rapport te doen en door het zelve, na gedaan onderzoek, aan deeze regeering voorgesteld te worden.

4 December. *Spillage op dranken en vaatwerk.*

Is goedgevonden en verstaan, eens voor al vast te stellen

en de Javasche ministers aan te schryven, dat op dranken in vaatwerk, by overvoer van hier naar Java, de scheeps overheden moeten worden gevalideerd de by articul 2 van het den 15^{en} Augustus 1764 herdrukte reglement op de in- en afschryving toegestaane $perc^{tos}$ of maar de helft van die, welke anders zyn gepermitteerd.

Op den 11^{den} December 1777 werd ter zake van dranken en vaatwerk nog goedgevonden »de administrateurs in het provisie maguasyn te ordonneeren, by den afscheep van dranken in vaatwerk, de schippers of gezaghebbers van de scheepen en vaartuigen, dan wel de persoonen, die tot den ontvangst zyn gequalificeerd, de merken der vaatwerken duidelyk aan te wysen of door de ordinaire gecommitteerden in die administratie te doen aanwysen, en daar voor door de laatsten, zo wel als door den eykmeester, te laten tekenen".

Op den 26sten December 1777 werd hieraan nog toegevoegd:

1° te ordonneeren, dat voortaan de naam van den schipper, gezaghebber of stuurman, die leggers, dan wel ander vaatwerk hier in het provisie maguasyn ontfangt, mede by de factuur moet worden genoteerd;

2° dat, buiten de letters K. W. by het sponsgat, de administrateurs de leggers met dranken, zo die zy ter verzending, als tot randsoen voor de schepelingen verstrekken, voor den afscheep steeds zullen moeten branden met het gewone pakhuysmerk AR P M;

3° enz.;

4° den eikmeester, tot wegneming der verdenking, dat niet altoos in het eiken de nauwkeurigste opleltendheid in agt word genomen, ernstig te recommandeeren, in den eik met alle accuratesse te werk te gaan, sub poene, dat men, het tegendeel bevindende, hy van zyn ampt zal worden gedeporteerd, en

Laastelyk: de administrateurs in het provisie maguasyn te gelasten, in het vervolg alle arak, — die, welke tot randsoen voor de zeevaarenden op de schepen en vaartuigen moet dienen, daar onder begreepen — volgens de order, in nieuwe fusten af te schepen.

$\frac{\text{8 en 11 December}}{\text{31 Maart}}$. *Vernieuwing en ampliatie van het reglement op de slaven, vastgesteld* 6/17 *October* 1752, *en wijziging in den verkoop van slaven.*

Op den voorstel van den heer Gouverneur Generaal is goedgevonden en verstaan, tot tegengang van den toeneemenden moedwil en het samenrotten der slaven langs 's Heeren weegen, zo wel als ter preventie van de onheilen, die uit het assurant bestaan van zommigen, by verderen voortgang, zouden konnen ontstaan, gelyk daar van reeds een blyk is ondervonden op den 6en deezer, wanneer zig een parthy van die booswigten hebben durven onderstaan de Chinese ingezetenen buiten de stads poort Rotterdam te insulteeren en de daar op toegeschoten geregts dienaaren zodanig feitelyk te keer te gaan, dat een derzelven op de plaats is dood geslagen en een andere zwaar gewond; mitsgaders, ter handhaving der goede order en beteugeling van zulke verregaande ongeregeldheden, de heeren Raaden extra-ordinair, Schippers en Radermacher, als presidenten van den Raad van justitie deezes casteels en Scheepenen deezer steede, te verzoeken en te qualificeeren, zo wel de beide fiscaals, als den Balliuw en Landrost op het scherpste daar tegen te doen vigileeren en hun niet alleen te ordonneeren de letterlyke observantie van de ten deezen opzigten genomen resolutie deezer regeering van den 20en Augustus 1762, nevens de verdere in vigeur zynde orders tot het binnen de paalen van een geschikte subordinatie houden der slaven, maar ook te gelasten, by ongemeene samenrotting van slaven, het zy binnen of buiten de stad, in cas van de minste oppositie tegen de dienaaren van justitie of dat de hoop te groot is om hen, zonder gevaar,

met rottingslagen van elkander te separeeren, ten eersten door de justitie dienaaren aan de naaste militaire wagt assistentie te laaten verzoeken; mitsgaders het hoofd over Compe militie, den collonel, Charles Louis Colmond, by renovatie der vorige orders aan te beveelen, de capitains en andere militaire officieren op het ernstigste te ordonneeren, waar zy ook mogten post vatten, op het eerste requisit, dat uit naam van een der officieren van justitie door haare substituten zal worden gedaan, zonder uitstel de geregts dienaaren de nodige assistentie door een escorte van gewapende militairen te bewysen tegen alle revoltes en steeds geweld met geweld te keer te gaan, ja selfs, wanneer het de nood mogt vereisschen en in gevallen, daar de te saam gerotte rumoer makers anders niet tot bedaren zyn te brengen, daar op los te branden; terwyl teffens is besloolen het placcaat van den moedwil der lyfeigenen te renoveeren en met de sedert gemaakte veranderingen te amplieeren.

Door den heer Gouverneur Generaal aan de vergadering voorgesteld zynde, dat het verbod aan Christen ingezeetenen deezer landen by het sesde articul van de Statuten van Batavia, onder het hoofddeel van lyfeigenen, om hunne slaven, het zy dezelven Christenen zyn of niet, aan geen Mooren of heidenen te mogen veralieneeren, op verbeurte van dezelve voor den verkoper en de bedongen koopschat door den kooper, syn Edelheid, voor zo verre onchristen slaven betreft, oneigen voorkomt en boven dien min of meer strekt tot praejudicie der gemeente; zo is goedgevonden en verstaan het voorsz. articul, by de op den 8en deezer gearresteerde renovatie en ampliatie van het placcaat van den 17en October 1752, voor zo veel onchristen lyfeigenen aangaat, in te trekken en een ieder de vryheid te laaten zyne slaven, geen Christenen zynde, te verkopen, aan wien hy wil, zonder onderscheid, het zy aan Christenen of Mahomethaanen.

$\frac{9}{15}$ December. *Voorschriften nopens het transporteren van aandeelen in de bank-courant en bank van leening.*

Gelezen zynde een berigt van den heer directeur en commissarissen van de bank courant en bank van leening, waar by zy te kennen geven, hoe het genoegsaam een algemeene gewoonte is geworden, dat de houders der actien ten laste der voormelde banken hunne actien, by transport of overgave aan andere, eenelyk als ontvangen en zelfs doorgaans ongedateerd tekenen; dat, gelyk het eerste direct stryd tegen het oogmerk van het 24ste articul der instructie voor meermelde banken de dato 20 April 1770, statueerende, dat de gelden, in de bank gebragt, moeten loopen op de naam van den waaren eigenaar, het laatste ook aanloopt tegen de resolutie deezer tafel van den 14en Maart 1760 en het daar uit by voormelde instructie ingevloeide 10de articul; dat hier door, by verlies van zodanige actien of sterfgevallen, niet alleen ligtelyk tot fraudes aanleiding kan worden gegeven, maar daar uit mede veele abuisen of irregulariteiten ontstaan en de boeken der beide banken nimmer gehouden konnen worden met een behoorlyke accuratesse, dewyl andere de houders der actien en andere de eigenaars of geinteresseerden zyn; en voorts verzoeken, tot voorkoming van het een en ander, de nodige voorsieninge te beramen; zo is, ingevolge de by dat berigt teffens gedane voorstel, goedgevonden en verstaan by deesen, niet alleen voor het vervolg te statueeren:

dat de houders der bankbrieven, die hunne actien willen transporteeren of quiteeren, niet sullen kunnen of mogen volstaan met het tekenen derzelve enkeld als *ontvangen*, maar dat, zo menig maal het regt of de eigendom van de actie op een ander overgaat, de houder of eigenaar telkens verpligt zal zyn zyne actie te transporteeren door onderteekening van zyn naam en bekendstelling van de naam van den geenen, aan wien het transport gedaan word, met de datum, waar op het zelve geschied;

en dat, by versuim van dien, de kassier van de voorsz.

banken op geen andere actien, als die dus zyn getransporteerd en gedateerd, betaling zal behoeven te doen;

maar het collegie van de bank courant en bank van leening ook te qualificeeren, de gemeente hier van door affixie van biljetten de nodige advertentie te geeven en, op fondament van de resolutie deezer tafel van den 14^en Maart 1760, nader te gelasten, dat de geinteressceerden in de gedagte banken de onder hun berustende en als nog op hunne naamen by de boeken van de bank niet bekend staande bankbrieven voor ultimo December eerstkomende op hunne eigen naamen zullen moeten laaten overschryven, dan wel het bedragen derzelven in contant ontvangen, onder kennisgeeving, dat, by gebreke in deesen, geen interest sedert den datum van het transport aan zodanige houders of eigenaars der bankbrieven zal worden goedgedaan;

en laastelyk, om de bank van veele onkosten te bevryden, den heer commissaris van het klein zegul te verzoeken en te qualificeeren, de bankbrieven, die ter invulling zullen worden gebragt, gratis te laten verstempelen.

17 December. *Verbod tegen het voort procederen, zoolang eenig namptissement niet was ten uitvoer gelegd.*

Den Raad van justitie gereflecteerd hebbende, hoe dat de practizyns de gewoonte hebben omme, niet tegenstaande zy uit hoofde van het eerste default namptissement tegens haar parthy geobtineert hebben, nogtans ten principalen voort te procederen, latende het gemelde arrest tot namptissement ong'executeerd; en, dewyl zulx nergens anders toe is dienende dan tot merkelyke vermeerdering van onkosten, so is, omme hier in voor den aanstaande te voorzien, goedgevonden, van heeden af aan te statueren, dat, zo wanneer de practisyns, uyt hoofde van default, namptissement zullen hebben geobtineert, sy lieden als dan over de schuld, wesweegens het namptissement is gedecerneert, ten principalen niet zullen vermogen voort te procederen dan na de executie van het geobtineerde namptissement, zulx als dan nog nodig bevonden wordende, ende

dat op poene van roya van de opgebragte parthy ten haren kosten.

19 December. *Maatregelen in het belang van het schoolonderwijs.*

Is goedgevonden en verstaan:

1° de predikanten, Theodorus Vermeer en Reinking, ingevolge van hun aanbod, de vryheid te laten des Woensdags nademiddag om half vyf uuren in de binnen Portugeesche kerk de Zondag te recapituleeren, ten einde te ontwaren, hoe verre de schoolmeesters in de Nederduitsche taal en in de Christelyke godsdienst zyn gevorderd;

2° op de klagten der meesters uit Comp^s scholen, dat het oud gebruik, volgens het welke een ieder, die gealimenteerd word, zyn kinderen ter school moet zenden, in verval is geraakt, diaconen van de Gereformeerde gemeente te ordonneeren, alle, die absent blyven uit de scholen, waar van maandelyks door den secretaris van curatoren en scholarchen aan den praeses een lyst zal worden bezorgt, zo wel de kinderen, als de ouders, geen alimentatie penningen voor die maand te geeven;

3° diaconen voornoemd almeede te gelasten om met het begin van ieder jaar 1000 rd^s uit hunne cas aan het collegie van curatoren en scholarchen te fourneren, om daar uit door den laatsten by den generaalen opneem, die twee maal 's jaars in alle de scholen zal worden gedaan, de beste discipelen uit ieder school een premie toegelegd te worden;

4° den heer Directeur Generaal te verzoeken en te qualificeeren, de nodige schoolboeken en schryfgereedschappen ten dienste van Comp^s schoolen aan 't collegie uit Comp^s voorraad te laten verstrekken, zodanig, als dat bevorens heeft plaats gehad;

5° te approbeeren de aanstelling van Lucas Matthys tot schoolmeester buiten de Utrechtse poort, Trajanus Abrahams

tot ondermeester aldaar en Daniel Jansz als ondermeester buiten de Rotterdammer, de eerste met *f* 15 en de twee laatsten met de gagie van *f* 12 ieder ter maand, en

6° of laastelyk: de ministers en bedienden op de respective comptoiren van Indie circulair te gelasten, den staat der scholen aan het collegie van curatoren en scholarchen te bedeelen, als ook van het zelve te vorderen de benodigde leermeesters en school boeken, mitsgaders dit ook betrekkelyk te maken tot de ingelanden alhier, die genegen zyn scholen op hunne landeryen te onderhouden, ten einde het meermelde collegie daar door in staat te stellen eens 's jaars een volledig rapport van den staat der scholen in Indie aan deeze regeering te kunnen overgeven en de nodige middelen ter verbetering, zo hier, als elders, voor te draagen.

19 December. *Jaarlijksche opgave van het aantal Compˢ dienaren, kanon en andere wapenen, als mede van de vaartuigen, op elk kantoor aanwezig.*

Door den heer Gouverneur Generaal geproduceerd zynde het model van een korte sterkte, zo is, op de propositie van welmelde zyn Edelheid, goedgevonden en verstaan copia daar van, nevens extract deezes, naar alle de comptoiren van Indie te verzenden en de respective gouverneurs, directeurs, commandeurs, opperhoofden en residenten circulair te gelasten jaarlyx, by het afsenden hunner laatste advysen, te formeeren en by een aparte brief herwaards te zenden een korte samentrekking van het generaal getal der dienaaren op ieder comptoir, met een vergelyking van dezelve tegen de jongste bepaling, onder opgave teffens van het aan handen zynde metaal en yzer canon, den voorraad van snaphanen, houwers, scherp en het getal der aanwesende vaartuigen, ieder afzonderlyk, zo als by het model word aangewezen.

19 December / 2 Januarij. *Wijziging van het bepaalde op 20 Maart / 20 Junij 1766 nopens het vertrekken zonder vergunning van burgers.*

Is goedgevonden, het gestatueerde by biljet van den 20ᵉⁿ

Juny 1766 tegen het vertrek van burgers naar elders zonder voorkennis van derzelver capitains en verloff van den heer collonel, te renoveeren en te amplieeren, als volgt: dat ieder burger, Europeesch, Christen inlander, Mhoor, Mahomethaan, Chinees of Parnakan, gehouden zal zyn van zyn capitain een parkament, met zyn naam, woonplaats en onder wien hy bescheiden is, te neemen en altoos by zig te dragen, 't geen de capitains gratis zullen moeten afgeven, onder bedreiging, dat alle de genen, die van diergelyke bewysen binnen drie maanden niet zyn voorzien, voor vagebonden of landloopers zullen worden gehouden en van geen de minste privilegien in den burger staat jouisseeren; omtrent al het welk is verstaan de respective officieren van justitie, zo ter deezer hoofdplaatse, als op de buiten comptoiren, te gelasten ten strengsten te vigileeren en tegen de overtreders zonder eenige conniventie te procedeeren.

19 December / 2 Januarij. *Ampliatie van het verbod tegen het zich begeven in vreemden dienst.*

Op de propositie van den heer Gouverneur Generaal is goedgevonden en verstaan het placcaat van den 9en October 1764 tegen de desertie van Comps dienaaren en die zig in dienst van vreemden engageren of onder de vlagge en bescherming van vreemden begeeven, tot tegengang van zulke, maar al te dikwils voorkomende, eerloose gedoentens, niet alleen te renoveeren en betrekkelyk te maaken tot de burgers en alle de geene, die onder de Nederduitsche vlag sorteeren, het zy gagie winnende of niet, maar ook in deezer voegen te amplieeren, dat niemand zig zal mogen begeeven onder de vlag van vreemde natien, het zy Europeesche of inlandsche, sub poene van bannissement en boven dien een boete van drie honderd rds voor de burgers of die geen gagie winnen, voor de actueel in dienst van de maatschappy staande een jaar hunner maandgelden; en dat desgelyks alle, die met Comps scheepen overvaaren, zo wel dienaaren van de maat-

schappy, als passagiers, zonder uitzondering van qualiteit, na dat zy uit de Nederlandsche havenen zyn vertrokken en, op de thuys reize, voor dat zy door de Edele hoog agtbare heeren Bewindhebberen zyn afgedankt, zig niet van de scheepen zullen mogen begeven, veel min in deeze of geene vreemde haven hunne bescheiden bodem onder het een of ander voorwendsel verlaten en onder een vreemde vlag protexie zoeken, op poene, dat hunne goederen voor de helft geconfisqueerd en zy ten eeuwige dage gebannen zullen worden uit alle landen, steeden en forten van de Nederlandsche Oostindische Comp^e.

23 December. *Toekenning aan den stads-apotheker van 2½ stuiver per dag en per zieke voor het leveren van medicamenten aan het binnen-hospitaal te Batavia.*

24 December. *Vernieuwing van het verbod tegen het maken, enz. van vuurwerk.*

30 December. *Bepalingen nopens de Bataviasche bovenlanden.*

Is goedgevonden en verstaan de heeren commissarissen (1) te qualificeeren, de regenten te doen aanzeggen, dat zy alle hunne producten direct in Compagnies pakhuisen moeten leveren, de coffy à 146 ℔ het picul; en de Europeesche opzigters in de bovenlanden te ordonneeren, by ieder afvoer deswegen kennis te geven aan den gecommitteerde tot en over de saaken van den inlander, om van de leverantie aantekening te houden en de ordonnancien te konnen laaten opmaaken, ten einde, na dat dezelve door de heeren commissarissen voor *gezien* zullen zyn geteekend, het geld uit Comp^s cassa te ontvangen na het vertrek der regenten, en hun daar van te laaten toekomen: voor een picul coffy boonen, ter betaling van den gemeenen

(1) J. J. Craan en Mr J. C. M. Radermacher, Raden extra-ordinair van Indië, benoemd op 4 December 1777 tot commissarissen over de Jakatrasche »boven- en »onder deeze hoofdplaats sorteerende Preanger landen".

man, drie en een halve ryxd^s aan die van Sumadang en Praccamoentjang en vier ryxd^s aan de andere, dog de overige twee ryxd^s van ieder picul in te houden om daar uit, by het einde van het jaar, te vinden de interessen op de schulden der regenten en de aan gedagte bedienden toegelegde halve ryxd^r van ieder; voorts de vyff Europeesen, buiten drie tuiniers, in de bovenlanden bescheiden, aan te bevelen, dat zy by de betaling aan den gemeenen man present moeten zyn en maandelyks aan hun Edelens berigten, wat afbetalingen 'er gedaan zyn, mitsgaders die daar voor telkens onder ultimo December af te neemen den eed, onder afvordering van de Javaanse quitantie briefjes, om met de opgaaf, die den gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander mede alle maanden zal moeten doen, geconfronteerd te konnen worden; wordende middelerwyle aan de heeren commissarissen gedefereerd gelaten om die opzigters te doen zorgen voor de culture der producten en ook aan te spooren om in het volgende jaar, met behulp der regenten, de voorgestelde opneem van campong inwoonders en plantagien te doen, zo mede den inlander te animeeren tot een ieverige betragting van de cattoen-, indigo- en peper culture, met communicatie aan de peeper planters van de verhoogde prys tot agt ryxd^s het picul van 12 ℔.

Zie ook 17 December 1784.

1778.

6 Januarij. *Ampliatie op de instructie voor de prauwenvoerders, enz., gearresteerd op $\frac{27\ September}{25\ October}$ 1754.*

Schepenen deezer stede verzoek gedaan hebbende, dat, tot wegneming van de menigvuldige klagten der ingezetenen over de disordres, die sedert eenige tyd omtrend de op vragt vaarende praauwen zyn ingeslopen, de instructie voor de praauwvoerders en het hoofd, met de verdere opsienders over dezelve, van den 27^en September deszelfden jaars, met intrekking en abrogatie van die van den 6^en February 1750, aan

deeze tafel gearresteerdt, mag worden geamplieert met de volgende articulen, als:

1° in steede van vier huysjes aan de veeren, daar bevoorens de praauwen hebben afgevaaren, zullen voortaan maar twee zyn, als; een buyten de boom en het andere buyten de Diestpoort, by de Chineese campong, zullende de overige twee, als: een buyten de Rotterdammer- en een buyten de Uytrechtse poort, worden weg gebrooken; dog in de twee huysjes buyten de boom en Diestpoort zal altoos, van 's morgens van ses tot 's avonds ten ses uuren, een der opsienders present moeten zyn, op een boete van vyftig ryxd^s voor de eerste, hondert ryxd^s voor de tweede en de verbeurte van hun ampt voor de derde reyse;

2° het hoofd en opsienders der praauwvoerders worden uytdrukkelyk belast oplettende te zyn, dat de praauwen, die na de rheede met goederen, dan wel om ladingen worden gesonden, niet buyten noodsakelykheid onverrigter zaake te rug keeren; dog, wanner het gebeurd, dat gemelde praauwen niet kunnen gelost of geladen worden of door harde winden en zee het niet langer op zeyde der scheepen kunnen harden en dus genootsaakt zyn vrugteloos te rug te keeren, in welk geval (en anders niet) die praauwen wel de volle vragt verdiend hebben, maar sal van de opsigter niets meer in reekening gebragt worden, gelyk zeedert eenigen tyd het misbruyk geweest is, alvoorens die praauw weder om of met die ladinge na de rheede word gesonden, ten zy langer als een etmaal die praauw in de rivier wierde aangehouden, wanneer een stads vragt voor 't stil leggen, gelyk bevoorens, in reekening sal mogen gebragt worden;

3° het hoofd der praauwvoerders zal gehouden zyn dagelyks in de huysjes der opsienders by de veeren te koomen en toezigt hebben, dat de opsienders present zyn en hunne aantekening, zo wel in de praauw boekjes, als de registers, behoorlyk houden, en zal, zoo wel als de opzigters, aanspreekelyk zyn over alle de fraudes en disordres,

welke aan de veeren gepleegd mogten worden; zullende egter ider week die opsigter, welke het zyn beurt is geweest dat veer te bedienen, gehouden zyn een geteekende notitie van alles, wat aan zyn veer is voorgevallen, aan het hoofd der praauwvoerders over te geeven;

4° ook zal het de opsienders, nog het hoofd der praauwvoerders, niet vry staan, welke praauwen zy willen laten vaaren, maar dat zal beurtelings moeten geschieden, om den eenen niet altoos vragten te laaten verdieuen en den anderen stil te laaten leggen, tot groot nadeel der eygenaars dier vaartuygen;

5° de opsigters zullen sig niet vermoogen van hunne posten of veeren, alwaar zy de wagt hebben, te absenteeren of noothulpen in hunne plaatsen te stellen; dog, wanneer een van hun, wiens beurd het was, mogte ziek worden en anders niet, zoo zal het hoofd der praauwvoerders den aan de beurd leggende opsigter om aan dat veer dienst te doen in den zieken zyn plaats stellen, mits daar voor genietende de helfte van het ordinaire salaris, blyvende de andere helfte voor den zieken; dog, indien 'er meer van die opzigters ziek mogten zyn, zoo dat de posten niet bezet konden worden, zoo zal hun een noodhulp toegevoegd worden door den heer president van het collegie van Scheepenen, gelyk deze zaak aan dat collegie als van ouds gedemandeert blyft;

6° en zullen alle de in deesen en voorige instructien gestelde geldboetens, behalven dat geene, dat voor de aanbrengers is gesteld, de eene helfte voor de stads cassa en de andere helfte voor het hoofd der praauwvoerders zyn vervallen, aan den welken, boven het ordinaire salaris, van alle de genommerde en op vragt vaarende, aan de veeren leggende praauwen, maar geene andere, alle jaaren eens, gelyk bevoorens, zal betaald worden een ryxd^r tot onderhoud van de lootsen, die tot berging der zeylen en masten zeer nootsakelyk zyn;

7° indien een der praauwvoerders by overtreeding der ordon-

nantie in een boete vervalt of dezelve verdient in het blok geslooten te worden, zal het hoofd der praauwvoerders het zelve mogen doen in 't blok van den Balliuw of Landrost, mits daar van terstont kennis gevende aan den heer president van Schepenen en gemelden Balliuw of Landrost;

8° zullende het hoofd der praauwvoerders maandelyks aan den heer president van Schepenen moeten overgeeven een schriftelyk rapport, zo van de fungeerende onder commissarissen, als van de praauwen, die gevaaren hebben, en de boetens, die verbeurd zyn;

9° wanner de Compagnie praauwen, ten afscheep van goederen, nodig heeft, zal dezelve terstond moeten geholpen worden, in preferentie voor alle particnlieren.

Ook zal het hoofd der praauwvoerders den volgenden eed doen.

Ik beloove en sweere, dat ik den staat der Vereenigde Nederlanden, zyne doorlugtigste Hoogheyd, den heere Prince van Orange en Nassau, Erfstadhouder, capitain generaal en admiraal van de Unie, nevens de heeren Bewindhebberen van de generaale, geoctroyeerde Oostindische Comp^e^, mitsgaders den heere Gouverneur Generaal en de Raaden van Indie, als ook heeren Scheepenen deser steede gehouw en getrouw zal weesen; dat ik myn dienst als hoofd der praauwvoerders met de uyterste nauwkeurigheid, my mogelyk, zal waarnemen; my aan geene knevelaryen omtrend het verhuuren der praauwen zal schuldig maaken en ook zorgen, dat zulks niet door de opzigters geschied; en my stiptelyk te gedragen aan de instructien en orders, op dat ampt beraamt of nog te beraamen, en my wyders daar in gedragen, gelyk een eerlyk man betaamt.

Zo waarlyk helpe my God Almagtig;

zo is goedgevonden en verstaan in die instantie te condescenderen en de voorschreven instructie voor de praauwvoerders met de vorenstaande negen articulen, nevens het formulier van den eed voor het hoofd der praauwvoeders, te amplieren, gelyk dezelve daar mede wordt geamplieert by deezen.

13 Januarij. *Zieken-verpleging op het eiland Onrust.*

Den heer Gouverneur Generaal geproduceert hebbende een door zyn Edelheid ontworpen ordonnantie voor den baas op het eiland Onrust, waar by denzelven word gelast in het vervolg de zeevaarenden, die op de aan dat eiland leggende schepen ziek worden, niet, zo als tot nog toe in gebruik is geweest, herwaarts te zenden om alhier in een der hospitalen te worden overgebragt, maar ter curering in het ziekenhuis daar ten eilande te plaatsen en te laaten behandelen op den zelfden voet, als ten reguarde van de ambagtslieden plaats vind, mitsgaders de daar toe vereischt wordende medicamenten en benodigtheden maandelyks, naar mate van het gètal der lyderen, by een apart eischje van hier te vorderen; zo is goedgevonden en verstaan zig met die door zyn Edelheid beraamde schikkingen te conformeren en den heer Directeur Generaal te verzoeken en te qualificeren, de medicynen en verdere behoeften, die by de voorschreve aparte petitien ten dienste der zieken zullen worden gevraagt, te laaten voldoen.

2 Februarij. *Toelichting tot het bepaalde op* 16 *Junij* 1772 *nopens het recognitie-pakhuis te Batavia.*

Is besloten, den opzigter van het recognitie pakhuis nader en ten scherpsten te interdiceeren, het hem by resolutie van den 16en Juny 1772 voor zyne moeite en tot betaling van de coelys of huurlingen, die hy tot verwerking der goederen steeds in dienst moet houden, toegevoegt douceur van twaalf stuivers voor ider kist of fust, die in het pakhuis geborgen zoude worden, van andere dan zulke recognitie goederen te heffen, als reëel onder zyn bewaring komen, zonder daar onder te begrypen die, welke, de eigenaars uit de losvaartuigen aanstonds naar hunne woningen of elders doende transporteren, in het pakhuis niet opgeslagen worden, en inzonderheid geen vragt bieren, die van deeze belasting g'eximeert zyn en moeten blyven.

2 Februarij. *Aanmoediging van klapper-teelt op Java.*

De Javasche ministers bedeelt hebbende, dat, dewyl de clappus oly in anno 1777 extra duur was geweest, als ook alles, wat van de clappus komt en door den inlander selfs niet ontbeert kan worden, door het strafwaardig verzuim van zommige regenten en de zorgeloosheid van den gemeenen man in het aanplanten van jonge bomen van tyd tot tyd schaarser en duurder wierd, den gouverneur, van den Burgh, een preuve had genomen met den inlander om en by Samarang aan te zetten tot het aanqueken en cultiveeren van jonge clappus bomen, en zulx niet alleen van een goed gevolg was geweest, maar de regenten dat middel ook aangemerkt hadden voor een bequaam expedient om hunne onderhorigen een vaste woonplaats te doen houden; zo is, om de wille van het nut, dat, tot voortzetting van den landbouw, in het laatste legt opgesloten en het voordeel, dat den inlander van de clappus, by het behoorlyk gade slaan der bomen, als tot gerief van het algemeen strekkende, kan en moet genieten, goedgevonden en verstaan, zo wel den resident te Cheribon te gelasten daar van in het Cheribonsche ten dien einde ook gebruik te maaken, als den gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander aan te beveelen, de inlanders in de Jaccatrasche, nevens de onder deeze hoofdplaats resorterende Preanger, dog inzonderheid de bezitters der leenlanden en in het generaal alomme, daar het van dienst kan zyn, tot den clappus teelt te animeren.

Op 27 Februarij 1778 werd alsnog goedgevonden »nader te statueren, dat door het volk van ider campong, daar het terrein groot genoeg is, alle jaaren hondert clappus bomen zullen moeten worden aangeplant; en den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander aan te bevelen, jaarlyks op te nemen, in hoe verre aan deeze order al of niet is voldaan, om daar van by het generaal berigt der bovenlanden telkens een distincte opgave te doen".

Blijkens de resolutie der Indische Regering van 8 Mei 1781 waren tot dat tijdstip aangeplant 55,151 klapperboomen.

2 Februarij. *Prijs-verhooging van cardamum en peper.*

By een memorie der prysen, welke by den inkoop of inzaam van alle de ter custe van Java vallende producten worden betaald, gezien zynde, dat de cardamom, Javasche, de inzamelaars doorgaans eens zo veel kost, als de by brief deezer regeering van den 19^{en} Augustus 1774 bepaalde / 30 voor de honderd ponden; zo is, om de leveranciers in deeze hunne schade te gemoet te komen, goedgevonden en verstaan de prys van dat product te verhoogen tot / 50 : — Nederlands geld de honderd ponden, de ongelden daar onder gerekent, en den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander te recommanderen, de regenten in de Jaccatrasche boven- en Preanger landen, onder aankundiging van deeze verhoogde prys, aan te zetten de cardemon culture in de daar toe bequame districten met ernst by der hand te neemen, ten einde te ervaren, of men langs dien weg de leverantie kan doen accresseeren.

Nog by de voren geciteerde memorie gereflecteerd zynde, dat voor het picul van 125 ponden ronde, item lange en staart peper op Java niet meer word voldaan als vyf rd^{s} voor ieder, en daar by in consideratie genomen wordende, dat een verhoging in de prys den inlander zoude konnen aanmoedigen tot het beter behartigen deezer producten; zo is, om hen daar toe te encourageren en de leverantie, des mogelyk, te vergroten, goedgevonden en verstaan de ministers te qualificeren voortaan voor de ronde peper te betalen zeven en voor de lange en staart peper ses rd^{s} het picul van 125 ponden, ongerekent vier stuivers per picul voor ongelden by den afscheep en sestien stuivers voor die uit de bovenlanden van Souracarta en Djocjocarta word afgedragen.

$\frac{2}{3}$ Februarij. *Toelichting tot het bepaalde op* $\frac{11 \text{ Junij}}{19 \text{ Julij}}$ 1776 *nopens brandhout.*

Den heer Gouverneur Generaal in bedenking gegeven hebbende, of ter zaake van de gedurige klagten over de verhinderingen in het kappen en afvoeren van brandhout, zelfs in geringe parthyen, en vermits daar uit blykt, dat de intentie, met dewelke deeze regeering by het placcaat van den 19[en] July 1776 aan een ider de vryheid heeft gelaten om van alle de Oostwaarts van deeze stad leggende landen, die niet onder den depatty van Crauwang gehoren, zo veel hout te mogen haalen, als zy van de eigenaars der andere landen zouden konnen bekomen, niet wel begrepen of kwalyk uitgelegd word, niet dienstig zoude zyn, tot opheldering van alle twyffeling in deezen, het oogmerk van voormeld placcaat nader te verklaren en teffens, om reden, dat het ook schynt, dat het brandhout als nog in geen genoegzame quantiteid naar deeze hoofdplaats toevloeid om door de ingezetenen, tegen een billyke prys, naar benodigtheid bemagtigt te konnen worden, zo wel om alle regtmatige klagten dienaangaande weg te nemen of te prevenieren en een gepaste zorge te dragen, dat de Bataviasche gemeente naar vereisch en tegen een civile prys van het benodigde hout worde voorzien, als om de eigenaars der landeryen, die een toereikende voorraad van hout hebben om het zelve buiten prejudicie der suikermolens te kappen en af te brengen, de billyke inkomsten hunner landeryen te doen genieten, in het placcaat van $\frac{1 \text{ Maart}}{23 \text{ April}}$ 1776, verbiedende den afvoer van brandhout in quantiteid voorby de posten Anké en de Qual, eenige alteratie te maaken; zo is, daar over gedelibereert zynde, op de propositie van zyn Edelheid goedgevonden en verstaan by deezen te statueeren en de gemeente door affixie van een biljet in de gewone taalen bekent te maaken, dat aan ider een het kappen en afhalen van het hout in de landen, die onder den depatty van Crauwang resorteren of onder dat regentschap zyn gelegen, verboden blyft en de schikking daar omtrend gelaten word op de by het placcaat

van den 19en July 1776 vastgestelde voet, op poene van aanhouding van hout en vaartuig en vyf en twintig rds daar en boven, te verbeuren by den overtreder; dog dat daar en tegen aan allen en een iegelyk de volkomen vryheid word gegeven en gelaten om in alle andere, om de Oost leggende landen, zonder onderscheid, het zy eigenaars, het zy huurders, dan wel afhalers, zo veel hout te kappen of te laaten kappen, afhalen en afvoeren, als zy geraden zullen vinden, zonder dat hen daar in, door wie het ook zy, eenige hinder of empeschement zal mogen worden toegebragt, op poene van arbitraire correctie voor den geenen, die zig in deezen zal misgrypen.

Terwyl al verder is gearresteert de voormelde permissie omtrend het kappen in en afbrengen van hout van de om de Oost leggende landen (het district van Crauwang, als gezegt, alleen uitgezondert) al mede te extendeeren tot alle landeryen, zo wel om de Oost, als om de Zuid en West gelegen, en dus als nu in te trekken, gelyk ingetrokken word mits deezen, het gestatueerde by het placcaat van den 23en April 1776: »dat niemand brandhout in quantiteid zal mogen »afvoeren langs de Mokervaart, voor by de post Anké, en »langs de rivier Tangerang, voor by de post de Qual"; en dienvolgende voor het vervolg aan alle eigenaars der gemelde landeryen toe te staan en vry te laaten het kappen en afvoeren van brandhout naar deeze stad, onder bepaling nogtans, dat zy nauwkeurig zullen moeten onderhouden en in agt neemen de restrictien en orders, op het kappen van hout by voorige placcaten beraamt en gesteld, en dat de afbrengers, het zy eigenaars of huurders, verpligt zullen zyn van ieder afbreng van hout, dat ten verkoop en niet tot eigen gebruik diend, een schriftelyk bewys aan den commandeerenden officier op de post Anké en de Qual over te geven, inhoudende de plaats, van waar het hout word afgebragt, den eigenaar van het land en de quantiteyd vadems of tombaks, die zy afvoeren, mitsgaders de gemelde commandanten aan te beveelen, daar van maandelyksch een specifique notitie te formeren en te bezorgen aan den heer Gouverneur Generaal, ten einde, inge-

valle het, tegen verwagting, mogt gebeuren, dat van de vorenstaande licentie misbruik wierde gemaakt, het zelve direct te konnen tegengaan en te beletten.

$\frac{13}{18}$ Februarij. *Kennisgave nopens het verzenden naar Indië voor particuliere rekening van Nederlandsche fabricaten.*

Aangezien de Edele hoog agtbare heeren Bewindhebberen van de generale Nederlandsche geoctroieerde Oostindische Compagnie, volgens het aanschryven by hunner Edele hoog agtbare missive van den 9en April 1777, hebben besloten gedurende den loop van het vernieuwde octrooi voor de maatschappy, dat ingegaan is met primo January 1777 en staat te eindigen onder ultimo December 1796, aan de fabrikanten der Hollandsche steeden Haarlem en Amsterdam te permitteren in de Bataviasche, Bengaalsche en Ceylonsche schepen van de kamer Amsterdam, voor hunne eigen rekening en risico, vragt vry te doen afladen eenige ordinaire vyfvoets kisten, uytterlyk tot tien stuks op ieder schip, en die kisten te mogen vullen met heele en halve zyde stoffen, zo met, als zonder goud en zilver, fluwelen, goud en zilver draad, gesponnen op zyde, zyde, goude en zilvere gaaren, geweeven gaaren en zyde kanten, gaaren, zyde en florette linten, gaaren, florette en cattoene geweeven kousen, getwynt, wit en gecouleurt gaaren en Haarlemsche bonten en boeklinnens, alles uit de fabricquen van de Vereenigde Nederlanden, waar voor gedurende de reise even dezelve zorge zal worden gedragen, of het Compagnies goederen waaren, en die kisten, by arrivement der scheepen hier te lande, te laaten afleveren aan zodanige perzonen, aan de welke dezelve zullen zyn geconsigneert, zonder dat voor den overvoer iets anders betaalt zal behoeven te worden als vyf en twintig guldens voor elke kist by den afscheep in Neederland, als ook aan de verzenders dier goederen de vryheid te laaten de penningen, daar van profluerende, in Compagnies kasse te mogen tellen, om per assignatie naar Nederland te worden

overgemaakt, op gelyke voet en onder dezelve korting, als de gelden per Compagnies kasse van hier naar Europa worden geremitteerd; mitsgaders hunne Edele hoog agtbare aan de officieren, die met de scheepen van de maatschappy voor de respective kameren naar Indie vertrekken, ook hebben gelieven toe te staan alle de hier vooren gespecificeerde artikelen, mede van de Nederlandsche fabricquen zynde, in hunne gepermitteerde kisten te mogen overvoeren; zoo is den 13^{en} dezer lopende maand February in Raade van Indie goedgevonden daar van aan de ingezetenen by affixie van biljetten notificatie te doen en teffens alle en een igelyk te adverteeren, dat, wanneer aan de hooge regeering deezer landen, dan wel aan de ministers op Ceylon of in Bengale, pertinentelyk zal zyn gedoceert het waare rendement van de invoegen voorschreven, door de fabriekanten van de steeden Haarlem en Amsterdam verzonden goederen, de penningen, daar van geprovenieert, in Compagnies kasse zullen worden geaccepteert en aan de tellers derzelver afgegeven behoorlyke assignatien.

24 Februarij *Toekenning aan een wagen-verhuurder van het regt tot het verhuren van tien rijtuigen.*

Fredrik Ribald, burger wagen verhuurder buiten deeze stads poort Rotterdam, heeft by requeste vertoont, dat, niet tegenstaande hy zig in de zelfde omslag en beslommering bevind als de vyf wagen verhuurders binnen deeze stad, die bevoorregt zyn met 12, 13, 15 en 18 wagens, aan zyne wagen verhuurdery egter niet meer zyn geaccrocheert dan negen wagens; en dat, ofschoon de wagen verhuurders in de stad meerder impost voor ider wagen moeten betalen dan hy, zy nogtans die en een middel van bestaan ten vollen konnen vinden uit de hoogere huur, welke zy van de wagens genieten, dog hy daar en tegen door het minder getal, de geringe revenuen van de hem toebehorende wagens, langs hoe meer ten agteren teert; verzoekende om die reden, dat het deeze regering mogte behagen hem te accorderen het houden van nog drie, dan

wel in het geheel twaalf wagens, onder betaling van de bepaalde impost voor ider; waar op gedelibereert en in aanmerking genomen zynde, dat, dewyl voor ider wagen verhuurdery een vast getal huurwagens is gestelt, het verzoek van den suppliant niet kan worden toegestaan zonder prejuditie van de overige wagen verhuurders, en dat hy ook, voor den inkoop van de by hem thans bezeten wordende wagen verhuurdery geadverteert zynde geweest van het getal der daar toe behorende wagens, dus geen de minste gefundeerde reden tot klagten heeft; zo is goedgevonden en verstaan zyn verzoek om twaalf huurwagens te mogen houden, te ontzeggen, dog, zo wel hem, als de geen, die in het vervolg van tyd zyne wagen verhuurdery zullen possideeren, by deezen eens voor al te permitteren het houden en gebruiken van tien in stede van negen wagens, mits betalende de vast bepaalde pagt voor ider dier rytuigen aan het collegie van Heemraden der Bataviasche ommelanden.

24 Februarij. *Intrekking van het bepaalde op 24 December 1773 en 26 Julij 1776 nopens het aanstellen van voogden, enz.*

Door den heer Gouverneur Generaal voorgestelt zynde, dat de order, by resolutie deezer tafel van den 24en December 1773 aan de respective notarissen gegeven om, by het passeren van testamenten, codicillen of andere actens van uitterste wille, waar in private personen tot voogden of executeurs worden benoemt, indien zy zig hier in loco bevinden, hunne naamen by zodanige actens niet bekent te stellen, voor dat zy, notarissen, zullen hebben geinquireert, of die personen wel geinclineert zyn de hun opgedragen wordende voogdy- of executeurschappen te accepteren en, zig daar toe genegen tonende, derzelver acceptatie met hunne handteekeningen te laaten bekragtigen, mitsgaders de daar op gevolgde ampliatie by resolutie van den 26en July 1776, dat de testamenten moeten worden ingerigt conform de bovengemelde order en wet en

dat, ingevalle het minste daar aan ontbreekt, op de aanstelling van executeurs of voogden dan geen reflexie moet worden geslagen, niet zelden inconvenienten veroorzaakt, alzo van de eene zyde de testateuren dikwils de executeuren of voogden, die zy aanstellen, niet bekent willen hebben, en van de andere kant de daar toe g'eligeerde persoonen, schoon bereitwillig de hun opgedragen last te aanvaarden, te meermalen ongenegen zyn de acceptatie met hunne handtekeningen te bekragtigen, waar uit dan volgt, dat de testateuren nu en dan verhindert worden, by het maaken hunner uitterste wille, daar omtrend naar eigen goedvinden en een iders verkiesing te werk te gaan; zo is, hier over gedelibereert zynde, op de propositie van zyn Edelheid goedgevonden en verstaan de voorschreven resolutiën van den 24en December 1773 en 26en July 1776, voor zo verre de daar by gemaakte bepaling op het aanstellen, by actens van uitterste wille, van voogden of executeuren betreft, weder in te trekken en by deezen te verklaren, dat in het vervolg geen notaris zig zal behoeven te informeren, of de benoemde executeuren of voogden dien last op zig willen neemen; mitsgaders hier van door extract uit de notulen kennisse te geeven aan de collegien van justitie, Wees- en Boedelmeesteren, nevens de respective notarissen ter deezer steede.

27 Februarij. *Hadji's.*

Het verzoek van den depatty van Tjanjour en den tommongong van Buitenzorg om in dit jaar ider een priester naar Mecca te mogen zenden, is verstaan te ontzeggen, als een nieuwigheid zynde, waar toe geen van beide die regenten nimmer bevorens aanzoek hebben gedaan; dog daar en tegen is besloten, aan twee zodanige personen, ten dienste van alle de bovenlandsche en onder deeze hoofdplaats gehorende Preanger regentschappen, by gelegentheid vry transport naar Souratte te verleenen, om van daar verder naar Mecca te konnen vertrekken.

27 Februarij. *Vergunning tot het uitleenen van geld aan inlandsche Regenten.*

Naar de voordragt van de heeren commissarissen is verstaan den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander toe te staan om aan de regenten, op hun verzoek en tot gebruik in de huishouding, geld op aparte obligatien te mogen afgeven, dog enkeld onder deeze bepaling, dat de beleening moet geschieden met voorkennisse van de heeren commissarissen, hetgeen uit de ondertekening van de schuld brieven zal moeten blyken, en op de indiervoegen ter leen afgegeven penningen geen interest zal mogen genoten of betaalt behoeven te worden; en voor het overige, met betrekking tot dit poinct, te blyven persisteren by de resolutie van den 4en December anno passato.

27 Februarij. *Regeling der padi-leverantie door bezitters van landerijen in de omstreken van Batavia.*

Is goedgevonden en verstaan de leverantie van de pady, tot dewelke de bezitters der leenlanden, zo wel als de eigenaars der successive verkogte landen, verpligt zyn, by provisie te bepalen na de door heeren commissarissen voorgeslagen schikking, tot men, na verloop van twee jaaren, zal hebben gezien, of de leenlanden beter worden gecultiveert, ten einde als dan, by ontwaring, dat de leenhouders den landbouw met ernst en naar behoren betragten, de noodige maatregelen te beramen om de maatschappy meerder en billyke revenuen van haar Edelens landeryen te doen genieten.

En dus te statueren, gelyk gestatueert wordt by deesen, dat, tot nader order deezer regeering, alle jaaren precies, zonder de minste nalatigheid, zullen moeten worden gelevert:

Van de leenlanden om de Oost:

door den capitein, Wangsa Casoema:

van de campong Tjeran	150
Transporteere	150

Per transport........		150
van de campong Sindankasie....................		150
» » » Padoerinan.......		100
» » » Babakan.......................		100
» » » Tjakon Padoerinan................		150
» » » Kabantanan.....................		150
door den lieutenant, Mahomet:		
van de campong Moera beris.....................		150
» » » Sidamokti......................		120
» » » Banjawan Poeljon of Tjilankap......		100
door den lieutenant, Benakin:		
van de campong Pancalan Jati, en » » » Palropontan		170
door den vaandrig, Basaar:		
van de campong Pondok Rangon Sidanloie..........		450
door den vaandrig, Soya:		
van de campong Pancalan Ringin.................		50
» » » Tjakon Sinankasie................		100
door den vaandrig, Risa:		
van de campong Pondok Tjampaka................		60
» » » Tjakon Calie Astana..............		200
» » » Pondok Bonda...................		150
door den vaandrig, Mamet:		
van de campong Tjiboeboer............		150
» » » Pondok Rangon Goenajaja..........		250
door den vaandrig, Basier:		
van de campong Baro...........................		100
» » » Pondok Malatie..................		50
» » » Gede.........................		50
door den lieutenant, Bagman:		
van de campong Boejong Ringit...		50
of in 't geheel van de landen om de Oost..		3000
Van de landen om de West:		
door den capitain, Naim:		
van het land Tjepete.....	30	
Transporteere........	30	3000

Per transport........	30	3000
van het land Parakan of Tjipajon..............	340	
» » » Tjilaton....................	200	
» » » Rampoa of Papontjol............	50	
door den lieutenant, Jamal:		
van het land Bojong Sarie................ ...	340	
door den capitain, Aripien:		
van het land Joembang......................	340	
door den lieutenant, Nagara:		
van het land Parang Coret..................	340	
door den vaandrig, Sayet:		
van het land Pondok Pete of Peties............	340	
» » » Pondok Poetjong................	100	
door den vaandrig, Bayer:		
van het land Doerian Sariboe..................	240	
door den vaandrig, Sole:		
van het land Pondok Benda of Pamoelang......	340	
door den sergeant, Babba Jamie:		
van het land Tjiorok........................	340	
of ook............		3000
Van de verkogte landen:		
Buitenzorg en campong Baroe....................		10000
Jatinagara en Tjimapper.........................		1000
Tjitrap..		560
Jilleboet.......................................		1000
Soedimara.....................................		400
Tjipinang Maboloet...........................		250
Pondok Bamboe..............................		100
» Calappa..............................		100
Boejon Nanka..............		100
Uit het regentschap:		
Goedong Badak..................		1500
dan wel van alle de voornoemde landen te samen....		21010

bossen pady tegen twintig ryxd[s] de tjaing of twee honderd bossen van twintig ponden ieder; en is ten deezen aanzien nog besloten den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander te

recommandeeren, de possesseurs der landeryen te houden tot de prompte leverantie van een iders aandeel, sub poene, dat de geen, die daar omtrend in 't geheel of ten deele nalatig blyft, zal worden verwezen in de boete, by placcaat van den 13en December 1754 en resolutie van den 4en February 1763 op het niet compleet opbrengen van de contingenten gesteld, en tot zyn narigt aan te nemen, dat hy moet instaan, zo wel voor den inzaam der voorschreven 21010 bossen pady, als voor de bezorging daar van jaarlyks aan 't collegie van Heemraden van 18500 bossen en de overige 2510 bossen in Comps pakhuisen.

27 Februarij. *Afstand in leen van het land Gedong Badak.*

Als een staaltje van de uitgifte van landen in het Buitenzorgsche volgt het onderstaande.

»Is goedgevonden en verstaan het land Godon Badak, leggende tusschen de verkogte landen Buitenzorg, Jilleboet en Pondok Poetjong en het Tangerangsche district, om dezelfde reden, als waar om den 19en October 1762 wierd besloten aan den capitain der Oostzydsche Javanen, Soeta Wangsa, af te staan het land Denambo, en op dien voet, als de leenlanden by officieren van de Oost- en Westzydsche Javanen worden bezeten, voor altoos in leen af te geven aan den majoor over alle de inlandsche militairen, Mochamat Japhar Djenal Babandam, en die van zyne famielje, welke hem als commandanten der Baliers van de campong Crocot zullen succederen, onder de volgende conditien:

1° dat het land steeds behoorlyk gecultiveerd zal moeten worden;

2° dat den presenten regent van het zelve met zyne famielje daar op zal mogen blyven wonen en aan denzelven geduurende zyn leeftyd, tot zyn onderhond, jaarlyksch afgegeven moeten worden vyf honderd bossen pady, van twintig ponden ider;

3° dat den leenhouder op zig zal moeten nemen aan den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander te betalen een somma van vyftien honderd en negentig ryxd[s], die den regent van Godon Badak aan dien bediende onder ultimo December anno passato is debet gebleven; en

4° alle jaren precies aan de Comp[e] te leveren vyftien honderd bossen pady, van twintig ponden ider, tegen twintig ryxd[s] de tjaing van twee honderd bossen".

Op 8 Junij 1753, — dus ongeveer vijf en twintig jaren vroeger, — was het Compagnie's land, Tjondet, in vollen en vrijen eigendom afgestaan voor 800 rijksdaalders, onder voorwaarde, dat de nieuwe eigenaar zoude onderhouden »de »waterleiding of zogenaamde Slokkan, zo verre dat land »is streckende".

$\frac{27}{28}$ Februarij. *Bekendmaking, dat Diakenen openlijk rekening en verantwoording zouden doen hunner gestie gedurende het jaar* 1777 *in de Nederduitsche kerk te Batavia.*

$\frac{\text{27 Februarij}}{\text{31 Maart}}$. *Voorschriften nopens gijzeling van Chinezen en andere, onchristen mannen.*

Door den heer Gouverneur Generaal g'exhibeert zynde een schriftuurtje, vervattende zyn Edelheids consideratien om, tot tegengang van de thans meer dan ooit in zwang gaande bedriegeryen en quade banqueroeten, voor al onder de Chinesen, eenige verandering te maaken in het gearresteerde omtrent onvermogende schuldenaren by resolutien deezer tafel van den 24[en] Juny 1763 en 21[en] Maart 1766; zo is daar over gedelibereert en, in aanmerking genomen wezende, dat, behalven het nadeel, dat de Compagnie al dikwils by gevlugte of zig schuil houdende pagters en derzelver borgen heeft geleden, diverse goede ingezetenen deezer colonie en wel voornamentlyk

de stads Vendumeesteren, nevens andere, tot het houden van publieke verkopingen gequalificeerde personen, door het aufugeren van veele, voor gegoede lieden te boek staande Chinesen reets aanmerkelyke schade hebben ondergaan en het dierhalven te dugten staat, dat het credit met het zelve de nog overgebleven wynige, zeer quynende particulieren handel ten eenemaal in het voetzand zal geraken, ten zy hier in de nodige voorzieninge worde gedaan, ingevolge de propositie van den heer Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan de voorschreven resolutie van den 24en Juny 1763, waar by tot een permanente wet is gestatueert, dat een schuldenaar, na ses jaaren gegyzelt te zyn geweest, de vryheid zal hebben om zig ter obtenue van largatie te addresseeren aan den regter, op welkers gezag hy gegyzelt is geworden, en de daar by gevoegde recommandatie aan de collegien van justitie om de validiteid van de redenen, welke zodanige schuldenaren ter betoging van hun onvermogen allegeren, te onderzoeken, de crediteuren deswegen te hooren en, na vergelijking van wederzydsche argumenten, zodanig te disponeren, als zy met de billykheid best overeenkomende zullen vinden, indiervoegen te altereren, dat dezelve voortaan alleen applicabel zal zyn en moeten blyven op Europesche en Christen schuldenaren in het generaal, zo ook op zulke inlandsche onchristenen en Chinesen, die voldoende konnen bewyzen, dat zy door een samenloop van fataliteiten, die zy niet hebben konnen prevenieren, in dat ongeluk zyn geraakt en geensints door quade trouw, malversatie of verspilling van een anders geld of goed.

Voorts, uit aanmerking, dat het voor een crediteur niet minder hard valt zyne gefieerde penningen of goederen te moeten verliezen, wanneer een debiteur, geen wys op zyne zaaken tragtende te stellen, dezelve moetwillig heeft doorgebragt of, heimelyk naar elders wetende te transporteren, de gelegentheid waarneemt om zig clandestin te absenteren, als dat hy dan nog daar en boven zig verstoken ziet van de magt om aan zodanig een debiteur, ingevalle hy kan worden opgespeurt, te appliceren de middelen van contrainte, welke in

vroeger dagen de wet zelfs daar toe heeft bepaald tot stuiting, zo veel mogelyk, van dat, tot ruine der goede ingezetenen strekkend en hoe langs hoe meer inkruipent quaad, omtrent het laatste zoort van schuldenaren, hetzy Chinesen, inlanders of andere, onchristen manspersoonen zynde, weder te laaten stand grypen het geordonneerde by de oude statuten van Batavia met relatie tot het in de ketting klinken van onchristen debiteuren, die hunne schuldeisschers niet konnen contenteeren; en dus, met intrekkking van de resolutie, den 21en Maart 1766 · ten opzigte van onvermogende schuldenaren genomen, te statueren, zo als gestatueerd word by deezen:

dat Chinesen en andere, onchristen manspersonen, die gecondemneerd zyn tot de voldoening hunner schulden, wanneer veertien dagen in hegtenis hebben gezeten, zonder dat de betaling is gevolgt, na dat den regter, door wien zy zyn verwezen tot het betalen van de somma, in de condemnatie begrepen, genoegdoende zal zyn gebleken, dat zy zig hebben schuldig gemaakt aan het doorbrengen, verspillen of verduisteren hunner crediteuren gelden of goederen, in de ketting zullen mogen worden geklonken en gehouden, zo lange zy bequaam zyn de kost, die zy van de Compagnie in het ambagtsquartier genieten, met haaren handen arbeid te konnen verdienen of ter tyd toe, dat zy hunne schuldeisschers zullen hebben voldaan of gecontenteert, dog anders en langer niet.

En zal hier van een placcaat geformeert en dat, na voorafgaande publicatie, in de gewoone taalen geaffigeert worden: met bevel aan de respective collegien van justitie, zo hier, als op de buiten comptoiren, om zig naar den inhoud van dien zonder eenige afwyking te reguleren.

3 Maart. *Afstand door den Sultan van Bantam aan de Compagnie van de negorijen Landak en Soekadana.*

Gelezen zynde het translaat eener Maleidsche missive, door den Koning van Bantam aan deeze regering geschreven, waar by zyn Hoogheid, zo voor zig, als zyne opvolgers in het ryk,

op eene edelmoedige wyze, geheel vrywillig en volkomen afstand deed van het regt, dat de Bantamsche kroon tot nu toe heeft gehad op het aan de Oostkant van het eiland Borneo gelegen district Landak of eigentlyk, zo als de Bantams commandeur, Johannes Reynouts, by brief van den 26en February passato heeft bedeelt, de negoryen Landak en Succadana met dies onderhorigheden, en dezelve, nevens alle de inkomsten, die het land opbrengt, tot een present aan de Nederlandsche Oostindische Compagnie offereert, feliciteert den heer Gouverneur Generaal de heeren leeden en welmelde hun Edelens reciproque zyn Edelheid met dat aangenaam geschenk, betuigende den heer Gouverneur Generaal teffens, dat geensints twyffelt, of de Compe zal in der tyd de gewenschte vrugten daar van genieten; terwyl zyn Edelheid ook heeft verklaart, dat, om de maatschappy zoo spoedig mogelyk de voordeelen te bezorgen, die men hoopt en vertrouwt, dat hier uit voor haar Edele zullen voortvloeien, hoogdeszelfs gedagten zal laaten gaan en de vergadering nader voorstellen, hoedanig vermeent, dat voor eerst met dat land, zo ten opzigte van het bestier, als andersints, gehandeld zal dienen te worden.

En is vervolgens, op de propositie van welmelde zyn Edelheid, goedgevonden en verstaan den Koning van Bantam voor zyne in deezen betoonde, allezints prysenswaardige genegentheid voor de Compagnie, by provisie hartelyk te bedanken, maar den commandeur, Reynouts, ook te gelasten, by zyne Hoogheid van wegen deeze regering een gepast compliment van dankzegginge deswegen af te leggen.

De Bantamsche Sultan kreeg van de Indische Regering een contra-geschenk ter waarde van 2,000 rijksdaalders, maar het blijkt niet, waaruit dat »contra-present" heeft bestaan.

Zie ook de Jonge, de opkomst van het Ned. gezag in O. I., XI, bladz. XL vlg.

9 Maart. *Last op de practizijns in dorso van hunne rekesten, gerigt aan het college van Schepenen, den korten inhoud dier rekesten bekend te stellen.*

Zulks werd gelast »tot faciliteering van deese vergadering" [Schepenen].

10 Maart. *Voorschriften nopens krankbezoekers en inlandsche leermeesters. — Vergrooting van het collegie van curatoren en scholarchen.*

Op het verzoek van het collegie van curatoren en scholarchen is goedgevonden en verstaan, tot wegneming van alle differenten, die in der tyd zouden konnen ontstaan, met eenige alteratie van het gearresteerde ter sessie van den 25[en] November 1777, by dezen te ordonneeren en statueeren:

Eerstelyk: dat alle inlandsche krankbezoekers, even als voorheen, zullen blyven onder den Gereformeerden kerkenraad en door dezelve worden voorgedragen, dog dat zy verpligt zullen zyn, op de boete van een halve maand gage, de Woensdags en Donderdags catechisatien by te wonen, tot aanlering van den godsdienst in de Nederduitsche taal; en door den kerkenraad voormeld ten dien einde aan het collegie van curatoren en scholarchen zal moeten worden overgegeven een lyst van die kerken dienaren.

Ten tweden: dat alle inlandsche leermeesters, zo wel de vrye, als die gage van de Comp[e] winnen, voortaan zullen sorteeren onder het voorschreven collegie van curatoren en scholarchen, om door dezelven voorgedragen te worden en almede de catechisatien by te wonen, op de boete van een halve maand gage.

By deeze gelegentheid is nog goedgevonden het getal der leeden van het collegie van curatoren en scholarchen met twee te vermeerderen of met een predikant in de Maleydsche en een in de Portugesche gemeente.

$\frac{12}{31}$ Maart. *Vernieuwing en ampliatie van bepalingen nopens het gebruik van rijtuigen en paarden.*

In aanmerking genomen zynde, dat, of wel de order om voor ider huurwagen by dag een jongen te laaten vooruit lopen een merkelyke lastpost voor de wagenverhuurders uitmaakt, dewyl zy, om daar aan te voldoen, zig in de verpligting bevinden ten minsten een gelyk getal slaven, als zy wagens hebben, meerder te houden, als anders benodigt zouden zyn, dezelve egter eenelyk is gesteld om daar door voor te komen de ongelukken, die men, door de menigvuldige rytuigen en de onbesuistheid der koetsiers, niet selden te dugten heeft, en daar en boven de noodzakelykheid blykt, dat de gedagte order, ter bereiking van het daar mede bedoelde voornaame oogmerk, als nog door een ieder, zonder onderscheid, worde geobserveert en nagekomen; overzulx goedgevonden en verstaan, op de instantie van de wagenverhuurders om van dies opvolging te worden g'excuseert, niet tegenstaande hun betuigt onvermogen, geen reflexie te slaan, maar daar en tegen, tot tegengang van het onbezonnen rennen en jagen met paarden en het onordentelyk ryden door de stad met huur- en andere wagens, de keuren en ordonnancien, op het gebruiken van rytuigen en paarden successive g'emaneert, niet alleen te renoveren, maar ook, met eenige ampliatie en alteratie van de daar omtrend bevorens gestelde beveelen, nader te statueren, en de gemeente by een biljet bekent te maaken, gelyk gestatueerdt word by deezen:

Eerstelyk: dat voor alle rytuigen, zonder onderscheid, aan wien dezelven behoren, zo wel voor de huur-, als alle andere wagens, by dag altoos zal moeten vooruit lopen een jongen met een stok en by avond of nagt met een ontstoken dammer of brandend ligt in de hand, dan wel een lanthaarn met een brandende kaars daar in aan de regter zyde van het rytuig vast gemaakt moeten worden, op verbeurte van vyf en twintig ryxdaalders by overtreding deezer order, ten behoeven van den officier, die de calange zal doen, indien de eigenaar van het

rytuig daar toe aanleiding heeft gegeven, dog afstraffing van den koetsier, wanneer het door zyn verzuim is toegekomen, ter order van den officier van justitie, zonder eenige forma van proces.

Ten tweden: ter preventie van ongelukken, die dikwils door het te onvoorzigtig en brutaal ryden der koetsiers exteren, te ordonneren, dat twee rytuigen, in het ontmoeten van elkander, wie 'er ook mogt in zitten of dezelve toebehoren en dus zonder distinctie van personen of vragt, de een voor den ander altoos in deezer voegen zullen moeten uithalen, dat aan de regter hand van den ander blyven, en zulx op alle wegen binnen en buiten de stad, zo wel op de dwarswegen, als die naar of van de stad afleggen, sub poene van een gevoelige correctie voor de koetsiers, die daar omtrend in gebreke blyven, ter order van den officier van justitie, die de calange zal doen, boven de vergoeding der schade, die uit het tegendeel mogt ontstaan, en behoudens de crimineele actie van den officier, by aldien 'er ongelukken door worden veroorzaakt, het zy tegen den koetzier, die niet naar vereisch zal hebben uitgehaald, of den geene, die het hem bevolen mogte hebben.

Ten derden: allen en een iegelyk, minder in qualiteid als den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander of den sabandhaar, wie van deeze beide de jongste in functie is, de geen, die behoudens rang, als zodanig zyn gedimitteert, nevens derzelver huisvrouwen en kinderen daar onder begrepen, te verbieden, zonder voor af bekomen speciale permissie van den heer Gouverneur Generaal, over de valbrug van het casteel te ryden of haare ledige wagens daar over te doen ryden, op een boete van een honderd ryxd[s].

Ten vierden: al verder te ordonneren, dat niemand, wie hy ook zy, nog den heer Gouverneur Generaal of Directeur Generaal, dan wel de heeren Raden ordinair of extra-ordinair van Indie, derzelver vrouwen of weduwen, op wat weg of brug dezelve, het zy met een rytuig of te paard, mogten ontmoeten, zal mogen voor by ryden, maar verpligt zyn, wanneer den heere Gouverneur Generaal of Directeur Generaal, dan wel een der heeren Raden

van Indie of derzelver vrouwen of weduwen rescontreren, voor dezelve uit te halen en op te houden, zonder de minste incommoditeid omtrend poorten of deeze en geene passages daar aan toe te brengen, op poene van een honderd en vyftig rd^{s} boete, indien den overtreder deezer order geen meerder wagenpagt subject is, waar in hy in dien gevalle in stede van de boete zal worden verwezen; dog van deeze verpligting is verstaan uit te zonderen den president van den Raad van justitie, geen Raad van Indie, zynde (die het egter voor den heere Gouverneur Generaal zal moeten doen), als mede de nu en dan hier aankomende vlag officieren van vreemde Europesche natien of die een esquader commanderen en personen van den eersten rang, aan wiens discretie verstaan is zulx gedefereert te laten.

Ten vyfden: dat desgelyksch niemand, wie het ook zoude mogen zyn, gedurende de kerktyd of onder het verrigten van den godsdienst in de Hollandsche kerk door de zo genaamde twee kerkstraatjes en, in de hospitaals kerk, door het hospitaals straatje met eenig rytuig zal mogen ryden, op de boete van vyf en twintig ryxd^{s} voor ider keer, dat een wagen binnen die tyd gevonden en geattrappeert word door de gemelde straatjes gereden te hebben, ten behoeven van den armen, en dat de eigenaars der rytuigen, by overtreding in deezen, voor hunne koetsiers en domesticquen zullen moeten instaan en responderen.

Ten sesden: dat ook niemand zig zal mogen onderstaan om met chaisen of rytuigen met twee wielen in de stad te ryden, maar de geene, die dezelve hebben, zullen gehouden zyn die door een jongen, welke het paard aan de hand leid, naar buiten of binnen de stad te doen brengen, zonder dat 'er iemand zal mogen op zitten, op poene van vyf en twintig ryxd^{s} boete ten behoeven van den officier, die de calange zal doen, voor den geenen, die bevonden mogt worden in de stad op chais of rytuig met twee wielen te ryden, dan wel de lyfheer, indien het rytuig door een slaaf, daar op- of in zittende, in de stad gement of bestiert mogt worden.

Ten zevenden: dat niemand, en voor al geen slaven, zig

zullen mogen verstouten door de stad te rennen, het zy met paarden, ledige rytuigen, boere wagens om jonge paarden te leeren of nieuwelingen tot koetsiers te dresseren, dat, dewyl daar door de meeste ongelukken voorkomen, besloten is by het biljet wel expresselyk te interdiceren, op een boete van vyf en twintig ryxd[s] ten behoeven van den officier, die de calange zal doen, ingevalle den eigenaar van het rytuig of paarden daar toe order heeft gegeven, en afstraffing van de koetsier, als het door zyn toedoen is geschiet, ter order van den officier van justitie.

Ten agtsten: de wagenverhuurders te ordonneren zig naar de vorenstaande beveelen stiptelyk te gedragen en hunne wagens ten dienste van een ider klaar te houden, mitsgaders voor het overige te laaten stand houden de gestelde orders in opzigten van het betalen der wagenpagt en het vercieren der rytuigen, by placcaat van den 30[en] December 1754 en 31[en] December 1767, item by biljetten van den 29[en] April 1755, 12[en] February 1768 en 10/17 January 1775 en de resolutiën deezer tafel van den 28[en] December 1764 en 20[en] December 1774.

17 Maart. *Staking der verstrekking van rantsoenen en kostgelden aan zeevarenden gedurende hun verblijf in het hospitaal op Onrust, enz.*

Door den heer Directeur Generaal te kennen gegeven zynde, dat zyn Edelheid, zig door den baas van het eiland Onrust hebbende laaten opgeven de verstrekking, die aldaar voor de zieken word gedaan, en daar op van denzelven tot berigt heeft ontvangen, dat de ambagtslieden, zo wel als de mattrosen, op het schuitje en de kalk boot bescheiden, de man 's maands genieten:

40 ℔ ryst,
17½ » zout vleesch,
19½ » » spek,
6½ mutsje olyven oly,
1 34/64 kannen Caabsche wyn,

1 ℔ tammerinde,

1 » suiker, en

1 kan azyn, Hollandsch, eenige peper, wat mostertzaat en rd^{s} 1 : 9 voor ververschiog geld, en zy dit een en ander ook behouden, wanneer in het hospitaal leggen, en hunne gage als dan blyft voortlopen; zo is, op de vrage van zyn Edelheid, of dezelfde verstrekking, waar na den baas zig reeds by provisie heeft gereguleert, ook zal stand grypen voor de zeevarenden, die op de aan dat eiland leggende schepen ziek en, volgens resolutie van den 13^{en} January jongstleden, ter curering in het hospitaal aldaar geplaatst moeten worden, als ook, op wat voet de verstrekking van medicynen voor die lieden aan den opper-chirurgyn zal worden gedaan, met eenige alteratie van het gearresteerde ter sessie van den 13^{en} January passato, goedgevonden en verstaan welmelde zyn Edele, den heer Directeur Generaal, te verzoeken en te qualificeren, de vorenstaande verstrekking van randsoenen en verversing geld, die omtrend de ambagtslieden plaats vind, ook te laaten gevolg nemen voor de in het hospitaal gebragt wordende zieke zeevarenden van de aan dat eiland leggende schepen, maar de kostpenningen en randsoenen, die zy op de schepen genieten, gedurende den tyd, dat zy in het hospitaal leggen, te laaten stilstaan; en aan den opper-chirurgyn toe te leggen twee en een halve stuiver voor ieder man 's daags, om daar voor de vereischte medicamenten zelfs te bezorgen, mits een nauwkeurige aantekening worde gehouden, zo door den baas of meesterknegt, als door den opper-chirurgyn, van het getal der zieken van de schepen, die dag voor dag in het hospitaal leggen, ten einde de maandelyksche ordonnancien daar na te konnen opmaaken; en dus aan den opper-chirurgyn, buiten 2$^{1}/_{2}$ stuivers daags in contant voor ider man, niets te verstrekken als eenelyk een enkeld stuk guinees, gemeen gebleekt of ruw, tot verband- en pleisterdoek, nevens eenige gecatoeneerde dekens, waar omtrend verstaan wierd de schikking aan den heer Directeur Generaal gedefereert te laaten.

Sedert 9 Maart 1779 is aan den opper-chirurgijn op het eiland Onrust 1 1/2 in plaats van 1 stuk guinees 's maands voor verband-doek verstrekt.

18 Maart. *Voorschrift nopens het dienen van inventaris van stukken in processen, voor den Raad van justitie te Batavia hangende.*

By den Raad geremarqueert weezende, hoe dat 't sedert eenigen tyd door de respective practisyns is verwaarloosd de ordre van deezen Raade van den jaare 1702 omtrent het indienen van inventarissen met middelen ([1]), en dat sy daar en teegen hebben uitgevonden, niet alleen omme te dienen van een inventaris, behelsende eenelyk eene eenvoudige, dog g'extendeerde aanteekening van haare gehoudene dingtalen en de overgelegde schriftuuren en productiën, maar ook omme op die zelven inventaris pro memorie te brengen het gantsche geding en voldingen van haar parthyen, het geenen dan ook oorzaak geeft, dat soodanige inventarissen, die genoegsaam nutteloose papieren syn, al veel malen de helfte en meer van het gantsche proces komen uyt te maeken, tot geene geringe verswaring der oncosten; soo is, na deliberatie, gearresteert de gemelde ordre van anno 1702 by deeze op de audientie van de roll te doen renoveeren en, ter ampliatie van deszelve, daar neevens tot teegengang van het voorsz. misbruyk, te interdiceeren op gemelde inventarissen met middelen eenige andere aanteekeningen, het zy pro memorie, als anders, te doen, dan wel op dezelve eenige andere stukken bekend te stellen dan die geenen, die van haare zyde alleen syn geallegeert en gediend geworden, ende sulx op poene van 10 rds voor yder inventaris, waar by al het gunt voorsz. is niet na behooren is geobserveert, en verklaring daar en boven van in de gemelde inventarissen maar half salaris te hebben verdiend.

([1]) Deze „ordre" is niet aangetroffen.

18 Maart. *Maatregel tegen het willekeurig »interjecteren »van reauditie off appel".*

In consideratie gebragt zynde het willekeurig interjecteeren van reauditie off appel en de daar uyt resulteerende misbruyken van de practisyns, die sulx, volgens de ondervinding, die men daar van heeft, nu en dan komen te doen sonder de minste kennisgeeving, veel min qualificatie van haare gesuccumbeert hebbende clienten, het geene dan ten gevolge heeft, bysonderlyk wanneer het inlanders syn, dat, wanneer deselve by den regter van appel, ten fine van accoord, als anders, in perzoon geroepen worden, die menschen van haar geheele proces en insonderheid van haar reauditie off appel ten eenemaale ignorant en ontkennende syn tot het appelleeren off provoceeren immer meer qualificatie te hebben gegeeven; soo is, tot tegengang van al diergelyke willekeurige en ongepermitteerde handelingen, verstaan voor den aanstaande te statueeren, dat, ingevallen de practisyns, voor deeze off geenen in reauditie off appel willende koomen, gehouden en verpligt zullen weezen om by het daar toe te doene verzoek met hunne meesters in perzoon in judicio te compareeren, op poene van appointement van nihil, ten haaren kosten, ten waaren by de interjectie agter het gewysde, waar van sy in reauditie off appel willen komen, consteerde, dat den succumbant of den pretense gegriefde in perzoon, dan wel door eene speciaale procuratie, de interjectie by regteren à quo gedaan hadde.

23 Maart. *Vernieuwing van het bepaalde op 9 October 1775 nopens het wegblijven van practizijns van de rol.*

Schepenen maakten tevens aan de practizijns bekend, »dat zy by indispositie zullen moeten zorgen, dat de geene, die hare rol waarneemt, behoorlyk geinstrueert is, op dat de termynen hare gang kunnen gaen, dewyl alle dilayen anders voor reekening der practisyns zullen loopen; en, op dat zy geen ignorantie

zouden kunnen pretendeeren van de successive genoomene besluyten, die in den blaffert van dezen gerechte zyn bekend gesteld, zoo wierd in hunne tegenwoordigheid door den Wel-Edele heer president den geswooren klerk, Johannes Greving, gelast een afschrift van gemelde blaffert op de secretary in gereedheid te hebben en de practisyns aangesegd, dat hun de vryheid zal werden gegeven om altoos visie van deselve te mogen neemen".

Zie ook 22 Augustus 1808.

23 Maart. *Verbetering van fouten in geregtelijke stukken.*

Schepenen deelden aan de practizijns mede, »dat, wanneer zy eenige notulen ofte appoinctementen van de secretary ontfangen (welke volgens het te kennen geeven van den secretaris deeser vergadering gemenelyk Donderdags, als het 's Maandags bevoorens rolle is geweest, na de middag in gereedheid zyn gebragt) en in deselve eenige erreuren, het zy door verkeerd gehoudene *dingtaalen*, als anderzints, mogte koomen te ontdekken, dat zy daer van voor Zaterdag daer op volgende ter secretary moeten kennis geeven, om aldaer zodanige abuysen te konnen redresseeren; dog, die tyd verloopen zynde. zoo zullen die notulen ter hunner verantwoording onveranderd gelaaten worden".

24 Maart. *Aanneming van Javanen als matrozen in dienst van de Compagnie.*

In bedenking gegeven zynde, of men, om het aanhoudend groot gebrek aan gemeene zeevarende, des mogelyk, eenigermaten te vervullen en alle middelen by der hand te neemen, die maar eenigzints ter bereiking van dat oogmerk van dienst konnen zyn, niet eens zoude konnen proberen om Javanen, al waar het maar enkeld tot de vaart naar Java en voor enkelde togten, in dienst te laaten aannemen; zo is, om niets onbezogt te laaten, daar men zig, by een verhoopt reussit, eenig effect van mag beloven, goedgevonden en verstaan zig met de propositie

van zyn Edeldheid ten deezen te conformeeren en de Javasche ministers aan te schryven, derzelver devoir aan te wenden tot het engageren van een honderd Javaansche zeevarenden in den dienst van de Comp^e, tegen zodanige bezolding, als zy het convenabelst zullen oordeelen; en dezelve, wanneer te bekomen zyn, hoe eer hoe liever herwaarts te zenden, onder toezegging, dat zy, niet inclinerende langer in den dienst te blyven, by eerste scheeps occagie zullen worden te rug gesonden.

31 Maart. *Toekenning van $^1/_5$ gedeelte of 1 pct. van de opbrengst van 's Heeren geregtigheid wegens verkoop van vaste goederen aan de stads-kas te Batavia.*

Het fonds van Schepenen was wel toereikende voor de gewone stads-lasten, maar niet ter bestrijding van noodzakelijke, buitengewone reparatiën, noch tot onderhoud van brandspuiten, »die wel eigentlyk ten lasten der stad zoude moeten komen, »doch tegenwoordig continueel door de Comp^e moeten gedragen »worden".

De toekenning begon met 1 April 1778.

Bovendien bepaalde de Regering: »de eik- en default gelden, item appel- en reformatie boetens, die nu 's jaarlyks door den secretaris van Scheepenen by de Comp^e worden overgebragt, dog volgens de statuten van Batavia ten behoeve der kamergelden moeten worden g'emploieert, ten faveure van de stads kasse te laaten;

inzelver voegen voortaan aan de stads kasse te laaten assigneren de restanten der insolvente boedels en ad opus jus habentium verkogte goederen, by de sequestratie boeken onder den secretaris van Schepenen voortlopende, die sedert lange aan de armen zyn uytgekeerd, het geen egter niet zal mogen geschieden als na expiratie van de bepaalde jaaren en na dat daar toe successive van deeze regering qualificatie zal zyn verzogt en geobtineert".

31 Maart. *Vernieuwing van bepalingen ter beteugeling van der slaven moedwil.*

Nademaal wy met zeer veel ontstigtinge en tot geen minder ergernisse hebben vernomen, dat, niet tegenstaande de, zo by de placcaten van den 17en October 1752 en 13en December 1754, als sedert by verscheide advertissementen, ordonnancien en resolutien beraamde orders en gestelde poenaliteiten ter beteugeling van de moetwil en insolentie der slaven, derzelver brutaliteiten, die niet zelden tot publieke straatschenderyen, moorden en doodslagen overslaan, des ongeagt weder dermaten de overhand nemen, dat zelfs een parthy van die booswigten in het laatst van het gepasseerde jaar zig niet alleen hebben durven onderstaan de Chinese inwoonders buiten de stads poort Rotterdam te insulteren, maar ook de daar op toegeschoten geregts dienaaren feytelyk te keer te gaan, en de noodzakelykheid dus ten hoogsten vorderd, dat tegen de toenemende boosaardigheden en het samenrotten der slaven langs 's Heeren wegen op de efficacieuste wyze worde voorzien; zo is 't, dat wy, tot conservatie der ruste en goede order en ter preventie van de onheilen, die uit het assurant bestaan van eenigen, by verdere voortgang, zouden konnen ontstaan, als ook om onze goede ingezetenen, zo veel mogelyk, voor alle molesten te beveiligen en de ongeregeltheden binnen deze stad en colonie te beletten, in onzen Rade op den 8en en 11en December laatstleden hebben goedgevonden en verstaan het voorschreven placcaat van den 17en October 1752, nevens alle andere in vigeur zynde wetten en ordonnancien, tot het binnen de paalen van een geschikte subordinatie houden der lyfeigenen geëmaneert of tot dezelve eenigzints relatie hebbende, te renoveren, zo als wy die, met eenige alteratie en ampliatie, renoveren en overzulx ordonneren en statueren by dezen:

Art. 1. Dat niemand, het zy onderdanen of vreemdelingen, binnen of buiten de jurisdictie van de Compagnie wonende en van elders aankomende, zonder onze speciale permissie ten verkoop hier zal mogen aanbrengen eenig Macasaarsche of

andere, Oostersche mans slaven, die boven de vyf en twintig jaaren oud zyn, sub poene van confiscatie der aangebragte of verkogte slaven, aanvang nemende met den aanbreng in anno 1779.

Art. 2. Dat gene onderdanen van zyne Catholyke Majesteid, den Koning van Spanjen, die door de Mooren of inlanders tot slaven zyn gemaakt, het zy dezelve door de inwoonders van Borneo of andere van die zogenaamde Mooren worden aangebragt, dan wel door deeze en geene particuliere handelaars op Passir, Poeti, Xullok of andere, op Borneo en daar omstreeks leggende handel-plaatzen varende, zyn ingekogt en dusdanig overgevoert, het zy hier of elders, onder het ressort van de generale Nederlandsche Oostindische maatschappy verkogt zullen mogen worden; gelyk ook niemand zig zal mogen onderstaan daar mede eenige handel te dryven, op poene, dat die koop of handel voor nul en onwaarde verklaart en den koper boven dien gemulcteert zal worden in de boete van vyf honderd rd[s] ten behoeven der armen, ter plaatze, daar de overtreding zal zyn geschiet en ontdekt worden.

Art. 3. Dat desgelyksch niemand eenige lyfeygenen, het zy die hem toebehoren of andere, uit het district van Batavia, te water of te lande, zal mogen vervoeren naar Bantam of eenige, onder dat koningryk gehorende plaatzen, met intentie om die aldaar te verkopen, voor en al eer hy daar toe hier zal verzogt en verkregen hebben speciaal consent, het welk hy schriftelyk zal moeten mede nemen en aan den commandeur te Bantam vertonen, om dan vervolgens tot den verkoop, dan wel het transporteeren naar elders, nader permissie te verzoeken van den Sulthan of deszelfs staats minister; alles op poene van confiscatie der slaven, die zonder speciale toestemming van hier zyn uitgevoert, en zodanige straffen daar en boven voor de geenen, die een anders slaven gestolen of gevlugte lyfeigenen voortgeholpen en alzo uitgevoert en verkogt zullen hebben, als op het steelen en vervoeren van slaven zyn gestelt; terwyl, in dat cas, de onschuldige eigenaars van de confiscatie hunner gevlugte of gestolen slaven wel bevryd zullen blyven, maar al

egter vergoeden moeten het randzoen, dat voor dezelve aan de wederbrengers zal zyn betaalt.

Art. 4. Dat slaven, die belydenis van het Christen geloof hebben gedaan, niet verkogt zullen mogen worden, maar derzelver meesters of vrouwen, by haar overleiden of vertrek uit deze gewesten, al zulke lyfeigenen moeten stellen buiten slaverny of, onder dezelfde verpligting, wegschenken of vermaken aan anderen, dan wel dezelve, by vertrek uit Indien, by redelyke taxatie, het zy door de bodens van Schepenen of Weesmeesteren of den afslager van de stads Vendumeesteren, overlaten aan den genen, die genegen mogte zyn hen over te nemen en dan vry te geven, of ook wel zulke lyfeigenen vergunnen zig zelven voor den inkoops prys, dan wel mede tegen taxatie, indien het huisinborenlingen of present slaven zyn, vry te kopen; zullende de zodanigen in alle de voorschreven gevallen worden ontheft van de boete van vyf en twintig rd[s], op het emanciperen van lyfeigenen gestelt; dog slaven, geen Christenen zynde, zal het een ider, zonder onderscheid, zo wel Christenen, als andere ingezetenen en onderhorigen van de Compagnie, van nu voortaan vry staan te verkopen, wanneer en aan wien hy wil, het zy aan Christenen, Mahometanen of heidenen, niemand uitgezondert.

Art. 5. Dat geene Christenen hunne huis inborenlingen of de kinderen hunner lyfeigenen zullen mogen laten besnyden door Mahometaanse priesters, op poene van een boete van vyf hondert rd[s] ten behoeven van den officier van justitie of den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander, welke laatste daar omtrend ook als zodanig zal mogen fungeren, die de calange zal doen, met confiscatie daar en boven van zulke slaven, ten behoeven van de Compagnie.

Art. 6. Dat een slaaf ofte slavinne, die zyn of haar lyfheer ofte lyfvrouwe zal hebben geinjurieert, eenige hoon ofte smaat aangedaan, gecalumnieert ofte met eenige schande valschelyk beligt, daar over gegeesselt en in de ketting geklonken ofte wel anders gestraft zal worden, naar den aard en gelegentheid der zaken.

Art. 7. Dat, zo eenige slaven ofte slavinnen zig zo verre mogten vergrypen, dat zy haare handen aan haare lyfheeren ofte lyfvrouwen komen te slaan, schoon ook zonder geweir, zy daar over zonder eenige genade ter dood zullen worden gepunieert.

Art. 8. Dat de inlandsche officieren en die het verder zoude mogen aangaan, geen andere personen als militairen ofte andersints in den dienst van de Compagnie zullen mogen aannemen, als die zy waarlyk weten geen lyfeigenen, maar vrye personen te zyn, op verbeurte, niet alleen van de verdiende en te goed behoudene besolding, maar ook van de waardye van de slaaf of slaven, die zy lieden zullen hebben mede genomen, als den lyfheer wettig toekomende, en arbitraire correctie daar en boven, zelfs aan den lyve, naar bevinding van zaken, zo wel ten lasten van den medevoerder, als van den slaaf, welke zig op deze wyze zynen lyfheer zal hebben ontstolen.

Art. 9 Dat niemand eens anders slaaf of slavinne, om welke reeden het ook wezen mogte, buyten speciale toestemming van den lyfheer of de lyfvrouwe zal mogen ophouden of verbergen, op poene van een amende van vyf en twintig rd[s] voor ider dag of nagt, te verbeuren ten behoeven van den officier, die de calange zal doen, wanneer de ophouders vrye lieden zyn.

Art. 10. Dat, als zodanige ophouding of verberging door vrye lieden langer als twee etmaalen duurt ofte geschied met oogmerk om der slaven aufuge te faciliteren of dezelve haaren lyfheer ofte lyfvrouwe te onthouden, de genen, die zig daar aan hebben schuldig gemaakt, zonder aanzien van personen, als overtuigt van slaven seductie of slaven diefte zullen worden geconsidereert en gestraft.

Art. 11. Dat lyfeigenen, zig schuldig makende aan het ophouden of verbergen van een andere mede slaaf of slaven, indien zulks maar twee etmaalen of minder heeft geduurt, in plaats van de by articul 9 gestelde boete te verbeuren, door de dienaren van de justitie agter het stadhuis gelaarst ...

zodanige ophouding of verberging langer als twee etmaalen heeft geduurt, in de ketting geklonken zynde, voor den tyd van drie agter een volgende jaaren naar elders gebannen en, na de expiratie van het gemelde bannissement, aan haare lyfheeren of lyfvrouwen te rug gegeven zullen worden; dog dat, wanneer de ophouding of verberging door lyfeigenen van andere mede slaven is geschiet met oogmerk om haare aufuge te faciliteren, dan wel dezelve haare lyfheeren of lyfvrouwen te onthouden, zy dan, even als vrye lieden, naar exigentie van zaaken zullen worden gestraft, als hier voren, articul 10, is bepaalt of den regter zal oordeelen te behoren.

Art. 12. Dat alle die genen, welke op haare landeryen, suikermolens of in de campongs, daar toe gehorende, een of meer weggelopen slaven ontdekken, gehouden en verpligt zullen wezen zig van dezelve dadelyk meester te maken en die, zonder uitstel, in goede verzekering aan de lyfheer of lyfvrouwe te zenden of over te leveren aan den commandant van de naast by gelegen post, dan wel aan den Land-drost of den gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander, ten minsten daar van behoorlyke kennisse geven, op poene, dat, ingevalle men bevinden mogte contrarie deze ordre gehandelt te zyn, den op- of aanhouder van een, dan wel meer diergelyke slaven, onvermindert de by articul 10 en 11 gestelde order en poenaliteit met betrekking tot de geen, die haare aufuge tragten te bevorderen of dezelve haare lyfheer of lyfvrouwe te onthouden, telken reize voor ider slaaf zal verbeuren een boete van een honderd rd^s, de helfte voor den officier of posthouder, die zodanig een schuldige mogte opvatten en afzenden, en de wederhelfte voor den aanbrenger; waar en boven zulk eene verpligt zal wezen den door hem opgehouden slaaf, dan wel de waarde van dien, aan den eygenaar te restitueren.

Art. 13. Dog, indien zulk op- en aanhouden op een suikermolen word geperpetreert, zullen den potia en schryver, onder welker beheer de molen staat, behalven de betaling der voorschreven boete door ider derzelve, ook in de ketting geklonken worden om daar in, voor den tyd van tien

agter een volgende jaaren, aan de gemeene werken te arbeiden.

Art. 14. En om aan de heilzame oogmerken in het naspeuren en opvatten van slaven des te beter te doen beantwoorden, verlenen wy aan den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander de faculteit om, in cas subject, even als de officieren van justitie, de calange te mogen doen tegen de aan- en ophouders van lyfeigenen.

Art. 15. Waar en boven wy den gemelden gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander, nevens de commandanten of posthouders van de respective buiten posten en de inlandsche regenten ook gelasten om allerwegen, daar zy vernemen, dat zig geaufugeerde slaven schuil houden, de visite te gaan doen en, eenige aan handen krygende, die stadwaarts te zenden, mits voor ider lyfeigen, 't zy man of vrouw, van de eigenaar genietende, wanneer boven de verste buiten posten, Tanjongpoura, Buitenzorg of Sampia is opgevat, rd[s] vyftien en boven de nader gelegene, als: Meester Cornelis en Tangerang of boven de rivier de groote Maronde, tien, mitsgaders omtrend de lager gelegen buiten posten vyf rd[s]; welk opvangloon en de noodzakelyk uitgeschoten ongelden den afbrenger, by onwilligheid van den eigenaar tot de betalinge, na overbrenging van de opgevatte slaaf of slavinne in het ambagts quartier, op ordonnancie van den heer Directeur Generaal zal ontvangen uit Compagnies kasse; zullende zodanige agterhaalde lyfeigen vervolgens door den fabriek ten verkoop moeten worden overgegeven aan de stads Vendumeesteren en het meerder rendement, als het voorschreven kostende bedraagt, komen ten voordeele van de Compagnie; maar, ingevalle zulk eene lyfeigen minder mogte haalen, zal den quaadwilligen, gewezen eigenaar moeten betalen het geen 'er aan ontbreekt en, zig daar onverhoopt al verder tegen aankantende, door den advokaat fiscaal van Indie, dan wel den Balliuw of Landdrost, geregtelyk worden aangesprooken.

Art. 16. De geen, die een weggelopen slaaf of slavinne in de omme- en bovenlanden dezer hoofdplaats, het zy op het platte land, de suikermolens, in de campongs of waar het ook

boven de buiten posten mag wezen, komt te ontdekken en by de commandant van de naast by gelegen post brengt om deszelfs assistentie tot transport stedewaarts te verwerven, zal daar voor aan den commandant moeten afgeven een vyfde gedeelte van de hier voren bepaalde premie of eigentlyk rd[s] 3 van de 15, 2 van de 10 en 1 van de 5, waarentegen den commandant, zonder iets verder te mogen pretenderen, imand van de post zal moeten mede geven, ter facilitering van den afvoer der opgevatte slaaf, tot hy in zyns meesters handen overgelevert en de premie, na het gestatueerde in het voorgaande articul, ontvangen is.

Art. 17. Voor losgeld van gedroste slaven van particulieren, te Cheribon opgevat en alhier in het ambagts quartier overgebragt, zal betaalt moeten worden tien rd[s] voor opvangloon en twaalf en een halve rd[s] voor de gewone ongelden van het quartier, of te zamen twee en twintig en een halve rd[s].

Art. 18. Voor ider Compagnies slaaf of slavinne, die boven de buiten posten Anké en Meester Cornelis of boven de rivier de groote Maronde word opgepakt en in het ambagts quartier gebragt, zal aan de opbrengers tot een premie worden gegeven vyf rd[s] en twee en een halve rd[s] voor die binnen de buiten posten zyn opgevat.

Art. 19. Het opvangloon voor slaven, die zig aan criminele misdaden hebben schuldig gemaakt en by de justitie indiervoegen worden gestraft, dat zy de eigenaars niet weder in handen komen, zal betaalt moeten worden door den geenen der officieren van justitie, onder wiens jurisdictie de eigenaar van de slaaf sorteert, om aan den advocaat fiscaal of water fiscaal uit Compagnies kasse en aan den Balliuw of Land-drost uit stads kasse geremboursseert te worden; blyvende daar en tegen de voldoening van het opvanggeld voor lyfeigenen, welke, mindere misdaaden begaan hebbende, by de justitie dusdanig worden gestraft, dat zy weder in de magt der eigenaars geraken, ten lasten van derzelver lyfheeren of lyfvrouwen.

Art. 20. En voor het opvatten van slaven of vrye lieden, die over criminele delicten zig op den loop hebben begeven,

zal den aanbrenger tot premie genieten het dubbeld bedragen van het geen volgens het 15de articul voor gedroste lyfeigenen moet worden betaalt.

Art. 21. Alle de geene, die door den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander tegen en op vagebonderende slaven en andere, met dezelve te samen spannende zwervers worden uitgezonden om die te attraperen, agterhalen en op te vatten, item de bedienden van den Landdrost, zo wel als de commandanten van de respective buiten posten, Tanjongpoura, Tangerang, de Qual en Meester Cornelis, mitsgaders de inlandsche regenten worden gequalificeert om, in cas van ontmoeting van een diergelyke troep vagabonden, die, na gesommeerde overgave, zig te weer stellen en niet gewillig willen laten apprehenderen, dezulken als dan op de best mogelyke wyze neer te maken en van kant te brengen.

Art. 22. En schoon de officieren by resolutie dezer regering van den laatsten December 1750 zyn gelast de suikermolens, zo veel immers mogelyk, vry te laten van de visitatie door geweldigers en kaffers of zwarte geregts dienaren en de laatste nooit alleen daar toe te emploieren, zullen egter daar onder niet zyn begrepen den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander of zyne zwarte dienaren, nog andere militairen, die den heer Gouverneur Generaal in der tyd nodig mogte oordeelen op een exploict of in commando uit te zenden naar de suikermolens, welkers eigenaars of huurders suspect zyn van weggeloopen slaven of ander quaad volk op- en aan te houden.

Art. 23. Nadien door de in verval geraakte order, by onze resolutie van den 21en July 1730 gestelt, om door het distribueren van lode penningen van diverse merken onder de inlandsche natien een iegelyk kenbaar te doen zyn, onder welk hoofd en natie hy gehoord, de weggelopen lyfeigenen groote occagie word gegeven om zig voor vrye lieden uit te geven en zig in de omme- en bovenlanden als zodanig op te houden, zonder dat men ter degen kan nagaan, wat zy eigentlyk zyn, en zulks ook eenige bedugting te wege brengt om de zodanigen

op te pakken en af te zenden, behalven dat het buiten gebruik raken van die order verscheyde andere onbehoorlykheden na zig sleept, zullen de gesamentlyke regenten in de bovenlanden, zo wel als de capitains der respective campongs en alle verdere inlandsche hoofden, die eenige onderhoorigen hebben, een ider in den haare, behoorlyk zorge moeten dragen, dat, naar het al oud gebruik, alle personen, zonder onderscheid, die onder hun sorteren, tot de Javanen inclusive, behoorlyk gratis worden voorzien van sjappen, by den inlander *pamoeloe* genaamt, mitsgaders, by manquement van diergelyke sjappen, die van den gecommitteerden tot en over de zaken van den inlander vorderen en het daar omtrend zodanig schikken moeten, dat ieder natie door een byzonder sjap worde gedistingueert, om dus met een opslag van het oog te konnen zien, tot wat plaats en campong ofte onder welk hoofd zy behooren, en te gelyk een onderscheid te konnen maken tusschen vrye lieden en slaven; zullende de regenten, capiteins, hoofden en verdere officieren gehouden blyven de sjappen van overledene, dan wel vertrokkene personen, onder hun toesigt sorterende, den gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander 's maandelyks te rug te bezorgen, om alle quade konstgreepen hier omtrend, zoo veel mogelyk, te weren; ten welken einde ook ieder een in de bovenlanden, het zy regent of onderhorige, dan wel opzigters van landeryen en wie het verder wezen mogte, gequalificeerd zal zyn en, des noods, word geordonneerd om, by ontmoeting van eenig suspect persoon, hem zyn sjap of merk te doen vertonen en, daar van onvoorzien wezende, denzelven aan te vallen en op te brengen aan de naast by gelegen post, dan wel aan den Landdrost, om op dusdanige wyze alle wegloopers en andere ondeugende en slegte subjecten uit de omme- en bovenlanden te weren en dies in- en opgesetenen een veilig en gerust verblyf te bezorgen.

Art. 24. Tot voorkoming van ongelukken, die kranksinnige slaven in hare zinneloosheid zouden konnen plegen, zullen zulke subjecten in het Chineesch hospitaal geplaatst en aan den binnen-regent van hetzelve, tot onderhoud en oppassing

van ider zinneloose slaaf, door de eigenaars derzelve betaalt moeten worden twee rd[s] 's maands.

Art. 25. Geen lyfeigenen zullen eenige vuurwerken, hoe ook genaamt, binnen of buiten de stad mogen aansteken, op poene van publieke geesseling en bannissement in de ketting naar Cabo de Goede Hoop, het eiland Rosingain of andere plaatsen, door deze regering te decerneren, voor een, twee, drie of meer jaaren, naar bevinding van zaken.

Art. 26. Als de dienaaren van de justitie zien, dat een lyfeigen zig verstout deze of gene Europees of hoedendrager moetwillig tegens het lyf te lopen, het zy op de plaveidsels voor de huisen of elders op de wegen, in absentie van den lyfheer of lyfvrouwe, zullen zy de zodanigen ten eersten moeten apprehenderen om, op order van den officier van justitie, aan een boom of paal, omtrend de plaats, daar het geschied is, op de billen gegeesselt en haare lyfheeren of lyfvrouwen vervolgens te huys gezonden te worden.

Art. 27. Dog den lyfheer of de lyfvrouwe zelfs op stoep of tegenwoordig zynde, zal den genen, die het overkomt, aan dezelve zyn beklag moeten doen en satisfactie vorderen, die hem niet zal mogen geweigert, maar door afstraffing van den lyfeigen ten eersten gegeven moeten worden.

Art. 28. Egter zal dit een en ander niet applicabel wezen op de slaven, voor rytuigen lopende, die de in den weg zynde vrye menschen, het zy Europeesen of andere, welke op hunne waarschouwing niet wyken ter voorkoming van ongelukken, zo verre nodig, uit den weg zullen mogen rukken of stoten, zonder hen egter een slag toe te brengen of met woorden te injurieeren, op poene van een gevoelige correctie, door de geregts dienaaren op staande voet te appliceren.

Art. 29. De lyfeigenen, die een paard of paarden, gezadelt of ongezadelt, door de stad moeten brengen, zullen niet vermogen daar op te gaan zitten of dezelve te doen rennen, maar die dieren by de toom voet-staps moeten leiden, op poene van door de dienaren van de justitie, op order van den officier, aan de naaste boom of paal op de billen gegeesselt te worden.

Art. 30. Het tappen van arak of andere sterke dranken aan lyfeigenen word aan een iegelyk, zelfs in de andersints gepermitteerde taphuisen of kroegen, verboden, sub poene van tien rd[s] boete, ten behoeven van den officier, die de calange zal doen, telken reize en voor ieder lyfeigen, die eenige sterke dranken genuttigt zal hebben.

Art. 31. De pagters, collecteurs of medestanders van de Chineesche topbanen zullen, ingevolge het vyfde articul van de conditien van de pagt derzelve, aldaar voor al gene lyfeigenen admitteren en zulx op een boete van één hondert rd[s] ten behoeve van den officier, te betalen door den genen, die in de topbanen ter invordering van de geregtigheid present zal wezen, het zy dat hy pagter, medestander of collecteur is, voor de eerste maal, en daar en boven arbitraire correctie voor de twede maal; zullende bygevolge den pagter ten dezen opsigte niet voor zyne bediendens behoeven in te staan of responderen.

Art. 32. De lyfeigenen, die in de topbanen werden gevonden, zullen, het zy getopt of gedobbelt hebben of niet, aan de naaste boom of paal strengelyk op de billen gegeesselt en hun lyfheer of lyfvrouw vervolgens te huis gezonden worden.

Art. 33. Geen lyfeigen zal eenig goed, hoedanig verkregen, hoe genaamt en hoe gering ook, mogen verkopen, verpanden of te koop en in pand aanbieden zonder een permissie briefje van den pagter van de groente kramen en winkels, dan wel van zyn lyfheer ofte lyfvrouw, wanneer de goederen van zodanigen aard zyn, dat tot die pagt niet gehoren, op poene van ten eersten, als de koop reets is gesloten of de verpanding geaccordeert en den verkooper of verpander by den kooper of beleender voor een slaaf of slavinne bekent is, voor de deur van den kooper aan een boom en anders elders, naar het goedvinden van den officier, strengelyk op de billen gegeesselt te worden, schoon hy konde aantonen, dat het verkogte, direct, nog inderect, geen gestolen goed was.

Art. 34. Niemand, van wat staat, conditie of beroep hy ook wezen mag, zal voortaan van een lyfeigen ofte lyfeigene, aan zyne of haare kleding kenbaar, iets het allerminste vermogen

te kopen of in pand aannemen, ten zy hy ofte zy alvorens zodanig een permissie briefje, als by het voorgaande articul is gementioneerd, vertoone, schoon niet beneden de waarde en buiten presumtie, dat het te koop of in pand gepresenteerde iemand zy ontvreemd, op verbeurte van een boete van vyftig rd[s], de helfte ten behoeven van den officier, die de calange zal doen, en de wederhelfte ten behoeven van den denunciateur, onvermindert de afstraffing van den verkooper, articul 33 gestatuceerd.

Art. 35. Maar die iets van een slaaf of slavinne, buyten vertoning van het nodige permissie briefje, verre beneden de waarde koopt of, niettegenstaande hy uit andere omstandigheden kan opmaken, dat het te koop aangebodene gestolen goed is, zal als een heeler geconsidereert en gestraft worden.

Art. 36. De lyfeigenen, des avonds na ses uuren boven drie in getalle aan de bruggen en hoeken van de straaten of omtrend de nieuwe, grote markt of bazaar te samen rottende, zullen, schoon zy anders geen quaad doen, door de dienaren van justitie met rotting slagen worden gesepareerd.

Art. 37. Dog de gene, die zig attrouperen om te vegten of rumoer te maken, het zy voor of naar sons ondergang, zullen geapprehendeert en, ter order van den officier, voor de eerste maal aan de naaste boom of paal op de billen gegeesselt en voor de tweede maal daar en boven in de ketting geklonken worden, om zodanig een, twee of drie maanden, naar bevinding van zaken, by haar lyfheer of lyfvrouwe, dan wel op derzelver verzoek ten eilande Edam voor de kost dienst te doen.

Art. 38. En, in cas van de minste oppositie tegen de dienaren van justitie, zullen die haar, wanneer het getal niet te groot is om door hun van den ander gescheiden te konnen worden, door middelen van gewelt, al ware het met scherp geweir en het afmaken van die zig tegen hen aankanten, daar toe moeten nootzaken, het welk ook plaats zal moeten vinden omtrend de zulke, die, zig aan eenig crimineel delict van moord of quetsing schuldig gemaakt hebbende of eenig geweer by zig

dragende, by vervolging zig te weer stellen tegen hunne apprehensie.

Art. 39. Maar, wanneer de hoop te groot mogt zyn om, het zy door rotting slagen of het gebruiken van scherp geweer, door de justitie dienaren alleen zonder gevaar van den ander verdreven te worden, zullen de substituiten van de respective officieren, uit naam van den advocaat fiscaal, water fiscaal, Balliuw of Landdrost, onder wien zy gehoren, aan de naaste militaire wagt assistentie moeten verzoeken, die hun door den wagt hebbende oficier, volgens articul 29 van het reglement op het doen der wagten in de stad en het casteel Batavia, zonder uitstel zal moeten worden gegeven door toevoeging van een escorte gewapende militairen, onder het commando van een onderofficier, die by het uittrekken moet worden gelast steeds geweld met geweld te keer te gaan, ja zelfs, wanneer de nood het mogt vereisschen en in gevallen, daar de te saam gerotte rumoermakers niet tot bedaren zyn te brengen, daar op los te doen branden.

Art. 40. Geen lyfeigenen zullen des avonds na negen uuren langs de straat mogen gaan zonder een brandent ligt in de hand te hebben, ten ware by heldere maaneschyn.

Art. 41. Die by donkere maan, na negen uuren, zonder ligt op 's Heeren straaten en wegen bevonden worden, zullen door de ratelwagts en dienaren van de justitie worden opgevat en in het blok verzekert tot des anderen daags, wanneer onderzogt zal worden, of zy met voorkennis van haare lyfheer of lyfvrouw zonder ligt zyn uitgegaan of niet.

Art. 42. Zullende de lyfheeren of lyfvrouwen, in cas van het eerste, moeten betaalen een halve ducaton opbreng loon en de lyfeigen straf vry zyn.

Art. 43. Maar, in cas van het laaste, zal den lyfeigen door de dienaren van de justitie worden gelaarst, naar bevinding van zaken en het goedvinden van den lyfheer of de lyfvrouw.

Art. 44. De lyfeigenen zullen, zo min by dag, als nagt, een kris of ander geweir by zig mogen dragen, onder wat naam

of praetext het wezen mogte, ten zy boven de naaste forten gaan en daar toe schriftelyke permissie van haare lyfheer of lyfvrouw hebben ofte dezelve op haare order derwaarts volgen.

Art. 45. Een lyfeigen, buyten de by articul 44 aangehaalde gevallen, by dag met geweir bevonden wordende, zal, boven de verbeurte van hetselve, agter het stadhuis of, den lyfheer of de lyfvrouw des begeerende, voor zyn of haar deur aan een boom, ter order van den officier, die het aangaat, strengelyk gegeesselt en voor ses maanden in de ketting geklonken worden, om zodanig by zyn lyfheer of lyfvrouw, dan wel, op zyn of haar verzoek, ten eilande Edam voor de kost te arbeiden.

Art. 46. Maar na sons ondergang met geweir op straat bevonden wordende, zal hy, boven de geesseling, voor de eerste maal in de yzers geklonken worden, om zodanig een geheel jaar als voren te arbeiden.

Art. 47. Dog zulx ten tweede maal, het zy by dag of nagt, geschiedende, zal zodanig een lyfeigen te regt gestelt en gecondemneert worden om ter plaatse, daar men gewoon is crimineele justitie te doen, strengelyk op de blote rugge gegeesselt en, in de ketting geklonken zynde, verzonden te worden ter plaatse, door deze regering te decerneren, om aldaar indiervoegen zyn leven lang aan de gemene werken te arbeiden.

Art. 48. Alle slaven of slavinnen, die des nagts, buiten de tuinen of erven van haare lyfheeren of lyfvrouwen, by rongings of openbare dansspellen, dan wel elders vagebonderende worden gevonden, schoon ook ongewapent en ligt by zig hebbende, zal den Drossaart door zyne bedienden moeten laten opvatten, zonder aanzien van de geen, aan wien dezelve behoren.

Art. 49. En op dat geen slaven, als vrye inlanders gekleed gaande, gelegentheid zouden hebben om den inhoude dezes straffeloos te overtreden, word ook by dezen gerenoveert het verbod omtrent het dragen van geweer door vrye inlanders, het zy te dezer stede woonagtig of vreemdelingen (buiten de capitains, luitenants, vaandrigs en oudste sergeants van ider compagnie), als ook het passeeren van 's Heeren straaten en wegen des avonds na neegen uuren zonder ligt, op de

poenalityten en onder de verdere uytsondering en limitatie, by de daar tegen g'emaneerde placcaten beraamt.

Art. 50. Een lyfeigen imand te kort doende ofte eenige misdaad begaande, zal den lyfheer of lyfvrouwe konnen volstaan met denzelven af te staan ten behoeven van de geinteresseerdens of de justitie, zonder verder daar over betrokken te mogen worden, te weten, ingevalle den eigenaar geen toestemming tot zyn lyfeigens daad heeft gegeven.

Art. 51. De kosten en misen van justitie voor slaven, die op condemnatie van de respective collegien van justitie corporeel, maar niet ter dood worden gestraft, moeten door de eigenaars ten eersten voldaan worden, onaangezien de lyfeigenen verwezen zyn om eenige jaaren in de ketting aan de gemene werken te arbeiden, ten ware de lyfheer of lyfvrouwe van zyn of haar regt op zodanige slaaf of slaven wilde afzien en dezelve voor de voorschreven kosten aan de Compagnie in eigendom over laten, dat egter niet verder plaats zal mogen vinden dan omtrent bequame slaven; want de zulke, daar de Compagnie door ouderdom geen dienst van kan hebben, zullen niet geaccepteert worden.

Art. 52. Alle verdere orders, zo in opzigten van het huiselyk kastyden en begraven der slaven, als derzelver verkoop, vrygeving, vervoer naar Nederland, Cabo de Goede Hoop, Banda of Ceilon, en wat dies meer zy, by vorige placcaten, ordonnancien, advertissementen of andere edicten van tyd tot tyd geëmaneert, die in dezen niet zyn gealtereert of gerevoceert, worden in haare volle kragt en waarde gelaten en de respective officieren van justitie by dezen geauthoriseert tot de afstraffinge der lyfeigenen, naar den teneur van het ses en twintigste, negen en twintigste, twee en dertigste, drie en dertigste, zeven en dertigste, vyf en veertigste en ses en veertigste articul, ten eersten, zonder figuur van proces, voort te gaan, mits daar van rapport doende aan de heeren presidenten der collegien van justitie.

Art. 53. En ten eynde niemand hier van eenige ignorantie zoude konnen pretenderen, bevelen wy, dat deze zal werden

gepubliceert, mitsgaders, zo in de Nederduitsche, als Maleidsche en Chineese taalen geaffigeert ter plaatsen, daar men gewoon is publicatie eu affixie te doen; injungerende en gelastende voorts den Raad van justitie dezes casteels en Schepenen dezer stad, als ook de respective officieren van justitie en alle andere, die het eenigsints zoude mogen aangaan, deze na dies forma en inhoud, zonder onderscheid van personen of jurisdictie, met de uyterste nauwkeurigheid op het scherpste te executeren en doen executeren, procederende en doende procederen tegens de overtreders zonder eenige conniventie of afwyking, alzo wy het een en ander tot welstand en verzekering der ruste van en in deeze stad en colonie indiervoegen hebben bevonden te behoren.

Zie ook 26 Junij 1801.

31 Maart. *Bepaling, dat een Chineesch graf te Batavia niet breeder mogt zijn dan* 12 *voeten.*

Zulks werd vastgesteld, »vermits het by die natie een gewoonte is in ider graf enkeld een lyk te begraven en de »spoedige vervulling hunner begraafplaatsen daar door grotelyks »werd veroorzaakt".

31 Maart / 1 Mei. *Verlenging van den termijn tot het overschrijven van vaste goederen tot ult° October* 1778.

De Regering vond goed: »de te meermalen gerenoveerde en het laatst by biljet van den 10/17 April 1770 aan de gemeente bekent gemaakte order omtrend den tyd, binnen dewelke de overschryving van vaste goederen op de naamen der eigenaars behoort te geschieden, nogmaals by een biljet te vernieuwen en den termyn tot het overschryven van vaste goederen, onder vry lating van de boete, die reets mogte zyn verbeurt, te prolongeren tot den laatsten October deezes jaars een duizend zeven honderd agt en zeventig; mitsgaders allen en een igelyk teffens te adverteren, dat na dien dag en vervolgens de overschryving van vaste goederen altoos behoor-

lyk zal moeten geschieden binnen den tyd van ses maanden, gerekent van den dag der verkryging af, en geen verder dilai plaats vinden, maar een ider, die bevonden word nalatig te zyn geweest in het verzoek om overschryving, incurreren zal de poenalityd, by biljetten van den 13/27[en] December 1765 en 17[en] April 1770 gestatueert.

Zie ook 20 Februarij 1784 en 22 September 1789.

31 Maart / 1 Mei. *Maatregelen in het belang eener behoorlijke contrôle op den koop en verkoop van vaste goederen te Batavia. — Voorschrift nopens het verkoopen van wagen-verhuurderijen.*

Geproduceert zynde een adres van Schepenen deezer stede, vervattende verscheide impedimenten, die tot nog toe hebben belet de protocollen der koopbrieven in die order te brengen, om daar uit met een opslag van het oog te konnen zien de waare eigenaars der huizen, tuinen en landeryen in en omtrend deeze stad, voornamentlyk bestaande in:

1° het gebrek aan de nodige registers en blokkaarten; en

2° de nalatigheid, voor al onder de inlandsche natien, in het laaten overschryven van vaste goederen op de naamen der regte eigenaars;

van welke laatste hunne Eerwaardens vermeenen de redenen te weezen:

a. dat den een den ander, zonder eenige calange, in de vredige possessie ziet blyven van erven en landeryen, die hy van zyne ouders of voorouders heeft g'erft;

b. het veelvuldig afsterven en verreizen der eigenaars;

c. de geringe waarde van veele percelen, die nauwelyksch de kosten van de opdragt en overschryving waardig zyn;

d. de vreeze van veele, welkers ouders de overschryving reets hebben verzuimt, voor de boete, en dat zy het daar om maar zo laaten voortlopen; en

e. de onkunde van veele ingezetenen, dat, by ab intestato overleiden van haar ouders of vrienden, de overschryving wezentlyk wordt vereischt;

zo is, daar over gedelibereert wezende, om alle hindernissen in deezen weg te nemen en het collegie van Schepenen in staat te stellen de protocollen voortaan in een geschikte order te doen houden, meest overeenkomstig met den voordragt van Schepenen, goedgevonden en verstaan:

Eerstelyk: de landmeters te demanderen alle percelen in en omstreeks deeze stad, buiten eenige kosten van de eigenaars of bewoonders en dus zonder iets voor hunne moeyte te mogen pretenderen, exact op te nemen in behoorlyke blokkaarten en ieder perceel onder een aparte nommer te brengen, om daar van pertinente registers te houden, mitsgaders by het formeren der blokkaarten nauwkeurig na te gaan, of de bewyzen van eigendom wel op de naamen van de actuele possesseurs zyn overgeschreven; en, ingevalle zulks verzuimt mogt wezen, dezelve als dan aan de eigenaars niet te restitueren, maar direct, onder quitantie, af te geven ten protocolle kamer en de eigenaars van zodanige vaste goederen aan te zeggen, dat zy dezelve binnen ses maanden op hunne eigen naamen moeten laaten bekent stellen.

Ten tweden: om te zorgen, dat de landmeters de registers naar behoren konnen effen houden, het tegenwoordig gebruik om nopens den verkoop van vaste goederen, buiten de stad gelegen, kennisse te geven aan het collegie van Heemraden der Bataviasche ommelanden voor het vervolg af te schaffen en daar en tegen alle en een iegelyk te ordonneren, gelyk met intrekking en vernietiging van het voorschreven gebruik geordonneert word by deezen, by het verkopen of overschryven van erven, tuinen of landeryen, binnen of buiten deze stad gelegen, daar van telkens kennisse te geeven aan de landmeters, ten einde, na behoorlyke registratie, daar van te erlangen een, door een der landmeters getekend biljet, geschreven op een zegel van twaalf stuivers, en voor het verleenen van zodanig een biljet aan de landmeters toe te leggen het zelfde salaris, dat daar voor tot nu toe aan den secretaris van Heemraden is betaalt of twaalf stuivers voor ider biljet, buiten het zegel, dan wel met het zegel zeven en twintig stuivers; mitsgaders by

deezen te statueren, dat, zonder het vertonen van een diergelyk biljet, geen opdragt voor gecommitteerde Schepenen zal mogen geschieden en het landmeters briefje aan het bewys van eigendom altoos geannexeert moet blyven.

Ten derden: zo wel te statueren, dat by verkoping van vaste goederen by publieke venditie alle bescheiden van eigendom aan de landmeters zullen moeten worden vertoont en het landmeters briefje afgehaalt, voor dat de opveiling geschiet, ten einde de meting, wanneer nodig wordt geoordeelt ter vermeyding van misslagen, voor de verkoping te doen, dog, niet nodig zynde, ten eersten het ordinair briefje af te geven voor 27 stuivers, als met renovatie van de resolutien deezer tafel van den 17en November 1761 en 14en December 1762 te ordonneren alle erven, tuinen en landeryen, binnen of buiten deeze stad gelegen, die sedert het jaar 1740 niet zyn gemeten, daar onder mede begrepen die, waar van door deeze regering eigendoms brieven zyn verleent, de novo door de gezworen landmeters te laaten meeten om de regte belendingen te konnen bekent stellen; onder deeze restrictie nogtans, dat diergelyke metingen alleen zullen moeten plaats vinden by den eersten verkoop en niet verder of meer malen, dan wel by overschryvingen, op dat uit het nuttig oogmerk, dat men hier mede bedoelt, niet worde geintroduceert een drukkende lastpost voor de ingezetenen.

Ten vierden: om in alles een geschikte order in agt te doen nemen, Schepenen te qualificeeren, in de Zuider voorstad of op een andere, bequame plaats een groot, uit de grond opgetimmerd huis in te huuren tegen vyf en twintig rds 's maands, ten laste van de stads kasse, ter oprigting van een landmeeters comptoir om gebruikt te worden, zo ten dienste van Schepenen, als Heemraden der Bataviasche ommelanden; en de landmeters, nevens hunne adjuncten te ordonneren, niet alleen dagelyks op dat comptoir te verschynen en een ieder ten dienste te staan, zo als geschiet by deezen, maar ook daar te bewaren alle kaarten en andere, de landmetery concernerende documenten, als mede de registers ten voorschreven comptoire ellen

te houden en de kaarten by alle voorvallende gelegentheden te verbeteren, mitsgaders niets van het geen tot hunnen dienst betrekkelyk is, aan hunne woningen te verrigten, veel min grondbrieven op andere plaatsen te ontvangen of originele kaarten van het comptoir mede te neemen, welk laatste nogtans verstaan wierd gepermitteert te laaten aan die geenen, welke tot een metinge of andere operatie worden gecommitteert, en dus toe te staan, dat zy zig in dat geval van originele grondbrieven en kaarten zullen mogen voorzien, om te strekken tot een rigtsnoer in het meeten, mits voor den ontvangst quitantien verlenende, ten einde de grondbrieven of kaarten langs dien weg ook niet te zoek raaken.

Ten vyfden: Schepenen te gelasten, by de actens van overschryvingen van vaste goederen telkens bekent te stellen de prys van den laatsten verkoop; en aan dat collegie voor het vervolg te laaten afgeven copia van alle erf- en leenbrieven, die door deeze regering in der tyd mogten worden verleent, om daar uit de nodige aantekeningen by de protocollen, registers en blokkaarten te doen houden.

Ten sesden: Schepenen, zo wel als het collegie van Heemraden, een ider in den haaren, te recommandeeren, voort te gaan met de opspeuring van erven en landeryen, welke zonder bekende eigenaars zyn; alle, die ontdekt worden, na voorafgaande edictale van de geenen, die vermeenen mogten daar op eenig regt, actie of pretensie te hebben, niemand comparerende, ten gelde te maken, die in de stad en voorsteden ten behoeve van de stads kasse en die in de omme- en bovenlanden ten faveure van Heemradens kasse, aan dewelke het provenue daar van na de bovenstaande bepaling by deezen word toegewezen.

Ten zevenden: de propositie van Schepenen, om telkens by het doen van opdragt van een wagenverhuurdery, de daar by annexe vaste goederen te laaten taxeren en ingevolge die taxatie 's Heeren geregtigheid te doen betalen, niet te amplecteren, maar daar en tegen te statueren, dat de wagenverhuurderyen voortaan zullen moeten worden verkogt met de daar toe behorende goederen, slaven, paarden en gereedschap-

pen, alle te gelyk, dog 's Heeren geregtigheid of den twintigsten penning eenelyk betaalt zal behoeven te worden uit een derde van het verkoops bedragen, dan wel 1 $^{2}/_{3}$, in stede van vyf procento van de geheele somma.

Laatstelyk is, op het voorstel van Schepenen, goedgevonden en verstaan de adjunct landmeters voor ider meting, die zy in de stad doen, uit het ordinaire meetloon van rd^{s} 4$^{1}/_{2}$ toe te leggen vier en twintig stuivers en voor een meting buiten de stad een rd^{r}, zo om hun door dat middel te animeren zig met de vereischte iver en accuratesse in hunnen dienst te quyten, als uit consideratie, dat zy thans, schoon nu en dan door de landmeters tot het meten van particuliere erven en landeryen worden gebruikt, geen de minste inkomsten hebben buiten de gage en kostpenningen, die zy van de Comp^{e} genieten.

En zal hier van aan de collegien van Schepenen en Heemraden, zoo ook aan de landmeters, by extract uit de notulen kennisse worden gegeven, mitsgaders de gemeente by een biljet in de gewone taalen het nodige geadverteert, met bekent making, dat alle de vorenstaande orders zullen moeten ingaan en stand grypen met den eersten der aanstaande maand May.

1 April. *Voorschriften nopens het procederen pro Deo door diakenen, enz.*

Door tusschenkomst van een procureur had de diaconie bij den Raad van justitie te Batavia laten indienen het verzoek om te mogen erlangen »appoinctement en R. A. in materie »van reecqueningh en acte pro Deo" ten einde te kunnen ageren tegen zekeren korporaal, schuldig rd^{s} 353 : 18 volgens eene bijna twee jaren oude rekening, op de achterzijde waarvan de schuldeischer had geschreven: »deese reeckening geeff »ik aan de diaconie deeser steede".

Alvorens aan dit verzoek te voldoen overwoog de Raad van justitie, »hoe dat de diaconie door al diergelyke giften, wanneer die door haar worden geaccepteert, direct komt te representeeren de persoon van den geever en gevolglyk ook gehouden en ver-

pligt is te caveeren voor de gevolgen, die uit de institutie van de actie teegens den quasi debiteur, ingevalle van succumbance, soo ten aansien van de kosten, als anders, staan te resulteeren, en het geenen, wanneer de versogt wordende acte pro Deo aan diaconen althoos en onbepaald maar geaccordeert wordt, deese representatie en gehoudendheid ten eene maale buyten effect stellen en haar, diaconen, voor ende van weegen den geenen, die haar deese quasi actie geschonken heeft, finaal bevryden soude van de voorsz. nadelige gevolgen en sulx ten pericule en nadeel van den geenen, teegens wien de geschonkene quasi actie was leggende, ingevalle denselve van den eysch en de conclusie, door diaconen qq. teegens hem genomen, ten diffinitive wierde geabsolveert met de kosten; dewyl sy, diaconen qq., in cas den triumphant de kosten, van syn kant gevallen, van haar gerestitueert wilde hebben, haar als dan, om die restitutie te ontgaan, sullen behelpen met de geobtineerde acte pro Deo, en waar door dan met eene een deure word geopend voor alle quaade geintentioneerdens omme, ten lasten van deese en geene, die het haar gelusten sal een actie of reeckening te formeeren en op deselve, door eene duurdere aanreeckening van het gekogte, als anders, geen betaling konnende erlangen, die quasie actie maar aan de diacony cedeeren off quasi donateeren en alsoo haar oogmerk bereiken sullen, namentlyk omme haar parthy door een ander, die uyt haaren naam pro Deo ageert, in regten betrokken en somwylen gematteert te sien met lank-wylige, tedieuse en kostbaare proceduren, dewelke, hoedanig die ook uytvallen, (als gesegt) niet dan nadeelig voor den gedaagde weesen konnen: dat het wyders wel waar was, dat de diacony, in regten betrokken wordende off wel uyt hoofde van een testament, legaat off wettige donatie van een liquide actie teegens ymand door den ordinaire weg van regten moetende ageeren, aan denselve in soo een geval alomme, conform een gerecipieerde en in veele plaatsen geordonneerde practyk, by den regter worde verleend acte en procureur pro Deo, maar dat het aan de andere kant niet min constant was, dat sulx geen plaats behoorde te vinden omtrent al sulke quasi donatien

en actien op persoonen, die ten eenemalen armoedig en buyten alle hoope van immer meer in staat te geraaken omme het gevorderde, schoon ook nog soo deugdsaam, te konnen betaalen, en van hoedanigen natuur meest alle diergelyke quasi donatien (volgens de ondervinding, die men daar van heeft) gehouden en derhalven met veel fondament daar uyt g'elicieert kan worden, dat de gedaane gifte van alle sodanige, desperate actien niet geschied ad pias causas, maar wel en alleen om reeden, dat den schenker de invordering van dien, soo niet min off meer ondeugdsaam, ten minsten ondoenelyk en finaal desperaat oordeeld; voorts, dat diaconen, een sodanige quasi actie bekomen hebbende, deselve, sonder eenige voorafgaande insinuatie off informatie over de deugdsaamheid off ondeugdsaamheid van dien, ja, selfs sonder eenige de minste instructie om, in cas van debath, hunne quasi actie te konnen sonteneeren, soo maar immediaat stellen in handen van een procureur, die, eeven als syne meesters, sig op de gefondeerdheid van de zaak niet informeert, maar den pretense debiteur direct in regten betrekt, het geene dan ook ten gevolge hadde, dat men de rollen van den Raad (en vermoedelyk ook die van den geregte te deeser steede en commissarissen van kleene gerigtszaken) gestadig met diergelyke scabreuse actien vervuld en den regter in syne gewigtiger occupatien merkelyk geinterrumpeert vind.

En is na sulx en na lange en rype deliberatie, hier over gehad ende gehouden, unanim gearresteert by deese te statueeren:

1° dat, ingevallen diaconen, soo wel van de Gereformeerde, als Luytersche gemeente, dan wel regenten van eene der godshuysen te deeser steede, eenige actie, het sy liquide off illiquide, by weegen van donatie bekomen hebbende, deselven sig sullen moeten doen voorsien van een behoorlyk en wettig bewys van den donateur, waar by de donatie off cedeering van actie by weege van geschenk voldoende consteert;

2° dat na sulx 't gemelde bewys van donatie, benevens de geschonkene actie aan den geene, teegens wien deselve legt,

sal moeten worden geinsinueert en aangemaand tot voldoening;

3° dat, dit gedaan synde en geene betaling konnende erlangen, het zy door onvermogen, dan wel door weigering van den debiteur, de gedonateerdens haar als dan eerst sullen mogen addresseeren aan den Raad, met byvoeging van de bescheiden en requisiten voormeld; en, ingevalle van het eerste off dat den debiteur de schuld, waar over hy is aangesproken, wel agnosceert, dog om syn armoede off onvermogen buyten staat is omme deselve te konnen voldoen, van denselven Raade niet anders mogen versoeken dan eenelyk condemnatie op de door haar aangetoond wordende schuld-bekentenisse, welk een en ander als dan aan haar pro Deo sal worden verleend; en, ingevallen van het tweede off dat den debiteur teegens de actie excipieert en daar om de voldoening weigerd, dat als dan geen acte pro Deo geaccordeert, maar aan den gedonateerde op het gepresenteerde request sal worden verleend het volgende appoinctement, namentlyk:

den Raad, fiat appoinctement, te dienen ad primam, edog ten periculen van den donateur, aan wien deese ten dien einde meede sal worden geinsinueert, verstaat verder, dat de qq. supplianten in deese geen acte pro Deo kan worden verleend;

4° ende, soo wanneer de gedonateerde actie is luydende beneeden de somma van rd^s 50, waar door deselve moet dienen voor commissarissen, ter audientie van de kleene roll gecommitteert, en alwaar geen appoinctementen tot het institueeren der actien gepresenteert, maar de zaak direct by een citatie ter rolle gebragt word, dat als dan, in cas van de eerste veronderstelling, meede ter rolle niet anders sal mogen worden versogt dan eenvoudig condemnatie ingevolge schuld-bekentenisse, die dan ook, van het een en ander regtens consteerende, invoegen voormeld pro Deo sal worden gedecerneert; en, in geval van het tweede, dat den procureur, die de zaak doet dienen, met den

donateur en den debiteur in persoon ten dage dienende sullen moeten compareeren voor gemelde heeren commissarissen, die sig op de geweigerde betaling en gemaakte exceptie voor aff sullen informeeren en voorts parthyen hunne differenten mondeling doen voldingen, verleenende eenelyk (des gevorderd wordende) termyn van 14 dagen tot productie en gelyke veertien dagen tot recollement, mitsgaders nog 8 dagen tot het wisselen van inventaris van stukken, alle drie peremptoir en op absolut verstek, sonder dat in deese, soo min als op de groote roll, sal worden geaccordeert acte pro Deo; maar sullen de te makene ongelden loopen ten periculen en voor reeckening van den geenen, die komt te succumbeeren en ten diffinitive daar in gecondemneert word;

5° en dat, soo wanneer die condemnatie by den regter, het sy in vollen Raade, dan wel op de kleene roll, geoordeeld word te moeten vallen ten lasten van den aanlegger, het sy voor het geheel off wel voor een gedeelte, door compensatie van deselve, de gemelde condemnatie (de donateur, als gesegt, voor af gehoord synde) niet sal vallen ten lasten van den gedonateerde aanlegger, maar wel ten lasten van den donateur, door wien de scabreuse en ondeugdsame actie quasi is gedonateert".

3 April. *Regeling der inkomsten van den secretaris en van den gezworen klerk van het collegie van Schepenen.*

Gelezen zynde een extract uit de resolutie van Schepenen de dato 30 Maart jongstleden en een daar by geinsereert request van hun Eerwaardens secretaris, Daniel Adriaan Beekman, waar by hy, op fundament, dat het ampt van secretaris van den geregte den 29^{en} December 1766 of ten dage, dat by deeze regering wierd besloten den secretaris en eerste clercq van Schepenen geen gage, kostgeld of emolumenten van de Comp^{e} te laaten genieten, ongelyk lucrativer is geweest als tegenwoordig, verzoekt voortaan zodanige inkomsten te mogen

erlangen, als den secretaris van Weesmeesteren geniet; zo is, dewyl Schepenen die instantie met haare voordragt appuieren en teffens verzoeken, dat haaren gezworen clercq ook mag profiteren van dezelfde gage, kostpenningen, enz., als aan den gezworen clercq van Weesmeesteren worden goedgedaan, na deliberatie, by meerderheid van stemmen goedgevonden en verstaan aan den secretaris van Schepenen voor het vervolg toe te leggen koopmans gage, kostgeld en emolumenten en aan den gezworen clercq van dat collegie de gage van boekhouder, met onderkoopmans kostgeld en emolumenten, om door Schepenen jaarlyksch uit de stads- en Comp^s kasse gerestitueert te worden.

3 April. *Bepaling nopens uit Nederland komende advocaten.*

Aan de advocaten, die als zodanig uit Nederland hier aankomen en by deeze regering verzoek doen om in die qualiteid voor de beide regtbanken ter deezer plaatse te mogen postuleren, is goedgevonden en verstaan in het vervolg nopens hunne admissie te laaten expedieren een extract uit de notulen, geschreven op een zegul van ses stuivers, in stede van het by articul 18 van de ordonnancie op het klein zegel daar voor gestelde zegel van 50 rd^s.

7 April. *Bepalingen nopens het uitdiepen der grachten te Batavia.*

De Regering vond goed:

1° de uitmoddering van alle de gragten in de stad, de Zuider voorstad en in drie wyken buiten de stad, van welke laatste, de gragt van het casteel daar onder begrepen, de kosten jaarlyksch door de Comp^e gedragen en die tot de andere, de sloot in de Ribaltsgang uitgezondert, uit de stads kasse voldaan zyn, voortaan te laaten geschieden voor een derde gedeelte ten laste van de Comp^e en voor twee derden ten laste van de stads kasse;

2° dewyl men met Schepenen gereedelyk moet toestemmen, dat de uitdiepingen by aanbesteding niet voldoende zyn, dat collegie te qualificeren met een of meer inlanders te accorderen om ten minsten 150 of zo veel prauwen by den ander te brengen, als haar Eerwaardens nodig zullen oordeelen om ider wyk, gragt voor gragt, met magt uit te modderen, naar de aanwyzing van twee daar toe te benoemen opper- en drie onder opzienders; mitsgaders aan de aannemers voor ider prauw joukon, die zy vol met modder, uit de gragten opgedolven, op de na te noemene plaatsen brengen en ontlossen, op de vertoning van een chiap, door haar Eerwaardens secretaris ondertekent, te betalen ses stuivers, als niet te veel geoordeelt wordende;

3° Schepenen te permitteeren, op dien voet tot de uitmoddering der gragten, binnen en buiten de stad, te mogen bekostigen een somma van ses duizend ryxd^s, onder recommandatie om in alles, zo veel mogelyk, de menage te betragten en een bepaling te maken, niet alleen van de lengte en breedte der prauwen en hoe veel duimen boven het water de prauw met modder moet zyn gevult, maar ook in welke tyd de uitmoddering volbragt zal moeten worden, nadien het op het eerste, als de betaling by de prauw gevolg neemt, zeer aankomt en men, wanneer ten aanzien van het laatste by het aangaan van het accoort niets word geconditioneert, van den talmagtigen inlander geen afdoening van het werk zal krygen; terwyl teffens wierd verstaan de nadere schikkingen daar omtrend aan Schepenen gedefereert te laten;

4° tot opsienders over de ses wyken voor den tyd van ses maanden aan te stellen den castelyn van het stadhuis en den rooymeester, met een extra salaris van 15 rd^s ter maand, en onder dezelven drie goede inlanders, met een besolding van 7 ½ rd^s ter maand, om aanwyzing te doen van de plaatsen, daar gemoddert moet worden, en, als opsienders van wegens Schepenen, aan ider prauw, die vol met modder weggevoert word, een chiap af te geven om

de modder te brengen: uit de twee Ooster wyken op het Princen plyn, over de tuin van Heemraden, uit de Wester wyken aan de buyten barm buyten de Utrechtsche poort, voor de Goedong Pandjang en uit de Zuider wyken op het plyn buiten de Diestpoort.

7 April. *Vermeerdering van het aantal vuilnis-praauwen te Batavia.*

Schepenen werden door de Regering gemagtigd »tot het vermeerderen van het getal der vuilnis prauwen, dienende tot het wegbrengen der grove vuilnis, van 17 tot 22 stux en het toeleggen daar voor aan den aannemer van 50 rd[s] 's maands boven de rd[s] 220, die hy thans geniet, zo mede tot het doen merken dier prauwen met de letters M. T. N° 1 tot 22 en het laten afgeven alle dagen aan ider prauw door den opziender, die aan de Utrechtse poort de wagt heeft, van een chiap, met dezelfde letters gemerkt, om door de geen, die daar op vaaren, aan hun hoofd verantwoord en door deeze eens in de week aan den heer president van den geregte te rug bezorgt te worden, ten einde, zo veel mogelyk, verzekert te weezen, dat de vuilnis ter bestemder plaats, op het land aan wederzyde van de Galge rivier, word gebragt; onder recommandatie om ook zorge te doen dragen, dat in de prauwen geen ledige kanassers of manden worden geplaatst, nog de vuilnis niet op de kanten van de prauwen worde opgehoogt, maar in het midden spits toeloope, vermits door het eerste niet zelden gebeurt, dat, by de minste ongewone beweging of het stoten der prauwen tegen wallen of bruggen, de vuilnis gedeeltelyk in het water valt; en eindelyk, dat by ider prauw een loopplank is, op dat de vuilnis niet tusschen het boord en de wal in het water valle".

7 April. *Vernieuwing van keuren op het schoon houden van rioolen, enz,*

Dewyl men zig van de noodzakelykheid om alomme de

beschoejingen te maaken, waar in nogtans veele ingezetenen door armoede en behoeftigheid worden belet, zo wel ten vollen overtuigt houd als van de nuttigheid, dat de keuren en ordonnancien op het zuiver, schoon en in een goede staat houden van de rioolen, goten en zinkputten zonder de minste nalatigheid worden geobserveert en nagekomen; zo is goedgevonden en verstaan Schepenen te qualificeren daar omtrend de nodige keuren te maaken en by die gelegentheid de vorige orders, op de zinkputten g'emaneert, te renoveeren.

7 April. *Magtiging op het collegie van Schepenen tot het heffen eener belasting op de huishuur.*

Is verstaan het collegie van Schepenen te accordeeren om, tot support der stads lasten, weder, naar jaarlyksche gewoonte, voor 't lopende jaar 1778 te mogen doen heffen een halve maand huishuur van de bewoonders en eigenaars der huisen en erven in de stad, de Zuider voorstad en Chinesche campong.

$\frac{7\ \text{April}}{1\ \text{Mei}}$. *Wijziging van het bepaalde op* $\frac{4\ \text{Maart}}{4\ \text{April}}$ 1777 *nopens de vaart tusschen Batavia en Sumatra's Westkust.*

By de advisen der bedienden van Sumatra's Westcust de dato 18 January jongstleden al weder voorgekomen wezende, dat, niet tegenstaande by het advertissement van den 4en April 1777 aan de op die cust handel dryvende Chinesen uitdrukkelyk was verboden, op hunne reise van hier naar Padang of van daar herwaarts, elders onderwegen en in het byzonder te Bancahoeloe aan te lopen, al egter verscheide van die natie zig hadden onderstaan dat verbod, quasi onder pretext van zee nood, te overtreden en op hunne reize derwaarts ook weder andere plaatsen aan te doen om daar een gedeelte van de in hunne vaartuigen afgeladen koopmanschappen van de hand te zetten; zo is, om met alle nadruk te voorzien tegen de daar uit voortspruitende onderkruipingen in Comps privativen handel en de fraudatie der tollen, goedgevonden en verstaan de particuliere vaart naar en van Sumatra's Westkust by een

nader advertissement, niet alleen nogmaals te bepalen alleen van Batavia direct naar Padang en desgelyksch van daar herwaarts, zo mede van Padang met een daar erlangde pas verder Noordwaarts, mitsgaders allen en een iegelyk, het zy Chinesen of andere ingezetenen, die hier of op Sumatra's Westcust onder de gehoorzaamheid van de Nederlandsche Oostindische Compagnie resorteren, finaal te verbieden met hunne vaartuigen op de heen- of te rug reise Bancahoeloe of eenige andere plaatsen aan te doen, het zy onder wat pretext het ook zoude mogen weezen, eenelyk uitgezondert in gevallen, dat zy voldoende konnen bewyzen door zee nood daar toe verpligt te zyn geweest, sub poene van confiscatie van vaartuig en lading en de vier dubbelde waarde boven dien, de helft voor de Comp[e] en de wederhelft voor den officier, die de calange zal doen, mits den aanbrenger uit zyn aandeel zelfs contenterende, — maar ook voortaan door den geene, aan dewelke hier word gepermitteert naar Sumatra's Westcust te navigeren, voor de afgave van de pas behoorlyk cautie te laaten stellen by den sabandhaar voor een somma van drie à vier duizend ryxd[s], na rato van zyn vaartuig, dat het zelve van hier zal vertrekken direct naar Padang en van daar herwaarts te rug keeren, zonder gedurende de reize elders aan te gieren of iets, hoe genaamd, te verkopen, al mede op poene, dat, by bevinding van het tegendeel, de somma, waar voor borge is gestelt, zonder forma van proces zal worden geconfisqueert.

Mitsgaders inzelvervoegen te verbieden het vervoeren van meerder ryst naar gedagte cust, als tot consumtie nodig is, het geen besloten wierd te bepalen uitterlyk op tien lasten voor een groot vaartuig, vermits men is geinformeert, dat de Engelschen te Bancahoeloe van voornemen zyn, by een continuele ruimen aanvoer van dat graan, een gedeelte daar van te emploieeren om arak te stoken en zulks, ten uitvoer gebragt wordende, de ingezetenen deezer colonie niet weynig zoude prejudicieren.

Voorts is verstaan de respective officieren van justitie hier en te Padang, den sabandhaar alhier, den pagter van de in- en uitgaande regten ter deezer hoofdplaatse en te Padang, nevens

alle andere, die amptshalven verpligt zyn tegen sluikeryen te waaken, de executie der vorenstaande order ernstig aan te bevelen; en, om de Padangsche bedienden te beter in staat te stellen den vaart en handel der Chinesen nauwkeurig gade te konnen slaan, hun by alle gelegentheden te laaten toekomen een lyst van de hier verleende passen, met eene distincte notitie van de door particulieren derwaarts vervoerde ladingen.

9 April. *Reglement voor het diaconie-weeshuis te Batavia.*

EERSTELYK.

Voor de buyten-regenten.

Art. 1. Het gemelde huis zal voortaan worden geregeert en bestierd, onder het gezag van het collegie van diaconen, door twee regenten, belydenis doende van de ware, Gereformeerde, Christelyke religie, by de hooge regeering dezer landen daar toe te verkiezen.

Art. 2. Zy zullen eenmaal des maands, te weeten: den laatsten Zaturdag van de maand des 's morgens te 7 uuren en voorts zo meenigmaalen, als het de nood vereysschen zal, vergaderen in het wees huys omme aldaar af te handelen het geene noodig zal wezen, zo ten beste van het huys in 't gemeen, als ook byzonderlyk om de klagten van de weezen of anderen aan te hooren en weg te neemen, alle geschillen te appaiseeren, het huis ook te verzorgen met de ordinaire spys en drank, item kleederen en andere noodwendigheden, en dat alles op het menagieuste en minst kostende; dog de extra-ordinaire onkosten en die niet ordinair en distinct in deeze gereguleert zyn, niet anders dan met communicatie en consent van het collegie van diaconen.

Art. 3. Ten welken eynde of tot het doen van voorschreven uytgave, alle drie maanden door het collegie van diaconen, op behoorlyke quitantie, aan voorschreven regenten zal worden gedaan eene tamelyke voor uyt verstrekking, ten ruymsten

genomen en bepaald, na het geene men in die drie maanden zal vermeinen te benodigen,

Art. 4. Deze gelden van te doene voor uyt verstrekking zullen blyven onder de bewaring en verantwoording alleen van den eersten regent.

Art. 5. De meermelde regenten zullen moeten houden ordentelyk boek van den voorschreven ontvangst en uytgave.

Art. 6. Zy zullen van die ontvangst en uytgave, het zy dezelve ordinair of met voorkennisse en consent van het collegie van diaconen extra-ordinair gedaan zyn, alle drie maanden eens of wel op den eersten Maandag na de drie maanden, pertinent reekening moeten doen aan het collegie van diaconen, dat ten dien eynde des 's morgens ten 7 uuren in het weeshuys, ter hunner ordinaire vergader kamer aldaar, zal moeten vergaderen; en in welke vergadering, zy regenten, yder een stoel zullen hebben aan weder zyde van den geenen der diaconen, die als dan als praeses zal fungeeren.

Art. 7. De regenten zullen niet vermogen eenige suppoosten te stellen, te vermeerderen of te verminderen, maar zal de verkiezing en aanneeming daar van geschieden by het collegie van diaconen.

Art. 8. Zy zullen geene wees-kinderen vermogen aan- of in te nemen, dan alleen die genen, die haar door de vergadering van diaconen, op een schriftelyke ordonnantie van den fungeerende praeses, zullen worden toegezonden.

Art. 9. Zy zullen de wees-kinderen alle zeedig en in een coleur doen kleeden, zodanig als zulx door het collegie van diaconen bereeds vast gesteld of in het vervolg door dezelve beraamd zal worden.

Art. 10. Zy zullen de wees-kinderen straffen en doen straffen na vereysch van zaaken en de natuur van het door hen bedreeven kwaad, maar zy zullen geen kind mogen opsluyten of een blok aan het been te hangen, nogte ook geen kind uyt het huys te zetten om eenig delict, anders dan met voorkennisse van het collegie van diaconen en met volkome consent van den heere Gouverneur Generaal of den geenen,

die hoogst denzelve, na ontfange rapport van de regenten, daar toe zal gelieven te committeeren.

Art. 11. Zy zullen agt nemen, dat de wees-kinderen wel onderwezen worden in het leeren van leezen, schryven, cyfferen en bidden, mitsgaders omme ter bequamer tyd op eerlyke ambagten gesteld te worden, lettende op de genegenheid en bequaamheyd der kinderen; zullende de volgende ambagten het meest in consideratie genomen moeten worden, namentlyk: zeylmaken, zadelmaken, kuypen, beeldhouwen, boek-drukken, kleederen- en schoenmaken.

Art. 12. Zo de kinderen ziek komen te worden, zullen dezelve door den stads docter of chirurgyn na volgens deze, hunne instructie bediend worden; dog, zo de ziekte besmettelyk word g'oordeeld, zullen zodanige kinderen, met voorkennisse van diaconen, worden overgebragt na zodanige plaats of ziekenhuys, als den heer Gouverneur Generaal daar toe zal decerneren.

Art. 13. Zy zullen tot kostpenningen en wes meer voor de wees-kinderen, aan de binnen-moeder verstrekken met het begin van de maand, voor yder wees-kind rd^s 2 : 24 contant en drie gantings ryst, item voor pinang en speelgeld aan ieder wees-kind boven de 10 jaren vier en beneden de 10 jaren twee stuyvers 's weeks; zullende de ryst om de drie of vier maanden eens, na het goedvinden der regenten, by de Compagnie worden ingekogt tegens inkoops prys.

Art. 14. Ook zullen zy aan gemelde wees-kinderen jaarlyks in twee termyen doen verstrekken tot hunne kleederagie, te weten:

aan dogters van Europeese:

2 p^s gemaakte hemden van guinecs, gemeen gebleekt, cust,
4 » borstrokken of koetangs van Chinees linnen,
2 » chitse rokken, cust,
2 » cabayen chelas, cust,
2 » » chits, Sourats,
4 » Souratse kleedjes,
1 » sarong, Macassaars,
3 » neusdoeken,
3 paaren kousen,

2 paaren schoenen,
2 » muylen,
4 p^s kussen sloopen;
en om de twee jaaren:
1 p^s chitse japon, en
1 » ryglyff;
voorts aan de dogters, op de mixtise wyze gekleed gaande:
2 p^s fyne baadjes van guinees of moeris,
1 » grofe dito van guinees, gemeen gebleekt,
3 » koetangs of borstrokken van Chinees linnen,
2 » chelassen cabayen,
4 » fotassen, Bengaals, fyne,
1 » cust kleedje, fyne,
2 » neusdoeken,
2 » kussen sloopen,
2 paaren schoenen,
2 » muylen, en
3 » koussen;
en aan de jongens in het generaal:
6 p^s hemden van guinees, als vooren,
2 » camisools van gestreepte cust gingam,
2 » dito broeken,
1 » camisool van Chinees linnen,
1 » broek van Chinees linnen,
2 » neusdoeken.
4 paaren koussen,
4 » schoenen,
1 p^s kussen sloopen, en
1 » hoed.

Art. 15. Eenige der kinderen, geneegen weezende een dag of meer dagen by hunne vrienden of andere bekenden te gaan, zullen daar toe alvorens consent moeten verzoeken, te weeten: de jongens van de regenten en de meisjes van de regentesse (waar van hier onder zal gesproken worden), dog zy, regenten en regentesse, zullen nogtans daar mede spaarzaam te werk

gaan, ten einde alle verleyding van de kinderen, zo veel mogelyk, voor te komen.

Art. 16. De kinderen in dit huys, den ouderdom van 18 à 20 jaren berykt hebbende, zullen geen verder onderhoud of logement in het huys genieten, maar genoodzaakt wezen hen zelve met het aangeleerde handwerk of op een ander, betamelyke wyze te erneeren en hun bestaan te zoeken.

Art. 17. Een jonkman of dogter uyt 't huys, geneegen wezende tot den huwelyken staat, zal daar toe alvorens verlof moeten hebben van het collegie van diaconen, dewelke ten opzigten van de jongens met de regenten en ten aanzien van de dogters met de regentesse communicatif zullen moeten gaan; dog zal geen acces aan een wees-dogter worden verleend, dan met consent van het gantsche collegie van diaconen.

Art. 18. Een dogter, uyt het huys trouwende of met den ouderdom van 18 à 20 jaren uyt het huys gaande, zal aan dezelve, buyten de kleederen, welke zy gedragen heeft, in contant worden verstrekt rd[s] 60, wel verstaande, zo zy haar by de vergadering van diaconen niet heeft doen uytkopen, dewyl als dan dit uytzet geen plaats zal hebben.

Art. 19. Maar aan meisjes, welke vroeger uyt het huys gaan omme by deze of geene te dienen, zal het voornoemde uytzet eerst by de intreede van het 21[ste] jaar hares ouderdoms afgegeven worden, te weeten, zo zy het nog meriteeren en zulx nodig mogten hebben.

Art. 20. Dog aan de jongens, die uyt het huys gaan, het zy in dienst van de Compagnie of op een ambagt, dan wel tot andere, betamelyke oogmerken, zal, zo zy hen niet doen uytkoopen, eenlyk tot een uytzet gegeven worden, te weeten: buyten de kleederen, die zy gedragen hebben, een somma van rd[s] 30 in contant, en zulx in stede van de kleederen en het lywaat, bevorens in dit cas aan hen toegelegt.

Art. 21. Kinderen, met krankzinnigheyd of andere kwaalen (dat God verhoede) bezogt wordende, zullen dezelve, wanneer zy ten eenemaalen onherstelbaar geoordeeld worden, dan wel na dat ze den ouderdom van 18 jaaren berykt hebben zonder

hersteld te wezen, op ordre van het collegie van diaconen worden overgebragt in het arm-huys dezer stede omme aldaar, nevens andere van dat huys, verder te worden g'alimenteerd; maar zal in dat cas geene uytzetting van contanten of eenige andere goederen mogen plaats hebben.

Art. 22. De diacony zal mogen behouden, erven en na zig neemen al, het geene zal worden nagelaten by eenige perzoonen, zo die in het huys op hun overlyden nog g'alimenteert mogten worden, als die in het zelve groot gemaakt en reeds daar uyt ontslagen zyn; en dat met opzigt tot de laastgenoemde, indien dezelve zonder kinderen, kindskinderen of verdere descendenten na te laaten komen te overlyden, ten zy dezelve met de diacony in der tyd uytkoop van alimentatie gedaan hadden; en dit alles zonder uytzondering, hoe, op wat tyd of van waar die nagelate goederen door alle de bovengemelde perzoonen zyn geacquireert, aangeërft of denzelve aanbestorven.

Art. 23. De diacony zal de geringe middeltjes, welke de kinderen, die in het huys reeds ingenomen zyn of na deeze nog ingenomen zullen worden, voor de tyd hunner inneminge of eygen of aanbestorven zouden mogen zyn, voor het huys mogen eygenen en behouden, mitsgaders doen strekken tot subside van de alimentatie der armen weezen in het generaal.

Art. 24. Edog, de diacony zal niet in eygendom mogen behouden, maar by het uytgaan van dezelve kinderen uyt het huys aan hen moeten extraderen en mede geven alle, het geenen dezelve kinderen staande hunne alimentatie in het huys by erffenissen, legaten of giften verkreegen zoude mogen hebben, zullende egter het huys daar van de zuyvere vrugten genieten mogen, zo lange de voorschreve kinderen in het huys of door diaconen worden g'alimenteert en langer niet; en zulx alles, wat in deze drie laaste articulen is gestatueert, in overeenkomst van het g'arresteerde door hun Edele Groot Mogende op dato den 17^en^ December anno 1766.

Art. 25. Eene der g'alimenteerde kinderen uyt het huys gaande, het zy door huwelyk of wel, dat de bepaalde jaaren berykt hebbe en zig zelve buyten de diacony erneeren konde,

zal in zo een geval konnen volstaan met voor uytkoop te betalen eene somma van rd^{s} thien, dog zal als dan niet gaudeeren van het aan hem of haar hier voor toegestaane douceur.

Art. 29. En, ingevalle eene der g'alimenteerd geweest zynde kinderen eenigen tyd, na dat uyt het huys vertrokken is zonder zig uytgekogt te hebben, genegen mogten wezen hem of haar als nog uyt te kopen, zal de zodanige zig daar toe direct aan de hooge regeering by requeste moeten addresseeren, dewelke, na daar op ingenomen te hebben de consideratien en belangens van 't collegie van diaconen, de verzogte uytkoops waarde zal arresteren.

Art. 27. Zy zullen de kinderen van 1 à 2 jaaren, die door het collegie van diaconen in het huys gezonden worden, mogen besteeden buyten het huys, tot dat zy den ouderdom van drie jaaren bereikt en in staat zyn om in het huys gaade geslagen en opgepast te worden.

Art. 28. Ingevalle 'er eenig different mogte ontstaan tusschen het collegie van diaconen en de regenten en regentesse, zodanig, dat zy lieden de zaaken niet eens konnen worden, zo zal het collegie van diaconen het geschil moeten overbrengen by den heer Gouverneur Generaal omme derweegens het noodige ter uyt de weg ruyming te ordonneeren.

Art. 29. Zy zullen, nevens de regentesse, beurt om beurt, alle weeken eens of meermaalen, zo als zy dat zullen goedvinden, zelfs in perzoon in het huys komen om te ontwaaren, hoedanig 'er opgedischt word.

Art. 30. Het zo genaamde manges feest of jaarlyks tractement, den 9^{en} December 1732 by deze regeering bepaalt, zal na den gebruyke aan de weeskinderen gegeven worden en waar voor uyt der armen middelen rd^{s} 90 zal worden verstrekt aan de regenten, dewelke voortaan daar over de beschikking wel word gedemandeerd, dog alles met voorkennisse van het collegie van diaconen, dat ten dien eynde eenige dagen voor af, op verzoek van de regenten, in het wees-huys ter ordinaire kamer van diaconen zal vergaderen omme, ten byweezen van dezelve regenten, met den anderen te resumeeren de door hen

dien aangaande geformeerde en aan de vergadering als dan over te gevene schikking omtrent het gemelde manges feest.

Art. 31. En op dat men te geruster mag wezen, dat den inhoude dezes in allen deelen behoorlyk in agt genomen werde, zo zal het collegie van diaconen den eersten Maandag van het nieuwe jaar, des 's morgens ten 7 uuren, vergaderen in het huys, ter plaatze voormeld, en waar inne als dan meede zullen moeten verscheynen en zitplaatse naast den praeses, ter regter en linker zyde van denzelve, gegeven worden aan de beyde regenten en regentesse, ende zulx om een generaale revue te doen over alle de kinderen van het huys en zig naauwkeurig te informeeren na het gedrag der kinderen, wat dezelve geleerd of geprofiteert hebben en of zy behoorlyk na den teneur dezer ordonnancien zyn behandelt.

Art. 32. En zal by deeze occagie ook worden opgenomen alle de slaven en meubelen, tot het huys en de g'alimenteerdens gehorende, ten eynde die opneem te confronteren tegens den inventaris, die den boekhouder van de diacony gehouden zal zyn op nieuw daar van te formeeren, om alzo te konnen weten, of iets vermist word en of alles wel in goede ordre word gade geslagen en behandeld.

Art. 33. Laastelyk zullen de regenten in der tyd al zulke domesticque schikkingen en reglementen kunnen en mogen maken, als zy tot nodig bestier van 't huys zullen komen goed te vinden, en daar van behoorlyke aantekening houden en kennisse geven aan het collegie van diaconen, zonder dat nogtans die schikkingen deeze ordonnantie zullen vermogen te contrarieeren. En, by al dien men in der tyd mogte ervaren, dat het noodzakelyk ware in deze ordonnantie eenige verandering te maken, zullen de buyten regenten, dan wel het collegie van diaconen, met wederzyds advys, de vryheyd hebben zig dientwegen met de noodige vertogen aan deze regeering te addresseren.

TEN TWEEDEN.

Voor de buyten-regentesse.

Art. 1. Daar zal, zo als van oudsher, door de hooge

regeering dezer landen verkozen worden eene buyten-regentesse of buyten-moeder, zynde eene weduwe, lidmaat van de Gereformeerde gemeente, eerlyk, godvrugtig en van een bequame ouderdom, welke ook gehouden zal wezen alle Zaturdagen en voor al op dezelve tyd en uure, als de buyten-regenten vergaderen, in 't huys te compareeren om haar ampt ten besten van het zelve waar te neemen.

Art. 2. Zy zal agt neemen en zorge dragen over het bedienen van het huys en byzonderlyk over de meisjes, over haare opvoedinge, kleedinge, lywaat en andere dingen van diergelyke nature, als ook over het huysraad en alles, wat tot de keuken behoord.

Art. 3. Zy zal desgelyks opzigt nemen op de binne-moeder van het huys, op de slaven en op de oppassers der zieken en kleyne kinderen, op dat een iegelyk zyn pligt waarneeme, gelyk het behoord, tot welstand van 't huys.

Art. 4. Zy zal ook zorge dragen om in het huys te laten maken, niet alleen de kleederen en het lywaat voor de kinderen van het huys, maar ook, zo veel zulx doenlyk zal zyn, de kleederen en het lywaat, het welke de diaconen jaarlyks aan de diacony armen in het arm-huys geven; en zal het zelve daar na in het gemelde arm-huys worden uytgedeeld, volgens ordre van de buyten regenten van het zelve.

Art. 5. Zy zal de meisjes ten dien eynde al van der jeugt aan moeten doen gewennen tot het aanleeren van wolle- en linne nayen, breyen of andere handwerken, die binnen het huys geschieden en tot het huyshouden g'employeert konnen worden.

Art. 6. Zy zal de moeyten neemen om de rekeningen der perzoonen, die eenige waaren aan het huys hebben geleverd, na te zien en zal by de binnen-moeder of de huysgenoten van het gemelde huys vernemen, of dezelve waaren getrouwelyk zyn geleeverd; en, dit zo zynde, zal zy de gemelde rekeningen goedkeuren, om daar na door de regenten betaald te worden.

Art. 7. Zy zal de dogters, die den ouderdom van 14 á 15 jaaren bereykt hebben, met voorkennisse van de regenten mogen besteeden by fatzoennelyke vrouwen om dezelve den

tyd van 3, 4 of 5 jaaren voor kost en kleederen te dienen, ten eynde, zo veel doenlyk, te verminderen de lasten van het huys.

Art. 8. Zy zal zorge dragen, dat de kinderen van 't huys behoorlyk worden voorzien van bedde- en tafel-goed, en zulx na vorige gewoonte of zodanig, als zy ten nutte van het huys en de kinderen zal oordeelen te behoren, zullende tot den inkoop van dien aan de binne-moeder de noodige gelden door de buyten regenten verstrekt moeten worden.

Art. 9. Ook zal aan haar zorge gedemandeert blyven de verstrekking van het geene, dat zy zal oordeelen tot de begraving van een overleeden weeskind nodig te wezen.

TEN DERDEN.

Voor de binne-moeder.

Art. 1. Dezelve zal door de hooge overigheyd van den lande verkoren en permanent aangesteld worden.

Art. 2. Dog zal geene andere toegelaten, nog verkoren worden, als een bejaard perzoon, die lidmaat is van de Gereformeerde gemeente, godvrugtig, zeedig, getrouw en voorzigtig.

Art. 3. Deze zal haar lyftogt en onderhoud in huys hebben; en is haar niet g'oorloofd te veranderen of te verdragen eenig ding buytens huys, gelyk ook niet vermogen zal ymand anders te tracteren of te logeeren, dan die in het huys behoord.

Art. 4. Zy zal een zonderlinge zorge dragen, dat alle ordres, daar aan zy g'obligeert is, praecieselyk onderhouden en agtervolgd worden, zo by haar, als de wees-kinderen.

Art. 5. Als de diaconen, regenten en regentesse in het huys vergadert zyn, zo zal zy gehouden wezen haar lieden te dienen in het geene aangaat den welstand van 't huys, getrouwelyk rapporteerende het geene, dat gepasseert is of nog passeert in 't huys, als ook van de klagten, die daar zullen te doen zyn, op dat terstond daar inne worde voorzien.

Art. 6. Zy zal het oog houden en een naauwe opzigt neemen over alle de kinderen en dat tot dien eynde, datze

wel onderwezen worden, gehoorzaamheyd bewyzende aan die geenen, die over haar gesteld zyn, en wel gemaniert worden, in vreede leevende en goede eendragt onder malkanderen en met een yder houdende en haar. zo veel mogelyk, gewennende aan het spreeken van de Nederduytsche taal; en, byaldien een van de kinderen ziek word, zal zy daar van immediaat kennisse moeten geven aan de regenten, om door dezelve de noodige ordre te worden gesteld.

Art. 7. Zy zal ook byzonder agt neemen op de kinderen, dat zy by tyds te werk gaan tot dat geenen, dat wel voegd en past, zo tot de eerbaarheyd omtrent haar lichaam en gelaat, in kleeding, eeten en drinken, als ook in het aan- en afgaan van de tafel en diergelyke dingen meer.

Art. 8. Zy zal ook moeten letten op de kleederen, beddens, lywaat en meubelen en inzonderheyd op de bestiering van de keuken en alles, wat daar toe behoord, op dat alles eerlyk en zuyver gedaan en onderhouden worde, volgens ordre en practyk van een wel gereguleert huyshouden.

Art. 9. Zy zal ook gehouden zyn om door den mandadoor alle maanden te doen ophalen de winst der jongens by hunne meesters, en daar van alle drie maanden reekening aan de regenten doen.

Art. 10. Zy zal voor het aan de kinderen toegelegde, tot 2 1/2 rd[s] contant en 3 gantings ryst 's maands, aan dezelve moeten verzorgen, zo veel mogelyk en betamelyk ten hunnen genoegen; en zullen twee van de oudste wees-dogters, week om week, de ordonnantie over het eeten hebben.

Art. 11. Zy zal ook de nodige kost bezorgen aan de slaven, tot dit huys gehoorende en ten diensle van het zelve g'employeert werdende, en zulx voor de 20 stuyvers contant en drie gantings ryst 's maands, die de regenten aan haar zullen doen verstrekken.

Art. 12. Zy zal, ten dienste van het huys, mede nog genieten, alle maanden:

50 kannen clappus oly,
2 1/2 vadem brandhout,

2 rds contant tot inkoop van kaarsen voor het avondmaal der kinderen,

2 rds contant tot den inkoop van versche clappus oly, ten dienste van der kinderen hoofdhair,

1 1/2 rdr contant voor gaaren tot het nayen der kleederen,

3 rds contant voor wit quasten, kalk en andere benoodigheden van die natuur, en wyders zo veel zout, speceryen, Souratse zeep tot het wassen van der kinderen lywaat, meubelaire en keuken noodwendigheden en wes meer, als de regenten oordeelen zullen benodigt te wezen.

En zal al het voorschreven, zo voor haar, als voor de kinderen en slaven, mitsgaders ten dienste van het huys, aan dezelve alle maanden, dan wel om de drie maanden eens, door de regenten worden verstrekt.

Art. 13. Zy zal mede pertinent boekhouden van de namen, toe namen, ouderdom, geboorte plaats en afkomst der kinderen, dewelke in het huys door het collegie van diaconen gezonden worden, zo mede van alle, het geenen zy mede brengen of dezelve by vervolg toekomen mogte, daar van alle drie maanden overgevende eene specificque notitie, zo wel aan de vergadering van diaconen, als de regenten en de regentesse, omme derwegens, zulx vereyscht wordende, het nodige te beramen.

Art. 14. En zal zy ook gehouden zyn, invoegen als by het bovenstaande articul staat vermeld, boek te houden en kennisse te geven van die geenen, die met consent van de vergadering van diaconen weder uyt dit huys ontslagen worden, als ook van die geenen, die in het zelve komen te overlyden, de slaven en andere bediendens daar onder begreepen.

Art. 15. Zy zal zorgvuldig moeten beletten, dat door niemand, wie hy ook wezen mag, eenige sterke drank in het huys gebragt worde, zo mede het dobbelen en alle andere onbetamelykheden met kragt tegen gaan en beletten.

Art. 16. Zy word ook gelast agt te neemen, dat de speelen en oeffeningen der kinderen, op de oorloff dagen om hen te vermaken, wel g'ordonneerd zyn in alle eerbaarheyd en modestie.

Art. 17. Zy zal de kinderen van het huys lief hebben, niet als vreemde kinderen, maar gelyk of het haar eyge kinderen waaren, om dezelve alzo te bestieren en te regeeren als een regt-g'aarde moeder.

Art. 18. Zy zal ook toezien, dat de spyse op de bepaalde tyd, volgens een wel gereguleerde huyshouding, gereed zy.

Art. 19. Zy zal, onder opzigt der regenten, het gebied hebben over de slaven, die onder haar staan en hare beveelen gehoorzaamen zullen.

Art. 20. Van alle voorvallen in het huys, waar van het rapport tot den dag der ordinaire vergadering van de regenten niet kan uytgesteld worden, zal zy aanstonds aan den eersten regent kennisse geven, die dan zal gehouden zyn met den tweeden regent daar over te aboucheeren en voorts het noodige te werk te stellen.

Art. 21. Het ontbyt zal gehouden worden om seven uuren, na dat het morgen gebed gedaan zal zyn, het middagmaal praecis om twaalf uuren en het avondmaal om half agt uuren, aan één gemeene tafel, wordende bediend door de mandoor en mandooresse en de slavinnen van het huys.

Art. 22. Na het avondmaal zal zy agt nemen, dat de kinderen modest van tafel opstaan, de godsdienstige oeffeningen (naar het reglement) waargenomen worden en dat de kinderen uytterlyk voor half negen uuren slapen gaan, zonder geraas te maken of dertelheyd te pleegen; zullende de meysjes te zamen en ten eenemale afgezondert van de jongens in aparte vertrekken hun slaap plaats hebben en door de mandoresse, even gelyk de jongens door de mandoor, na bed gebragt en vervolgens in haar voornoemde vertrekken door dezelve opgesloten worden, ten eynde alle onbetamelykheden, na vermogen, voor te komen.

Art. 23. De moeder zal gehouden zyn, wanneer de kinderen, met verlof van de regenten of regentesse, hunne vrinden of maagen gaan bezoeken, door den mandadoor of mandoresse te laten informeren, of de kinderen wel waarlyk gaan naar de plaats en perzoon, door hen opgegeven; en, by bevinding van

het contrarie, zulx immediaat aan de regenten en regentesse doen communiceeren, omme by dezelve daar omtrent het nodige te beramen.

Art. 24. Zy zal, om alle ongelukken van brand voor te komen, gehouden weezen al het vuur en ligt, buyten het geenen ten dienste van de zieken of anders ten uytterste noodig is, des avonds om negen uuren uyt te doen.

Art. 25. Zy zal, zo wel als de schoolmeester, de kinderen, benevens de suppoosten van 't huys, die zulx verdienen, eene zagte vermaning en verbale correctie mogen geven, dog zy zal geene der zelve vermogen te schelden, veel min te slaan of te stooten; maar zy zal verpligt zyn om, wanneer haare berispingen en vermaningen van geen effect worden bevonden, daar van kennisse te geven aan de regenten, om door dezelve als dan tegens zulke ongehoorzame kinderen of suppoosten de nodige correctie en straffe te beraamen.

Art. 26. Zy zal voor dit alles uyt de middelen der diacony genieten tot een tractement, te weeten:
rd[s] 16 : 32 aan contanten en 3 gantings ryst 's maands;
en nog 's jaars eens:
1 stuk guinees, fyn gebleekt, cust,
1 » zeyldoek, fyn gebleekt, cust,
2 stukken gingam penasse, cust,
2 » niquaniassen, Sourats,
2 » Chinees linnen,
1 stuk geras, Bengaals, en
6 stukken photas, Bengaals, of, by manquement van het gemelde lywaat, de waarde van dien in contant.

Art. 27. Aan ordentelyke lieden zal geenzints mogen verhindert of verboden worden in dit gods-huys te komen om de weezen met een goed hart of voornemen te bezoeken, veel min zal men dezelve by zodanige gelegenheyd kwaalyk mogen bejegenen, maar integendeel zal de binne-moeder zodanige perzonen vrindelyk ontfangen en tot milddadigheyd omtrent de arme wezen animeeren.

TEN VIERDEN.

Voor de schoolmeester.

Art. 1. Denzelve zal, met voorkennisse van het collegie van diaconen, door het collegie van scholarchen verkozen en aangesteld worden.

Art. 2. Des 's morgens zullen de ambagts-gezellen en kinderen boven de vyf jaren oud te half zes uuren moeten op wezen, terwyl een half uur daar aan door den meester het morgen-gebed zal worden gedaan en 's avonds het avond gebed te agt uuren. Dog, ingevalle de meester door ziekte of andere ongelegenheden daar toe niet in staat was, zal zulx door een van de oudste jongens of meisjes moeten geschieden by beurten, waar by alle de andere kinderen met alle eerbied zullen moeten assisteeren.

Art. 3. De gestelde tyden, op dewelke de meester schoolhouden zal, word gereguleerd voor kinderen, die nog op geen ambagt gaan, des 's morgens ten agt uuren en te eyndigen ten elf uuren, en des nademiddags ten twee uuren en te eyndigen ten vyf uuren. Zullende daar van uytgezondert weezen Woensdag en Zaterdag nademiddag, wanneer te half vier uuren speeltyd zal worden gegeven; en zal hy, buyten ziekte of andere, hooge noodzakelykheden, zig uyt het school niet mogen absenteeren of door een ander zyn dienst laten waarnemen, dan met consent van de regenten.

Art. 4. De bestemde tyd tot het school houden zal by den meester zorgvuldig in agt genomen worden en de kinderen door hem in die ordre gehouden om zig praccies op den gestelden tyd in de school te laten vinden.

Art. 5. De meester zal, behalven zyn eygene kinderen of die van de binnen-moeder en de mandoor, zoo zy die hebben, volstrekt geene andere kinderen in de school mogen aanneemen, dan die werkelyk in het huis g'alimenteert worden.

Art. 6. De school tyden zullen begonnen en aangevangen worden met een gebed, het geen daar toe by den meester zal

worden opgesteld, en tot het doen van welk gebed eenige van de oudste en bequaamste kinderen zullen gebruykt worden om zulx by beurt wisseling te verrigten.

Art. 7. Hy zal de kinderen na derzelver jaaren, begrip en vermogen getrouw en naarstig onderwyzen in het leezen en schryven, ook in de cyfferkonst, en voor al dezelve van der jeugd af aan tragten in te scherpen de beginselen van de Gereformeerde religie, hen vroeg leeren het gebed des Heeren, het morgen- en avond-gebed, de gebeeden voor en na den eeten en verdere, andere nuttige gebeden, de twaalf articulen des geloofs, de tien geboden en den Heydelbergsche catechismus. Voorts hen, zo veel doenlyk, gewennen aan het spreeken der Nederduytsche taal, op dat zy met des te meer nuttigheyd en stigting de openbaare prediking in de Hollandsche kerk mogen by woonen.

Art. 8. Hy zal de kinderen gestadig voor houden Godsnaam niet ligtvaardig te gebruyken, niet te vloeken, nog te sweeren, hen tot de vreese Gods aanmanende.

Art. 9. Insgelyks zal hy 'er zig op moeten toeleggen om by alle bekwame gelegenheden hun opzettelyk in te boezemen eene ware eerbied en hoog agting, niet alleen voor de moeder van het huys, maar ook voor de overheden des lands, als van God aangesteld, als mede voor hunne leeraaren, de diaconen, de regenten en hunnen meester, hun inscherpende, wat dankbaarheyd, verpligting en gehoorzaamheyd zy aan dezelve schuldig zyn; en voorts alles aanwenden, wat mogelyk is, om deze arme jeugd te beschaven, goede zeeden, burgerlyke beleefdheyd en gedienstigheyd in te prenten, alle deftige lieden, welke zy op straat ontmoeten, beleefdelyk te leeren groeten, enz.

Art. 10. Onder de maaltyd zal de meester door een bekwaam scholier de heylige Schriftuur laten lezen, waar toe eenige zullen gesteld worden, die zulx by beurten verrigten; en zal het zelve met stilzwygen, in eerbiedigheyd door een yder worden aangehoord; ook zal des avonds na den eeten een gedeelte van een psalm gezongen worden.

Art. 11. De meester zal de kinderen van het huys des

Zondags, Dingsdags en Woensdags ter kerke geleiden, in deze ordre en rang; eerst de meisjes en dan de jongens, gaande alle twee aan twee; en zal niemand zig van het kerk gaan mogen onthouden, dan die om noodzakelyke dienst in het huys of door ziekte van de meester zullen g'excuseert worden; en zullen alle dezelve des Zondags 's morgens ten agt uuren en des nademiddags een quart voor 4 uuren, en Woensdags 's morgens ten half negen uuren in de Hollandsche kerk, mitsgaders des Dingsdags avonds voor 6 uuren in de hospitaals kerk ter bywooning van de catechisatie moeten zyn; en zal den geenen, die op de bestemde uuren zig absenteert of niet maakt in gereedheyd te zyn, daar over op ordre van de regenten gestraft worden.

Art. 12. Zy zullen ook in dezelfde ordre en geleide, na de verrigting van den godsdienst, weder te huys keeren; en zal de meester voor al zorge moeten dragen, dat de kinderen by het uytgaan en op straat zig geschikt gedraagen, niet roepen, tieren en langs de straat loopen speelen, maar behoorlyk gaan, zullende de schuldige bestraft of ook, na de zaak vereyscht, daar voor gekastyd worden.

Art. 13. En zal de meester moeten zorgen, dat 'er alle Sondagen nademiddag een van de kinderen in staat is om overluyt en van buyten te antwoorden op de catechismus vragen, over dewelke als dan gepredikt zal worden, en waar van hy, of zelver of door den koster, voor dat de predikant op stoel komt, aan denzelve kennisse zal moeten geven.

Art. 14. Hy zal in de school geene boeken laaten gebruyken, dan die stigtelyk zyn en aanleyding geven tot godzaligheyd en goede zeeden, en die alvorens aan de regenten zullen worden vertoond en goedgekeurd.

Art. 15. Ten opzigte der kastydinge van de schoolkinderen zal de meester, zo veel doenlyk is, het kastyden door slagen tot zyn laatste toevlugt neemen en voor al van alle wreede en gevaarlyke straf oeffening zig onthouden; zullende zig, ingevallen van hoog gaande hartnekkigheyd en buyten sporigheden, moeten addresseeren aan de regenten, die als dan op de beste wyze zullen tragten daar in te voorzien.

Art. 16. Voor het overige word hem ernstig gelast zig meest te bedienen van zulke straffen, die op de schaamte werken, en van zodanige bestraffingen, welke geschikt konnen zyn om de kinderen van het quaade en het schadelyke hunner misdryven of nalatigheden te overtuygen, en in alles zig by de kinderen zo wel bemind en g'agt, als gevreesd en ontzien te maken.

Art. 17. Ook zal de meester gehouden zyn de school ten allen tyden behoorlyk schoon en gereynigd te houden, daar toe employeerende de slaven van het huys.

Art. 18. De meester zal voor dit alles genieten uytterlyk 24 rd^s ter maand, zonder meer.

Art. 19. Dog van de boeken, papieren en verder schrift benoodigtheden, dewelke door de meester ingekogt en verstrekt zullen worden, zal hy alle drie maanden eens een reekening formeeren, die hy aan de regenten zal overleveren en door dewelke hy, na gedane resumtie, de nodige betalinge daar op zal erlangen.

Art. 20. En op dat al het voorschreeven in dit hoofdstuk des te naauwkeuriger zal worden waargenomen, zullen de leeden van het collegie van scholarchen, het zy afzonderlyk, het zy twee of meer te samen, zo dikwils zy zulx nodig agten of verkiezen, onverwagt deeze school mede bezoeken en letten, of de goede ordre in dezelve allezints worde waargenomen; en zal den schoolmeester en de kinderen verpligt zyn dezelve scholarchen ten allen tyde met behoorlyke reverentie te ontfangen en rekenschap te geven van het geen, waar na zy, met betrekking tot hun school, door de scholarchen gevraagd worden.

Art. 21. Eyndelyk zal den schoolmeester ten allen tyden onderworpen zyn de betamelyke correctie, niet alleen van de scholarchen, maar ook van de regenten, tot zo verre, dat hy, tegens zyne instructie merkelyk en by herhaling zig misdragende, door dezelve scholarchen of door de regenten of met kennis geving aan het collegie van diaconen zal konnen afgezet worden van zyn post.

TEN VYFDEN.

Voor de suppoosten en verdere bediendens.

Art. 1. Ten dienste van het huys zal by 't collegie van diaconen aangenomen worden een bejaard perzoon, getrouwd en van een ordentelyk gedrag omme als portier en, neven zyn vrouw, als mandoor en mandoresse te ageeren.

Art. 2. Ook zullen nog, zo ter oppassing van de kinderen, als ter waarneeming van alle huysdiensten, by het gemelde collegie van diaconen ingekogt of aangehouden worden de nodige slave jongens en meydens; dog het getal derzelve zal niet te boven mogen gaan 20 à 25 stuks, de kinderen daar onder gerekent.

Art. 3. De mandoor en mandoresse zullen de beveelen van de binne-moeder, als mede die van de regenten en regentesse, prompt observeeren. Desgelyks zullen ook gehouden zyn de slaven.

Art. 4. En zal, by verregaand wangedrag van eene der lyfeygenen, daar van aan het collegie van diaconen door de regenten kennisse worden gegeven, ten eynde dezelve door het gemelde collegie verkogt en inkoop van een ander, des nodig zynde, gedaan worde.

Art. 5. De mandoor en mandoresse zullen mede alle mogelyk reguard slaan op de kinderen van het huys en inzonderheyd op die geenen, dewelke nog geheel jong en de hulpe van anderen niet ontbeeren konnen.

Art. 6. De mandoor en mandoresse zullen te zamen hier voor genieten:

6 rd[s] contant en 6 ganting ryst 's maands, en voorts 's jaars:
1 stuk gingam, gestreepte cust,
1 » guinees, gemeen gebleekt, cust,
1 » geraas, Bengaals,
4 stukken Souratse kleedjes.

Art. 7. Dog de slaven zullen, buyten de 20 stuyvers en 3 gantings ryst 's maands, hier voor onder het articul van

de binnen-moeder voor de kost bepaald, nog genieten alle jaren, om de zes maanden te verdeelen, te weeten:

de meydens:
4 p^s baatjes van guinees, gemeen gebleekt,
3 » koetangs of borstrokken van Chinees linnen,
3 » photassen, Bengaals, en
1 » neusdoek;

de jongens:
4 p^s broeken van Niquaniasse sourats,
2 » hembdrokken van dito,
2 » baatjes van bruin, blauw salemporis cust, en
2 » neusdoeken.

TEN SESDEN.

De wees kinderen.

Art. 1. De kinderen zullen aan de gemeene tafel aanzitten, als:
1° de meisjes van 12 jaaren en daar boven;
2° de meisjes van 4 tot 11 jaaren;
3° de jongens, die op ambagten gaan, en
4° de overige jongens na ouderdom.

Art. 2. De gebeeden voor en na den eeten zullen eerbiedigIyk en zonder te missen gedaan worden.

Art. 3. Zy zullen zig wagten van te krakeelen, verwytingen, dreygementen van slaan, vuyle woorden, ligtvaardig sweeren, vloeken, lasteren en van het leezen van oneerlyke boeken, enz.; en wie hier aan schuldig zal zyn, zal gestraft worden, te weeten: de jongens na het goedvinden der regenten en de meisjes na het goedvinden der regentesse, met voorkennisse der regenten.

Art. 4. Niemand zal vermogen het goed van een ander na zig te nemen of tragten te verduysteren, onder wat pretext zulx ook zoude mogen weezen, of zal, zulx doende, daar over exemplaar gestraft worden.

Art. 5. De gezonde kinderen zullen, ter ordre van de

binnen-moeder, by beurte op de zieken moeten passen en, zulx weygerende of daar van aflopende, gecorrigeert worden.

Art. 6. De jongens zullen niet met de meisjes verkeeren, nog ook in haar vertrek komen, gelyk ook niet de meisjes in dat van de jongens; ook zullen zy geen gemeenschap met malkanderen mogen houden of zig aan elkanderen verloven geduurende de tyd, dat zy in het huys zyn.

Art. 7. Niemand zal vermogen des 's nagts uyt het huys te blyven, nog zyn vrienden gaan bezoeken of uyt het huys gaan zonder consent van de binnen-moeder, die zulx egter niet zal vermogen te verleenen dan op voorgaande bekome permissie, omtrent de jongens van de regenten en omtrent de meisjes van de regentesse; en zullen zy, verlof bekomen hebbende, nogtans zorge moeten dragen, dat zy telkens des 's avonds uyterlyk ten half zeven uuren weder in het huys te rug gekomen zyn, op poene van correctie.

Art. 8. Zo ymand in zyn ambagt door naarstigheid wat meerder als zyn loon mogte overwinnen, zulx zal hy niet vermogen te versnoepen of te verspillen, maar zal het zelve ten zynen nutte nogtans wel mogen besteeden, mits dat zulx geschiedde met voorkennisse van de moeder van het huys.

Art. 9. Zij zullen elkanderen een byzondere liefde en genegenheyd toe dragen, gelyk ook jeegens de regenten, regentesse en moeder van het huys, bewyzende haar alle eerbied en volkome gehoorzaamheyd, gelyk goede en getrouwe kinderen, volgens Gods gebod, gehouden zyn aan hunne vader en moeder te bewyzen.

9 April. *Reglement voor het armen-huis te Batavia.*

EERSTELYK.

Voor de regenten.

Art. 1. Dit huys zal, even als het diacony weeshuis, worden geregeerd en bestierd, onder het gezag van het collegie van diaconen, door dezelfde regenten, die tans in het weeshuis zyn

benoemd, dan wel door twee andere, diergelyke personen, na het goedvinden der hooge regeering en by dezelve daar toe te verkiesen.

Art. 2. Zy zullen eenmaal ter maand, te weeten: den laatsten Vrydag van dezelve, des 's morgens ten 7 uuren, en voorts zoo meenigmaal, als het de nood vereischen zal, in dit huis vergaaderen, even en ten zulken einde, gelyk in het diacony weeshuis geschied en gereguleerd is.

Art. 3. Aan deeze twee regenten zal zo veel en geen meerder magt worden gegeven als hen in het diacony weeshuis is gedefereerd; alle het welke alhier, voor zoo verre zulx op dit huis kan gepast worden en by de volgende articulen niet verandert is, voor geinsereert word gehouden.

Art. 4. Wanneer zy gereed zyn om van de uitgaven in dit huis, zoo als op articul 6 der eerste afdeeling van d'ordonnantie voor het diacony weeshuis is gestatueert, pertinente rekening aan het collegie van diaconen te doen, zullen diaconen daar toe op den eersten Dingsdag na de drie maanden, des morgens ten 7 uuren, vergaderen ter hunner ordinaire vergaderkamer in dit huis en in welke vergadering zy, regenten, zitplaats zullen hebben, even als in het diacony weeshuis.

Art. 5. Het collegie van diaconen zal alle de genen, die zy gelasten, dat in dit huis ingenomen en gealimenteerd moeten worden, voorzien van het volgende tot hun onderhoud, te weeten:

alle maanden in contant aan ieder Europees, het zy man ofte vrouw................................ rd^s^ 4½
aan ieder Casties of Mixtise, het zy man of vrouw.. » 3¼
aan inlandsche mans of vrouwen, die genoegzaam niets of weinig konnen toebrengen om hen selven door eenig handwerk of anders het nodige onderhoud te verzorgen, ieder............................ » 1⅞
aan kinderen, die nog zo jong zyn, dat hen zelven niet konnen redden.......................... » 1
en aan die genen, het zy mans of vrouwen, dewelke door werken of anders hen zelven nog min of meer eenig soulaas konnen toebrengen, ieder.......... st^s^ 30

en jaarlyks tot kleeding aan een Europeese, Castiese en Mixtiese mans perzoon:
2 p^s rokken, en
2 » broeken van blauwe drongang,
3 » hembden van guinees, gemeen gebleekt,
3 paren koussen,
1 p^s hoed,
2 » kussen sloopen,
1 » Bengaals of Souratse sprey;
aan ieder Europeese vrouw:
2 p^s Bengaalse chitsen,
2 paren koussen,
1 p^s guinees, gemeen gebleekt, fyn,
2 » kussen sloopen,
1 » sprey,
2 » neusdoeken, en
3 » Souratse kleedjes;
aan ieder Castiese en Mixtiese vrouw:
2 p^s cabayen van Bengaals chits,
1 » neusdoek,
2 » baatjes,
2 » koetangs of borstrokken,
3 » Souratse kleedjes,
2 » kussen sloopen, en
1 » sprey;
aan ieder inlandse man:
2 p^s baatjes, en
2 » broeken van blaauw salempoeris, en
1 » neusdoek;
en aan ieder inlandse vrouw:
4 p^s baatjes,
2 » coetangs of borstrokken,
2 » Souratse kleedjes, en
1 » neusdoek.

En zal de bepaling van de vyf voornoemde classen geschieden door het collegie van diaconen by de aanneeming derselve, dog

de uitdeeling, zoo van het geene alle maanden in contant, als het geene alle jaaren in lywaat word verstrekt, zal blyven aan de beschikking van de regenten, even als omtrent het diacony weeshuis.

Art. 6. In dit huis zullen geene gehuwde personen of die met kinderen belast zyn, worden ingenomen; ook geene kinderen, welker vader of moeder binnen deeze stad woonen; maar zullen dezelve, gebrek hebbende, op de ordinaire manier onder de buiten armen, ter ordre van het collegie van diaconen, worden bedeeld, uitgesondert, wanneer in opzigt van kinderen, welker vader of moeder alhier woonen, daar toe dringende redenen by het collegie van diaconen voorhanden zyn. En zullen alle de geenen, die in dit huis gebragt worden, moeten weesen van de Gereformeerde religie.

Art. 7. Daar zal een generale notitie gehouden worden van alle oude lieden en kinderen, die in dit huis ter alimentatie worden ingenomen, met byvoeging van derzelver ouderdom; en zal een iegelyk na zyn vermogen worden te werk gesteld, vrouwen inzonderheid tot nayen en breyen en de mans, als omtrent de diacony wees jongens staat g'expresseert, aantekenende het geene door een ieder van hun gewonnen word, om ten voordeele van de armen verantwoord te worden.

Art. 8. Tot meyden in de huishouding zullen worden gebruikt eenige van de grootste en bekwaamste meysjes, naar dat regenten bevinden zullen zulx noodig te weezen; en onder de oude vrouwen zullen eenigen geordonneerd worden te verrigten zoodanige diensten in het huis, als aan haar aangezegd zullen worden.

Art. 9. Zoo eenige van de bedienden of g'alimenteerden zig kwalyk comporteerden, zullen dezelve met alle bescheidenheid tot beeterschap worden vermaand en, daar aan geen gehoor geevende, naar merites worden gecorrigeert en gestraft; en, by continuatie in een kwaad gedrag voortgaande, met communicatie van het collegie van diaconen uit het huis worden gezet, ten afschrik van anderen.

Art. 10. Alle jongens en meisjes zullen moeten gekleed

worden in eenderley gewaad en couleur en de oude lieden zoodanig, als ter meeste menagie zal worden goedgevonden.

Art. 11. Omtrent het dimitteeren van eenig jongman of jonge dogter uit het huis zal geobserveerd worden, het geene omtrent de diacony weeskinderen is gestatueert, zoo wel ten aanzien van hunnen ouderdom en den uitkoop of 't douceur van uitsetting van dezelve, als aangaande de erffenisse, enz., hun aangekomen of by overlyden door hun nagelaten wordende.

Art. 12. De verkiezing en afzetting van alle bediendens, tot den armen gehoorende, excepto den binnen-regent, zal blyven gedemandeert aan het collegie van diaconen.

Art. 13. Wanneer iemand door het collegie van diaconen in het huis ingenomen word, zullen desselfs meubeltjes, voor zoo verre niet in het huis te employeeren zyn, verkogt worden, gelyk ook al, het geene de zoodanige na de inneeminge uit eenigen hoofde mogte aankomen, ten behoeven van de diacony zal blyven vervallen, zoo als zulx bevoorens geweest is, ten ware het zelve zoo important was, dat daaruit konde gerestitueert worden het geene den zelven van de diacony, zoo buyten, als binnen het huis, hadde genoten en hy of zy genegen was dan uit het huis te gaan; zullende in dit geval, boven het verschot der diacony, voor ieder jaar, dat iemand in dit huis is geweest, moeten worden betaald rds 50.

Art. 14 Zy zullen zig mede in alles exact informeeren op alle legaten of erffenissen, die de gealimenteerden zouden mogen aankomen, als mede op alle andere voordeelen, die men uit hoofde van de gealimenteerde zoude konnen genieten, ten welken einde of omme hier in met meerder zeekerheid als pro dato te werk te konnen gaan, in steede van het geordonneerde by § 113 van de oude ordonnantie, de regenten voortaan alle maanden eens hun moeten vervoegen ter secretarye van Weesmeesteren met een alphabetisch register van alle de in het diacony weeshuis en in het arm huis gealimenteerd geweest zynde of nog gealimenteerd wordende personen, ten einde door den boekhouder en gezwoore clercq van dat collegie by de in die maand aldaar geregistreerde testamenten nagegaan te

worden, of ook eenige van die geenen, die op dat register bekend staan, overleden, dan wel met erffenisse of legaten gebeneficeert zyn; en zal, by ontdekking van dien, in beide de onderstelde gevallen daar van door de regenten inmediaat kennisse moeten worden gegeven aan de van wegens het collegie van diaconen gecommitteerde proces- en legaat besorgers, om aanstonds de invordering te konnen doen.

Art. 15. Daar zal by de regenten, ten overstaan van den boekhouder van het collegie van diaconen, op nieuw worden geformeert een inventaris van alle de meubelen, huis-raad en verdere inboel, tot het huis en de gealimenteerdens gehoorende, om by de regenten altoos en voorts eens alle jaaren by de revue, dewelke door het collegie van diaconen, even en tot zulken einde, als in het diacony weeshuis, den eersten Dingsdag van het nieuwe jaar, des morgens ten 7 uuren zal gehouden worden, te konnen nagaan, of iets vermist word, zoo mede of alles in goede ordre word gade geslagen en behandeld.

TEN TWEEDE.

Voor den binnen-regent.

Art. 1. Dezelve zal door de hooge regeering deezer landen verkoren en permanent aangestelt worden.

Art. 2. Dog zal geen andere toegelaten, nog verkoren worden, als die bejaard en litmaat is van de ware, Gereformeerde gemeente, godvrugtig, zeedig, getrouw en voorzigtig.

Art. 3. Het is hem niet geoorloofd te veranderen of te verdragen eenig ding buyten het huis, het gene tot het zelve behoord, gelyk hy ook niet vermag iemand anders te tracteeren of te logeeren, dan die in het huys behoord.

Art. 4. Hy zal een zonderlinge zorge dragen, dat alle ordres, daar aan hy geobligeerd is, precieselyk onderhouden en agtergevolgt worden, zoo by hem, als de suppoosten en inwoonders van het huis.

Art. 5. Als de diaconen of regenten in het huis vergadert zyn, zal hy gehouden weezen hun te dienen in het geene, dat

aangaat de welstand van het huis, getrouwelyk rapporteerende het geene gepasseert is of nog passeerd in 't huis, als ook van de klagten, die daar zullen te doen zyn, op dat terstond daar in worde voorzien.

Art. 6. Hy zal ook het oog houden en een nauwe toesigt nemen over alle de kinderen der gealimenteerdens, en dat tot dien einde, dat s'wel onderweezen worden, gehoorzaamheid bewyzende aan die geenen, die over hun gesteld zyn, en wel gemanieert worden, in vreede levende en goede eendragt onder malkanderen en met een iegelyk houdende.

Art. 7. Hy zal ook byzonder agt moeten neemen op de kinderen, dat ze by tyds te werk gaan en tot het geene wel voegd en past, zo tot de eerbaarheid in kleeding, eeten en drinken.

Art. 8. Hy zal ook moeten letten op de kleederen, beddens, lywaad en meubelen en inzonderheid op de bestiering van de keuken en alles, wat daar toe behoord, op dat alles eerlyk en behoorlyk gedaan en onderhouden worde, volgens ordre en practycq van een wel gereguleert huishouden.

Art. 9. En, ingevalle eene der gealimenteerdens ziek word, zal hy daar van inmediaat kennisse moeten geeven aan de regenten, om door dezelve de noodige ordre te worden gesteld.

Art. 10. Indien by het collegie van diaconen wierde gereguleert dat eenige perzonen met de vader aan tafel zullen eeten, zal zulx moeten worden opgevolgd en zoodanige perzonen aldaar met alle vriendelykheid worden ontvangen en behandeld.

Art. 11. Hy zal geene perzonen of kinderen om gepleegde misdaden aan een blok mogen stellen of in een vertrek opsluiten, buyten goedkeuring van de regenten, maar zal alle wanordre en onbehoorlykheeden, die gepleegd worden, aanstonds aangeeven aan den eersten regent, zonder daar omtrent eenige verschoning te gebruyken.

Art. 12. Hy zal ook zorge dragen, dat altoos, zelfs op de speeltyden, de jongens en meisjes gesepareert zyn en dat dezelve niet onder den anderen loopen.

Art. 13. Hy zal zig in allen deelen geschikt en godvrugtig

gedragen, voorbeeld geevende aan de geenen, waar over hy directie voerd; dezelve met alle teederheid en liefde behandelen en zorge dragen, dat zulx door zyn eige huisgesin mede agtervolgd word. Voorts zal hy zig generaalyk in zyne directie trouw en eerlyk gedragen en alle mogelyke menagie tragten te oeffenen.

Art. 14. Hy zal zig met alle reverentie gedragen omtrent het collegie van diaconen en de buiten-regenten, en alle schikkingen, die gemaakt zyn of na dato gemaakt zullen worden, opvolgen, zonder eenige te negligeeren; ook bezorgen, dat alle bedienden en andere perzonen, zyn opzigt aanbevolen en onderworpen, zig in goede tugt en ordre houden, dat 'er geen tweedragt in het huis zy en dat allen ende een ieder zig modest en stigtelyk gedrage.

Art. 15. Hy zal geene ordres of schikkingen in het huis mogen veranderen of invoeren zonder kennisse en toestemming van de regenten.

Art. 16. Hy zal ook moeten gedogen, dat de regenten zig in het huis begeeven zoo menigmalen, als het hun gelieven zal, en alles onderzoeken en nagaan, wanneer hy altoos bereid zal moeten zyn om alles aan te wyzen en te vertonen.

Art. 17. De krankzinnigen, dewelke door het collegie van diaconen in dit huis gezonden worden, dan wel ter ordre van de hooge regeering deezer landen of op ordonnantie van een der twee collegien van justitie in het zelve geplaatst worden, zal hy inmediaat inneemen en, na gedane kennis geeving aan het collegie van diaconen en de regenten, dezelve vervolgens byzonder gade slaan en door de mandadoors doen bewaken; edog, al zulke perzonen zyn by hun leeven of hun erfgenamen na hunnen dood aan de diacony niet verder verbonden dan alleen tot de bloote restitutie van het geene de zoodanigen uit de diacony middelen genoten hebben.

Art. 18. Hy zal moeten zorgen, dat hunne spyse wel en na behooren worde gekookt en ter gezetter tyd aan dezelve voorgezet, ten welken einde de bezorging daar van aan hem word gedemandeerd; en zal hy ten dien einde voor ieder der

krankzinnigen, die opgesloten en bewaard worden en dewelke om hunne armoede door het collegie van diaconen moeten worden gealimenteert, alle maanden genieten in contant rd^s 6 en drie gantings ryst.

Art. 19. Voor welke genot, buyten kleederen en bedde goed, item alle maanden nog 1 rd^r voor brandhoud, peper en zout, hy ook, met permissie van 't collegie van diaconen en kennis geeving aan de regenten, in het huis zal moeten inneemen alle perzonen, die uit hoofde van kranksinnigheid in het zelve door particulieren, ten hunnen kosten en buyten bemoeyenisse van de diacony, gezonden worden; en zal hy daar omtrent, zoo in het oppassen en bewaken, als andersints, onder die zelve verpligting leggen, als hem zulx omtrent die geenen, die van de diacony worden gealimenteert, is voorgeschreven.

Art. 20. Alle weduwenaars en weduwen, kinderen hebbende, zullen met hunne kinderen appart of wel, twee familien niet te groot zynde, by den anderen in een huisje gelogeerd worden; maar van die geenen, die haar zonder kinderen bevinden, zullen de mans alle by malkanderen in een groote apparte kamer en zoo mede de vrouwen in een andere kamer gelogeerd worden.

Art. 21. Edog kinderen, die, om hunne jongheid, zig zelve nog niet redden konnen, zullen ter oppassing worden gegeeven aan een der gealimenteerde weduwen, die daar voor of voor de kost en kleederen van het zelve zal genieten dat geene, dat hier na speciaal omtrent de gealimenteerdens bepaald zal worden.

Art. 22. De armen en kranksinnigen, die door de diacony worden gealimenteerd, zal hy, in soo verre het Europeese, Castisen en Mixtisen zyn, moeten voorzien van het noodige bedde goed en, in cas van overlyden, ook van de vereischte dood kleederen; en waar toe hy 't noodige van de regenten zal ontvangen.

Art. 23. Aan de slaaven, ten dienste van dit huis ingekogt, zal hy de noodige spyse moeten bezorgen, daar voor genietende voor ieder slaaf alle maanden 20 stuivers en drie gantings ryst.

Art. 24. Hy zal, nevens zyn vrouw en kinderen, zoo hy die heeft, genieten vrye inwooning in het huis, als mede vry vuur en ligt; en zal aan hem boven dien gegeven worden, te weeten: alle maanden in contant rd[s] 30 en aan ryst 97 gantings, voorts aan brandhout 5 vadem, aan lamp oly 136 kannen en tot den inkoop van kaarssen en verdere noodwendigheden rd[s] 8.

Wyders nog alle ses maanden eens:

2½ ℔ speceryen,
5 rd[s] zecq geld,
100 ℔ peeper, en
't benoodigde zout.

En dewyl deeze vier laatste articulen ook zyn gedestineert voor de binnen armen, zoo zal het aan de regenten gedemandeert blyven het zelve te vermeerderen of te verminderen, na mate van het getal der gealimenteerdens in dit huis.

Art. 25. Aan ordentelyke lieden zal geenzints mogen verhinderd of verboden worden in dit gods huis te komen om de armen met een goed hart of voorneemen te bezoeken, veel min zal men dezelve by zoodanige gelegentheid qualyk mogen bejegenen, maar in tegendeel zal de binnen-regent zoodanige perzonen vriendelyk ontvangen en tot mildadigheid omtrent de armen animeeren.

TEN DERDE.

Voor den leermeester.

Art. 1. Denzelve zal, met voorkennisse van het collegie van diaconen, door het collegie van scholarchen verkozen en aangesteld worden.

Art. 2. De gestelde tyden, op de welke de meester schoolhouden zal, word gereguleerd, voor kinderen, die nog op geen ambagt gaan, des 's morgens ten agt uuren en te eindigen ten 11 uuren, en des namiddags ten twee uuren en te eindigen ten 5 uuren, zullende daar van uitgezondert weezen Woensdag en Saturdag nademiddag, wanneer te half vier uuren speeltyd zal worden gegeeven; en zal hy, buyten ziekte of

andere, hooge noodzakelykheeden, zig uit het school niet mogen absenteeren of door een ander zyn dienst laaten waarneemen, dan met consent van de regenten.

Art. 3. De bestemde tyd tot het schoolhouden zal by den meester zorgvuldig in agt genomen worden en de kinderen door hem in die ordre gehouden, om zig praecis op de gestelde tyd in de school te laaten vinden.

Art. 4. De meester zal, behalven zyn eige kinderen of die van de binnen-regent en de mandoors, zoo zy die hebben, volstrekt geene andere kinderen in de school mogen aannemen, dan die werkelyk in het huis gealimenteerd worden.

Art. 5. De schooltyden zullen begonnen en aangevangen worden met een gebed, het geen daar toe by den meester, met goedvinden van de regenten, zal worden opgesteld; en tot het doen van welk gebed eenige van de oudste en bekwaamste kinderen zullen gebruikt worden, om zulks by beurt wisseling te verrigten.

Art. 6. Hy zal de kinderen, na derzelver jaaren, begrip en vermogen, getrouw en naarstig onderwyzen in het leezen en schryven, ook in de cyffer konst, en voor al dezelve van der jeugd af aan tragten in te scherpen de beginzelen van de Gereformeerde religie, hen vroeg leeren het gebed des Heeren, het morgen en avond gebed, de gebeeden voor en na den eeten en verdere, andere nuttige gebeeden, de 12 articulen des geloofs, de tien geboden en den Heidelbergse katechismus;

Art. 7. Hy zal de kinderen gestadig voorhouden, Godsnaam niet ligtvaardig te gebruiken, niet te vloeken, nog te zweeren, hen tot de vreeze Gods aanmanende.

Art. 8. Insgelyks zal hy 'er zig op moeten toeleggen om, by alle bekwaame geleegentheeden, hun opzettelyk in te boesemen eene waare eerbied en hoogagting, niet alleen voor de binnen-regent, maar ook voor de overheeden des lands, als van God aangesteld, als mede voor hunne leeraren, de diaconen, de regenten en hunnen meester, hun inscherpende, wat dankbaarheid, verpligting en gehoorzaamheid zy aan dezelve schuldig zyn, en voorts alles aanwenden, wat mogelyk is, omme deeze

arme jeugd te beschaven, goede zeeden, burgerlyke beleefdheid en gedienstigheid in te prenten, alle deftige lieden, welke zy op straat ontmoeten, beleefdelyk te leeren groeten, enz.

Art. 9. Hy zal ook alle morgen en alle avonden, om 6 uuren precies, zoo in de inlandsche, als in de Hollandsche taal, een gebed doen, dan wel, by ziekte of andere ongelegendheeden, het zelve laaten doen door een van de bekwaamste der kinderen of bejaarde gealimenteerdens, en zal telkens het gantsche Christen huisgezin, de binnen-regent daar onder gerekend, met alle eerbied daar by adsisteeren.

Art. 10. Hy zal alle bejaarde en kinderen des Sondags voor en nademiddag ter behoorlyker tyd ter kerke geleiden; en zal niemand zig van de kerkgang mogen onthouden, dan die om noodzakelyke dienst in 't huis of door ziekte by de meester zal worden g'excuseert.

Art. 11. Hy zal zorge moeten dragen, dat de gezamentlyke huisgenoten zig geschikt en eerbiedig gedragen.

Art. 12. Hy zal in de school geene boeken laaten gebruiken, dan die stigtelyk zyn en aanlyding geeven tot godsaligheid en goede zeeden, en die alvorens door de regenten zullen zyn goedgekeurt.

Art. 13. Ten opzigte der kastydinge van de schoolkinderen zal de meester, zoo veel doenlyk is, het kastyden door slagen tot zyn laaste toevlugt nemen en voor al van alle wreede en gevaarlyke straff-oeffening zig onthouden; zullende zig, ingevalle van hoog gaande hartnekkigheid en buytenspoorigheeden, moeten addresseeren aan de regenten, die als dan op de beste wyze zullen tragten daar in te voorzien.

Art. 14. Voor het overige word hem ernstig gelast, zig meest te bedienen van zulke straffe, die op de schaamte werken, en van zoodanige bestraffingen, welke geschikt konnen zyn om de kinderen van het kwaade en het schaadelyke hunner misdryven of nalatigheeden te overtuigen, en in alles zig by de kinderen zoo wel bemint en geagt, als gevreesd en ontzien te maken.

Art. 15. Ook zal de meester gehouden zyn de school ten

allen tyden behoorlyk schoon en gereinigd te houden, daar toe employeerende de slaven van het huis.

Art. 16. De meester zal voor dit alles genieten, te weeten:
1° zyn winnende gagie by d'Edele Compagnie;
2° alle maanden van de diacony aan contant rd[s] 5 en aan ryst gantings 3;
en, getrouwt weezende en kinderen hebbende, zal hy voor zyn vrouw en voor elk kind maandelyx nog genieten drie gantings ryst, boven het benoodigde zout en peeper, het geene de regenten hem zullen doen verstrekken uit het geene zy ten dienste van het huis alle maanden aan den binnen-regent doen afgeeven.

Art. 17. Ten dienste van de school zal alle 6 maanden aan hem worden verstrekt:
1 riem klein formaat papier,
100 p[s] penneschagten,
2 bottels inkt,
5 p[s] psalm boeken,
13 » A B boeken,
12 » A B bortjes,
12 » vrage boekjes, en
1 » pennemes.

Art. 18. De meester is verpligt alle Maandagen, des voormiddags ten 8 uuren, cathechisatie te houden en aan de zieken eenige stigtelyke predikatien nu en dan voor te leezen.

Art. 19. En op dat al het voorschreevene in dit hoofdstuk des te nauwkeuriger werde waargenomen, zullen de leeden van het collegie van scholarchen, het zy afzonderlyk, het zy twee of meer te zamen, zoo dikwils zy zulx noodig agten of verkiezen, onverwagt deeze school mede bezoeken en letten, of de goede ordre in dezelve allezints werde waargenomen; en zal den schoolmeester en de kinderen verpligt zyn dezelve scholarchen ten alle tyde met behoorlyke reverentie te ontvangen en rekenschap te geeven van het geen, waar na zy met betrekking tot hunne school door de scholarchen gevraagd worden.

Art. 20. Eindelyk zal den schoolmeester ten allen tyde

onderworpen zyn de betamelyke correctie, niet alleen van de scholarchen, maar ook van de regenten, tot zoo verre, dat hy, tegens zyne instructie merkelyk en by herhaling zig misdragende, door dezelve scholarchen of door de regenten, met kennisgeeving aan het collegie van diaconen, zal konnen afgezet worden van zyn post.

Art. 21. Op dat de kinderen van de geenen, die van den armen buyten het huis worden gealimenteerd of eenigzints daar van worden onderstand gedaan, door onvermogen of onagtsaamheid van hunne ouderen niet versteeken blyven van noodzakelyk onderwys, zullen alle dezelve kinderen, boven de 5 jaaren oud zynde, dagelyx voor- en namiddag, als het schooltyd is, gehouden zyn in dit huis te compareeren om aldaar in het leezen, schryven en cyfferen onderweezen te worden, zonder dat eenige, buyten consent en kennis van de meester, door hunne ouders mogen t'huis gehouden worden; en op dat het collegie van diaconen en ook de meester weeten kan, wie daar in nalatig zyn, zal aan den meester worden ter handen gesteld een lyst, waar op alle de kinderen van lieden, die van de armen worden bedeeld en die ter school zullen moeten komen, staan bekend gesteld; en zal de meester gehouden zyn alle maanden aan het collegie van diaconen schriftelyk op te geeven die geenen, die in het geheel niet ter school komen, en ook de zoodanige, die daar in gedeeltelyk nalatig zyn, op dat daar in by het collegie mag worden voorzien en gehandeld, zoo als geoordeeld zal worden te behooren.

TEN VIERDE.

Voor de suppoosten en verdere bediendens.

Art. 1. Ten diensten van het huis zullen by het collegie van diaconen worden aangenomen drie flukse en sterke inlandsche perzonen om als mandadoors en poortiers te ageeren, te weeten: een als oppermandadoor, een als tweede en een als derde mandadoor, welke laaste al met eene sal moeten staan ten dienste van gecommitteerde diaconen, alle maanden tot het ligten van

de armbussen en het uitdeelen van alimentatie gelden aan de buiten armen werdende genomineerd; en zullen alle de geene, die deeze hoedanigheeden onder de tegenwoordige mandadoors niet bezitten, of die geenen, dewelke boven dit getal zyn, al zoo wel door het collegie van diaconen moeten worden afgedankt, als verminderd worden de besoldiging, die zy meerder genieten, als aan hun hier na zal worden toegelegd.

Art. 2. Ook zullen nog, zoo ter oppassing van de krankzinnige en gebrekkelyke perzonen, als ter waarneeming van alle huisdiensten, by het gemelde collegie van diaconen ingekogt en, zoo veel doenelyk, praecies aangehouden worden de noodige slaave jongens, dog het getal derzelve zal niet mogen te boven gaan 12 stux.

Art. 3. De mandadoors zullen de beveelen van den binnen-regent, als mede die van de buiten-regenten prompt observeeren; desgelyx zullen ook gehouden zyn de slaaven.

Art. 4. En zal, by verregaande wangedrag van eene der lyfeigenen, daar van aan het collegie van diaconen door de regenten kennisse worden gegeven, ten eynde dezelve door het gemelde collegie verkogt en inkoop van een andere, des noodig zynde, gedaan worde.

Art. 5. De mandadoors zullen mede alle mogelyke reguard slaan op de inwoonders van het huis en, by ontdekking van wangedrag of eenige onbetamelykheid, inmediaat daar van getrouwelyk rapport doen aan den binnen-regent. Inzonderheid zullen zy zorgvuldig moeten oppassen en bewaken de krankzinnigen, in dit huis door de diacony gealimenteerd wordende, en zullen zy, tot hunne hulp en assistentie, van den binnen-regent mogen requireeren een of meer van de overige gezonde en sterkste gealimenteerdens, het geene mede zal plaats hebben omtrent de kranksinnigen, die, op hun eigen kosten, door particulieren in dit huis gezonden worden, en waar voor den binnen-regent zal genieten voor ieder perzoon, ten lasten van dezelve, alle maanden een rd^r^.

Art. 6. Zy zullen voor deeze hunne diensten van de diacony ten alderuitersten genieten, te weeten:

den oppermandadoor maandelyx in contant rd^s 10, en 27 gantings ryst, en jaarlyx:
1 p^s guinees, gemeen gebleekt,
1 » salempoeris, bruin, blauw,
1 » gingam drongang,
1 » gemeene Bengaalse chits,
1 » » » photas,
2 paren koussen,
4 p^s neusdoeken,
1 » sarong,
1 » hoed, en
2 paren schoenen;
den tweeden mandadoor alle maanden 6 rd^s en 15 gantings ryst;
en den derde mandadoor rd^s 5 en 15 gantings ryst 's maands;
en, zoo deeze mandadoors vrouw en kinderen hebben, dewelke mede in het huis woonagtig zyn, nog aan ieder derzelver vrouw of kinderen drie gantings ryst 's maands; blyvende niet te min aan het collegie van diaconen gedemandeerd de vermindering van deeze besolding, ingevalle van wangedrag van eenige deezer mandadoors.

Art. 7. De slaven zullen maandelyx genieten, hoofd voor hoofd, 20 stuivers contant en drie gantings ryst voor hun mond behoeftens, en alle 6 maanden voor kleeding:
1 p^s baatje,
2 » broeken,
1 » neusdoek, en
1 » Souraats kleedje.

TEN VYFDEN.

Voor de gealimenteerdens in het huis.

Art. 1. Dezelve zullen hen met eerbied en gehoorzaamheid hebben te gedragen jegens de diacony en de regenten.

Art. 2. Alle gehoorsaamheid en onderwerping aan de binnenregent betoonen en zig deszelfs vermaninge en bestraffinge niet

onttrekken, als mede onder elkanderen en met alle de huisgenoten en bedienden eerlyk, vreedzaam en stigtelyk omgaan.

Art. 3. Zy zullen te vreede moeten zyn met de wooning, die hun toegeweezen word, al was het ook, dat de regenten hun meermalen deeden veranderen van plaatse; zoo ook met de perzonen, waar by zy gevoegd worden.

Art. 4. Zy zullen te zamen hun eigen kamer schoon en zuiver houden, waar in de sterkste de zwakste by onpasselykheid zal ondersteunen en zoo veel hulp toebrengen, als de buyten-regenten of den binnen-regent in hunnen name zal ordonneeren.

Art. 5. Zy zullen ook ieder op hun beurt, op het aanzeggen van de binnen-regent, de noodige assistentie doen aan de zieken, zoo in het waken als anders.

Art. 6. Die fris en gezond is, zal des Sondags twee maal ter kerke gaan, als ook op alle heilige dagen.

Art. 7. Niemand zal buyten kennisse van den binnen-vader laater dan half zes uuren mogen uitblyven; en, by aldien iemand met zyn consent langer uitblyft, zal denzelven even wel voor half seven uuren moeten t'huis zyn, om dat om die tyd de deuren van het huis gesloten moeten worden, zonder dat dezelve daar na weeder zullen geopend of iemand ingelaten mogen worden.

Art. 8. Alle goederen der geenen, dewelke in het huis zullen komen woonen, zoo die dezelve als dan hebben, als die daarna aan hun by erffenisse vervallen, zullen ten profyte der diacony worden verkogt, om daar mede gehandeld te worden, als hoofdstuk 1, articul 11 gemeld is.

Art. 9. Zy mogen niet verkwisten, verwaarloozen of verkwanzelen het geene hen tot onderhoud van hun lichaam zal zyn gegeeven, op poene van correctie; en zal de binnen-regent het oog daar op moeten houden.

Art. 10. Yder, die gezond is, zal op het luiden der klok, het geene des 's morgens ten half zes uuren zal geschieden, inmediaat moeten opstaan en voor den dag komen, en voorts om 6 uuren, zoo wel des 's morgens als des 's avonds, pre-

zent moeten weezen by het gebed, het geene als dan door den leermeester gedaan zal worden.

Art. 11. Zy zullen ook altoos moeten bywoonen de cathechisatie, die gemelde leermeester des Maandags morgens om 8 uuren in het huis zal houden.

Art. 12. Niemand zal eenige sterken drank in het huis mogen brengen, op poene van correctie, veel min, by dage of des avonds, beschonken of dronken in het huis komen, op straffe van twee maanden uit het huis gezet te worden.

Art. 13 Om het pericul van brand, zoo veel doenelyk is, voor te komen zal een ieder, zoo mannen als vrouwen, inmediaat na het luiden der klok of uiterlyk ten half tien uuren het ligt en vuur wel ter deegen uitdoen.

Art. 14. Als iemand iets in de vergaadering der diaconen, dan wel in die van de buyten-regenten heeft voor te dragen of te verzoeken, zal dezelve zig alvorens aan de binnen-regent moeten addresseeren.

Art. 15. De gealimenteerdens zullen in allen deelen vriendelyk met elkanderen ommegaan en den een den anderen niet verongelyken; inzonderheid zullen de jongens onder den anderen niet vegten, op poene van strengelyk te worden gestraft.

Art. 16. Zy zullen ook gehouden weezen, op ordre van den binnen-regent, in het huis te adsisteeren, de nood zulx vereischende.

Art. 17. Zy zullen des Sondags, het zy onder de kerktyd of buyten dezelve, zoo binnen, als buiten de stad, niet op straat mogen loopen, veel min aldaar gaan speelen, roepen, tieren en raazen, mede op zware straffe.

Zie ook 3 en 27 October 1786.

9 April / 1 Mei. *Kennisgave, dat de Regering voornemens was eene scheeps-lading thee, alsmede diamanten en andere edele steenen op vracht naar Nederland te verzenden.*

De Regering ging daar toe over »ter opbeuring, zo veel »mogelyk, van de Bataviasche colonie en om de vaart der

»Chinasche jonken te doen accresseren", hoe wel Heeren XVIIden de verzending van thee op vracht hadden verboden.

De Indische Regering besloot dan ook te gelijker tijd aan Heeren XVIIden de intrekking van hun verbod en vermindering van de vracht (tot nog toe 50%) te verzoeken, het laatste »uit hoofde van de meer en meer afnemende verkoops »prysen in Nederland".

Op den 19den Mei 1778 trok de Regering deze kennisgave weder in.

$\frac{9 \text{ April}}{1 \text{ Mei}}$. *Voorschriften nopens de vaart en handel van Chinesche jonken.*

Aangemerkt, dat het eene algemeene en door de ondervinding gestaafde stelregul is, dat het favoriseren van de vryheid in de negotie en het opheffen van restrictien, bepalingen en dwangmiddelen, waar door dezelve word gedrukt of bezwaart, den handel langs hoe meer in bloey doet toenemen en g'extendeerder worden, mits men teffens in staat en attent is om, met behoud van die vryheid, de sluikeryen in verboden en contrabande wharen behoorlyk tegen te gaan en te beletten en te zorgen, dat den heer van den lande gaudeert van de hem wettig competeerende thollen en inkomsten; dog dat, hoe zeer men deeze stelregul in het algemeen kan en mag adopteren als gegrond, het egter geen tegenspraak lyd, dat 'er zo wel takken van den handel of negotie wharen zyn en gevonden worden, waar in men, behoudens die algemeene vryheid, de sluykeryen en verboden handel met geen minder mogelykheid kan tegengaan en beletten, als dat 'er landen, vorsten en onderdanen zyn, alwaar men, door de verschillende belangens en byzondere relatie onder elkanderen, die algemeene stelregul niet kan admitteren of invoeren zonder merkelyk nadeel en prejudicie en dat men dierhalven in zulke gevallen gehouden en verpligt is die algemeene vryheid aan moderatie, voorzigtige bepalingen en restrictien te binden; en dat, gelyk deeze algemeene vryheyd in den handel van een generale invloed is op de maximes en

constitutie van den handel van de maatschappy op plaatsen en landen, daar haar Edele heer en meester is of, uit hoofde der tractaten en verbonden, een privative en exclusive vaart en handel dryft, men die mede in het byzonder applicabel mag maken op Malacca en de vaart in die straat, zo van daar naar Batavia en Java, als vice versa;

dat men, in vroeger jaaren de vaart naar en van Malacca en van de plaatsen, in die straat gelegen, merkelyk hebbende ingekrompen en bepaalt, de gestelde order door bekruissingen en middelen van klem heeft gemaintineert en hier van het gewone gevolg is geweest, dat Malacca kwynde en den handel van de Comp^e^ en haar Edelens ingezetenen verviel, zonder dat Batavia of Java voor het gemis van het voordeel uit dien handel een merkelyk equivalent genoot;

dat in de latere tyden die bepalingen weder eenigsints zyn gemitigeert en gemodereert en by resolutie van den 13^en^ April 1758 meerder ruimte is gegeven aan den vaart en handel van en naar Malacca en in die straat op Batavia en Java en vice versa, onder bepaling egter, dat van Java en Madura geen vaartuigen derwaarts zouden mogen navigeren, dan na alvorens te Samarang van een pas voorzien en daar, mitsgaders die van Cheribon door den resident ten dien comptoire, gevisiteert te weezen; ook de van Malacca te rug kerende of van daar naar Java en Cheribon stevenende vaartuigen Batavia zouden moeten aandoen ter visitatie; en hier door, dog voornamentlyk, om dat de gestelde limitatien niet volkomen zyn geobserveert of gemaintineert, Malacca het hoofd sedert weder merkelyk heeft beginnen op te beuren, inzonderheid na dat de vryheid van handel in lywaten ingevolge placcaat van den 3^en^ December 1771 aldaar is geintroduceerd, de restrictien omtrent het aandoen van Samarang en Batavia by resolutie deezer tafel van den 7^en^ October 1760 zyn ingetrokken en den handel genoeg-zaam vry naar en van Java en Cheribon is gedreven, mede tot een merkelyke verbetering van den smallen en particulieren handel op en langs Java; maar dat door deeze al te ruim gegevene extensie aan de Malaccasche, Javasche en Cheribonsche

vaart, het zy men onderstelt, dat de intentie der ordre niet behoorlyk is geobserveert en g'executeert of dat hier onder iets verborgen heeft gelegen, dat het ligt niet konde verdragen, die vaart vry licentieus is geworden en tot misbruik overgeslagen met het reeds door wylen zyn Excellentie Mossel (H. L. M.) by hoogdeszelfs poincten van aanmerking, nodig tot een goed bestier van Malacca, in anno 1758 voorziene gevolg, dat, indien de vaart van Java niet in enger paalen wierde gebragt, waar toe onder de besoigne over dat schriftuur den 13en April 1758 de by resolutie van dien datum gemaakte bepalingen zeer geschikt wierden geoordeelt, Batavia dan dubbeld zoude verliesen, het geen Malacca te vooren raakte;

dat dus Batavia sedert meer en meer in verval is geraakt en allen vaart en handel zig op die plaatsen heeft gevestigt, niet alleen in de producten des lands, maar ook ten opzigte der Chinasche goederen, lywaten en mogelyk mede in verboden whaaren, met een byzondere invloed daar en boven op de vaart der Chinese jonklieden, welke voor een groot gedeelte sedert van hunnen vaart naar Batavia zyn gediverteert en in tegendeel die op veele plaatsen in straat Malacca hebben uitgebreid, zo uit hoofde van de onkostbaarheid van dien handel, als de faciliteid om hunne goederen aan de Malaccasche en Javasche traffiquanten te trocqueren en te debiteren, tot een meerdere prejudicie van Batavia; en dat derhalven, om het licentieus misbruik in deezen te weeren, de nootzakelykheid ten hoogsten vordert de Javasche en Malaccasche vaart weder onder zodanige limitatien te brengen, als nuttig en dienstig konnen zyn ter opbeuring van Batavia en om Malacca en Java te gunnen een billyk deel in de vaart en handel, tot soutien der pagten en inkomsten.

Voorts overgaande tot een bepaalder dispositie en dus eerstelyk met betrekking tot de vaart direct uit China, in en door straat Malacca, naar Macasser, Borneo, Passir, Coety, Manilha, Xullok, Cambodja en andere plaatsen meer, in overweging genomen wezende:

dat door den vaart en handel der Chinesche jonklieden weder

geheel en al in zodanige termen te willen brengen, als die in de vorige en het begin deezer eeuw is geweest, waar in het nogtans te wenschen waare, dat dezelve was gebleven, veel moeite en inconvenienten zouden konnen worden veroorzaakt, speciaal op plaatsen, daar de Comp^e geen gebied voert of exclusive contracten met 's lands regenten heeft;

dat men ook de orders met geweld zoude moeten maintineren en een menigte kruissers daar toe employeren, het welk in de presente constitutie niet minder lastig, kostbaar en moeyelyk zoude vallen, byzonder in straat Malacca en straat Banca, als het, in de presente onmagt, ongelegen komt zig te exponeren aan moejelykheden met de vorsten in die engtens, welke zig buiten dien aan de Comp^e wynig storen;

dat, wat aangaat den handel in peper en tin op plaatsen, benoorden Malacca gelegen, als: Riouw, Trangano, Pattany, Sangora, etc., alwaar jaarlyksch een menigte Chinasche jonken aankomen, die plaatsen niet onder het gebied van de Comp^e gehoren, maar door de vorsten of groten voor vrye handel plaatsen zyn gestelt, welke het een ider vry staat te frequenteren; en dat, ofschoon de Comp^e met eenige derzelve exclusive contracten heeft, als ook om den handel in peper en tin naar vermogen te stremmen, mogelyk van dienst zoude konnen zyn, wanneer men de ingezetenen van de neutrale plaatsen, die een vryen handel hebben en aan de Comp^e niet zyn verbonden, onder toezegging, dat van hier ryst zullen mogen vervoeren, dan wel dat graan van Java afhalen, liet animeren hunne lands producten op Batavia te brengen, ter leverantie aan de Comp^e tegen zekere, bepaalde prys, 't geen buiten dien met 's maatschappys belang beter zoude overeenkomen dan de leverantie te Malacca te laaten geschieden, dewyl, hoe zeer Malacca daar toe de gelegenste plaats schynt, de Comp^e daar van egter wynig nut en particulieren geen genoegzaam gerief zouden hebben, eensdeels om dat de peper en tin tog met Comp^s schepen herwaarts zoude moeten worden gebragt en men hier iets meerder voor die articulen kan besteden dan te Malacca, alwaar geen verhoging kan worden ingewilligt zonder de vorsten, die

thans het tin daar leveren, voet te geeven om mede hoger prys te pretenderen, en ten anderen, om dat de handelaars zig te Malacca niet naar genoegen van ryst en zout zouden konnen voorzien, ten waare men het een en ander derwaarts mogt willen zenden, dat weder al te kostbaar zoude vallen; het des onaanzien onmogelyk zal blyven den vervoer van peper en tin op eene andere wyze te beletten als door kostbare en gedurige bekruissingen, die zelden aan de verwagting beantwoorden, en men, als geen het minste wettig regt hebbende om den vryen handel op zommige dier plaatsen met gewelt te verhinderen, geen middel kan uitdenken om den vaart der Chinesen om dien oird met effect tegen te gaan, dan in zo verre de jonken vervolgens mogten willen stevenen naar Malacca of plaatsen, bezuiden of beoosten de straat van dien naam gelegen;

dat daar en tegen de Comp^e volkomen regt en magt heeft de vaart der Chinasche jonken op plaatsen, onder haar Edelens gezag of gehoorzaamheid staande, direct en absolut en, daar haar Edelens met de vorsten of regenten exclusive contracten heeft, met discretie tegen te gaan, nadien ten aanzien van de eerste, het regt der natuur en der volkeren mede brengt, dat men niemand in zyn gebied behoeft te admitteren, als die men wil, en gevolgelyk alle anderen absolut en, des noods, met geweld mag afwyzen; en ten opzigte van de tweede, het regt der volkeren dicteert, dat men den geenen, met wien men een exclusief contract heeft aangegaan, tot de prestatie van zyn verbintenis mag verpligten en, des noods, met geweld dwingen; dog dit al mede geen plaats kan vinden omtrend een derde, wyl men niet gewettigt is dien derde uit hoofde van een exclusief contract met een ander te weeren, maar zulx de pligt is van den vorst, welke men, by tergiversatie of weygering, mag constringeren of het nadeel, dat men heeft geleden, doen boeten en vergoeden;

dat men dus omtrend Malacca en Macasser, als conquesten van de Comp^e zynde, gelyk mede op alle andere plaatsen, onder het gebied van de maatschappy gehorende, volkomen regt heeft de vaart der Chinesen te beletten, des noods, met geweld, dog

dat regt zig niet uitstrekt tot plaatsen, niet onder de gehoorzaamheid van de Compe resorterende, en omtrent de zulke, alwaar men exclusive contracten heeft, niet verder dan om de vorsten tot de prestatie in het afweeren der jonken te houden, maar niet om de jonken zelfs geweldadig af te wyzen of te neemen;

dat egter de eene jonk jaarlyksch voor Macasser, schoon het nadenkelyk gedrag van het Bonys hof, 't welk men altoos, zo niet de eenigste, ten minsten de principaalste oorzaak van de admissie deezer jonk heeft gepretexeert te weezen, deeze complaisance in geenen deelen langer schynt te meriteren en, niet tegenstaande het important nadeel, dat daar door aan Batavia word toegebragt, in der tyd wel eene nadere deliberatie zoude konnen verdienen, niet behoort te worden ontzegt en desgelyksch niet de twee voor Banjermassing, maar het daar boven ook niet diend te komen;

zo is, op fundament van de vorenstaande redenen en motiven, goedgevonden en verstaan de admissie van een jonk jaarlyksch te Macasser, voorzien met een Bataviasche pas, te laaten stand houden en ook voor als nog twee op Banjermassing toe te staan; terwyl belangende de aanmerking van den heer Gouverneur Generaal, dat het een goede zaak zoude zyn, indien men den Sulthan van Banjermassing konde disponeren om de vaart der jonken op Banjer voor een douceur, geschikt naar de inkomsten, die hy van een à twee jonken gewonelyk geniet, geheel in te trekken, by meerderheid van stemmen wierd besloten de Banjermassingsche residenten te ordonneren hunne betragtingen te maken om den Sulthan plegtelyk te doen beloven van voortaan geen Chinesche jonken onder zyn gebied te zullen admitteren en teffens, by maar eenige mogelykheid, te urgeren, dat den Vorst zig by een separaat articul, tot ampliatie van de tusschen de Compe en zyn Hoogheid subsisterende contracten, verbind de hem geconcedeerde twee jonken 's jaars en alle andere te zullen afwyzen, als ook qualificatie te verleenen om zyne Hoogheid, wanneer hy daar toe genegen is, tot een equivalent van de voordeelen, die hem thans door de

vaart der jonken worden toegebragt, toe te zeggen een somma van 2 à 3000 rd[s] 's jaars of zo veel minder, als te bedingen zyn.

Dan, ten aanzien van de vaart der jonken in het generaal, is met eenparigheid van stemmen goedgevonden en verstaan de vaart direct uit China door straat Malacca, sub poene van confiscatie van vaartuig en lading, gelyk van ouds, te bepalen alleen naar Batavia en dus in gemelde straat geen jonken te admitteren, als dezulke, die de wil herwaarts hebben; en alle andere, naar plaatsen willende stevenen, daar de Comp[e] het gebied voert of exclusive contracten met de Vorsten heeft, te doen aanhaalen om naar Batavia opgebragt te worden; en dien conform de Malaccasche ministers en Palembangsche residenten te gelasten de vaart der Chinasche jonken in en door straat Malacca, naar andere plaatsen als Batavia gedestineert, buiten een jonk naar Macasser en voor als nog twee naar Banjermassing, na primo January 1779 niet meer te dulden, maar door klemmende middelen tegen te gaan; en de jonken, welke, behalven de voorschreven drie voor Macasser en Banjermassing, elders anders dan naar deeze hoofdplaats tragten te vaaren of plaatsen aandoen, alwaar de vorsten des lands door exclusive contracten aan de Nederlandsche Oostindische maatschappy verbonden zyn, door de kruissers te laaten arresteren en herwaarts te zenden onder het opzigt van een bequaam hoofd, ter preventie van irregulariteiten, mitsgaders hier van de gemeente door affixie van een biljet kennisse te geeven en daar van, niet alleen aan de supercargas te Canton, ter hunner narigt en communicatie aan de Chinesche kooplieden om zig voor schade te konnen wagten, te laaten toekomen de nodige exemplaren, maar ook aan ider anachoda of hoofd der thans hier ter rheede leggende vyf Eymuysche jonken te laaten afgeven een translaat van dat biljet in de Chinasche taal en het zelve boven dien met twee jonken dubbelvoudig, mede in de Chinasche taal, aan de regering te Eymuy te zenden, onder geleide van een expres briefje, zo om die regenten daar by te onderhouden over de illegitime en jaarlyksch accresserende

vaart der jonklieden, als te verzoeken hunne ingezetenen, ter bevordering van een mutuelen, voordeeligen handel, tot den directen, geen temporele, maar bestendige welvaart belovende en aan diergelyke noottottige gevallen en desastres, als de handelaars nu en dan op zommige plaatsen in straat Malacca te beurt vallen, niet subjecte vaart op deeze hoofdplaats te animeren en te houden, met toezegging, dat men de jonklieden hier alle billyke adsistentie en protexie zal verleenen; en, dewyl de vaart uit China direct herwaarts zo kostbaar valt, dat het zeer onzeker is, of de jonklieden zig, by een merkelyke extensie van dezelve, ter zaake van het verval der Bataviasche colonie en inzonderheid hunner landslieden, wel zullen konnen soutineren of de kosten goed maken, welke zy, by een den eersten July 1777 ingediend request, op ruim tien duisend ryxd[s] voor ider jonk hebben begroot, ten minsten zo lange zy geen thee verzending op vragt naar Nederland konnen aanvoeren; zo is, om dien vaart op deeze hoofdplaats te doen toenemen en de jonklieden eenig soulaas toe te brengen, al verder besloten de anachodas der hier aanwezende vyf jonken en die in het vervolg zullen aankomen, zo lange het getal niet merkelyk vermeerdert, jaarlyksch ider met twee honderd piculs tin te gerieven, indien den aanbreng van Palembang het maar eenigzints permitteert, en zo veel peper, als den voorraad zal toelaaten, beide tegen de bepaalde prysen.

9 April / 1 Mei. *Intrekking van het bepaalde:*

1° *op 1 Julij 1777 nopens inkomende regten van Chinesche goederen;*

2° *op 13 Mei 1774 nopens vrije vaart en handel.*

Om de trocque en het debit van Chinasche wharen in straat Malacca, zo op neutrale plaatsen, alwaar de Comp[e] geen gebied voert of exclusive contracten heeft, als op zulken, daar men de contracten niet dan met magt en gewelt kan maintineren, zoo veel mogelyk, te stremmen of difficiel te maaken en de jonklieden, is het doenelyk, van daar te houden, ook den aan-

voer van die goederen op Malacca, direct uit China, te beletten en de Bataviasche Christen burgers den weg tot morshandel af te snyden, is, naar het voorstel van den heer Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan:

1° de order, by resolutie deezer tafel van den eersten July 1777 gestatueert, dicterende, dat van de Chinasche wharen, die niet van hier of met de jonken direct uit China worden aangebragt, by den invoer op alle etablissementen van de maatschappy dubbelde thol moet worden geheven, weder in te trekken en daar en tegen den invoer van Chinasche koopmanschappen, hoe genaamt, alomme, op Batavia, Amboina, Banda, Ternaten, Malacca, Java en Cheribon, buiten die, welke met de Chinasche jonken of Compagnies schepen, dan wel door de Macausche handelaars, de laatste na voor af bekomen permissie deezer regering, hier worden aangebragt en vervolgens naar een der voorzegde comptoiren vervoert, te verbieden, gelyk verboden word by deezen, op poene van confiscatie, de helft voor de Compagnie en de wederhelft voor den officier, die de calange zal doen; en

2° desgelyksch in te trekken het gestatueerde by het tweede articul van het placcaat van den 13en May 1774, concernerende den particulieren vaart en handel, om van Malacca te mogen navigeren naar de Chinasche kust, tot Canton inclusieve, mitsgaders van daar direct weder naar Malacca, zo wel als de by het zeventiende articul van dat zelfde placcaat aan de Bataviasche Christen burgers en de officieren van Compagnies schepen, met uitsluiting van alle andere, verleende vryheid om van Malacca hier te mogen aanbrengen lywaten, zyden stoffen, koussen, kattoen en alcativen; en almede te interdiceren, zo als geinterdiceert word by deezen, de vaart van Malacca naar China of van daar naar Mallacca, gelyk ook den invoer van alle de voormelde articulen op Java of Cheribon, behalven alleen van Batavia, en inzelvervoegen ter deezer hoofdplaats den invoer van lywaten, zyden stoffen, koussen, kattoen of alcativen van Malacca, het zy met burger, dan wel andere, particuliere vaartuigen

of in de gepermitteerde kisten der scheeps overheden, alles insgelyksch sub poene van confiscatie, de helft voor de Compagnie en de wederhelft voor den officier, die de calange zal doen.

9 April / 1 Mei. *Voorschriften nopens de vaart van Java en Madura naar Malaka.*

Aangaande de vaart van Java, Madura en Cheribon naar Malacca en plaatsen in de straat van dien naam en vice versa nader in aanmerking genomen zynde, dat de propositie van zyn Edelheid om die vaart finaal te verbieden, op verbeurte van vaartuig en lading en de vier dubbelde waaarde boven dien, schoon men geredelyk moet toestemmen, dat dezelve al te vry en onbepaalt word voortgezet en dit een efficacieus middel zoude konnen zyn om het plegen van morshandel en sluikeryen te beletten, egter een gewigtig poinct is, om dat uit een formele intrekking van die vaart verscheide moeyelykheden en inconvenienten zouden konnen ontstaan, byzonder door de aaneenschakeling, waar door deeze vaart en handel aan veele andere plaatsen is verbonden; dat ook het oogmerk om Batavia een merkelyk soulaas toe te brengen in den tegenwoordigen, vervallen staat des niet te min aan een onzekere uitslag zoude dependeren en uit een te groot derangement in de presente manier een te sterke daling der pagten en inkomsten op Malacca en Java konnen voorvloeyen, zonder eenige vermeerdering in het rendement der Bataviasche pagten, ten minsten niet voor eerst, vermits de in- en uitgaande regten voor drie jaaren of tot ultimo December 1780 zyn afgestaan;

dat men dierhalven, ter bereiking van het nuttig en nootzakelyk oogmerk om aan het licentieuse van den vaart en handel tusschen Java en Malacca paal en perk te stellen, voorzigtige en moderate maatregulen dient te beramen, ten einde Batavia als de hoofdplaats van den handel worde gefavoriseert en Java en Malacca als ondergeschikte deelen mede staande blyven, en daar toe door wylen zyn Excellentie Mossel

(H. L. M.) zeer gepast zyn geoordeelt de by resolutie van den 13^{en} April 1758 gemaakte schikkingen, die wel mede aan zwarigheden onderworpen en voor de handelaars, ongerekent het tyd verlies, in de verschillende saisoenen van het jaar prejudicabel konnen weezen, maar nogtans aan minder omslag en inconvenienten zyn bloot gesteld dan een generale stremming van den directen Javasche en Malaccasche handel;

zo wierd, na deliberatie, goedgevonden en verstaan de vaart van Java, Madura en Cheribon niet te verbieden, maar met renovatie van de resolutie, den 13^{en} April 1758 op dit respect genomen, by deesen te statueeren, dat van Samarang, Sourabaja, Grissee en Cheribon door particulieren zal mogen worden gevaren direct naar Malacca, behoudens egter, dat alle de derwaarts vertrekkende vaartuigen, het zy Madueresche, Javasche of Cheribonsche, op een der voornoemde plaatsen, van waar dezelve afvaren, zullen moeten worden gevisiteert en van een pas voorzien, mitsgaders by retour, zonder alvorens eenige plaatsen aan te doen, herwaarts moeten komen om hier gevisiteert te worden en, dat geschiet zynde, ten eersten of zo spoedig de handelaars zullen goedvinden, weder te vertrekken, zonder iets voor thol of hoe genaamd te betaalen, ingevalle zy geen last breken; dog alle vaart van Java, Madura en Cheribon naar Johor, Riouw of eenige andere, in straat Malacca gelegen plaatsen, ook het aandoen van een derzelve, het zy op de heen- of te rug reise, finaal te interdiceeren, sub poene van confiscatie van vaartuig en lading en de vier dubbelde waarde boven dien, te verbeuren by den geenen, die ergens heeft aangegiert, de eene helfte voor de Compagnie en de wederhelft voor den officier, die de calange zal doen; wordende op dien zelfden voet de vaart van Malacca over Batavia naar Java ook toegestaan.

En is al verder verstaan aan de Palembangers en de Koningen en groten in straat Mallacca, even als de Malaccasche ingezetenen, vryheid te verleenen ter afhaal van zo veel ryst en andere benodigtheden, als zy nodig hebben, met contanten en haare lands producten over Batavia naar Java te mogen vaaren, om

van daar direct naar hunne woonplaatsen te retourneren, mits de peper tegen ryxd[s] ses en het tin tegen vyftien ryxd[s] het picol van 125 ponden of de prys, welke voor beide die articulen aan de Palembangers word betaalt, aan de Compagnie afstaande en geen Chinasche wharen, Westersche lywaten of zyden stoffen, veel min amphioen aanbrengende, sub poene van confiscatie, de helft voor de Compagnie en de wederhelft voor den officier van justitie, die de aanhalinge zal doen, voor zo verre de lywaten, zyden stoffen en Chinasche goederen betreft, dog ten aanzien van de amphioen op de straffe, by de placaten tegen den morshandel in dat articul gesteld; zullende de Malaccasche ministers worden aangeschreven, geen vaartuigen van daar te laaten vertrekken, dan die bevorens door den fiscaal en sabandhaar zyn gevisiteert, en de ingezetenen en princen in straat Malacca van de vorenstaande schikking kennisse te geven, met order om een ider te animeren tot de vaart naar deeze hoofdplaats.

Wyders is verstaan van deeze restrictien en bepalingen op de Javasche en Malaccasche vaart en handel, mitsgaders de hier vooren gearresteerde interdixie tegen den aanvoer van Chinasche koopmanschappen, buiten die, welke hier direct uit China worden aangebragt en vervolgens naar elders vervoert, het verbod tegen de vaart van Malacca naar China en van daar terug en den invoer van Westersche lywaten of zyden stoffen van Malacca, de gemeente ter deezer hoofdplaatse en op de comptoiren, die daar toe betrekking hebben, door publicatie en affixie van een biljet in de gebruikelyke taalen, niet alleen te adverteeren, met last aan de respective officieren van justitie, nevens de sabandhaars, hier en op de gemelde comptoiren, tegen de overtreding der daar omtrend gestelde orders zorgvuldig en met alle exactitude te vigileren, maar de Malaccasche en Javasche ministers, zo mede den resident te Cheribon, ook aan te bevelen, by de passen, die zy verleenen, specificq bekent te stellen de goederen, die door particulieren worden uitgevoert, en copia daar van twee maal 's jaars of om de ses maanden van Java en Cheribon en Malacca, zo dikwyls het kan geschieden,

herwaarts te zenden, met eene distincte opgave van het geen is ingevoert; en de Malaccasche ministers nog apart, om successive by aparte lysten te berigten, hoe veel vaartuygen van Java en Cheribon, ook op wat tyd aldaar aangekomen en wanneer weder vertrokken zyn, ten einde hier geconfronteert en door den sabandhaar, aan wien het nagaan der voorschreven passen en lysten, zo wel als de visitatie van de van Malacca aan- en te rug komende vaartuigen, in conformiteid van de resolutie deezer tafel van den 13[en] April 1758 by deezen word gedemandeert, aan deeze regeering van berigt gediend te worden, of de wagen wel in het regte spoor loopt en de order om Batavia aan te doen geobserveert word.

Zie ook 4 December 1780.

$\frac{9 \text{ April}}{1 \text{ Mei}}$. *Voorschriften nopens de vaart van Java naar den overwal.*

De in train zynde vaart van Java en Cheribon naar de overwal is besloten op den presenten voet gepermitteert te laaten met passen van Samarang, Sourabaya, Grissee en Cheribon; dog, om voor te komen, dat van deeze licentie geen misbruik worde gemaakt, de Javasche ministers en Cheribonsch resident, ter hunner narigt, aan te schryven, dat deeze regering door de overwal verstaat het gansche Borneo, Passir en Coety, met dies onderhorigheden, en derwaarts passen mogen worden verleent, als den inzaam van ryst dies vervoer, zonder prejudicie voor Batavia, toelaat; met recommandatie om daar op by de afgave der passen nauwkeurig te letten en omtrend de goederen, welke de op dat vaarwater handel dryvende negotianten uitvoeren en weder aanbrengen, in agt te neemen om daar van by de passe lysten, die herwaarts moeten worden gezonden, een gelykstandige opgave te doen, als ten opzigte van de vaart en handel naar Malacca moet geschieden.

$\frac{9 \text{ April}}{1 \text{ Mei}}$. *Intrekking van het verbod, uitgevaardigd* $\frac{25 \text{ November}}{3 \text{ December}}$ 1766, *tegen den invoer, enz. van Javasche en Cheribonsche suiker te Batavia.*

Naar de propositie van zyn Edelheid is goedgevonden en verstaan het op den 25en November 1766 aan deeze tafel gearresteert en de gemeente by biljet van den 3en December daar aan bekent gemaakt verbod tegen den invoer van Javasche en Cheribonsche suiker hier ter hoofdplaatse, vermits uit den aanbreng van dat product geen nadeel voor de Bataviasche colonisten is te dugten en het onderscheid in den debit alleen daar in zal bestaan, dat, daar die suiker bevorens over Malacca naar de West van India wierd vervoert, in het vervolg van hier transport zal erlangen, weder in te trekken en een ieder te permitteren, zo als gepermitteert word by deezen, suiker, voor hunne rekening van Java of Cheribon aangebragt of ontboden, hier thol vry in te voeren en te verkopen en ook weder te vervoeren naar zodanige plaatsen, als de eigenaars geraden zullen worden, onder betaling van ses stuivers aan uitgaande regten voor het picul; en zal hier van de gemeente, zo ter deezer hoofdplaatse, als langs Java en te Cheribon, door affixie van een biljet in de gewone taalen worden kennise gegeven tot een iders narigt.

10 April. *School-reglement voor de stad Batavia.*

EERSTE HOOFDSTUK.

Over de hoedaanigheden, welke in de schoolmeesters vereischt worden.

Alle, die tot schoolmeesters bevordert willen worden, zullen deeze navolgende vereischten moeten hebben:

§ 1. Zy moeten der Nederlandsche taal kundig zyn, dezelve verstaan en behoorlyk spreeken, op dat zy daar in onderwys konnen geven.

§ 2. Zy moeten alle Nederduitsche boeken en papieren

vaardig konnen lezen, een goede letter schryven, Davids psalmen behoorlyk zingen en tamelyk wel rekenen, op dat zy den leerlingen daar in konnen onderrigten.

§ 3. Zy moeten ledematen zyn van de waare Hervormde kerk, de leer, in dezelve aangenoomen, wel verstaan en door een onberispelyk gedrag vercieren, op dat men goede hoope kan hebben, dat zy de hun aanbetrouwde jeugd den zuiveren godsdienst zullen leeren en door hun eigen voorbeeld ter betragting van denzelven overhaalen.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Over de aanstelling der schoolmeesters.

Menschen van voorgemelde eigenschappen, lust hebbende tot het schoolmeesters ampt, zullen hetzelve niet mogen waarnemen, tenzy zy daar toe behoorlyk zyn aangesteld door die geene, welke de verzorging der schoolen is aanbevolen.

§ 1. Zy moeten by het collegie van scholarchen door een verzoekschrift verlof en vryheid vragen om school te mogen houden.

§ 2. Dit hen onder voorwaarde van onderzoek toegestaan zynde, zullen zy door twee leden der scholarchale vergadering naaukeuriglyk beproeft worden, of zy die vereischtens bezitten, welke in de schoolmeesters zyn moeten.

§ 3. In dit onderzoek ter voldoening gebleeken zynde, dat zy de noodige vereischtens hebben, zullen zy den Heidelbergschen catechismus, de Nederlandsche geloofs-belydenis en de leer, door het Dortrechtse synode vastgesteld, plegtiglyk beloven na te komen, dat zy niets, daar mede strydig, zullen leeren.

§ 4. Dit geschied zynde, zullen Compagnies schoolmeesters door het collegie van scholarchen aan de hooge overheid dezer landen als bekwaame en geschikte schoolmeesters ter goedkeuring worden voorgedraagen.

En de particuliere of vrye schoolmeesters direct permissie verleend worden.

§ 5. Zullende de ingelanden alhier de school- en leer-

meesters, die zy geneegen zyn op haare landeryen te onderhouden, van het collegie van curatoren en scholarchen moeten eisschen.

DERDE HOOFDSTUK.

Over den schooldienst, welke zy zullen waarnemen.

Tot schoolmeesters aangesteld zynde, zullen zy den schooldienst met alle yver en getrouwdheid verrigten.

§ 1. Zy moeten zelfs school houden en het niet overlaaten aan ondermeesters, ten zy door ziekte genoodzaakt, en geen ondermeesters mogen hebben, ten zy het getal der leerlingen zo meenigvuldig is, dat een mensch dezelve niet behoorlyk kan onderwyzen.

En in deeze gevallen zullen geen andere ondermeesters gebruikt mogen worden, dan die door scholarchen zyn bekwaam gekeurt, aangesteld en derzelver orders onderworpen.

§ 2. Zy zullen, indien wettige reedenen niet verhinderen, het geheel jaar school moeten houden en dezelve niet laten stilstaan, ten zy alleenlyk op de feest-dagen van Christus gegeboorte, opstanding, hemelvaart en pinxteren, op de openbaare bid- en dankdagen, de nieuwjaars-dag en de dag van verovering van Jakkatra.

§ 3. Zy zullen ses dagen in ieder week school houden, uitgezondert des Woensdags en Saturdags namiddags, welke de leerlingen tot een maatige uitspanning gegeeven word; terwyl die beide voormiddagen geschikt zyn om het geen zy aangeleerd hebben te herhaalen en byzonderlyk om hunne bequaamheden in het catechizeeren en psalmzingen te beproeven.

§ 4. Zy zullen school houden des voormiddags van agt tot elf uuren en des namiddags van twee tot vyf uuren, en nauwkeurig agt geven, welke leerlingen afweezig zyn, dezelve by de eerste gelegenheid de reedenen afvragen en, naar bevinding van zaaken, met hun handelen.

§ 5. Zy zullen de school met het gebed laten beginnen en met den gebede en het zingen van een vaars uit de psalmen

eindigen, zorg dragende, dat dit in goede en met betamelyke eerbied verrigt word en, by het uitgaan der school, den leerlingen de deugd en goede zeeden aanbeveelen.

§ 6. Zy zullen in het schoolhuis hunne kwekelingen bekwaame banken en tafels bezorgen, de jongens en meisjes afzonderlyk plaatzen en hen, volgens een gedrukt voorbeeld, naar hunne onderscheidene bekwaamheden, in drie classen verdeelen, waar van:

de eerste is, die leezen, schryven, catechizeeren, zingen en rekenen;

de tweede, die lezen, schryven, catechizeeren en zingen;

de derde, die het A B leeren en spellen.

§ 7. Zy zullen alle de kinderen en slaven van Christenen de Nederduitsche taal laaten aanleeren, hen in het eerst de Maleitsche en Portugeesche woorden, door dezelve gebruikt, in het Nederduitsch en de Nederduitsche woorden, die zy leezen, in het Maleitsch of Portugeesch vertolken en daar na beletten, dat 'er geen andere taal dan de Nederduitsche van dezelve gesproken worde.

§ 8. Zy zullen hen vervolgens grondig onderwysen in de lees-, schryf-, zang- en reekenkonst, volgens de boeken, tot heden toe in gebruik of die in het toekomende door scholarchen zullen ingevoerd worden.

§ 9. Des Woensdags en Saturdags morgens zullen zy hen het zingen leeren en voornamelyk den Hervormden godsdienst. Zy zullen hen niet alleen de vragen laten opzeggen, maar ook hen dezelve, naar hunne onderscheidene vatbaarheid, duidelyk verklaaren.

De derde classe zullen zy leeren het gebed des Heeren, de twaalf articulen des geloofs, de tien geboden, de morgen- en avond gebeden, benevens de gebeden voor en na het eeten.

De tweede classe den Heidelbergschen catechismus of een kort begrip uit denzelven getrokken.

En de eerste classe het vraagboek van Hellenbroeck, ter tyd toe dat scholarchen een nieuw opgesteld onderwysboek voor dezelve bezorgt hebben.

Hier by zullen zy nog voegen een ernstige vermaaning om den Heere te vreezen, hunne ouders, overheden, leeraren en allen, die boven hen zyn, alle eerbied te bewysen, hunne mede leerlingen, hunnes gelyken, zelfs hunne minderen, vrindelyk en bescheiden behandelen en zig wel wagten, dat zy 's Heeren naam niet ontheiligen, geen vuile en lasterlyke woorden gebruiken, nog iemand op eenigerhande wyze beledigen en ergeren.

§ 10. Zy zullen zorgen, dat hunne leerlingen des Zondags in de Hollandsche kerk de predicatien en des Dingsdags de catechizatien vlytig en stigtelyk bywoonen, hen daar toe niet alleen ernstig vermanen, maar ook hunne ouders en allen, die het opzigt over dezelve hebben, daar toe vrindelyk verzoeken en zig zelven aanbieden om met hen daar te verschynen.

§ 11. Byzonderlyk worden de meesters van het wees- en arm-huis, mitsgaders die van Compagnies en vrye schoolen, ernstelyk bevolen om met hunne leerlingen de Zondags predicatien en Dingsdagsche catechizatien yverig waar te nemen en telkens, als de Heidelbergsche catechismus zal behandelt worden, door een uit hen deszelfs vragen duidelyk en vaardig laten opzeggen.

§ 12. Vervolgens zullen de schoolmeesters een goede order en tugt houden, den vlytigen en die zig wel gedragen, roemen en tot een hogere classe bevorderen.

Den tragen en die ongeregeld zyn, berispen, in een mindere classe, zelfs onder de slave kinderen, indien 'er zyn, plaatsen, andere kleine veragting aan doen en, des noods, in gevallen van halssterrigheid en niet anders kunnende, met roede en plak, de gewoone huisstraf, kastyden, na evenredigheid der misdaden en overeenkomstig hunne verschillende geaardheid.

§ 13. Eindelyk zullen zy een maandelyksche lyst aan scholarchen bezorgen van de arme kinderen, die uit de school blyven, op dat dezelve aan de diaconen overgegeven en hen, nevens hunne ouders, het onderhoud voor dien tyd onttrokken mag worden; terwyl in tegendeel die geene, die de catechismus

vragen het best opzeggen, met een kleyn geschenk door scholarchen zullen aangemoedigt worden.

VIERDE HOOFDSTUK.

Over de bezolding, die de schoolmeesters zullen genieten.

Terwyl de schoolmeesters zulk een lastig, dog allezins heilzaam werk verrigten, zo zullen zy daar voor een behoorlyk loon ontvangen.

§ 1. De meesters van het arm- en weeshuis zullen het gewoone tractement en emolumenten, door d'Edele Compagnie hen toegelegt, genieten en alle school gereedschap om niet ontvangen.

§ 2. De meesters van de Compagnies schoolen, die de arme kinderen en slaven om niet onderwyzen, zullen, behalven het hun toegelegde tractement, emolumenten en schoolgereedschap, een vrye wooning hebben.

§ 3. Voormelde meesters van het arm- en- weeshuis, benevens de Compagnies scholen, zullen daar en boven voor het leeren der kinderen van gegoede lieden, die in hun school zyn, dezelfde bezolding ontvangen, welke de meesters der vrye schoolen trekken.

§ 4. De meesters der vrye schoolen, welke van d'Edele Compagnie geen inkomen hebben, zullen voor ieder leerling, die zy onderwyzen, een bepaald maand-geld genieten, namentlyk:

voor een, die in de eerste classe is, de som van drie ryksdaalders;

voor een, die in de tweede classe is, de som van twee ryksdaalders, en

voor een van de derde classe, de som van een en een halve ryksdaalder.

Het zal nogtans hun pligt zyn om kinderen van menschen, die geen ruim bestaan hebben, voor minder geld of ook voor niet te onderwyzen, na dat de omstandigheden het vorderen, welk verlies hen, zo men vertrouwd, rykelyk zal vergoed worden door zulken, welkers ouders een grooter inkomen hebben.

VYFDE HOOFDSTUK.

Over de middelen, die den welstand der schoolen bevorderen.

Om de schoolen, welken zedert eenigen tyd in groot verval zyn geraakt, tot eenen bloeienden staat te brengen, zyn deeze middelen geschikt:

§ 1. De schoolmeesters, voornamelyk de inlandsche, zullen des Zondags in de Hollandsche kerk de predicatien en des Dingsdags de catechizatien neerstig bywoonen en des Woensdags avond ten half vyf in de binnen-Portugeesche kerk verschynen om door een daar toe aangesteld lid der scholarchale vergadering in den godsdienst en de Nederduitsche taal onderwezen te worden.

§ 2. Ook zullen de schoolmeesters alle maanden aan scholarchen een schriftelyk berigt geven van den staat hunner schoolen en teffens de eerste Saturdag in ieder maand voor derzelver vergadering verschynen, op dat de vereischte schikkingen gemaakt worden en hen de noodige order gegeven.

§ 3. Hunne schoolen zullen in ieder der vier wyken, waar in dezelve zyn verdeelt, alle maanden door twee scholarchen worden bezogt, om derzelver staat op te neemen, na bevinding van zaaken te handelen en daar van aan het collegie berigt te doen.

§ 4. Verder zal 'er door de scholarchen twee maal in het jaar, namelyk in de maanden February en Augustus, een algemeene opneem der scholen in de Portugeesche kerk geschieden, by welke de schoolmeesters, die hun pligt met yver en getrouwheid betragt hebben, geroemd en met een eerlyk geschenk beloont zullen worden; die daar in agteloos geweest zyn, gestraft worden, zelfs tot ontzetting van hun ampt, en teffens de vlytige leerlingen met fraaye prysen vereert worden en, die traag zyn geweest, daar van verstooken blyven; van welk examen onder ultimo Augustus van ieder jaar een volkomen school-staat aan de hooge Indiasche regeering zal worden aangeboden.

Van dit reglement zijn in 1778 duizend exemplaren gedrukt, waarvan 800 bestemd werden »ter distributie" op Batavia en 200 ter verzending naar de buiten-kantoren.

Zie ook 9 September en 7 October 1788.

10 April. *Bepaling, dat de Regering jaarlijks van de Javasche suiker-molenaars zoude koopen 3000 kanassers poeder-suiker, 1ste soort, tegen 3¼ rijksdaalder de pikol van 125 ℔.*

De tweede soort suiker liet de Regering aan particulieren over.

24 April. *Vaststelling van merken voor suiker.*

Er was ontdekt, dat Compagnie's suiker tegen die van particulieren verruild werd, waarom de Regering goedvond »te statueren en de gemeente door affixie van biljetten in de gewoone taalen bekent te maaken, dat de Javasche suiker, by den invoer alhier en weder uitvoer naar elders, op de kanassers apart gemerkt moet weezen, de cabessa of eerste zoort I. C. en de bariga of tweede zoort I. B., mitsgaders de Cheribonsche eerste zoort C. C. en de tweede zoort C. B., dog de Bataviasche integendeel moet worden beschreven, Batavia eerste of tweede zoort, met de letters B. C. de eerste of cabessa en B. B. de andere of bariga zoort, en die van de Compagnie daar en boven zal moeten worden verzegult met haar Edelens cachet.

En zal hier van de Javasche ministers en den resident te Cheribon, onder toeschikking van eenige exemplaren van het biljet, de nodige kennisse worden gegeven, om te strekken ter hunner narigt".

27 April. *Ordonnantie voor den secretaris van Schepenen nopens het aanvaarden en beheeren van insolvente boedels.*

Dit stuk, afkomstig van Heeren Schepenen, luidt, als volgt:

1. Den secretaris van Scheepenen is, volgens eene oude usantie, meest altoos sequester van alle zoodanige goederen, gelden, enz., als van wegens de hooge overigheid van den lande geannoteerd of gesaiseert, dan wel, ter ordre van den regter, geconsigneert en genamptiseert, mitsgaders in bewaarder hand gesteld worden, ten zy den regter een ander daar toe benoemde; en hier van vermag hy geen handligtinge te doen, anders dan op direct of speciaal bevel van den regter ([1]).

2. Hy is ook, even als den secretaris van den Raad omtrent 's Compagnies dienaren, curator der insolvente nalatenschappen van afgestorve burgers en andere ingesetenen, buiten den dienst van de Comp^e.

3. Wanneer hem een boedel als insolvent word aangeboden, mag hy die niet acceepteren, ten zy de notoire insolventie werde aangetoond door de geene, die de boedel overgeeft.

4. Een boedel, als insolvent by hem overgenomen wordende, moet hy daar van kennisse geven aan den heer president, dewelke als dan het nodige beveeld omtrent de begraffenisse van het lyk van den overleedene. By deese gelegendheid moet hy een request presenteeren, aan het volle collegie gerigt, van deezen inhouden:

> geeft in allen oodmoed te kennen den secretaris deezer vergadering in de qualiteit van curator der insolvente nalatenschappen van alle afgestorvene burgers en ingezetenen te dezer steede, dat aan hem als insolvent is overgegeven den boedel van N. N., verzoekende derhalven om, ten overstaan van een of meer heeren uit deze vergadering, den gemelden boedel niet alleen te inventariseeren en vervolgens ten gelden te brengen, maar ook omme voor haar Eerwaardens te houden de preferentie tusschen alle de geenen, die eenig agterweesen op voorsz. boedel zullen willen sustineeren, ende zuks met de clausule van edicte.
>
> 't Welk doende, etc.

([1]) Dit is gealtereerd by besluit van Scheepenen in anno 1786 van het af te geven na tyds expiratie.

5. Den heer president, wanneer het geen vergadering is, hier op *fiat ut petitur* verleend en een of twee heeren als gecommitteerdens genomineert en geauthoriseerd hebbende, dewelke, zoo wel by de bezegeling, als ontsegeling, inventarisatie, vendutie, als het concursum van crediteuren zullen moeten adsisteren tot het uiteinde der zaak en de inventarissen en vendurolle behoorlyk teekenen, moet den secretaris van deze commissie kennis geven aan den heer eerste gecommitteerde, die als dan met den tweede gecommitteerde en den secretaris de hun convenabelste tyd overlegd om zig na het sterfhuis te begeven; vervoegende de gemelde gecommitteerdens en secretaris, nevens de boode, sig na zulks aanstonds na het sterfhuis, edoch niet by wegen of in dier voegen, als men gewoon is te doen in eene justitieele commissie, om dat deeze zoodanig niet worden geconsidereert en gevoeglyk ook niet vorderen kan dat honneur, dat aan een commissie, gedaan wordende in den naam ende van wegens de hooge overheid van den lande, ordinair word gegeven.

6. In het sterfhuis gekomen zynde, moet den boedel direct geinventariseert en uyterlyk 5 à 6 dagen daar aan verkogt worden voor het sterfhuis, te weeten, zoo verre is betreffende de roerende goederen, terwyl omtrent de vaste goederen den verkoop gehouden moet worden ten alderlangste den Saturdag na het afsterven.

7. Aan den eerste gecommitteerde ter maand zal door den heer president ter hand gesteld worden het kleine zegul van heeren Schepenen, om met hetzelve de goederen, in dien het nodig is, te laten verzegelen, waar benevens de secretaris, als sequester, zyn cachet kan voegen.

8. Indien een weduwe of kinderen zig in huis bevinden, zullen zy daar in gerust mogen blyven woonen en by de inventarisatie present zyn, op dat zy direct hare goederen kunnen reclameren, die door de heeren gecommitteerdens, indien het kleinigheden zyn, kunnen afgegeven worden en anders de dispositie uitgesteld tot de naaste vergadering.

9. Dan deese schikking zal geen plaats behoeven te hebben

by boedels, dewelke men verzekert is, dat geen rd^s 200 zullen rendeeren, dewelke, na de oude gewoonte, zullen geinventariseerd en verkogt worden ten overstaan van den boode en twee clercquen, onder welke laatste althoos begreepen zal worden den adjunct van den gesworen clercq, als zynde een beëedigt persoon; en voorts de crediteuren gedagvaard in volle vergadering, waar op den secretaris zig ten naaste rolle zal moeten verklaaren.

10. Den curator moet vervolgens, aanstonds na de inventarisatie, invorderen alle de uitstaande schulden, doende de onwillige debiteuren dagvaarden voor haaren competenten regter door de volgende citatie:

> A., als curator over den insolventen boedel van B., dagvaard C. teegens Maandag, den enz., ten agt uren voor den Eerwaarden geregte te dezer stede, om te hooren concluderen tot betaling, enz.

11. De goederen verkogt en de schulden, so na doenelyk, ingevordert zynde of wel ten alderlangste 6 weeken na de gehoudene verkoop, moet den curator, uit kragte van de geobtineerde citatie, by edictie onder klokke geklep doen affigeeren de volgende insinuatie voor de onbekende crediteuren, te weeten:

> de van weegens de Eerwaarde geregte te deeser stede genomineerde gecommitteerde heeren Scheepenen doen by deesen insinueeren allen den geenen, die ten agteren zyn aan den boedel van B en haar agterweezen tot nog toe niet hebben bekend gemaakt, dat ze op den enz. (welke dag door heeren gecommitteerde Scheepenen voor af bepaald) haar respective agterweesen voor gemelde heeren gecommitteerde Scheepenen zullen hebben te justificeeren, het zy met haare boeken ofte sodanige andere bewysen, als zy zouden mogen hebben, alsoo, den voorsz. tyd verstreken zynde, de repartitie zal worden gemaakt over het agterweesen, het welk als dan zal worden gejustificeert.
>
> Actum Batavia, den enz.
>
> *Ter ordonnantie van de voorsz. gecommitteerde heeren Scheepenen,*
>
> N. N., *gesworen clercq.*

12. Tegens dezen te bepalene dag zal hy, curator, een yder der bekende crediteuren meede moeten insinueren by de volgende insinuatie of citatie.

B. werd by dezen ontboden ten einde op, etc., zynde den enz., ten Scheepens kamer en voor de heeren gecommitteerde Scheepenen zal hebben te justificeren zyn agterweezen, het welk hy te pretenderen heeft tot lasten van den boedel van C.

Actum te BATAVIA, den enz.

Ter ordonnantie van, enz.,
N. N., *gesworen clercq.*

13. Den voorsz. bepaalde dag verscheenen weesende, sullen de gecommitteerde Scheepenen, geadjungeert van den geswoore clercq of syn adjunct, moeten vaceren ten voorsz. einde, als wanneer den curator teegens de niet gecompareerde crediteuren default versoekt, ten al sulken profyte als na regten, en een tweede citatie peremptoir, te weeten, na dat hy voor af zal hebben geproduceert zyn qualificatie, de voorsz. gedaane insinuatien en de relasen van derzelver volbrenging.

14. Hier op zullen de gemelde gecommitteerde Scheepenen verleenen appoinctement, in volgende maniere:

gecommitteerde Scheepenen, al gehoord, fiat default ten sulken profyte als na regten, en een tweede citatie te drie weeken peremptoir;

dit gedaan zynde, geeft den curator over den inventaris, vendu rollen, boedel reekening, en zulks ter visie en resumptie, dan wel, des gevorderd wordende, copia voor de gecompareerde crediteuren.

15. En, dewyl den curator althoos en, gedurende de procedures, in cas van preferentie gehouden en verpligt is de gemelde visie en resumptie aan de crediteuren gratis te verleenen, zoo zullen derhalven dan ook de kosten, vallende door de begeerde copia, loopen alleen voor rekening van die geenen, die deselve vorderd.

16. Den curator neemt vervolgens ter resumptie over alle bescheiden en bewysen, door de crediteuren tot justificatie

haarer agter weesen geëxhibeert, dog waar voor hy niets mag declareeren.

Daar en teegens neemen de gecompareerde crediteuren visie, resumptie, dan wel copia van die geproduceerde bewysen; en zal deesen aangaande even het zelve moeten worden geobserveert, als omtrent den inventaris, vendu roll en boedel reekening is gesegt.

17. Hier van of van al het geene op deese eerste comparitie word verhandeld, doen gecommitteerde Scheepenen houden rapport verbaal en continueeren het zelve tot de volgende tweede comparitie.

18. Den dag van de tweede comparitie gekomen zynde, vaceeren gecommitteerde Scheepenen invoegen voormeld, dog is den curator gehouden omme in dit interregnun van tyd tot tyd of uitterlyk agt dagen na de eerste comparitie, weeder te doen affigeeren het volgende billet of insinuatie voor de onbekende crediteuren, te weeten:

de heeren gecommitteerde Scheepenen vermoogens haare authorisatie doen by deese andermaal insinueeren allen den geenen, die eenig regt van preferentie zoude mogen willen sustineren op den boedel van A., dat se enz. ter vergader kamer van heeren Scheepenen deezer steede zullen hebben te compareeren, omme aldaar hunne actie en pretentie, die sy by preferentie op den gemelden boedel vermeenen te hebben, aan te geeven, bekend te maken peremptoir.

Actum BATAVIA, den enz.

Ter ordonnantie enz.,
N. N., *gesworen clercq.*

Zoo meede aan een yder van de bekende crediteuren, te weeten:

weegens den boedel van A. sal de preferentie dienen op den enz., des 's morgens ten 9 uren, ter ordinaire vergader kamer van heeren Scheepenen der stad Batavia.

Actum BATAVIA, enz

Ter ordonnantie enz.,
N. N., *gesworen clercq.*

19. Op deese tweede comparitie geeft den curator voor de voorsz. insinuatie met de relasen, dat dezelve gedaan zyn, en verzoekt de tweede default tegens de niet gecompareerde crediteuren, ten al zulken profyte als na regten; gecommitteerde heeren Scheepenen, al gehoord, houden dit verzoek in advies aan het volle collegie van Scheepenen.

20. Hierna verklaard den curator sig op de ingediende pretentien; is het zaake, dat hy sig moet opposeeren, word den crediteur, wiens bewysen hy, curator, debatteert, gehoord en dat different door gecommitteerde Scheepenen verevend, is het doenlyk; indien niet, parthyen met hunne differenten gerenvoyeert aan het volle collegie, alwaar het different in een dag voldongen zal moeten worden, wanneer 14 dagen zal worden gegeven tot productie, des noods, en gelyke 14 dagen tot recollement, mitsgaders nog agt dagen om te dienen van inventaris der stukken, alles peremptoir.

21. Dog zal nogthans dit different niet konnen of moogen verhinderen de te houden preferentie, maar zal dezelve zyn voortgang neemen met alle de gecompareerde crediteuren en zelfs met die geenen, wiens actie by den curator gedebatteerd word, om dat zulks niemand prejudicieert en maar alleen gehouden moet worden effect te zorteren, ingevalle de ingediende actie daar na word verklaard deugdsaam te zyn.

22. Terwyl, omme alle occagie tot het maken van veelvuldige kosten te menageeren, den curator verdagt moet wezen, dat, wanneer bevonden word zyne exceptie temerair en willekeurig of om te vexeeren gedaan te zyn, hy in zyn privé zal incurreeren in de kosten, daar door ontstaan.

23. De crediteuren met den anderen omtrent de preferentie gecontracteert hebbende conform het regt en de wetten van den lande, dan wel anderzints met den anderen verdragen zynde, doen teffens verzoek, dat den curator zal worden geordonneert de penningen, geprocedeert van de verkogte nalatenschap van A., te distribueeren, in conformatie van het gecontracteerde voormeld.

24. En zullen gecommitteerde Scheepenen van dat verdrag

of contract en verzoek distinct aanteekening houden en daar meede en met al het verhandelde op deeze tweede comparitie het verbaal rapport van de eerste comparitie amplieeren, houdende de by de crediteuren verzochte willige condemnatie of haar getroffe accoord, als anders, meede in advies aan het volle collegie, dat ten zelven dage, dat dit verbaal binnen komt, is het doenelyk, vonnis veld en pronuncieert by forma van willige condemnatie en andre op den curator tot distributie.

25. Indien zomwylen de crediteuren den anderen op de preferentie niet en konnen verstaan en sy lieden nogthans haare questie by verbaal voldingen en verdragen binnen agt dagen te wisselen van stukken, zal daar van rapport worden gedaan aan het volle collegie, die als dan zullen vonnissen; en welke weg, als de kortste en favorabelste weesende, gecommitteerde heeren Scheepenen aan de dissentieerende crediteuren zullen moeten voorhouden en haar daar toe tragten over te haalen, als strekkende ten algemeene nutte der crediteuren.

26. En, indien de crediteuren uit wrevelheid den anderen niet willen laaten prefereren, maar schryven willen by eisch van preferentie, kan den geenen, die meent hem ongelyk te geschieden, protesteren van kosten, schaden en interessen; zullende in dit geval parthyen contendenten worden gerenvoyeert na de ordinaire roll.

27. Dog zullen inmiddels de andre crediteuren mogen ligten dat geenen, waar in sy boven de dissentieerende crediteuren geprefereert syn, voor zoo verre zulks toerykende is; blyvende eenelyk onder den curator geseponeert dat montant, waar over het disput van preferentie roullerende is. En zal al het zelve, mutatis mutandis, plaats vinden omtrent boedels, die g'abondonneert of verlaten, dan wel anderzints by decreet van den regter onder den gemelden secretaris, als curator, zal gesteld worden.

Wat de preferentie betreft, staat te observeeren:

dat in den eerste graad worden geprefereert, eguaal:

1° de ongelden, tot redding van den boedel gevallen;

2° de noodwendige dood schulden;
3° de medicynen in de laatste ziekte:
en in de tweede graad;
4° 's lands geregtigheden;
5° minderjarige:
6° huurpenningen op het gevonde en gearresteerde goed;
7° de Comp^e in de goederen van haare dienaaren;
8° den schipper en zyn gezellen op schip en lading;
9° den koopman op het schip van zyn schipper;
10° een factoor op de goederen van zyn meester;
11° de vrouw op het goed van haar man, vice versa:
12° legatarissen en fidei-commissarissen op de goederen van de overledenen;
13° arbeidsloon, aan eenige goederen van den boedel verdiend, op de penningen, van dezelve geprocedeert, en verder niet;
14° de leveranciers van materialen tot bebouwing, reparatie, enz., meede voor zoo veel van dezelve geprofl ueert is, mits dat dezelve den arbeiders man, op articul 13 vermeld, zulks by Scheepenen kennisse zullen komen doen blyken, dewyl dezelve anderzints, daar van niet consteerende, wel voor alle andere schulden, maar niet voor bezegeldheeden zullen gaan;
15° de steeden en collegien en de goederen van haare bewindhebbers;
16° vendu houders, voor eerst op de gemynde goederen, binnen de eerste zes maanden na den verkoop nog gevonden wordende, en ten tweede, mits in dat selve tyd bestek, opkomende voor alle generale verbanden;
en in de derde graad:
17° Scheepenen kennisse of het hypotheek:
18° speciaale verbanden by notarieele actens op het verband;
19° item by onderhandse actens, mits niet surpasseerende rd^s 50;
20° generaale verbanden by deeze gelegendheeden of notarieele obligatien, item bodemary brieven, alle na haare ouderdom; egter met dit onderscheid, dat de bodemaryen, op een

en het zelve schip verleend, schoon ook van differente datum, te samen moeten concurreeren; en zullen deese generale verbanden preferentie hebben boven alle speciaale verband onder de hand, surmonteerende rd^s 50;

21° de onderhandsche obligatien, door drie geloofwaardige getuigen bekrachtigt, meede na ouderdom;

22° en laastelyk alle andere, onderhandsche obligatien en reekeningen in concurrentie, ponds ponds. Terwyl het overige omtrent de proceduren in cas van preferentie in de concept statuten van den jaare 1766, in het tweede deel, onder den titul van desolate of insolvente boedels, breedvoerig beschreeven is.

28 April. *Voorschrift nopens het »visiteren" der onkostrekeningen van het verstrekte aan schepen.*

Bespeurd synde, dat er nu en dan op de buiten comptoiren wel eens onkosten aan de scheepen en vaartuygen geschieden, die vry wat speculatie vereischen, zoo ten aanzien van de noodsakelykheid, als de afschryving van het daar voor opgebragte in gelde, en welke wel eens het oog deezer regeering konnen ontslippen; zoo is, om de buiten stappen in deesen niet straffeloos te passeeren, op de propositie van den heer Gouverneur Generaal goedgevonden en verstaan den commandeur en opperequipagiemeester speciaal te demandeeren om, g'assisteerd met den visitateur en boekhouder generaal, den equipagie boekhouder en een der confrontisten der Bataviasche administratie boeken, alle onkostreekeningen van het verstrekte en bekostigde aan de scheepen en vaartuigen op de respective comptoiren van Indie, direct by den ontvangst, nauwkeurig te examineeren en nopens hunne bevinding twee maal 's jaars off om de ses maanden, dog, by ontwaring van deese en geene posten, welke te hoog in reekening syn gebragt off een bysondere speculatie vereischen, veerthien dagen na de aankomst van het schip off vaartuig, waar toe sodanig een onkostreekening behoord, aan dese regeering van afsonderlyk berigt te dienen, mitsgaders,

by ontdekking, dat in deesen excessen off buitensporigheeden syn begaan, het te veel opgebragte dubbeld aan de Comp[e] te laten vergoeden; zullende van dese order aan de ministers en bedienden op de buiten comptoiren circulair worden kennisse gegeeven om te strekken tot een ieders narigt.

28 April. *Bepalingen nopens de gewapende, Europesche en inlandsche burgers te Batavia.*

Na resumptie van een berigt van den heer Raad extraordinair en collonel der Bataviasche burgery, M[r] Jacob Cornelis Mattheus Radermacher, en een daar nevens overgelegde korte sterkte van het generaal getal der burgers, is goedgevonden en verstaan daar uit by deezen te noteren, dat het totaal getal van de drie compagnien Europesche en vyff compagnien inlandsche burgers, met de twee compagnien Papangers en Mooren, onder ultimo Maart laatstleeden te samen heeft bestaan in 3424 koppen.

Ingevolge de voordragt van welmelde heer Radermacher by het voormeld berigt is goedgevonden en verstaan syn Edele te qualificceren de compagnien, soo na mogelyk, op een egaale voet te brengen en de onder officieren te bepalen op 4 sergeanten en 6 corporaals by ieder compagnie; dog de Mooren, die zyn Edele te zwak oordeeld om in twee compagnien verdeeld te worden, in een compagnie te laten blyven. Wyders den baas der wapenkamer te gelasten, voor ieder der tien compagnien een honderd stux geweeren, in aparte cassen, altoos in gereetheid te houden, zoodanig, dat in allen gevalle off op de eerste order aan de capitains konnen worden afgegeven.

1 Mei. *Wijziging van het bepaalde op 4 December* 1777 *nopens arak-stokerijen.*

Door den capitain der Chineese natie, Oey Kingko, ter sessie van den 28[en] der gepasseerde maand April, van wegen de gezamentlyke araksbranders by requeste te kennen gegeven zynde, dat zy aan de resolutie deezer tafel van den 4[en] December

1777, om de arak, die particulieren, het zy ingezetenen, hier of elders thuys hoorende, dan wel scheeps overheeden of vreemdelingen, van hier willen vervoeren, by tourbeurten in egaale porten te leveren en verkoopen, bezwarelyk konden voldoen, vermits de eenigzints vermogende onder hun gewoon waaren die drank aan hunne goede vrienden en ook wel aan vreemdelingen op credit te geeven, ter verzending na elders, en de onvermogende daar en tegen de hunne teegen andere whaaren verruilden of voor gerede penningen van de hand zetteden; met verzoek, dat het deeze regeering mogt behaagen hun van die verpligting in zoo verre te ontslaan, dat zy alleen gehouden zouden zyn de arak, die den commandeur en opper-equipagiemeester en den sabandhaar successive inkoopen, ider in een gelyke quantiteid te leveren, als ook, zonder bemoeyenisse van de officieren van justitie, onder elkander te mogen doen letten, dat de resolutie deezer tafel van den 24en December 1772, zoo omtrend de bepaalde stook tyd, als hoeveelheid van arak, die gestookt mag worden, prompt worde nagekomen.

Dan, alvorens daar op te disponeeren, blykens notulen van dien dag beslooten zynde dat request te stellen in handen van Scheepenen deezer steede om de araksbranders daar op te hooren en te onderzoeken, of het zelve wezentlyk uit hun aller naam was overgegeven; en by een tans ingekoomen verbaal van gecommitteerde leeden uit dat gerechts collegie gebleken weezende, dat sestien araksbranders, door dewelke het verbaal meede is onderteekend, eenparig hadden verklaart, dat het verzoek van den capitain der Chinesen hunne waare meening was, en boven dien instantie gedaan, dat deeze regeering twee of meerder persoonen uit hunne natie geliefde te verkiesen om te zorgen, dat door baatzugtige branders geen misbruik van die bepalingen worde gemaakt; zoo is als nu goedgevonden en verstaan de resolutie dezer tafel van den 4en December 1777, voor zoo veel dezelve de araksbranders betreft, in deezer voegen te altereren, dat de daar by gemaakte bepaling omtrent het afleveren en verkoopen van arak by tourbeurten en egaale portien alleen zal moeten stand houden en agtervolgt

worden ten aanzien van de benodigdheid van den commandeur en opper-equipagemeester, voor de gepermitteerde lasten, zoo die aan hem zelfs, als aan de scheeps overheeden by het reglement van den 12en September 1767 zyn toegestaan, en van den sabandhaar, voor het geen de vreemdelingen, na erlangde permissie deezer regeering, van die drank mogen uitvoeren; dog voor het overige aan de araksbranders de vryheid te laaten zoo veel arak aan wien zy willen op zodanige wyze te verkoopen, trocqueeren, omzetten en verzenden, als zy met hun interest best overeenkomende zullen oordeelen.

Voorts de stooktyd in ider brandery weder te bepaalen op de by resolutie van den 24en December 1772 gestelde tyd van neegen maanden in het jaar, zonder bemoeyenisse van den Balliuw of Drossaard der Bataviasche ommelanden; en tot opzigters over de branderyen, om te zorgen, dat van deeze limitatie door baatzugtige branders geen misbruik worde gemaakt, te benoemen en aan te stellen de lieutenants der Chineesen, Gouw Poansoey en Tiung Pi-Enko.

$\frac{5}{8}$ Mei. *Nadere voorschriften nopens het gebruiken en verhuren van rijtuigen.*

Door de gezamentlyke wagenverhuurders by een ampel request vertoont zynde diverse redenen van bezwaar over de ter resolutie van den 13en Maart jongstleeden by vernieuwing gestelde order om in de stad by dag voor ider rytuig altoos te laaten vooruit lopen een jongen met een stok in de hand, met verzoek aan het einde van dat suppliecq, dat het deeze regering mogt behagen een gunstige reflexie te slaan op het daar by betoogt aanmerkelyk verval der wagen verhuurderyen en hun daar uit voortspruitend onvermogen tot het houden van voorlopers, dan wel zodanige schikkingen te maaken, als ten hunne faveure en schaa verhoeding dienstig zoude worden geoordeeld.

Over den inhoud van dien ter deliberatie getreden, mitsgaders by deeze gelegentheid ook in aanmerking genomen wezende,

dat sedert de publicatie en affixie van het reglement van den 31en Maart laatstleeden, waar by de keuren en ordonnantien op het gebruiken van rytuigen en paarden, ingevolge het gearresteerde ter sessie van den 13en bevorens, wierden gerenoveert, mede bedenkingen zyn ontstaan ten aanzien van de tyd, op dewelke een aanvang zoude moeten worden gemaakt om voor alle rytuigen by dag in de stad een jongen voor uit te laaten loopen; zo is, ofschoon zulx geen nieuwe order is, maar alleen een herhaling van het geordonneerde aan de wagenverhuurders by resolutie van den 24en July 1760, egter, om alle twyffelingen in deezen weg te nemen en teffens tegen te gaan het misbruik, dat zommige baatzugtige perzonen zig niet ontzien te maaken van de rytuigen, waar voor zy pagt betalen, door dezelve, in vilipendentie van de successive bevelen deezer regering en tot prejudicie van de gepriviligeerde wagenverhuurders, aan andere te verhuuren, even als of zy daar toe gewettigt waaren, goedgevonden en verstaan, by wegen van ampliatie van het voorschreven reglement, de gemeente by een nader biljet te adverteren, dat met primo September deezes jaars 1778 en vervolgens voor alle rytuigen, het zy 'er menschen in zitten of niet, en desgelyksch voor de boere wagens, zonder onderscheid aan wien dezelve behoren, die van de wagenverhuurders en den castelyn van het gepriviligeerde stads logement 'er onder begrepen, in de stad by dag altoos zal moeten vooruit lopen een jongen met een stok en, direct na de affixie van gemeld biljet, des avonds of nagts een met een dammer of brandend ligt in de hand, dan wel een lanthaarn, met een brandende kaars daar in, aan de regter zyde van het rytuig vast gemaakt moeten worden, op de poenaliteit, daar tegen by het reglement van den 31en Maart jongstleden gestelt.

Voorts den castelyn van het gepriviligeerde stads logement aan te bevelen, zig omtrend het verhuuren van de ses huurwagens, hem tot gerief van dat huis en commoditeid der vreemdelingen, zonder betaling van pagt toegestaan, stiptelyk te gedragen naar het 13de en 14de articul van de conditien, voor dat logement beraamt, en dus geen van dezelve te ver-

huuren of leenen, dan eenelyk aan personen, in dat huis logerende, sub poene, dat, contrarie doende, zal verbeuren een boete van twee honderd zilvere, gecartelde ducatons, de helft voor den officier van justitie, die de calange zal doen, en de wederhelft voor den aanbrenger.

En inzelvervoegen allen en een iegelyk, hy zy, wie hy zy, buiten de gepriviligeerde wagenverhuurders en den castelyn van het stads logement, den laatsten eenelyk, als voorzegt, aan de in dat huis logerende personen, te interdiceren van nu voortaan eenige rytuigen te verhuuren, het zy wagens, chaisen, boere wagens of karretjes, insgelyksch op een boete van twee honderd zilvere, gecartelde ducatons, de helft voor den officier van justitie, die als zodanig tegen de contraventeurs zal procederen, en de wederhelft voor den aanbrenger.

Mitsgaders het collegie van Heemraden der Bataviasche ommelanden in het algemeen en den Drossaard in het bysonder, niet alleen speciaal te recommanderen de verpligte zorge te dragen, dat niemand een of meer rytuigen op zyn naam houde ten dienste of gebruik van een ander, en tegen de overtreders van de daar tegen g'emaneerde interdictive order te procederen conform het placcaat van den 31[en] December 1767, maar de gepriviligeerde wagenverhuurders ook te qualificeren om, by ontdekking, dat omtrend dit een of ander overtreding plaats vind, daar van ten eersten kennisse te geeven aan een der officieren van justitie.

En eindelyk de respective officieren van justitie te gelasten een nauw regard te nemen, dat het meermelde reglement van den 31[en] Maart laatsleden, nog ook deeze articulen, niet worden gecontravenieert en tegen de overtreders zonder eenige conniventie te procederen.

Zie ook bij 29 Januarij 1782.

8 Mei. *Oprigting eener compagnie inlandsche militairen, sterk 100 man.*

Meermalen zijn dergelijke compagniën door de Regering in

dienst genomen, maar ditmaal zijn de soldijen, enz. vermeld, te weten:

aan een capitain	rd[s]	20 : —
» » luitenant	»	12 : —
» » vaandrig	»	8 : —
» » sergeant	»	5 : —
» » corporaal	»	4 : —

» » gemeene, buyten 36 stuyvers kostgeld, drie ponden droge vissen en 40 ℔ ryst, drie ryxd[s] 's maands; als ook aan ieder derselve by het in dienst aanneemen gratis te laten verstrekken een nieuwe monteering, om geplaatst te worden, daar syn Edelheid het nodig sal oordeelen.

$\frac{19}{20}$ Mei. *Intrekking van het bepaalde op 1 Mei 1778, wat betreft thee.*

Zulks geschiedde naar aanleiding van een vernieuwd verbod uit Nederland.

22 Mei. *Instructie voor het planten en bereiden van indigo.*

Deze instructie, waarbij 15 »figuren" waren gevoegd, is, in het Maleisch en Javaansch vertaald, aan Regenten verstrekt. De Europesche opzigters in de bovenlanden kregen een Hollandsch exemplaar. Ook werd die instructie naar Cheribon en Samarang gezonden.

22 Mei. *Nadere regeling der visitatie van vreemde, particuliere schepen ter reede Batavia.*

Door den heer Gouverneur Generaal aangemerkt wordende, dat de voorgedragene bedenkingen en consideratien door den Raad van justitie deeses casteels by een ter sessie van den 8[en] September 1773 ingekomen adres van hunne Agtbaarheden, dat het visiteeren van particuliere, vreemde scheepen door een

justitieele commissie niet alleen gansch onnut en vrugteloos was, maar selfs eeniger maate strekte, soo wel tot declin van de salutaire oogmerken, door deese regeering met het arresteeren van die visitatie beoloeld, als tot bespotting der justitieele commissarissen, alleen betrekking konden hebben tot sulke scheepen en vaartuygen, die volladen zyn, en niet tot scheepen of vaartuygen, welke de schippers off gesagvoerders, by arrivement ter deser rheede, opgeven ledig te weesen, nadien 'er in het laaste geval geen mogelykheid overblyft om door de justitieele bedienden nauwkeurig te laaten ondersoeken, off in sodanige bodems ook eenige negotie waaren zyn afgeladen en, zoo ja, in welke goederen die dan bestaan, veel min een absolute noodsaakelykheid voor de justitieele commissarissen om hunne rapporten aan deese regeering nopens het visiteeren van vreemde scheepen off vaartuigen te moeten inrigten naar de willekeurige opgaven der gesaghebbers dier scheepen off vaartuigen; heeft zyn Edelheid de vergadering vervolgens voorgesteld, off men om deese reeden en verseekerd te zyn, dat de hier successive aankomende vreemdelingen de goederen, die zy meede brengen, naar waarheid opgeeven, de resolutien deezer tafel, den 14en September 1773 op het voorschreeven adres van den Raad van justitie genomen, om de visitatie van de hier ter rheede g'arriveerde particuliere scheepen en mindere vaartuygen van vreemde Europeën voor het vervolg te excuseeren, niet alleen applicabel diend te maaken omtrend zulke kielen, die volladen zyn, dog ten aansien van de overige weder in te voeren de by resolutie van den 19en February 1768 g'arresteerde visitatie; welk een en ander by de vergadering in overweeging genomen zynde, zoo is goedgevonden en verstaan aan den heer Gouverneur Generaal gedefereerd te laaten om voortaan alle vreemde, particuliere scheepen off vaartuigen, die, volgens opgaave der gezaghebbers, ledig off enkeld geballast hier aankomen, even gelyk pro dato van het besluit van den 14en September 1773 omtrend alle, zonder onderscheid, heeft plaats gevonden, door twee leeden uit den Raad van justitie, ten overstaan van den waterfiscaal,

te doen visiteeren, dog de zulke, die gelaaden zyn, van de visitatie g'excuseerd te laaten.

22 Mei. *Bepaling, dat eetbare vogel-nestjes begrepen waren onder de gepermitteerde lasten.*

In aanmerking genomen wezende, dat, ofschoon by het advertissement van den 22en September 1767 is bepaalt, dat de gepermitteerde lasten der scheepsoverheden moeten bestaan in onkostbare, volumineuse en geen precieuse goederen, deeze regeering met het woord precieuse egter niet heeft bedoeld een articul, waar in den handel geheel aan particulieren is overgelaten, maar wel zulke kostbare goederen, welkers aanbreng den handel van de Compe merkelyk zoude konnen prejudieeren, en dat men dus geen reden kan vinden, waar om de scheeps overheden, even als alle andere particulieren, niet zouden mogen handelen in vogelnesjes en die onder hunne gepermitteerde lasten naar deeze hoofdplaats overvoeren, mits by den uitvoer van Java betalende de daar op gestelde gereggtigheid van vyftien procento in natura en by invoer alhier ses procento tol aan den pagter van de in- en uitgaande regten; overzulx goedgevonden en verstaan by deezen te verklaaren, dat onder de goederen, welke de scheeps overheden tot hunne gepermitteerde lasten herwaarts mogen overbrengen, ook begrepen zyn vogelnesjes, mits daar van, als voorzegt, op Java betaalt worde 15 percto in natura en telkens blyke, dat van de aangebragte quantiteid de pagt of het inkomend regt aan den pagter van de boom alhier is of staat voldaan te worden. En zal hier van door extract uit de notulen de nodige kennisse worden gegeeven aan de collegien en de respective officieren van justitie, nevens den sabandhaar, om te strekken tot derzelver narigt.

$\frac{1}{2}$ Junij. *Overmaking van geld naar Nederland.*

Ter voldoening aan de order der heeren Majores, vervat by hoogderselver gevenereerde missive van den 27en October 1777,

om onder de penningen, die in dit jaar, ter overmaking naar Nederland, in Comp^s cassa souden worden aangeboden, voor alle andere by preferentie, tegen zeventig stuivers de ducaton, te accepteeren de hier ter plaatse berustende gelden, toebehoorende aan verscheide, zig in Nederland bevindende persoonen, alle by de brieff nominatim opgenoemt; en, om in tyts g'informeert te worden, hoe veel die somma in het geheel sal bedragen, is goedgevonden en verstaan de gemeente by een biljet te adverteeren, dat een ieder, die geneegen mogte weesen van de voorsegde concessie der heeren Majores gebruik te maken, uitterlyk met den 20^en deeser loopende maand Juny ten comptoire van den heer Directeur Generaal in gemoede en distinct sal moeten opgeeven, hoe veel geld hy ten behoeven van syne, by de brieff vermelde principalen sedert primo January deezes jaars reets in Comp^s cassa heeft geteld en welk montant hy, op den voorschreeven voet, voor reekening van deselve als nog in dit jaar op assignatie naar Nederland soude willen remitteeren.

12 Junij. *Verbod tegen het verzenden van Chinesche zijde voor particuliere rekening naar Nederland.*

Als een merkwaardig staaltje van den toestand van den handel te Batavia in het laatste vierendeel der 18de ceuw en van de toenmalige verhouding tusschen de Indische Regering en het Opper-bestuur wordt het volgende ingelascht.

Geleesen wordende een request van den burger en vice-president van het collegie van Scheepenen deeser steede, Jan Hendrik Wiegerman, waar by hy in de eerste plaats te kennen geeft, dat hy seedert een jaar of twee genootsaakt is geweest eenige baalen ruwe syde van de Chineesen, in betaling van negotie whaaren, over te neemen en by die gelegentheid meer andere heeft gekogt.

Voorts verzoekt, dat, dewyl in dit jaar weer een grooter quantiteid ruuwe zyde uit China is aangebragt, als in dese colonie kan worden verbruikt, en de Chineesen aansoek by hem doen om die zyde, even als bevorens, van hun over te neemen,

hem mag worden vergunt de versending derselver naar Nederland, in kleyne, niet noemenswaardige volumen, onder betaling eener billyke recognitie van twintig procento, het zy in natuura off van het zuiver rendement in Nederland, zoo als het de heeren Majores zullen gelieven goed te vinden.

Als ook, onder vertooning, dat hy sig te meer verstout deese propositie te doen, eens deels ter saake van de bekomen informatie, dat de ruuwe Chinasche zyde op een redelyke prys is in Nederland, en ten andere, om dat de eisschen van dat articul meest seedert eenige jaaren niet dan met veel moeite voldaan hebben konnen worden, in consideratie geeft, off de aangeboden parthy niet soude konnen strekken ter preuve, ten einde in den aanstaande dat Chinasch product voor reekening van de Comp^e in te kopen en van hier naar Nederland te zenden;

zoo is, hier over gedelibereert en van de eene zyde in aanmerking genomen weesende, dat het belang van de Comp^e en de ingeseetenen te deeser hoofdplaatse onder andere opgeslooten legt in de frequente vaart van de Chinasche jonken en die, door het accepteeren van deese en diergelyke goederen op vragt naar Nederland, merkelyk soude worden aangemoedigt; dat ook de gegoede burgers alhier, langs dien weg geleegentheid konnende krygen hunne traficque uit te bryden, daar door aan de maatschappy met hun eigen geld en ten hunne risico souden toebrengen een gereede winst, en dat oversulx het amplecteeren van des suppliants aanbod, na het vooruitsigt, dat men daar van heeft, soude strekken, zo wel tot voordeel van de Comp^e en dese haare Edele colonie, als tot opluiking van de in vroeger dagen zeer aansienelyke, dog tans, tot geen gering nadeel van land en inwoonders, grotelyks in verval geraakte vaart der Chinasche jonklieden, die het te dugten staat, dat, by aanhoudentheid der difficulteiten, welke zy tegenwoordig in het van de hand zetten hunner coopmanschappen ter deeser plaatse ontmoeten, binnen weinig jaren geheel te niet sal loopen; maar van de andere kant reflexie geslagen zynde op de uitdrukkelyke order der heeren Majores by hoog-

derselver veel gerespecteerde missive van den 17[en] October 1777, om voortaan geen coopmanschappen op vragt naar Nederland aan te neemen zonder hunne Edele hooog agtbare expresse qualificatie; zoo is, in observantie aan dat g'eerd bevel, wel goedgevonden en verstaan de voorschreeven instantie te ontseggen, niet tegenstaande het interest van de maatschappy en de Bataviasche ingeseetenen het tegendeel schynt aan te raden, dog teffens ook beslooten het door den suppliant ingediend request in copia de heeren Majores aan te bieden en hoogdeselve, onder eerbiedige vertooning van de vorenstaande consideratien deeser regeering, te versoeken om, indien hunne Edele hoog agtbare van zoortgelyke goederen en in het bysonder zyde op vragt gediend gelieven te weesen, als dan sig te verklaren, welke quantiteid men jaarlyks daar van sal mogen accepteeren.

Naar het antwoord van de heeren Majores is te vergeefs gezocht.

12 Junij. *Bepaling, dat op salpeter, verzonden met particuliere schepen, 3 pct. spillage zoude worden gevalideerd.*

Deze spillage was alzoo één pct. minder dan die bij verzending met Compagnie's schepen.

16 Junij. *Toekenning van 4 rijksdaalders 's maands als kostgeld aan luitenants en vaandrigs van inlandsche kompagniën.*

In vroeger jaren hadden officieren van gelijken rang zoodanig kostgeld ook genoten.

Zij kregen bovendien 12 en 8 rijksdaalders 's maands als tractement.

19 Junij. *Voorschrift nopens de »voor Nederland benodigde papieren".*

In aanmerking genomen weesende, dat de heeren Majores by hoogderselver gevenereerde missive van den 8en October 1777 by herhaling aandringen op de accurate besorging der papieren van de respective comptoiren van Indie, en dat de dientwegen laatst gestelde circulaire order van den 31en Augustus 1773 op zommige plaatsen reets in het vergeetboek geraakt off tot nog toe naar den letter en intentie der hoog Edele heeren Zeventienen niet g'observeert schynt te weesen; zoo is goedgevonden en verstaan de ministers en bedienden van Banda, Macasser, Banjermassing, Japan, Sumatra's Westkust en Java, die in het gepasseerde jaar niet ten vollen aan de ordre van den 31en Augustus 1773 hebben voldaan, andermaal circulair en ten ernstigsten aan te beveelen de vereischte zorge te dragen en te doen dragen, dat voortaan alle de voor Nederland benodigde papieren ter behoorlyker tyd in duplo herwaarts worden gesonden, onder een bygevoegde waarschouwing ter hunner narigt, dat, by het teegendeel, de stukken, die ontbreeken, ingevolge expresse begeertens der heeren Majores hier na de origineele uitgeschreeven sullen worden ten kosten van den geen, wiens pligt het was geweest deselve in gereedheid te brengen; en sulx onverminderd de bepaalde boete van drie maanden gagie voor de secretarissen, gezwoore klerken off andere bedienden, die zig ten deesen opsigte aan pligtverzuim schuldig maaken.

23 Junij. *Bepaling, dat de baas van het eiland Onrust »permanent" zoude zijn buiten-regent van het leprozenhuis op het eiland Purmerend.*

Hij zoude tevens zijn »kassehouder van de middelen der »leprosen", omtrent welke hij maandelyks »de noodige intrek»kingen daar van" zoude doen.

30 Junij. *Vergunning voor het Bataviaasch genootschap van kunsten en wetenschappen zijne edita in de Comp^e drukkerij ter perse te leggen.*

Door en van wegen een aanzienelyk getal personen uit Comp^s dienaren en burgers, welke zig te samen hebben gevoegt ter oprigting van een genootschap tot nut van konsten en wetenschappen in het gemeen, dog in het byzonder ter bevordering van den welvaart der Oostersche volkplantingen van den staat der Vereenigde Nederlanden, by een onder de heeren leeden, ider afzonderlyk, rond gelezen en door den heer Gouverneur Generaal binnen gebragt schriftuur, tot titul voerende: »Programma van het Bataviaasch Genootschap", bygevoegt van een naamlyst der heeren directeuren en leden, nevens een resolutie in dato primo hujus, by den heer voorzittende directeur, Mr Jacob Cornelis Mattheus Radermacher, en de dirigerende leeden genomen, voorgedragen zynde de conditien en verpligtingen, aan dewelke zy genegen zyn zig eensgezind vrywillig te onderwerpen, met verzoek om hunne verrigtingen met de goedkeuring deezer regering te bekragtigen en hun te permitteren de papieren van het genootschap in Comp^s boekdrukkery te mogen laaten drukken; zo is, om aan zo een edel en lofwaardig voornemen de behulpzame hand te bieden, goedgevonden en verstaan de bestuurders van dat genootschap te authoriseren tot het aangaan van zodanig een societeit, onder de zinspreuk: »Ten nutte van het gemeen", en hen teffens te accordeeren van hun programma en andere papieren in Comp^s boekdrukkery te laaten drukken, mits het papier, dat daar toe zal worden gebruikt, uitkoops in Compagnies kassa betalende.

9 Julij. *Vergunning tot uitvoer van rijst van Java.*

Den heer Gouverneur Generaal voordragende het verzoek der Javase ministers om, als den ryst oogst zo wel uitvalt, dat er geen bedugting voor schaarsheid, maar ter contrarie apparentie

is tot het inkrygen der contingenten en een tamelyken vervoer naar dese hoofdplaats, den uitvoer van dien korl weder te mogen permitteeren naar al sulke plaatsen, die van Java direct mogen worden bevaaren, ten einde de pagters geen billyke reeden te geeven tot het doen van versoeken om remis van pagtpenningen; zoo is, daar over gesprooken zynde, goedgevonden en verstaan aan den gouverneur, van der Burgh, gedefereert te laten daar omtrent sodanig te werk te gaan, als hy met het meeste belang van de maatschappye, tot voordeel van land en ingeseetenen, nodig sal oordeelen en sonder prejudicie voor Batavia kan geschieden; en hem oversulx te qualificeeren de interdictie teegen den uitvoer van ryst en pady, wanneer op de favorabele berigten van het gewasch met gerustheid staat kan worden gemaakt, weder in te trekken, dan wel nog soo lange te laaten stand houden, tot hy van een toereikende insaam volkomen verseekert sal weesen.

23 Julij. *Verbod tegen den aanvoer te Batavia van Japansch staafkoper voor particuliere rekening.*

De heeren Majores dienstig agtende, dat, even als omtrent den aanvoer van Satsumasche kamphur, zoo ook tegen den particulieren aanbreng van koper uit Japan een uitdrukkelyke bepaling van straf worde gemaakt; zoo is, alhoewel men dat interdict heeft begrepen onder het generaal verbod, in anno 1776 tegen het fraudeeren van de Japansche wetten geëmaneert, egter, om aan de begeerte der hoog Edele heeren Zeventienen te voldoen, goedgevonden en verstaan de by resolutie van den 2^en^ May 1775, by vernieuwing der vorige orders gearresteerde poenaliteit tegen den particulieren aanbreng van kamphur uit Japan met Comp^s^ schepen, als nu mede speciaal te extendeeren tot het koper; en overzulks den particulieren aanvoer van staafkoper uit Japan met Comp^s^ schepen aan alle en een iegelyk te interdiceeren, gelyk zulks word geinterdiceerd by dezen, op poene, niet alleen van confiscatie en verbeurte der vierdubbelde waarde ten behoeven van de

Gereformeerde kerken alhier, maar dat daar en boven, wanneer, by retour der schepen uit het boven gemelde ryk, word bevonden de geringste quantiteit staafkoper te zyn aangebragt, buiten dat voor de Comp^e ingescheept en by factuur of de brieven der bedienden genoteert is, zo wel de overheden van het schip, waar mede dat articul particulier is overgevoerd, als het opperhoofd en de verdere bedienden van den Japanschen handel, die met zodanig een bodem zyn overgekomen, zonder de minste consideratie van ampt en qualiteit gedeporteert en met afgeschreven gagie naar Nederland verzonden zullen worden; wyders de respective officieren van justitie, den commandeur en opper-equipagemeester, den sabandhaar en den pagter van de in- en uitgaande regten ernstig aan te bevelen om tegen de clandestine ontscheping van particulier aangebragt Japans staafkoper met de vereischte exactitude te vigileeren.

24 Julij. *Contrôle op equipage-meesters.*

Hunne Edele hoog agtbare, na diverse gemaakte reflexien, zo over de in het jaar 1773/4 hoog op stok gelopen ongelden tot reparatie van sloepen en vaartuigen, als de ingebragte verschoning deswegen van den voormaligen equipagemeester, de Wit, dienstig agtende, dat, by verandering van equipagemeesters, worde opgenomen, of de vaartuigen door den overledene of afgetredene in een behoorlyke staat zyn onderhouden en, zo niet, als dan de schade, die de Comp^e daar by heeft geleeden of uit de gevolgen staat te lyden, dadelyk te doen brengen ten lasten van den geenen, die daar in nalatig is gebleven; zoo is goedgevonden en verstaan de ministers en bedienden op de respective comptoiren, alwaar equipagemeesters zyn, zulks circulair aan te beveelen.

27/28 Julij. *Waarschuwing voor zekere soorten van valsch geld.*

Den heer Gouverneur Generaal heeft ter vergadering gecom-

municeert, dat, ongeagt de successive placaten tegen het nabootsen, vervalschen en besnoeyen van 's lands gangbaare munt, nog laast by resolutie van den 10^{en} October 1777 zyn gerenoveert en by placaat van den 2^{en} December daar aan allen en een iegelyk striktelyk is verboden eenig valsch geld voorbedagtelyk uit te geven, zyn Edelheid egter al weder in ervaring is gekomen, dat zommige inlanders, voornamelyk van Borneo en wel speciaal van Banjermassing, hier hebben aangebragt en onder de goede ingezetenen tragten te debiteeren en uit te geeven verscheide soorten van valsche muntspecien, inzonderheid goude ducaten en schellingen, dragende den afslag van de Nederlandsche munt, zo mede Spaansche reaalen, die nageconterfeid en valsch zyn; produceerende ten bewyze van dien een party valsche schellingen, door een Banjarees gisteren aan een Chinees in voldoening van lywaat betaald.

Waar over gedelibereert en door zyn Edelheid nog te kennen gegeven zynde, dat den uitgever der overgelegde valsche schellingen, ziende, dat hy ontdekt was, dezelve opstonds tegen goed geld verruild en zig vervolgens direct te zoek gemaakt heeft, dog hoogdenzelven den hier aanwezende zendeling van den Koning van Banjermassing over dat onbetamelyk gedoente zyner onderhorigen in termen van nadruk zal onderhouden; zo is goedgevonden en verstaan daar van by deezen aantekening te houden en de gemeente van het aanbrengen der voorzegde valsche zoorten van geld by een advertissement kennisse te geven, op dat een ieder zig mooge wagten voor schade.

$\frac{27}{28}$ Julij. *Verbod tegen het aanmaken, invoeren en verkoopen van wind-bussen.*

Door den heer Gouverneur Generaal aan de vergadering voorgestelt zynde de nootzakelykheid om tegen het verkoopen en vermenigvuldigen van windroers te voorzien, ter voorkoming van de quade gevolgen, die daar uit zouden konnen resulteren, te meer daar omtrend zo licentieus word gehandeld, dat, volgens de gedrukte advertentie van de verkoping, die den

vendumeester, Schultz, op morgen voor zyn huis staat te houden, een diergelyk geweer publiek opgeveilt zal worden; zo is, op de teffens gedane propositie van zyn Edelheid, goedgevonden en verstaan het aanmaken van windroers of windbussen, ook het aanbrengen of verkoopen van dezelve, het zy hier of elders, onder het ressort van de generale Nederlandsche Oostindische Compagnie, aan allen en een igelyk door publicatie van biljetten in de Nederduitsche en gebruikelyke inlandsche talen te verbieden, sub poene, dat den geenen, die contrarie doet, het zy aanbrenger of verkoper, buiten de confiscatie van het geweer voor de Comp^e^, zal verbeuren een boete van vyf honderd ryxd^s^, de helft voor den officier van justitie, die de calange zal doen, en de wederhelft voor den aanbrenger; mitsgaders de respective officieren van justitie te gelasten een nauw regard te nemen, dat dit verbod niet word overtreden.

28 Julij. *Vernieuwing van het bepaalde op* 26 *Julij* 1776 *nopens »brand-brieven".*

Ingevolge de speciaale begeerte der heeren Majores is goedgevonden en verstaan, niet alleen de gecommitteerden, die in dit jaar en vervolgens jaarlyksch zullen worden benoemd tot het branden der gepermitteerde bagagie van de repatrieerende persoonen, nader en by wegen van renovatie en ampliatie van de resolutie deezer tafel van den 26^en^ Julij 1776, te gelasten by de brandbrieven en brandrollen bekent te stellen, met welke goederen de kisten in genere zyn gevult, en geen brandrollen of brandbrieven te tekenen dan na gedane opening en behoorlyke inspectie der kisten, maar die order ook betrekkelyk te maken tot Ceilon, Chormandel en Bengale; en de ministers op de gemelde comptoiren, onder toezending van extract uit der heeren Majores missive, aan te beveelen, dezelve by het branden der gepermitteerde bagage van de van daar naar Nederland retournerende personen, ook in agt te doen neemen.

28 Julij. *Voorschrift nopens het stemmen in Rade van Indië bij de verkiezing van een Gouverneur-Generaal.*

De heeren Majores, nodig gevonden hebbende deeze regering nader te recommanderen de observantie der order by het eerste articul van de instructie voor Generaal en Raaden van den 22en Augustus 1617, inhoudende, dat, by aflyvigheid van een Gouverneur Generaal, de Raden van Indie by pluraliteit van stemmen ende *door beslotene brieven of billietten*, staans voets (zonder daar op met den andere of imand anders eenige communicatie te houden) by provisie eenen nieuwen Gouverneur moeten verkiesen en dus, volgens hunne Edele hoog agtbare missive van den 4en February 1739, te blyven by de gewoonte om te stemmen met besloten of opgerolde briefjes, zonder verzegeling of ondertekening; zo is goedgevonden en verstaan te rescriberen, dat men by vacature van het ampt van Gouverneur Generaal zig schuldpligtig daar naar zal gedragen.

30 Julij. *Last op de buiten-kantoren de negotie-boeken tijdig in te dienen.*

In schuldpligtige nakoming van den naderen aandrang der heeren Majores is goedgevonden en verstaan de ministers en bedienden op de respective buiten comptoiren circulair te gelasten de negotie boeken en daar toe gehoorende papieren jaarlyks zo vroegtydig herwaards te zenden, dat dezelve, buiten onvoorziene tegenspoeden, ter behoorlyker tyd worden ontvangen om tot het formeren van de generale staat rekening te dienen, sub poene, dat de geene, die hier in nalatig blyven of de negotie boeken en papieren niet ter behoorlyker tyd bezorgen, zullen vervallen in een boete van ses maanden gage, die by deeze op het verzuim, dat daar omtrend mogt worden begaan, word gesteld.

30 Julij. *Bepaling, dat betalingen bij Compagnie's kas voor de helft met bank-brieven konden geschieden.*

Den heer Directeur Generaal heeft ter vergadering gecommuniceert, dat de schaarsheid van contante penningen onder de gemeente zo verre is toegenomen, dat verscheide personen, welke geld in Comp^s kasse moesten tellen, zig met bankbrieven by den kassier hebben geadresseert; dog zyn Edele, alvorens qualificatie te verleenen tot het aannemen derzelve, nodig heeft geagt de vergadering daar van kennisse te geven, vermits, volgens de bekomen informatie, de in de bank courant berustende gelden sedert eenige tyd ook considerabel en wel zoodanig verminderd zyn, dat, zonder het opeisschen van de door commissarissen, als teffens het collegie van de bank van leening uitmakende, op hypothecquen en andere effecten beleende capitalen, uit welkers interessen de kosten van de beide banken en de renten voor de geinteresseerden moeten worden gevonden, geen aanmerkelyke sommen voor eerst zullen konnen worden betaald; verzoekende dierhalven, de vergadering een besluit gelieft te neemen, het zy om de bank-brieven in kasse te laten ontvangen en weder uit te geven, dan wel den kassier te ordonneeren dezelve finaal af te wyzen en niet dan klinkende gelden aan te neemen.

Waar over gedelibereert en in aanmerking genomen zynde, dat, behalven het discredit, waar in de bank courant zoude kunnen worden gebragt by finale weigering tot de acceptatie van een zeker gedeelte bankbrieven, die sedert het opregten van dat collegie steeds voor gereede betaling zyn aangenomen, door een onverwagte opeissching van de capitalen, welke particulieren aan de bank van leening ten agteren staan, buiten twyffel ook veele goede ingezetenen dezer stad zig op eene schadelyke wyze van haare verpande effecten zouden moeten ontdoen, welk een en ander absolut ten gevolge zoude hebben een nog grooter verval der colonie, dan men, tot leedweezen, maar al te veel bespeurd; zoo is goedgevonden en verstaan den heer Directeur Generaal te verzoeken en te qualificeren,

by ontvangst van geld in Comp^s groote geldkasse, de helft in bank-brieven te laten aanneemen, om by eerste gelegenheid weder uitgegeven te worden.

31 Julij. *Toelagen aan weduwen van Gouverneurs-Generaal en Raden van Indië.*

Is goedgevonden en verstaan te noteren, dat een weduwe van een Gouverneur Generaal geen andere vergunningen geniet, als dat haar toegestaan word zig uit Comp^s magazynen, zo tegen, als zonder betaling, te voorzien van het geen tot een matige consumtie wordt vereischt, tot dat de eerste retourschepen na de dood van haar man naar Nederland vertrekken, wanneer die concessie cesseert; en dat omtrend uitterlykheden van staathouding en tekenen van rang ten haaren aanzien geen distinctie boven de weduwen van Raden van Indie plaats heeft, hoe zeer zulks met het eminente, by 's mans leven genoten, compatibel schynt.

Wyders de weduwen van Raden van Indie in de edelmoedigheid hunner Edele hoog agtbare aan te bevelen, onder bedeeling, dat zulke vrouwen, na het vertrek der eerste retourschepen naar Nederland, niets anders genieten als water, brood en brandhout, 't welk op zig zelfs genomen een aller soberst bestaan of onderstand, zo men het zo mag noemen, oplevert voor vrouwen, die dikwils met bekrompen boedels blyven zitten en egter verpligt zyn zig boven andere te distingueren om het aanzienelyk ampt, dat haare overleden mannen hebben bekleed.

Aan de weduwe van den Gouverneur-Generaal, van der Parra, hadden Heeren XVII^{nen} bij missive van 8 October 1777 toegestaan »het continueren van agt Europesche huis bedienden »en 15 slaven, mitsgaders de verstrekking uit 's Comp^s magua»zynen, zo onder, als buiten betaling, van al het nodige tot »een matige consumptie".

Zie ook 4 Junij 1796.

10 Augustus. *Afschaffing der confiscatie van goederen, toebehoorende aan ter dood veroordeelden.*

De Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden, allen den geene, die deesen zullen sien of hooren leesen, salut, doen te weeten: dat, ofschoon van de eerste tyden af tot den huidigen dag toe, in de coloniën van deesen staat, soo in Oost, als Westindien, ressorteerende onder het bedryf en geleegen binnen de limiten van de octroyen van de Oost- en Westindische Compagnien deeser landen, is geëxerceert het recht van confiscatie van goederen der delinquanten, welke, uit hoofde van gepleegde misdaad, hun lyf en leeven hadden verbeurt, egter aan ons is voorgekomen, dat niet alleen van dat recht misbruik soude konnen werden gemaakt, maar dat ook uit het gebruik van dien verscheide disputen en moeyelykheeden telkens onstaan;

dat booven dien daar in ook een weesentlyke hardigheid is geleegen, dewyl door soodanige confiscatien de vrouwen, kinderen of naastbestaande bloedvrienden van diergelyke delinquanten in de straffen, deselve opgelegt, door het verlies der geconfisqueerde goederen, schoon zelfs onschuldig, meede deelen;

dat, om die en andere reedenen, ten algemeenen nutte der ingeseetenen en om weg te neemen de voorsz. hardigheid, reeds in verscheide ryken en staaten en speciaal binnen de provincien van Holland en Zeeland, alwaar voorheen van dat recht op gelyke wyse wierd gebruik gemaakt, daar van afstand was gedaan of in het geheel is afgeschaft geworden;

zoo is 't, dat wy, daar in ten algemeenen nutte van onse voorsz. colonien, mitsgaders onse ingezeetenen van dien, meede willende voorsien, by deliberatie van den Raad van State en na voorgaand overleg en communicatie met zyne Hoogheid, den heere Prince van Orange en Nassauw, onsen Erfstadhouder, hebben goedgevonden te statueeren, gelyk wy uit onse souveraine magt en gezag statueeren by deesen, dat van nu voortaan geen confiscatien van goederen van delinquanten, in het geheel of ten deele, sal mogen werden gedecerneert in onse voorsz. colonien, het zy by de hoven van justitie of by

eenige andere subalterne regtbanken in deselve, om welke oorsaak of delict het ook soude mogen weesen, groot of klein, geene altoos uitgezondert, en selfs niet het crimen perduellionis of laesae majestatis; aboleerende, casseerende ende te niete doende in soo verre alle wetten, placaaten, privilegien, costumen en usantiën, welke hier aan souden mogen contrarieeren; niet willende, dat deselve in dat opsigt voortaan meerder van gebruik sullen mogen werden gemaakt; met last en expres bevel aan alle hooge en subalterne rechters binnen de voorschreeve, onse colonien sig na dit, ons placaat, punctueel te reguleeren.

En op dat niemand daar van ignorantie moge pretendeeren, lasten en beveelen wy de Bewindhebberen van de geoctroyeerde Oostindische Compagnie, den repraesentant van zyne doorlugtige Hoogheid en Bewindhebberen van de Oostindische Compagnie, de directeuren van de colonie van Suriname, mitsgaders de directeuren van de colonie de Berbice, om dit, ons placaat alomme in de respective colonien onder haar ressort behoorlyk te doen publiceeren en affigeeren ter plaatsen, alwaar men gewoon is soodanige publicatien en affixien te doen en om het selve door alle de hooge en subalterne rechtbanken van de voorsz. colonien te doen observeeren en naarkomen.

Dit stuk is te Batavia afgekondigd den 21 Junij 1779. — Zie ook deel I, bladz. 52.

21 Augustus. *Bepaling nopens grafkelders in Bataviasche kerken.*

Op het verzoek van den Bailluw en kerkmeester deeser steede, David Julius van Aitsma, om gequalificeerd te worden tot den verkoop van eenige grafkelders, geleegen, zo in de Nederduitsche, als de binnen- en buiten Portugeesche kerkhoven derzelve, tot dewelke, onaangezien niet alleen hier te lande

by biljet deeser regeering van den 17en Maart 1775, maar ook by advertentie in de Haarlemsche en Amsterdamsche couranten in Nederland, allen en een iegelyk is geadverteerd geworden, dat een ieder, die eenig regt of pretensie op deselve had, zig zoude moeten addresseeren of zyne bewysen doen vertoonen aan de kerkmeester alhier, zig geen eigenaars hebben opgedaan; dan wel, dat deselve, als gedurig ten lasten van het capitaal der kerken gerepareerd moetende worden, voor de kerk vervallen mogen worden verklaard; is goedgevonden en verstaan het laatste lid van die instantie te accordeeren, dog onder deese bepaling, dat van alle de voorschreeven, onbekende grafkelders, die by deesen verklaard worden weder aan de kerken vervallen te weesen, geen een verkogt, maar alle deselve eens voor al gedempt en geslooten zullen moeten worden, en de executie daar van den kerkmeester by extract uit de notulen op te draagen.

Deze beslissing hield verband met eene aanschrijving van Heeren XVIInen om het begraven van lijken binnen de stad Batavia allengs te staken.

21 Augustus. *Vernieuwing van de voorschriften tegen het nodeloos aanhouden van Compagnie's schepen op buiten-kantoren.*

De Regering noemde zoodanige nalatigheid »de verwaarlosing »van het edelste van den dienst".

28 Augustus. *Wijziging van de reglementen, op* 9 *April* 1778 *vastgesteld voor de wees- en armen-huizen te Batavia.*

De Regering vond goed, »dat persoonen, die den ouderdom van 60 jaaren en daar boven hebben bereikt, hunne bevorens genoten besolding geduurende hun leeftyd zullen mogen blyven behouden, zonder consequentie voor den aanstaande; terwyl

nog is verstaan diaconen te gelasten de linnen naaister in het weeshuis, als overtollig, in het geheel af te schaffen".

28 Augustus / 9 October. *Uitschrijving van een dank- en bede-dag wegens het aanstaande vertrek eener retourvloot.*

3 September. *Bepaling, dat Joden, waar en wanneer zij wilden, mogten koopen slaven, geen Christenen toebehoorende of toebehoord hebbende.*

Deze bepaling was eene ampliatie van het op 31 Maart 1778 vernieuwde plakaat ter beteugeling van der slaven moedwil, art. 4.

3 September. *Vrijstelling der wagen-verhuurders te Batavia van zekere bepaling.*

De gesamentlyke wagen verhuurders, zo binnen, als buiten deese stad, hebben by een ampel request andermaal vertoond, dat, hoe zeer zy tragten te beantwoorden aan de pligten van goede burgers en ingesetenen, gebrek aan contante penningen of andere effecten tot den inkoop der benodigde slaven om tot voorloopers g'employeerd te worden en het ontbeeren van een voldoend inkoomen uit hunne, jammerlyk in het verval geraakte trafficq, mitsgaders meer andere, by het request omstandig beschreeven reedenen, hen ten eenemaal buiten staat steld om te konnen voldoen aan het gestatueerde by de resolutien deeser tafel van den 13en Maart en 5en May laatsleeden, dicteerende, dat na primo deeser lopende maand voor ieder rytuig, zonder onderscheid aan wien het zelve behoord, het zy aan wagen verhuurders of andere persoonen, binnen deese stad by dag moet voor uit loopen een jongen met een stok in de hand.

Voorts versogt, dat het deese regeering mogte behagen dat poinct, uit consideratie, dat genoegsaam alle de wagen verhuurderyen reeds zo zwaar zyn verpand, dat de beleningen met de waarde egaliseren, en sy, zonder totale ruine, volstrekt onvermogende zyn nog meer lasten te dragen, voor so verre

hun betreft, mag worden gesteld buiten effect, onder versekering teffens, dat zy, des onverminderd, met alle menschelyke vermogens zullen coöpereeren ter bereiking van het oogmerk, met de voorschreven wet bedoeld, mitsgaders de koetsiers en verdere bediendens hunner trafficq houden en doen houden tot het observeeren van zodanig een voorsigtigheid, als in staat is om alle ongelukken van overryding van deese of geene voetgangers met de uiterste zorgvuldigheid te vermeiden.

Zo is, daar over gedelibereerd weesende, by meerderheid van stemmen goedgevonden en verstaan in die instantie te condescendeeren en overzulx, met eenige alteratie van het gearresteerde ter sessie van den 13en Maart en 5en May deeses jaars, de waagen verhuurders als nu te libereeren van de verpligting om by dag in de stad altoos een jongen met een stok in de hand voor ieder rytuig te doen voor uit loopen, dog hun ernstig te recommandeeren hunne coetsiers ten stricsten aan te beveelen steeds voorsigtig te ryden en zorge te draagen, dat hunne voorenstaande belofte prompt en zonder de minste afwyking worde nagekoomen.

14 September. *Voorschriften nopens geschut.*

Ter gelegentheid, dat gesproken wierd over het verzoek, door de Mallabaarsche ministers by hunnen brief van den 26en February deezes jaars gedaan, ter erlanging van extract uit de gerespecteerde missive der heeren Majores van den 12en November 1776, behelzende het aangeschrevene door hunne Edele hoog-agtbare, dat, tot voorkoming van onegale boringen der kanons en mortieren en ten einde, zo veel mogelyk, het werk van de arthillery op een egale voet en buyten confusie te houden, voor alle de respective kameren een gelyke talstok hadden laaten maken om daar naar het kanon en de mortieren te doen leveren, als meede stale kogelmallen om de kanon kogels voor de acceptatie te doen mallen; ook teffens gearresteert een memorie instructief, hoedanig van voorschreven talstok en stale kogel mallen gebruik behoorde te worden gemaakt; en dat,

geconsidereert de uitterste noodzakelykheid al meede vereischte van het hier, op Ceylon en aan de Caab aan handen zynde geschut en de daar toe behoorende kogels alle jaaren aan hunne Edele hoog-agtbaare wierde overgezonden een behoorlyke staat en inventaris, zoodanig distinct ingerigt, dat daar uit met een opslag van het oog kan worden gezien, niet alleen de quantiteyt van het geschut en kogels, maar ook of en hoe ver daar aan eenige gebreken zyn bevonden; in aanmerking genomen wordende, dat de intentie der heeren majores schynt te zyn om van het arthillery weesen door gansch Indie klaar, duidelyk en naar waarheid geinformeert te worden; zo is, om de ministers en bedienden op de respective comptoiren in staat te stellen aan hunne Edele hoog-agtbaare die informatie te konnen doen toekomen, goedgevonden en verstaan, onder overzending van wedergaden der hier in het voorleden jaar ontvangen talstok en kogelmallen, met eenige exemplaren der daar nevens bekomen tabellen en een afschrift van de memorie instructief, den ministers en bedienden op alle de buiten comptoiren (die te Ceilon en aan Cabo de Goede Hoop, welke het een en ander direct uit Nederland is toegezonden, uitgezondert) circulair te gelasten, daar van zodanig emploi te maken, als by voorschreven missive der heeren Majores, waar uit al mede circulaire extracten zullen worden afgezonden, is aanbevolen.

EXTRACT *patriasche, generaale missive der hoog-Edele groot agbaare heeren Seventienen, gedateerd Middelburg, den* 12[en] *November* 1776.

Tot voorkominge van oneguale boringen der canons en mortieren en ten einde, zo veel mogelyk, het werk van de arthillery op een goede voet en buiten confusie te houden, hebben wy voor alle de kameren een gelyke talstok doen maaken, om daar na het canon en de mortieren te doen leveren.

Als mede staale kogelmallen om de canonkogels voor de acceptatie daar na te doen mallen.

Wy hebben daar by mede gearresteert een memorie tot instructie, hoedanig van voorsz. talstok en staale kogelmallen behoord te worden gebruik gemaakt.

Van welke talstok en kogelmallen, met de daar toe gehorende memorie tot instructie, wy de kamer Amsterdam hebben verzogt UEdele, gelyk mede de ministers van Ceilon en de Caab, een of meerder stellen te doen toekomen, ten einde het een en ander tot derzelver narigt zoude strekken.

Wy hebben mede geconsidereert, dat het van de uiterste noodzakelykheid is, dat van het geschut, het geen te Batavia, op Ceilon en aan de Caab voorhanden is, mitsgaders de daar toe gehorende kogels, telken jaaren aan ons worde gezonden een behoorlyke staat en inventaris, zodanig distinct ingerigt, dat daar uit met een opslag van het oog kan werden gezien, niet alleen de quantiteit van het voorschrevene geschut en kogels, maar ook of en hoe ver daar aan eenige gebreeken worden bevonden.

En het is ten dien einde, dat wy de kamer Amsterdam teffens hebben verzogt UEdele, mitsgaders den gouverneur en raad, zo op Ceilon, als aan de Caab, de nodige tabellen toe te zenden; zullende de voorschreve verandwoording conform die tabellen moeten worden ingerigt, op dat men hier te lande in staat zy over die verantwoording duidelyk en met de vereyschte zekerheid te oordeelen.

MEMORIE *tot instructie nopens het gebruik der talstok en stale kogel mallen.*

By de ordre tot gieting of aanbesteeding van canon diend bepaald te worden de booring, namentlyk: een canon à 24 ℔ moet geboort zyn op 27 ℔ yzer, een dito à 18 ℔ op $20^1/_4$, een dito 12 ℔ op $13^1/_2$, een dito à 6 ℔ op $6^1/_4$ en een à 3 ℔ op $3^3/_8$ ℔.

Wanneer nu de geordonneerde calibers geleverd zullen worden, moeten de booringen van ieder derzelver na de talstok g'examineert worden; en, wanneer men bevindt de

gemelde booring iets minder als het caliber of meer als $^1/_8$ duim Rhynlandsch grooter, als geordonneert is, moet men zo een stuk afkeuren. Om alle confusie dien aangaande voor te komen dient by de aanbesteeding na gemelde talstok de gieters geadverteert te worden en hnn de vryheid gelaten om derzelver talstokken tegen die tot een legger by de kamer is dienende, te examineeren. By gemelde aanbesteeding dient ook bepaald te worden de dikte en lengte van 't canon, namentlyk; een 24 ℔ lang 20 caliber, een 18 ℔ 22 caliber, een 12 ℔ 24 caliber, een 6 ℔ 26 caliber en een 3 ℔ 28 caliber, alle battery-stukken; en moeten alle 1 caliber dikte hebben boven 't laatgat en $^1/_2$ caliber by de halsband. Aangaande de staale kogelmallen, tot ieder caliber twee stuks, hier by is alleen te observeeren, dat, by 't ontfangen van canon-koegels, dezelve daar mede gemalt worden, moetende de kogel door de grootste van die twee mallen passeeren en voor de klynste blyven staan; die, welke grooter of klynder als deeze bepaling zyn, moeten afgekeurt worden, al waaren dezelve nog zo deugdzaam.

TABEL van alle de metaale en ysere stukken kanon, beneevens de kanon kogels, zodanig als dezelve zig bevinden, zo op de wallen, werken, buyten posten, als in de magazynen te .... op den ....

Totaal.	Kalibers.	Bequaam.	Defect.
	Metaale kanons à 48 ℔ Ysere dito		
	Metaale kanons à 36 ℔ Ysere dito		
	Metaale kanons à 24 ℔ Ysere dito		

Totaal.	Kalibers.	Bequaam.	Defect.
	Metaale kanons à 18 ℔ Ysere dito		
	Metaale kanons à 12 ℔ Ysere dito		
	Metaale kanons à 8 ℔ Ysere dito		
	Metaale kanons à 6 ℔ Ysere dito		
	Metaale kanons à 4 ℔ Ysere dito		
	Metaale kanons à 3 ℔, lange Ysere dito		
	Metaale kanons à 3 ℔, korte of veld-stukken		
	Metaale kanons à 2 ℔, korte Ysere kanons à 2 ℔		
	Metaale kanons à 1 ℔ Ysere dito		
	Metaale kanons à $^{1}/_{2}$ ℔ Ysere dito		
	Kanon koogels à 48 ℔		
	Kanon koogels à 36 ℔		
	Kanon koogels à 24 ℔		

Totaal.	Kalibers.	Bequaam.	Defect.
	Kanon koogels à 18 ℔		
	Kanon koogels à 12 ℔		
	Kanon koogels à 8 ℔		
	Kanon koogels à 6 ℔		
	Kanon koogels à 4 ℔		
	Kanon koogels à 3 ℔		
	Kanon koogels à 2 ℔		
	Kanon koogels à 1 ℔		
	Kanon koogels à 1/2 ℔		
	Kanon koogels à		

Nummers.	Metaale mortieren en hauwitzers.	Bomben of grenaden, ponden, steens of in duymen.	Booring der mortiers, ponden, steens of in duymen.	Geblasoneert met het waapen van	Naamen van den geschutgieter.	Gegooten tot .... in den jaare	Weegen ponden.	Lengte der mortiers van agter de broekband tot aan de tromp.		Lengte van agter dito band tot het tappen centrum.		Diameter van de hooge broek of culas band.	Diameter van het hoogste metaal voor de tappen.	Diameters der tappen.	Diameters der laatgaaten.	Van het laatgat af tot aan den bodem, binnen.	Notitie der gebreeken, van den boodem af te reekenen.		Bequaam.	Onbequaam.	Het geschut waar geplaatst.
	Rhynlandsche voetmaat of Delfs gewigt.	℔	℔					vt	dm	vt	dm	dm	dm	dm	dm	dm	voeten.	duymen.			

Nummers.	Kanon.	Kogels, ponden, yzer.	Booring der stukken.	Geblasoneert met het waapen van	Naamen van den geschutgieter.	Gegooten te .... in den jaare	Weegen ponden.	Lengte der stukken van agter de broekband tot aan de tromp.		Lengte van agter dito band tot het tappen centrum.		Diameter van de hooge broekband.	Diameter van de band voor de tappen.	Diameters der tappen.	Diameters der laatgaaten.	Van het laatgat af tot aan den bodem, binnen.	Notitie der gebreeken, van den boodem af te reekenen.		Bequaam.	Onbequaam.	Het geschut waar geplaatst.
	Rhynlandsche voetmaat of Delfs gewigt.	℔	℔					vt	dm	vt	dm	dm	dm	dm	dm	dm	voeten.	duymen.			

Hoe gebrekkig soms aan bevelen der Regering op de buitenkantoren werd voldaan, blijkt o. a. uit het feit, dat op 13 Maart 1787 — derhalve ruim acht jaren later — slechts Ceilon, Malaka, Makasser en Bantam de bovenbedoelde opgave hadden ingediend, weshalve eene vernieuwde aanschrijving ter zake nodig was.

Ook blijkt uit dat late rappel, hoe de Regering zelve met de afdoening van zaken soms talmde.

15 September. *Afstand in eigendom van landen aan inlandsche hoofden.*

Als een voorbeeld, hoe zoodanige afstand geschiedde, is het volgende opgenomen.

Door den capitain commandant der West Javaanen, Nahun Bakti Naya Widjaja, by requeste versoek gedaan wordende, dat aan hem per taxatie in eigendom mogt worden afgestaan zeeker, door zyn voorouders in leen beseeten en nog werkelyk onder zyn beheering staande stuk Comp^s land, genaamd Djombang, gelegen circa zeeven uuren gaans Zuidwestwaards van deese stad en strekkende van de spruit Tjie Poetat Westwaards tot aan de revier Ankee, breed Noord en Zuid 650 roeden, diep aan de Noordzyde 1120 en aan de Zuidkant 770 roeden; zo is goedgevonden en verstaan in die instantie te condescendeeren en overzulx het voornoemd stuk land aan den suppliant in eigendom af te staan voor de somma, die het door den eersten landmeeter, Swen Johan Wimmercrants, zal worden waardig geschat, mits het op het zelve leggend servituit tot de leverantie jaarlyx van 340 bossen pady aan de Comp^e zal moeten blyven stand grypen.

Desgelyx is goedgevonden en verstaan te bewilligen in het versoek, door den capitain der Baliërs, Abdul Cahar, by een ingediend request gedaan, en dien conform aan denselven ook in eigendom af te staan zeeker stukje land, genaamt Tji Pete, gelegen aan de revier Crocot, circa drie uuren Zuidwaards van deese stad, breed Zuid en Noord 155 roeden, diep aan

de Noordzyde 295 en aan de Zuidyde 305 roeden, al meede voor de prys, die het by taxatie waardig zal worden geoordeeld, en met stand houding van het daar op leggend servituit tot de jaarlyxe leverantie van dertig bossen pady aan de Comp^e; zullende van de gedagte stukken land aan de gemelde capitains, Nahin Bakti Naya Widjaja en Abdul Cahar, behoorlyke bewysen van eigendom worden afgegeeven.

Zie ook 27 Februarij 1778.

15 September / 31 December. *Maatregelen nopens »de Jaccatrasche leen- »landen en de servituiten, daar op leggende".*

Na dat de heeren leeden verklaard hadden met zyn Edelheid als een poinct van veel aangelegendheid en tot het behoorlyk doen cultiveeren der landeryen ten hoogsten nuttig aan te merken, dat teegen het bezwaaren van den armen landman op eene efficatieuste wyse worde voorsien, is goedgevonden en verstaan:

Eerstelyk: alle servituten, het zy door oude usantien of gewoonte ingevoerd of door sub- en obreptie, van wat natuur en aart ook mogen zyn, die tot lasten van den Javaan strekken, eens voor al by een placcaat af te schaffen, uitgesonderd alleen de van ouds stand gehouden verpligting om een dag in de week heeren dienst te moeten verrigten, neevens de leverantie van pady aan de Comp^e, overeenkomstig de by resolutie deeser tafel van den 27^en February laatstleeden gemaakte bepaling; en dus insonderheid voor altoos te vernietigen het geeven van buffels karren tot transport van goederen, de willekeurige oplegging van boetens, het neemen van geld van de passanten, het vergen van particuliere werk en dienst en wat dies meer zy, zo als by het placcaat duidelyk zal worden g'extendeerd, op dat een ieder kan weeten, waar na hy zig in het vervolg zal moeten reguleeren [1].

Ten tweeden: te statueeren, dat voortaan tot een billyke

[1] Dit is bij het bewuste plakaat niet geschied.

belooning van den inlander door een ieder, hy zy wie hy zy, die eenige diensten van deselve begeerd, zal moeten worden betaald het volgende, als:

Langs de groote Zuider weg beoosten de groote rivier of Tjilioen.

	Buiten-zorg.	Tjibi-nong.	Tjiman-gis.	Tanjong.	Meester Cornelis.
Voor huur van een buffels kar naar de stad, van................	rd• 2:24	rd• 1: 4	rd• 1:—	rd• —:36	rd• —:24
Voor de te rug reise, wanneer den eigenaar zyn kar tot het naar boven brengen van goederen niet zelf benodigt heeft en de kar dus ledig zoude moeten vertrekken naar......	» 1:12	» —:26	» —:24	» —:18	» —:12
Voor een mans dragt, in beyde gevallen....	» —:10	» —: 6	» —: 5	» —: 4	» —: 3

Langs de groote Zuider weg bewesten de groote rivier of Tjilioen.

	Buiten-zorg.	Pondok Terong.	Depok.	Tanjong.	Menting.
Voor huur van een buffels kar naar de stad van................	rd• 2:24	rd• 1: 4	rd• 1:—	rd• —:36	rd• —:24
Te rug naar.........	» 1:12	» —:26	» —:24	» —:18	» —:12
Voor een mans dragt..	» —:10	» —: 6	» —: 5	» —: 4	» —: 3

Op 's Heeren weg langs de rivier Passangrahan.

	Buiten-zorg.	Soedi-mampar.	Depokpa-rang Bingong.	Passer Goebroek.	Soekaboe-mie of Grogol.
Voor een buffels kar naar de stad van...	rd^s 2:24	rd^s 1:36	rd^s 1: 4	rd^s —:36	rd^s —:24
Te rug naar........	» 1:12	» —:42	» —:26	» —:18	» —:12
Een mans dragt....	» —:10	» —: 7½	» —: 6	» —: 4	» —: 3

Op 's Heeren weg langs de Tangerangsche rivier.

	Buiten-zorg.	Tjampia.	Panje-brangan.	Wester-gou.	Lenkong.
Voor een buffels kar naar Tangerang van	rd^s 2:24	rd^s 2:—	rd^s 1:36	rd^s 1:18	rd^s —:32
Te rug naar........	» 1:12	» 1:—	» —:42	n —:33	» —:16
Een mans dragt....	» —:10	» —: 8	» —: 7½	» —: 6	» —: 4

Op 's Heeren weg langs de rivier de Sonthaar.

	Clappanon-gal en Tjitrap.	Tjieling-sie.	Krangan en Bacassie.	Pondok-gede.	Poeloega-dong.
Voor een buffels kar naar de stad van...	rd^s 2:—	rd^s 1:36	rd^s 1: 6	rd^s —:40	rd^s —:30
Te rug naar........	» 1:—	» —:42	» —:27	» —:20	» —:15
Een mans dragt....	» —: 7½	» —: 7	» —: 6	» —: 5	» —; 4

Op 's Heeren weg over Tjielingtjing Zuid Oostwaarts naar boven.

	Tjiepa-minkis.	Tjieling-sie.	Passang-rahan.	Doa Rattus.	Tjieling-tjing.
Voor een buffels kar naar de stad van.........	rd^s 3:—	rd^s 2:14	rd^s 1:36	rd^s 1:—	rd^s —:36
Te rug naar..........	» 1:24	» 1: 7	» —:42	» —:22	» —:18
Een mans dragt......	» —:12	» —: 8	» —: 6	» —: 5	» —: 4

Op 's Heeren weg naar Tanjongpoera.

	Tanjong-poura.	Poeraca-mabang.	Tjika-rang.	Tjinoes hoek.	Bacassie.
Voor een buffels kar naar Tjielingtjing van	rd^s 2: 6	rd^s 1:40	rd^s 1:24	rd^s 1: 8	rd^s —:36
Te rug naar........	» 1: 3	» —:44	» —:36	» —:28	» —:18
Een mans dragt....	» —: 9	» —: 7$^1/_2$	» —: 6	» —: 5	» —: 4

met deese bepaling, dat omtrend de producten, die ter leverantie aan de Comp^e worden afgebragt, geen verandering zal mogen plaats vinden, maar by het oude gebruik en de in train zynde betaling gecontinueerd moet worden; voorts, dat voor een dag werken betaald zal moeten worden aan ieder persoon, buyten de ryst, rd^s 2$^1/_2$. En zullen alle de voorschreeven belooningen aan den gemeenen man zelfs, 't zy direct by de aanneeming of na het presteeren der diensten, moeten worden voldaan.

Ten derden: den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander te qualificeeren alle diensten, die voor de Comp^e worden verrigt, als: den vervoer van de nodige houtwerken en randsoenen naar de posten Buitenzorg, Meester Cornelis, Tangerang en Tanjongpoura, in contant te betaalen, om eens 's maands op ordonnantie uit 's Comp^s kassa, op een door de heeren commissarissen over de bovenlanden geteekende reekening, aan hem gerestitueerd te worden.

Ten vierden: op het land Bacassy te laaten het van ouds daar op gelegde servitut tot de besorging zonder betaaling van paarden en volk ter overbreng van Comp^s brieven naar Java en Cheribon;

Ten vyfden: aan den capitain der Oost Javaanen in officio voor eerst in leen te laaten behouden de landen Bacassy en Denamba, zonder eenig ander servitut dan het overbrengen der brieven, hier vooren gemeld.

Aan den capitain der West Javaanen Tjipaiong en Tjipoetat of desselfs voorste gedeelte.

Aan den majoor, Babandam, het ter sessie van den 27[en] February passato aan hem op dien voet afgestaane land Goedong Badak; onder recommandatie aan de respective leenhouders, dat zy de landen na behooren moeten cultiveeren en zorge draagen, dat dezelve niet strekken tot schuilplaatsen voor roovers en moordenaars of andere vagabonden.

Wyders aan Gusti Badoela Campong Baly en aan d'erfgenaamen van den Bantams pangerang, Poerbaya, Karang Tjankok, mitsgaders aan alle deselve, zo wel als aan de bezitters der resteerende 23 perceelen om de Oost en agt perceelen om de West, de vryheid te vergunnen om binnen een à twee jaaren versoek te doen, dat de landen, die zy in leen bezitten, aan hun mogen blyven, mits aantoonen konnende, dat deselve behoorlyk worden gecultiveerd en bevolkt zyn, dan wel om by een matige taxatie aan haar te worden afgegeeven.

Ten sesden: door het collegie van Heemraaden der Bataviasche ommelanden in de maand May anno 1779 publicq te laaten verkoopen het land om de Oost, gelegen bezuiden het verkogte land Tjipaminkes en genaamd Tjimapak, en in November aanstaande het land om de West, genaamd Tsiampia, beide op den zelfden voet, als laatst het land Clappa Nongal is verkogt, en dus uit het rendement van het laatste ook te betaalen de schuld, die op dit land legd, aan den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander, van Riemsdyk, groot vyf duisend zeeven honderd en tien ryxdaalders.

Ten zeevenden: den verkoop van de meede bewesten de groote rivier geleegen landen Tjinboelang en Pajawangang of Sadang uit te stellen tot het volgende jaar 1779, ten einde daar over als dan nader te disponeeren.

Ten agsten: de Grinding tot het overlyden van den tegenwoordigen regent, Aria Tanoe Denata, op den presenten voet en onder desselfs behering te laaten.

Ten neegenden: de zeeven duizend roeden lands, geleegen op de Grinding, van over de post Tangerang Zuidwaarts tot aan de campong Jan Lapang, ter nadere dispositie deeser regeering onder de administratie van den Aria Tangerang te laaten.

Ten tienden: de passers in de bovenlanden te laaten, zo-als tans zyn, onder recommandatie aan de respective eigenaars der landen om goede toesigt te draagen en te doen draagen, dat den armen Javaan geen overlast geschiede of hem iets meerder afgevorderd worde, dan de wet gebied.

Ten elfden: het houden van topbanen en amphioen kitten langs de groote weegen, gelyk dat practicabel schynt af en aan de landen Materman, Tjawang, Tjibinong en op meer andere plaatsen, ernstig te verbieden en, die 'er zyn, te doen wegbreeken; onder serieuse aanbeveeling aan den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander om zorge te draagen, dat onder dat pretext geen overlast worde gedaan aan warong-houders en die met kraampjes sitten ten verkoop van eenige eet- en drinkwharen, tot gerief en verkwikking der passanten.

Ten twaalfden: dat geen rongings speelen zullen mogen worden gehouden op de respective landeryen buiten voorkennisse van de eigenaars, een ider in den haaren, zonder welkers permissie het houden van die speelen aan allen en een iegelyk word geinterdiceert.

Ten dertienden: dat geen inlanders, nog Chinesen, op de landeryen en de daar toe gehorende campongs woonagtig, voorzien zullen mogen weezen van schiet geweer, op poene van voor een jaar naar Edam gebannen te zullen worden om daar gedurende dien tyd voor de kost in de lynbaan te arbeiden; zullende nogtans onder de onwettige houders niet mede gerekent zyn de mandadoors en potias, aan wien het houden van schiet geweer in een matige quantiteid, pro rato van de groote en uitgestrektheid van ider land, word gepermitteert tot het nodige gebruik, dog in geen groter getal als na de opgave, die de eigenaars der landeryen by deezen worden gelast deswegen aan de gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander te doen, om vervolgens door deese regeering g'approbeerd te worden.

Ten veertienden: de eigenaars der landeryen uitdrukkelyk te ordonneeren om zorge te dragen, dat geen geweeren op hunne landen in handen van andere gevonden worden, en te

statueeren, dat den geenen, aan wien geweeren gepermitteerd zyn, zullen gehouden en verpligt weesen hunne schriftelyke bewysen steeds by zig te draagen; mitsgaders alle andere geweeren, op de landen te vinden, te laaten overbrengen in Comp^s wapenkamer om daar voor, naar maate der waarde, betaling te erlangen, ten einde in der tyd te dienen voor deselve prys in steede der gepermitteerde geweeren, die ontramponeerd of onbruikbaar worden; en een ieder te qualificeeren tot de aanhaaling van ongepermitteerde geweeren; ook den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander, zo wel als de commandanten op de posten te Buitenzorg, Meester Cornelis, Tanjongpoura, Tangerang en de Qual en niet minder den Drossaard der Bataviasche ommelanden ernstig te gelasten om te letten en te vigileeren teegen de aanhouding van ongepermitteerde geweeren.

Ten vyftienden: aan de eigenaars, tot meerder veiligheid op hunne landeryen, toe te staan aan een iegelyk van het daar te huis hoorende volk een bewys op pergament te geeven, aantoonende den naam en campong, waar thuis hoorende, om daar van 's jaars een lyst aan den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander over te geeven, die by deesen word gelast vervolgens uit alle die lysten 's jaars een generaale roll te formeeren om onder ultimo December aan deese regeering te worden gesuppediteerd.

Om de eigenaars der landeryen al verder te gemoet te komen word by deezen gestatueert, dat de ingelanden boven Meester Cornelis, Tangerang en de groote Maronde eenlyk zullen sorteren onder de eigenaars der landen, daar zy op woonen, en van nu voortaan niet meer onder de capitains der Oost of West Javanen, behoudens de faculteid van den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander om kennisse te neemen van de geschillen tusschen den man en zyne naasten en dezelve af te doen, zo als van ouds in usantie is geweest.

Ten sestienden: tot tegengang van de moorden en ter opvatting van gedroste slaven en vagabonden, de landheeren de

zorge aan te beveelen, zo als geschiet by deezen, en aan de potias of mandadoors der campongs, die een moordenaar, dan wel andere quaaddoender weeten aan te wyzen en afbrengen, toe te leggen een premie van vyf rd[s], dog daar en teegen een boete van gelyke vyf rd[s] te stellen voor die de daaders niet hebben opgepakt of konnen aantoonen ter apprehensie van deselve de nodige middelen in het werk te hebben gesteld.

Ten seventienden: met renovatie van het tweede articul van het placcaat van den 6[en] April 1752, de regenten en onderdanen, zo in de Bataviasche omme-, als Preanger landen en, met een woord, alle, die woonagtig en gehorende zyn onder de jurisdictie van de Compagnie, mits de nog al aanhoudende klagten wegens het weg- en overlopen der landlieden van het eene regentschap of district en land naar het andere, en de aanleiding, die daar toe door de regenten en hoofden zelfs word gegeven met zodanige overlopers en zwervers gretiglyk onder hun bescherming en gebied te admitteeren en met 'er woon aan te houden, het welk strekt tot groot nadeel van den akkerbouw en inzaam der producten, andermaal scherpelyk te interdiceren, gelyk geinterdiceert word by deezen, onder wat voorwendzel het ook zoude mogen weëzen, eenige weg- of overlopers van landen of districten, onder Compagnies jurisdictie gehorende, elders in of op andere toe te laaten of permissie tot verblyf te vergunnen; met bevel om daar en tegen order te stellen, dat zodanige weg- en overlopers als zwervers worden opgevat en te rug gezonden aan de regenten of hoofden, onder wien dezelve gehoren, en zulks op verbeurte van de by biljet van den $\frac{8}{18}$ September 1739 reeds gestelde boete van tien rd[s] voor ider maal, dat een regent of hoofd daar omtrend in gebreke zal blyven, om in diervoegen verdeelt te worden, als het gemelde biljet dicteert; waar en boven den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander de agterhaalde weg- en overlopers voor de eerste maal een gevoelige correctie zal laaten geeven, dog hen voor de tweede maal, met voorkennisse van den heer Gouverneur Generaal, doen in de ketting klinken om zodanig den tyd van ses maanden in hun bescheiden district te

arbeiden; zullende een iegelyk, die, om deeze of geene redenen, mogt inclineren zig met 'er woon uit het eene district of van het eene land naar het andere te begeeven, alvorens daar van kennisse moeten geeven aan de regenten of hoofden, onder dewelke zy gestelt zyn, welke verpligt zullen zyn van hun consent of weigering redenen te geeven aan den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander, die dezelve aan den heer Gouverneur Generaal zal moeten voordragen, ter erlanging van zyn Edelheids goedvinden.

Ten agttienden: de bezitters der landeryen door Heemraaden te laaten aanzeggen 's Heeren weegen te doen opkappen en verbreeden, tot meerder gemak in den afvoer der producten en voor de rytuigen; ook, tot het steeds in een behoorlyke staat onderhouden derzelve, nu en dan een dag der heeren diensten te employeeren geduurende de goede mousson, die gerekend word van April tot November inclusive, onder zeekere bekeuringen, daar op door Heemraaden te stellen; met recommandatie aan dat collegie om alle de weegen tot Tjawang om de Zuid en zo na rato, niet alleen beoosten en bewesten de grote revier, maar ook om de West, langs de stranden, eens 's jaars door een commissie uit haare vergadering te laaten opneemen en, by bevinding van nalatigheid, het ontbreekende te laaten maaken voor reekening van de geenen, die versuimd hebben aan deese order te voldoen.

Ten negentienden: in te trekken en te vernietigen het geordonneerde by placcaat van den 13^{en} December 1754 en de instructie voor den commandant van de veldschans Meester Cornelis van den 28^{en} Maart 1768 om alle runderen en buffel beesten te laaten branden, dat by deezen voor het vervolg word afgeschaft, zo wel aan de voornoemde veldschans Meester Cornelis, als op andere, daar toe bestemde plaatsen; mitsgaders ook in te trekken en buiten executie te stellen, zo en gelyk geschiet by deezen, de tot hier toe by de Compagnie genoten geregtigheid van twaalf stuivers van ider beest; zullende overzulks de buffels of runderen in den aanstaanden geen meerder tol of iets anders subject zyn, als by de pagt-conditien

der pagt op het slagten van vee, articul 2 en 3, is bepaalt.

Ten twintigsten: den handel in buffels en rund vee voor een ider open te stellen en te permitteeren om dezelven in de boven- en Preanger landen te kopen en van daar afbrengen zonder eenige belasting, hoe genaamt, mits de opkopers gehouden zullen zyn zig by den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander van een pas te voorzien, tot een teken, dat hy 'er kennisse van draagt, waar voor zy nogtans niets zullen behoeven te betalen en die gemelde bediende by deezen word gelast aan alle de geene, die buffels of rundvee afbrengen, op hun verzoek zonder betaling te laaten afgeven.

Ten een en twintigsten: de eigenaars der landeryen te recommandeeren, gelyk zy gerecommandeert worden by deezen, een ieder zyn buffels zelfs te doen branden en van het getal aantekening te houden; met permissie aan die geene, welkers landen meer dan 20000 rd^s^ waardig zyn, om een blok te mogen houden tot het opsluiten voor één nagt van buffels dieven en drossers, zonder dat zy hun egter langer daar in zullen mogen laaten zitten, maar des daags daar aan moeten afzenden om aan den officier van justitie overgegeven of, weggelopen slaaven zynde, die anders geen quaat gedaan hebben, aan derzelver lyfmeesters of meesteressen bezorgt te worden.

Ten twee en twintigsten: niet alleen te renoveren, zo als gerenoveert worden by deezen, de placcaten van den 17^en^ April 1730 en 13^en^ December 1754, tegen de buffels dievery g'emaneert, maar ook, tot een efficacieuser tegengang van dat quaat, de by de statuten van Batavia onder het hoofddeel van straatschendery, diefstal en fraudatien, § 6, gestelde straffe voor buffel- en andere veedieven te verzwaren en dienvolgende te statueren, zo als gestatueert word by deezen, dat, met standhouding van de corporele straffe, te weeten: geesselen en brandmerken, het bannissement zal moeten worden bepaalt op vyf en twintig in stede van tien jaaren; en

Laatstelyk: een premie te stellen van tien rd^s^ voor den geenen, die een buffel dief weet aan te wyzen, zodanig, dat

hy in handen van de justitie geraakt en van het fait overtuigt word.

Gelastende en beveelende den Raad van justitie deezes casteels, den geregte deezer stede, nevens alle officieren en justitieeren en den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander den inhoude deezes stipt te executeren en doen executeren, alzo wy zulks in diervoegen hebben bevonden te behooren.

En op dat niemand hier van eenige ignorantie zoude konnen pretendeeren, zal deeze worden gepubliceert en, behalven in het Nederduitsch, ook in de Maleidsche en Javaansche taalen g'affigeert op de gewoone plaatsen en inzonderheid aan de buiten posten en op alle markten in de bovenlanden.

Zie ook $\frac{\text{29 November}}{\text{12 December}}$ 1791 en $\frac{\text{21 Januarij}}{\text{6 Februarij}}$ 1795.

In Junij 1796 klaagden de inlandsche kommandanten te Batavia bij rekest aan Commissarissen-Generaal, »dat van de tyden hunner voorvaderen de Compagnie aan de vorige commandanten een bestaan had gegeven en elk, na zyn staat, met inkomsten begunstigd; dat onder anderen sommige waren begunstigd met landeryen, dog welke de Compagnie grotendeels weder had na zig genomen en gedeeltelyk verkogt, terwyl aan een of twee der commandanten enkele stukken waren afgestaan tot een middel van bestaan; dan, dat in anno 1778 de hoge regeering by publicatie had gelast, dat alle inlanders, woonagtig op landeryen, gelegen boven de posten, eenlyk zouden sorteeren onder de eigenaars der landen, daar zy op woonen, en niet meer onder derzelver commandanten, maar dat zy des niet te min gehouden zouden zyn en blyven, in cas van trouwen of egtscheiding, zig by deselve te addresseeren tot het bekomen van een schriftelyk consent, sonder in het een of ander geval meerder te betalen dan vyftien stuivers voor ieder permissie briefje; welke schikkingen tot groot declin en schade van hen, commandanten, hadden gestrekt, nademaal het van ouds een gebruik was, dat sommige der inlanders uitkoops geld jaarlyks betaalden en hunne commandanten

bedagten met een ganting ryst en diergelyke kleinigheden, mitsgaders, in cas van trouwen of egtscheiding, de commandanten voor het bekomen schriftelyk consent betaalden, so veel, als van ouds gebruikelyk was, sonder dat tot de betaling der zulke, die onvermoogend waren, eenige dwang wierd gebruikt".

Indien de kommandanten toenmaals de waarheid hebben medegedeeld, dan kan men uit hunne klacht afleiden, welke uitlegging aan het plakaat gegeven en hoe dit toegepast is.

17 en 18 September / 6 October. *Extracten uit de orders nopens de vrije vaart om de West, Oost en Noord.*

Door den heer Gouverneur Generaal geproduceert wordende de schriftelyke consideratien en bedenkingen van de heeren Raaden ordinair en extra-ordinair, Willem Fockens en Hendrik van Stockum, wegens de veranderingen, die, conform het gestatueerde by de successive resolutien en placaaten deezer regeering, zouden dienen te worden gemaakt in de korte uittreksels op de vrye vaart, laatst herdrukt den 31[en] December 1771, ten einde daar op te delibereren en de noodige besluiten dien aangaande te neemen; zo is, in de eerste plaats by der hand genomen zynde de orders betreffende de vrye vaart om de West, meest al overeenkomstig met de propositien van de heeren Fockens en van Stockum, goedgevonden en verstaan:

1° by het eerste articul, nevens het verbod tegen den handel in de vier fyne speceryen, nog op levens straf te interdiceren allen handel in de daar van gestookte oliën;

2° by het derde articul:

a. bepaaldelyk te verbieden den handel in Japansch plaat koper en Satsumasche campher, indien niet van de Comp[e] is ingekogt, beide, zo wel als het Japansch staafkoper, op poene van deportement naar Nederland

voor Comp[s] dienaren en verzending, mede naar Nederland of elders, voor de burgers; en dit alles boven de confiscatie der goederen en verbeurte van derzelver vier dubbelde waarde;

b. het verbod tegen den invoer alhier en overscheping ter rhede van Javasche en Cheribonsche suiker te royeren en in dies stede te stellen: (nog is geinterdiceert) den handel in Javasche en Cheribonsche suiker eerste zoort, dewelke voor de Comp[e] word geseckudeert, op poene van confiscatie, verbeurte der vier dubbelde waarde en verdere straffe, na bevinding; dog word den invoer alhier van de tweede of de mindere zoorten voor een ider vry verklaart, mits by den uitvoer of overscheping ter rhede ses stuivers per picul aan tol betalende;

c. desgelyksch te royeren het verbod tegen den uitvoer van Samarangsche arak, als door het vernietigen van de araks brandery te Samarang vervallen zynde:

d. by het verbod tegen den handel in koffy, staart peper en cattoen gaaren, zo wit, als gecouleurt, ook te voegen, dat tegen die in lange peper, indigo en cardamon, Javasche, op dezelfde poene als omtrend de drie eerstgemelde articulen is bepaald; en

e. nog te interdiceren het verkopen van houtwerken aan vreemde Europeën of andere, niet onder het ressort van de Comp[e] gehorende vreemdelingen, op poene van vyf honderd ryxdaalders;

3° by meerderheid van stemmen, by de ter sessie van den 30[en] April laatstleden gerenoveerde order naar Mallabaar en Malacca om by de passen, die aan Europesche of inlandsche traffiquanten worden verleent tot de vaart naar Chormandel, niet in generale termen bekent te stellen *de kust* Chormandel, maar bepaaldelyk *Nagapatnam*, niet alleen te persisteren, maar deeze order om de hoofd comptoiren eerst aan te doen en dat zulks by de passen uitdrukkelyk vermeld moet staan, mitsgaders de geen, die verder naar eenige subalterne comptoiren of vreemde etablissementen willen stevenen,

daar toe van de respective hoofd gebieders alvorens nadere passen moeten verzoeken, tot alle de comptoiren van de Comp^e om de West van Indie en Malacca betrekkelyk te maaken, ter voorkoming langs dien weg, zo veel doenelyk, van den morshandel in speceryen en andere articulen met de vreemden; en

4° weder met eenparigheid van stemmen, het vierde en sesde articul van voorschreven kort uittreksel geheel te vernietigen en in derzelver plaats te stellen de volgende articulen:

Art. 4. De vaart en handel naar en van de West van Indie is gepermitteert aan dienaren, burgers en andere Comp^s onderhorigen op haar Edelens etablissementen ten eilande Ceylon en op de Madurensche kust, in Bengale, op Chormandel, Mallabaar en in Souratte, mitsgaders aan de Moorsche kooplieden in Souratte en Bengale, onder de vlag en protexie van de Comp^e gezeten of tot dezelve eenige betrekking hebbende, met schepen, voor hunne eigen reekening uitgerust, niet slegts naar alle plaatsen en districten, onder de West van Indie begrepen, het zy van de Compagnie en binnen haar Edelens limiten gehorende, of van vreemde natien, en insgelykscb naar Malacca, maar ook van de West van Indie naar Batavia en dus vice versa van de eene hoofdplaats naar de andere en van daar naar de onderhorige residentien en opperhoofdyen of de in die contryen gelegen comptoiren van vreemden, mits niet handelende in de na te melden, voor de Comp^e gereserveerde sortementen van lywaten, als:

Chormandelsche:

guinees, gemeen gebleekt;
» » ruw;
» bruin blauw;
salempoeris, bruin blauw;
» gemeen gebleekt;
parcallen, bruin blauw;
» gebleekte;

moeris, bruin blauw;
» gebleekt;
baftas, bruin blauw;
» gebleekt;
dongrys, gebleekt;
» ruw.

Bengaalsche:
guinees, gemeen gebleekt;
gerassen, gebleekt;
salempoeris, gebleekt; en
baftas.

Souratsche:
baftas, zwarte, breede, heele;
» » » halve;
» » smalle, heele;
» » » halve;
» witte, breede, heele;
» » » halve.

Maduresche:
guinees, grof, gebleekt;
» » ruw;
salempoeris, grof, gebleekt;
» » ruw;

mede op poene van confiscatie en verbeurte der vier dubbelde waarde, mitsgaders zwaarder straffe, naar bevinding; met deeze byvoeging, dat onder de voorschreven lywaten worden verstaan de zulke, welke twaalf kaalen, zynde 2880 draaden, of daar beneden en de breedte van 1 1/2 @ [asta?] of, naar rato van de meerder of minder breedte, ook minder of meerder kaalen houden; dog in alle andere zoorten van Chormandelsche, Bengaalsche, Souratsche, Mallabaarsche en Maduresche lywaten, zyde stoffen, koussen en kattoen, ook Bengaalsche alkatyven, den handel gepermitteert is.

Art. 5. Evengemelde schepen van de West van Indie zullen, zo wel van daar, als van Batavia, moogen vaaren naar de golf van Siam en de Chinasche kust, tot Canton

inclusive, mitsgaders van daar retourneren, het zy door straat Malacca of over Batavia, dan wel direct naar de West van Indie of de plaatsen, van waar zyn afgevaren, of na eenig ander Comp^s comptoir, mits Malacca, Johor of Riouw of andere, daar by gelegen plaatsen by retour van China niet aandoende.

Art. 6. Ook zullen gemelde schepen mogen vaaren naar Passier, Coety en Malacca, maar niet naar Java, Cheribon of Bantam, zelfs niet van Batavia.

Art. 7. Insgelyks niet, nog direct, nog over of van Batavia, dan wel van eenige andere plaatsen, naar Japan, Palembang, Jamby, Banca, Bliton, het eiland Lingen, Banjermassing, Amboina, Banda, Ternaten, Macasser, Celebes, Timor en Sumatra's Westkust, nog ook niet van Malacca naar Batavia, Java, Cheribon, Bantam, Palembang, Banca of eenige der evengemelde plaatsen.

Art. 8. De passen moeten ondertekent, gezegelt en verleent worden door de hoofd gebieders van de gouvernementen, directien en commandementen, die dezelve, by benodigtheid, konnen zenden naar de onderhorige residenten, en inhouden:

de lengte, breedte en diepte der schepen;
hoe veel lasten ze groot zyn;
de monture;
de bemanning;
de lading;
van waar afvaren en werwaarts gedestineert zyn;

met bepaling, dat dezelve maar een jaar zullen dienen en daar na nieuwe genomen moeten worden ter plaatse, daar verleend zyn of waar de schepen zig bevinden; dog dat, binnen het jaar meer dan een reise doende, op de rugge moet worden genoteert de monture, bemanning en lading, als ook van waar vertrokken en werwaarts gedestineert zyn.

Art. 9. Deeze schepen mogen niet vaaren voor rekening van vreemden, nog voor dezelve goederen vervoeren op

vragt, alzo zy in geenen deelen daar in mogen participeeren; maar de eigenaars of schippers zyn verpligt voor de Comp[e] goederen over te brengen voor een redelyke vragt, met preferentie van alle vragt goederen voor particulieren.

Art. 10. Van de gepermitteerde lywaten, zyde stoffen, koussen, etc. moet, by aanbreng met voormelde schepen te Batavia, by den invoer betaalt worden voor recognitie:

vier procento van de Chormandelsche;

agt procento van de andere sortementen;

alles gerekent naar de reëele inkoops waarde, sub poene van, by te laage opgave, gepunieert te zullen worden naar bevinding;

en nog aan de administrateurs der pakhuisen, in dewelke die goederen worden opgeslagen, een ducaton voor ider kist, kas, pak of baal, terwyl ider volumen niet zwaarder mag weegen dan vyf honderd ponden;

zullende by invoer te Malacca mede betaalt moeten worden tien procento, maar den uitvoer van daar tolvry weezen;

dog by overvoer van voormelde goederen met Comp[s] schepen zal betaalt moeten worden voor de Chormandelsche 20 procento en voor de andere lywaten, etc. 15 procento, zonder meer, als voormelde een ducaton, in het een en ander geval daar onder begrepen niet alleen de heele stukken, maar ook al, het geen daar van gescheurd of gemaakt is tot kleding, het gebruikte uitgezondert; en zal de ontlossing niet geschieden als met Comp[s] los vaartuigen.

Art. 11. De Bataviasche ingesetenen mogen met hunne schepen en mindere vaartuigen naar de West van Indie navigeren en ten handel derwaarts vervoeren, mits telkens permissie daar toe van de hoge regering verzoekende, suiker, arak en andere wharen, waar in de Comp[e] niet negotieert of die zy by de Comp[e] hebben ingekogt, en retourneren met die goederen, welke niet voor de Comp[e] zyn gereserveert, onder dezelve voorwaarde en mits betalende dezelve lasten als de alhier aankomende

particulieren, welkers vaartuigen om de West van Indie zyn uitgerust.

Art. 12. Den invoer van lywaten, zyde stoffen, koussen, kattoen en alcatyven van Malacca op Batavia, Java en Cheribon is geinterdiceert, het zy met burger, dan wel andere, particuliere vaartuigen of in de gepermitteerde kisten der scheeps overheden, in beide gevallen sub poene van confiscatie; dog den aanbreng van lywaten op Java en Cheribon word aan een ider toegestaan, mits direct van Batavia aangebragt wordende;

5° van het vyfde articul der voormelde uittreksels, als nu het dertiende en van de by articul 6 verboden vaart van de West van Indie naar Siac het 14de articul te maaken;

6° voorts de nieuwe uittreksels nog te amplieeren met het volgende, als:

Art. 15. By aanbreng van salpeter zal het zelve aan de Compe gepresenteert moeten worden tegen zeven ryxds het picul van 125 ℔, mits deugdzame, eerste zoort zynde, en de mindere qualiteiten naar rato.

Art. 16. De schepen van Comps dienaren of andere onderhorigen, het zy hier of om de West van Indie thuis horende, mogen op de reise naar China aanlopen alle plaatsen langs de Maleidsche kust, Siac eenelyk uitgezondert, ter inkoop van tin en andere, in China gewilde wharen, dog niet op Bliton, Lingy, Palembang of Banka.

En met eenige alteratie van den 13en May 1774:

Art. 17. De schepen, die, het zy om de West van Indie, dan wel te Batavia, naar elders zyn g'equipeert, zullen sodanig haare reise mogen vervolgen of schikken, als de rheders goedvinden, mits niet aangierende op plaatsen of handelende in goederen, waar tegen bereets een verbod is gesteld, en by de passen bepaaldelyk worde bekent gestelt, dat zy, van de laatste plaats hunner destinatie te rug keerende, de cours moeten stellen naar de plaats hunner eerste afvaart of daar zy zyn uitgerust; terwyl zy, last brekende,

verpligt zullen zyn den vollen tol te betalen voor de goederen, die verkogt, maar niet voor die binnen boort gehouden worden; en

7° al het overige by de gedagte uittreksels op de vrye vaart om de West van den 31en December 1771, waar van in deezen geen speciale aanhalinge gedaan of verandering in gemaakt is, by de nieuwe uittreksels ook te laaten invloeien.

Weder getreden zynde ter verhandeling van de propositien, vervat by de consideratien van de heeren Raaden ordinair en extra-ordinair, Fockens en van Stockum, wegens de veranderingen, die dienen te worden gemaakt in de korte uittreksels op de vrye vaart, en dus, ten gevolge van de gisteren afgedane orders om de West, als nu vervolgt wordende die om de Oost en Noord; zo is, genoegsaam conform aan de voorstellen van hun Edelens, eenlyk met eenige geringe alteratie in zommige, by het berigt voorgedragene poincten, goedgevonden en verstaan:

1° by het eerste en derde articul inzelvervoegen en op dezelfde peene, als gisteren omtrend de orders op de vrye vaart om de West is gearresteert, te verbieden den handel in oliën, uit de vier fyne speceryen gestookt, Japansch koper, Satsumasche camphur, Javasche indigo, cardamom en lange peper, zo mede den verkoop van houtwerken aan vreemdelingen, niet onder het ressort van de Compe gehorende; voorts omtrend den handel in Javasche en Cheribonsche suiker en den uitvoer van Samarangsche arak al mede te handelen na het ten dien opzigte op gisteren genomen besluit; en by het derde articul te royeren al, het geen daar by onder litter *g* voorkomt ten aanzien van den vervoer van lywaten en zyde stoffen van Malacca;

2° by articul 4 desgelykseh te royeren het verbod tegen den handel in Sourattesche linnen, zyde en wolle goederen, met uitzondering van:

baftas, zwarte, breede, heele;

baftas, zwarte, breede, halve;
» » smalle, heele;
» » » halve;
» witte, breedé, heele;
» » » halve;

en, behalve den handel in die sortementen, ook te interdiceren die in Madureesch:

guinees, grof, gebleekt;
» » ruw;
salempoeris, grof, gebleekt, en
» » ruw;

alles op een en deselfde poene en met byvoeging van de eigenste extensie betreffende de kaalen, als ter sessie van gisteren ten aanzien van de orders op de vrye vaart om de West is bepaalt; en daar by, tot ampliatie van dat articul, nog te stellen, dat den vervoer van alle andere (niet specificq daar by opgenoemde) Westersche lywaten, zonder onderscheid, word toegestaan naar alle plaatsen, werwaarts passen mogen worden verleent;

3° in het vyfde articul het verbod om geen Oostersche slaven, boven de veertien jaaren oud, aan te brengen te royeren en in dies stede te stellen: *het welk van Oostersche slaven, meer dan 25 jaaren oud, niet geschieden mag, op poene van confiscatie der aangebragte slaven*; met standhouding van het overige gedeelte en byvoeging, dat geen slaven van Batavia naar Bantam of eenige onder dat ryk gehorende plaatsen vervoert mogen worden als met speciale permissie, op poene van confiscatie;

4° nopens de in straat Malacca gelegen plaatsen te persisteren by de resolutie van den 9en April 1778 en daar uit het nodige by de nieuwe korte uittreksels aan te halen, en dus ook by articul elf te verbieden de vaart van Malacca, Andragiry en Jamby naar Banjermassing, Passier en Coety; dog omtrent de vaart van Malacca op Siac, Camper, Andragiry, Jamby, enz. de dispositie te reserveeren, tot

de dientwegen gevorderde consideratien van de Malaccasche ministers zullen zyn ingekomen;

5° by articul twaalf ook te voegen, dat van China niet mag worden gevaren naar Malacca, Palembang of daar omtrend;

6° articul 13, 14 en 15 te vernietigen en, in dies stede, by de nieuwe uittreksels te stellen de volgende:

Art. 13. Van Eymuy mag jaarlyksch voor als nog een jonk naar Maccasser en insgelyks een à twee jonken naar Banjermassing gezonden worden.

Art. 14. Gelyk mede van Eymuy, Nimpho en Canton zo veel jonken naar Batavia mogen navigeren, als men daar zal goedvinden, dog naar geen andere plaatsen, hoe genaamt of waar gelegen, buiten de vermelde by articul 13, en voor al niet naar Malacca, Johor of Riouw, Atchin en Passier, sub poene van confiscatie.

Art. 15. Van Batavia, Samarang, Sourabaya, Grissee, Madura (van waar de passen te Sourabaya of Grissee moeten worden gehaalt) en Cheribon is de vaart gepermitteert naar Malacca en Palembang, mits de vaartuigen over Batavia te rug komen; dog geinterdiceert naar Riouw of eenige andere, in straat Malacca gelegen plaatsen, op poene van confiscatie van vaartuig en lading en de vier dubbelde waarde, te verbeuren by den geenen, die ergens aangiert, het zy in de heen- of de te rug reise.

Art. 16. De vaart staat open van Batavia, Samarang, Sourabaya, Grissee, Madura (met een pas van Sourabaya of Grissee) en Cheribon naar de overwal, waar door verstaan word het geheele eiland Borneo met dies onderhorigheden.

Art. 17. Gelyk mede van en naar Sumbawa, Bima, Tambora, Boeton en Celebes, dog niet beoosten of bewesten Malacca en aan deze zyde mede niet bewesten Batavia; moetende de geene, die naar eenige plaats op Celebes of Boeton vertrekken, hunne passen ten casteele Rotterdam vertoonen en, die van plaatsen komen, waar de Comp^e

geen residentien heeft, passen van de vorsten des lands hebben.

Art. 18. Alle inwoonders van de plaatsen, in straat Malacca gelegen, die van Malacca zelfs en ook die van Palembang worden gepermitteert den afhaal van 's lands producten, als: ryst en andere benodigtheden, van Java, mits Batavia alvorens aandoende om een pas en niet beladen zynde met Chinasche koopmanschappen, Westersche lywaten of zyde stoffen, veel min amphioen, maar wel met contanten, peper en tin, wax, gember en andere voortbrengsels hunnes lands, de peper en het tin om alleen aan de Comp[e] gelevert en aan de leveranciers betaalt te worden tegen vyftien ryxd[s] het picul tin en ses ryxd[s] het picul peper; zullende de in straat Malacca en daar omstreeks thuis horende vaartuigen, die hier peper en tin aanbrengen, even als de Palembangers en de Malaccasche ingezetenen, zelfs van Java of Cheribon direct naar huis mogen keeren, ten welken einde op de passen, die zy hier zullen ontvangen tot de reise naar Java of Cheribon, zulks bekent gesteld zal worden, zo wel als op de passen, die, het zy op Java of Cheribon, tot de directe te rug reise worden verleent, op dat een ider moge weeten de waare oorzaak, waarom diergelyke vaartuigen worden g'exipieert van de wet.

Art. 19. Den invoer van alle Chinasche koopmanschappen, hoe genaamt, op Batavia, buiten die, welke met de Chinasche jonken of Comp[s] schepen, dan wel door de Macaosche handelaars (de laatste na voor af bekomen permissie deezer regeering) hier direct worden aangebragt, is verboden.

Gelyk ook den aanbreng van al zulke Chinasche koopmanschappen op alle Comp[s] bezittingen en comptoiren (Macasser en Banjermassing voor als nog uitgezondert), indien niet direct van Batavia aldaar worden aangebragt; en inzelver voegen den aanbreng van Chormandelsche, Sourattesche, Bengaalsche en Maduresche lywaten op Java

en Cheribon van andere plaatsen als van Batavia direct, alles op poene van confiscatie.

Art. 20. Van Java mag niet gevaren worden over Cheribon of van Cheribon over Java naar Malacca, de overwal of andere, gepermitteerde plaatsen, maar zodanige vaartuigen moeten ter plaatse, daar beladen zyn, van een pas voorzien worden, dat is te Samarang, Sourabaya, Grissee of Cheribon; en daar by te voegen, dat voormelde, naar de overwal gedestineerde vaartuigen niet gehouden zullen zyn de steven direct te wenden naar de plaats, alwaar zy by vertrek beladen zyn, maar aandoen mogen, welke plaatsen zy willen, het zy Batavia, Samarang, Sourabaya, Grissee, Madura of Cheribon, daar zy de gewone visitatie subject zullen zyn; en, van daar verder willende vertrekken naar een der evengemelde plaatsen, met een kleine pas gerieft worden, op dewelke gespecificeert zal moeten staan de tyd der aankomst van het vaartuig, van wat plaats het is aangekomen, wat het toen in had en wat op zo een eerste plaats is ontscheept; voorts dat, zo min hier, als op Java of Cheribon, aan zodanige vaartuigen andere passen zullen worden verleent als naar de plaatsen, van waar de vaart naar de Oost en Noord is gepermitteert; en dit zo lange, tot dat de overwalsche lading zal zyn verkogt.

Art. 21. Geen vogelnesjes mogen van Java uitgevoert worden dan alleen naar Batavia, sub poene van confiscatie en de vier dubbelde waarde.

7° het 16de articul van de oude uittrekzels voor het 22ste in de nieuwe te brengen, met deeze ampliatie, dat de eilanden Banca, Bliton en Lingen in het geheel niet mogen worden bevaaren van Java, Madura en Cheribon;

8° het verbod by het 17de articul, op confiscatie van vaartuig en lading, tegen de vaart van Celebes en Sumbawa naar Malacca by het 23ste articul mede te extendeeren tot de vaart op de plaatsen, in de straat van dien naam gelegen;

9° by het volgende articul te royeren de passage, sprekende

van de vaart van Batavia, Java en Cheribon op Siac; en by het verlenen van passen door de Palembangsche residenten, op verzoek van den Koning, zo lange naar den inhoud van het den 25en December 1755 gerenoveert contract te laaten continueeren, tot des Konings antwoord zal zyn ontvangen op de voorhouding, hem ingevolge resolutie van den 9en April 1778 gedaan, over het manquement aan de nodige voorzieninge tegen den vaart zyner onderdanen naar verboden plaatsen en den sluikhandel, die zy bedryven.

10° volgens het contract, op den 18en May 1747 met den Sulthan van Banjermassing gesloten, by articul 25 aan de Banjaresen vryheid te geeven tot de vaart op Batavia en langs geheel Java, tot Grissee en Sourabaya, dog niet verder om de Oost, het zy naar Baly, Lombok, Sumbawa en de verdere eilanden om de Oost, tot Timor toe, of naar de Baviaan; ook niet om de West of Noord, als daar zyn: Bliton, Palembang, Johor, Malacca en andere kusten en landen, daar om heen gelegen;

11° het 21ste articul by de oude uittreksels te vernietigen en daar voor by de nieuwe te stellen:

Art. 27. Van Amboina en Banda naar Batavia vertrekkende, vermogen geen vaartuigen eenige plaatsen, hoe genaamt, aan doen, maar in het te rug keeren mogen zy Java en Cheribon aanlopen.

Die van Macasser, Ternaten en Timor naar Batavia willen of van Batavia naar gemelde drie plaatsen, mogen op Java en Cheribon aanlopen.

Wanneer een vaartuig van een der Oostersche provincien in een der drie andere aankomt, het zy door zeenood, dan wel als op de plaats der destinatie, dat egter, zo verre als betreft naar Amboina en Banda, niet dan by de uitterste noodzakelykheyd geschieden mag of wanneer gebrek aan levensmiddelen hun daar toe nootzaakt, dog wel van Ternaten naar Macasser over en weder, zal aan het zelve geen andere pas mogen

worden verleent dan direct naar de plaats, van waar het gekomen is;

12° wyders agter de overige articulen nog te laaten volgen;

Art. 31. Het verbod tegen den invoer van lywaten, zyde stoffen, koussen, kattoen of alkatyven te Batavia, Java en Cheribon, vermeld by het twaalfde articul van de op gisteren gearresteerde orders op de vrye vaart om de West, met deeze ampliatie, dat, behalven de poene, daar by gestatueert, ook confiscatie subject zal zyn het burger of particulier vaartuig, waar mede het goed word aangebragt.

Art. 32. De vaart van Batavia direct naar Padang en te rug staat voor een ider open, mits nergens aangierende en in het byzonder niet te Bancahoelo, sub poene van confiscatie van vaartuig en lading met de vier dubbelde waarde daar en boven.

En zal met ider vaartuig niet meerder dan tien lasten ryst mogen worden mede genomen om eenelyk tot consumtie en niet tot negotie te dienen.

Van Padang mag men verder Noordwaarts vaaren met een Padangsche pas.

Art. 33. Behalven de voorwaarts verboden lywaten en andere wharen, is, met betrekking tot de Westkust van Sumatra, aan de Comp^e^ gereserveert den handel in zout.

En mogen alle andere zoorten van koopmanschappen en huiselyke benodigtheden over en weder worden vervoert, mits:

1° het goud aan de Comp^e^ te presenteren om, by benodigtheid, markts prys overgedaan te worden;

2° de extra-ordinaire witte bensuin aan de Comp^e^ te leveren tegen drie agtste ryxd^r^ of agttien stuyvers het pond;

3° van mindere zoort bensuin, te weeten: bariga en peeuw, als mede de campher Baros, moet, by aanbreng met burger of particuliere vaartuigen, betaalt worden

voor inkomend regt ses procento en met Comp[e] schepen of vaartuigen, wanneer de quantiteid op de factuur genoteert moet staan, nog ses procento daar en boven voor vragt;

4° sub poene, dat het goud en de bensuin, mitsgaders de verboden lywaten en andere goederen, die deeze of geene tragten te sluiken, by agterhaling, zonder forma van proces voor de Comp[e] zullen worden geconfisqueert, met verbeurte daar en boven van de vier voudige waarde en verdere straffe, na exigentie van zaaken.

Art. 34. Nog word verboden den invoer door vreemde Europesen van bensuin of campher Baros, op poene van confiscatie.

En den uitvoer naar China van taripangs, vogelnesjes en agar-agar door imand anders dan ingezetenen van Batavia, de annachodas der Chineesche jonken en de Macaosche handelaars, mits de laatste daar toe speciale licentie verzoeken aan de hooge regering; zullende de vreemde natien, nog zelfs, nog door andere, voor hunne rekening mogen invoeren eenige Chinasche wharen, hoe genaamt, alles op poene van confiscatie.

En is laatstelyk verstaan alle de overige poincten, vervat by de korte uittreksels van de orders op de vrye vaart om de Oost en Noord van den 31[en] December 1777, ten aanzien van de welke in deezen geen speciaal vermaan gedaan of eenige alteratie gemaakt is, by de nieuwe uittreksels weder woordelyk te laaten invloeien en doen stand houden.

$\frac{21}{29}$ September. *Voorwaarden der verpachting van Compagnie's sjahbandarijen en domeinen langs Java's Noord-Oostkust voor de jaren* 1779, 1780 *en* 1781.

De Javasche ministers verzoek gedaan hebbende om gemunieert te worden met de orders en qualificatie deezer regering tot het op nieuw verpagten van de domainen en sabandharyen daar ter kuste, dan wel te mogen weeten, wat zy in deezen

moeten doen en betragten, vermits het drie jaarig termyn, waar voor die inkomsten met het einde van anno 1775 opgeveilt en in admodiatie afgestaan zyn, onder ultimo December deezes jaars staat te expireren; en, met respect tot dit onderwerp door den heer Gouverneur Generaal geproduceert zynde de bezyden der ministers voormelde advisen ook ontvangen en sedert by de heeren leeden, ider afzonderlyk, geresumeerde consideratien van den gouverneur, Johannes Robbert van der Burgh, zo omtrend de tyd, wanneer, en de wyze, waar op de verpagting tot voordeel van de maatschappy weder zoude konnen geschieden, als over de conditien zelfs en de ampliatien en alteratien, die hy vermeent, dat daar in dienen te worden gemaakt om de pagten, zo niet te doen accresseeren, dan, des mogelyk, te prevenieren een minder rendement, als die geregtigheden thans opbrengen, ten einde op de daar by voorkomende poincten van belang de nodige besluiten te neemen; zo is, onder de daar over gehouden deliberatien, goedgevonden en verstaan de ministers te qualificeren de domainen weder te verpagten voor den tyd van drie jaaren, ingaande met primo January 1779 en eindigende met ultimo December 1781, en de verpagting, na den voordragt by het eerste lid van des gouverneurs consideratien, in stede van onder ultimo December, in het laatst van de maand October of het begin van November te laaten doen, nademaal de daar voor bygebragte redenen, dat wind en weer dan doorgaans nog gunstig is om langs Java heen en weder te reisen, de regenten en residenten in die tyd zonder verlet naar Samarang opkomen en de pagten in dat geval alomme met ultimo December aan de nieuwe pagters getransporteert worden konnen, allezints aannemelyk zyn gevonden.

Tot wegneming van de bedenkingen der heeren Majores, alle pagten, na het voorstel van den gouverneur, publiek te laaten opveilen en by den afslag aan de hoogst mynende te verpagten, en dus geene domainen meer af te staan of aan de regenten over te laaten by admodiatie.

Te statueeren en by de pagt conditien te laaten invloeien;

dat den gouverneur voor het vèrvolg aansprekelyk zal worden gehouden voor de wanbetaling der pagters of hunne borgen en de pagters daar en tegen gehouden en verpligt zyn, behalven het gewone een procento tot onderhoud der kruisvaartuigen tegen de zeerovers en een quart procento voor den ontvanger der domainen te Samarang, boven de uitgeloofde pagtschat nog aan den gouverneur te betalen agt procento, die by deezen voor het instaan der pagt penningen aan de Javasche hoofdgebieders tot een douceur op het rendement der pagten worden toegelegt; en in tegendeel eens voor al af te schaffen, gelyk afgeschaft en verboden worden mits deezen, alle andere fournissementen door de pagters ten behoeven van den gouverneur, onder wat naam het ook zoude mogen weezen.

Desgelyksch te statueeren en al mede by de pagt conditien te bepalen:

dat niemand, van den gouverneur af tot den geringsten Comp[s] dienaar en ingezeten toe, en even zo min inlandsche regenten en hoofden of gemeenen, onder wat pretext en op welk comptoir of plaats het ook zoude mogen weezen, zelfs niet in hun eigen district, zullen mogen pretenderen vryheid, zo min van een gedeelte, als van den vollen tol van het geene hy in- of uitvoert; dog van de gepermitteerde lasten der scheeps overheden en verder niet eenelyk den halven tol betaalt zal behoeven te worden;

dat de regenten het van ouds aan de pagters toegevoegde volk en huisgezinnen altoos, zonder tegenspraak, zullen moeten fourneren en compleet houden ten dienste van de pagters, zonder van die menschen eenige andere heeren diensten te vergen.

dat de bepaling, om geen andere tol te mogen heffen als alleen den zee tol, enkeld betrekking heeft tot Comp[s] territoir; en

dat voor lyfeigenen, boven de vyf jaaren oud, die voor de eerste maal worden aangebragt en waar voor gevolgelyk op Java of hier nog nooit redemtie geld aan de Comp[e] is betaald, het zy door den tegenwoordigen of vorigen lyfheer of lyfvrouw, tien ryxd[s] aan den pagter en een ducaton of een en vyf agtste ryxd[s]

aan den ontvanger der domainen of het hoofd der plaats, dog by den uitvoer van zulke, eens behoorlyk vertolde slaven en weder invoer van dezelve te Batavia of op andere etablissementen van de Comp^e^ niets zal moeten betaalt; en geen Oostersche slaven, boven de vyf en twintig jaaren oud, aangebragt, nog ook geen onderdanen van zyne Catholyke Majesteid, den Koning van Spanjen, die door Mooren of inlanders tot slaven zyn gemaakt, verkogt of gekogt mogen worden.

De tol van de ryst, by vervoer naar Ternaten, Maccasser of Timor, even als naar Batavia, Amboina en Banda, te stellen op twee ryxd^s^ per coyang.

Met standhouding van het verbod tegen den uitvoer van kattoen garen, zo wel wit, als gecouleurt, item cardamom, Javasche en staart peper, ook te interdiceren den verkoop van ronde en lange peper; dog den binnenlandsche handel in die articulen en het afbrengen van dezelve naar de stranden, welkers onbepaalde vryheid den gouverneur sustineert, dat den inzaam voor de Comp^e^ zal bevorderen, aan een ider te permitteren, maar allen handel in koffy bonen en zelfs het aanplanten of cultiveren van dat product uitdrukkelyk te verbieden.

Op de vrage van den gouverneur, of voortaan niet ophoud de vordering van dubbelde tol van de handelaars in straat Malacca, zelfs nu zy, ingevolge resolutie deezer tafel van den 9^en^ April laatstleden, niet anders op Java mogen komen als over Batavia, te verklaren, dat van handelaars, in straat Malacca thuis horende, die, zonder Malacca aan te doen, over deeze hoofdplaats naar Java stevenen, even als bevorens dubbelde tol mag worden geheven.

By alle sabandharyen op de subalterne comptoiren annex te maken en meede te laaten verpagten, niet alleen, zo als van ouds, het hoofdgeld der Chinesen, maar ook de Chineese toptafels en hane vegteryen, het slagten van buffels, ander hoornvee en varkens, alles op dien voet, als te Samarang geheven, dog ider apart verpagt word.

Van de betaling van het opzet- en steven-geld voor

aangetimmert wordende vaartuigen, na de propositie van den Edelen van der Burgh, te excuseren de regenten en inlandsche hoofden, die vaartuigen tot eigen gebruik en gerief bouwen, en insgelyksch alle vaartuigen van tien lasten en minder charter.

Op de aanmerking van den Edelen gouverneur, van der Burgh, dat, indien de pagt op den uitvoer van Javasche lywaten naar Palembang, Borneo, Passier en andere plaatsen om de Oost, daar den verkoop den debiet van Westersche lywaten niet kan prejudiciëeren, verminderl wierde tot tien procento, den trek van grove kleedjes, sarongs en neusdoeken apparent accresseren en de pagt rysen zoude, ook den gemeenen Javaan gefavoriseert en aangemoedigt worden om meer capas te planten en daar van gaaren te spinnen, mitsgaders dit ook al den inzaam van kattoen gaaren voor de Compagnie zoude bevorderen, om dat den inlander het fyne, in voldoening van zyne verpligting, aan zyn regent voor de Compagnie levert, dan wel verkoopt, en het grove op zyn weeftouw gebruikt, is goedgevonden en verstaan den tol op den uitvoer naar elders van lywaaten, op Java geweeven, te verlagen van vyftien tot tien procento en die impost voor het vervolg ook maar te laaten heffen by den invoer van dat geweef, het zy hier ter hoofplaatse of op eenig ander comptoir van de Nederlandsche maatschappy, mitsgaders deeze vermindering te laaten ingaan, op Batavia en Java met primo January 1779, dog op alle andere comptoiren van de Comp^e na het eindigen van den presenten pagt termyn; en den pagter van de in- en uitgaande regten ter deezer hoofdplaatse voor het nadeel, dat hy hier door tot ultimo December 1780 of gedurende den tyd, dat die geregtigheid is verpagt, mogt komen te lyden, zo wel naar billykheid te contenteren, als de ministers en bedienden op de respective comptoiren van de Comp^e van dit besluit door extract deezes circulair kennisse te geven om te strekken ter hunner narigt en observantie.

Door den gouverneur al verder geoordeeld wordende, dat men, ter bemagtiging van meerder kattoen gaaren als de by de vaste contingenten gestelde quantiteid, zommige sabandharyen

ook met de leverantie van dat gespin zoude konnen belasten, nademaal de pagters van de zee tol gelegentheid hebben om door de huisgezinnen, die by de sabandharyen onder hun gehoren, gaaren te laaten spinnen of op de bazaars en in de negoryen, welke zy doorgaans van de regenten huuren, op te kopen; zo is goedgevonden en verstaan daar van een preuve te neemen en overzulks, conform des gouverneurs propositie, by de pagt conditien te voegen, dat de pagters van de zee tol en zout negoryen voortaan jaarlyksch, voor de maand October, aan de Comp[e] zullen moeten leveren een en tagtig piculs kattoen gaaren in de fynste zoorten, van l[a] A, B en C, en niet grover, tegen betaling van Compagnies prys of rd[s] 45 : 10 voor een picul van l[a] A, voor een picul van l[a] B ryxd[s] 35 : 10 en voor een picul van l[a] C rd[s] 25 : 10, sub poene, dat voor ider picul, het geen onder ultimo October manqueert, tot een boete aan de Comp[e] zal moeten worden opgebragt een honderd Spaansche reaalen; en van de voormelde 81 piculs ter leverantie op te leggen aan den pagter van:

Samarang, Caligawe, Torbaya en Goemoelac......	piculs	8
Caliwoengo..............................	»	1
Candal..................................	»	1
Batang..................................	»	1
Paccalongang............................	»	3
Pamalang................................	»	2
Tagal...................................	»	4
Brebes..................................	»	2
Damak...................................	»	2
Japara en Toedoenang....................	»	4
de zout negoryen Braham en Wedong...........	»	3
Joana...................................	»	2
de zout negory Paradessy................	»	2
Rembang.................................	»	2
Lassum..................................	»	4
Touban..................................	»	4
Sourabaya...............................	»	6
Transporteere........	piculs	51

Per transport........	piculs	51
de zout negory Simemie......................	»	4
Grissee..................................	»	5
de zout negoryen Manjar en Tenger.	»	4
Sidajoe..................................	»	2
de zout negoryen Rantjing en Awen............	»	2
Passarouang............................	»	2
Banger en Probolingo.....................	»	1
Bangil en Calianjer.......................	»	1
Sumanap...............................	»	6
Pamacassang...........................	»	3
Te samen, als voren, uitmakende.......	piculs	81

Schoon de pagt op de Javasche of Kadoesche tabak maar bedraagt agt stuivers per picul en dus, als zeer gering zynde, wel eenige vermeerdering zoude konnen veelen, is egter, dewyl den gouverneur bedugting draagt, dat een verhoging op dit articul de vorsten, aan wien het zelve formeel is afgestaan, vroeg of laat zoude obsteren, goedgevonden en verstaan daar in geen verandering te maaken.

De ministers ook bedeeld hebbende, dat in de regentschappen van Lassum en Touban onlangs waaren ontdekt twee plaatsen, alwaar vogelnesjes vallen, waar van de quantiteid word begroot op twee en veertig catjes in het jaar; zo is, niet tegenstaande de daar van herwaarts gezonden monsters by bezigtiging zeer gemeen en van wynig belang wierden bevonden, nogtans, vermits den gouverneur onderstelt, dat, als omtrend de hoolen of klippen een goede directie en toezigt plaats vind en de nesjes tyd word gegeeven om tot volle rypheid te koomen, den inzaam dan waarschynelyk toenemen en de qualiteid verbeteren zal, goedgevonden en verstaan qualificatie te verleenen om den inzaam dier vogelnesjes met de negoryen, by welke de klippen leggen, onder de sabandharyen van Lassum en Touban, mede ter preuve voor drie jaaren te verpagten en den Edelen van der Burgh aan te schryven deeze regeering op te geven, hoe veel het equivalent in gelde zal bedragen, 't welk hy van gedagten is, dat de regenten toege-

voegt dient te worden voor het gemis van die plaatsen, na het genot, dat zy 'er thans van hebben.

Tot tegengang van het misbruik, dat zommige regenten, zelfs tot bezwaar hunner onderhorigen, maken van de oude vryheid om zout tot eigen gebruik te fabriceren, en het reets veel van zyn valeur verloren hebbende privilegie tot den exclusiven opkoop van het zout, dat in de negoryen Paradessy, Brahan en Wedong word aangemaakt, kragt by te zetten door den gouverneur dienstig geagt zynde het fabriceren, vervoeren en verkopen van zout in naauwer bepalingen te brengen; zo is goedgevonden en verstaan het maaken van zout op en langs Java, meer, als de regenten en hoofden tot eigen gebruik en consumtie nodig hebben, voor den aanstaande te verbieden, uytgezondert op de plaatsen en negoryen, die daar toe speciaal zyn bestemt en apart zullen worden verpligt, in verwagting, dat de pagt, na het geen den Edelen van der Burgh zig als een gevolg van dat verbod voorstelt, niet alleen zal accresseren, maar de pagters ook onder de verpligting zullen konnen worden gelegt om jaarlyksch 4, 5 à 600 coyangs zout, naar mate van de benodigtheid, aan de Comp^e te bezorgen tegen vyf ryxd^s, in stede van de tegenwoordig betaalt wordende zeven ryxd^s en vier stuivers de coyang.

By de meermelde consideratien wyders voorkomende, dat de maatschappy, zonder den inlander te bezwaren, nog meer voordeelen van het zout zoude konnen genieten, ingevalle de zout pagt beoosten Touban of van Sidayoe tot Passourouang inclusive indiervoegen wierd geschikt als te Damak, Rembang en Japara; zo is goedgevonden en verstaan den gouverneur, van der Burgh, op te dragen om te onderzoeken, of uit de door hem ten dien einde geproponeerde verpagting van de negoryen Simimie onder Sourabaya, Manjar en Tenger onder Grissee, en Rantjing en Awen onder Sidayoe, geen inconvenienten en zwarigheden te dugten zyn; met qualificatie om in dat geval met de opveiling te temporiseren, dog by bevinding van het contrarie, de verpagting te laaten gevolg neemen op de by zyne consideratien voorgestelden voet en te berigten, wat

aan de regenten van Sourabaya, Grissee en Sidayoe zoude dienen toegelegt te worden in vergoeding van de inkomsten, die zy tans van het zout hebben.

Wegens de zuiker pagt door den gouverneur geposeert zynde, dat het betaalen van halve tol voor de zuiker, die de Compe accepteert, een onzekere calculatie voor de liefhebbers geeft en, nadien nu jaarlyksch 3000 kanassers eerste zoort regulier voor de maatschappy aangenomen staan te worden, het best zal zyn die geregtigheid, als bevorens, onder den generalen zee tol te begrypen of dat de Compe met andere gelyke pagt behoort te betalen; en dat, wanneer by de verleende vryheid tot den vervoer van dat product de pagt, zo als voor heen, weder wierd gestelt op 30 stuyvers het picul, de Javasche fabricquers en handelaars eenigsints gesoulageert zouden worden, daar het hun anders, wyl de Compe het beste van den inzaam neemt, des te zwaarder valt om voor het overschot en de slegtste zoort de hooge pagt van 42 stuyvers per picul te betalen; zo is goedgevonden en verstaan den impost op de suiker wel een pagt op zig zelfs te laaten, maar by de conditien speciaal te bepalen, dat den pagter, van de drie duizend kanassers, die jaarlyksch aan de Compe moeten worden gelevert, geen tol zal mogen heffen, dog by den uitvoer door particulieren moet worden betaald dertig stuyvers voor een picul poeder- en sestig stuyvers voor een picul kandy suiker.

Met opzigt tot den verkoop van arak te Samarang door den heer Gouverneur Generaal aan de vergadering voorgestelt wordende, dat dit voorregt of het privilegie om in de stad alleen, met uitsluiting van andere, wyn, bier en andere sterke dranken by de bottel, fles en kleine maat te mogen tappen en verkopen van ouds geaccrocheert is geweest aan de stads herberg met de daar onder gehorende schaggeryen en tapneringen en tot bestaan van dat huis daar aan verknogt diend te blyven; zo is, conform de propositie van zyn Edelheid, goedgevonden en verstaan by dat gebruik te laaten continueren, onder deze restrictie, dat de schaggeryen in geen

groter getal binnen de stad zullen mogen worden genomen, als den gouverneur onvermydelyk nodigt oordeelt.

Dog de taphuisen buiten de stad of den verkoop in de Chinesche en andere campongs van arak en andere sterke dranken by de kleine maat publiek aan de meest biedende te verpagten.

En den invoer op Java van arak van hier in heele of halve leggers, bier pypen, heele of halve aamen aan een ider gepermitteerd te laaten, mits betalende voor inkomende regten: voor een heele legger twee en een halve ryxd[s], voor een halve legger een en een quart ryxd[r], voor een bier pyp veertig stuivers, voor een aam dertig stuivers, voor een kalbas zeven en een halve stuiver en zo verder naar proportie, het zy om die drank te Samarang, dan wel ergens anders langs de kust om te zetten of in te voeren.

Maar daar en tegen nader en expresselyk te interdiceren binnen de limieten van de Comp[e] op Java eenige arak- of tjieuw stokeryen, hoe genaamt, aan te houden, op poene van een duizend ryxd[s] boete voor den geenen, die overtuigt kan worden een van die dranken te hebben gestookt, de helft ten voordeele van den aanbrenger en de wederhelft ten behoeve van het proveniers huis te Samarang.

Eindelyk, by de dikwerf gemelde consideratien van den gouverneur, van der Burgh, nog betoogt gevonden zynde, dat het verbod tegen het maken van klein geschut op Java de koper gieteryen te Grissee door een mindere aftrek van andere koper werken veel nadeel toebrengt, ook den particulieren vaart en handel op die residentie doet afnemen tot prejudicie, en van den gemeenen man, en van den pagter, door dien de overwalders, die gewoon waren om klein geschut naar Grissee te komen, het nu op zommige plaatsen zelfs maaken of elders zoeken en ook in abundantie van de Engelsen konnen bekomen en daar door het voorname oogmerk, dat men met het verbod tegen het gieten van geschut heeft bedoeld, illusoir is gemaakt; zo is, wyl dat een en ander en 's gouverneurs onderstelling, dat het weder toestaan van het zelve onder

eene belasting van thien procento voor de pagter van de zee tol de sabandharyen te Grissee zal doen accresseeren, by deeze regeering mede indiervoegen wordt aangemerkt, mits dien goedgevonden en verstaan het verbod tegen het gieten van klein geschut te Grissee op te heffen en daar toe, even als in vorige jaaren, permissie te verleenen, onder betaling van tien procento aan de pagter van de zee tol.

Zie ook 20 Augustus 1784 en 24 Julij 1807.

24 September. *Toekenning van een rijksdaalder 's maands aan de Compagnie's slaven, die op Onrust als kalfaters van schepen dienst deden.*

Vroeger kregen zij, even als de overige, op dat eiland werkzame Compagnie's slaven, 24 stuivers 's maands, maar wegens hun zwaren arbeid werd hunne toelage verhoogd. Hun aantal bedroeg ruim 80.

29 September. *Spillage op vogel-nestjes.*

De Regering vond goed: »tot ampliatie van het reglement op de in- en afschryving by deezen te statueren, dat in het vervolg op den aanbreng van vogelnesjes van Java niet meer zal worden gevalideert als 1½ perc^to, en het meerder te kort komende door de inpakkers te laaten vergoeden".

Zie ook 2 Februarij 1779.

2 October. *Voorschriften nopens buffels.*

De Gouverneur Generaal de vergadering voorstellende, hoe by zyn Edelheid in overweging genomen zynde, dat het gestatueerde by placcaat van den 13^en December 1754 en de order by de instructie voor den commandant der veldschans Meester Cornelis en den opziender en keurmeester van het afkomend beestiaal van den 25^en Maart 1768, om de tot den landbouw gebruikt wordende buffel dieren des Donderdags ter

markt plaats, aan de voorzegde veldschans Meester Cornelis, te laaten branden, waar voor den inlander, zelfs van zodanige beesten, welke nooit ter markt komen, maar by verkoop in de Preanger landen aanstonts tot den landbouw worden g'employeert, moet betaalen:

aan de Comp^e	stuivers	12
» den opziender	»	12
nog aan denzelven voor een pas	»	2
of te samen	stuivers	26

voor ider beest, niet voldoet aan het heilzaam oogmerk, dat men met het branden van runderen en buffel beesten heeft bedoeld, namelyk om het steelen derzelve te beletten, hoog denzelven dierhalven van gedagten was, dat, indien men de landen wil bevoordelen, de Comp^e de geringe inkomsten, die haar Edele daar van geniet, bedragen hebbende in:

1754	voor	3816	beesten	ryxdaalders	954 : —
1755	»	3920	»	»	980 : —
1775	»	5937	»	»	1484 : 12
1776	»	4456	»	»	1114 : —
1777	»	5509	»	»	1377 : 12

diende te laten vaaren, de opziender over het afkomend beestiaal in het geheel behoort te worden afgeschaft en geen andere pagt op de buffels gesteld, als by de pagt conditien op het slagten van het vee is bepaalt.

Waar over gedelibereert zynde, zo is goedgevonden en verstaan zig met dat voorstel te conformeren en dien volgende, overeenkomstig met de propositien van zyn Edelheid:

1° het branden van runderen en buffel beesten, zo aan de veldschans Meester Cornelis, als op alle andere, daar toe bestemde plaatsen, zo wel als den opziender van het afkomend beestiaal, voor het vervolg af te schaffen en dus van die dienst te ontslaan den presenten opziender, Isaac Gilbert, mitsgaders ook in te trekken en voortaan te laaten cesseren de betaling van de tot hier toe by de Comp^e genoten geregtigheyd van twaalf stuivers van ider beest en de buffels of runderen met niets meer of iets anders

te bezwaren, als by de conditien der pagt van het slagten van het vee, articul 2 en 3 is bepaalt;

2° den handel in buffels voor een ider open en gepermitteert te laaten dezelve in de Jaccatrasche en de Preanger landen te mogen kopen en van daar afbrengen zonder eenige belasting, hoe genaamt, mits de opkopers gehouden zullen zyn zig by den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander van een enkelde pas te voorzien, tot een teken, dat hy daar van kennisse draagt, waar voor zy nogtans niets zullen behoeven te betaalen, en die gemelden bediende by deezen wordt gelast aan alle de geene, die buffels of rundvee afbrengen, op hun verzoek gratis te laaten afgeven;

3° de eigenaars der landeryen te recommanderen, een ider zyn buffels zelfs te doen branden en van het getal aantekening te houden, met permissie aan die geene, welkers landen meer dan 20000 rd^s waardig zyn, om een blok te mogen houden tot het opsluiten voor een nagt van buffels dieven en drossers, zonder hen egter langer daar in te laaten zitten, als zullende dezelve daags daar aan direct afgebragt en aan den officier van justitie overgegeven of, weggelopen slaven zynde, die anders geen kwaad gedaan hebben, aan derzelver lyfheeren of lyfvrouwen te rug bezorgt moeten worden; en

4° by het ter sessie van den 15^{en} der gepasseerde maand September gearresteerde placcaat, dat in de bovenlanden alomme en in het byzonder op de markt plaatsen in de gebruikelyke inlandsche taalen geaffigeert zal werden, niet alleen te renoveeren de successive orders op het stuk van buffels divery g'emaneert en de by de statuten van Batavia, onder het hoofddeel van straat schendery, diefstal en fraudatien, § 6, gestelde straffe voor buffel- en andere vee dieven in deezer voegen te verzwaren, dat, met standhouding van de corporele straffe, zynde geesselen en brandmerken, het bannissement, in stede van tien, op vyf en twintig jaaren zal moeten worden bepaalt; maar, tot een efficacieuser tegengang van de buffel diveryen, daar by ook een premie

te beloven van tien ryxd[s] voor den geenen, die een buffel dief weet aan te wysen, zodanig dat hy in handen van de justititie geraakt en van het fait overtuigt word.

30 October. *Nadere voorschriften nopens het afbreken van opstallen te Batavia.*

Alzoo by het placcaat, op den $\frac{\text{11 Junij}}{\text{19 Julij}}$ 1776 g'emaneerd, verstaan is, dat alle opstallen langs de rivier in de Chineese campong zoude moeten worden afgebrooken, word by deeze een iegelyk gewaarschuwt, dat alle de opstallen langs de Jalaking, ten getallen van vyftien, en langs Patoeakan tot aan de hooge brug van de Crocot, ten getallen van vyf en dertig, en van daar na de Liemakippingsbrug, ten getallen van twee en dertig, voor ultimo December deeses jaars zullen moeten werden afgebrooken; wordende aan de eigenaars der huisen langs die twee gragten als dan nog drie maanden of tot ultimo Maart tyd gelaaten de beschoeyingen voor haare huisen te laaten maaken, onder opzigt van den rooimeester; zullende na verloop van dien tyd de geene, die nog niet gemaakt zyn, door het collegie van heeren Scheepenen voor reekening der eigenaars worden aanbesteed.

30 October. *Magtiging op het collegie van Scholarchen te Batavia onderwijzers te verschaffen aan de voornaamste bezitters van landen rondom Batavia.*

Curatoren en scholarchen der stads schoolen voorgedragen hebbende, dat door de aangewende moeite en vleid sedert de oprigting van dat collegie zig alle hoope opdoed van een goede bevordering voor de kinderen, van Christen ouders geboren. Voorts, dat, om het Christendom uit te breiden, zo wel Mahometanen, als Chinesen, by een gedrukt biljet aangeboden zynde hunne kinderen het leezen, schryven en cyfferen voor niets te laaten leeren, zulks van dat effect is geweest, dat 'er tegenwoordig omtrend twintig van die leerlingen zyn, welke,

schoon nog niet in den Christen godsdienst onderwezen worden, egter in de boeken van dien leeren leezen; dog dat, zal het met succes geschieden, dan ook diergelyke schoolen op de voornaamste landen dienen te wezen, met eene bygevoegde propositie om de eigenaars der landeryen te animeren daar toe de behulpzame hand te bieden, onder aanbieding van hun met een der negen en twintig leermeesters, die in Comp^{s} besolding staan en van de welke wel eenige gemist konnen worden, te assisteren, als ook de kinderen, buyten het onderwys, door het spinnen van kattoen, kousen breiden, etc. een belooning te verschaffen en daar toe de capas voor rekening van het collegie te fourneren om op Java tegen drie en een halve ryxd^{s} het picul ingekogt en in het geheel voor een douceur aan de kinderen gelaten te worden; zo is, om ter bereiking van het in deezen door curatoren en scholarchen bedoelde heilzaam oogmerk van de zyde deezer regeering naar vermogen mede te werken, goedgevonden en verstaan dat collegie te qualificeren aan de voornaamste ingelanden een schoolmeester toe te voegen om, tot een nuttig onderwys van de jeugt, op de respective landeryen g'emploieert te worden, onder deeze bepaling, dat het presente getal derzelve daar door niet zal mogen vermeerderen; en wyders, by aanbreng van capas van Java, honderd piculs tegen den inkoopsprys van drie en een halve ryxd^{s} het picul aan dat collegie af te geven, ten einde daar mede naar den voorstel te handelen.

23 November. *Voorschrift nopens rekesten, gerigt aan het college van Schepenen.*

Schepenen vonden goed »in het vervolg geen requesten, die aan desen gerechte worden gepresenteerdt, te accepteeren, ten zy deselve behoorlyk zyn geteekent door de supplianten ofte de geene, die deselve hebben opgemaakt, en zulks ter preventie van de onverstaanbaare en inepte versoeken, die veel tyds door onkunde der versoekers in de requesten voorkoomen".

24 November. *Overschrijving van vaste goederen.*

Scheepenen deezer steede deeze regering vertoont hebbende, dat Abigael Nathalia Moses, weduwe van den inlandsch burger, Abraham Steven de Jonge, zig aan hunne Eerwaarden had geaddresseert en by requeste te kennen gegeven, dat gemelde haar man den 3[en] April deezes jaars zonder bekende, wettige erfgenamen, ab-intestato was overleden, behalve eenige, niet noemenswaardige prulletjes, eenelyk nalatende zeker, met haar in gemeenschap van goederen bezeten en voor rd[s] 58 ingekogt bamboese huys en erf, staande en gelegen buiten deeze stads-poort Rotterdam, met versoek om het zelve op haar naam over te schryven, onder aanneming om de dood- en andere schulden van haar overleden man te zullen voldoen; dog dat, dewyl er dagelyks zoortgelyke instantien aan hunne Eerwaardens worden gedaan, zy hadden besloten dit een en ander deeze regeering in consideratie te geeven om, des behagende, ten dien opzigte een permanente order te konnen stellen en den geregte daar mede te munieren; zo is, daar over gedelibereert zynde, goedgevonden en verstaan by de wetten en costumen van den lande te persisteren.

24 November. *Toepassing op de kapiteinen en kapitein-luitenants der militie van het bepaalde op 28 Junij 1776 nopens het gebruik van versierde rijtuigen.*

De heer Gouverneur Geneneraal ter vergadering voordragende het aan zyn Edelheid gedaan verzoek door het hoofd der militie, voor en van wegen de capitains en capitain luitenants van de cavallery, infantery en arthillery om nopens het gebruik van rytuigen te mogen jouisseren van het zelve prerogatief, als by resolutie van den 28[en] Juny 1776 is toegestaan aan de beneden hun in rang zynde ritmeester en capitains der burgery; zo is, overeenkomstig met de propositien van zyn Edelheid, goedgevonden en verstaan den capitain lieutenant van het corps dragonder lyfwagt, de capitains en capitain lieutenants van

de infantery, arthillery en de ingenieurs van nu voortaan ook vryheid te verleenen tot het gebruiken van zyde-, cattoene- en andere lyzelfs en quasten, met een rytuig, welkers bak met beeld-, rank-, bloem- of ander werk geschildert is; zullende hier van aan de respective officieren van justitie worden kennisse gegeven om te strekken tot derzelver narigt.

24 November / 8 December. *Verpachting der »gemeene middelen van het »koningryk Jaccatra" voor de jaren* **1779** *en* **1780.**

Mits de inschietende tyd tot de verpagting der Jaccatrasche domainen door den heer Gouverneur Generaal in omvrage gebragt wordende, of men die inkomsten op de thans in vigeur zynde conditien en voorwaarden voor een, twee of drie jaaren zal verpagten en de opveiling bepalen, zo als voor heen gebruikelyk is geweest, op den laatsten der aanstaande maand December, dan wel, na het exempel van het voorgaande jaar, by de toen gehouden verpagting van de in- en uitgaande regten, eenige daagen vroeger, welk laatste zyn Edelheid het convenabelste oordeelde, ten einde de afgaande en aankomende pagters tyd te geeven, de eerste om zig van hunne bedienden en verdere omslag te ontdoen en de andere om zig daar van te voorzien; zo is goedgevonden en verstaan de verpagting te laaten gevolg neemen op Zaturdag, den 19en December eerstkomende, en het pagt termyn te stellen op twee jaaren, ingaande met primo January 1779 en eindigende met ultimo December 1780, mitsgaders de betaling der pagtpenningen te reguleren na het gearresteerde by resolutie deezer tafel van den 7en December 1775 en de in 1767 gedrukte pagtconditien te laaten herdrukken met de daar in successive gemaakte alteratien en ampliatien en deeze byvoeging, dat van de ryst, welke door de Bataviasche ingezetenen naar hunne, in het Bantamsche district gelegen suiker molens en van die, als mede van het zout, dat met de van Java of Cheribon aankomende vaartuigen zonder last te breken, naar elders word vervoert, geen tol zal mogen geheven of betaalt behoeven te worden.

26 November. *Uitgaand regt op juweelen en goud te Pontianak.*

In overweging genomen weezende, dat de bedienden te Pontianak zyn gelast zig te reguleren naar de Bataviasche pagt conditien; en dat, volgens het 12de articul van de thans herdrukt wordende conditien van de pagt der inkomende en uitgaande regten te deezer hoofdplaatse, van juweelen, goud, zilver en gesteentens geen tol mag worden geheven, mitsgaders zulks de bedienden zomwylen in twyffeling zoude konnen brengen, of die kostbare producten des lands daar ook niet tol vry behoren te zyn; zo is, tot wegruiming van alle dubiteid, goedgevonden en verstaan de residenten aan te schryven, dat aldaar by den uitvoer van juweelen een half en van het goud een proc^to^ tol aan de Comp^e^ moet worden betaald.

27 November. *Intrekking van het verbod, uitgevaardigd op $\frac{27 \text{ Februarij}}{1 \text{ Maart}}$ 1776, tegen den uitvoer van suiker.*

De voorraad in de Compagnie's pakhuizen was zoo groot, dat men »voor gebrek aan die zoetigheid" vooreerst niet ongerust behoefde te zijn.

27 November. *Regeling der verstrekkingen aan het hospitaal-schip ter reede Batavia.*

Om eens voor al een vaste bepaling te maken nopens de verstrekkingen ten dienste van de zieken op het ter rhede leggende hospitaals schip is goedgevonden en verstaan daar omtrend voor het vervolg, in een evenredige proportie, gerekent naar het getal der lyders, te doen observeren en stand grypen de by resolutie van den 1^en^ July 1756 gereguleerde benodigtheid voor twee honderd en veertig koppen in het buiten hospitaal; terwyl teffens wierd besloten aan den visitateur van de rhede, Johannes Hermanus Hemmerling, by provisie of in advans, ten gebruike van de zig thans op dien bodem bevindende impotenten te laaten afgeven:

200 deekens,
200 kussens,
200 slopen,
200 lakens,
300 hembden, en
300 broeken;

voorts ten dien einde in het ambagts quartier ook successive te laaten aanmaken 100 p^s krebben of kadels met rotting raamen om, naar mate van noodzakelykheid, g'emploieert en die door lang gebruik of by toeval onbequaam raaken, ter reparatie of verruiling tegen andere derwaarts te rug gezonden te worden.

1 December. *Toekenning bij admodiatie van eenige pachten te Batavia.*

Na het gebruik van eenige jaaren herwaarts is goedgevonden en verstaan aan de gesamentlyke lieutenants der Chinesche natie ter deezer hoofdplaats, op hunne by requeste gedaane verzoeken, voor het aanstaande jaar 1779 in admodiatie over te laten de pagt der toptafels voor rd^s 2400 en die van de waag voor rd^s 700, zo mede aan den lieutenant dier natie, Ko Kinko, de pagt van de wayangs voor rd^s 625 ter maand of een gelyk bedragen, als waar voor by resolutie van den 9^en December 1777 wierd besloten de twee eerstgemelde pagten aan de supplianten in deezen en de laatsten aan den lieutenent, Tiung Pi-Engko, voor dit thans by na g'eindigde jaar af te staan.

1 December. *Vergoeding aan Regenten op Java wegens gemis van inkomsten.*

Op de vraag der Regering: »hoe veel tot een billyk equivalent aan de regenten van Touban en Lassum zoude konnen worden toegevoegt voor het gemis van de onder de sabandharyen verpagte plaatsen, in hunne regentschappen leggende, daar vogelnesjes vallen", antwoordden de Javasche bedienden: »dat den regent van Touban, na zyn eigen opgave, van de negory

Troas jaarlyksch niet meer heeft gehad als twaalf katjes vogelnesjes, min of meer, een coyang ryst en eenige weynige balken, mitsgaders die van Lassum, van de negory Tagal Dowo twintig katjes vogelnesjes, en zy dierhalven met een toelage van twee honderd Spaansche reaalen 's jaars meer zullen krygen, dan zy tot hier toe van die plaatsen hebben genoten; zo is goedgevonden en verstaan de ministers te qualificeren dat bedragen 's jaarlyksch aan de gedagte regenten uit de pagt penningen af te geven".

Meer voorbeelden van dergelijke vergoedingen zijn in de resolutiën der Indische Regering te vinden.

2 December. *Afschaffing van misbruiken bij het procederen voor den Raad van justitie te Batavia.*

Genoemde Raad besloot:

1° dat in de civile rollen geene schriftuuren zullen mogen worden geinsereert, als de zulke, waar aan geen hoofden zyn, en dus eenlyk libellen; mitsgaders dat, ingevalle, zo op de provisien, als andere incedenten, by parthyen dezelve worden voldongen by formeele schriftuuren van eysch, antwoord, re- en duplicq, dat als dan die schriftuuren met de notul, daar toe relatieff, zo meede de stukken, onder derzelver register daar nevens overgelegt, apart zullen moeten worden gefurneert;

2° dat, nog van de requesten, waar by verzogt word arrest op de halve gagie van een 's Comp^s dienaar, nog van de appoinctementen, waar by zulx, op des gedaagdens vrywillig aanbod, werd verleend, zal mogen worden geligt meer dan een copia van yder, het welke door den procureur van den impetrant, ten dage, dat de decretatie verzogt word, het geen by monde en niet by een libelleuse conclusie van eysch zal mogen geschieden, simpel neevens het relaas van het gedaan exploict, zonder daar by een register te

mogen voegen, zal moeten g'exhibeert en daar op de mondelinge conclusie genomen worden; mitsgaders dat van het als dan te vallene appoinctement van decretatie van het zelve arrest meede maar een copia zal mogen worden geligt;

3⁰ dat derhalven aan het opperhoofd van het generaale soldy comptoir de gemelde arresten ter obedientie zullen worden g'exploicteert by een enkele citatie, door den procureur van den impetrant onderteekend, dewelke zal moeten gemunieerd zyn met een zegul van ses stuyvers;

4⁰ dat van de requesten, waar op appoinctement van appel is verleend, maar zullen worden afgegeeven een afschrift aan den impetrant en dat de gedaagdens en g'interesseerdens zullen werden gedagvaard by simpele, door des impetrants procureur te ondertekene citatien, die aan dezelve zullen moeten worden afgegeven; dog, ingevalle van de voorsz., in cas van appel gepresenteerde requesten expresselyk afschriften wierden begeerd, dat als dan de secretary bediendens tot die afgave zullen blyven gequalificeert;

5⁰ dat de practizyns, wanneer van productie gerenuncieerd en dag tot recollement genomen hebben, ter zelver tyd by monde en niet by requeste ter rolle zullen moeten verzoeken commissie op heeren commissarissen tot het recolleeren hunner getuygen;

6⁰ dat de practizyns, begeerende te worden g'admitteerd in relieff van productie of gereleveert te worden van het niet dienen van schriftuuren of andere, judicieele versuymenissen, daar toe niet zullen mogen presenteeren request, maar parthye advers tot het aanhooren van hun ten dien einde ter rolle te doen verzoek zullen moeten dagvaarden by een getekende citatie, door den deurwaarder aan de practizyns van parthye te exploicteeren;

7⁰ dat de practizyns voortaan geen requesten meer zullen mogen presenteeren om appoinctement nisi causam, maar, voor hunne meesters benodigt weezende middelen van contraincte tot het geeven van getuygenisse der waarheid, zy lieden ten dien eynde den geene, wiens getuygenisse zy

begeeren, ter rolle zullen moeten dagvaarden by een door hun getekende citatie en ten dage dienende, onder exhibitie van de interrogatorien, waar op zy den zelven willen doen hooren, ingevolge de presentatie, tegens hun moeten concluderen, dat hy, gedaagde, zal worden gecondemneerd getuygenisse der waarheid te geeven op de interrogatorien, die zy ten dien eynde zyn exhiberende;

8° dat de practizyns in den aanstaande al meede geene requesten meer zullen presenteeren om te hebben appoinctement tot het aanneemen van de arrementen van den processe en het stellen van procureur acceptant; maar de geene, jegens wien dezelve zodanige conclusie begeren te neemen, tot het aanhooren van deselve zullen moeten dagvaarden by eene door hun te ondertekene citatie, met een zegul van 6 stuivers gemunieert, en ten dage dienende by monde zullen hebben te concludeeren zoodanig, als waar toe de presentatie is strekkende, zonder iets anders te mogen exhiberen dan het relaas van den deurwaarder, ten blyke, dat de dagvaardinge aan de gerequireerde behoorlyk is geschied.

Zie verder bij 31 December 1778.

8 December. *Toekenning van zes koelis's aan den baas-kaartenmaker.*

Door den baas der kaartenmakers, Jan Jacob Kooper, by een ingediend request verzoek gedaan wordende, dat het deeze regering mogte behagen hem, tot soutien en het maintineeren van zyn huishouding en dewyl zyn dienst niet alleen in het geheel geen toereikent middel van bestaan, maar zelfs niet het minste inkomen opbrengt buiten gage, kostgeld en emolumenten, goedgunstiglyk toe te voegen twee lasten op de scheepen, in Indie varende, en twaalf coelys of ses op de equipage werf en ses op de kaartemakers winkel; zo is goedgevonden en verstaan den suppliant eenelyk toe te staan het bezorgen van nog ses coelys ten dienste van de kaartemakers winkel tegen

ses stuivers ider daags, dog het verder of meerder verzogte te ontzeggen.

8 December. *Maatregel in het belang van de Mokervaart.*

De Regering vond goed: »de ingelanden langs de Mokervaart by een biljet, door Heemraden te affigeren, te laaten gelasten en aanbeveelen haare landen binnen den tyd van een jaar, gerekent van den dag af, dat het biljet zal worden geaffigeert, zoo veel mogelyk, te bekrebben; onder waarschouwing, dat, in contrarie geval of by nalatigheyd, zulks voor hunne rekening door het collegie van Heemraden zal worden gedaan".

8 December. *Voorziening tegen overstroomingen te Batavia.*

De Regering vond goed: »den capitain lieutenant ingenieur en eerste landmeter, Swem Johan Wimmercrantz, en zyne successeuren eens voor al te gelasten, by de minste bedugting van overstroming, daar van ten eersten aan den heer president van Heemraden kennisse te geeven, ten einde de roosters uit de rivier Anké te konnen doen weg nemen en het kanaal van de Tjidanie in de groote rivier te sluiten of, dat niet helpende, de dammen by Heemraden tuin en over de punt Groningen te laaten openen, naar maate van nootzakelykheid".

10 December. *Last op de buiten-kantoren, »zo na mogelyk, een egaale voet in de beschryvingen" te houden.*

Den heer Gouverneur Generaal heeft ter vergadering gecommuniceert, dat, zyn Edelheid in nader overweging genomen hebbende de order der heeren Majores, vervat by hunner Edele hoog agtbare veel gerespecteerde missive van den 8en October 1777, om in de generale brieven deezer regeering van October en December, mitsgaders voorjaarsche advysen aan hunne Edele hoog agtbare te volgen de door hoog dezelve gearresteerde afdeelingen in paragraphen, zyn Edelheid was

voorgekomen, dat het ter sessie van den 3[en] November passato aan deeze tafel genomen besluit om by de generale beschryvingen, die onder ultimo December aan de heeren Majores worden ingerigt, de materien van ieder comptoir op zig zelfs met paragraaph een te beginnen en voor het overige by de October en voorjaarsche brieven die order te observeeren, als jongst in agt is genomen, niet ten vollen aan het oogmerk der heeren Majores zal beantwoorden, wyl zyn Edelheid die schikkinge niet toereikende oordeelde te weezen om aan de verhandeling van zaaken het vereischte ligt en een voegzame order en beknoptheid by te zetten, ten zy op de respective comptoiren van Indie ook, zo na mogelyk, een egaale voet in de beschryvingen worde gehouden; en dat dierhalven eenige poincten, kort te samen gestelt, ten papiere gebragt hadde, waar na hoog dezelve vermeende, dat de ministers en bedienden zouden konnen worden gelast zig by de inrigting hunner brieven te reguleren, aldus luidende:

Den ondergetekenden, Gouverneur Generaal, zyn gedagten hebbende laten gaan over de nodige en nuttige bevelen der heeren Meesters om de generale brieven na Nederland in paragraphen te beschryven, kan zig daar van het gewenschte succes niet belooven, voor en al eer alle comptoiren van Indien by een circulaire order op een egaale voet werden beschreeven en, zo na mogelyk, bepaald,' wat men by secreete of aparte brieven verhandelen en wat by de gemeene adviesen permanent diende bekend gestelt te werden; gemerkt by de secreete brieven (myns oordeels) niet als extra-ordinaire zaaken diende verhandeld, 't zy van vreemde Europeesen of inlandsche, magtige vorsten, dan wel notabele gebreeken aan de fortificatien of poincten, die den handel betreffen, gelyk jongst ter custe Chormandel omtrent het Japans staafkoper, dan wel zaaken van een andere of gelyken aard, die men aan de prudentie van de hoofd-gebiedlers moet overlaten, zonder die zelfde materien vervolgens weder nader te beschryven by aparte of gemeene brieven, waar van in de registers van de Comp[e] ontelbare exempelen te vinden zyn, ter zaake den gantschen ommeslag

van de Comp[e] behoorde gebragt te worden binnen 't secreete of gemeene; en, deeze order eens circulair overgenomen zynde, kon men ten opzigte van de gemeene brieven de volgende afdeelingen in 't oog te houden, als by voorbeeld:

In 't eerste hoofddeel: ontvangen en afgaande brieven.

Ten tweeden: beantwoorde patriasche extracten.

Ten derden: scheepen en vaartuigen, met derzelver:

ladingen,

verstrekkingen en

vertimmeringen, item de retour schepen van Ceilon, Bengale en Chormandel,

de aan handen zynde vaartuigen boven of beneden de bepaling,

alles, na de materien zulks op een duydelyke en verstaanbare wyze mogten vereyschen.

Ten vierden: de inkoop van alle zoort van handelwharen, als ten eylande Ceylon:

cauris,

jagerhouten,

canneel,

cardamom,

peeper,

coffy,

arreek en

lywaaten.

Ten vyfden: den verkoop, als: eliphanten, paarden, paarlrheven, chiankos, roodverwery en zaaye wortelen, onder byvoeging van de rendementen, etc.

Ten sesden: de producten, als: op Amboina, Banda, Ternaten, Macasser, etc. en voorts de gouvernementen en directien om de West, als by voorbeeld ten eylande Ceylon:

eliphanten,

paarden,

paarlrheven,

chiankos,
roodverwery,
zaaye wortelen.

Ten zevenden: domainen, waar onder te Ceylon gemeenlyk begreepen werden de:

tiendens,
geregtigheden der ande- en ottoe-velden,
Manaarsche booter,
hoofd adigary, Jafnase hoofd- en land-renten,
tienden der nely,
chicos of boete penningen, recognitie penningen,
't kleyn zegul, etc.,

en zo ieder gouvernement na mate van derzelver constitutie; terwyl men:

Ten agtsten: onder de generale agterstallen kon begrypen alle uitstaande schulden, hoedanig genaamd, 't zy ten laste der vorsten, met de apparentien tot de voldoening, onder aanhaling van genoegzaam desperate posten, etc.; invoegen men:

Ten negenden: onder de geldzaaken kan begrypen:

de pagood-, fanum- en ropias munteryen,
het verwisselen van bhaar zilver, etc.,
het trekken en
't remitteeren van assignatien.

Ten tienden: kon men onder de fortificatien wel voeglyk laten volgen:

Ten elfden: de timmeragien en reparatien.

Ten twaalfden: de in- en afschryvingen.

Ten dertienden: de belastingen en vergoedingen.

Ten veertienden: negotie-boeken, sprekende van de winsten en lasten, restanten, vergeleken met het vorige jaar, en de memorie van menage, staat reekeningen en wat dies meer.

Ten vyftienden: soldy-boeken en wat 'er onder dit capittel gemeenlyk werd verhandeld.

Ten sestienden: den eysch van benodigtheden en derzelver

voldoening, te insereeren met de restanten van contanten, ryst en buskruit.

Ten seventienden: huisselyke bestellingen, daar onder ook begreepen kan werden:

collegien,
justitieele zaaken,
godsdienst seminarium,
boekdrukkery en
correspondentien.

Ten agtienden: inlandsche zaaken, hier onder behorende de vorsten, daar men mede in verband is, en de onderdanen onder zommige gouvernementen, als by voorbeeld onder Ceylon, Chormandel, Macasser, etc., als daar is:

't Candiasche hoff,
't Madureese en
Marruase ryk,
de Maldivise eylanden,
Comp^{s} landen en onderdanen,
tombo beschryvingen,
wanniassen,
geschenken,
extirpatien van speceryen.

Ten negentienden: vreemde natien.

Ten twintigsten: particuliere vaart en handel.

Ten een en twintigsten: de dienaaren, haar getal vergeleken met de bepaling en na de circulaire order van anno voorgangen.

Ten twee en twintigsten: deserteurs.

Ten drie en twintigsten: bannelingen.

Waar op gedelibereerd zynde, zo is goedgevonden en verstaan zig met de door den heer Gouverneur Generaal in geschrifte gebragte poincten te conformeren en, conform aan het voorstel van zyn Edelheid, de ministers en bedienden op alle de comptoiren van Indie, door toezending van extract deezes, circulair te gelasten zig naar den inhoud van dat voorschrift, zo veel immers doenlyk, te reguleren.

21 December. *Verpachting voor twee jaren (1779 en 1780) van de in- en uitgevoerd wordende rijst en van het hoofd-geld der Chinezen. — Wijziging van de pachtvoorwaarden nopens rijst en zout.*

Is goedgevonden en verstaan de pagten op Woensdag den 30en dezer, des morgens ten agt uuren, ten huize van den capitain der Chineesche natie, staande in de Zandzee, door het collegie van Schepenen deezer stede, ten bywezen van den heer ontvanger generaal, de novo voor de jaaren 1779 en 1780 te laaten opveilen en verpagten, mitsgaders in het vierde en sesde artikul der conditien van de pagt op de inkomende en uitgaande ryst en in het 8ste artikul der conditiën van de in- en uitgaande regten deeze alteratie te maaken, dat de aanbrengers van ryst en zout van Java of Cheribon, die geen last breeken, maar goedvinden met het aangebragte indiervoegen weder naar een andere plaats te vertrekken, voor inkomende en uitgaande regten te saamen zullen moeten betaalen vier rds voor elke coyang ryst en van ider coyang zout twee rds. En zal hier van de gemeente door affixie van een biljet in het Nederduitsch en de gebruikelyke lands taalen worden kennisse gegeven.

28 December. *Verdubbeling van de toelage voor huishuur, toegekend aan leden in den Raad van justitie te Batavia.*

Gelet zynde op het provisioneel besluit der heeren Majores om aan de raaden van justitie, welke thans in functie zyn, mitsgaders die, welke hangende hunner Edele hoog agtbare deliberatien over het verbeteren der inkomsten voor de raaden van justitie zullen worden aangestelt, toe te leggen eens zoo veel huis huur, als zy thans genieten, of vyftig ryxds 's maands; zo is, ofschoon hun Edele hoog agtbare zig niet speciaal verklaren over de geassumeerde leeden en het dus eenigsints twyffelagtig is, of hoog derzelver goedgunstig welbehagen daar heenen strekt om de geassumeerde leeden desgelyksch van

dubbelde huishuur te laaten jouisseren, egter, uit consideratie, dat de geassumeerde leeden in het genot van huishuur en verdere emolumenten tot nog toe altoos egaal zyn gestelt met de actueele raaden van justitie, goedgevonden en verstaan, niet alleen het extra-ordinair lid, Mr Johan Cornelis Luiken, maar ook de geassumeerde leeden in gedagte Raade, te laaten gauderen van vyftig, in stede van 25 rds huishuur ter maand; en deeze concessie, na de begeerte der heeren Majores, te laaten ingaan met primo January 1779.

Een ordinair lid in dezen Raad genoot aan tractement *f* 200.— 's maands; een extra-ordinair lid *f* 150.—. Bovendien kregen zij:

10 2/5	rds	kostgeld,
50	»	huishuur,
12	kannen	zek-wijn,
4	»	Hollandsche azijn,
2	»	olijven-olij,
24	℔	boter,
8	»	waskaarsen,
1/2	»	specerijen,
1/2	last	rijst,
1 1/2	vadem	brandhout.

Ook vermogten zij, even als de staf-officieren en predikanten, »zonder de expiratie van hun verband af te wachten of verpligt »te weezen drie jaaren hunner besolding by de Compe te laaten »staan, direct naar hunne aankomst in Indie jaarlyks hunne »gage in Nederland te laaten ontvangen". Bovendien waren zij vrij van de belasting op rijtuigen en trokken »nog al eenig »voordeel uit de vyf procento van het taxeren der declaratien »van geregtelyke onkosten en het nazien der protocollen".

29 December. *Voorloopige verlenging van het octrooi der Amphioen-societeit.*

Nadien de tyd, tot dewelke de heeren Majores, volgens het

aanschryvens door heeren Bewindhebberen ter kamer Amsterdam, by hunner Edele groot agtbare missive van den 30[en] December 1776 provisioneel hebben gelieven te continueren het octroy voor de amphioen societeid alhier, onder ultimo December deezes jaars staat te eindigen, zonder dat men aangaande de nadere prolongatie tot heeden met het goedvinden der heeren Majores is gemunieert; is, op de propositie van den heer Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan het voorschreven octroy op den zelfden voet en conditien, als het thans subsisteert, te laaten blyven stand houden, tot by deeze regering zullen zyn ontvangen de orders, die het de Edele hoog agtbare heeren XVII[nen] zal behaagen daar omtrent te stellen.

Bij missive van 9 October 1778, ontvangen te Batavia den 21[sten] Junij 1779, hebben Heeren XVII[nen] hunne goedkeuring aan deze voorloopige verlenging gehecht.

Zie bij 21 November 1777 en 4 Julij 1780.

$\frac{29}{30}$ December. *Last op de buiten-kantoren het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen behulpzaam te zijn.*

De circulaire, waarbij de Regering bovenstaanden last gaf, luidt, als volgt:

Den voorzittenden directeur en de dirigeerende leeden van het Batavische genootschap ons verzogt hebbende, dat, ter bevordering van kunsten en wetenschappen, mogen gedrukt en circulair naar alle de comptoiren gezonden worden eenige vraag-poincten aangaande de natuurlyke historien van Indien, om aldaar in margine van dezelve te worden beantwoord en voorts dat antwoord, nevens de naturalien, te adresseeren aan welgemelden voorzittenden heere directeur; zoo hebben wy op den 29[en] deezer in dat verzoek gecondescendeert en gelasten UEdele dierhalven by deezen om, ter bevordering van het daar mede bedoeld wordend heilzaam oogmerk, alle het

mogelyke te contribueeren en gemelde vraag-poincten, waar van eenige exemplaren dezen verzellen, beantwoord zynde, dezelve, nevens de naturalien, telkens te adresseeren aan gemelde heer directeur.

De bedoelde »vraag-poincten" waren de navolgende:

1. Eene korte beschryving van 't land en verscheide natien, die het bewoonen, en een landkaart van 't zelve, indien dezelve voorhanden is.

2. Haare inlandsche regeerings-vorm.

3. De gemeenste woorden van haar taal en de caracters, die zy tot haar schrift gebruiken.

4. Eenige van haare boeken, zo zy dezelve hebben, gedrukt of geschreeven.

5. Haare zeeden, gewoontens en plegtigheeden by de geboorte, huwelyken en begraffenissen.

6. De kunsten, die by haar in gebruik zyn tot den landbouw, kleeding en bearbeiding der metaalen.

7. Haare tydreekening en kennis van den sterren-hemel.

8. De saisoene, hitte, koude en observantie met de barometer en thermometer, zoo z'er zyn.

9. Beschryving der dieren, planten en mineralen.

10. Seldzame dieren of vogelen kunnen in arak geconserveert worden, mits 'er eenige kerven in de buik werden gegeven, dat dezelve kan indringen.

11. De planten tusschen twee papieren met haar blad, blom en vrugt overzenden, voornamentlyk die 't land eigen zyn, als: de nagul in Ambon, de noot in Banda en de gamber op Malacca, etc.

12. De mineralen en steenen in haar ertz over te zenden en daar by te voegen, waar ze gevonden worden en hoe dezelve gegraven worden.

13. Op allerley mogelyke wyze te onderzoeken, waar toe en hoedanig zig de inlanders van zekere kruiden, planten, wortelen en andere natuurlyke voortbrengsels, het zy in de heel- of geneeskunst, dan wel anders, bedienen.

14. Ten dien einde zodanige wortelen, planten en kruiden, schors van bomen of bladeren en gewassen met een nuttige beschryving van het gebruik over te zenden.

15. En voorts daar by noteeren alles, wat van eenige aanmerking kan zyn, terwyl het minste van dien zeer verpligten zal.

16. En wyl het veeltyds gebeurt, dat onder de geene, die in lage of geringe qualiteiten gesteld zyn, lieden van kunst en geest gevonden worden, dog die het ontbreekt aan gelegentheyd en aanmoediging om een nuttig onderzoek en ontdekking ter bevordering der natuurlyke historie in de verschillende plaatzen en districten der gewesten, alwaar ze zig bevinden, te doen, zo worden de hoofden der comptoiren verzogt om aan zodanige lieden van de zeevaard, de militie en ambagtsgezellen, tot bereiking van dit oogmerk, de occasie te faciliteeren en te animeeren ter aanwending van een byzondere vlyt ter ontdekking of verzameling van het een en ander in hunne bekruissingen, commandos, land- en zeetogten, etc. en dezelve aan dit genootschap bekent te maken, met overzending der bewyzen, daar toe dienende, onder beloofte, dat men in die gevallen zodanige lieden op de eene of andere wyze een behoorlyke beloning zal geven, terwyl men zig verzekert mag houden van de goede geneygtheid der regeering om zulke lieden, by openvallende plaatsen en andere gelegendheden, tot de diensten, waar toe zy geschikt zyn, te bevorderen.

31 December. *Maatregelen in het belang van de Bataviasche en Preanger bovenlanden.*

Is goedgevonden en verstaan:

Eerstelyk: door den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander, den opperkoopman, Willem Vincent Helvetius van Riemsdyk, in Comp[s] kasse te laaten overbrengen negen duizend rd[s] of het bedragen van de door hem ingevorderde interest voor een rond jaar of twaalf maanden, gerekent van primo January deezes jaars tot heeden, op de ingevolge resolutie van den 30[en] December 1777 uit de schulden der regenten

voor de Compagnie overgenomen en in mindering derzelve aan hem betaalde honderd duizend ryxd^{s}:

Ten tweeden: dewyl de schulden der gezamentlyke regenten, den 30^{en} December 1777 belopen hebbende rd^{s} 487249 en thans nog groot blyvende rd^{s} 462463, gedurende dit afgelopen jaar slegts zyn gediminueert rd^{s} 24785, dan wel, na aftrek van rd^{s} 571 en 463, die uit het rendement der verkogte landen Tjiampia en Klappa Nongal, mitsgaders rd^{s} 1390, die door den majoor der Oostersche militairen, Mochamed Japhar Djenal Babandam, als possesseur van het hem in leen overgegeven land Goedong Badak, ter verevening van de debet posten der gewezen regenten dier districten aan den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander zyn voldaan, eigentlyk niet meer dan rd^{s} 22362, en er dus, op dien voet voortgaande, nog veele jaaren zullen verlopen om de schulden der regenten te doen afnemen tot 80 à 90000 of de by resolutie van den 4^{en} December 1777 gestelde somma van 100000 rd^{s}, om des te eerder het met dat besluit bedoelde oogmerk te bereiken en de regenten, hoe eer hoe liever, zo na mogelyk, op een effen bodem te brengen, de interessen op de onder dezelve uitstaande capitalen te reduceren van negen tot ses procento 's jaars en den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander te gelasten, van primo January 1779 tot zo lange de agterstallen der regenten tot de evengemelde somma van rd^{s} 100000 zullen zyn vermindert, geen hoger interest te vorderen of te accepteeren, zo min op de rd^{s} 100000, die de Comp^{e}, als de rd^{s} 362463, welke hy zelve in de generale agterstallen participeert.

Ten derden: de opzigters en tuiniers in de bovenlanden tot een gepaste beloning voor de prompte uitvoering der orders, hen by resolutie van den 30^{en} December des gepasseerde jaars aanbevolen, tot een jaarlyksch douceur toe te leggen:

den opzigter te Buitenzorg	rd^{s}	500
» » » Tjanjour	»	1000
de tuiniers	»	300
den opzigter te Crauwang	»	600

den opzigter te Bandong........................ rd^{s} 1200
» » » Prakkamoentjang................ » 1200
om betaalt te worden, de drie eerste posten door de regenten van Buitenzorg, Tjanjoer en Tjiblagon, de vierde door die van Crauwang, Adiarsa, Pamanoeken, Pagadeen en Tjassem, de vyfde door die van Bandong, Batoelayang en Wanniassa en de laatste door die van Prakamoentjang en Sumadang.

Voorts aan den indigo sorteerder, Rasmus Olsen, inzelvervoegen toe te wyzen een somma van vyf honderd rd^{s} 's jaars, om gefourneert te worden voor twee vyfde door den regent van Tjanjoer, twee vyfde door die van Batoelayang en Bandong en een vyfde door die Sumadang en Prakkamoentjang, en te strekken tot een douceur voor zyne moeite ter verbetering der indigo culture, onder deeze restrictie, dat hy gehouden zal zyn zig ten minsten vier maalen in het jaar naar de indigo voortbrengende regentschappen te begeven en steeds een byzondere attentie zal moeten vestigen, zo tot melioratie van dat product en om den inzaam daar van te vermeerderen, als den inlander zelfs bequaam te maaken tot het cultiveeren en bereiden van goede, deugtzame indigo.

Ten vierden: by deezen te noteren, dat zyn bevonden:

In de Jaccatrasche bovenlanden:

1033 campongs,
11171 huisen,
39575 menschen,
11320020 koffy boomen, in 8170 tuinen,
891 kappas tuinen,
604 indigo tuinen,
8253 cardamom boomen en
200 peper boomen.

In de Preanger landen:

1794 campongs,
15724 huisen,
46787 menschen,
5030990 koffy boomen,
20580 peper boomen,

40 kattoen tuinen
38 indigo tuinen en
20 cardamom tuinen.

Ten vyfden: aan te tekenen, dat sedert primo January tot heden, boven de verpligte contingenten der respective regentschappen, zyn gelevert:

994 piculs koffy boonen en
200 » curcuma,

dog daar en tegen minder:

976 piculs en 63 ℔ peper,
26 » » 10 » kattoen garen en
40 » » 34 1/4 » indigo,

en dat gevolgelyk den geheele inzaam in dit jaar heeft bestaan in:

22444 piculs koffy boonen,
23 63/125 » peper,
122 23/25 » kattoen gaaren,
9 122/125 » indigo en
200 » curcuma,

behalven de by resolutie van den 27en February laastleden bepaalde leverantie van 21010 bossen pady, die na de opgave van den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander successive compleet opgebragt en ook door hem verantwoord zyn met 2510 bossen in Compagnies pakhuisen en 18500 bossen aan het collegie van Heemraden.

Ten sesden: de respective regenten voor dit maal nog te ontheffen van de boete, by placcaat en resolutie deezer regering van den 13en December 1754 en 4en February 1763 op het niet ten vollen opbrengen der contingenten gestatueert, uit consideratie, dat de minderheid niet door hun toedoen of verzuim, maar integendeel veroorzaakt is, voor zo verre de peper en het kattoen garen betreft, door de in het vroege voorjaar gevallen ongemeene zwaare regens en de subiet daar op gevolgde langdurige droogten, waar door, de meeste tuinen geruineert zynde, die producten nu op nieuw aangeplant dienen te worden; en ten aanzien van de indigo door het verkeert aanleggen der tuinen, in verwagting egter, dat het laatste in het aanstaande

jaar, onder het op- en toezigt van den indigo sorteerder, Olsen, geremedieert en voor altoos weggenomen zal worden ([1]). Terwyl ter betere voortzetting en uitbreiding deezer culture, als ook om de leverantie van kattoen gaaren te accresseeren, teffens is besloten de Javasche ministers weder op te dragen de bezorging en herwaarts zending van een goede parthy eerste zoort indigo zaat of tom dallem van Japara, nevens een duizend piculs kapas tegen drie en een halve ryxd[s] het picul, ten einde onder de regenten verdeelt en tegen het einde van anno 1779 door hun aangetoont te worden, wat zy met de capas hebben gedaan, nadien de geringe leverantie van maar 122 piculs en 115 ponden kattoen gaaren bedenking baart, of de in dit jaar van Java ontvangen en aan hun afgegeven capas wel alle g'employeert is tot het spinnen van gaaren ter leverantie aan de Compagnie.

Ten zevenden: te statueeren, dat in het vervolg aan den gemenen man moet worden betaalt voor een bovenlandsch picul koffy boonen, in de regentschappen Tjanjoer, Buitenzorg en Tjiblagong zwaar:

222 ponden	rd[s]	4 : —
in die van Prakkamoentjang, Sumadang en Batoelayang, alwaar 600 bovenlandsche piculs 1000 Compagnies piculs uitmaken	»	3 : 4
in dat van Bandong, voor een picul van dezelfde zwaarte als even gemeld	»	3 : —
en in die van Crauwang, Pamanoekan, Tjassem, Wanniassa en Adiarsa voor een Compagnies picul, met het zakken geld en afbrengen, mede	»	3 : —

Wyders de ongelden voor het afbrengen en zakken geld van ider Comp[s] picul te bepalen, van de regentschappen Tjanjoer,

Buitenzorg en Tjiblagong op	rd[s]	— : 18
van Prakkamoentjang en Sumadang op	»	— : 20
van Bandong en Batoelayang op	»	— : 26

Ten agtsten: omtrend de leverantie van pady door de

([1]) Dergelijke kwijtscheldingen hadden bijna jaarlijks plaats.

possesseurs en eigenaars der verkogte en leenlanden te persisteeren by de resolutie van den 27en February deezes jaars, met deeze byvoeging, dat, buiten de daar by genoteerde 2510 bossen voor de Compe en 18500 bossen voor het collegie van Heemraden der Bataviasche ommelanden, welkers prompte inzaam en bezorging den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander blyft aanbevolen, tot randsoen voor de bezettelingen ter post Tangerang, tegen vyftien ryxds het tjain van twee honderd bossen, ider bos zwaar twintig ponden, nog zal moeten worden gelevert door:

den eigenaar van het land Tjampia of Sampia..	bossen	1750
den aria van Tangerang....................	»	1450
» » » Grinding......	»	3800
of te samen in het jaar......	bossen	7000

Zie ook 26 Junij en 8 December 1801.

31 December. *Manier van procederen voor den Raad van justitie te Batavia.*

De Regering vond goed: »te approberen de resolutie, door den presenten Raad van justitie in date 2 deezer genomen ter afschaffing van diverse, na anno 1767 door de justitiele resolutie van den 12en Maart deszelfden jaars geintroduceerde bezwaar posten in de manier van procederen en dienvolgende, als prysselyk en strekkende ter bevordering van het waare welzyn aller ingezetenen deezer colonie en ter zuivere handhaving van een kortbondig en een ider competerend goed regt, genoegen te neemen met de interdixie, conform aan den inhoud der eerstgemelde resolutie, zo aan des Raads secretary bedienden, als aan de practisyns gedaan, om voortaan van de daar by voorkomende agt onnodige bezwaar posten meer gebruyk te maaken, of eigentlyk de annunciatie aan dezelven:

a. dat in de civiele rollen, enz. (Zie hier voren, bladz. 333).

Betreffende het venu en cour, het welk, om dat zulks het principaalste poinct is, welkers nuttigheid den Raad van justitie by resolutie van den 12en Maart 1767 en brief aan de heeren

Majores van den 26^{en} December 1774 als zeker heeft voorgestelt, volgens de nieuwe modus procedendi in vigeur gebleven en zodanig gelaten is, als het was, geen finaal besluit te neemen, maar de dispositie dienaangaande aan het gerespecteert welbehagen der heeren Majores gedefereert te laaten, onder eerbiedige verklaring by de af te gane brief aan hunne Edele hoog agtbare, dat deeze regering in het inrigten van het venu en cour, na het voorschrift by des Raads resolutie van den 12^{en} Maart 1767, niets nuttigs of noodzakelyks kan vinden, maar de agtervolging van het zelve in deeze gewesten considereert, gelyk het inderdaad is, als eenelyk strekkende om de proces kosten, tot merkelyk bezwaar der litiganten, buiten gemeen hoog te doen stygeren en de bediendens van den Raad, nevens de plytbezorgers een ruimer middel van bestaan te bezorgen, als zy, indien van de by het Indisch ordonnancie boek of de statuten van Batavia ingeschreven en de collegien van justitie ter observantie aanbevolen manier van procederen niet wierde afgeweken, volgens de salaris lyst, den 3^{en} May 1763, na ingenomen advis van den Raad van justitie, aan deeze tafel gearresteert en geapprobeert, zoude mogen of konnen pretenderen.

Vermits deeze regering zig overtuigt houd, dat het voor de gemeente in het algemeen te wenschen waare, dat nooit de nieuwe modus procedendi met al deszelfs wydlopige en de daar uit langzamerhand voortgevloeide kostbare omslag hier te lande was ingevoert; en het niet minder wenschelyk zoude weezen, dat, met intrekking van des Raads, in dato 12 Maart 1767 genomen resolutie en de nieuwigheden, daar uit geresulteert, de oude manier van procederen weder in train wierde gebragt, de heeren Majores op het eerbiedigste en met een gepaste aandrang te verzoeken, den Raad van justitie deezes casteels te ordonneren de voorzegde, buiten hoog derzelver g'eerde voorkennisse en toestemminge of de minste kennis geeving aan deeze regering ingevoerde nieuwe modus procedendi, als schadelyk voor de colonie, geheel en al weder in te trekken en te gelasten zig, na de loffelyke gebruiken, ge-

fundeert op het Indisch ordonnancie boek, bekent onder den naam van statuten van Batavia, mitsgaders de successive orders, door de wettige overigheid deezer landen sedert dies instelling van tyd tot tyd g'emaneert, zonder afwyking te gedragen".

Bij missive van 27 November 1783, § 219 hebben Heeren XVIInen in deze beslissing der Indische Regering berust, waarvan op den 30sten Augustus 1784 aan den Raad van justitie mededeeling is gedaan. In September 1788 had de Raad nog niet aan den last van Heeren Meesters om zich te verantwoorden over het eigenmagtig invoeren van de »Hof-practyk" gevolg gegeven, waarom dezen met »ernstiger voorzieningen" dreigden (resolutie 23 September 1788). Op 3 Februarij 1789 is de Raad herinnerd, die eerst den 24sten April daaraanvolgende antwoordde. Uit dit antwoord bleek, dat sedert 12 Maart 1767 »eene melange van zo genaamde Hof-practyken en van de Bataviasche Statuten" was ingevoerd.

31 December. *Verlenging van den termijn voor het overschrijven van vaste goederen tot ulto Junij* 1779.

Schepenen dezer stede vertoont hebbende, dat 's Heeren geregtigheid voor de Compe in anno 1777 had bedragen .... rds 22033 : 7
en in 1778........................ .... » 28245 : 19
of in het op heden afgelopen jaar meerder... rds 6212 : 12
ongerekent het een vyfde gedeelte uit die inkomsten sedert de maand April anno passato met rds 4467 : 33 ten voordeele van de stads kassa gebragt, en dat dus 's Heeren geregtigheid gedurende dit jaar in het geheel had gemonteert rds 32703 : 4 of rds 10679 : 45 meerder als in het voorgaande jaar, voornamentlyk veroorzaakt door de beraamde, heilzame schikkingen by het biljet deezer regering tot de overschryving van vaste goederen; en voorts verzoek doende, dat, dewyl veele landen en tuinen nog niet waaren overgeschreven, de order tot het laaten overschryven, zonder betaling van boete, nog voor een jaar

of tot ultimo December 1779 mogt worden geprolongeert; zo is goedgevonden en verstaan die instantie in zo verre te accorderen, dat de tyd tot het laaten overschryven van vaste goederen op de naamen der wezentlyke en regte eigenaars, zonder betaling van eenige boete voor het verzuim, dat daar omtrent mogt hebben plaats gevonden, nog voor ses maanden of tot ultimo Juny des aanstaanden jaars 1779 zal worden geprolongeert, gelyk dezelve geprolongeert word by deezen; en hier van de gemeente door affixie van biljetten kennisse te geeven.

31 December. *Verbod tegen den invoer en verkoop van niet in Nederland vervaardigde wollen stoffen, enz.*

Door den heer Gouverneur Generaal in gesprek gebragt wordende, hoe zommige ingezetenen deezer hoofdplaatse en ook andere Compagnies onderhorigen, die van buiten aankomen, te meermaalen kleederen draagen van lakenen of stoffen, die, naar den uitterlyken schyn, niet in de Vereenigde Nederlanden zyn geweeven, en men uit dien hoofde reden heeft te onderstellen, dat eenige baatzugtige lieden, onaangezien het in vigeur zynde verbod tegen den invoer en verkoop van allerlei zoorten van Europesche, wolle manufacturen, die niet in de Vereenigde Nederlanden en derzelver ressort zyn gefabriceert, maar al te dikwils ondernemen zig clandestin van vreemde manufactuuren te voorzien en die vervolgens, tot geen gering nadeel en merkelyke prejudicie van de trafficquen in de Vereenigde Nederlanden, weder onder de goede gemeente uit te venten en te verkopen; zo is, — in overweging genomen wezende, dat 'er niets redelyker, nog billyker kan worden geoordeeld dan zyn eigen vaderland ten nutte te zyn en naar vermogen mede te werken om de inwoonders van het zelve, langs gepermitteerde weegen, in florisance te doen toenemen; dat ook, om aan die verpligting te voldoen, voor geen der minste objecten van attentie deezer regeering behoort te worden gehouden het uitdenken van gepaste middelen ter

bezorging van een groot en accresserent debiet der manufacturen en andere goederen, die in de Vereenigde Nederlanden en onder het ressort van dezelve worden gemaakt, en hier toe, voor al in deeze gewesten, van dienst kan zyn een kragtdadige tegengang van den aanbreng en verkoop door vreemden; conform aan de propositie van zyn Edelheid en om den heimelyken invoer en debiet van vreemde manufacturen of die niet met Compagnies schepen uit Nederland zyn aangebragt, op alle de etablissementen van de maatschappy in Indien op de efficacieuste wyze te beletten, — goedgevonden en verstaan, met renovatie van het interdict by placcaat van den 29en Maart 1754, te statueren, gelyk gestatueert word by deezen:

Eerstelyk: dat van nu voortaan, het zy hier of elders, op eenige plaatsen, onder de magt en gehoorzaamheid van de Nederlandsche Oostindische Compagnie resorterende, niet zullen mogen worden ingevoerd of verkogt eenigerlei zoorten van Europesche wolle manufacturen, hoe genaamt of van waar dezelve ook komen mogten, die buiten de geunieerde provincien en het district van de generaliteit zyn gefabriceert.

Ten tweeden: dat, met uitzondering van de zyde stoffen, die met Compagnies schepen direct van Bengale, Japan en China of uit het laatstgemelde ryk met de herwaarts gedestineerde jonken en door de jaarlyksch hier ten handel komende Macaosche traffiquanten worden aangebragt, desgelyksch, zo min hier ter hoofdplaatse, als op een der respective buiten comptoiren, zullen mogen worden ingevoert of van de hand gezet zyde stoffen, goude of zilvere passementen, knopen, hoeden, zadels, tuigen, yzer, staal, schoenen, laarsen, bieren, wynen, brandewyn of andere dranken, die niet met Compagnies schepen uit de Nederlandsche havenen zyn vervoert.

En dierhalven den aanbreng, verkoop en opkoop door of van vreemden van alle wolle manufacturen of andere goederen ten scherpsten te verbieden, gelyk dat een en ander verboden word by deezen, en zulks op verbeurte der aangebragte en verkogte of opgekogte goederen en de vier dubbelde waarde daar en boven, te verbeuren by den geenen, die bevonden

zal worden dit verbod te hebben overtreden, om verdeelt te worden, de eene helft voor de Comp[e] en de wederhelft voor den officier, die de calange zal doen, mits denzelven gehouden zal zyn den aanbrenger ten genoegen en naar redelykheid te contenteren.

Zullende hier van, op dat een iegelyk zig kan hoeden voor schade en het vorenstaande met ernst en vigeur mag worden geweert en belet, mitsgaders de overtreders van dit verbod naar merite mogen worden gemulcteert en gestraft, de gemeente, zo hier, als op alle de comptoiren der Nederlandsche Comp[e] in Indie, door publicatie en affixie in de gewone lands taalen van een placcaat worden kennisse gegeven, met nadrukkelyk bevel aan de respective collegien van justitie, nevens alle officieren en justitieren, om den inhoud van dien ten striksten te doen observeren en ter executie te stellen.

1779.

5 Januarij. *Openstelling van de vaart en handel op Borneo's Westkust.*

Word alle en een igelyk bekent gemaakt, dat in Rade van Indië is besloten den vaart en handel naar en op Landak, Pontiana, Sasango en de daar onder gehorende plaatsen voor de particulieren ter deezer hoofdplaatse, Java, Cheribon en Bantam open te stellen en overzulks door hun voortaan over en weder naar en van die districten zullen mogen worden vervoert en aangebragt alle zoorten van koopmanschappen en huiselyke benodigtheden, als: ryst, zout, diamanten, goud en andere handelwharen of producten des lands, met uitzondering van de vier fyne speceryen, peper, tin en, in het generaal, alle articulen, waar in den handel aan particulieren verboden is en blyft; onder deeze bepaling, dat de handelaars, die van hier derwaarts vertrekken, met hunne vaartuigen, zonder onderwegen elders aan te gieren, zullen moeten stevenen direct naar Pontiana om hunne passen te vertonen aan Compagnies residenten en

de goederen daar te vertollen, mitsgaders in hun retour desgelyks de steven van Pontiana regt door na deeze hoofdplaats wenden en het goud, dat zy aanbrengen, de Compagnie aanpresenteeren om het zelve, des benodigd zynde, tegen markts prys over te nemen of anders ter dispositie van de eigenaars gelaten te worden.

Terwyl een ieder by deezen mede word geadverteert, dat van alle koopmanschappen, hoe genaamt, te Pontiana ses pro cento tol door Compagnies residenten zal worden geheven, excepto van het goud, van het welke maar een, en de diamanten, waar van maar een half pro cento van de reëele waarde betaalt zal behoeven te worden.

En op dat niemand hier van onkundig blyve, zo zal van den inhoud deezes, behalven in de Nederduitsche taal, ook in de Maleidsche en Chinasche, door publicatie en affixie aan de gemeente de nodige kennisse worden gegeven.

$\frac{11}{20}$ Januarij. *Nadere voorschriften nopens het verkoopen, enz. van aandeelen in de bank-courant en bank van leening.*

Aangezien den heer directeur en commissarissen van de bank-courant en bank van leening aan de hooge regering dezer landen hebben vertoont, dat, niet tegenstaande de gedane bekentmaking by biljet van den 15en December 1777 nopens de wyze, hoedanig de houders der bank-brieven hunne actien by overgave aan een ander moeten transporteren, en de adhortatie aan alle en een igelyk om de oude bank-brieven tegen andere te verruilen, tot nog, niet alleen aan het laatste poinct door alle de geintresseerdens niet is voldaan, maar ook by veele nog word gecontinueert hunne actien of bank-brieven, by transport of overgave, eenelyk als ontvangen en dikwils ongedateert te tekenen; zo is, dewyl het laatste direct stryd tegen het 24ste articul der conditien voor de beyde banken van den 20ste April 1770 en het eerste ook geensints voldoed aan de goede intentie, die commissarissen van de bank-courant en

bank van leening door de affixie (met voorkennisse en toestemminge der hooge Indiasche regering) van het voorschreven biljet hebben bedoeld, den 11en dezer lopende maand January in Raade van Indië goedgevonden en verstaan de geintresseerdens in de bank-courant nader en uitdrukkelyk te gelasten:

Eerstelyk: dat den geenen, die een of meer zyner actien of bank-brieven wil cederen of overgeven aan een ander, dezelve zal moeten transporteren door ondertekening van zyn naam en bekentstelling van den naam des geenen, aan wien den overdragt wordt gedaan, met de dagtekening, op dewelke het geschied, en zulks zo menigmaal moet worden geobserveert, als het regt of den eigendom van een actie overgaat op een ander; zullende den kassier van de bank-courant op geen andere actien betaling mogen doen, als die invoegen gemeld zyn getransporteert en gedateert, en den houder of overdrager, die een actie op een andere wyze over getransporteert of enkeld voor voldaan tekent, al waare het ook, dat de datum behoorlyk bekent gestelt was, daar en boven verbeuren een boete van tien rds ten behoeven van de bank-courant, terwyl de ondertekening der bank-brieven voor ontvangen alleen zal moogen en, met byvoeging van den datum, ook zal moeten plaats vinden, wanneer het geld reëel in de bank ontvangen word, en in geen andere gevallen.

Ten tweeden: zullen alle houders of eigenaars der bank-brieven de onder hun berustende bank-brieven, die by de boeken van de bank nog niet op hunne naamen bekent staan, voor ultimo der eerstkomende maand February moeten laaten overschryven of, oude zynde, verruilen, zonder dat zy iets daar voor zullen behoeven te betaalen, dan wel het bedragen in contant ontvangen, terwyl de onwilligen of die hier omtrend in gebreke blyven, al mede zullen verbeuren een gelyke boete van tien rds ten behoeven van de bank-courant; en

Ten derden: zullen de houders en eigenaars der bank-actien of anderen geintresseerdens in de bank voor ultimo February aanstaande en vervolgens alle jaaren voor het eindigen van de maand January aan den boekhouder van de bank-courant

en bank van leening, in het huis van de banken woonende, moeten opgeven of laaten opgeven, voor hoe veel zy in het capitaal van de bank-courant participeren, sub poene van tien rd[s] boete ten behoeven van de gemelde bank, te verbeuren by den geenen, die in deezen nalatig word bevonden.

Zie ook 26 Februarij 1779.

18 Januarij. *Verbod tegen het doen van »nodelose schoten".*

Is goedgevonden en verstaan articul 1 en 22 van het tiende hoofdldeel der instructie voor de hoofd officieren ter zee te renoveren en dienvolgende het doen van alle nodelose schoten, hetzy in zee of elders op eenige rhede, te verbieden, sub poene van zo veel maanden gage te verbeuren, als 'er schoten zyn gedaan, de helft ten behoeven van den officier, die de calange zal doen, en de wederhelft ten behoeven van de armen der plaats, werwaarts het schip of vaartuig is gedestineert of daar het ter rhede legt; mitsgaders, zo wel den commandeur en opper-equipagiemeester te demanderen, by arrivement alhier van schepen of vaartuigen, nauwkeurig te onderzoeken, of door de overheden ten deezen ook excessen zyn begaan, en, zo ja, daar van ten eersten aan den heer Gouverneur Generaal kennisse te geeven, als de ministers en bedienden op de respective buiten comptoiren door extract deezes circulair te gelasten op de nakoming van de voorschreven twee articulen hunne attentie te vestigen en, by ontwaring van de minste overtreding derzelve, de bepaalde boete terstond te doen betalen.

18 Januarij. *Vergunning voor de Indische Regering jaarlijks tot een bedrag van f* 3,000,000. — *aan wissels op Nederland af te geven.*

Deze vergunning werd verleend door Heeren XVII[den] bij hunnen brief van 3 April 1778, ontvangen te Batavia op den 28[en] December 1778.

Het »remboursement van de ducaton" werd bepaald op 70 stuivers.

18 Januarij. *Toekenning van een »douceur" van f 1000.— voor uitrusting aan personen, naar Indië vertrekkende als lid in een Raad van justitie of als advokaat. — Afschaffing der bepaling, dat men, om als advokaat in Indië te kunnen optreden, gedurende drie jaren voor eene regtbank in Nederland moest hebben gepostuleerd.*

Voortaan zoude het bezit van een academische bul genoeg wezen om als advokaat in Indië op te treden.

Deze voorschriften zijn van Heeren XVIInen afkomstig.

22 Januarij. *Voorschrift nopens ouderlingen.*

Door den gecombineerden kerkenraad voorgedragen zynde, hoe by het jaarlyksch veranderen der ouderlingen zomtyds nauwelyks het vierde gedeelte bleef fungeren, niet tegenstaande, volgens het algemeen gebruik, de helft behoorde te continueren; en dat hunne Eerwaardens tot wegneming van die strydigheid als het geschikste middel hadden geoordeeld om in December deezes jaars onder de ouderlingen geen verandering te maaken, maar in December 1780 de helft te ontslaan en de overige te laaten continueren; voorts de ouderlingen, die in plaats van overledenen of vertrokkenen invallen, slegts zo lange te laaten fungeren, als de geene, in wiens stede zy verkoren zyn, verpligt zouden zyn geweest te doen; en dat dienvolgende hadden besloten op dit een en ander de approbatie deezer regering te verzoeken; zo is goedgevonden en verstaan die schikkingen goed te keuren.

22 Januarij. *Magtiging op den Directeur-Generaal houtwerken bij particulieren in te koopen.*

Uit hoofde van het geduurig gebrek aan zommige, hoog benodigde houtwerken, inzonderheid aan balken tanjong en Chineese planken, is goedgevonden en verstaan den heer Directeur Generaal eens voor al te verzoeken en te qualifi-

ceren het onvermeidelyk benodigde by particulieren in te kopen, de balken tanjong tegen een en een halve rd^r ider en de Chineese planken tegen dertien ryxd^s het honderd, mitsgaders de andere zoorten, daar men nu en dan verlegen om is en waar omtrend, door het rysen en daalen van de markt naar maate van den ruimen of geringen aanbreng en vertier, geen vaste bepaling kan worden gemaakt, tegen de minst te bedingene prysen.

26 Januarij. *Verbanning van een Chinees.*

Als een staaltje, hoe ligtvaardig de Regering in de vorige eeuw tot de politieke verwijdering van een vreemden Oosterling besloot, diene het volgende:

De gezamentlyke officieren der Chinesen by een ingediend request vertoond hebbende, dat zekere Chinees, in name Tan Hanko, zig sedert eenige tyd heeft toegelegt om zig door allerlei list en bedriegeryen meester te maaken van andere Chinesen haar geld, en uit dien hoofde verzoek doende, dat gemelden Tan Hanko van hier verzonden mogt worden naar zodanige plaats, als deeze regering zoude behagen; zo is goedgevonden denzelven tot nader order naar Ceylon te relegeren en by provisie of tot zig gelegentheid opdoed om hem derwaaarts te laaten overbrengen, op het eiland Edam te plaatsen.

1 Februarij. *Vereeniging van het regentschap Grinding met dat van Tangerang.*

2 Februarij. *Spillage op vogel-nestjes.*

Betoogt wordende, dat het minwigt op de vogelnesjes niet te imputeren zy aan de afpakkers, maar alleen toegeschreven diend te worden aan het sterk indrogen derzelve, 't welk dezulke, die zo kort als de Javasche ingesamelt zyn geweest, schoon by overzending doorgaans droog schynende te weezen, meer als andere onderhevig zyn; en dat, dewyl de recognitie voor de Compagnie berekend en genomen word uit de parthyen,

zo droog en vogtig, als de verzenders die op Java vertollen, mitsgaders de afpakking en verzegeling direct gevolg neemt, op de voor de Comp^e ingevordert wordende quantiteiten zekerlyk even zo veel spillagie moet vallen, als de eigenaars zig moeten getroosten te verliesen, 't geen zy opgeven, dat, by den vervoer van Java naar Batavia, dikwils op drie à vier procento komt te staan; zo is, daar over gedelibereert zynde, uit consideratie van de voren staande, niet onaannemelyke redenen, goedgevonden en verstaan op vogelnesjes, die voortaan van Java zullen worden aangebragt, te valideren drie en half procento, en dus in zo verre te resilieren van het gearresteerde by resolutie deezer tafel van den 29^en September 1778, waar by de gepermitteerde minderheid op dat product, by aanbreng van Java, maar is bepaalt op een en een half procento.

6 Februarij. *Voorschriften nopens het bijwonen van de catechisatiën door de leerlingen der openbare scholen te Batavia. — Voorschrift nopens het maandelijks indienen eener lijst van die leerlingen.*

Deze, van het collegie van Curatoren en Scholarchen afkomstige voorschriften luiden, als volgt:

De school- en leermeesters binnen gestaan hebbende, wierd den eersten aangezegt met hunne discipulen des Dingsdags in de catechizatie in de Hollandsche kerk zig te laten vinden en des Donderdags middags om vier uren in de binnen Portugeesche kerk, onder de catechizatie van den heer Vermeer.

Terwyl de Maleidsche leermeesters gerecommandeert wierden zig Maandags en Donderdags 's morgens om agt uren in de hospitaals kerk ten dien einde te laten vinden.

En de Portugeesche leermeesters des Maandags en Donderdags ten vier uren na den middag, in de binnen Portugeesche kerk, in de catechizatie van den heer Vermeer, op poene van de boete van eene halve maand gagie, volgens besluit van hunne hoog-Edelheeden in dato 10^en Maart 1778, voor de geenen, die absent blyven, waar van de koster, Ezechiël Pietersz, notitie

zal moeten houden, zullende de catechizatie den 15en February weeder beginnen; wordende de gesamentlyke leermeesters nog aanbevolen maandelyks een lyst van hunne discipulen aan deeze vergadering over te geeven en ten dien einde in hunne respective wyken maandelyks rond te gaan.

16 Februarij. *Vergunning tot invoer van Japansche koperen munt.*

In overweging genomen wezende, dat den gepermitteerden invoer en verzending naar Baly van Chinasche kopere kippings of pitjes geen de minste stremming in de cours der duiten op Java heeft veroorzaakt en de Japansche kippings of pitjes, zelfs voor het verbod tegen den aanbreng, een zeer gering of wel verre het minste debiet op Java hebben gevonden, maar daar en tegen altoos, nevens de Chinasche, tot den handel op Baly niet te ontberen zyn geweest, en men dus met reden zoude mogen veronderstellen, dat het woord Japansche, by de resolutie deezer tafel van den 4en July 1769, toen de anachodas der Eymuysche jonken toegestaan wierd den jaarlykschen aanbreng van Chinasche kippings, abusive uitgelaten zal zyn, nadien men de Japansche bedienden, die door de by de Japanders gemaakte nauwe bepalingen op den anderzints gepermitteerden handel in zulke articulen, daar de Compagnie niet in negotieert, thans by na niets meer konnen profiteren, ten minsten niet kan weigeren van het zelve gunstbewys te mogen jouisseren, dat aan de Chinesen is geaccordeert; uit consideratie van dit een en ander is goedgevonden en verstaan, ter vermyding van verkeerde begrippen, voor het vervolg te verklaren, gelyk verklaart word by deezen, dat de by resolutie van den 4en July 1769 verleende vryheid aan de anachodas der Eymuysche jonken tot den invoer van Chinasche kopere kippings of pitjes, ook betrekkelyk is tot de Japansche kippings of pitjes, die de uit dat ryk te rug komende bedienden van daar aanbrengen.

En is wyders nog verstaan, zo wel de Japansche bedienden serieus aan te bevelen om, telkens by hun retour alhier, de

quantiteid der kippings of pitjes, die zy aanbrengen, distinct en prompt op te geven aan den sabandhaar, als den laatsten om zorge te dragen, dat den weder uitvoer van die muntspecie alleen en ook in der daad geschiede naar Baly, met uitzondering van alle andere plaatsen, het zy Java, Cheribon of Bantam, werwaarts, dan wel elders anders, den vervoer derzelven verboden is en blyft.

16/19 Februarij. *Voorschriften nopens het overmaken van geld naar Nederland.*

Dewyl er geen middel of verwagting overblyft om niet binnen een korten tyd in verlegentheid aan contanten te geraken, dan alleen een vroegtydige acceptatie van geld op assignatie naar Nederland; zo is goedgevonden en verstaan de gemeente by een biljet te adverteren, dat allen en een iegelyk, die genegen mogte zyn in dit jaar geld op assignatie naar Nederland in Compagnies kasse te tellen, ten comptoire van den heer Directeur Generaal naar waarheid en in gemoede zal moeten opgeven:

Eerstelyk: hoe veel een ider, het zy als gemagtigden of executeur, onder zig heeft van Nederlandsche traffiquanten, ter overmaking aan dezelve voor het rendement van vragt goederen en gepermitteerde koopmanschappen.

Ten tweeden: hoe veel ider repatrierend persoon voor zyn eigen rekening wil overmaken.

Ten derden: hoe veel ider als gemagtigden of executeur van Nederlandsche interessanten en erfgenamen onder zig heeft om geremitteert te worden.

Ten vierden: hoe veel ider in zyn privé nodig heeft te remitteren, het zy ter alimentatie van kinderen, inkoop van benodigtheden, afbetaling van schulden of anderzints; en

Ten vyfden: dat de opgave ter goeder trouwe en opregt moet geschieden uitterlyk met medio der aanstaande maand Maart, onder waarschouwing, dat na den 16^en derzelve maand in dit jaar van persoonen, hier ter hoofdplaatse

gezeten of thans aanwezig, geen opgaven meer zullen worden aangenomen of penningen ter remittering op assignatie naar Nederland geaccepteert.

Mitsgaders den heer Directeur Generaal te verzoeken en te qualificeren, uit de indiervoegen aangeboden wordende sommen langzamerhand, na de bepaling, die zyn Edele dienstig zal vinden omtrend den ontvangst te maaken, by provisie in Compagnies kasse te accepteren twintig tonnen gouds, om by concurrentie over het geheel opgegeven montant verdeelt te worden, dog de acceptatie van nog tien tonnen uit te stellen tot in het najaar, om als dan dientwegen en over de gelden, die geprefereert zullen worden, na de gesteldheid te disponeren.

26 Februarij. *Intrekking van het bepaalde op* 11/29 *Januarij* 1779 *nopens het verkoopen, enz. van aandeelen in de bank-courant en bank van leening.*

Nademaal sedert het emaneeren van het biljet van den 29en der gepasseerde maand January, houdende order tot een distincte opgave, hoe veel de respective geinteresseerdens in de bank courant in 't capitaal van de gemelde bank participeeren en wat by het transporteeren der bankbrieven in agt moet worden genomen, aan het eerste lid deser order is voldaan; zo is op heden in Raade van Indie goedgevonden en verstaan bovengemeld biljet, zo wel als de bekendmaking, in dato 15 December 1777 van wegen commissarissen van de bank courant en bank van leening gedaan, weder in te trekken, gelyk dat een en ander word ingetrokken by deezen; zullende voortaan by het transporteeren der bankbrieven alleen geobserveert moeten worden het gestatueerde by het 10de artikul van de conditien voor de bank courant en bank van leening van den 20en April 1770, en dus een ieder, die voor zyn bank brief geld begeert of deselve aan een ander wil overgeven, konnen volstaan met dien, behoorlyk gedateerd en voor dies ontvangst gequiteert, naar de bank te zenden ter erlanging van betaling of, zodanig gequiteert en gedateerd, over te

geven aan den genen, aan wien den eigendom daar van overgaat; terwyl nog tot narigt van allen en een iegelyk word bekend gemaakt, dat onder de gelden, die ingevolge het biljet van den 19[en] deser in dit jaar op assignatie naar Nederland in Comp[s] kassa staan te worden geaccepteerd, ook zullen worden aangenomen zodanige, behoorlyk gedateerde en gequiteerde bankbrieven, uitterlyk en, des noods, tot de helft van het bedragen, dat een yder genegen mogte wesen in kassa te tellen, dog ook niet meer.

26 Februarij. *Nadere voorschriften nopens het verleenen van assignatiën op Nederland.*

Is goedgevonden en verstaan:

Primo: de ordonnancien ter ontvangst van het geld in kasse te laten inrigten naar het overgelegd model, met bekendstelling daar by, dat de ducaton van 78 stuivers in Nederland zal worden gerembourseert met zeventig of twee en zeventig stuivers, naar het believen en goedvinden van de hoog Edele heeren Zeventienen.

Secundo: de assignatien, die hier aan de respective remittenten zullen worden afgegeven, almede in zelver voegen te laaten instellen, als het deswegens in concept gebragt model aantoont.

Tertio: den groot kassier te gelasten, alle de op dien voet geschoeide ordonnancien op het comptoir generaal in te nemen, tot tyd en wylen de by resolutie van den 16[en] dezer bepaalde twintig tonnen gouds, met dies avans, ingecasseert zyn, om vervolgens, na bekomen qualificatie, by een ten dien eynde door den heer Directeur Generaal expres te verleenen ordonnancie, by het kassa boek van het generaal aan reekening van winst opgetelde gelden naar Nederland, af te schryven $7^{9}/_{13}$ perc[to] wegens secuur behaalde avancen op de geaccepteerde som; en

Quarto: of het zomwylen mogte gebeuren, dat de heeren Majores goedvonden de ducaton van 78 stuivers in Nederland

te restitueeren tegen zeventig stuivers, het overschietende surplus van nog $2^{22}/_{38}$ procento, tot men dientwegen nader tyding van hunne Edele hoog agtbaare zal hebben erlangt, by provisie by de negotie boeken deezer hoofdplaats op rekening van apparente winsten te doen innemen.

9 Maart. *Kennisgave, dat »de door de Compagnie daaglyks »omgeset wordende rijst op de passer staat verkogt te »worden teegens vyf stuyvers de ganting".*

Zulks geschiedde »om de Comp^e op eene onschadelyke wyze te ontlasten van het in de pakhuisen opgeslagen groot restant en door het lang leggen zeer stoffig geworden oude ryst uit den aanbreng van 1777".

16 Maart. *Ampliatie van het bepaalde op 2 April* 1776 *nopens particulieren handel op Japan.*

Om, zo veel immers mogelyk, te prevenieren alles, wat de Japanders aanleiding zoude konnen geven om de in anno 1775 bedreigde poenaliteit tegen het overtreden haarer orders, ten nadeele van de maatschappy, ter executie te stellen, is, tot ampliatie van het gearresteerde by resolutie deezer tafel van den 2^en April 1776, goedgevonden en verstaan de Japansche bedienden en de overheden van de jaarlyksch naar dat ryk vertrekkende schepen, by de ordonnantie, die hun telkens by depart van hier wordt ter hand gesteld, nader en uitdrukkelyk te interdiceeren eenige goederen, hoe genaamt of hoe gering, en speciaal geen sum, het zy voor hunne eigen rekening of in bestelling, mede te neemen, dan wel in Japan op te kopen of in betaling aan te neemen met oogmerk om die herwaarts te brengen, waar van den in- en uitvoer door de Japanders niet is gepermitteerd; sub poene, dat den geene, die zig daar aan schuldig maakt, van ampt, qualiteit en gage gedeporteert en zodanig naar Nederland gezonden zal worden, mitsgaders de particuliere verzending naar meermelt ryk van theriacq en drop mede eens voor al aan allen en een iegelyk te verbieden.

19/23 Maart. *Toelichting tot het bepaalde op 15 September/31 December 1778 ten aanzien van de ingelanden, woonachtig boven Meester-Cornelis, Tangerang en de groote Maronde.*

Door den heer Gouverneur Generaal aan de vergadering gecommuniceert wordende, hoe zyn Edelheid, sedert het emaneren op den 31en December 1778 van het ter resolutie van den 15en September bevorens gearresteert placcaat tot afschaffing van alle servituiten, waar toe den inlander voor heen verpligt is geweest, geinformeert was geworden, dat het vyftiende articul van het zelve, dicterende, dat de ingelanden boven Meester Cornelis, Tangerang en de groote Maronde eenelyk zullen sorteren onder de eigenaars der landeryen, daar zy op woonen, en niet meer onder de capitains der Oost of West Javanen, by alle ingelanden niet wel begrepen of kwalyk uitgelegt wierde, alzo zommigen derzelver, volgens de aan zyn Edelheid gedaane rapporten, vermeenden geheel en al van onder hunne capitains ontslagen te weezen en zelfs niet meer gehouden te zyn om zig te laaten enrolleren of permissie tot trouwen en egtscheiding te verzoeken; en by een door welmelde zyn Edelheid ter deezer gelegentheid geproduceert berigt van den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander, den opperkoopman, Willem Helvetius van Riemsdyk, ook voorkomende eenige bedenkingen over de eigentlyke bepaling der landeryen boven Meester-Cornelis, Tangerang en de groote Maronde; zo is, hier over gedelibereert wezende, conform aan het voorstel van den heer Gouverneur Generaal, nodig geoordeelt, tot wegneming van alle verkeerde begrippen in deezen, het oogmerk van het voorschreven placcaat nader te verklaren en dienvolgende goedgevonden en verstaan het vyftiende articul van dien te interpreteren als volgt:

Eerstelyk: dat voor de ingelanden boven Meester Cornelis, Tangerang en de groote Maronde altoos zyn gehouden en door die woorden ook als nog verstaan moeten worden de inlanders, woonagtig op landeryen, gelegen boven of Zuidelyker als de landen Minting, Goenung, Passangraban, Soedimara en Kakolonan

of Tjikokol, en wyders bewesten de rivier Tji-Sidanie, zo verre het territoir van de Compagnie zig uitstrekt.

Voorts Oostelyk van de veldschans Meester Cornelis, op alle de landen, gelegen boven of Zuidelyker als Pankalang Jaty, Tjrikok en Pangilingan tenga aan de rivier Bakassie.

En in het Oosten, die op landeryen woonen, gelegen aan de rivier Bakassie tot daar dezelve zig even boven de rivier de groote Maronde in zee ontlast.

Ten tweeden: dat deeze ingelanden, zo als by het placcaat van den 31en December 1778 is gestatueert, voortaan wel alleen zullen staan onder het op- en toezigt van de eigenaars der landeryen, op dewelke zy woonen, en dus niet verpligt zyn ter order van de capitains der respective campongs op de wagt te trekken of eenige heeren dienst, hoe genaamt, te verrigten, maar dat zy des niet te min gehouden zullen zyn en blyven zig by de capitains, onder dewelke zy tot nu toe hebben gesorteert, te laaten enrolleren, ook niet vermogen te trouwen of zig van hunne vrouwen door egtscheiding te separeren zonder voor af bekomen schriftelyke permissie van den capitain, by wien zy g'enrolleert zyn, zo als van ouds in usantie is geweest.

Ten derden: dat de capitains der respective campongs zig verder met de ingelanden, woonagtig op landeryen, gelegen Zuidelyker als de veldschans Meester Cornelis, Westelyker als de post Tangerang en Oostelyker als de rivier de groote Maronde, niet zullen mogen bemoeien, ten zy op expres bevel van den heere Gouverneur Generaal; en aan de zulke, die verzoek doen om te mogen trouwen, dan wel tot egtscheiding, ten eersten moeten afgeven de ordinaire bewysen, ten blyke, dat zy daar van kennisse dragen, zonder in het een of ander geval meerder te mogen vorderen dan vyftien stuivers voor ider permissie briefje, die door de vermogenden daar voor betaalt, dog daar en tegen aan de onvermogenden zodanige briefjes gratis verleent zullen moeten worden.

En is laatstelyk nog besloten de gemeente van de boven-

staande interpretatie door affixie van een biljet in de gewoone taalen tot een ieders narigt kennisse te geeven.

Zie ook 13/24 September 1793.

5 April. *»Ordre-boek" voor het garnizoen te Batavia en »dies resorte".*

TITUL I.

Artikelen raakende de subordinatie der officieren, in dienst der Edele Compagnie.

Tot conservatie van een goede harmonie onder de officieren van de bataillons en compagnien en op dat onder dezelve niets ontstaan mogte, dat tegens de subordinatie zoude kunnen stryden, waar door den dienst der Edele Compagnie, zoo wel als de bataillons en compagnien, veel nadeel zoude worden toegebragt, mitsgaders de hoofd-officieren en capiteins van hunne subalterne officieren de schuldige obedientie ontmoeten, heeft de heer Gouverneur Generaal noodig en dienstig geagt alle officieren, zonder onderscheid, by deezen te vermaanen om steeds te onderhouden alle het gene, wat met het waare caracter van een honnet officier overeen komt, en de minderen te gelasten om omtrent hunne meerderen in het oog te houden eene, zoo noodzaakelyke, als verpligte agtervolging der ordres, die van zyn Hoog-Edelheid mogten afvloeyen, terwyl de meerdere hunne minderen ook altoos moeten behandelen met die distinctie, die tusschen beiden plaats hebben moet en hun aanzien conserveeren kan onder de genen, die zy weder gebieden moeten.

Art. 1. Wanneer het hoofd der militie iets belast, dat den dienst aangaat, en de commandant van het bataillon begrypen mogte, dat zulks tegen de intentie of ordre van den heer Gouverneur Generaal strydende was, zal de commandant hetzelve in beleefde termen mogen vertoonen aan het hoofd der militie; maar, wanneer het hoofd der militie 'er by blyft, zal zulks zonder tegenspreeken geschieden; egter zal het den commandant van het bataillon vry staan den heer Gouverneur

Generaal van het gepasseerde te onderrigten en, wanneer de commandant in zyne zaaken gelyk heeft, zal het hoofd der militie daar over aan welgemelde zyn' Hoog-Edelheid zig moeten verantwoorden.

Dog als iets belast wordt, wanneer het bataillon onder de wapenen is, moet zulks op staande voet geëxecuteerd en de representatien niet voor, maar na dat de ordres volbragt zyn, gedaan worden, om dat het tegen de subordinatie en het schuldig respect aan den commandant zoude aanloopen en quaade gevolgen na zig sleepen, indien, in presentie van de officieren en gemeenen van het bataillon, de gegevene ordres wierden tegengesproken.

Art. 2. Gelyk de commandant van het bataillon de ordres moet ontvangen van het hoofd der militie en, naar de voorgaande bepaalingen, dezelve aanstonds executeeren, zoo moeten de andere hoofd-officieren doen, wat de commandant van het bataillon hun ordonneert, en de capiteins het gene de hoofd-officieren hun ordonneeren, mitsgaders de subalterne op gelyke wyze executeeren, het geene hun door de capiteins wordt gerecommandeerd.

Art. 3. En vermits eenige der subalterne officieren de subordinatie niet behoorlyk observeeren tegens hunne capiteins, tot zoo verre, dat zig geoffenseerd houden, wanneer de capiteins hun vermaanen tot hunnen pligt, zoo ordonneert zyn' Hoog-Edelheid aan de capiteins hunne subalterne officieren in respect te houden; en, wanneer een subalterne zig niet ontziet den capitein in den dienst tegen te spreeken, als hy hem iets belast, zal zulk een capitein den officier aanstonds in arrest laaten zetten en daar van kennis geeven aan den commandeerenden officier van het bataillon, die dan verder daar van zal kennis geeven aan het hoofd van de militie; zullende gemelden subalterne ondertusschen zoo lange in arrest blyven, tot dat het hoofd van de militie of commandant van het bataillon daar op ordre zal hebben gesteld.

Art. 4. Wanneer de zaak van eenig belang is, waar in de officier zig tegens zynen capitein heeft geopponeerd, moet

het hoofd der militie informatie daar van neemen, van het gepasseerde aan zyn' Hoog-Edelheid rapport doen en daar op ordres afwagten, tot hoe lange ook een officier, in arrest zynde, daar in zal moeten verblyven.

Art. 5. Wanneer de capitein zyne subalterne officieren niet in subordinatie houdt, nog tot het gene den dienst in het generaal en het opzigt over de compagnie in het byzonder aanbelangt, en zoo hy de officieren, die negligent zyn of tegens de subordinatie aangaan, niet in arrest op de hoofdwagt zet, zal de commandant van het bataillon, daar van verwittigd zynde, den capitein daar over scherpelyk mogen reprocheeren en het hoofd van de militie daar van kennis geeven.

Art. 6. De subalterne officieren zullen aan hunne capiteins, in al het gene den dienst aangaat, de zelfde gehoorzaamheid en respect bewyzen, als zy aan den commandant van het bataillon schuldig zyn.

Art. 7. Indien de hoofd-officieren tegen den anderen en de capiteins tegens de hoofd-officieren zig zoo verre mogten vergeeten van tegens de subordinatie aan te gaan, zoo kan de commandant van het bataillon, al ware het ook een majoor, het huis-arrest doen aanzeggen, en de majoor, wanneer de overste luitenant niet present is, den capitein; waar van kennisse zal moeten gegeven worden aan het hoofd van de militie, die dan verder ordre zal stellen, hoe men handelen zal met het arrest van zulk een hoofd-officier of capitein.

Art. 8. Als een capitein tegens zynen hoofd-officier de subordinatie niet heeft geobserveerd, zoo kan de hoofd-officier den capitein in arrest zetten, mits dat hy, na dat het geschied is, van het gedaane arrest aan het hoofd van de militie kennis geeve.

Art. 9. Wanneer een hoofd-officier onbehoorlyke expressien tegen zynen officier mogt gebruiken, het gene wel scherpelyk verboden wordt, en zulks onder de wapenen en uit yver voor den dienst, zal de officier zig daar over niet offenseeren; maar, zig in zyne eer geledeerd vindende, kan hy zich addres-

seeren aan den commandeerenden officier en zig daar over bezwaaren.

Art. 10. Wanneer de capitein een officier in arrest heeft gezet, om dat hy tegen de subordinatie gepecceerd heeft, en de officier, ontslagen zynde, daar over explicatie aan den capitein vraagt, zal de capitein hem, in plaatze van de gevraagde explicatie te geeven, staande voet weder in arrest zenden.

Art. 11. Gebeurt het, dat de onder-officieren en soldaaten tegen de officieren raisonneeren en zig met woorden vergeeten, zoo is het ernstig bevel van zyn' Hoog-Edelheid, dat zulks met de uiterste rigeur en zonder de minste toegevendheid gestraft en ook niet geleden worde, dat de soldaaten t'zaamen rotten en troepswyze zig bezwaaren; als zulks geschiedt, zal de belhamel scherpelyk daar over gestraft worden.

Art. 12. Wanneer een soldaat zig door den drank heeft onbequaam gemaakt, zal geen officier of onder-officier zig in woordenwisseling met hem inlaaten, veel min hem slaan of mishandelen, alzoo men veel exempelen heeft, dat een soldaat by zulk eene gelegenheid, dronken zynde, zyn leven verspild heeft; maar zoodanigen dronken soldaat zal men in arrest aan de hoofdwagt of in de cazerne moeten brengen, om des anderen daags, nugteren geworden zynde, voor de begaane excessen gestraft te worden.

Art. 13. De hoofd-officieren moeten een byzondere attentie hebben op de conduites en discipline van de nieuw aangesteld wordende officieren en onder-officieren en dezelve op het allerscherpste tot hunnen pligt en applicatie tot den dienst houden.

TITUL II.

Krygs-ordres ofte artikelbrief voor de militie, in dienst van de generale Nederlandsche Compagnie in Indien.

Deze titel bevat de »krygs-orders", medegedeeld in deel VIII, bladz. 514—516.

TITUL III.

Reglement op het doen van de exercitie.

Zie deel VI, bladz, 559—561. Het daar voorkomende art. 4 is vervallen.

TITUL IV.

Van de twee bataillons, uitmaakende het Bataviasche guarnizoen.

Zie deel VIII, bladz. 454—455. Het daar voorkomende art. 6 is gewijzigd, als volgt:

»De beide bataillons zullen geinquartierd worden, als volgt:

2 compagnien granadiers aan de hoofdwagt,
1 compagnie fusiliers aan de wagt onder de punt Zeelandia,
4 compagnien fusiliers aan de Utregtsche-, Diest-, Nieuw- en Rotterdammer-poort,
1 compagnie fusiliers in 't casteel".

Art. 7 is vervangen door het volgende: »de capiteins der respective compagnien, benevens haare subalterne officieren, zullen moeten woonen in de huyzen aan de poorten, voor haar bestemd; en, indien 'er geen wooningen zyn, als dan zoo na by de poorten, als mogelyk zal zyn, om goede opzigt over haar volk te houden, zullende zy voor alle disordres responsabel zyn en alle Maandagen van het gepasseerde by haare compagnien aan 't hoofd der militie schriftelyk rapport moeten doen".

Art. 8. *Van de bezettinge der wagten.* Dagelyks zullen de wagten bezet worden door de volgende manschappen:

	Capiteins.	Officiers.	Sergeants.	Trompetters en corporaals.	Pypers en tamboers.	Gemeenen.	Inlanders.	Totaal.
Granadiers aan de hoofdwagt.	1	2	2	4	3	36	—	48
De dragonders-wagt in het kasteel	—	1	1	2	—	16	—	20
Aan de Rotterdammer-poort	—	1	1	2	1	22	—	27
» » Nieuw-poort	—	1	1	2	1	22	—	27
» » Diest-poort	—	1	1	2	1	16	—	21
» » Utregtsche-poort	—	1	1	2	1	16	—	21
» » Vierkants-poort	—	1	1	2	1	12	8	25
» » Kasteels-waterpoort	—	1	1	3	1	20	—	26
» » Speelmans-poort	—	—	1	1	—	4	8	14
Vaste posten: aan de punt Groningen	—	—	1	1	—	8	4	14
» » » Zeeburg	—	—	—	1	—	—	10	11
» » » Zeelandia	—	—	—	1	—	6	—	7
» » » Amsterdam	—	—	—	1	—	6	3	10
» » » Enkhuysen	—	—	1	2	—	8	—	11
» » » Gelderland	—	—	1	2	—	12	—	15
» » Klip	—	—	1	2	—	12	—	15
Te zaamen	1	9	11	30	9	216	33	312

Art. 9. De adjudant zal hebben te letten op de verdeeling van de manschappen op de wagt, welke posten zouden kunnen vermeerderd of verminderd worden volgens de sterkte van de compagnien, en indiervoegen schikken, dat, maar immers doenlyk, ieder soldaat twee nagten vry heeft; egter zal geen vermeerdering of vermindering der posten plaats hebben dan met speciale qualificatie van den heer Gouverneur Generaal.

Art. 10. De commandos na de reede, de boeyen of elders zullen, gelyk tot nu, van de recruten-wagt moeten worden gedetacheerd.

Onder de recruten-wagt zullen alleen bescheiden blyven 3 corporaals en 36 gemeenen, die als lykdraagers zullen dienst

doen en teffens de wagt waarneemen aan de ophaalbrug van het kasteel, by de houtkap;

1 sergeant, 3 corporaals en 36 gemeene granadiers als lyf-wagt by den heer Gouverneur Generaal;

1 officier, 2 sergeants, 2 corporaals en 12 gemeenen aan de twee wagten in de Chineesche campong;

1 sergeant en 8 gemeenen voor de boom wagt;

6 schryvers voor de guarnisoen-kamer;

de ordonnancie-sergeants voor den heer Gouverneur Generaal en die als koetziers en oppassers, enz. by de heeren van de hooge regeering dienst doen;

de provoost met zyn stokke-knegt;

de opzienders van de producten in de bovenlanden;

1 rapportganger voor den ontvanger generaal en 1 voor het hoofd van de militie; en buiten die zullen 'er geen meer diverse dienstdoende mogen weezen.

Art. 11—14. Zie deel VIII, bladz. 458, art. 15—18. De slot-alinea van art. 15 is weggelaten.

Art. 15—26. *Van de dienstvryen, dienstbetaalders of vry-werkers.* Zie deel VIII, bladz. 460—463. In art. 25 aldaar zijn vervallen de slot-woorden: »hetwelk by het hoofd .... betaling geniet". — Aan art. 26 aldaar is toegevoegd: »voorts zal een Chinees linnen monteering niet hoger aangerekend worden dan, voor:

een rok met voering, kraag en opslaagen.....	rd[s]	1 : 29
» kamizool van geel linnen, met voering....	»	— : 45
twee broeken van blaauw linnen, met voering..	»	1 : 12
maakloon van de volle monteering...........	»	— : 36
naaigaren voor de volle monteering...........	»	— : 18
een hoed, met een wit lind geboord..........	»	— : 36
of somma.........	rd[s]	5 : 32".

In art. 27 aldaar zijn weggelaten de woorden in fine: »maar by aldien ...... monteering medeneemen". — Art. 28 is vervangen door: »die naar buyten comptoiren gaan, zullen meede haare monteering hebben af te geeven en voor haar eygen geld een ander uyt de guarnisoens kledekamer gaan

haalen, teegens contante betaaling en daar toe vast gestelde prys". — Aan dezen titel is een nieuw articul toegevoegd, luidende: »de commandanten voormeld zullen de benoodigde klederen moeten neemen uit de guarnisoens-kleedekamer, zoodanig die daar te vinden zyn".

TITUL V.

Artikelen voor de guarnisoens krygs-kasse, raakende derselver bestiering en verstrekkingen, en het verdere annexe van dien.

Zie deel VIII, bladz. 464—471. — De wijzigingen in het daar vermelde zijn de volgende:

Art. 4 luidt: »uit de gemelde krygs-kasse zullen maandelyks worden uitgekeerd de douceur-gelden, zoo als die lang bevoorens in trein gebragt en genoten zyn by het hoofd of colonel van de militie, te weeten: van de vrywerker-gelden een derde, mitsgaders van de begravenis-gelden een zesde".

Art. 5 is vervallen.

Aan art. 6 is toegevoegd: »zullende voor de uit te zetten capitaalen suffiçante borgen dienen gesteld of nog gesteld te werden, dan wel zoodanige panden van versekering, dat 'er op de beleeningen geen schade of nadeel voor de krygskas kan werden voorzien, buyten dat 'er voortaan geen beleeningen uyt dat fonds van eenige naam zullen mogen werden gedaan dan op schriftelyk consent van den heer Gouverneur Generaal".

Het slot van art. 17: »met de uitgedrukte somme .... »genieten", is vervallen.

Art. 18 is vervallen.

Het slot van art. 20: »en genieten ...... afrekening" is vervallen.

Art. 21—27 zijn vervangen door:

Art. 19. De hoofden der respective compagnien moeten by ieder compagnie een enrolleerboek houden, het welk bestaat in zeventien colommen, ter bekendstelling van het nummer, de gagie, naam en toenaam, geboorteplaats, qualiteit, ouderdom, religie, ambagt, wat jaar gearriveerd, voor wat qualiteit en

kamer, met wat schip, getrouwd, kinderen, meer gediend, wien en voor wat qualiteit.

Art. 20. Indien de uit het vaderland aankomende manschappen binnen een maand, na dat ze zes maanden of langer op een buitenpost hebben gelegen, in de bataillons worden gestoken, zullen hunne goede maanden, by aldien ze daar voor zyn opgebragt, opgehouden worden, om daar mede in de bataillons over te gaan.

Aan het slot van art. 32 is »groot-majoor" vervangen door »onder-majoor".

TITUL VI.

Reglement, waarna de verstrekking aan de weduwen van militairen gedaan zal worden uit de guarnisoens krygs-kasse.

Zie deel VIII, bladz. 472 en 473.

TITUL VII.

Reglement wegens het houden van een kleine wapenkamer voor de compagnien, in dit guarnisoen bescheiden.

Zie deel VIII, bladz. 473—476. — De wijzigingen zijn de volgende.

De aanhef van art. 10 luidt: »alle zes maanden zullen »voor ieder compagnie mogen opgebragt worden het geene, »wat ze benodigt zyn van olyven olie", enz. De opgegeven hoeveelheden zijn weggelaten.

In art. 11, alin. 2, is »groot-majoor" vervangen door »hoofd der militie".

TITUL VIII.

Reglement voor de bakmeesters, zoo van het kasteel en de hoofdwagt, als de stads-poorten.

Zie deel VIII, blad. 476—479.— Art. 4 luidt nu: »dus

gesteld, zal de bakmeester, nevens 't randsoen van ryst, moeten opdisschen:

op Zondagen:

soep van hoenders of kerri;

op Maandagen:

een half pont gezoute vlees voor ieder man, met kadjang of witte boonen;

op Dingsdagen:

drie quart pont versch vlees en soep met diverse groente;

op Woensdagen:

een half pont gezoute spek, met kadjang of aardappelen;

op Donderdagen:

versch vlees en kerri;

op Vrydagen:

versch vlees en soep met diverse groente; en

op Saturdagen:

gezouten vlees met kadjang of witte boonen;

en dagelyks zoo veel ryst, als 't volk eeten kan, zonder daar in bepaald te worden, met de nodige mostert, azyn, zout en peeper".

TITUL IX.

Instructie voor de adjudanten van de bataillons in het guarnisoen van Batavia.

Zie deel VIII, bladz. 479—482. — Art. 2 luidt nu: »de manschappen gerangeerd zynde, zoo visiteerd de adjudant de parade, indiervoegen als by het reglement van exercitie is geordonneerd".

Art. 4 en 5 zijn vervallen.

Art. 7 is vervangen door: »na dat de adjudant een schriftelyk rapport heeft opgemaakt van de gesteldheid der beyde bataillons, gaat hy met de onder-officiers van de ordre-week by het hoofd der militie en doet rapport van het gene onder de bataillons zal zyn voorgevallen; en, wanneer hy de ordres van het hoofd

der militie zal hebben ontvangen, depecheert hy de onderofficieren van de ordre-week naar hunne compagnien".

Art. 16 is vervallen.

TITUL X.

Instructie voor de chirurgyn-majoors en chirurgyns van de compagnien der beide bataillons in het guarnisoen van Batavia.

Zie deel VIII, bladz. 482—485. — Art. 6 is vervallen.

Aan dezen titel zijn toegevoegd de beide navolgende artikelen:

Art. 11. Een der chirurgyn-majoors zal 't eerste bataillon en de ander 't tweede moeten bedienen, blyvende 't toezigt over de uyt Nederland aankomende recruten den opper-chirurgyn der buyten posten aanbevolen.

Art. 12. De chirurgyn-majoors met de onder-chirurgyns zullen onder de ordres van het hoofd der militie staan en de laatste ook onder de hoofden hunner compagnien.

TITUL XI.

Reglement voor de guarnisoens wagt-parade en het gene geobserveerd moet worden, wanneer eenige manschappen onder de wapenen komen.

Zie deel VIII, bladz. 485—492. — Art. 4 is in zoo verre gewijzigd, dat in den aanhef de namen der dagen zijn weggelaten.

Het *NB.* van art. 5 luidt nu:

NB. De adjudant zal, wanneer de parade by het geweer moet treeden, zoo wel als wanneer dezelve zal exerceeren, ordre vraagen en van de sterkte der parade en de bevinding der wapenen en monteering moeten rapport doen, als hy de parade aan den onder-majoor zal hebben overgegeven.

In art. 6 zijn vervallen de zinsneden: »den groot-majoor ..... ontvangen hebbende". Evenals elders, is hier »groot-»majoor" vervangen door »onder majoor". Aan het slot is vervallen: »geevende voorts kennis ...... derzelver namen op".

In art. 7 vervalt: »de vergadering ...... linie staande", terwijl het daarop volgende luidt: »het vaandel, op zyn plaats »gekomen, geeft de onder-majoor de parade aan den capitain »over, dewelke commandeert: *parade geeft agt*, enz.".

Art. 23 luidt: »hier op treeden de officieren af en de adjudant vraagt aan den majoor of capitein du jour om de parade, tot afdeeling der wagten, aan den stads-majoor over te geeven".

TITUL XII.

Reglement voor de wagten in het kasteel.

Zie deel VIII, bladz. 492 en 493. — Art. 5 luidt: »de schildwagten moeten wel toezien, dat 's nagts en 's morgens, met het openen der poorten, door slaaven of onbekende personen geen goed uit het kasteel worde gedragen".

Van art. 6 is weggevallen het slot: »op poene .... »worden verrigt".

Art. 8 luidt: »en wanneer de Raad van justitie binnen het kasteel komt om een publicatie van de puye van het generale gouvernement te laaten doen, zal de officier het zelve ten eersten aan de hoofdwagt laaten rapporteeren, op dat de klok geklept worde, terwyl hy inmiddens geduurende de afleezing het wagts-volk met geschouderd geweer voor de wagt laat optreeden".

TITUL XIII.

Reglement op het doen der wagten in de stad en het kasteel van Batavia.

Zie deel VIII, bladz. 493—499. — In art. 1 is vervangen: »als: van de hoofdwagt ...... twee gemeenen", door: »drie »maalen op en neer voor haare wagt".

In art. 4 is vervangen: »te half zeven .... geslagen »worden", door: »te zeven uuren zal de vergadering op de »gewoone paradeplaats geslagen worden".

Art. 5 en 7 vervallen.

Art. 11 bevat alleen: »Sondags en andere kerkdagen zal de »parade om half zeven uuren afmarcheeren".

Art. 13 en 14 vervallen.

In art 19 is vervangen: »de majoor du jour . .... oordeelen »zal", door: »wanneer een majoor du jour in 't guarnisoen fungeerd, zal dezelve by alle geleegenheyd en voorvallen moeten present zyn en geduurende vier en twintig uuren by de hand moeten blyven en eens 's daags alle wagten en posten visiteeren".

Nieuw zijn de volgende artikelen:

Art. 26. Geen militair, hoe genaamt, zal vermogen een nagt buyten de stad te blyven, dan na alvorens verlof te hebben bekomen van den heer Gouverneur Generaal; en, bekomen hebbende, in persoon gaan bekent maaken aan het hoofd der militie en door een onder-officier aan den onder-majoor.

Art. 27. Alle Maandagen, 's morgens ten zes uuren, zal een officier per compagnie, wiens tour beurt 't valt, de manschappen visiteeren om te zien, of zy haare wapens wel schoon en suyver houden, teffens of zy lieden ook wel versien zyn van kleyne monteering stukken.

Ar. 28. Gelyk ook, nog de capitain van de hoofdwagt, nog de officieren aan de stads poorten, van iemand eenige ordres zullen ontvangen of aanneemen dan van die 't guarnisoen commandeert of van den onder-majoor.

Art. 29. Geen officier, nog onder-officier, zal vermogen by den heere Gouverneur Generaal te gaan zonder voorkennisse van zyn capitain, welk by het hoofd der militie voor den zelven gaat om permissie vraagen; ook zal elk officier, hoe genaamt, in 't guarnisoen komende, als de tyd 't toe laat, direct by het hoofd der militie zig gaan melden.

Art. 30. Eyndelyk zullen de officieren, tour om tour, den article brief aan haare compagnien hebben doen voorleesen alle eerste Maandagen in de maand, den inhout deeses, voor zo verre 't de gemeene teffens is aangaande, meede voorleesen, als ook 't geene de onder-officieren is rakende, op dat een ieder van hun lieden den inhout deeses en alle gegeevene ordres

of die nog staan gegeeven te worden van zyn hoog Edelheyd, den heer Gouverneur Generaal, ten vollen bekent zyn.

TITUL XIV.

Reglement van de rondes en patrouilles.

Zie deel VIII, bladz. 499—502. In art. 3 is »stads majoor", vervangen door »onder-majoor".

Art. 8 luidt: »de patrouilles zullen door de rondegangers, verseld van twee gemeene met halve pieken, alle uuren gedaan worden, en zullen dezelve vast bescheiden leggen:

2 op de punt Amsterdam,
2 aan de Rotterdammer-poort,
2 op de punt Gelderland,
2 aan de Diestpoort,
2 op de punt Zeelandia,
2 aan de Uytrechtsche-poort,
2 aan het Speelmans-poortje,
2 op de punt Groningen,

gaande elk van gemelde posten ten half neegen naar de naast benoemde wagten, beginnende die van de punt Amsterdam, gaande naar de Rotterdammer-poort, alwaar hy berust, en zoo vervolgens elk naar de naast aangeweezene wagt; die van de punt Gelderland moet naar de punt Hollandia gaan en van daar aan de Nieuw-poort blyven; die van de Diest-poort gaat naar de punt Zeelandia en zoo vervolgens die van de punt Groningen tot aan 't Vierkant en blyven tot half tien, als wanneer elk weeder naar zyn wagt keert en om half elf weeder als vooren uytgaan, en zoo by continuatie alle uuren, tot 's morgens om half vieren.

Dus, van elke post werd gepatrouilleert naar de naast-benoemde geduurende de nagt vier maalen heen en weeder; de hoofdwagt laat patrouilleren langs de Luthersche kerk te agt uuren, als de taptoe geslagen is, om de aldaar zynde herbergen leedig te maaken, en te negen uuren nog eens;

zullende de militairen of zeevarende, welke men daar vindt, moeten in arrest genomen worden.

TITUL XV.

Reglement op het sluiten en openen der poorten van het kasteel en de stad.

Zie deel VIII, bladz. 502 en 503. — Het slot van art. 4: »waarna de sleutels ...... rapporteeren", vervalt.

Art. 6 luidt: »de officieren van de Rotterdammer-, Nieuw-, Diest-, Utregtsche- en Vierkants-poorten houden de sleutels by zig, tot dat de poorten zullen gesloten zyn, wanneer zy dezelve, gelyk de andere, na het sluiten der poorten aan de hoofdwagt te rug zenden; en moeten de officieren 's morgens, na het openen der poorten, een schriftelyk rapport naar de hoofdwagt zenden, daar by bekend stellende, op wiens ordre en hoe laat de poort den gepasseerden nagt is open gebleven; welk rapport de capitein van de hoofdwagt 's morgens ten eersten aan het hoofd der militie zal bezorgen".

Het begin van art. 7: »de kasteels-waterpoort .. ... gebragt »worden", vervalt.

Art. 8 luidt: »de sleutels van de kasteels water-poort, van 't groot en kleyn poortje onder de Robyn en van de buyten brug zullen berusten aan de wagt van den heer Gouverneur Generaal, als mede die van de kleyne poortjes van de courtine, welk door de rondes en patrouilles aldaar gehaald en weder te rug gebragt worden".

Art. 9 luidt: »wanneer 's nagts een poort zal moeten worden geopend, zal de onder-majoor de sleutels in persoon moeten haalen en met de noodige manschappen van een sergeant, een corporaal, een tamboer met de lantaarn en zes gemeenen van de hoofdwagt geassisteerd worden".

Aan art. 10 is in fine toegevoegd: »zelfs niet in cas »van brand, tumult, enz".

TITUL XVI.

Reglement voor den majoor of hoofd-officier du jour.

De tien artikelen, voorkomende in deel VIII, bladz. 503 en 504, zijn vervangen door de volgende:

Art. 1. Eens 's daags zal dien hoofd-officier, die 't piquet heeft, alle wagten en posten visiteeren (alleenlyk de wagt van zyn Hoog-Edelheid uitgezondert); ten dien eynde zullen alle wagten en posten met geschoudert geweer uitkomen, den officier met 't esponton voor 't front; den officier neemt 't esponton hoog in de regter arm, treed drie passen voor 't front, neemt wederom 't esponton by de voet en doet rapport en de schildwagten presenteeren het geweer.

Art. 2. Het piquet zal beginnen 's morgens naar 't aflossen der wagten; dies zal den hoofd-officier du jour zig op de parade plaats laaten vinden en 't piquet behoorlyk overgeeven; en die van de jour afkomt, doet rapport aan den collonel en hoofd der militie, ten zy 'er iets extra-ordinair in het doen van zyn ronde mogte zyn voorgevallen, als dan zal hy ten eersten daar van hebben rapport te doen.

Art. 3. De hoofd-officier du jour zal niet vermogen buyten de stadt te gaan en zal zyn cherp moeten om hebben, omme daar aan bekent te zyn.

Art. 4. Indien den collonel of commandant van het guarnisoen buyten de stadt mogte weesen, als dan zal den capitein van de hoofdwagt, alvoorens gewaarschoud zynde, zulks direct laaten weeten aan den hoofd-officier du jour, die als dan alle rapporten zal ontfangen.

TITUL XVII.

Reglement, waar naar de wagten en het corps de reserve zig zullen hebben te gedraagen in cas van brand of tumult.

Uitgezondert ter zake niets afdoende stijl-veranderingen is behouden het vermelde in deel VIII, bladz. 504 en 505. Alleen

is aan art. 7 toegevoegd: »ook niet meer dan een der poorten openen en, geopend zynde, de valbrug moeten laaten vallen en weder ophaalen, naar maate van noodzaakelykheid".

TITUL XVIII.

Reglement op het alarm.

Zie hiervoren, bladz. 88—95.

TITUL XIX.

Instructie voor de onder-majoors in het guarnisoen te Batavia.

Zie deel VIII, bladz. 506—512. — Waar zulks kan, is »Gouverneur Generaal" vervangen door: »hoofd der militie".

In art. 1 zijn vervallen de woorden: »hy ontvangt ...... »hoofd der militie".

Art. 2 luidt: »alle morgen te half zeeven uuren zal zig de onder-majoor op de guarnisoens parade-plaats moeten laaten vinden".

Art. 4 is vervallen.

Art. 5 luidt: »den commandant of hoofd der militie present zynde, zoo vraagt de onder-majoor alle ordres immediaat van den commandant".

Art. 7 luidt: »geduurende het slaan van de vergadering laat de onder-majoor het vaandel haalen en de naamen der officieren opteekenen, dewelke den aanstaanden dag de wagt staan te betrekken, om ten allen tyde te kunnen weeten, wat voor officieren hier of daar de wagt gehad hebben; ook vermag geen officier", enz.

In art. 8 zijn de woorden: »na het afmarcheren ...... »moeten ontfangen", vervangen door: »na het afmarcheeren der »wagt-parade gaat de onder-majoor na 't hoofd van de militie, »waar van hy alle ordres moet ontfangen", enz.

Art. 9 is vervallen.

Aan het slot van art. 18 zijn weggelaten de woorden: »dog

»by indispositie een onder-majoor daar toe mogen comman-»deeren".

Art. 24 is vervallen.

TITUL XX.

Militaire honneurs.

Zie deel VIII, bladz. 245—247.

TITUL XXI.

Militaire honneurs voor het kasteel.

Zie deel VIII, bladz. 247 en 248.

TITUL XXII.

Reglement, zoo op het in- en uitgeleide van de heeren der hooge Indiasche regeeringe, als derzelver laatste eerbewyzing.

Zie deel VI, bladz. 600—603.

TITUL XXIII.

Reglement op de receptie der ambassadeurs van groote mogendheden, wanneer daar omtrent geen speciaal besluit by hunne Hoog-Edelheden is genomen, hebbende het groot ceremonieel die van Candia, van den Soesoehoenang of Keizer van Java, van Bantam, als de ryksbestierder aan het hoofd is van de laatstgemelden, of die van Bantam, etc.

Zie deel VI, bladz. 603—607.

Gemeener ambassadeurs en brieven, als: van Palembang, Timor, Siam, Jamby, Banjermassing, etc.

Zie deel VI, bladz. 607.

Het ordinair avond-gebed.

Zie deel VIII, bladz. 512—514.

6 April. *Magtiging op het collegie van Schepenen tot het heffen eener belasting voor het uitdiepen der grachten te Batavia.*

Schepenen deezer stede voorgedragen hebbende verscheide poincten, die zy nodig oordeelen ter onderhouding der vereischte zuiverheid tot conservatie der gezondheid in de stad; zo is, daar op in dispositie getreden zynde, goedgevonden en verstaan dat collegie te qualificeren:

1° de uitmoddering der gragten in de stad, het casteel en de Zuider voorstad weder gevolg te laaten neemen op dezelven voet, als hunne Eerwaardens wierd opgedragen by resolutie deezer tafel van den 7en April 1778, om daar mede een begin te maaken met den eersten May aanstaande;

2° tot support van de stads lasten, naar jaarlyksche gewoonte, voor het lopende jaar 1779 te mogen heffen een halve maand huishuur van de bewoonders en eigenaars der huisen en erven in de stad, de Zuider voorstad en de Chinesche campong; mitsgaders, ter preventie van de moeyelykheden, klagten en inconvenienten, die uit de invordering van dat geld door de wykmeesters telkens ontstaan, Schepenen te authoriseren tot het ophalen der voorschreven penningen en het doen der zielbeschryving, in stede van de wykmeesters, die daar van voor het vervolg by deezen worden g'excuseert, de beide bodens van den geregte te emploieren en die daar voor toe te leggen vyf procento uit de ingecasseert wordende gelden.

12 April. *Maatregelen tegen het aan boord van Compagnie's schepen komen van »verstekelingen".*

Dit stuk, zijnde een extract uit de resolutiën van Heeren XVIIden dd. 12 April 1779, luidt, als volgt:

Gehoort zynde het rapport van de kameren Amsterdam en Zeeland, als by resolutie van 2 October laatstleeden verzogt zynde haare gedagten te laaten gaan, of en welke precautien

zouden kunnen werden genomen om het aan boord komen van versteekelingen te weeren; is, na deliberatie, goedgevonden, met ampliatie der vorige orders, op dit sujet geëmaneerd, te statueeren, dat voortaan de schippers of gezaghebbers gehouden zullen zyn de scheepen by het vertrek van een rheede wel en nauwkeurig te visiteeren, op poene, dat de geene, welke daar omtrent in gebreke zyn gebleven, verbeuren zullen een boete van drie maanden gagie ten profyte van de Compagnie, dan wel zodanige andere poenaliteyt, als, naar exigentie van zaaken, zal worden geoordeelt te behooren;

dat wyders al het zelve meede plaats zal hebben omtrent zodanige verdere officieren, die in de executie der orders, hen, ten einde voorschreve, door den schipper of gezaghebber gegeeven, bevonden zullen worden nalatig geweest te zyn.

En is wyders goedgevonden:

dat een yder, die zich aan boord van 't schip bevind, by ontdekking van een versteekeling, gehouden zal weezen daar van terstond kennis te geeven aan den commandeerenden officier, ten einde dieswegens de behoorlyke informatien zouden kunnen worden genomen en dezelve, benevens den versteekeling, overgeleeverd aan de reegering der plaatse, onder 't ressort van de Comp^{e}, alwaar 't schip zich bevind of, indien de ontdekking onder weg geschiedt, 't eerst komt aan te landen of, ingeval het schip geen Compagnies haven mogte aan doen, aan heeren Bewindhebberen;

dat wyders de ontdekker van zodanige versteekeling na zyne bekwaamheid zal worden bevorderd of andersints beloond;

dat daar en tegen de geene, welke den versteekeling tot het aan boord komen de behulpzaame hand zullen hebben geboden of dezelve ontdekt, dog niet aangegeeven hebben, boven en behalven de verbeurte van hunne te goed gehad hebbende gagie, nog zullen worden gestraft met cassatie, deportement en inhabiliteit, na bevinding; alles onvermindert het 98ste articul van den articulbrief, waar by aan de wagters, op poene van lyfstraffe, is verbooden iemand, 't zy by dage of by nagte, aan

boord te laten komen anders dan met consent van den commandeerende officier;

dat voorts deeze order, by de monstering op de rheede, door de geene, welke hier toe zyn gecommitteerd, voortaan altoos zal worden gepubliceerd en vervolgens aan de mast geplakt, als mede in de scheepsdoos mede gegeeven, ten einde elk en een ieder zich daar na zoude kunnen reguleeren.

12 April. *Bepaling, dat door particulieren aangebragte en door de Compagnie gekochte artikelen niet aan inkomende regten onderworpen waren.*

Door den heer Directeur Generaal gecommuniceert zynde, dat tusschen de eigenaars der gom gutte, tot welkers inkoop zyn Edele wierd verzogt en gequalificeert, en den pagter van de in- en uitgaande regten verschil was ontstaan over de betaling der inkomende regten voor die drogerye, alzo de eersten, op fundament van het gestatueerde by het 33ste articul der conditien van de pagt der inkomende en uitgaande regten, vermeenden niet gehouden te weezen, indien zy dat articul aan de Compe leveren, iets daar voor te betalen, en den pagter daar en tegen sustineerde tol daar van te mogen heffen, vermits by het voorschreven articul geen speciaal gewag word gemaakt van gom gutte, maar wel van sappanhout, geconfyte gember en roggevellen; zo is, tot wegneming van de verkeerde begrippen in deezen en ter voorkoming van dispuiten van dien aard, goedgevonden en verstaan, tot interpretatie van het meermelde 33ste articul der pagt conditien, te verklaren, zo als verklaart word by deezen, dat de gom gutte en alle andere articulen, die by aanvoer door particulieren aan de maatschappy worden verkogt, dan wel voor Comps eigen rekening van Siam of elders aangebragt, even zo min als het sappanhout, de geconfyte gember en roggevellen, eenige inkomende tol of booms geregtigheyd subject zyn en den pagter daar van mits dien in het geheel geen pagt mag vorderen.

13 April. *Bepaling, dat de scheeps-overheden in hunne journalen aanteekening moesten houden »van het doen »van het gebed, zoo wel als van ieder preek".*

Door zyn Edelheid aangemerkt wordende, dat omtrent het verrigten van den godsdienst op Comp[s] schepen op den daar toe gestelden tyd zomwylen door deeze of geene overheden geen behoorlyke agt geslagen word en zelfs in dat gewigtig stuk nu en dan wel verregaande verzuimen plaats vinden, zonder dat dezelve direct onder het oog deezer regering komen, gemerkt het niet gebruikelyk zy om ergens eenige aantekening dientwegen te houden of imand zig bevoegt bevind om daar van rapport te doen; zo is, om daar in voor het vervolg te voorzien, goedgevonden en verstaan by deezen te statueren en de scheeps overheden tot een permanente order ter strikte observantie aan te beveelen, dat zy voortaan wegens het doen van het ordinair morgen- en avond gebed, zo wel als van het voorlezen der predikanten tot stigting van het scheeps volk, telkens by hunne journalen aantekening moeten houden.

4 Mei. *Vergunning voor een Bataviaschen predikant in de Fransche taal te preeken.*

Den predikant in de Nederduitsche gemeente ter deezer hoofdplaatse, Theodorus Vermeer, heeft by een ter vergadering gepresenteert request te kennen gegeven, dat, dewyl de pogingen, tot dus verre ingevolge de successive besluiten deezer regering aangewent om de godsdienst en de opvoeding der jeugd en, door beide, de zeeden hier te lande te verbeteren, met eene vry gewenschte uitslag bekroont waaren geworden, hy zig daar door te meer aangewakkert voelde om zyne geringe arbeid daar verder toe te besteeden; en dat hem, by het opspeuren der middelen, welke dat gewenscht einde konnen bevorderen, was voorgekomen, dat het houden van tyd tot tyd eener leerreden in de Fransche taal geen gering voordeel daar toe zoude aanbrengen, nadien daar door, niet alleen den iver

der jeugd tot het aanleren dier taal zoude worden aangeprikkelt, maar ook veele lieden, die de Hollandsche taal niet volkomen magtig zyn, gelegentheid verschaft tot de oeffening van den Hervormden godsdient; met byvoeging, dat hem daar toe buiten dien was voorgekomen een sterk heerschende begeerte onder veele voorname lieden, en dat hy daarom, als de eenigste leeraar ter deezer plaatse wezende, die de gemeente deezen dienst zoude konnen toebrengen, zig verpligt en aangespoort vond zig daar toe dienstvaardigst aan te bieden, indien deeze regering in zyne pogingen genoegen geliefde te neemen en hem toestaan om de veertien dagen, zonder krenking van zyne gewone predikdienst in de Nederduitsche gemeente, een Fransche predikbeurt in de hospitaals kerk te mogen waarnemen, waar van hy vermeende geen ongegronde vrugten te gemoet te mogen zien; waar over gedelibereert zynde, zo is, geconsidereert de iterative aanzoeken van diverse liefhebbers der Fransche taal en de bereidwillige aanbieding van d[s] Vermeer om het woord Gods nu en dan in die taal te verkondigen, by meerderheid van stemmen goedgevonden en verstaan zyn Eerwaarde toe te staan om, onvermindert zyne ordinaire predikbeurten in de Nederduitsche taal, alle veertien dagen, des voormiddags, in de hospitaals kerk in het Fransch te mogen prediken.

7 Mei. *Bepaling van het salaris, verschuldigd voor »het instellen en doen affigeren van ider stel biljetten »tot het vendiceren van vaste goederen".*

Op de vrage van den heer Raad extra-ordinair en directeur van de bànk courant en bank van leening, Hendrik van Stockum, welke onkosten mogen worden opgebragt voor het schryven en affigeren van ider stel biljetten tot den verkoop van vaste goederen, die, by de bank van leening beleent zynde, met voorkennisse van den eigenaar ter verkoop aangeslagen, dog, voor dat de venditie gevolg neemt, afgelost worden en waar van den verkoop dus geen voortgang heeft; in aanmerking genomen wezende, dat daar omtrend tot heeden geen vaste

bepaling is gemaakt en door de respective venduhouderen in deezen ook op geen egalen voet word te werk gegaan, alzo, volgens de gedrukte en den 3^{en} May 1763 aan deeze tafel geapprobeerde salaris lyst, den secretaris en deurwaarder van justitie daar voor mogen genieten te samen rd^{s} 5 : 6, den gezworen klerk en bode van Weesmeesteren daar en tegen maar rd^{s} 2 en den secretaris en bode van Boedelmeesteren weder wel rd^{s} 11 : 24, zonder dat by de evengemelde salaris lyst of by de statuten van Batavia is gestelt, hoe veel de stads vendumeesters, nevens den boekhouder, secretaris en pandbewaarder der beide banken, voor die ongelden in rekening mogen brengen; zo is goedgevonden en verstaan voor het vervolg te statueeren, gelyk gestatueert word by deezen, dat door de secretarissen der respective collegien van justitie, als ook die van Weesmeesteren, Boedelmeesteren, commissarissen van de bank courant en bank van leening, den curator ad lites en de stads vendumeesteren of, in het generaal, door alle de geene, die, uit hoofde hunner bedieningen, gewettigt zyn tot het houden van publieke verkopingen, zonder onderscheid, altoos zal mogen worden opgebragt en genoten voor het instellen en doen affigeren van ider stel biljetten tot het vendiceren van vaste goederen, het zy den verkoop gevolg neemt of niet, vyf ryxd^{s} en zes stuivers of even zo veel, als daar voor by de gedrukte salaris lyst aan den secretaris van justitie is toegelegt, en niet meer.

Zie ook 6 October 1783.

18 Mei. *Wijziging van het bepaalde op* 5 *Augustus* 1768 *nopens het vergoeden van tekortkomingen in de kas van Boedelmeesteren.*

Is goedgevonden en verstaan de resolutie van den 5^{en} Augustus 1768, waar by niet alleen den president en vice-president in het collegie van Boedelmeesteren, maar ook een ider der leeden, verantwoordelyk zyn verklaart voor het agterstal van hunnen secretaris in der tyd, indien zy meer als de by die resolutie

bepaalde somma van vyff duizend ryxdaalders onder zyne beheeringe laaten, weder in te trekken en voor het vervolg te statueren, gelyk gestatueerdt word by deezen, dat voortaan den president en vice-president in het collegie van Boedelmeesteren, die ingevolge het gearresteerde op den 10[en] Maart 1750 ider een aparte sleutel van de geldkist onder hunne bewaring moeten houden en gevolglyk in staat zyn dagelyx accuraat na te gaan, hoe veel penningen onder den secretaris berusten, even als pro dato van het op den 5[en] Augustus 1768 aan deeze tafel genomen besluit, alleen aansprekelyk zullen zyn en uit privé beurse vergoeden moeten al, het geen den secretaris van dat collegie op zyne administratie te kort mogte komen, ingevalle zy, het zy voorwetende of uit gebrek aan toezigt, van ontvangen vendu penningen of andere boedel gelden groter somma onder hem laaten verblyven als de daar voor gestelde vyf duizend ryxd[s].

De onchristen leden van het collegie van Boedelmeesteren hadden bij rekest om deze wijziging verzocht, vermits zij alle contrôle van den secretaris op den president en vice-president moesten laten aankomen, doordien zij de in de Nederduitsche taal gestelde verantwoording-stukken niet konden lezen, noch verstaan. Zij beschouwden zich slechts als »uitleggers en verklaarders van de wetten, by hunne natien gebruikelyk".

21 Mei. *Bepaling, dat de translateur voor de Javaansche taal te Batavia 3 en die voor de Maleische taal 4 klerken moyten hebben, »buiten de leerlingen, die van »tyd tot tyd by hun worden geplaatst".*

28 Mei. *Instructie voor de Archivarissen ter generale secretarie.*

Art. 1. De archivarissen zullen dagelyks, des voormiddags van 7 tot 11 en des namiddags van 4 tot half 6 uuren, sig

moeten laaten vinden op de archivarie, ten dienste van al en een iegelyk.

Art. 2. Ook zal een van hun beiden des Zondags, voor- en nademiddags, binnen moeten wesen, om te voldoen de requisiten, die somwylen op dien dag gedaan zoude kunnen worden.

Art. 3. By ziekte van de beide archivarissen zullen den marginalist en korte notulist by tourbeurten teffens als archivarissen fungeeren en de in desen vervatte ordres prompt observeeren.

Art. 4. De papieren, die den eersten gesworen klerk om de aangelegenheids wille mogt goedvinden daar te laten collationeeren, zullen zy behoorlyk nasien, dog niet verpligt zyn eenig copieerwerk van hem of zynen adjunct te accepteeren buiten speciaal bevel van den heer Gouverneur Generaal.

Art. 5. Geene papieren, welke op de archivarie gevonden worden, hoe ook genaamd, sullen buiten voorkennisse van een der archivarissen mogen worden weg genomen ofte weder geborgen, nog door de gesworе of andere klerken, maar dese zullen deselve moeten vragen van en weder te rug geeven aan de archivarissen, om voor te komen, dat deselve in gene verkeerde locquetten worden gelegd.

Art. 6. Wanneer de papieren te rug ontvangen worden, zullen de archivarissen, alvorens deselve te bergen, de losse of ontramponeerde bondels door den boekhouder weder behoorlyk laten inbinden en voorsien.

Art. 7. By ontdekking van witte mieren of andere, schadelyke insecten in de papieren sullen deselve daar van gesuiverd en tegen den verderen indrang de facto de nodige behoedmiddelen in 't werk moeten worden gesteld.

Art. 8. De vertrekken zullen ten minsten twee maal ter week moeten geveegd en de locquetten, zoo veel mogelyk, van stof gesuiverd worden door een van d'Edele Comp^s^ lyfeigenen, die ten dien einde de archivarissen zal ten dienste staan.

Art. 9. De archivarissen zullen zorgen, dat de vensters der vertrekken by hun gesloten worden, op dat de papieren, die

na by de vensters leggen, door de ingedreeven wordende reegen niet bedorven raken.

Art. 10. Indien op de eene of andere plaats eenige de minste leckagie mogt worden bespeurd, die aan de papieren nadeel zoude kunnen toebrengen, zullen de archivarissen daar van terstond kennis geven aan den eersten gesworen klerk, ten einde door hem ordre worde gesteld, dat de nodige voorsiening daar omtrend spoedig gevolg neme.

Art. 11. Den eersten gesworen klerk of, by desselvs absentie, zynen adjunct, zal ten minsten een maal ter week alle de vertrekken en locquetten, waar papieren geborgen worden, moeten nasien en, by bevinding, dat de ordres in deesen niet behoorlyk zyn agtervolgd of dat de archivarissen buiten wettige redenen zig hebben g'absenteerd, daar van kennisse moeten geven aan den heer Gouverneur Generaal, op dat daar tegen zodanige maatregulen kunnen worden genomen, als hoogstdeselve mogt komen goed te vinden.

Zie ook 30 Maart 1784 en 24 April 1792.

10 Junij. *Instructie voor den afslager van de vischmarkt.*

Art. 1. De afslager, die teffens opsiender der vismarkt is, zal dagelyks van 7 tot 12 uuren en van 3 tot 6 uuren op de vispasser present moeten zyn.

Art. 2. Het zal hem vry staan den afslag door een ander te laten doen, mits het selve duidelyk en langsaam geschied, na de zin der verkopers.

Art. 3. De vis, die ter verkoop werd gebragt, zal direct moeten afgeslagen worden, zonder een oogenblik uitstel.

Art. 4. Van de hier thuis horende vissers geniet de pagter van ieder rd^r^ . . . . 2 stuivers.
en den afslager voor de contante betaling . . . . 2 »

Art. 5. Van de vreemden en Wetangers geniet den pagter van ieder rd^r^ . . . . 4 »
en den afslager voor de prompte betaling . . . . 2 »

Art. 6. Dewyl ider visser zyne langanan of leverancier

heeft, welkers jongens de vis opdragen en anjing ayer genaamd worden, die gemeenlyk veele vis steelen en bederven, zullen de langanans voor hunne jongens moeten instaan en de genen, die zig daar aan schuldig maken, opgevat en by den Balliuw gebragt worden.

Art. 7. Den pagter zal de vaartuigen niet mogen visiteren of in deselve gaan, ten zy hy gegronde suspitie van smokkelary mogt hebben, in welk geval hy zig by den Balliuw zal moeten adresseren.

Art. 8. Aan ieder visser, die met een vis praauw ter markt komt, zal het vry staan voor vier en twintig stuivers aan vis tot huis gebruik mede te nemen zonder iets te betalen.

Art. 9. Den afslager zal maandelyks aan den heere Gouverneur Generaal en den president van Schepenen een schriftelyk berigt moeten geven van de quantiteid verse en droge vis, die dagelyks op de markt verkogt is en wat daar van aan pagt en voor de afslager betaald is.

21/25 Junij. *Publicatie wegens de bevestiging door den Prins van Oranje, als opper-bewindhebber van de O. I. Compagnie, van de verkiezing door den Raad van Indië van R. de Klerk tot Gouverneur-Generaal.*

Zie bij 7/12 Junij 1777.

6 Julij. *Last op den Water-fiscaal en de Sjahbandar te Batavia alle ter reede verschijnende burger- en andere particuliere vaartuigen, komende van Ambon en Banda, in persoon »ten allernaukeurigsten te visiteren".*

Van hunne bevinding moesten zij telkens aan den Gouverneur-Generaal rapporteren.

16 Julij. *Voorschrift voor den Curator ad lites nopens het crediteren van overleden Compagnie's dienaren.*

Na resumtie van een door den heer Directeur Generaal binnen gebragte ordonnantie, door den curator ad lites aan

zyn Edelheid ter tekening gepresenteert, tot den ontvangst in Comp^s kasse van ducatons $3273^{49}/_{801}$, uitmakende het rendement van de in het boekjaar 1778/9 onder zyne administratie gekomen boedels van Comp^s dienaren, ten einde vervolgens, een ider voor zyn aandeel, by de loge- en guarnisoen boeken, de ducaton tegen twee en zeventig stuivers gerekent, te crediteren; is goedgevonden en verstaan den curator ad lites te ordonneeren zig in het crediteren van Comp^s overleeden dienaren, voor het saldo hunner nalatenschappen, te reguleeren na het geen ten opzigte der assignatien op Nederland is besloten by resolutien deezer tafel van den 18^en January en 26^en February laatstleeden en, dien conform, het ten goede brengen by de soldy boeken tweeledig te doen, te weeten: met uittrekking van de somma tot twee en zeventig en tot zeventig stuivers de ducaton, met byvoeging van de expresse conditie, dat de geinteresseerdens zig zullen moeten te vreden houden met den ontvangst van zeventig stuivers voor de ducaton, ingevalle de heeren Majores niet mogten goedvinden de afbetaling tegen twee en zeventig stuivers de ducaton te laaten gevolg neemen; met last teffens om, nopens de ordonnancien en wat daar toe betrekking heeft, zig te rigten naar de dientwegen overgegeven modellen van den eersten suppoost op het comptoir van den heer Directeur Generaal, vermeld by resolutie van den 26^en February passato.

In gevolge besluit der Regering van 17 Augustus 1780 is dit voorschrift aan alle kantoren van de Compagnie medegedeeld, met last »de voorschreeven order, een ider in den haare, »prompt te doen observeeren en wyders den berigter te »qualificeeren by de soldy boeken van alzulke comptoiren, »alwaar zulks is versuimt, by dies verzending naar Nederland »daarvan notitie te doen".

16 Julij. *Herstelling van de pennisten-tafel in het kasteel Batavia.*

Door den heer Gouverneur Generaal weder binnen gebragt

zynde het door zyn Edelheid in 1776 geformeert en ter resolutie van den 21en May desselve jaars ingeschreven plan tot de herstelling van de groote of generaale tafel voor de pennisten binnen dit casteel, verzelt van eenige door zyn Edelheid tot suppletie van dat plan ten papiere gebragte poincten, vervattende de schikkingen, die zouden dienen te worden gemaakt, wanneer de heeren Raaden mogten goedvinden zig te conformeeren met zyne Edelheids ter deezer occagie herhaalde propositie tot het op nieuw introduceeren der voorschreven tafel op eene gereguleerden voet, 't geen hoog denzelven vermeende niet langer uitgestelt te konnen blyven, indien men de respective schryfcomptoiren binnen wynig tyd niet geheel ontbloot wil zien van bequaame Europeesen en daar door in de verlegentheid geraken om een enkeld boek opgemaakt of gevisiteert te krygen; heeft welmelde zyn Edelheid de vergadering teffens voorgestelt, dat, ofschoon ter sessie van den 21en May 1776 was geoordeeld, dat de uitlevering van voormelde plan zo min aan het oogmerk zoude beantwoorden, als de heilzame schikkingen, die by de eerste opregting der gemelde tafel en vervolgens waaren gemaakt, en daar om by meerderheid van stemmen besloten het zelve niet te amplecteren, egter niet kan gezegt worden de salutaire instelling der meermelde tafel van geen nut geweest of tegen de verwagting uitgevallen te zyn, maar het tegendeel veel eer blykt, als men reflecteert, dat die by resolutie van den 3en November 1640 opgerigte tafel van dien tyd af altoos heeft stand gehouden tot den eersten October 1765, toen dezelve, op een ingediend berigt van het overleeden opperhoofd van het generaale soldy comptoir, Thomas Fredrik Wannemaker, vernietigt is geworden en zyn Edelheid zig mits dien, om veele arme assistenten, die zig allerbeklagelykst moeten behelpen, ordentelijk voedzel te bezorgen, verpligt hadde gevonden hoog deszelfs consideratien en bedenkingen andermaal voor de vergadering open te leggen, ten einde daarop een finaal besluit te neemen, met byvoeging verder, dat den vaandrig en bakmeester in het guarnisoen, Dominicus Froschard, op zig wilde neemen als schafmeester te fungeeren.

Waar op gedelibereert en in overweging genomen wezende, dat de redenen, door zyn Edelheid tot het herstellen der pennisten tafel geallegeert, zeer gegrond zyn en de ondervinding wegens de gebrekkige staat van genoegzaam alle schryfcomptoiren, voor zo verre de Europeese klerken en pennisten betreft, genoegzaam aantoont de noodzakelykheid om zulks, hoe eer hoe beter, gevolg te doen neemen; zo is goedgevonden en verstaan met primo September aanstaande weder op te regten een groote of algemeene pennisten tafel binnen dit casteel.

Op den 12den Augustus 1779 is dientengevolge gepubliceerd het navolgende:

REGLEMENT *voor den bakmeester van de groote tafel binnen dit kasteel, om teffens te dienen tot een ordonnancie voor de geene, die aan dese tafel zullen komen spyzigen.*

Art. 1. Alle pennisten, zo die op de schryfcomptoiren binnen dit kasteel, als op die in de stad zyn bescheiden, zullen de vryheid hebben om van dese gemeenen tafel te mogen profiteeren en in de vertrekken boven de loge te wonen, onder de restrictien, daar omtrend in desen te maken, en mits de geene, die daar toe genegen zyn, voor den eersten dag der maand daar van kennisse geven aan den bakmeester, op dat hy ter behoorlyke tyd moge weten, voor hoe veel personen hy spyse moet doen bereiden.

Art. 2. De pennisten, die niet aan deeze gemeene tafel spyzigen, het zy sy in de loge logeeren of niet, zullen hun kostgeld moeten laten staan, mitsgaders boven dien nog aan subsidie 38 1/5 stuivers ter maand, t'samen uitmakende vier rds, die den bakmeester 's maands uit het kostgeld comptoir zal ontvangen, dog waar van hy aan ieder tafelgast zal moeten uitkeeren 1 rdr of 48 stuivers voor toebak-, kousen- en schoenen geld, wanneer voor den bakmeester zullen over-

schieten drie rd[s] ter maand, buiten de na te meldene randsoenen en andere verstrekkingen, die hy uit Comp[s] pakhuisen zal genieten.

Art. 3. De bakmeester zal 's maandelyks, tegen betaling van de inkoops prys, uit Comp[s] pakhuis genieten een picul of 125 ℔ coffy boonen en tien ponden mostert saad; wyders zal de Comp[e] alleen bekostigen en jaarlyks aan den bakmeester zonder betaling laten verstrekken voor twaalf tafel gasten en, ingevalle het getal groter is, als dan naar evenredigheid der meerderheid:

6 vaten boter,
6 leggers Caabse wyn,
1250 ponden poeder suiker,
6 p[s] guinees, gemeen gebleekt,
24 ℔ speceryen,
72 » peper, zwarte,
1 halve legger } in ruiling,
1 » aam } in ruiling,
6 water balies } in ruiling,
6 emmers } in ruiling,
36 vadems brandhout,
12 grote manden,
12 dubbelde manden,
12 enkelde manden,
3 potten wit kalk,
6 wit quasten,
1 houte ladder,
1 grote kopere soeplepel } in ruiling,
1 » » braadpan } in ruiling,
het repareeren der kopere combuis goederen,
3 tinne vlakke schotels,
1 » soepschotel,
3 » pierings, vlakke,
2 » lepels,
2 mostert potjes,
3 » lepels,

2 peperdoosjes,
1 ysere hout byl,
1 » asschop,
2 » kapmessen,
7680 ℔ ryst voor twaalf tafelgasten en vier koelies à 40 ℔ ieder ter maand,
360 kannen arak,
360 » klappus oly,
120 » olyven oly,
144 » azyn, Hollands,
180 » » inlands,
48 maaten zout, inlands,
9 ℔ kattoen,
100 stuks porceleinen en *f* 439 : 5 : —, Indisch geld, aan contanten voor vier koelies à 6 stuivers ider 's daags, nevens de nodige tafels en stoelen, die uit het ambagts quartier zullen worden verstrekt, alwaar de onbekwaam of onbruikbaar rakende ook gerepareerd of tegen nieuwe verruilt konnen worden.

Art. 4. Den bakmeester zal daarentegen alles behoorlyk moeten schoon houden, in ider kamer des avonds een lamp doen branden en zig in het opdisschen der spyzen, zo veel immers mogelyk zy, moeten reguleeren na de volgende bepaling, en dus moeten aanrigten:

alle morgens koffy en een boterham;

Sondag 's middags vlees- of hoender soep en gebrade vleesch met groente;

's Maandags en Donderdags vis met aardappelen of gebrade hoenders en salade;

Dingsdags en Vrydags pekel vlees en podding of snert en gepekeld vlees;

Woensdags en Zaturdags vlees, hoenders- of vis kerry, dan wel eenden en salade;

's nademiddags alle dagen thee, des avonds pindang, kerry, salade met gebakke vis of iets diergelyks;

voorts ryst, brood en boter naar genoegen, zo veel pons des 's middags en 's avonds over tafel, als een ieder drinken wil,

en buiten des aan elke tafel gast een halve boutelje Caabse wyn daags.

Art. 5. Ter voorkoming van alle disorder en nakoming van een welgeschikte en ordentelyke levenswyze der aan dese tafel spyzende gasten zal door een der baasen van de respective schryfcomptoiren binnen dit casteel dagelyks gedurende het middagmaal, van elf tot twaalf uuren, by beurten het opsigt moeten worden gehouden, te weten: van de generale secretary door den 1en gesworen klerk en zynen adjunct, van het negotie comptoir door den negotie boek- en factuur houder, van het comptoir generaal en de generale visite de op ider comptoir bescheiden twee eerste suppoosten, uit de loge door den visitateur der soldyen, de guarnisoens-, loge-, hospitaals- en inlands militaire soldy boekhouders, mitsgaders den kassier der kostpenningen, die ook zullen moeten letten, dat het middagmaal door den bakmeester, naar de voorsz. bepaling, precies en naar behoren worde opgedischt en dat de spyse in haar zoort wel en goed geprepareerd zy.

Art. 6. Den bakmeester zal ook gehouden zyn de keuken en gereedschappen, daar in gehorende, de tafels, aan dewelke word gespyzigd, en de plaats der spysing zelfs, zo wel als de kamers der pennisten, altyd zuiver en schoon te doen houden en behoorlyk zorge te dragen, dat de kopere pannen, etc. twee maal des jaars of, na bevinding van noodsakelykheid, vertint worden, ter voorkoming, dat de spyse niet in onvertinde of van 't tin ontblote kopere pannen, enz. klaar gemaakt worde.

20 Julij *Afschaffing der betrekking van stads-docter te Batavia.*

Op de propositie van den heer Gouverneur Generaal is goedgevonden en verstaan de vacant geraakte dienst van stads doctor niet door een afzonderlyke bediende meer te vervullen, maar by deese occagie te introduceren en voor het vervolg te laaten stand houden het gearresteerde by resolutie

deezer tafel van den 2[en] May 1769 en dus, zo als sedert primo deezer ter order van zyn Edelheid bereets is in agt genomen, het geen ten aanzien der lyderen in de boeien van den Raad van justitie en van Schepenen te verrigten valt, zo wel omtrend het interne, als externe, voortaan te laaten waarnemen door den stads chirurgyn en in het Chinesche hospitaal door den opperchirurgyn van de wees- en armhuisen, onder toelegging aan den eersten, boven zyne presente jaarwedde, van twee honderd ryxd[s] 's jaars uit de stads kasse en vyftig ryxd[s] in het jaar aan den laatsten uit de inkomsten van Boedelmeesteren der Chineesen en andere onchristene sterfhuisen, mitsgaders aan den stads chirurgyn, by het visiteeren van lyken op order of ter requisitie van den Raad van justitie en Schepenen, ter zyner assistentie toe te voegen den tweeden practisyn in het binnen hospitaal, dan wel, by dies absentie of indispositie, den op hem volgende practisyn.

10 Augustus. *Last op de buiten-kantoren, »wanneer »Moorsche zeevarende door ziekte of om andere redenen »aldaar verblyven, zulks by de monster-rollen bekend »te stellen".*

10 Augustus. *Voorschriften nopens de behandeling van Moorsche zeelieden in dienst van de Compagnie.*

In aanmerking genomen zynde, hoe men nu en dan van ter zyde wel heeft vernomen, als of de Moorsche zeevarenden, die jaarlyksch herwaarts worden gezonden of op de scheepen en vaartuigen zyn bescheiden, niet altoos worden behandelt met die bescheidentheid en redelykheid, als het betaamt, maar hen integendeel veeltyds door den gemeenen man worden toegevoegt scheld woorden, die voor hen aanstotelyk en beledigende zyn; zo is, om daar tegen in het vervolg te voorzien en teffens zorge te dragen, dat die menschen in haare gage en randsoenen niet worden verkort, goedgevonden en verstaan, niet alleen de Sourattesche ministers te gelasten de overheden

der van die directie retournerende schepen by een aparte ordonnancie de nodige waarschouwing te doen en de vereischte zorge en oplettendheid aan te bevelen tegen alles, wat dat zeevarend volk billyke reden tot klagten zoude konnen geven, onder voorhouding, dat men daar omtrend hier onderzoek zal doen en, by bevinding van het contrarie, de overtreding in deezen naar verdienste straffen, maar den commandeur en opper-equipagemeester ook te demandeeren nauwkeurig toezigt te draagen, dat de Moorsche zeevarenden, op de schepen en vaartuigen, in het land varende, bescheiden, met een gepaste discretie worden getracteert; en hem daar en boven, al mede by een schriftelyke ordonnancie, te recommanderen waakzaam en attent te zyn, dat de verstrekking der gage en maandelyksche randsoenen aan den gemenen man behoorlyk en zonder de minste afkorting geschiede; onder bedreiging, dat men, by ontdekking van het tegendeel, de gevolgen van een diergelyk onbetamelyk gedoente zal laten voor de geene, die zig daar aan schuldig hebben gemaakt, en hen, buiten des, naar merite doen straffen.

En zal van deeze order de Sourattesche ministers ook kennisse worden gegeven, in vertrouwen, dat door het bekent maken van die precautien de Moorsche zeelieden te eerder geanimeert zullen konnen worden om zig in den dienst van de Comp^r te engageren en de ministers dus aanleiding krygen om beter volk te bezorgen, als men jaarlyksch van daar bekomt.

16 Augustus. *Last op de practizijns zorg te dragen, dat aan de processen, door hen gevoerd voor het college van Schepenen, geene stukken ontbraken.*

Op het te kennen geeven van den WelEdelen heer president, dat den gesworen klerk, Frans Hakker, had gedoleert wegens de slordigheyd en onagtsaamheyd van de meeste der practisyns omtrent het behoorlyk besorgen van notulen en andere stucken, tot de processen behoorende, waar door hy dikwils in verlegendheyd geraakt om deselve te fourneeren; zoo wierdt, om

hier in te voorsien, verstaan de gesamentlyke practisyns staande deese vergadering te gelasten, dat zy, ter voorkooming van verhindering in het fourneeren van processen, moeten zorgen, dat geen documenten, hoe genaamt, aan deselve ontbreeken, op poene, dat, in zoo een geval, van zodanige stucken voor hun reekening copyen zullen werden gemaakt en by de processen gevoegt; welk besluyt illico aan hun wierdt gecommuniceert, waar aan zy gesamentlyk beloofden te zullen obedieeren; voorts is verstaan hier van by de blaffert notitie te houden.

17 Augustus. *Intrekking van het bepaalde op* 12 *Februarij* 1754 *nopens het aanrekenen aan de buiten-kantoren van houtwerken tegen dubbelen prijs.*

In aanmerking genomen wordende, dat door de dubbelde aanrekening Batavia geheel oneigen met een capitaal avans word gefavoriseert op alle de houtwerken, die van hier worden afgezonden, en daar en tegen de hoofdrekeningen der respective comptoiren, alwaar het hout emploi moet vinden, door deeze chimericque winst zo veel te meer worden bezwaart, zonder dat men eenige reden daar voor kan uitdenken, ten waare het oogmerk van het genomen besluit tot de voorschreven dubbelde aanrekening mogte zyn geweest door dat middel te beletten het gebruik van Comp^s houtwerken tot particuliere werken, daar nogtans op eene andere wyze gevoeglyk in kan worden voorzien; zo is, na deliberatie over dat onderwerp, goedgevonden en verstaan van de resolutie, den 12^{en} February 1754 aan deeze tafel genomen om de houtwerken met dubbelde prysen naar de buiten comptoiren aan te rekenen, te resilieren, gelyk daar van geresilieert word by deezen; en is voorts besloten de aanrekening van alle houtwerken, zonder onderscheid, by verzending naar de buiten comptoiren, te laaten geschieden naar het waare kostende, enkeld bezwaart met de ordinaire twee procento Bataviasche ongelden; dog de ministers en bedienden op alle de respective comptoiren van de Comp^e in Indie door extract deezes circulair te interdiceren eenig hout-

werk, hoe genaamt of hoe gering ook, aan particulieren, niemand uitgezondert, af te staan of tot eenig ander werk te emploieeren als ten dienste van de Comp^e; en den visitateur generaal te gelasten attent te zyn, dat dit interdict niet overtreden worde of, by bevinding van het contrarie, zyne ontdekkingen ten eersten te brengen onder het oog deezer regering.

19 Augustus. *Voorschrift nopens »minderheeden op »peper".*

De heeren Majores, oordeelende, dat de minderheden op peper, schoon men die tegen de verkoopswaarde laat vergoeden om de scheeps overheden alle gelegentheid te benemen van daar mede, tot prejudicie van de Comp^e, een verkeerde uitweg te zoeken, niet behoren te worden gepasseert, ten zy alvorens blyke, dat die te kort komingen door geen ongeoorloofde middelen of weegen zyn veroorzaakt; zo is goedgevonden en verstaan deeze remarque hunner Edele hoog agtbare in zulke gevallen tot schuldige narigt te laaten strekken en de ministers en bediendens op de respective comptoiren van de Comp^e te gelasten zig daar naar ook te reguleren.

19 Augustus. *Voorschrift nopens reparatiën en verstrekkingen te Batavia aan Compagnie's vaartuigen, op de buiten-kantoren gestationeerd.*

Vermits hiermede volgens Heeren XVII^{nen} veel fraude gepleegd werd, vond de Indische Regering goed: »aan den equipagie-boekhouder te Batavia te demanderen van alles, wat tot herstelling, toetuiging of anderzints aan de successive ter deezer hoofdplaatse van elders verscheinende barken, sloepen of pantjallings word bekostigt, telken reise een distincte specificatie te formeren en, voor het vertrek der vaartuigen, ter generale secretary te bezorgen om onder Compagnies papieren verzonden te worden naar de plaatsen, daar dezelve thuis horen; en de ministers en bedienden op de respective comptoiren van Indie,

door toezending van extract deezes, circulair te gelasten, direct by de aankomst van vaartuigen, voor dewelke hier eenige ongelden, hoe gering ook, zyn opgebragt, derzelver gesteltheid door deskundige lieden op het aller nauwkeurigste te laaten opnemen en, zo verre mogelyk, te doen nagaan, of de reparatien en verstrekkingen, by de specificatie van den equipagie boekhouder vermeld, konnen worden bevonden wezentlyk en naar vereisch daar aan te zyn gedaan, mitsgaders van hunne bevinding by eerst voorkomende gelegentheid een distinct berigt te suppediteren aan deeze regering.

Wyders, voor het verzenden van vaartuigen herwaarts, die almede exact te laaten visiteren en van derzelver constitutie, het zy by de brieven of by een afzonderlyk berigt, desgelyksch succint verslag te doen".

20 Augustus. *Bepaling, dat boedel-redderaars slechts door de Regering op hun verzoek ontslagen konden worden.*

Is goedgevonden en verstaan ter schuldige narigt aan te nemen en in observantie te houden het gestatueerde door de heeren Majores, dat niemand, die tot executeur van eenen boedel is aangesteld, daar van op zyn verzoek mag worden ontslagen dan door deeze regering, na alvorens, des goedvindende, daar op te hebben ingenomen het berigt van den Raad van justitie of van Schepenen; en de administratie, in de gevallen, wanneer 'er geen meer executeurs by testament zyn benoemt, moet worden gedefereert aan den curator ad lites, dan wel aan de weeskamer, naar mate de boedels zouden zyn gedevolveert, indien de testateuren ab intestato waaren overleden, ten waare Comp[s] interest mogt vorderen van deeze order in het assigneren der boedels af te gaan en de redenen daar van als dan moeten worden gebragt onder het oog hunner Edele hoog agtbare; dog hoogstdezelve by de rescriptie eerbiedigst in consideratie te geeven, dat van het accepteeren van executeurschappen, anders als vrywillig, steeds en altoos uit-

gesloten zyn geweest de heeren Gouverneur en Directeur Generaal, nevens de heeren Raaden van Indie, en men vermeent, dat daar omtrend, ten opzigte van het lichaam der hooge regering, wel eene goedgunstige uitzondering zoude mogen blyven stand grypen, zo als met gevoeglykheid kan geschieden, te meer uit het tegendeel of eene onbepaalde vryheid voor een ider om een Raad van Indie in zyne zaaken te mogen stellen niet dan hatelyke ongeschiktheden konnen voortspruiten, byzonder tegenwoordig, dat, volgens resolutie van den 24^en February 1778, weder afgeschaft is de order voor de notarissen van den 24^en December 1773 om zig by het maken van testamenten te inquireren, of de tot executeuren en voogden benoemt wordende personen die last op zig willen neemen; met verzoek, dat het hunne Edele hoog agtbare mag behagen het lichaam der hooge regering van die enkelde bepaling te eximeren, onvermindert het observeeren der order in cas van ontslag nopens de administatie der boedels, hier vooren genoteert.

Voorts is verstaan van de voorschreven order der heeren Majores en het geen in agt moet worden genomen, wanneer het bedenkelyk voorkomt, of de aangestelde executeurs de administratie wel kan worden toevertrouwt, als ook, indien de executeurs, het zy door den dood of door absentie, worden verhindert de administratie te aanvaarden, dan wel hun ontslag by den regter verzoeken, en waar op Weesmeesteren zullen hebben te letten by het presenteeren van soldy rekeningen, gehorende tot boedels, welke niet, uit hoofde van dat ampt, onmiddelyk aan hun zyn vervallen, een volledig extract uit hunner Edele hoog agtbare missive te laaten afgeven aan den Raad van justitie deezes casteels, het collegie van Schepenen, Weesmeesteren en den curator ad lites, met order om het voorgeschrevene daar by, een ider in den haaren, voor zo verre zy daar toe betrekking hebben, schuldpligtig na te komen.

En dewyl hunne Edele hoog agtbare aan deeze regering gedefereert hebben gelaten om een gelyke order voor de buiten comptoiren te beramen, zo is teffens goedgevonden en verstaan

de ministers en bedienden op de respective comptoiren van de Compagnie in Indien, onder toezending desgelykscli van een volledig extract uit meermelde missive, dit poinct betreffende, te gelasten in de daar by aangevoerde gevallen op denzelven voet te handelen en doen handelen, als hier ter hoofdplaatse moet worden gedaan, in zo verre de constitutie van ider plaats afzonderlyk eenigzints zal toelaaten.

Zie ook 11 Julij 1783 en 20 April 1787.

20 Augustus. *Verbod voor vreemde Europeanen te Batavia goederen te verkoopen, welke Compagnie's zeevarenden in hunne gepermitteerde kisten aanbrachten.*

Dit verbod is afkomstig van Heeren XVII^{nen}.

20 Augustus. *Vergunning voor »Chinasche jonklieden" en op Batavia handelende ingezetenen van Macao voor particulieren Chinesche goederen aan te voeren.*

Anderen mogten zulks niet doen.

20 Augustus. *Verpachtiging van de uitgaande regten op suiker en arak.*

Dewyl de heeren Majores bedenking dragen, of de by secreete resolutie van den 7^{en} April 1774 gestatueerde order voor den sabandhaar om, by weege van recognitie, voor de Comp^{e} te heffen vyf agtste ryxd^{r} van ider picul poeder- of kandy suiker en twee ryxd^{s} voor ider legger arak by den uitvoer, zekerheid genoeg geeft, dat de voorzegde recognitie altoos en buiten benadeling van de Comp^{e} zal worden voldaan, en deeze regering uit dien hoofde recommanderen, indien het tegendeel mogte zyn bespeurd of in het vervolg nog worden ontdekt, als dan nader in overweging te neemen, of niet beter zoude zyn, met afschaffing der voorschreven recognitie, den tol op die beide voormelde articulen pro rato te verhogen en of dit middel geen meerder securiteid aan de maatschappy zoude verschaffen, mitsgaders hunne Edele hoog agtbare het nodig berigt daar

van te doen toekomen; zo is, hier op gedelibereert en in aanmerking genomen zynde:

dat den sabandhaar, contrarie de onderstelling der heeren Majores, by een ruimen uitvoer van suiker en arak door vreemden byzonder is geinteresseert;

dat Compagnies onderhorigen (de scheepsoverheden, voor zo verre hunne gepermitteerde lasten betreft, alleen uitgezonderd) die beide articulen in geen naamwaardige parthyen mogen vervoeren zonder voor af bekomen licentie deezer regering;

dat, niet alleen den sabandhaar en den pagter, maar ook alle de officieren van justitie, verpligt zyn te waaken tegen den uitvoer door vreemden van een groter quantiteid goederen, hoe ook genaamt, als hun speciaal is toegestaan en de daar toe betrekkelyke besluiten deezer tafel aanwyzen;

dat men tot heeden niets vernomen heeft van trouwlose omwegen of quade practyken om de maatschappy de bepaalde recognitie te onthouden, dog des onaangezien, om het zekere uit het onzekere op te speuren, een preuve zoude konnen worden genomen om het heffen van die geregtigheid publiek te verpagten, ten einde te ontwaren, welk van die twee middelen het praeferabelste en voordeligste voor de Compagnie moet worden gehouden;

overzulks goedgevonden en verstaan de by resolutien van den 7en en 22en April 1774 aan den sabandhaar en water fiscaal gedemandeerde invordering van dertig stuivers voor den uitvoer van ider picul suiker en twee ryxds van ider legger arak met ultimo December deezes jaars te laaten cesseren en het collegie van Schepenen op te dragen de meermelde geregtigheid tegen het uiteinde van het thans lopende jaar voor anno 1780 by publieke opveiling ten behoeven van de Compagnie te verpagten.

20 Augustus. *Toekenning aan de administrateurs van het kleederen-pakhuis te Batavia van een ducaton voor elk, in dat pakhuis opgeslagen, particulier pak lijnwaden.*

Reflexie geslagen wordende, dat de lywaat pakken, die voor

particulieren van de West van Indie worden aangebragt, sedert het openstellen van den handel in dat articul tot nog toe altoos in de Westzydsche negotie pakhuisen zyn geborgen en gebleven tot na het betalen in Comp^s kasse van de bepaalde recognitie, daar nogtans in het nieuwe kleden pakhuis een genoegsame ruimte daar toe is te vinden en de bedenkelykheid omtrent het aangelegen poinct van de speceryen allezints vorderd de administrateurs, zo veel immers doenlyk, te ontslaan van al het geen eenigzints hinderlyk zoude konnen zyn om eene gedurige, attente toezigt op deeze, zo pretieuse koopmanschap te vestigen; zo is goedgevonden en verstaan de voorschreven particuliere lywaat pakken voortaan, in stede van in de Westzydsche negotie pakhuisen, te laaten opslaan en tot den afhaal door de eigenaars doen bewaren in het nieuwe kleden pakhuis, onder toelegging aan de administrateurs voor hunne moeite van een ducaton voor ider pak, ten laste van de eigenaars, waar mede zy zig zullen moeten vergenoegen, zonder uit dien hoofde een enkelde koely meer te mogen opbrengen, als tegenwoordig geschiet, dat wel expresselyk word verboden by deezen.

27 Augustus. *Bezuinigingen bij het binnen-hospitaal te Batavia.*

Aangezien in dit gasthuis zelden meer dan 50 zieken te gelijker tijd werden gevonden, besloot de Regering, »het getal der practisyns voor den aanstaande te bepalen en vast te stellen op twee stuks, waar van den eenen teffens binnen-regent en den anderen verbandmeester zal zyn; en, om het daar op al aanstonts te brengen, wierd al verder besloten:

1° enz.;

2° tot eerste practisyn en binnen-regent in het binnen hospitaal te laaten optreden den derden, Philip August Slegt, onder het genot van de hem in anno 1777 toegelegde *f* 70 aan gage en dertig ryxd^s kost- of douceur geld ter maand, zonder meer;

3° den verbandmeester, Johan Casper Sperling, als zodanig te laaten continueren en hem daar by ook aan te stellen tot tweede practisyn, almede onder het genot van *f* 70 aan gage, ryxd^s dertig aan douceur geld 's maands en ses en dertig stuivers daags voor ses koelys, die den verbandmeester altoos in dienst heeft gehad; mitsgaders deeze beide bedienden te demanderen dagelyksch en in alle gevallen, zo wel omtrend de interna, als externa, communicatief te gaan, ten einde de eene, by ziekte of andere, onvermeidelyke ongelegentheid van den anderen, het geheele werk met volkomen kennis zal kunnen verrigten.

Voorts het getal der mindere heelkundige, thans bestaande in veertien, te verminderen tot ses, te weeten: drie onder- en drie derde chirurgyns.

En dat der Europesche bedienden en Compagnies slaven, van vyftig stuks ider, te reduceren en voor het vervolg te bepalen op twaalf van de eersten en dertig van de laatste.

Wyders omtrend de verstrekkinge te beramen, om met primo der eerstkomende maand September in train gebragt te worden en voortaan tot een regul en rigtsnoer te verstrekken, als:

des daags:

tot spys en drank voor ider man 6 stuivers,
» medicynen » » » 2½ »

en des maands, zo lange het getal der impotenten, den eenen maand door den anderen gerekent, niet hooger loopt als vyftig koppen:

12 ryxd^s voor wasch geld,
2 ℔ speceryen, in zoort,
12 » peper,
1 kanasser poeder suiker,
3 boeken klein formaat papier,
60 kannen arak,
24 » wyn azyn,
16 » » tint,
2 » olyven oly,

100 ponden boter,
12 » waxkaarsen,
3 maaten zout, inlandsch,
1 vat vleesch of spek,
8 kannen Rynsche wyn,
1/8 last cadjang,
70 kannen lamp oly,
4 stukken gemeen guinees, tot verband doek voor den verband meester,
vaatwerken en combuis goed, in ruiling,
3 vadems brandhout,
2 vaten bier,
1/2 legger Caabsche wyn,
1 last ryst, nevens de benodigde spykers, etc. tot het toespykeren der doodkisten;
mitsgaders in een rond jaar tot bedde goed en linnen klederen:
150 dekens,
200 kussens,
125 slopen,
125 lakens,
250 hemden, en
225 broeken;
terwyl voor het overige is verstaan alle vorige orders, meermeld ziekenhuis en de daar in ter curering leggende impotenten betreffende en inzonderheid die by resolutie deezer tafel van den 14en February 1777 zyn gestatueert, in zo verre dezelve door de vorenstaande schikkingen niet worden gecontrarieert of gealtereert, in haare volle kragt en waarde te laaten".

Zie ook 19 April 1793.

27 Augustus. *Maatregelen ter verbetering en vermeerdering der kennis van chirurgijns omtrent hun vak.*

Den heer Directeur Generaal ter tafel overleggende eenige door den heer Gouverneur Generaal ten papiere gebragte

voorstellen, strekkende om de chirurgyns door een gestadige opwekking en onderwyzing in het geen tot derzelver beroep behoort, een meerder ervarendheid te doen bekomen van de zaaken, die de pligten van een medicyn meester vereischen in agt te neemen; zo is, op de daar by door zyn Edelheid aan de vergadering in bedenking gegeven poincten gedelibereert zynde, goedgevonden en verstaan:

1° alle onder- en derde meesters twee maal in de week publieke lessen in de medicynen en voornamentlyk betreffende de chirurgie te laaten geeven door den stads chirurgyn, David Bylon, om daar toe te vaceren des Woensdags en Zaturdags voor de middag van agt tot tien uuren;

2° gedagte Bylon te demanderen, van alle de geen, die verzuimen ter bywoning van die lessen behoorlyk by hem te verschynen, aantekening te houden en derzelver naamen op te geven aan het hoofd van de chirurgie; mitsgaders den laatsten te ordonneren nopens de zulken, die absent blyven, zo wel als die, welke zig bequaam hebben gemaakt, alle ses maanden aan deeze regering te dienen van berigt;

3° met betrekking tot het douceur van twee honderd ryxdaalders, dat zyn Edelheid proponeert, jaarlyksch aan voornoemde Bylon, tot goedmaking der onkosten en het inkopen van boeken, uit de stads kasse te laaten afgeven, de dispositie voor eerst uit te stellen; en

4° by de eerst af te gane brief naar Nederland het gebrek aan goede doctoren, chirurgyns en vroedvrouwen hier te lande te brengen onder het oog van de hoog Edele heeren Zeventienen en hunne Edele hoog agtbare eerbiedig te verzoeken daar in door de uitzending van bequame medicyn-, heelmeesters en vroedvrouwen te willen voorzien.

Als resultaat van deze maatregelen vindt men in de resolutiën der Hooge Regering van 17 Maart 1780 het navolgende aangeteekend:

Het hoofd van de chirurgie, Johannes Hermans, ter voldoening aan de hem by resolutie van den 27en Augustus 1779 gegeven order schriftelyk berigtende, dat de stads-chirurgyn, David Bylon, in stede van het hem gedemandeerde om twee maal 's weeks, namelyk des Woensdags en Saturdags voor de middag van agt tot tien uuren, aan alle onder- en derde meesters publicque lessen te geven in de medicynen en chirurgie, maar eens om de veertien dagen, des Saturdags voor de middag van tien tot elf uuren, lessen geeft, vermits de veele besigheeden, in syn ampt dagelyks voorvallende, hem buiten staat stellen meerder tyd daar toe uit te breeken; en dat onder alle de gene, die de lessen hebben aangehoord, zig vyf personen bevinden, welke hy, indien zy op dien voet blyven continueeren en zig verder in de kunst tragten bekwaam te maken, deeze regeering gunstig zal voordraagen ter erlanging van bevordering voor andere, die zig minder oeffenen.

27 Augustus / 8 October. *Uitschrijving van een dank- en bede-dag wegens het aanstaande vertrek eener retour-vloot.*

6 September. *Bepalingen nopens insolvente boedels van officieren.*

Door het hoofd over Compagnies militie in Indie, den collonel titulair, Charles Louis Colmond, by een berigt vertoond zynde, dat de onkosten ter begravinge van de meestal insolvent overlydende officieren, schoon van vyftig à sestig ryxds tot dertig ryxds vermindert, al te drukkende waaren om de guarnisoens krygskasse niet merkelyk te doen agter uitgaan, ten waare het deeze regering mogte behagen den sequester te ordonneren uit het provenue der nalatenschappen van insolvent overleden officieren eerst en voor al uit te keeren de begravenis ongelden, en de onder-majoors te qualificeren, direct na het afsterven van deeze of geene militaire officier, die een insolvente boedel nalaat, van deszelfs goederen een inventaris te formeren

om, nevens den geheelen boedel, aan den sequester overgegeven te worden; zo is, daar op gedelibereert wezende, goedgevonden en verstaan den secretaris van den Raad van justitie deezes casteels, als sequester in de boedels en nalatenschappen van Compagnies en insolvent overleden dienaren, te ordonneren uit het rendement der onder zyne administratie komende boedels van insolvent overleden en ten laste van de guarnisoens krygskasse begraven wordende militaire officieren eerst en voor al aan het hoofd van de militie, als administrateur der gemelde kasse, te restitueren dertig ryxd[s], in zo verre dat bedragen uit de weinige goederen, die zulke officieren gemenelyk nalaten, kan worden gevonden, om te strekken in vergoeding der kosten, tot het ter aarde bestellen derzelven besteed, en de onder-majoors te qualificeren de boedels van insolvent overlydende officieren terstond na hun afsterven te inventariseren, ter overgave vervolgens, met de daar van gemaakte inventaris, aan den sequester.

$\frac{6}{14}$ September. *Voorschriften nopens het overmaken van geld naar Nederland.*

Dit stuk is gelijkluidend aan dat, medegedeeld onder 19 Februarij 1779.

7 September. *Last op de buiten-kantoren, »zo lange »het buiten gemeene volks gebrek continueerd, de gemeene »militairen tot ƒ 16 en de corporaals tot ƒ 18 's maands »in gage te verhoogen", bij reëngagement.*

Vroeger waren de hoogste tractementen ƒ 14 en ƒ 16.

»En is by deeze gelegenheid teffens verstaan de tot commissarissen by de aanstaande verlossing benoemde heeren Raden extra-ordinair, van Stockum en Poock, qualificatie te verleenen om, ten aanzien van de corporaals en gemeene militairen, die ongeneegen zyn op de bovenstaande verhoging in gage van ƒ 18 en ƒ 16, zig op nieuw in den dienst van de maat-

schappy te verbinden, een of twee guldens boven die bepaling te gaan".

14 September. *Bepaling, dat de pachter van de Duizend-eilanden voor 460 rijksdaalders van zijnen voorganger moest overnemen zekere huizen en opstallen, welke »tot »de voorsz. pagt gehoren, ... mits het een en ander »in een behoorlyke staat onderhouden en overgegeven »worde".*

14 September. *Vergunning aan een Bataviaschen predikant tot het houden eener publieke redevoering.*

Den heer Directeur Generaal aan de vergadering voorgedragen hebbende de betoonde inclinatie van dominus, Hermanus Wachter, om, even als dominus van Iperen en ter assistentie van denzelven, tot stigting der gemeente nu en dan een publieke redevoering te houden; zoo is goedgevonden en verstaan zyn Eerwaarde daar toe de verzogte vryheid te verleenen.

14 September. *Maatregelen in het belang van het schoolonderwijs.*

Is goedgevoeden en verstaan:

Eerstelyk: om naar vermogen te voorzien tegen het te vroeg of ontydig wegnemen der kinderen uit de schoolen, voor dat zy een grondige kennisse hebben bekomen van het geen hun dienstig is te weeten, curatoren en scholarchen te qualificeren tot het oprigten van avond schoolen en de nog maar half geoefende jongelingen, die bereeds in Comp^s^ dienst mogten zyn aangenomen of in het vervolg aangenomen zullen worden, te verpligten zig in dezelve te laaten onderwyzen, tot zo lange curatoren en scholarchen zullen oordeelen, dat zy genoegzaam zyn geinstrueert om zig zelfs verder te konnen

oefenen, sub poene van correctie voor de genen, die zig zonder consent uit de schoolen absenteeren.

Ten tweeden: de als onkundige subjecten opgegeven inlandsche leermeesters, Johannes Paulusz, enz., uit den dienst te stellen, met afschryving hunner gage van heden af.

Ten derden: naar het voorstel van curatoren en scholarchen, het getal der leermeesters van negen en twintig tot twintig te verminderen, als toerykende geoordeeld wordende; dog de volle gage, die de negen en twintig tans genieten, maandelyksch aan den secretaris van gemeld collegie uit Comp^s kassa te laten afgeven, om door hem onder de overige twintig verdeeld te worden en die daar door aan te moedigen zig meer en meer bekwaam te maken tot het onderwyzen der jeugd.

Ten vierden: in stede van den onbekwamen ondermeester, enz.

Ten vyfden: diaconen der Gereformeerde gemeente te gelasten, boven de by resolutie van den 19^en December 1777 aan curatoren en scholarchen toegelegde somma van een duizend ryksdaalders 's jaars, nog aan dat collegie, ter goed making der kosten ter aansporing van meesters en leerlingen tot een goed onderwys en vlytige leerzaamheid, met het begin van ieder jaar uit het capitaal der armen af te geven vyf honderd of in het geheel een duizend vyf honderd ryksdaalders.

En wyders te noteeren, dat het getal der scholieren bedraagt:

op	Batavia, daar onder gerekent ses en sestig, die door de omlopende inlandsche leermeesters aan de huizen worden onderweezen	639	stuks,
»	Java's Noord Oostkust	327	»
»	Macasser	50	»
»	Timor	593	»
»	Sumatra's Westkust	37	»
»	Malacca	58	»
»	Mallabaar	74	»
»	Cheribon	6	»
»	Bantam	5	»
»	Ceilon	19147	»
of	op alle de voorschreven comtoiren te zamen	20936	stuks.

$\frac{24}{28}$ September. *Verbod tegen den in- en uitvoer te Batavia van lijnwaden, niet vervaardigd binnen het gebied der Compagnie of van vreemden gekocht.*

Nademaal aan de hooge regering deezer landen is voorgekomen, dat, in weerwil van het interdict by het negende articul der korte uittrekzels op de vrye vaart om de West van Indie, dat namentlyk de schepen en vaartuigen, toebehorende aan dienaren, burgers en andere onderhorigen van de Compagnie, niet zullen mogen vaaren voor vreemden, nog voor dezelve goederen vervoeren op vragt, of de eigenaars, dan wel rheders, hun daar in eenigzints doen participeren, egter het vierde articul van de uittrekzels, permitterende aan de voerders van zodanige schepen en vaartuigen om van de hoofd comptoiren van Compagnies bezittingen om de West van Indien onder anderen ook naar vreemde etablissementen te stevenen, niet wel begrepen of kwalyk uitgelegt word en particuliere handelaars vermeenen daar uit te mogen afleiden, dat het hun vry staat lywaten, die op de comptoiren van vreemde Europeën zyn aangemaakt, naar deeze hoofdplaatse over te brengen en hier in te voeren; zo is, tot wegneming van het verkeert begrip in deezen en om het oogmerk van het voorschreven negende articul nader te verklaren, den 24en deezer lopende maand September in Raade van Indie goedgevonden den aanbreng en invoer hier ter hoofdplaatse van alle Westersche lywaten, hoe ook genaamt, die niet onder het ressort van Compagnies bezittingen zyn geweven of op comptoiren van vreemden zyn ingekogt, aan allen en een igelyk, het zy voor zig zelven, dan wel voor anderen op vragt of in bestelling, te interdiceren, gelyk zulks word geinterdiceert by deezen, sub poene van confiscatie en verbeurte daar en boven van de viervoudige waarde, de helft voor de Compagnie en de wederhelft voor den aanhaler.

Lastende en bevelende derhalven by deezen ten nadrukkelyksten de respective officieren van justitie, den sabandhaar en den pagter van de in- en uitgaande regten alhier tegen

den clandestinen ontscheep van vreemde lywaten met de vereischte exactitude te vigileren.

En op dat niemand hier van ignorantie zoude konnen pretenderen, zal dit biljet gepubliceert en, zo hier, als op de comptoiren om de West van Indie, ter gewone plaatsen geaffigeert worden.

9 November. *Waarschuwing voor hen, die geld naar Nederland wilden overmaken.*

Den heer Directeur Generaal heeft ter vergadering gecommuniceerd, dat door de overgroote schaarsheid van gerede penningen in de colonie verscheide personen versoek hadden gedaan een gedeelte der gelden, welke zy van intentie zyn ter remitteering op assignatie naar Nederland in Comp^s kasse te tellen, in bankbrieven te mogen voldoen; dog dat zyn Edelheid, zig ongequalificeerd hebbende gevonden daar in zonder voorkennisse van de vergadering te condescendeeren, zig dierhalven verpligt oordeelde dat versoek van wegen die personen voor te stellen, ten einde daar op een besluit te nemen, vermits het te vresen was, dat veele hunner genoodsaakt zouden worden van de voorgenomen remitteering naar Nederland te moeten afsien, indien men in desen niet een weynig toegevelykheid gebruikte, gelyk zyn Edele vermeende, dat in de presente tyds omstandigheid gevoeglyk konde geschieden, alzo de bankbrieven, wanneer derselver bedragen niet te hoog loopt, even zoo goed als contant geld tot den dagelykschen uitgaaf konnen worden geëmployeerd; waar op gedelibereerd zynde, zoo is tot soulagement van de gemeente, uit hoofde van het algemeen gebrek aan courante muntspecien, goedgevonden en verstaan den heer Directeur Generaal te versoeken en te qualificeeren, onder het restant der gelden, die nog op assignatie naar Nederland in cassa moeten worden geteld, door den kassier te laten accepteeren een derde gedeelte in bankbrieven en twee derden in contanten.

9 November / 31 December. *Vermindering van de recognitie-gelden voor uitgevoerden suiker, vastgesteld op 7/15 April 1774.*

In consideratie genomen zynde, dat het invoeren van recognitie ten oogmerk heeft gehad om de Comp^e te doen participeeren in de voordeelen, die particulieren op den verkoop van suiker buiten dese colonie behaalden, dog dat men, wel verre van daar in naar wensch te reusseren, integendeel den uitvoer na dien tyd langs hoe meer heeft zien verminderen tot zoo verre, dat zommige molenaars met de zoorten, welke zy niet aan de Comp^e konnen leveren, tans by na geen uitweg meer weten; en dat dierhalven, ter voorkoming van een nog groter verval in desen voornamen tak van commercie, ook ten hoogsten noodsakelyk is middelen te beramen om daar in, des mogelyk, te voorsien; oversulks is by pluraliteit van stemmen goedgevonden en verstaan de recognitie van dertig stuivers voor ieder picul suiker, volgens resolutie deser tafel van den 7^en April 1774 tot hier toe by den uitvoer geheven, weder in te trekken en den tol op die soetigheid voor het vervolg, even als voor heen, te bepalen op twaalf stuivers het picul de poeder- en vier en twintig stuivers de kandy suiker, ongerekend de geregtigheid voor de waag.

16 November. *Toekenning maandelijks aan elk soldaat van een pond Hollandsche »bok" en drie kannen witte, Fransche wijn.*

23 November. *Verpachting van tolbruggen.*

Heemraden der Bataviasche ommelanden te kennen gegeven hebbende, dat met ultimo December aanstaande stond te expireeren de huur- en pagt tyd van:

de tolbrug, leggende aan de mond van de Angiolsche vaart;

de tolbrug, leggende over het steene sluiswerk aan de mond van de Mokervaart, met den impost, gesteld op het passeeren aldaar met prauwen, siampangs en andere vaartuigen;

den impost, gesteld op de passanten, te voet en te paard of met eenig rytuig, als mede op het passeeren met prauwen, siampangs en andere vaartuigen van de brug, gemerkt N° 20, leggende by Pising; en

die op de passeerende vaartuigen over den overtoom, leggende in het Molenvlied;

met versoek, om alle deselve weder publicq te mogen verpagten voor den tyd van vyf jaaren, ingaande met primo January 1780 en eindigende met ultimo December 1784;

zoo is goedgevonden en verstaan Heemraaden voormeld te qualificeeren de verpagting der voorschreven imposten, naar het voorstel, gevolg te laten neemen.

Hier na reflexie geslagen wordende op het versoek van den ordinair raad van justitie deses casteels, Mr Johanes Gabriel van Gheren, dat de pagt van de tolbrug, gemerkt l^a L, leggende over de rivier Sonthar naast het land Pondok Bamboe, welkers pagt termyn onder ultimo December aanstaande al mede staat te eindigen, voor altoos aan hem mogt worden overgelaten voor een somma van vyftig rd^s in het jaar, dewyl het op- en toesigt over die brug hem, als eigenaar van het land Pondok Bamboe wesende, best convenieerde; zoo is goedgevonden en verstaan Heemraaden al verder te qualificeeren de pagt der gemelde brug l^a L voor den tyd van tien jaaren, beginnende met primo January 1780 en eindigende met ultimo December 1789, by admodiatie aan den Edelen van Gheren af te staan tegen betaling van vyftig rd^s 's jaars of even zoo veel, als deselve by de laatste verpagting heeft afgeworpen; onder speciale conditie en voorwaarde, dat omtrend het heffen der tol sullen moeten blyven stand grypen en geobserveerd worden de bepalingen, by voorige verpagtingen gemaakt, en hy, van Gheren, als pagter gehouden en verpligt zal wesen die brug, volgens zyn aanbieding, niet alleen ten zynen koste in een behoorlyke staat te onderhouden en, des noods, te repareeren, maar ook by wegspoeling geheel te doen vernieuwen, sonder het minste bezwaar in der tyd van Heemraaden, hoe ook genaamd.

14 December. *Contrôle op de vendumeesters te Batavia.*

Schepenen de qualificatie deeser regeering versogt hebbende omtrend het te kennen gegevene aan hunne Eerwaarden door de stads vendumeesters, hoe sy, ter hunner geruststelling, gaarne wenschten, dat jaarlyksch door eene commissie van den geregte, by het sluiten hunner boeken, een generaale opneem derselve en een examinatie van het geheele vendu-comtoir, telkens als het van kassier veranderd, mogt worden gedaan; soo is, daar op gedelibereerd synde, goedgevonden en verstaan Schepenen te qualificeeren jaarlyks een commissie te decerneeren om, by het sluiten der boeken van de stads vendumeesteren, een generaale opneem derselve te doen en eene examinatie van het geheele comtoir, telkens als het van kassier veranderd.

16 December. *Last op de buiten-kantoren, »na den »ontvangst der origineele en duplicaat brieven deezer »Regering, van de laatste de onderteekening af te »scheuren en te vernietigen".*

Ter gelegenheid, dat gedisponeerd wierd op het versoek der Ternaatsche ministers om afschriften te mogen erlangen van verscheide, aldaar ontbreekende brieven en andere papieren, in aanmerking genomen zynde, hoe men nu en dan heeft ontwaard, dat sommige hoofdgebieders, hoe wel seer oneigen, de duplicaat-brieven deser regeering, wanneer de origineelen zyn ontvangen, soo geteekend als deselve zyn, onder sig behouden, quasi om by tyd en gelegenheid ter hunner verantwoording te kunnen dienen; soo is, om hier in voor het vervolg te voorsien, goedgevonden en verstaan de ministers en bedienden op de respective buiten comtoiren van Indie circulair te gelasten, telkens na den ontvangst der origineele en duplicaat brieven deeser regeering, van de laatste de onderteeking af te scheuren en te vernietigen, indiervoegen als hier word geobserveerd omtrend de brieven uit Nederland.

21/31 December. *Verbod voor inlanders tegen het zich bemoeijen met brood-bakkerijen.*

Is goedgevonden en verstaan alle inlandse natien, geene uitgesondert, het kopen of beheeren van bakkeryen, dan wel sig te mesleeren met iets, dat daar toe relatie heeft, het zy onder wat pretext het ook soude mogen wesen, voor het vervolg te interdiceeren en te renoveren het 27ste en 28ste articul, onder het hoofddeel van keuren op ambagten, neeringen en handteeringen by de Bataviasche statuten te vinden, dicteerende, dat witte- en tarwe brooden van een dubbelde stuiver gebakken moeten houden 11 oncen en het waterlood, dat uitgebakken word, 1½ once, sub poene, by te ligt bevinding, van 25 rds boete voor de eerste, 50 rds voor de tweede en 100 rds voor de derde maal; mitsgaders de gemeente door affixie van een biljet hier van kennisse te geeven.

28 December. *Verbod tegen het maken, enz. van vuurwerk.*

1780.

12 Januarij. *Verhooging der tractementen van matrozen van* 10, 11 *of* 12 *gulden 's maands tot* 14, 15 *of* 16 *gulden 's maands en die van kwartiermeesters, bootmansmaats, schiemansmaats en koksmaats tot* 17 *guldens 's maands.*

Deze verhooging, bij wijze van proef voor een jaar ingevoerd, werd door Heeren XVIIden bij brief van 23 April 1779 aan de Indische Regering medegedeeld, die den commandeur en opper-equipage-meester gelaste de duurste matrozen, »by preferentie voor andere van minder gage, zoo spoedig naar »Nederland terug te senden, als de gelegenheid van zaaken »sal toelaaten, ten einde de Compagnie in die buitengewone »lasten hoe eer hoe liever eenige verligting toe te brengen".

12 Januarij *Voorschrift nopens »recognitie-kassen".*

Is goedgevonden en verstaan tot narigt aan te neemen, dat aan alle dienaaren van de Compagnie ter preuve is toegestaan de recognitie-kassen, die zy mogen medenemen, geduurende de vyf eerst komende jaaren ter hunner keuse te vullen met allerley dranken, sonder onderscheid, dan wel met manufactuuren, in de Vereenigde Nederlanden of het ressort van de generaliteit gemaakt, dog de kassen niet swaarder mogen wegen als uitterlyk agt honderd ponden en de recognitie moet blyven op den vorigen voet.

Dit voorschrift is afkomstig van Heeren XVIInen.

5 Februarij. *Bijvoegsel tot het school-reglement, vastgesteld op den 10den April* 1778.

Art. 1. In alle de schoolen zullen de Christen-kinderen worden afgezondert van alle anderen; en inselvervoegen de Chineesen, Mahomedanen en slave-kinderen ieder afzonderlyk geplaatst worden; en zal ieder zoort onder malkander om de plaatzen dingen.

Art. 2. De schoolmeesters zullen 's morgens, by 't aanvangen der schoole, 't morgen gebed uit 't kort begrip voor de Indische jeugd door eenen hunner scholieren der eerste en tweede classe, by beurte, met eene luide en verstaanbare stemme, eerbiedige houdinge en onder de luisterendste stilte der andere schoolieren doen opzeggen, wel agt geevende, dat alle zinsnydingen en alles, wat tot eene onderscheidene uitspraak behoord, allernaauwkeurigst werde in agt genomen, 't geen ook 's middags, 's namiddags en 's avonds op de zelve wyze, omtrend de voor- en namiddag- en avond gebeeden, uit gemelde kort begrip zal geschieden.

Art. 3. De schoolmeesters zullen hunne leerlingen 's Maandags, Dingsdags, Donderdags en Vrydags de gewone lessen

laten leeren, naar de verscheidene classen, waar onder zullen behoren.

Art. 4. De Woensdag morgen zal afgezondert worden om de vragen, zo uit het kort begrip voor de Indische jeugd, als uit Hellenbroek en Bortius en wat verder over de bybelse historien zal konnen ingevoerd worden, te leeren en op te zeggen, in die orde, dat het kort begrip voor de eerste, Hellenbroek voor de tweede, Bortius voor de derde classe gebruikt sal worden; terwyl men 's Saturdags 's morgens zal moeten herhalen alles, wat in die gantse week geleerd is, ja, zelfs sommige kinderen, naar beurten, alles wat zy van de eerste beginzelen af zullen hebben geleerd, om hun 't zelve te vaster in te prenten; en 's Woensdags en Saturdags agtermiddag zal geen school gehouden worden.

Art. 5. De kinderen zullen 's Saturdags 's morgens om den rang der plaatzen leeren en dezelven de geheele volgende week behouden, waar van, tot meerder aanmoediging der vlytige en beschaming der trage jeugd, aanteeking zal gemaakt worden op een daar toe in ieder school op te hangen zwart bord, 't geen teffens aan scholarchen zal doen zien, of de schoolmeesters hier omtrent de nodige oplettendheid hebben gebruikt.

Art. 6. De schoolmeesters zullen verpligt zyn de kinderen indiervoegen te onderwyzen, dat, wat betreft den kinderen in de 3de klasse, die pas leeren spellen, zy deezen kleine lessen doen opzeggen, dog de zelven meermalen herhalen, en vervolgens voor den volgenden schooltyd tot een taak geeven om van buiten te leeren, zo dat zy geen woorden in 't boek leeren spellen zonder de zelven teffens van buiten te leeren. Betreffende de 2de of midden classis, dat deezen de twee eerste hoofdstukken uit de te drukkene spraakkunst, de letterkunde betreffende, zal moeten worden aangeleerd, zoo dat zy daar een klare bevatting van bekomen, zo wel als van 't geen de punctatie aangaat. Terwyl men die der 1ste classis in de volgende hoofdstukken van gemelde spraakkunst zal moeten oeffenen en alle voormiddagen doen declineeren en conjugeeren; dog by den

aanvang zal men deezen laatsten met het eerste en tweede hoofddeel ook moeten doen beginnen.

Art. 7. Geene kinderen zullen van de eene tot de andere classe mogen overgaan zonder voorafgaand onderzoek en gegeevene goedkeuringe der wykheeren.

Art. 8. Tussen het leeren in den schooltyd, zo wel voor-, als 's namiddags, zal den scholieren een half uur speeltyd gegeeven worden om zig, onder het oog en opzigt der schoolmeesteren, in zulke speelen uit te spannen, die hun teffens tot vermaak en nut konnen strekken en die men den schoolmeesteren daar toe zal verschaffen, onder deeze bepalingen nogtans, dat de scholieren deeze uitspanning door vlyt verdienen en zy, tot straf van nalatig- of ongehoorzaamheid, daar van beroofd zullen worden; dat zy gedurende die uitspanning althans voor al geene andere dan de Nederduitsche taal mogen spreeken en, dat niet doende, aanstonds van dit voorregt berooft worden; welk een en ander op den eersten Maart een aanvang zal neemen.

Dit stuk is afkomstig van het college van curatoren en scholarchen.

5 Februarij. *Kennisgave van het collegie van Curatoren en Scholarchen omtrent gratis school-onderwijs.*

Ingevolge het besluit van hunne hoog Edelheeden op den 14en September 1779, waar by het collegie van curatoren en scholarchen gequalificeerd word tot het doen houden van avond scholen, waar in de jongelingen, zoo die reeds in dienst zyn aangenomen, als in 't vervolg zullen aangenomen worden, gelast worden zig in dezelve te laten onderwyzen, tot zo lange curatoren hun genoegzaam geinstrueerd zullen vinden, sub poene van correctie voor de geenen, die zig zonder consent uit de scholen zullen absenteren;

doen curatoren en scholarchen over de scholen deezer stad

allen jongelingen, die op één der comptoiren van de Edele Comp[e] alhier bescheiden zyn, by deezen waarschouwen, dat 's Woensdags en Saturdags namiddag van 4 tot 6 uuren, aan 't huis van den schoolmeester, Boterkoper, staande op de Roea-malacca, onderwys in de Nederduitse taal, 't cyfferen, enz. zal gegeeven worden, waar van een ieder der gemelde jongelingen gebruik zal konnen maken, zonder 'er iets voor te betalen; zullende deeze school beginnen op den 4[en] April 1780.

8 Februarij. *Gelijkstelling van den secretaris van den Raad van justitie te Batavia met dien van Schepenen, wat de wagen-pacht betrof.*

Beiden betaalden dientengevolge voortaan 40 rijksdaalders 's jaars aan wagen-pacht. Zie bij 3/29 April 1755.

$\frac{8}{17}$ Februarij. *Maatregelen naar aanleiding van eene aardbeving.*

Scheepenen deser stede hebben vertoond en te kennen gegeven, dat door de swaare aardbeving, waar mede den Almogende deese plaatse den 22[en] January passato heeft gelieven te besoeken, in de Zandzee en op de Moorsche gragt waren ingestord een getal van ses en twintig, zoo huisen, als pedakken, en de meeste eigenaren derselve hadden verklaard onvermogende te weesen die in een bewoonbare staat te doen herstellen, dog door eenige weynige was aangenoomen de weder opbouwing gevolg te sullen laten nemen, met een bygevoegd, twee-ledig voorstel om de eigenaaren vryheid te laten tot het herbouwen hunner huisen en pedakken binnen den tyd van ses maanden of voor deselve een blinde muur op te trekken en de gene, die daar toe onmagtig zyn, te injungeeren deswegen aan hunne Eerwaarden kennisse te geven, ten einde sulks dan voor reekening van de stads kassa werkstellig te maken, dan wel eene collecte te laten doen onder de gesamenlyke ingezeetenen tot den opbouw der gemelde huisen.

En versoekt verder om, dewyl onder de ingestorte huisen eenige qualyk g'extrueerd of niet voorsien waren geweest van genoegzame yzere ankers, en het ook te vreesen was, dat in die eigenste streek nog verscheide gebouwen door de aardbeeving geraakt soude wesen, de gemeente door publicque aankondiging, niet alleen te gelasten, voortaan geen nieuwe huisen te laten bouwen of aan de bereeds getimmerde extraordinaire reparatien doen, dan onder opsigt van den rooymeester, op dat hy behoorlyk kan sorgen, dat de schy-muuren der erven niet al te dun opgemetseld en insonderheid van goede, yzere ankers voorsien worden, maar ook alle eigenaaren der huisen, by of omtrend de ingestorte staande, te vermanen een ieder de zynen, het sy door den rooymeester of andere deskundige, ter voorkoming van ongelukken, attent te laaten opnemen; waar op gedelibereerd en in overweging genomen zynde, dat het weder opbouwen der voorschreven huisen en pedakken, in zoo verre de eigenaaren zelvs daar toe niet inclineeren, niet raadsaam schynt te wesen, gemerkt al sederd eenige jaaren veele huisen aan dien ooird van de stad geduurig ledig staan en het bekend is, dat de lugt uit diergelyke onbewoond en gesloten gehouden wordende gebouwen den dampkring nog meer aansteekt en infecteerd; zoo is goedgevonden en verstaan allen en een iegelyk, die het aangaat, door affixie van biljetten te ordonneeren en bekend te maken:

Eerstelyk: dat aan de eigenaaren der meermelde ses en twintig ingestorte huisen en pedakken volkomen vryheid word gelaten, het zy tot de weder opbouwing van dien, dan wel om deselve verder af te breeken en te applaneeren, zoo als een ieder te raade sal worden; onder dese restrictie egter, dat, in het laatste geval, de erven vervolgens, direct na de afbrake, voor en agter met een hek- of tralie werk afgesloten moeten worden en de eigenaaren gehouden sullen syn nopens hunne verkiesing van het een of ander binnen een maand kennisse te geven aan het collegie van Scheepenen deser stede, dat by deesen word geauthoriseerd tot het bepaalen

der tyd, binnen dewelke een herbouwing, afbrake en applaneering begonnen en volbragt sal dienen te worden.

Ten tweeden: dat de gene, die tot de verdere afbrake, als boven gemeld, genegen mogten zyn, hunne erven en opstallen, des geraden vindende, ten dien einde konnen verkopen, mits ten eersten geapplaneerd en met een hekwerk gesloten wordende, sonder dat de kopers of verkopers gehouden of verpligt sullen zyn 's Heeren geregtigheid of andere, gewone ongelden, by het transporteeren van vaste goederen vallende, te betalen, alzoo besloolen is de eigenaaren dier huisen daar van, tot eenige gemoetkoming in de schade, die zy hebben geleden, voor dit maal te releveeren; dog daar en tegen die gene, welke tot de herbouwing of afbrake onvermogende en niet genegen zyn huisen te verkopen, sullen konnen volstaan met de overgave hunner koopbrieven binnen den tyd van een maand aan den heer president van Scheepenen; welk collegie al verder word gequalificeerd alle de voorschreeven huisen in dien gevalle te laten afbreeken, applaneeren en de erven publicq verkopen, om uit het provenue, dan wel, by eenige tekortkoming, het manqueerende tot de afbrake en applaneering uit de stads kassa bekostigd en betaald te worden; en, in zoo verre van het rendement, sonder dat eenige andere ongelden, het zy van den twintigsten penning of hoe genaamd, ten laste van dien verkoop sullen mogen worden gebragt, iets komt over te schieten, dat als dan uit te keeren aan de respective eigenaaren der verkogte erven.

Ten derden: by wegen van renovatie en ampliatie van het gestatueerde by de instructie voor den rooymeestor en ter voorkooming, zoo veel mogelyk, van meerder ongelukken, naar den voordragt van Scheepenen allen en een ygelyk te gelasten in het vervolg geen nieuwe huisen of andere opstallen op te bouwen of extra-ordinaire reparatien aan de reeds g'extrueerde te doen, als onder opsigt van den rooymeester, die geordonneerd word sorge te draagen, dat de scheimuuren der erven niet al te dun gemetzeld en inzonderheid dat de gebouwen naar vereisch van goede, ysere ankers voorsien worden.

Ten vierden: alle eigenaaren der huisen, omstreeks de vooren gewaagde ses en twintig stuks ingestorte staande, te vermaanen hunne huisen door den rooymeester of andere, als kundige personen, nauwkeurig te laten examineeren, ter ontdekking en verbetering der gebreeken, daar aan te vinden, ten einde alle ongelukken naar vermogen te preveniëeren.

15/23 Februarij. *Voorschrift nopens kerkelijke attestatiën.*

Geleesen zynde een extract uit de handelingen van den Gereformeerden kerkenraad deeser steede de dato 13 der gepasseerde maand January, zoo is goedgevonden en verstaan te approbeeren het gearresteerde door hun Eerwaarde, dat voortaan de attestatien, die de uit Nederland of van de respective buiten comtoiren aankomende ledematen van den hervormden godsdienst mede brengen, binnen den tyd van een jaar moeten overgegeeven aan de kerkelyke vergadering of na verloop van dien bepaalden tyd niet aangenoomen zullen worden; en zal hier van de gemeente by een biljet worden kennisse gegeeven om te strekken tot een ieders narigt.

29 Februarij. *Wijziging van het bepaalde op 27 Augustus 1779 nopens het binnen-hospitaal te Batavia.*

Door de buiten-regenten der hospitaalen te kennen gegeeven zynde, dat den binnen-regent van het binnen hospitaal hen een en andermaal had vertoond met het by resolutie deeser tafel van den 27en Augustus 1779 bepaald getal van een honderd vyf en twintig kussen sloopen voor vyftig mannen in een rond jaar onmogelyk te konnen toereyken, met byvoeging, dat hen dese beswaarenis van den binnen-regent gegrond was voorgekomen, dewyl de kussens voor even zoo veel manschap in hetzelve tydsbestek by bovengemelde resolutie waren gesteld op twee honderd stuks, en versoek teffens om de kussensloopen voor vyftig mannen te vermeerderen met honderd ps; zoo is, daar op gedelibereerd zynde, naar den voordragt der buiten-regenten goedgevonden en verstaan ten dienste en tot gebruik

voor de impotenten in het binnen hospitaal, zoo lange derselver getal, den eenen maand door den anderen gereekend, niet hooger loopt als vyftig koppen, voortaan te laaten verstrekken twee honderd vyf en twintig kussensloopen in het jaar of een honderd p^s boven de ter resolutie van den 27^en Augustus anno passato daar voor toegestaane een honderd vyf en twintig stuks.

29 Februarij / 3 Maart. *Kennisgave, dat de Regering voornemens was thee en edele gesteenten op vragt naar Nederland te vervoeren.*

Om de gemeente tydig kennis te doen hebben van de verleende concessie der heeren Majores by hunner Edele hoog agtbare veel gerespecteerde missive van den 23^en April 1779, om jaarlyks met twee à drie scheepen, voor particuliere reekening, eenige thee op vragt naar Nederland te mogen zenden, is goedgevonden en verstaan allen en een iegelyk door affixie van biljetten by provisie te adverteeren, dat met de retourscheepen van de eerste of tweede bezending, des mogelyk, weder thee op vragt naar Nederland zal worden geaccepteerd en het de hoog Edele heeren Zeventienen goedgunstiglyk heeft behaagd de recognitie, die de versenders gehouden zullen zyn voor den overvoer van die thee aan de maatschappy te betaalen, weder te brengen op den ouden voet of veertig procento van den verkoops prys, met dien verstande, dat van de thee, die beneeden de twintig stuivers mogt worden verkogt, des niet tegenstaande aan de Compagnie niet minder dan agt stuivers voor ieder pond voldaan zal moeten worden.

8/10 Maart. *Gangbaar verklaring van zekere soorten van ropijen.*

De Regering was »in de onvermydelyke verpligting gebragt om middelen te beraamen, die met hoope van succes in het werk gesteld konnen worden om de Bataviase colonie langsa-

merhand uit de groote verlegenheid aan gangbaare muntspecien te redden; waar toe verder, na rype overweging en wikking van al, het geen ten desen van nut of dienst soude konnen zyn, als het geschikste en min nadenkelykste expedient wierd geoordeeld het weder stellen van den cours der ropyen op dien voet, als deselve is geweest voor het slaan der Bataviasche, gecartelde ropyen of pro dato van het g'emaneerd biljet van den 8en January 1760; en is overzulx by meerderheid van stemmen goedgevonden en verstaan in de cours der onderscheidene soorten van ducaaten geen verandering te maaken, maar de Sourattesche, Persiaansche en Bengaalsche Arcadsche ropyen, even als de Bataviasche, gangbaar te verklaaren tegen dertig swaare stuivers ieder, gelyk deselve daar voor hier en alomme op de comptoiren van de Nederlandsche maatschappy in Indie gangbaar worden verklaard by desen, de twee eerstgemelden als munten van Indische vorsten, die van oude tyden een seker voorregt hebben verkreegen, en de laatste wegens het regt, dat de Compagnie in de Bengaalsche munt heeft, en alle, als door derselve merktekenen faciel te onderscheiden synde van andere, vreemde ropyen; voorts alle de overige zoorten van ropyen, met uitsondering egter van die, welke billioen zyn verklaard by het biljet van den 22en September 1772, te laten op de by het biljet van den 8en January 1760 bepaalde prys van zeven en twintig stuivers ieder, nadien men vermeend, dat de eerstgemelde drie soorten in een genoegsaame quantiteit hier zullen toevloeien; in vertrouwen, dat de heeren Majores dit besluit en de verhoging van de voorschreeven drie soorten van ropyên sig sullen gelieven te laaten welgevallen en om de betoogde noodsakelykheid ten vollen goedkeuren, te meer, de Compagnie daar in niet verder is gemelleerd, dan dat, by ontvangst dier ropyen in haar Edelens kassa, deselve weder tegens de eigenste waarde uitgegeven en in cas van verlegenheid een nuttig gebruik daar van gemaakt worden, mitsgaders boven dien niemand 'er door lyden kan, maar men zig ter contrarie met een gegronde hoop vlyd, dat hetselve door een toereikende aanbreng der meermelde ropyen van de

West van Indie sal strekken tot redding uit het tegenwoordig embarras en de verlegenheid, waar in men fluctueerd, te bevordering van het nut en gerief voor de ingezetenen en ter opbeuring en verbetering van den seer gedrukten en verslapten vertier van suiker en arrak aan vreemde Europeën, waar onder de Bataviasche coloniers, door de gestremde aanbreng van ropyen, tot hunne groote prejudicie soo lange hebben geworsteld; zullende van dit besluit de gemeente door affixie van een biljet en de vreemde Europeën door den sabandhaar worden kennisse gegeeven, om te strekken tot een ieders narigt".

Zie ook bij 15 Junij 1780.

7 Maart. *Toelichting tot het bepaalde op 12 Januarij 1776 nopens het drukken van aankondigingen van te verkoopen vaste goederen.*

Naar aanleiding van een geschil tusschen den vendumeester en den stads-drukker verklaarde de Regering, »dat den stads-drukker voor het drukken der biljetten tot den verkoop der vaste goederen en het aanslaan derselven allerwegen, daar het gebruikelyk is, behoord te genieten al, het geen door de eigenaars voor diergelyke biljetten word betaald; dog de stads vendumeesteren daar en tegen, voor het opmaken uit de koop- of eigendoms brieven van een exemplaar of voorschrift, eenelyk dienende ter afgave aan den drukker, in het geheel geen salaris toekomt".

13 Maart. *Voorschriften voor eigenaren van praauwen.*

Dewyl door het hoofd der prauwvoerders kennisse gegeven is, dat een groot getal prauwen, onder zyne beide posten sorteerende, ten eenemaal onbequaam zyn om te vaaren, zo mede van masten, zeylen, etc. onvoorzien en op zommige derzelve geen vaste voerders en coelys te vinden zyn; zo hebben heeren Scheepenen dezer steede goedgevonden te ordonneeren, dat de eygenaars van de prauwen alle de aan stukkende prauwen

binnen den tyd van zes weeken, te reekenen van heeden af, in een goeden staat zullen moeten brengen en ook voortaan niemand van de eygenaars zullen vermogen hunne prauwen tot verrottens toe te laaten leggen blyven, maar ten eersten doen repareeren, zo mede op elke prauw een vaste voerder en coelys te houden, die dagelyks aan de post present zullen moeten zyn, en ook behoorlyk van masten, zeylen, met alles, wat daar toe betrekkelyk is, voorzien, op dat, als 'er een prauw gerequireerd word, dezelve ten eersten kan afvaaren; zullende na dien tyd alle prauwen, die niet behoorlyk gerepareert zyn, niet meer op vragt mogen vaaren. Wordende het hoofd der prauwvoerders by deze gelast om maandelyks aan heeren Scheepenen een berigt te geeven van den staat der prauwen en haare voerders.

17 Maart. *Last op het collegie van Schepenen te zorgen voor de straat-verlichting van Batavia.*

De Regering vond goed »een preuve te neemen om, zoo tot tegengang der roveryen, die op de afgelegenste plaatsen worden gepleegd, als ter voorkoming van het ongelukkig verdrinken nu en dan van Europeesen en inlanders, de meest noodzakelykste plaatsen in de stad en Zuider voorstad des avonds en 's nagts met lanthaarns te doen verligten, om bekostigd te worden uit de huishuur van de aan het collegie toebehoorende dertig pedakken, staande buiten de stads-poort Diest, aan de Noord-zyde van de Sierie-gragt".

21 Maart. *Tijdelijke opdragt van de functiën van Gouverneur-Generaal op den Directeur-Generaal.*

De aanhoudende ziekte van den Gouverneur-Generaal, R. de Klerk, noopte de Regering den Directeur-Generaal, Mr W. A. Alting, te magtigen »geduurende de indispositie van den heer Gouverneur Generaal, Reynier de Klerk, of tot zoo lange by deeze regeering anders zal zyn gedisponeerd, alle de van de respective Indise comtoiren aangebragt wordende brieven te

openen, de papieren te resumeeren, de notulen uit de ontvangen brieven, voor de exhibitie in vergadering, met zyn Edelens aanmerking, by wyse van preadvis, te voorsien, de dagelyksche rapporten der ministers en bedienden te ontvangen, de actens en andere papieren te tekenen en, in het generaal, alles te doen en te verrigten, wat tot het provisioneel opperbestier van Nederlands Indie word vereischt".

Een antecedent voor dezen maatregel was gevonden in de resolutie der Hooge Regering van 25 Februarij 1653.

5 Mei. *Voorschrift nopens verzending van geweeren.*

Is goedgevonden en verstaan tot een permanente order te statueeren, dat, by versending van geweeren naar de buiten comtoiren, de kassen, in dewelke snaphanen, pistoolen, houwers of andere handgeweeren zyn afgepakt, niet altoos, zoo als zederd lange in gebruik is geweest, by de afgave uit de wapenkamer moeten worden berottingd en, in presentie van de ontvangers, bruto gewogen, maar ook onmiddelyk na den ontvangst binnen scheeps boord herwogen, ten einde, by ontmoeting van eenig verschil in het bruto gewigt, met vrugt deswegen ondersoek te konnen doen.

5 Junij. *Interpretatie van het bepaalde op $\frac{14 \text{ November}}{1 \text{ December}}$ 1777 nopens »volmagtschappen".*

Is goedgevonden en verstaan, tot interpretatie en ampliatie van het biljet van den 1en December 1777, nader te verklaren en de collegien van justitie door extract uit de notulen kennisse te geven, dat de by hetselve ingevloeyde woorden: *alle volmagtschappen*, geen betrekking hebben tot of toegepast moeten worden op alle zodanige volmagtschappen en commissien, als by mogelykheid of zonder eenige uitsondering door uitlandige persoonen aan ingezeetenen deezer colonie konnen worden opgedraagen, maar alleen tot en op alle zulke volmagtschappen,

als waar van in het proemium van dat biljet vermaan word gedaan, en dus eenelyk tot de zodanige, die relatie hebben omtrend goederen, zoo op recognitie, als op vragt, het zy uit Europa, dan wel van een der Indische comtoiren aangebragt wordende.

5 Junij. *Interpretatie van het bepaalde op 5 Augustus 1768 nopens Boedelmeesteren.*

Tot interpretatie der resolutie van den 5en Augustus 1768 en dewyl daar by geen bepaaling is gemaakt, welk aandeel president en leeden, ieder in het bysonder, moeten dragen van de schade, die door het meerder laaten dan vyf duisend ryxds onder haaren secretaris zoude onstaan, is goedgevonden nader te verklaaren, gelyk verklaard word by deesen, dat de voorschreeven vergoeding zal moeten geschieden voor de helft door den president, voor een quart door den vice president, voor een agtste door de overige Christen leeden en voor het resteerende een agtste door de onchristen leeden te saamen, ieder in een eguale portie.

Dan, om des ongeagt, zoo veel immers doenlyk zy, te voorsien, dat Boedelmeesteren door deeze dispositie geen nadeel komen te lyden, zoo is goedgevonden en verstaan den laatstgemelden ([1]) door extract uit de notulen ernstig te gelasten Boedelmeesteren binnen den tyd van drie maanden, gereekend van heeden af ([2]), schadeloos te stellen en, ingevalle van het contrarie of by nalatigheid, den advocaat fiscaal van Indie te ordonneeren zyn ampt en pligt tegen hem te betragten voor den Raad van justitie deezes casteels.

13 Junij. *Reglement voor de brandspuiten ter hoofdplaats Bantam.*

Art. 1. Dat de brandspuiten en verdere blus-gereedschappen

([1]) Namelijk den schuldige aan het tekort, een ex-secretaris van Boedelmeesteren.

([2]) Op 13 Junij 1780 veranderd in zes weken.

binnen het fortres Speelwyk zullen blyven onder opzigt van den bootsman, die, zo wel als den commandeur, een sleutel van het brandspuithuis zal hebben; en de gereedschappen moeten bestaan in de volgende, als:

twee brandspuiten met derzelver toebehoren;
drie honderd brand emmers, waar van 50 buiten;
vier brand zeilen;
vier brand haaken, waar van twee buiten;
vier trossen of ander, diergelyk touwwerk;
twee honderd Javase dammers, waar van 25 buiten;
ses lantaarns; en
vier ladders in zoort, waar van 2 buiten.

Art. 2. Ter voorkoming van confusie by onverhoopt toeval van brand, zo binnen dit fortres, als daar buiten, en om zorge te dragen, dāt de goede order, ter spoedige blussing van dien, op de best mogelykste wyze uitgegeeven en g'executeert, mitsgaders een ieder tot zyn pligt gehouden werde, zal den fiscaal verpligt zyn, in cas van brand, de directie van zaaken, als opperbrandmeester, onder het hooger gezag van den commandeur, op zig te neemen.

Art. 3. By het ontdekken van brand by dag of nagt in een huis binnen Speelwyk zal den bewooner van het zelve, dan wel, indien de brand in Compagnies pakhuizen ontstaat, den geenen, die zulks het eerst verneemt, daar van aan de hoofdwagt, den opperbrandmeester en brandmeesters moeten kennisse geeven, om vervolgens van de hoofdwagt onmiddelyk aan den commandeur rapport te worden gedaan.

Art. 4. Ingevalle 'er brand in een huis in de gang over Speelwyk, de Pantjina of elders buiten dit fortres ontstaat, zal insgelyks den bewooner of die de brand het eerst ontwaart, by dag gehouden zyn daar van kennisse te geeven aan en ter plaatse, als in het voorgaande articul is gezegd, dog des nagts de plaats, daar dezelve is ontstaan, moeten toeroepen aan den schildwagt van een der punten, die het hem toegeroepene aan de hoofdwagt zal overbrengen, om verder ten eersten aan den commandeur gerapporteert te worden.

Art. 5. Wanneer, na bevinding, het zy by dag of des nagts, de klok geluit en van het plein en de rivier punt alarm geslagen word, zal het gantsche guarnisoen, de bombardiers en kannonniers daar onder begreepen, in de waapenen moeten komen, terwyl de lyfwagt met de ordonnancen zig voor het commandement zullen posteeren, alwaar zig meede zal moeten laaten vinden den extra-ordinair vuurwerker; zullende by dag daar en boven alle Compagnies dienaaren, nevens de overige gequalificeerdens, die hun buiten dit fortres bevinden, zig opstonds binnen het zelve moeten begeeven, een ider in zyn huis, de pennisten op hunne comptoiren en de bootsman, meesterknegt, quartiermeester, ambagtslieden, substituit met de dienaaren van de justitie en mattrosen op het plein binnen Speelwyk, de boode op het secretary en den mandadoor met Compagnies slaven in het quartier, om dus de orders van den commandeur af te wagten, alles op verbeurte van een maand gage ten behoeve van den armen.

Art. 6. By nagt ergens brand ontstaande, het zy binnen of buiten dit fortres, zal den commandeur, de nood het vereisschende, de poort laaten openen en den wagt hebbenden officier aan de hoofdwagt het volk, tot het dirigeren der brandspuiten gehorende, in of uit het fortres moeten laaten, op dat een ieder zig, ten einde voorschreeven, ter behoorlyker plaatse kan laaten vinden, mits teffens zorge dragende, dat niemand anders zig naar buiten begeeve, en voor al, dat geen meerder volk, inzonderheid slaaven, in het fortres koome, dan door den opperbrandmeester nodig mogte worden geoordeelt.

Art. 7. Wanneer het gebruik der brandspuiten dienstig word geoordeelt, zullen den bootsman en meesterknegt der ambagtslieden, als brandmeesters, nevens de assistenten en Compagnies slaven, op bekomen order zig ten eersten moeten vervoegen naar de brandspuiten en blus-gereedschappen en dus helpen bezorgen, dat dezelve ordentelyk en spoedig by de brand gebragt worden.

Art. 8. En op dat een iegelyk des te beter zyn bescheiden plaats zoude konnen weeten, is verstaan by deezen al mede

te bepaalen, dat, by tyden van brand, zig zullen moeten laaten vinden:

den opper-brandmeester, zynde den fiscaal, alomme, daar hy zal oordeelen zyne presentie noodig te weezen;

de brandmeesters, waar toe benoemt worden den bootsman en meesterknegt, ter plaatse, daar de brand is, om te zorgen, dat de brandspuiten en verdere gereedschappen behoorlyk werden geplaatst, spoedig aan den gang gebragt, gehouden en, na het blusschen van de brand, weder geborgen worden, geassisteert van:

twee ambagtslieden om de spuit pypen te bestieren:

twee mattrosen met ladders;

een ambagtsman; en

een mattroos met brand haaken;

een ambagtsman met 25 brand emmers;

een smit met het nodige gereedschap aan de schroeven;

een quartiermeester met leer, gaaren en smeer by de slangen;

een ambagtsman met eenige mattrosen en jongens aan de aanbrengers;

een ambagtsman met eenige mattrosen en jongens aan de spuiten; en

de mandadoor over al, om te zorgen, dat de slaaven zig niet absenteren en behoorlyk aan de pompen vervangen worden.

Art. 9. Als de brand op de Pantjina of daar omtrent ontstaat, zal den capitain der Chineesen gehouden zyn die van zyne natie by den anderen te verzamelen, gelyk het hoofd der Wetangers met de zynen zig al mede by de brand zullen moeten vervoegen, om aan de pomp gebruikt te worden, op poene van cassatie voor de gemelde hoofden.

Art. 10. Zo haast de brand geblust en het gevaar van weder op te branden over is, zullen de spuiten en blusgereedschappen, onder opzigt van voornoemde brandmeesters, door het tot dezelve gehorende volk ter ordinaire plaatse behoorlyk besorgt, aldaar weggezet en opgehangen moeten worden, na dat de een en ander alvorens gereinigt, gedroogt

en in staat gebragt zy om, de nood het vereischende, terstond weder gebruikt te konnen worden.

Art. 11. Behalven de ordinaire visitatie der brandspuiten en gereedschappen, die ten minsten om de ses maanden of zo dikwils meerder zal geschieden, als den commandeur oirbaar komt te vinden, moeten de spuiten, met het geen 'er toebehoort, telkens, wanneer tot het blussen van brand hebben gediend, des daags daar aan volgende nauwkeurig nagezien, de daar aan bevonden wordende defecten opgeteekent en de ontdekte gebreeken by een berigt ter kennisse gebragt worden van den commandeur.

Art. 12. En op dat ook een ieder volkome kennisse moge verkrygen van het gebruik en hanteeren der brandspuiten en de gereedschappen, daar toe gehorende, en daar meede behoorlyk weeten om te gaan, zal den commandeur, na goedvinden, die laaten beschouwen en daar mede doen exerceeren, om aldus in tyden van brand met de meeste vaardigheid en bequaamheid of zonder confusie in staat te weezen den ontstanen brand te konnen blussen.

En nadien hier ter plaatse, het zy binnen of buiten dit fortres, een ontstaane brand niet dan tot algemeene schade kan strekken, zo wordt vertrouwt, dat in zodanigen geval een iegelyk door het byzetten van lyfeigenen gaarne al het mogelyke zal willen toebrengen om de pomp des te beter aan de gang te houden en de brand spoedig te doen blussen.

Terwyl, op dat niemand, dien het aangaat, eenige ignorantie zoude kunnen pretendeeren, maar een ieder van deeze voorenstaande articulen behoorlyk kennisse moge hebben, nog is goedgevonden dezelve ter gewoone plaatzen te laaten publiceeren en affigeeren, om te dienen tot narigt van de brandmeesters en alle de geene, die het verder incumbeert.

Dit reglement is vastgesteld door den Raad van policie te Bantam, daartoe door de Bataviasche regering gemagtigd, omdat voor Bantam »geen bepaalde schikking of reglement, in

»gevalle van brand en op het behandelen der spuiten, te »vinden was".

15 Junij. *Ampliatie van het bepaalde op 3/10 Maart 1780 nopens de gangbaar verklaring van ropijen.*

Is goedgevonden en verstaan te statueeren en den sabandhaar te gelasten, de hier aanweesende of in het vervolg aankomende vreemde natien ter hunner narigt aan te kondigen, dat een iegelyk, die sig mogt onderstaan andere ropyen hier in te voeren en onder de gemeente uit te geeven als de by resolutie deezer tafel van den 3[en] en het biljet van den 10[en] Maart laatstleeden bepaalde drie zoorten, van alle gerievelykheden en civiliteit, die hy anders naar billykheid zoude mogen vragen, niet alleen immediaat, maar ook in het vervolg niet geadmitteerd zal worden tot den handel ter deezer hoofdplaatze.

26 Junij. *Voorschrift nopens passen naar Bantam.*

Chinezen hadden misbruik gemaakt van dergelijke passen door daarmede naar Benkoelen te varen, weshalve de Regering goedvond, »om alle middelen en weegen tot den ongepermitteerden vaart naar Bankahoeloe, zoo veel immers mogelyk, tegen te gaan en te beletten, te statueeren, dat de passen tot de vaart van hier naar Bantam en van daar naar deeze hoofdplaats voortaan altoos bepaaldelyk zullen moeten worden verleend met speciale bekendstelling by dezelve, dat die niet langer dan een maand zullen gelden en gerespecteerd worden; en niet alleen den sabandhaar alhier te ordonneeren telkens by aankomst van Bantamse vaartuigen ondersoek te doen, in welke tyd de reise is volbragt, om, by ontmoeting van de minste suspicie, opstonds na te speuren, of de passen ook overtreden zyn, maar de Bantamse bedienden ook te gelasten zulks van haare zyde mede te observeeren en, wanneer den een of andere handelaar met oude pas aldaar mogt verschynen of dat er werkelyke bedenking wegens de lange reise ontstaat, de verdagte

vaartuigen dan onder goede verseekering, dog zonder krenking der ladingen, herwaards te zenden om hier daar over zodanig te konnen disponeeren, als deeze regeering, naar bevinding van zaaken, zal oordeelen te behooren".

4 Julij. *Verlenging van het octrooi der Amphioen-societeit voor drie jaren of tot ult° December* 1783.

Deze verlenging werd door Heeren XVIIneo bij missive van 23 October 1779 verleend.

Zie bij 29 December 1778 en 4 December 1783.

14 Julij. *Voorschriften nopens het overmaken van geld naar Nederland.*

Dit stuk is gelijkluidend aan dat, medegedeeld onder 19 Februarij 1779.

1 Augustus. *Vergunning voor J. Bouhon tot het oprigten van een tooneel in de Zuider-voorstad te Batavia.*

Op dat tooneel zouden »de beste, Nederduitsche stukken" worden vertoond.

1 Augustus. *Vernieuwing van het bepaalde op* 3/10 *October* 1766 *nopens verkoop van vaartuigen aan vreemdelingen.*

Is goedgevonden en verstaan de Javasche ministers, neevens den resident te Cheribon te gelasten, by het verleenen van passen voor vaartuigen, die naar de Oost en Noord van Indie zyn gedestineerd, in stipte observantie te houden het gestatueerde by het biljet van den 10en October 1766, om door de eigenaars van zulke vaartuigen behoorlyk cautie te doen stellen, dat

dezelve zonder voorkennisse van de respective hoofden op Compagnies comtoiren, werwaards de destinatie legd, en dan nog niet als aan persoonen, die onder de jurisdictie van de Compagnie resorteeren, verhuurd, getransporteerd en verkogt zullen worden; onder waarschouwing, dat, by het contrarie of ook gebrek aan voldoende bewysen, de oude cautie, gesteld voor de zodanige vaartuigen, zonder forme van proces ten behoeven van de Compagnie geconfisqueerd en de versenders buiten des naar bevinding van zaaken gecorrigeerd zullen worden.

4 Augustus. *Voorschrift nopens het overnemen van den inventaris der »bakmeesterij" te Batavia.*

Is goedgevonden en verstaan te statueeren, dat in het vervolg, by overgave van de bakmeestery, den aankomenden bakmeester gehouden en verpligt zal zyn van den afgaanden, dan wel van de erfgenaamen of executeuren in de nalatenschap van den overleedenen, met een vermindering van tien procento op de inkoops-waarde over te neemen de huisen, opstallen, slaaven en andere, tot die administratie gehoorende goederen, mitsgaders het een en ander in een bruikbaare staat te onderhouden.

28 Augustus. *Kennisgave van de jaarlijksche monstering van praauwen, enz.*

Alle voerders van prauwen, chiampangs, tjuniaas, biermaats en andere, op vragt varende vaartuigen, sorteerende onder het opzigt van het hoofd der prauwvoerders, als meede de eygenaars van chiampangs, dewelke gepermitteerd zyn om de producten van haare landeryen af te haalen; ook de geene, die ten dienste der araksbranderyen, steenbakkeryen en kalkbranderyen worden gebruikt, werden by deeze geadverteerd, dat op Woensdag den 13en September 1780 de jaarlyksche monstering over voormelde vaartuigen zal geschieden by Compagnies hout kap; kunnende zig van heeden af begeven by den schilder, Mattheus Thysenbroek, om de vaartuigen te laten nommeren of merken.

W. A. ALTING.

7 September. *Voorschrift nopens het verzenden van suiker naar buiten-kantoren.*

Om in den aanstaande des te beter verzeekert te weesen, dat geene andere dan Comp^s^ suiker naar de buiten comptoiren verzonden of op een derzelve ontvangen worde, is goedgevonden en verstaan de administrateurs in de suiker pakhuisen te ordonneeren om zorge te draagen, dat door de suiker leveranciers in elke kanasser worde gelegt een plankje, met een ieders naam of ander, kenbaar merkteken beschreeven; en de ministers en bedienden op de respective buiten comptoiren, werwaarts suiker tot den handel word versonden, te gelasten, by ontdekking van bruine zuiker, de in de kanassers leggende plankjes te rug te zenden, ten einde dan hier te onderzoeken, waar aan het eigentlyk hapert.

11 September. *Voorschrift nopens correspondentie over kerkelijke of school-zaken met Nederland.*

Is goedgevonden en verstaan den kerkenraad der Gereformeerde gemeente en het collegie van curatoren en scholarchen over de stads schoolen door afgave van extract uit der heeren Meesters missive van 25 October 1779 te recommandeeren, over den staat der kerke in deeze gewesten steeds met de Noord Hollandsche synode te correspondeeren en geene relasen of diergelyke opgaven, den Indischen kerk- of school staat betreffende, buiten voorkennis en toestemming der heeren Majores in de Nederduitsche Boekzaal of zoortgelyke, publieke nieuws papieren te doen plaatsen; mitsgaders in observantie te houden om van alle boeken, zoo voor de kerk, als schoolen geschikt, welke door leeden van den kerkenraad of met haare voorkennisse worden uitgegeven, een exemplaar aan voormelde synodus te doen geworden.

12 September. *Modellen voor acten van borgtogt.*

Ter gelegentheid van de reflectie, die de heeren Majores maaken over de duistere extensie der borgtogt, door den thans overleden onderkoopman, Willem Lodewyk Sontag, ten behoeven van den geaufugeerden directeur, Bosman, gepasseert, hunne Edele hoog agtbare teffens derzelver vertrouwen te kennen gevende, dat reets zoude zyn gezorgt of nog gezorgt worden, dat de respective actens van borgtogt op zodanigen voet worden ingerigt, als nodig is ter voorkoming van captien en dat de maatschappy van het effect der borgtogten niet gefrustreert worde; zo is, om aan die gerespecteerde order te voldoen, goedgevonden en verstaan de opperkooplieden deezes casteels te demanderen, van eenige in de groote geld kamer berustende borgtogten, zo als dezelve hier gewonelyk ten behoeve van de Compagnie in verschillende zaaken en gevallen worden gepasseert, afschriften te ligten, ten einde door deskundige lieden g'examineert en, wanneer in forma zyn of gebragt zullen zyn, circulair naar de buiten comptoiren verzonden te worden, onder eene bygevoegde order aan de respective ministers en bedienden, dat de leeden van den politieken raad verantwoording subject zullen zyn, ingevalle hy ontslag van een borg niet zorgen, dat voor den ontslagenen weder eenen anderen borg in zyn plaats worde gestelt.

De bewuste modellen luiden, als volgt:

Heden, den ....

Compareerde voor my, A. .... ter presentie van de nagenoemde getuigen, B. en C. (*derzelver qualiteit*), alhier woonagtig, my bekend, dewelke te zaamen en yder van hun in 't byzonder verklaarden, onder renunciatie van de beneficien ordinis, excussionis et divisionis, zynde van de kragt en uitwerkselen dezer renunciatie onderrigt, zig te stellen tot borgen als principalen ten behoeve van de generale Nederlandsche geoctroyeerde Oost-Indische Compagnie voor de compleete

verantwoordinge en voldoeninge van al, het geene D., uit hoofde van deszelfs ampt van (*de hoedanigheit*) op de aan zyne administratie toevertrouwde goederen of gelden van de voorschreve Compagnie zal bevonden worden te kort te komen en ten agteren te weezen of door hem en, in cas van overleiden, door hun, die zyne nalatenschap zullen komen te administreeren, tot geene voldoende wyze zal konnen verantwoord worden; en dus meede voor alle erreuren en omissien, die door gemelde D. in zyn voorschreve ampt en administratie mogten worden begaan, mitsgaders voor de schaade, die daar door aan welgemelde Compagnie zoude konnen worden toegebragt en door dezelve geleeden en tot welkers vergoedinge de gemelde D. derhalven mogt worden geoordeeld responsabel en gehouden te zyn; onder deeze bepaling nogtans, dat zy, comparanten, tot de voldoening aan al, het gunt voorschreven is, niet verder dan ter concurrentie van eene somma van (*die tot het ampt gesteld is*) rd[s] ...... (van 48 swaare stuivers ider) gehouden en verpligt zullen zyn, en dat deeze hunne borgtogt niet langer continueren en stand houden zal dan vier jaaren, na dat de gemelde D. uit het voorschreven ampt van .... zal zyn ontslagen, of wel vier jaaren, na dat denzelven daar in zal weezen overleeden.

Wyders compareerde meede de voornoemde D., my meede bekend, den welken aannam en beloofde voorgenoemde zyne borgen ter zaake van deeze hunne borgtogt ten allen tyde te zullen indemneren, kost- en schade-loos houden.

Tot nakoming van al, het gunt voorschreven zy, verbinden de comparanten hunne perzoonen en goederen, dezelve subjecterende aan alle 's Heeren regt en regteren.

Aldus gedaan en gepasseert ten byweezen van E. en T. als getuigen.

De minute deezes is geschreeven op een zegul van...... en behoorlyk ondertekend.

Quod Attestor.

Op heden, den 17[en] September 1779.

Compareerde voor my, M[r] Anthony Cornelis Verspyck, notaris

publicq, by de Edele hooge regeering van Nederlands Indie geadmitteerd, binnen de stad Batavia resideerende, present de na te melden getuigen, de heeren Carel Fredrik Severin, opperkoopman en visitateur generaal der Indiasche negotieboeken, en Adriaan Boesses, opperkoopman sabandhaar en licentmeester alhier, woonende buiten deeze stad, my bekent.

Dewelke verklaarden, in steede van den geweesen sabandhaar alhier, den heer Carel Jan Boers, en den gerepatrieerden geweesen geëligeerden secunde van Ternaten, den heer Gysbert Jacob Welgevare, onder renunciatie van de beneficien ordinis, excussionis et divisionis, de kragte van dien hun Edelens wel bewust zynde, zig te interponeeren tot borgen en principaalen ten behoeve van de generaale Nederlandsche Oostindische Compagnie voor al 't gunt, waar over den heer Gerrit van Groll, tweede opperkoopman van het casteel, uit hoofde van mede administrateur van 's Compagnies groote geldkamer, door welmelde Compagnie aanspreekelyk zoude moogen werden geoordeelt, egter niet verder als ter concurrentie eener somma van vyf duysend rd[s], van 48 swaare stuivers ider.

Compareerde mede voor my, notaris, en getuigen den voormelden heer, Gerrit van Grol, woonende alhier, my en de getuigen ook bekendt, dewelke verklaarde zyne gemelde borgen ter zaake van deesen, hun Edelens aangegaane borgtogt kost en schadeloos te zullen stellen.

Tot naarkominge van 't gunt voorschreeven staat verbinden de comparanten hunne perzoonen ende goederen, dezelve subjecteerende aan alle 's Heeren regt ende regteren.

Aldus gedaan en gepasseert ten byweesen van Hermanus Abraham Simonsz en Marthinus Frans, clercquen, als getuigen.

De minute deses is behoorlyk geteekend en geschreven op een zegul van vier-en-twintig stuivers.

(Onder stont): *Quod Attestor.*

(Was getekent): A. C. VERSPYCK,

notaris publicq.

Op heden, den 22en September 1779.

Compareerde voor my, Mr Anthony Cornelis Verspyck, notaris publicq, by de Edele hooge regering van Nederlands Indie geadmitteerd, binnen de stad Batavia resideerende, present de na te melden getuigen, d'Edele heer Dirk Goetbloet, eerste secretaris van de Edele hooge Indiasche regering, en d'Edele Pieter Aeneas de Win, lid in het Eerwaarde collegie van heeren Weesmeesteren deezer steede, woonende alhier, my bekent.

Dewelken verklaarden, onder renunciatie van de beneficien ordinis, excussionis et divisionis, het meede brengen van dien hun Edelens wel bekent zynde, zig te stellen en interponeeren tot borgen en principaalen ten behoeve van de generaale Nederlandsche Oostindische Compe voor al 't gunt, waar over den heer Jan Bierens, opperkoopman en groot cassier ten deezen casteele, uit hoofde van deszelfs administratie als cassier van voorsz. Compagnies groote geldkassa, door wel gemelde Compagnie aanspreekelyk zoude moogen werden geoordeelt, egter niet verder als ter concurrentie eener somma van vyf duyzend rds, van 48 swaare stuyvers ider; en zal deeze borgtogt stand houden tot vier jaaren, na dat genoemden heer Bierens uit het ampt van groot cassier ontslagen, dan wel overleeden zal zyn.

Compareerde meede voor my, notaris en getuigen, den voornoemden heer Jan Bierens, woonende alhier, my en de getuigen ook bekent, dewelke verklaarde zyne gemelde borgen ter zaake van deeze, hun Edelens aangegaane borgtogt kost- en schadeloos te zullen houden.

Tot naarkominge van het gunt voorsz. staat, verbinden de comparanten hunne persoonen ende goederen, dezelve subjecteerende aan alle 's Heeren regt ende regteren.

Aldus gedaan en gepasseert ten byweezen van Hermanus Abraham Simonsz en Eliazar Abraham Simonsz, clercquen, als getuigen.

De minute deezes is behoorlyk getekend en geschreeven op een zegel van vier-en-twintig stuyvers.

(Onder stond): *Quod Attestor.*

(Was getekend): A. C. VERSPYCK,

notaris publicq.

Op heeden, den 22en October 1776.

Compareerde voor my, Leendert Rolff, notaris publicq, by de Edele hooge regeeringe van Nederlands Indie geadmitteerd, buiten de stad Batavia resideerende, ter presentie van de naargenoemde getuigen, d'Edele heer Carel Jan Boers, opperkoopman, sabandhaar en licentmeester, en d'Edele Mr Isaac Titsing, onderkoopman en tweede administrateur in 's Comps graan magazyn alhier, my; notaris, bekend.

Dewelken, onder renunciatie van de aan hun Edelens wel bekende beneficien ordinis, excussionis et divisionis, verklaaren hun Edelens zelver te stellen en te interponeeren tot borgen en principaalen voor d'Edele Johannes Casparus Bergsma, koopman en geweesene eerste administrateur in 's Comps provisie magazyn alhier, staande eerstdaags te repatrieeren, ten behoeve van d'Edele Compagnie, en dat voor de voldoeninge van alle zodanige schade, erreuren en omissien, als waar voor gemelde Edele Bergsma in zyn Edelens laatstgenoemde qualiteit gehad hebbende administratie mogte werden geoordeeld aanspreekelyk te zyn, edog niet verder als ter concurrentie van vyf duyzend ryksdaalders à 48 swaare stuyvers ider en ook niet langer als voor den tyd van vier agter een volgende jaaren, gerekend van den dag af, dat zyn Edele transport van deszelfs voorschreeven administratie heeft gedaan.

Wyders compareerde meede opgemelde Edele Johannes Casparus Bergsma, my ook bekend, dewelke beloofde de comparanten weegens deeze borgtogt te zullen indemneeren, mitsgaders kost- en schadeloos te houden. Tot naarkominge van 't gunt voorschreven staat verbinden de gezamentlyke comparanten hun Edelens persoonen ende goederen, dezelve subjecteerende aan alle regten ende regteren.

Dat aldus passeerde ten byweezen van Carel François ende David Caspersz, clercquen, als getuigen.

De minute deezes is behoorlyk geteekend en geschreven op een zegul van vier-en-twintig stuyvers.

(Onder stont): *Quod Attestor.*

(Was geteekend): L. ROLFF, *notaris publicq.*

14 September. *Waarschuwing voor hen, die geld naar Nederland wilden overmaken.*

Dit stuk is nagenoeg gelijkluidend aan dat, medegedeeld op 9 November 1779.

$\frac{\text{14 September}}{\text{6 October}}$. *Uitschrijving van een dank- en bede-dag.*

29 September. *Overgang van het landgoed Buitenzorg op den Gouverneur-Generaal, W. A. Alting.*

Den heer Gouverneur Generaal ter vergadering communiceerende, dat hoogdenzelven van vrouwe Francina Westpalm, douarière van wylen den overleden heer Gouverneur Generaal, Reynier de Klerk (H. L. M.) hadde overgenomen het landgoed, Buitenzorg, voor de ter resolutie dezer tafel van den 6^{en} February 1776 en 31^{en} October 1777 vermelde prys van 41500 rd^s, ongereekend de op hetzelve zynde goederen en de ongelden, op den verkoop vallende, met verzoek teffens om van de betaling der laatste, bestaande in rd^s 2075 voor 's Heeren geregtigheid of den twintigsten penning en rd^s 1037 $^1/_2$ of 2 $^1/_2$ perc^{to} voor de koop-brief, bevryd te mogen blyven, dewyl de possessie van dat land eigenlyk geconsidereerd behoord te worden als iets, dat strekt om den regeerenden heer Gouverneur Generaal door het genot der revenuen op hetzelfde op eene geoorloofde wyse eenig meerder inkomen te bezorgen, onder aanneming om, wanneer de hoog Edele heeren Zeventienen niet mogten goedvinden het accordeeren van deze zyn Edelheyds instantie met hoog derzelver g'eerde goedkeuring te bekragtigen, de voorsz. onkosten als dan te zullen voldoen; zoo is, daar op gedelibereerd en in aanmerking genomen zynde, dat, of wel de heeren Majores by patriasche missive van den 18^{en} September 1750 aan wylen zyn Excellentie, van Imhoff, hebben toegestaan gemeld land tegen taxatie voor zig en zyne erfgenamen over te neemen, het selve egter sederd of na het overlyden van welgemelde zyn Excellentie telkens by het afsterven van een heer Gouverneur

Generaal aan zyn Edelheids successeur getransporteerd, ook tans in dien staat is, dat, om het behoorlyk te doen cultiveeren en niet weder te laten vervallen, deszelfs beheering, zoo wegens de verre afgelegenheid, aan den regeerend heer Gouverneur Generaal, als de grote omslag, die daar toe tegenwoordig is, niet gevoeglyk door een particulier kan waargenomen worden, en dat men buiten dien ook steeds geoordeeld heeft, dat desselfs possessie behoord te blyven aan een regeerend heer Gouverneur Generaal, als mede dat de voordeelen, die het zelve afwerpt, daar en boven niet alleen moeten dienen, maar ook noodzakelyk zyn tot goedmaking van de zware uitgaven, die een regeerend heer Gouverneur Generaal verpligt is in die hoog aanzienlyke waardigheid te doen, goedgevonden en verstaan hooggemelde zyn Edelheid te releveeren van de betaaling der voorenstaande gewone ongelden wegens den koop van het land, genaamt Buitenzorg, te zamen bedragende rd[s] 3125, en de heeren Majores eerbiedig en instantig te verzoeken om op deze dispositie, niet alleen hare goedkeuring te verleenen, maar ook het meermeld land, by het overschryven uit de boedel van den overleden heer Gouverneur Generaal op de naam van zyn Edelheyds opvolger in het hoofdbestier van Indie, daar van eens voor al gunstig te ontheffen.

Heeren XVII[nen] konden zich, blijkens hunne missive van 22 November 1782, met deze schikking niet vereenigen, waarom in de resolutiën der Indische Regering van 7 October 1783 werd aangeteekend:

Op de betuigde bevreemding der heeren Majores over het verzoek van den heer Gouverneur Generaal om van de betaaling der lasten, welke op het overnemen van het landgoed, Buitenzorg, liepen, ter somma van rd[s] 3125, bevryt te blyven, zo wel als over de resolutie deezer tafel om zulks, op approbatie hunner WelEdele hoog agtbare, toe te staan, door zyn Edelheid verklaart wordende, dat hoogst denzelven het voorschreven verzoek niet zoude hebben gedaan, indien vermeent hadde, dat daar door

aan de heeren Majores eenige aanstoot zoude worden gegeven, en dat de grond van dit, zyn Edelheids verzoek heeft berust op de onzekerheid der temporeele bezitting, wyl dit land niet, als andere vaste goederen, op hoog deszelfs wettige erfgenamen kan devolveeren, maar als een apanagie aan zyn Edelheids successeurs in officio tegen een zekere, bepaalde prys diend over te gaan en de temporeele eigenaar dus daar over niet kan disponeeren, veel min profiteeren van de voorregten, die aan andere vaste goederen zyn gehegt; mitsgaders daar by nog komt, dat, ofschoon de revenuen van eenig belang zyn, de ongelden egter, die tot het jaarlyks onderhoud en den aanzienlyke omslag aldaar geimpendeert moeten worden, waar onder die van een warm bad ten dienste van de geene, die daar van gebruik willen maaken, mede geen geringe som belopen; en dat, vermits de heeren Majores de resolutie deezer tafel, op voorengemelt zyn Edelheids verzoek genomen, niet hebben gelieven goed te keuren, hoog denzelven bereid was de voorzegde lasten van dat land te voldoen; zo is goedgevonden en verstaan de heeren Majores van dit een en ander by de rescriptie kennisse te geeven.

3 October / 15 December. *Maatregelen ter bevordering van orde en rust in de Bataviasche ommelanden, enz.*

Scheepenen dezer stede vertoond hebbende, hoe den Drossaard der Bataviasche ommelanden, Mr Egbert Blomhert, hen by een uitvoerig berigt had te kennen gegeeven, dat het afzetten, rooven, moorden en spolieeren van huisen in deze stads omme- en bovenlanden niet alleen bestendig wierd geoeffend, maar zelfs accresseerde, en zederd den beginne van dit jaar aan hem, officier, meer dan dertig vermoorde of zwaar gequetste personen waren opgegeven, zonder dat het mogelyk was geweest de daders te ontdekken; en dat hy, Drossaard, vermeende, van het onbekend blyven der meeste moorden of andere euveldaden en het weynig straffen der uitvoerders van dezelve de redenen te wezen:

1° de beschroomdheid van den inlander om voor den regter te verschynen en getuygenis der waarheid te geeven, dewyl zy veeltyds geduurende het geregtelyk onderzoek twee à drie dagen in de stad moeten blyven en dan meerder verteeren, als zy gewoon zyn in hunne armoedige huisgezinnen te doen;

2° dat zy, door hunne absentie van het land, den landbouw zoo lange moeten staaken;

3° dat de inlanders, als den wraakzugtigen aard hunner landgenooten zeer wel kennende, altoos bedugt zyn van te eeniger tyd door een der naast bestaanden van den genen, wien zy mogten aanklagen, of andere booswigten, die zy mede zouden konnen aangeven, hun leven te zullen verliesen, om dat zy de quaaddoenders hebben aangeklaagd of tegen dezelve getuigd;

4° dat de uitvoering der straffe aan de misdadigers zelden in de bovenlanden bekend word en dierhalven veele hunner medepligtigen met het quaad onverschillig voortvaaren, om dat zy onkundig blyven van de straffen, die hunne geattrapeerde complicen ondergaan, en dus daar door niet afgeschrikt worden; en

5° het groot getal snaphanen, dat in de bovenlanden, niet tegenstaande de daar tegen g'emaneerde orders, ongepermitteerd word gebruikt, alzoo veele booswigten daar door gelegenheid konnen vinden om hunnen evenmensch op eene arglistige wyse te beloeren en eene verradelyke schoot toe te brengen.

In overweging genomen zynde de noodzakelykheid om tegens de voorschreeven, enorme gedoentens door gepaste maatregulen te voorzien en al zulke, ten hoogsten strafwaardige bedryven naar vermogen tegen te gaan en te beletten, ten einde de goede op- en ingezetenen deezer colonie, zoo in hunne huisen, als op de wegen, velden en landeryen, des doenelyk, voor alle molesten te bevryden; zoo is voor af, tot wegneeming der inconvenienten, aan dewelke den Drossaart, Blomhert, na het genoteerde hier voren, sustineerd, dat in de eerste plaats

geattribueerd zoude dienen te worden het onbekend blyven der meeste moorden en andere euveldaden, goedgevonden en verstaan Scheepenen te qualificeeren, de inlanders, die uit de Jaccatrasche of Preanger bovenlanden naar de stad komen om getuigenis der waarheid te geven wegens gepleegde moorden of andere misdaden, geduurende den tyd, dat zy tot het geregtelyk onderzoek hier moeten blyven, naar redelykheid te defroieeren, ten laste van de stads kassa, om daar door te doen cesseeren de vreese van den landman, dat hy, tegen een kwaaddoener willende getuygen, zig zelve buitengewoone kosten veroorzaakt.

Voorts ook reflexie geslagen wordende op de onderstelling van den Drossaard nopens het ongepermitteerd gebruik van snaphanen, zoo is, ofschoon de poenaliteiten tegen het aanhouden van een meerder dan het toegestaan getal schietgeweiren op de respective landeryen en in de tot dezelve gehorende campongs te meermalen en laatst by het placcaat van den 31en December 1778 zyn vernieuwd, egter goedgevonden en verstaan, met standhouding van het gestatueerde by het bovengemeld placcaat, dat beslooten wierd in deszelfs volle kragt en waarde te laten, by wegen van renovatie en ampliatie van de daar in vervatte orders, by een nader placcaat te ordonneeren en statueeren:

dat geen inlander of Chinees, op de landeryen in de Jaccatrasche boven- en Preanger landen of in de onder dezelve sorteerende campongs woonagtig, een snaphaan zal mogen gebruiken, behalven alleen de mandadoors en potias, die met een schriftelyk bewys konnen aantoonen van hunne landheeren permissie ten dien einde verzogt en verkregen te hebben; en de landheeren gehouden zullen zyn het getal der snaphanen te bepalen naar dat der mandadoors of potias, dan wel, by eene moderate opgave, naar de uitgestrektheid van een ieders land of de ware benodigtheid; en een iegelyk verpligt zal wezen daar van voor ultimo December eerstkomende een distincte opgave te doen ten comtoire van den gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander, sub poene, dat de gene, die daar omtrend nalatig blyven, verstoken zullen zyn van de licentie tot het aanhouden van snaphanen op derzelver landen; mitsgaders den gecommitteerde

tot en over de zaken van den inlander te gelasten, van het gepermitteerd getal op ieder land een accurate lyst te houden;

wyders alle landheeren en inlandsche hoofden ten striksten aan te beveelen, nauw toezigt te houden, dat, buiten de invoegen als boven tot gebruik toegestane en aan den gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander opgegeeven geweeren, gene andere op hunne landen of in de onder dezelve gehorende campongs worden gevonden: en hen niet alleen de vryheid te laten om, ter onderschepping van ongepermitteerde geweeren, de woningen, in de campongs staande, op dewelke zy suspicie hebben, te mogen visiteeren, maar ook te recommandeeren, een ieder op zyn land, op de hoofd campong of andere openbaare plaats by een klein biljet of advertentie alle en een iegelyk kennisse te geven, dat alleen aan deze of geen, met naame genoemd inlandsch hoofd, mandadoor of potia het gebruik van een snaphaan is gepermitteerd en zulks aan alle andere, op het land of in de campong wonende verboden blyft; onder waarschouwing, dat den genen, die bevonden word een ongepermitteerde snaphaan te hebben of te gebruiken, immediaat opgevat, in de ketting geklonken en ad vitam verbannen zal worden;

desgelyks de landheeren, regenten en andere hoofden te ordonneeren, ieder een lyst of rolle te houden van alle de campongs en personen, die onder hun gehoren, en daar by bekent te stellen het getal der huisgezinnen, dat zig op ieder land of in elke campong bevind, nevens derzelver middelen van bestaan, hoe veel buffel-beesten zy bezitten en wat meerder tot nut van hunne bewustheid kan strekken, mitsgaders die lysten of rollen jaarlyks te bezorgen ten comtoire van den gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander en afschriften daar van op de landeryen of in de campongs te laten;

dog daar en tegen alle hoofden en mandadoors van landeryen of campongs te interdiceeren, aan eenige onbekende personen huisvesting te verleenen, zonder dat hen alvorens is vertoond een sjap of ander, zeker bewys, by het welke blykt, wie de onbekende personen zyn en waar zy thuis hooren; met order

om de geen, die daar van onvoorzien zyn, op te vatten en aan den gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander te zenden;

en de ingezetenen of gemeenen ook te ordonneeren, by verschyning van een of meer onbekenden, van derzelver aankomst straks aan het hoofd of de mandadoor van de campong of het land kennisse te geeven, met uitzondering nogtans van de zogenaamde boejangers of arbeids lieden en bergvolkeren, die by ploegen komen en weder vertrekken, welke van de vertoning van zodanig een bewys altoos g'excuseerd zyn geweest en dierhalven besloten wierd daar van voor het vervolg ook te eximeeren;

al verder de hoofden en mandadoors der landeryen ernstig aan te beveelen alle mogelyk onderzoek te doen naar de moorden, roveryen en andere, gepleegd wordende brutaliteiten in hunne campongs, met recommandatie om, by ontdekking van de een of ander begane misdaad, daar van aan den landheer ten eersten kennisse te geven en gene middelen onbezogt te laten om de kwaaddoeners te apprehendeeren, ter overlevering van dezelve aan de justitie; dog zulks vrugteloos en den dader bekend zynde, als dan op de naast bygelegen bazaar ter eerster marktdag by bekkenslag de boosdoeners aan den volke bekend te maken, op dat een ieder zig voor hun moge wagten en zy nergens schuilplaats of bescherming komen te vinden;

en, ter facilitering in het straffen der kwaaddoeners, de landheeren nog te recommandeeren, nopens alle suspecte knapen, die zy van moorden, roveryen of andere wanbedryven verdagt houden, dog waar omtrend geen voldoende bewysen konnen worden gesuppediteerd, hunne klagten, omstandig beschreven, in gemoede en, des noods, onder presentatie van eede, met byvoeging der redenen van de waarschynlykheid hunner suspicie, op te geven aan het collegie van Schepenen en dit collegie te injungeren in zulke gevallen naar die klagten en redenen behoorlyk onderzoek te doen, ten einde de schuldig bevondene hunne wel verdiende straffe te doen ondergaan of, wanneer den aangeklaagde niet overtuigd en egter ook niet vry gekend

kan worden, als dan aan deeze regeering voor te dragen hem naar elders te verbannen.

Terwyl voorts, op den voordragt van Schepenen, al mede is goedgevonden en verstaan dat collegie te qualificeeren, by een extra-ordinair geval, voorname hoofd misdaden, die by of omtrend de veldschans Meester Cornelis en Tangerang worden geperpetreerd en waar van de daders in handen van den geregte geraken, voor een enkelde keer, met voorkennisse en toestemminge van den heer Gouverneur Generaal, op die plaatsen te straffen.

En, om Schepenen gelegenheid te bezorgen van door grondige en kundige inlandsche taal-kenners van verscheide zaaken, in geregtelyke onderzoeken voorkomende, geinformeerd te konnen worden, den gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander te demandeeren, de commandanten der respective campongs aan te beveelen bekwame personen aan te houden, die konnen dienen tot goede tolken in het berg Javaans, de Baliese en Maccassaarsche spraak; met overlating aan Schepenen om die personen, indien zy het noodzakelyk oordeelen, onder eede te brengen en tot tolken te employeeren, mits verdagt zynde, dat de kosten voor dezelve niet moeten komen ten laste van de Compagnie ([1]).

Zie ook $\frac{\text{15 November}}{\text{2 December}}$ 1782 en 27 Januarij 1789.

6 October. *Maatregelen in het belang van militairen in Compagnie's dienst.*

Is goedgevonden en verstaan de monteeringen en overige, tot kleding der militairen benodigde goederen voortaan tegen de inkoops prysen uit Comp[s] pakhuisen te laten afgeven en de genieters, zonder eenige verhoging, op hunne soldy reekeningen

---

([1]) Onder »berg Javaans" wordt de Soendasche taal verstaan. — Dit stuk is het oudste, mij bekende, waaruit blijkt, dat ten tijde van de Compagnie hare Europesche dienaren eenig begrip hadden van het verschil tusschen Javanen en Soendanezen, welke laatsten zij geregeld Javanen noemden. Met dergelijke, ethnologische *finesses* liet men zich vroeger niet in.

voor het bedraagen daar van te debiteeren, ter ondersteuning eenigermaaten van de krygskassa, dewyl die kassa, door de geduurige depenses, binnen korten de last van de vrye monteering waarschynelyk niet langer zal kunnen draagen.

En te continueren by de reeds geintroduceerde verandering om de gemeene militairen linne, in stede van lakense monteeringen te laten dragen, mitsgaders van de lakenen, voor het Batavias guarnisoen uit Nederland gevörderd, die meer dan de benodigde stukken in de pakhuisen aan handen en een en andermaal publicq opgeveyld zyn, maar met geen 15 perc^{to} avans verkogt hebben kunnen worden, eenige naar Java te senden, alwaar de lakense monteeringen nog in gebruik zyn, en de ministers te qualificeeren, die tegen inkoops prys tot kleeding der militairen daar ter kuste te verstrekken.

Zie ook bij 20 Junij 1783 en 15 Augustus 1786.

17 October. *Last op de buiten-kantoren »telkens en by »alle gelegentheden, hunne papieren voor Nederland »dubbelvoudig" naar Batavia over te zenden »en niet, »gelyk tot nog toe heeft plaats gevonden, maar eens of »van zommige comptoiren tweemaal in het jaar".*

Den eerst gezwooren klerk ter generaale secretary, Daniel Diederik van Haak, by een ingedient berigt te kennen gegeven hebbende, dat, hoe gaarne hy met alle promptitude zoude willen voldoen aan het geordonneerde door de heeren Majores by hunner Edele hoog agtbare veel gerespecteerde missive van den 7^{en} October 1779, om de brieven en verdere papieren van de respective Indische comtoiren, die voor Nederland moeten dienen, hunne Edele hoog agtbare met de scheepen van de eerste retour bezending te doen toekomen, hy zig egter verpligt vond zyn onvermogen ter beantwoording aan dat gerespecteerd bevel te betuigen, eensdeels ter zake de depeche naar Europa in dit voorjaar van de scheepen, het Zeepaard en de Vrouwe Anthoinette Coenrardina, nog maar eenlyk voor Nederland hier zyn aangebragt de papieren van

Banda, Sumatra's Westkust, Malacca en Java, en tot het laten copieeren van die der overige comtoiren tegenwoordig de tyd te kort is; en ten anderen, om dat, indien het al aan geen tyd mogt ontbreeken, hem dan, ter verrigting van dat schryfwerk, ten minsten nog twintig klerken toegevoegd zouden dienen te worden, dewyl de bepaalde een en veertig stuks, van dewelke doorgaans twaalf of vyftien ziek zyn, ruim haar werk vinden aan het geen dagelyks gedaan moet worden en, buiten het extra-ordinaire, bestaat in: het schryven van tien stellen generaale brieven, zeven stellen resolutien, besoignes en dagregisters, drie stellen brieven boeken, twee stellen scheeps resolutien, nevens veele andere bylagen voor Nederland, ongereekend de origineele en slapers, die hier blyven, als mede de brieven en bylagen, die successive naar de buiten comtoiren worden verzonden; zo is, daar op gedelibereerd zynde, goedgevonden en verstaan den vertooner, om de by zyn berigt geallegeerde redenen, te excuseeren van het hem gedemandeerde ten dezen opzigte by resolutie van den 22^{en} Augustus passato en te laten volstaan met de afzending eenelyk, onder de gewone secretariaale bylaagen, die met de in gereedheid gebragt wordende retour scheepen naar Nederland staan af te gaan, van de brieven en papieren, die by de brief aan de heeren Majores worden geciteerd, met uitzondering van die der ministers op de Westersche comtoiren en Cabo de Goede Hoop, welke hunne papieren direct naar Nederland moeten zenden.

Voorts copia van zyn berigt de heeren Meesters aan te bieden; en, om in den aanstaande, des mogelyk, aan de intentie hunner Edele hoog agtbare te konnen beantwoorden, de ministers en bedienden op de comtoiren Amboina, Banda, Ternaten, Macassar, Banjermassing, Pontiana, Timor, Palembang, Malacca, Sumatra's Westkust, Java, Cheribon en Bantam circulair te gelasten, telkens en by alle gelegenheden hunne papieren voor Nederland dubbelvoudig herwaards over te zenden en niet, gelyk tot nog toe heeft plaats gevonden, maar eens of van sommige comtoiren twee maal in het jaar.

Zie ook 3 Julij 1783.

10 November. *Voorschriften nopens het overmaken van geld naar Nederland.*

Dit stuk is gelijkluidend aan dat, medegedeeld onder 19 Februarij 1779.

21 November. *Regeling der bezoldiging van inlandsche militairen in Compagnie's dienst.*

Is goedgevonden en verstaan aan alle de inlandsche militairen, daar onder mede begrepen de bereeds naar Ternaten, Malacca, Padang en Java gesondene Baliers en Sipays, zo wel als die in het vervolg ter dezer hoofdplaats of voor dezelve in dienst zullen worden aangenoomen, het zy inlandsche Christenen, Papangers of andere inlanders, tot hunne besolding toe te leggen, even zo veel als de Mallabaarsche Sipais genieten, te weeten:

rd^s 7 : 39 aan een sergeant,
» 7 : — » » korporaal, en
» 4 : 36 » ieder gemeene,

met 40 ℔ ryst en drie kannen arak ter maand, zonder iets anders of meer; en dus in te trekken en van heden af te laaten cesseeren het kostgeld, randsoen en brandhout, dat de Papangers en Baliers tot heden maandelyks hebben genoten.

De bewuste Sipais droegen tulbanden, zoowel de officieren, als de soldaten. Zie resolutiën der Indische regering van 14 November 1780.

30 November. *Vernieuwing der voorschriften nopens eischen van geld en van houtwerken, vastgesteld op* 19 *Junij* 1755 *en* 26 *April* 1768.

4 December. *Wijziging van het bepaalde op* $\frac{9 \text{ April}}{1 \text{ Mei}}$ 1778 *nopens de vaart van Java en Madura naar Malacca.*

In overweging genomen zynde, dat de uitkomst in twee

jaaren agter den anderen heeft doen zien, hoe bezwaarlyk en met hoe veel gevaar verzeld, ja, zelfs geheel ondoenlyk het veeltyds voor den particulieren handelaar is om, ingevolge de bepaling by het advertissement van den 1en May 1778 en de by resolutie dezer tafel van den 9en April deszelven jaars beraamde nieuwe ordres op de vrye vaart, in hun retour van Malakka en Palembang naar Java en Cheribon deze hoofdplaats aan te doen; en daar by ten dezen mede ook in aanmerking genoomen weesende, hoe drukkend het voor deese menschen is, dat, wanneer zy door zeenood en tegenstroom Batavia niet konnen bezeylen en dus, onschuldig en zonder hun toedoen, in de absolute noodzaakelykheid geraaken om direct naar Java of Cheribon te stevenen, als dan in het ruwste van het saysoen met hunne, dikwils zwakke vaartuigen, onder de gevaaren van storm en onweer, een geruymen tyd daar te moeten leggen, ter afwagting van de nadere beveelen dezer regeering, zonder inmiddens hunne aangebragte goederen te moogen lossen; zo is, dewyl reden en billykheid in dit geval vorderd, dat het bezwaarlyke, het welke daar in ten nadeele van de particuliere handelaars ligt opgeslooten, op de best voeglykste wyze worde getemperd en gemitigeerd, goedgevonden en verstaan de Javasche ministers en den resident te Cheribon te qualificeeren, voortaan de daar te huis hoorende particuliere traffiquanten, die op hunne te rug reyze van Malakka of Palembang door beletselen van wind en weer of door andere, wettige reedenen en oorsaaken in de onvermydelyke noodzakelykheyd worden gebragt om, zonder deeze hoofdplaats aan te doen, direct derwaarts te stevenen, indien zy van die verpligting en noodzaakelykheid voldoende bewyzen konden suppediteeren, in dien gevalle niet alleen te eximeeren van de poenaliteyt, by het voorschreeven advertissement tegen het niet aandoen van Batavia gesteld, maar de zulke ook terstond na eene volbragte allernaauwkeurigte visitatie der vaartuigen, zonder alvoorens nadere ordre daar omtrend van hier af te wagten, het ontlossen en verkoopen van hunne aangebragte, gepermitteerde wharen toe te staan.

5 December. *Last op den kerkenraad te Batavia, bij verkiezing van ouderlingen en diakenen, uit elke administratie niet meer dan één Compagnie's dienaar voor te dragen.*

Zulks geschiedde ter voorkoming van »vertraging in hunne »dagelyksche verrigtingen in den dienst van de Compagnie".

15 December. *Verbod tegen het maken, enz. van vuurwerk.*

15 December. *Verpachting der »gemeene middelen van »het koningryk Jaccatra" voor de jaren* 1781, 1782 *en* 1783.

De wijzingen der pacht-voorwaarden waren ditmaal de volgende:

1° dat van de vogelnesjes, die op Java voor Compagnies geregtigheid worden geheeven en in natura herwaards gezonden, voortaan weder, als in de jaaren 1776 en 1777 heeft plaats gevonden, ses procento van het uitkoops bedraagen voor inkoomende regten aan den pagter van de boom zal worden betaald;

2° dat, dewyl den 16en January 1779 aan de Japansche bediendens is toegestaan den aanbreng van kopere pitjes uit dat ryk, daar van by den invoer den voorheen betaalden tol moet worden voldaan;

3° dat daar en tegen in het vervolg, niet alleen de by het 33ste articul der pagtconditien vry verklaarde roggevellen, geconfyte gember en het sappanhout, maar ook de gom gutta en alle andere articulen, die by den aanvoer door particulieren aan de maatschappy worden verkogt, dan wel voor Compagnies eigen reekening van Siam of elders aangebragt, geen inkoomende tol of boomsgeregtigheid subject zullen zyn en den pagter daar van mits dien in het geheel geen pagt zal moogen vorderen, exepto alleen van de vogelnesjes.

Wyders daar benevens alle en een iegelyk ook te adverteeren, dat, ingevalle men in der tyd mogt goedvinden eenige verandering te maaken in de by het biljet van den 1en May 1778 gereguleerde particuliere vaart van Java, Cheribon, Malakka en plaatsen, in de straat van dien naam gelegen, zulks geen de minste betrekking zal hebben op de pagt van de inkoomende en uitgaande regten ter dezer hoofdplaats of den pagter deswegens met eenige bezwaaren voor den dag zal mogen koomen.

Op den 23sten December 1780 werden nog de volgende wijzigingen gemaakt:

dat den leverancier van het vleesch voor het guarnisoen, voor drie beesten, die daar toe alle weeken worden geslagt, geen tol zal behoeven te betaalen en den pagter dus van dezelve niet zal moogen vorderen de anderzints gewoone geregtigheid van een halve ducaton voor ieder beest.

Wyders het articul by het biljet tot de verpagting, verbiedende dé geene, die pagters of mede standers zyn in de pagt van de boom en groente kraamen en winkels, het hoofdgeld der Chineesen, de vismarkt, de inkoomende en uitgaande ryst, het slagten van vee en den handel aan de scheepen, te moogen participeren in eenige andere pagten, te roieeren en voortaan daar by niet meer bekend te stellen, maar een iegelyk, die geneegen is op meer pagten aan te slaan, daar toe volkoomen vryheid te laaten.

22 December. *Voorschrift nopens het overzenden naar Batavia van alle op de buiten-kantoren te gelde gemaakte insolvente boedels van Compagnie's dienaren.*

Is goedgevonden en verstaan de ministers en bediendens op de respective comptoiren van de Compe in Indie nader en de novo te gelasten, alle insolvente boedels van Compagnies dienaaren, welke onder de beheering der sequesters geraaken, by de eerst voorkomende gelegentheid, na dat dezelve ten gelde

gemaakt zyn, te remitteeren en te doen remitteeren aan den secretaris in den Raad van justitie dezes casteels, om door den laatsten verder behandeld te worden conform het gestatueerde by resolutie dezer tafel van den 19[en] July 1768.

Reeds in 1740 moet een dergelijk voorschrift gegeven zijn.

23 December. *Last op de buiten-kantoren geene belangrijke verbeteringen aan verdegigings-werken en gebouwen aan te brengen zonder magtiging van de Hooge Regering.*

Is goedgevonden en verstaan de ministers en bedienden op de respective comptoiren van de Comp[e] in Indie circulair aan te beveelen geen capitaale reparatien aan de fortificatie werken en gebouwen onder handen te neemen, zonder alvorens de toestemming dezer regeering daar toe gevraagd en verkreegen, mitsgaders eerst herwaards gezonden te hebben een calculative begrooting van het kostende; na de voltooying der werken, ter aantooning eener getrouwe behandeling, dezelve door expresse gecommitteerdens te laaten examineeren en deeze regeering van dies bevinding te doen toekomen een door presentatie van eede bevestigd berigt.

1781.

5 Januarij. *Kennisgave aan vreemde schepen van de goederen, welke als contrabande werden aangemerkt.*

Ofschoon men genoegzaam verzekerd mag zyn, dat de hier van tyd tot tyd aankomende vreemdelingen van het verbod tegen het kopen en verkopen van speceryen en de straffe voor de overtreeders ten vollen kennisse dragen, nogthans, om alle exceptien van dien aard voor altoos weg te neemen en te beletten, is goedgevonden en verstaan den sabandhaar te gelasten, in het vervolg de hoofden en gezagvoerders van

vreemde scheepen of vaartuigen direct by hun arrivement alhier aan te kondigen, dat den handel in speceryen en amfioen op straffe des doods aan allen en een iegelyk verboden is en blyft; met recommandatie om hunne onderhoorigen daar van ook te informeren en, by het gewoone declaratoir, dat de schippers en gezagvoerders verpligt zyn by derzelver verschyn aan land te verleenen, niet slegts in generaale termen te doen bekend stellen, dat zy geen amphioen of andere, contrabande wharen hebben aangebragt, maar speciaal, dat hy, sabandaar, hun het voorenstaande heeft gecommuniceerd en teffens bekend gemaakt, welke goederen hun voor contrabande zyn verklaard en dierhalven niet ingevoerd of verkogt mogen worden.

Sedert vindt men in de resolutiën der Indische Regering telkens melding gemaakt van mededeelingen van den sjahbandar, dat deze of gene gezagvoerder van een vreemd schip behoorlijk was onderrigt nopens de wetten op den sluikhandel, enz.

23 Januarij. *Vernieuwing van het bepaalde op 28 Augustus 1770 nopens het verzenden van zieken naar de hospitalen.*

De buiten-regenten van Comp[s] hospitaalen te kennen gegeeven hebbende, dat al zederd eenige jaaren door de chirurgyns van de hoofdposten, zoo wel als die in 't guarnisoen en op de rheede leggende scheepen was verzuimd om aan de zieken, welke naar de hospitaalen worden gezonden, mede te geven briefjes, inhoudende de gesteldheid der patienten en wat middelen ter genesinge van dezelve zyn aangewend, met versoek, dat het deze regeering mogte behagen de op dit sujet gestelde order van den 28[en] Augustus 1770 te renoveeren; zoo is goedgevonden en verstaan die instantie te accordeeren en dienvolgende de respective chirurgyns andermaal te gelasten alle impotenten, welke met geen ligte accidenten bezogt of gaande en staande zyn, het zy op de scheepen, de hoofdposten

of in het guarnisoen, in het vervolg twee dagen na hunne bedlegering aan te houden en de nodige hulpmiddelen aan dezelve te appliceeren, het zy in- of uitwendig, dog precies met den derden dag naar het hospitaal te laten transporteeren met een briefje, behelsende een duidelyk verslag van de ziekte, waar aan zy laboreeren, en wat ter hunner herstelling gedaan is, op verbeurte van 2 maanden gage voor de diacony armen dezer stede voor elke patient, die langer dan de bepaalde tyd aangehouden of die zoodanig een briefje by zyn transport naar het hospitaal niet mede gegeven word; terwyl, tot een beter observantie dezer order, al verder is besloten de hoofden der militairen en posten door extract uit de notulen hier van mede te informeren, met recommandatie om op de executie deezes behoorlyk te letten en te doen letten.

30 Januarij. *Toekenning van eenig buskruit aan de Regenten in de Jakatrasche en Preanger-bovenlanden.*

Den heer Gouverneur Generaal ter vergadering communiceerende, dat de tans hier aanwesende regenten uit de Jaccatrasche boven- en onder deze hoofdplaats sorteerende Preanger landen zyn Edelheid hadden versogt, na jaarlykse gewoonte beschonken te mogen worden met eenig buskruit, ten einde tot de jagt en afweering van quaaddoenders gebruikt te worden; zoo is goedgevonden en verstaan aan alle de bovengemelde regenten te zamen in geschenk te laten afgeeven agt vaatjes of vier honderd ponden buskruit.

6 Februarij. *Maatregel in het belang der bosschen op Java.*

Aangemerkt zynde, dat, om de houtbossen in staat te doen blyven en zoo te conserveeren, dat men nooit over gebrek van hout bedugt behoefd te weesen, de eisschen gereduceerd en successive zoo veel houtwerken niet gevorderd moeten worden, als zedert eenige jaaren en voornamentlyk in anno 1780 was geschied, alzoo die, zonder de bossen formeel te ruineeren en

de boslieden moedeloos te maaken, met geen mogelykheid van jaar tot jaar voldaan konden worden; en dat het verminderen der eissen in geen articulen noodzakelyker was als in die van zwalpen en Tinkamsche planken, om dat de bezorging daar van de bosvolkeren moeyelyk valt en uit een balk van 12 à 14 duimen, die vier gezaagde planken van drie duim geeft, niet meer als twee zwalpen en ook maar twee of somtyds drie grote, Tinkamsche planken konnen worden gekapt; zoo is goedgevonden en verstaan de opperkooplieden dezes casteels te recommandeeren, de hout petitien voor deze hoofdplaats met alle mogelyke menagement in te rigten, mitsgaders de ministers en bedienden op de respective comtoiren van Indie door extract dezes circulair te gelasten, niet alleen hunne eissen van houtwerken en in het byzonder van zwalpen en Tinkamsche planken, zoo veel immers doenelyk, te matigen, maar ook op te geeven en onderzoek te doen, welke en wat zoorten van bekwame houtwerken zý zelfs, een ieder in den haren, dan wel daar omstreeks, konnen bekomen en tegen wat prysen, mitsgaders van dezelve de monsters herwaards te zenden.

23 Februarij. *Voorschrift nopens gesmokkelde, doch aangehaalde opium.*

In aanmerking genoomen wordende, hoe te meermaalen tussen de officieren van justitie en de administreerende hoofd participanten van de amphioen societeit differenten zyn ontstaan over het reguleeren der prys van gesaiseerde amphioen, en dat, ofschoon by resolutie van den 28en Juny 1776 is verklaard, dat alle aangehaald wordende amphioen aan de societeit overgelaaten zoude moeten worden op de taxatie van dies waarde na de constitutie van dat sap in proportie van de by het placcaat van den 2en Juny 1758 bepaalde somma van vier honderd vyftig ryxds de volwigtige kist van Compagnies goede en deugdzame zoort, de wetgever egter met die prys-bepaling niet heeft bedoeld, dat de aanhaalers van geslooken amphioen daar voor minder, maar wel even dezelfde waarde zouden

genieten, als de societeit verpligt is aan de Compagnie te betaalen, en dat dierhalven dit poinct mede reflectie vereischt; zoo is na deliberatie goedgevonden en verstaan te statueeren, gelyk gestatueerd word by deezen, dat alle geslooken of ter sluik aangebragt wordende amphioen, die door de respective officieren van justitie aangehaald en door den regter geconfisqueerd word, hier ter hoofdplaatse, volgens de order, wel aan de societeit sal moeten worden overgegeven, dog eenlyk ten verkoop, en het zuiver rendement van zulke amphioen, na aftrek der gevallen, geregtelyke kosten en vyf procento vendu salaris voor het instaan der penningen, hier ter hoofdplaatse ten faveure van de amphioen societeit en op de buiten comtoiren voor den geenen, die tot den verkoop gewettigd is, zoo hier, als elders, in den aanstaanden altoos ten vollen, zonder eenige verdere detractie, hoe genaamd, toegeweesen en uitgekeerd zal moeten worden aan de gemelde officieren, maar dezelve daar en tegen van hunne zyde gehouden en verpligt zullen zyn de aanbrengers naar billykheid te contenteeren.

$\frac{23}{27}$ Februarij. *Voorschriften nopens de vrije vaart en handel.*

Overwogen zynde:

dat het oogmerk, 't welk men door het neemen der resolutie van den 9^en^ April 1778 en het arresteeren van de daar uit voortgevloeide biljetten had gehoopt te bereiken, is geweest, eensdeels het licentieuse van de vaart en handel tussen Java en Malacca door geschikte maatregulen paal en perk te stellen, ten einde Batavia als de hoofdplaats te favoriseeren en Java en Malacca als ondergeschikte deelen mede staande te houden, en ten anderen de illegitime vaart der Chineesen direct uit China naar Malacca en andere, daar omstreeks leggende plaatsen door klemmende middelen tegen te gaan en te beletten;

dog dat de uitkomst, even als in vroeger jaaren, van agteren heeft beweesen, dat, in steede van het effect daar van te ontwaaren, den handel op Java en Malaca dermaten in verval is

geraakt, dat den heer van der Burgh by zyn Edelens memorie, behalven verscheide aangetoonde nadeelige gevolgen voor de maatschappy en haar Edelens onderhorigen op Java, Cheribon en Mallacca, indien daar in niet spoedig voorzien en de overwalsche vaart weder op den voorigen voet gesteld word, een geheele vernietiging van die, voor Java voornaamste tak van commercie meend te mogen voorspellen;

en de Malaccasche ministers, ongereekend eene vroegere vertooning van het nadeel, door de voormelde limitatie op de vaart van Malacca naar Java veroorzaakt wordende, jongst, wegens de blykbaare verslapping van den particulieren vaart en handel zederd de executie van het verbod tegen de vaart der Chinasche jonken derwaards en de daar uit voortgesprooten ruineuse gevolgen voor den welvaart der ingezeetenen, de inlandsche hoofden, o. s. niet hebben konnen weigeren zig met een request aan deeze regeering te addresseeren om een gunstige intrekking van dat interdict te besolliciteeren, byzonder ook by overweging, dat Compagnies domainen te Malacca, die voor 1777 verpagt zyn geweest tot rd[s] 97255, door het verval van de gambirnegotie en het stellen ten voordeele van den Bataviaschen pagter van de geregtigheid der Chineesche tabak, die nogtans door expres bevel deezer regeering naderhand aan de Compagnie verantwoord is geworden, voor 1778 maar hebben gerendeerd rd[s] 91130, voor 1779 rd[s] 79155 en, schoon voor 1780 weder gereesen tot rd[s] 84405, egter voor 1781 zyn gedaald tot 57730 of wel rd[s] 21500 beneden het geen de maatschappy in 1777 daar van heeft genooten, voornamenlyk veroorzaakt door het verval van de negotie, het gemis der voordeelen van de Chinasche jonken en het voorjaarig verlies van den boomspagter, ter somma van 8000 rd[s];

dat daar en tegen het geen men zoude mogen stellen, dat Batavia daar door gefavoriseerd is geworden aan meerder geheven tollen van de Malaccasche en Palembangsche vaartuigen, slegts heeft belopen rd[s] 2633 : 36 in 1779 en rd[s] 866 in 1780, of te zamen rd[s] 3499 : 36;

dat den sabandhaar en de pagters by hunne berigten ook

onderstellen, dat de order voor de Javasche en Cheribonsche handelaars, om by hun retour van Malacca of Palembang deze rhede aan te doen, door den tyd den handel op die beide plaatsen ten eenemaal zal doen vervallen, vermits zy, doorgaans in het sterkst van de Westmousson te rug komende, hier veel moeten uitstaan en in het begin van anno 1780 al drie vaartuigen, welke door de felle Noordweste winden de rhede niet konden bezeilen, op de hoek van Crauwang verongelukt zyn;

dat den handel societeit te Eymuy by een aan den heer Gouverneur Generaal geschreeven en tans door zyn Edelheid geproduceerde brief hebben aangenoomen en gecommuniceerd, dat zy, schoon by het verbod tegen de vaart naar Malacca een groot verlies hadden, zig egter aan de orders daar omtrend van 1778 zouden onderwerpen, maar Johor niet konden missen zonder van den handel ter zee geheel af te zien, alzoo nergens anders houtwerken weten te bekomen tot het repareeren hunner jonken en even min om dezelve van nieuwe roers en masten te voorsien;

dat men onvermogende is het besluit van den 9en April 1778, om de jonken, die door straat Malacca elders anders dan naar deeze hoofdplaatse tragten te vaaren of plaatsen aandoen, alwaar de vorsten des lands door exclusive contracten aan de Nederlandsche Oostindische maatschappy verbonden zyn, door de kruissers te doen arresteeren en herwaards te zenden, in den tegenwoordigen onmagt aan volk ter executie te stellen; en het laatste gedeelte van dien zelfs zoude stryden tegen het regt der volkeren en de gronden, by de meermelde resolutie beredeneerd, dat men den genen, met wien men een exclusief contract heeft aangegaan, tot de prestatie zyner verbintenis mag verpligten en, des noods, met geweld dwingen, dog zulks geen plaats kan vinden ten aanzien van een derde, wyl men niet gewettigd is dien derde, die zig niet verbonden heeft, uit hoofde van een exclusief contract met een ander te weeren;

dat het inzelvervoegen bezwaarlyk valt behoorlyk zorge te dragen op de promte nakoming van het verbod tegen den invoer, zoo hier, als te Amboina, Banda, Ternaten, Malacca,

Java en Cheribon van Chinasche wharen, die niet eerst ter dezer hoofdplaatse direct uit China zyn aangebragt;

dat het, uit hoofde van alle deze redenen, van vry veel bedenking is, of het belang van de maatschappy en den welvaart van haar Edelens onderhorigen vorderd, by het verbod tegen de vaart der Chinasche jonken naar Malacca en den invoer van Chinasche wharen, die niet van Batavia en hier direct uit China worden aangebragt, te persisteeren, dan wel, of het, om het geavanceerde door de Malaccasche ministers, dat den handel met de Atchienders en andere overwalders merkelyk begon te verflauwen, alzoo zy nu meest naar Riouw voeren om zig daar te voorsien van de Chinasche wharen, die zy voor heen te Malacca konden bekomen, niet beter zoude zyn, met intrekking in zoo verre van de resolutie van den 9en April 1778, de admissie van een enkelde jonk 's jaars op Malacca toe te staan en, ingevolge de vroegere resolutie dezer tafel van den eersten July 1777, voortaan dubbelde tol te laaten betaalen van de Chinasche goederen, die niet van deeze hoofdplaats of met de jonken direct uit China worden aangevoerd;

en dat het geen minder gewigtig voorwerp van consideratie uitmaakt, of men de vaart van Java, Madura en Cheribon naar Palembang, Malacca en de plaatsen, in de straat van die naam gelegen, niet weder behoord te stellen in dien staat, als dezelve is geweest pro dato van de resolutie dezer tafel van den 9en April 1778, inzonderheid als men reflectie slaat op het aangehaalde door den heer van der Burgh by zyn Edelens memorie, dat de particuliere handelaars van de navigatie naar Malacca en Palembang worden afgeschrikt door de verpligting om met hunne zwakke en ordinair slegt van tuigagie voorziene vaartuigen, op hunne terug reise, in het felst van de West mousson, als de gewone tyd zynde, dat zy retourneeren, Batavia moeten aandoen, als meede zyn Edelens te kennen gegeeven bedugting, dat den landman door een al te nauwe bepaaling in het van de hand zetten zyner producten, beide, lust en moed, verliesen, den overwalder van Java ontwennen

en dus die voor Java voornaamste tak van negotie geheel vervallen zal;

en dus, aan de eene kant overwogen zynde de gedecideerde nadeelen en verliesen, die, zoo wel de Compagnie door het minder rendement der pagten, als de Javasche en Cheribonsche handelaars door het verliesen hunner vaartuigen, het doen van groter kosten tot voortzetting hunner handel en andere impedimenten, by de in anno 1778 gearresteerde nieuwe schikkingen hebben geleden, als mede de zigtbaare inconvenienten, waar aan de vaart van Java en Cheribon naar Malacca en Palembang en van daar naar Java en Cheribon te rug geduurende de jaaren 1778, 1779 en 1780 onderworpen is geweest en dat men de ordres, op dezelve beraamd, op geene billyke wyse heeft konnen executeeren en maintineeren; en de nadelige gevolgen, die, volgens het algemeen getuigenis der Javasche en Malaccasche ministers en zelfs van de Bataviasche pagters, die men zoude moeten onderstellen het meest geinteresseerd te zyn by de continuatie der presente orders, ingevalle de bepaalde restrictien blyven stand grypen, verder te vreesen zyn;

en aan de andere kant gereflecteerd wezende, dat het oogmerk om Batavia daar door op te beuren in genen deele is bereikt en ook niet bereikt zal worden;

zoo is, na rype deliberatie, — ofschoon geoordeeld wierd, dat met de welvoegelykheid het best overeen koomen zoude, indien het konde geschieden, alvoorens in deezen tot een finaal besluit over te gaan, eerst het gerespecteerd goedvinden der heeren Majores af te wagten op het geresolveerde ter sittinge van den 9en April 1778, egter, dewyl de zaak geen langer uitstel kan veelen en men zig vleid, dat een spoedige verandering des te eerder een gewenst redres zal te wegen brengen, en byzonder ter zaake tans van agteren word ontwaard, dat men in de bedoelde heilzame oogmerken heeft gemist, mitsgaders de ondervinding bewyst, dat een lang gevestigde handel niet wel te verleggen is, op fundament van de in de premisse der resolutie van den 9en April 1778 aangehaalde solide aanmerkingen, dat het favoriseeren van de vryheid in de negotie en het opheffen van

restrictien, bepalingen en dwangmiddelen, waar door dezelve word gedrukt of bezwaard, den handel hoe langs hoe meer in bloei doet toeneemen en g'extendeerder worden, mits men in staat en attent is om, met behoud van die vryheid, de sluikeryen in verboden en contrabande wharen te beletten, etc., zoo mede de by die zelfde resolutie bekend gestelde zwarigheeden, — met alteratie van het gearresteerde op den 9en April 1778, goedgevonden en verstaan:

Eerstelyk: van de daar by gemaakte bepaling omtrend de vaart der Chinasche jonken in en door straat Malacca in zoo verre te resilieeren en het verbod tegen de admissie der jonklieden op Malacca, zelfs met intrekking en herroeping van het ten dien opzigte gestatueerde by biljet van den eersten May daar aan, in dezer voegen te altereeren, dat voortaan gepermitteerd zal zyn, gelyk gepermitteerd word by deezen, jaarlyks met een enkelde jonk uit China op Malacca ten handel te vaaren, onder betaaling van even dezelfde tollen en geregtigheeden, als bevoorens en tot het jaar 1778 inclusive aldaar geheven zyn geworden; mitsgaders van deze concessie, niet alleen by eerste gelegenheid de Malaccasche ministers, maar ook den handel societeit te Eymuy, by het vertrek der thans hier aanweesende Chinase jonken, in antwoord op haare aan den Gouverneur Generaal geschreven brief kennisse te geeven.

Ten tweeden: de interdictive order tegen den invoer en verkoop van Chinasche goederen, die niet met de jonken of Compagnies scheepen, dan wel met de telken jaare ter dezer hoofdplaatse aankomende Macaosche handelaars uit China hier aangebragt en vervolgens naar elders vervoerd worden, inzelvervoegen zodanig te mitigeeren en veranderen, dat dezelve in het vervolg eenlyk applicabel zal zyn en stand houden moeten ten aanzien van den aanbreng op Java en Cheribon; maar op alle andere plaatsen, onder het gebied of de gehoorzaamheid van de Nederlandsche Compagnie resorteerende, den invoer en verkoop weder aan een iegelyk op den eigensten voet toe te staan, als zulks voor het neemen der resolutie van den 9en April 1778 gepermitteerd is geweest; onder deeze bepaling nogtans, dat

van de koopmanschappen, die niet van Batavia of te Malacca met de voor die comtoiren geaccordeerde jonken direct uit China worden aangebragt, dubbelde tol zal moeten worden betaald en geen pagter, by wegen van accoord, minder zal mogen neemen, op verbeurte van de daar tegen by resolutie van den eersten July 1777 gestelde boete van een duisend zilvere ducatons, de helft voor de Compagnie en de wederhelft voor den officier, die de calange zal doen; met interdictie voor het overige van den invoer en verkoop van Chinasche wharen op Java en Cheribon, buiten die, welke van hier derwaards worden vervoerd, sub poene van confiscatie, de helft voor den officier, die de calange komt te doen.

Ten derden: met renovatie van het gestatueerde by het tweede en zeventiende articul van het placcaat van den 13en May 1774, op nieuw aan de dienaaren, burgers en andere onderhoorigen van de Nederlandsche maatschappy vryheid te verleenen om hunne particuliere scheepen en vaartuigen voortaan met passen van den gouverneur te Malacca of den genen, die Comps wegen aldaar het gezag mogt voeren, weder van Malacca te laten navigeeren naar de Chinasche kust, tot Canton inclusive.

En zoo wel aan de Bataviasche Christen burgers, als de officieren van Comps scheepen, met uitsluiting van alle andere, de novo toe te staan, gelyk aan dezelve word toegestaan by dezen, om lywaaten (buiten de aan de Compagnie gereserveerde zoorten), zyde stoffen, koussen, kattoen en alkatyven van Malacca hier te mogen aanbrengen (dog de officieren eenlyk, zoo veel de ruimte hunner gepermitteerde kisten toelaat en anders niet) onder betaaling aan de Compagnie van vyf procento voor de Chormandelsche en vier procento van de andere goederen, die met vaartuigen van de Bataviasche Christen burgers, maar tien en zeven en een half procento voor die met Comps scheepen of mindere vaartuigen worden aangebragt, nevens een ducaton voor ieder kist, pak of baal aan de administrateurs van het nieuwe kleeden pakhuis.

Ten vierden: de particuliere vaart van Java, Madura en

Cheribon naar Palembang, Malacca en plaatsen, in de straat van dien naam gelegen, mitsgaders vice versa en van Malacca naar Siac, Camper, Andragiry, Jamby en andere plaatsen daar omstreeks weder te stellen in dien staat, als dezelve is geweest voor het emaneeren van het biljet van den eersten May 1778; en dus, met openlating van de vaart van Malacca naar Camper, Andragiry, Jamby, Siac en de plaatsen daar omtrend, op nieuw te statueeren, zoo als gestatueerd word by desen, dat van Samarang, Soerabaya, Grissee en Cheribon met behoorlyke passen van de ministers of residenten en na voorafgaande visitatie ter plaatse, van waar de handelaars vertrekken, mag worden gevaaren naar Palembang, Malacca en daar omstreeks, Riouw daar onder begreepen, mits niet bewesten Malacca steevenende als met Malaccasche passen, zonder dat de vaartuigen, by retour, hier ten anker zullen behoeven te komen; onder deze restrictie egter, dat de voerders derzelve ter eerster aankomst geen andere plaatsen zullen vermogen aan te doen als Samarang, Soerabaya, Grissee of Cheribon, om daar, ingevolge de order, gevisiteerd te worden.

Ten vyfden: de Palembangers, de Koningen in straat Malacca en de Malaccasche ingezetenen ook vryheid te verleenen om, ter afhaal van zoo veel ryst en andere producten, als zy nodig hebben, met contanten en de voortbrengzelen hunner landen, uitgezonderd peper en tin (waar omtrend is besloоten tot narigt van allen en een iegelyk, die het aangaat, te statueeren, dat die beide articulen nergens anders mogen worden ingevoerd dan alleen ter dezer hoofdplaatse, ter leverancie aan de Compagnie, de peeper teegen rd[s] ses en het tin tegen ryxd[s] vyftien het picul), naar Java en Cheribon te mogen vaaren en van daar direct of over Batavia, zoo als een ieder zal verkiesen', naar hunne woonplaatsen te retourneeren, mits, behalven peeper en tin, geen Chinase goederen, Westersche lywaaten of zyde stoffen, veel min amphioen aanbrengende, sub poene van confiscatie, de helft voor de Compagnie en de wederhelft voor den officier, die de calange zal doen, voor zoo verre de peeper, het tin, de Chinase

goederen, lywaaten en zyde stoffen betreft, dog met respect tot de amphioen, op de straffe, by de placcaaten tegen den morshandel in dat heulsap gesteld; zullende van deeze gealtereerde bevelen op de Javasche, Malaccasche en Palembangsche vaart en handel en dat den invoer van Chinase koopmanschappen, het zy waar dezelve ook worden aangebragt, alomme onder Compagnies jurisdictie, excepto op Java en Cheribon, onder betaaling van den dubbelde tol, aan een iegelyk weder vry staat, de gemeente hier ter hoofdplaatse en op de comtoiren, die daar toe relatie hebben, door publicatie en affixie van een biljet in de Nederduitsche en gewoone landstaalen kennisse worden gegeeven, op dat een ieder moge weten, waar naar hy zig zal hebben te reguleeren.

Wyders is besloten, al het verder gestatueerde by de veel gemelde resolutie van den 9en April 1778, zoo met opzigt tot het visiteeren der vaartuigen by aankomst en vertrek, het specificq bekend stellen by de passen van de goederen, die particulieren uitvoeren, het overzenden der passe-lysten om hier door den sabandhaar geconfronteerd te worden, als ook welke plaatsen men door de overwal van Java verstaat en in het generaal alles, waar van in dezen geen speciaal vermaan is gedaan, in desselfs volle kragt en waarde te laten, zonder daar in de geringste verandering te maken.

En de Malaccase ministers te qualificeeren om den Koning van Siac, als een gevolg van het gearresteerde by het voorenstaande vierde en vyfde articul, weder te laten jouisseeren van het aan denzelven geaccordeerde by secreete brief dezer regeering van den 3en Augustus 1764, om jaarlyks ses vaartuigen met Malaccasche passen naar Java te zenden; met order teffens om den bovengemelden Koning, nevens de andere princen en grooten in straat Malacca, van de in dezen veranderde schikkingen de vereischte informatie te doen toekomen.

Ook is goedgevonden en verstaan den Koning van Palembang by eerste occagie serieus voor te houden, dat, niet teegenstaande men aan zyne onderdaanen mede wel vryheid heeft willen verleenen om naar Java en Cheribon te vaaren, zulks egter eenlyk

is geschied in die zekere verwagting, dat hy alle vaart van Palembang naar China of van China naar Palembang en den morshandel in peeper en tin van Palembang en Banka op Riouw door het appliceeren van de daar toe dienstigste middelen zal doen cesseeren; onder waarschouwing, dat, wanneer zyne onderdanen, des ongeagt, in hunne trouwloose handelwyse blyven continueeren, men als dan genoodzaakt zal worden de gegeeven licentie weder in te trekken en de vaart van Palembang om de Noord, hoe ook genaamd, ganschlyk te ontzeggen.

Terwyl laatstelyk, op den voordragt van den heer Gouverneur Generaal, nog is goedgevonden en verstaan de in anno 1778 herdrukte orders op de vrye vaart door twee heeren leeden deezer vergadering op nieuw te laten examineeren, om nopens de veranderingen, die daar in, uit hoofde van de voorengewaagde besluiten, dienen of, uit aanmerking van de zederd veranderde constitutien der zaken alom, omtrend zommige andere pointen, rakende de vaart en handel in het vervolg, zouden konnen worden gemaakt, hunner Edelens consideratien en bedenkingen aan deze regeering op te geeven.

$\frac{2}{6}$ Maart. *Voorschriften nopens het overmaken van geld naar Nederland.*

Dit stuk is gelijkluidend aan dat, medegedeeld onder 19 Februarij 1779.

13 Maart. *Aanneming in dienst der Compagnie van inlandsche en Chinesche matrozen.*

Den heer Gouverneur Generaal heeft ter vergadering gecommuniceerd, dat zyn Edelheid, in overweeging genoomen hebbende het hoe langer hoe meer bespeurd wordende gebrek aan zeevaarende, 't geen reeds dermaten is toegenoomen, dat men, ongeagt de reguliere bemanning der scheepen voor een gedeelte met Javaanen, Mooren en Chineesen en, hoe seer de tyd ook al verre is ingeschooten, tans zelfs geen schip meer na Java kan zenden ter afhaal alleen maar van de 1600

cojangs ryst en 5000 p[s] balken, die door gebrek aan scheeps ruimte uit de leverantie van het gepasseerde jaar daar ter custe hebben moeten overleggen, den commandeur en opper-equipagiemeester, Jan Diederik Schryver, hadde onderhouden over de middelen, die er nog mogten zyn om zig in die ongunstige gesteldheid, zoo veel mogelyk, te redden; met order om zyne gedagten te laten gaan, of men, naar het voorbeeld van particulieren, in deezen tyd geen gebruik zoude konnen maaken van Amboineesen, Javaanen of andere, inlandsche zeevaarenden, op dewelke men zig zoude mogen verlaten; en dien bediende daar op, na gedaan onderzoek, had berigt, dat hy vermeende daar toe nog al eenige waarschynlykheid te weezen en, wanneer deeze regeering konde besluiten aan ieder bevaaren inlander, behalven de ordinaire randsoenen, ses rd[s] gage ieder ter maand toe te leggen, dan denkelyk voor eerst nog al een tamelyk getal te bekomen zoude zyn, mitsgaders daar mede bemand konden worden vier scheepen voor Java, als by vyf en twintig van dezelve teffens 25 Europeesche en even zoo veel Chineesen of meer wierden geplaatst; hebbende zyn Edelheid de heeren leeden vervolgens in bedenking gegeeven, of men zig van dit middel, als het gereedste, dat tans nog by der hand genoomen kan worden, niet behoorde te bedienen en of men, om de Chineesen door den tyd het klimmen in de masten en het verrigten van alle andere scheeps diensten te doen gewennen, mede niet een preuve zoude konnen neemen om, by het ordinaire getal van 25 huurlingen, op ieder schip nog eenige jongelingen van die natie te voegen en ten dien einde een party Chineese jongens, die geneegen zyn zig te engageeren om als jong mattroosen op de scheepen te vaaren, tegen een matige bezolding in dienst aan te neemen; waar op gedelibereerd zynde, zoo is, conform de propositie van den heer Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan den commandeur en opper-equipagiemeester, Jan Diederik Schryver, te qualificeeren zoo veele bevaaren Amboineesen, Javaanen en andere inlanders, die men het best vertrouwen kan, ter bemanning van de in het land vaarende scheepen en vaartuigen, tegen 6 rd[s] en

de ordinaire randsoenen 's maands, in dienst aan te neemen, als te krygen zullen zyn.

En, ingevalle het mogelyk is eenige Chineese jongelingen te bekomen, die zig willen verbinden de maatschappy als jong mattroosen te dienen, die dan ook aan te neemen tegen 5 à 6 rd[s] ter maand en de gewoone randsoenen, om by vyf of ses te samen op een schip geplaatst en langsamerhand opgeleyd te worden tot het verrigten van allerley scheeps werk, inzonderheid het klimmen in de masten; met recommandatie om de schippers der scheepen, op dewelke zulke Chineesche jongens in der tyd bescheiden sullen zyn, te ordonneeren, dat zy zorge moeten dragen van hen daar in te doen onderwysen.

Nog is, na den voordragt van den heer Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan de Timorsche bedienden aan te schryven, een nadere poging te doen om vyftig of honderd Soloreesen, dan wel zoo veel zy in staat sullen zyn transport naar deeze hoofdplaats te bezorgen, voor mattroosen in dienst van de Compagnie aan te neemen tegen 4 à 5 rd[s] gage ter maand, neevens de gewoone scheeps randzoënen, en die, hoe eer hoe liever, herwaards te zenden.

In de soldij-boeken werden deze matrozen vermeld onder de benaming: »inlandse zeevarenden". Zij werden aangenomen onder een verband van drie jaren.

Op 23 Maart 1781 vond de regering goed aan elf, op die wijze aangenomen Ambonezen »een vooruitverstrekking te laten doen met drie maanden gagie, om daar uit hier gemaakte schulden te konnen betalen, onder deze bepaling, dat zy, den een voor den anderen, zig tot borgen zullen moeten interponeeren om, by overlyden of desertie van een of meer derzelve, de schade, die de maatschappy andersints soude komen te lyden, op de overgebleeven te konnen verhaalen".

20 Maart. *Voorschrift nopens het storten van olij bij hooggaande zee.*

Ingevolge van het demandement dezer regeering om te

onderzoeken en nader op te geven, of en wat nut het storten van oly by hoge en verbolge zeeën tot behoud van scheepen en vaartuigen kan zyn en hoedanig zulks, om het bedoeld oogmerk met goed succes te bereiken, gedaan diend te worden, als ook hoe veel en welke oly tot gebruik op ieder vertrekkend schip en in het byzonder voor de naar Japan navigeerende kielen ten dien einde verstrekt zoude moeten worden, door den commandeur en opper-equipagiemeester, Jan Diederik Schryver, schriftelyk berigt zynde, dat hy, met eene gepaste attentie nagegaan en onderzogt hebbende alles, wat tot het storten van oly eenige betrekking heeft en door kundige mannen over dat onderwerp is geschreven, zulks had bevonden te behelsen een genoegsaam voldoend betoog, dat dit middel, by zwaare stort zeeën en hevige brandingen by der hand genomen wesende, steeds was agtervolgd van een gewenste uitkomst;

dat het verrigte in dezen door schipper, Christoffel Beem, op zyne reise met het schip, Groenendaal, herwaards, een nader bewys opleverd van de nuttigheid van het oly storten en de heilsame uitwerkselen, welke men daar uit ten nutte van de scheepvaart in 't algemeen en tot behoud teffens van veele zieken en precieuse ladingen in der tyd mogte te gemoet zien;

dat eene dusdanige, meer dan met goed gevolg gestaafde ondervinding het dierhalven ten uittersten noodzakelyk maakte, voornamenlyk op de naar Nederland retourneerende en naar Japan gedestineerde scheepen, een toereikende quantiteit oly mede te geven, om de overheeden in staat te stellen in kas van nood daar van gebruik te konnen maken;

dat een schip, ter lens lopende en de hoog aanschietende zee bedugting veroorzakende, dat het agterwerk ingeslagen zal worden, men dan, om daar in te voorsien, met de oly-storting ten eersten of by tyds moet beginnen en die, in zodanig een gelegenheid, het gevoeglykst kan geschieden met de pompdaal met een straal, welke door de pyp van de brandspuit kan uitlopen, gemerkt de daar door in zee gebragt wordende oly zig vervolgens, met het slingeren van het schip, links en regts uit beide de gaten van de pompdaal moet ontlasten en,

indiervoegen agterwaards dryvende, het breeken der zee tegen het agterschip voorgekomen zal worden;

dat het storten van oly met de lypompdaal best kan plaats vinden, als een schip, byleggende, de kop niet op zee kan houden, want dat de oly door het dwars afdryven van het schip onder het zelve door trekken en net tegen de zee inkomen zal om het breeken derzelve te beletten;

maar dat, ingevalle een sohip, byleggende, met de kop op zee is te houden, de oly-storting denkelyk best te doen zal zyn aan de kant door het galjoen, gelyk door schipper, Beem, is gedaan en by zyn berigt genoteerd staat; en dat hier toe wel g'emploieerd zoude konnen worden de cadjang oly, als zelfs lymiger wesende dan de clappus oly, mitsgaders ses à acht halve amen van die vettigheid voor ieder naar Nederland of naar Japan gedestineerd schip toereykende zullen zyn om daar van het nodig gebruik te kunnen maken;

zoo is, na lecture van dat schriftuur, op des berigters bedenkingen en voorstellen gedelibereerd zynde, goedgevonden en verstaan aan de overheeden van ieder naar Nederland retourneerend schip, het zy het zelve van hier direct, dan wel over China, Bengalen, Chormandel of Ceilon derwaards vertrekt, desgelyks aan de overheeden van elken bodem, die jaarlyks naar Japan word gedepecheerd, ten voorsz. einde altoos mede te geven ses, mitsgaders aan de overheeden van alle de naar de West van Indie gedestineerde scheepen ieder drie halve aamen cadjang oly.

Voorts copia van des commandeurs berigt, als dat van schipper, Beem, nevens extract dezer, onder de instructive papieren te voegen en de schippers of gezagvoerders der scheepen te ordonneeren, wanneer de nood het mogt komen te vereisschen, nadere proeven te nemen van het oly storten tot voorkoming of vermindering van zee gevaaren en nopens het gevolg van die, zoo mede de wyse, hoedanig de storting zy gedaan, pertinente aanteekening te houden by de scheeps journaalen om, by arrivement in Nederland, aan de heeren Bewindhebberen ter kamer, waar voor het schip thuis vaart, en by terugkomst alhier aan deeze

regeering van hunne verrigtingen en bevindingen distinct verslag te doen.

Op 2 September 1784 is de Indische Regering, naar aanleiding van de missive van Heeren XVII^nen van 27 November 1783, op deze zaak teruggekomen.

Reeds op den 10^den April 1775 hadden Heeren XVII^nen gelast proeven te nemen met het storten van olij, maar die last was niet ter kennisse van de Indische Regering gebragt.

30 Maart. *Verhooging van den prijs van het aan de Regering te leveren »kruithout".*

Den heer Gouverneur Generaal ter vergadering voorgedraagen hebbende het aan zyn Edelheid gedaan verzoek voor en van wegen den regent van Crauwang en eenige andere inlandsche hoofden om by leverantie van kruithout aan de Comp^e eenige meerdere betaling daar voor te mogen genieten als de tegenwoordige prys van 10 rd^s voor het vadem, waar mede zy hadden betuigd niet te konnen rondschieten tot goedmaking der kosten, welke zy gebouden zyn te dragen om dat hout te laten opzoeken en kappen; zoo is, daar op gedelibereerd weesende, goedgevonden en verstaan de prys van het kruithout met twee rd^s het vadem te verhoogen en dus aan de leveranciers te laaten voldoen twaalf, in steede van 10 rd^s voor ieder vadem kruithout, dat in het vervolg aan de Comp^e sal worden besorgt; in verwagting, dat zy zig van hunne zyde zullen beïveren tot een compleete leverantie van de benodigde quantiteit.

6 April. *Wijziging van den prijs van kalk.*

Is goedgevonden en verstaan het articul van de statuten van Batavia onder het hoofddeel van keurmeester van kalk en steen, ordonneerende de respective kalkbranders vyf balys kalk voor een rd^r te moeten leveren, dewyl daar aan zonder

nadeel van de eigenaars of huurders der kalkbranderyen niet kan worden voldaan, naar den voordragt van Scheepenen in dezer voegen te altereeren, dat de kalkbranders voortaan alle leverantien van kalk, zonder onderscheid, het zy die aan de Comp^e^ of aan particulieren geschieden, zullen moeten doen met de daar toe geordonneerde en g'eykte houte maat of baly, diep 21, wyd van onderen 14 $^{1}/_{2}$, van boven 19 $^{3}/_{4}$ duimen, dog in steede van de daar by bepaalde vyf, maar vier zulke balys of maten voor een rd^r^ zullen behoeven te leveren, zonder egter een andere maat te mogen gebruiken, op poene van een honderd rd^s^, te verbeuren ten behoeve van de genen, die de calange sal doen, waar toe alle officieren van justitie, zoo wel als den keurmeester van kalk en steen en verder allen en een iegelyk by deezen word gequalificeerd.

6 April. *Voorschrift nopens het beladen van Compagnie's schepen.*

De Regering vond goed: »den commandeur en opper-equipagiemeester in mandatis te geeven, de schippers en gezagvoerders van Comp^s^ scheepen en vaartuigen te gelasten, dat zy altoos zelfs present moeten zyn by den ontvangst van goederen, dan wel, ingevalle zy daar in door ziekte of andere, dringende beletselen verhinderd mogten worden, daar toe als dan te committeeren een à twee by hun bekende, vertrouwde personen en die te munieeren met een schriftelyk certificaat om door dezelve aan de administrateurs overhandigt te worden en in der tyd te konnen dienen tot decharge van de geene, die den afscheep hebben gedaan; en de opperkooplieden dezes casteels te recommandeeren, de voorenstaande order steeds bekend te stellen by de projecten, die ter belading van scheepen off vaartuigen aan den commândeur of de schippers en gezagvoerders worden afgegeeven, ten einde langs dien weg te prevenieeren, dat niemand hier van ignorantie kome te pretendeeren.

En eindelyk de casteels opperkooplieden nog aan te beveelen

by den afscheep van speceryen, met voorkennisse van den heer Directeur Generaal, twee aparte gecommitteerdens te benoemen om, neevens de opperstuurlieden, de goederen binnen scheeps boord te ontvangen en direct na te weegen, even en indiervoegen als zulks plaats vind by den afscheep van lywaaten, kattoene garens en speceryen voor Nederland".

6 April. *Last op het collegie van Schepenen »zig te »reguleeren naar den letterlyken inhoud van de wet »op 't stuk der overschryving en betaling van 's Heeren »geregtigheid, gesteld by de Bataviasche statuten in »art. 20, onder het hoofddeel van: erven, huysen, »landeryen en openbaare marktplaatsen".*

Zie deel IX, bladz. 258 en 259. — De Indische Regering beschouwde alzoo de nieuwe Bataviasche Statuten als eene wet, hoewel die Statuten de onvermijdelijke sanctie van het Opperbestuur niet deelachtig waren geworden. — Zie ook het volgende.

20 April. *Afkondiging van twee artikelen uit de nieuwe Statuten van Batavia.*

Het opperhoofd van het generaale soldy comtoir, Arnoldus Constantyn Mom, in qualiteit als curator ad lites, by een ingeleeverd adres vertoond en te kennen gegeeven hebbende, hoe veel maalen hem was voorgekomen, dat boedels van ab-intestato overleeden Comp^s dienaaren, bysonder de zulke, die door zoo genaamde slaapbaasen aan hem worden overgegeeven, geheel tegen het geen hy uit eenige omstanden billyk meend te moeten verwagten, komen uit te vallen, dog hy egter dikwerf door gebrek aan genoegzaame bewysen verpligt was te houden moeten met het geen hem in de handen gestopt word, en voorts versoekende, dat deze regeering toereikende middelen geliefde te beraamen tot weering van alle ongeoorloofde practycquen, die door baatzugtige persoonen omtrend de nalatenschappen van

Comp^s afgestorven dienaaren tot prejudicie van derzelver erfgenaamen, niet teegenstaande de van ouds gestelde orders om zodanige boedels direct aan den curator ad lites over te geeven, zouden konnen worden gepleegd; zoo is, dewyl men de reeds g'emaneerde beveelen op dat stuk, wanneer op derselver nakoming maar met attentie word gelet, voldoende oordeeld om alle onbillyke, onregtvaardige behandelingen te konnen tegengaan en beletten, overzulks goedgevonden en verstaan om, tegens diergelyke onbetamelyke gedoentens naar vermogen te voorsien en op dat niemand ignorantie moge pretendeeren van de wetten, dien aangaande in vroeger jaaren g'arresteerd, met renovatie van het gestatueerde op dit sujet by de statuten van Batavia, onder het hoofddeel van heeren- of stads logement, herbergen en kroegen, § 12 en 13, aan alle en een iegelyk by een biljet, dat alomme in de wagten en op de gewoone plaatsen zal worden g'affigeerd, bekend te maaken. dat de tappers, herbergiers, enz. (Zie deel IX, bladz. 565 en 566, § 12 en 13).

11 Mei. *Maatregelen tot versterking van het kerken-fonds te Batavia.*

De heeren Raaden extra-ordinair, Poock en van der Burgh, gecommitteerd tot het examineeren van een adres van den kerkmeester, David Julius van Aitsma, houdende zyne bedenkingen over de middelen, die hy vermeend van dienst te konnen zyn om het zederd eenige jaaren merkelyk gediminueerd capitaal der Gereformeerde kerken weder te doen accresseeren, van schriftelyk berigt gediend hebbende, zoo is goedgevonden en verstaan:

1° de boete by het doen van ondertrouw, voor arme en onvermogende lieden of persoonen, minder in rang zynde dan onderkoopman, bepaald, te laten op den tegenwoordigen voet of drie rd^s voor ieder paar, maar door onderkooplieden, kooplieden en die daar mede gelykstandig zyn, welke in het vervolg ondertrouw komen te doen, ten faveure der

kerkmiddelen te laten betalen twintig rd[s] en door opperkooplieden en daar en boven, tot aan het lichaam dezer regeering, veertig, in steede van tien rd[s] of zoo veel tot heeden door deselve heeft moeten worden gefourneerd;

2° aan niemand, buiten de heeren leeden dezer regeering en derselver kinderen, te permitteeren om buiten den openbaren godsdienst te mogen trouwen, op wat dag het een iegelyk behaagd, dan alleen in enkelde gelegenheeden aan deeze en geene gequalificeerdens; en aan den heer Gouverneur Generaal gedefereerd te laten om aan dezulken, die daar toe verzoek doen, vryheid en teffens van die concessie een bewys in scriptis te verleenen, onder deze restrictie egter, dat zodanig een bewys zal moeten worden vertoond aan den praeses van den Gereformeerden kerkenraad en dat een ieder, die ten dien einde van zyn Edelheid licentie obtineerd, zal moeten betaalen een honderd ryxd[s] ten behoeve van de Gereformeerde kerken en vyf ryxd[s] voor den koster tot salaris van zyn gepresteerde diensten, van welke betaling nogtans g'eximeerd zullen blyven de heeren dezer regeering;

3° dewyl tans zelden in de hospitaals kerk word gepredikt en het mitsdien voor den koster en onderkoster van die kerk wat hard zoude zyn die menschen uit haar dienst te zetten, het salaris derzelve tot op de helft te verminderen en beide die diensten by sterfgevallen in te trekken om vervolgens, des noods, en wanneer in de gemelde kerk weder gepredikt word, door den onderkoster van de groote Nederduitsche kerk waargenomen te worden;

4° by overleiden van den presenten binnen-koster van de binnen Portugeesche kerk, desselfs dienst onvervuld te laten en dien bediende almede voor het vervolg te excuseeren;

5° by de gezamenlyke Europeesche en inlandsche Christenen hier ter plaatse eene collecte te laten doen door de ouderlingen der gemeentens, een ieder in zyn wyk, g'assisteerd met een diaken; mitsgaders de liefde giften, even als in het

jaar 1778 voor de Bandasche kerk is geschied, te laten inzamelen in geslooten armbussen; met last om, na het afloopen der collecte, daar van en hoe veel het ingesamelde bedraagd, rapport te doen aan deeze regeering;

en is ten deezen aanzien teffens besloolen met de collecte te laten beginnen op Maandag den 20en dezer en den kerkenraad te recommandeeren, de gemeente des Zondags den 20en bevorens in alle de kerken, in dewelke gepredikt zal worden, van de predikstoelen ernstig op te wekken tot eene christelyke mildadigheid, ten einde men naar zyn staat en vermogen, door de dadelyke betragting van de pligten eener edelmoedige mededeelzaamheid, mogt beantwoorden aan het heylzaam oogmerk, dat men hier mede bedoeld, om het kerkenfonds direct te sterken;

6° hoe wel het opbrengen van ses honderd taglig rds 's jaars voor het onderhouden en repareeren van de grote Nederduitsche kerk met de woningen van den koster en doodgraver, mitsgaders het schuuren van de kopere kronen, kandelaars en blakers, tot de kerk gehoorende, niet onlangs eerst ingevoerd, maar al zeederd 1764 heeft stand gegreepen: egter, wyl die somma te hoog op stok loopt, den kerkmeester te recommandeeren zig ten dezen opzigte in den aanstaande te reguleeren naar het contract van 1754 en dienvolgende voor het repareeren van de kerk, nevens de woningen van den koster en doodgraver, niet meerder te accordeeren dan vier honderd ryxds, uitgezondert de taglig rds aan den koster voor het schoon houden der kopere krooneu, kandelaars en blakers, waar omtrend verstaan wierd geen verandering te maaken;

voorts hem te ordonneeren de periode, by het zelfde articul van dat contract voorkomende, *dat alle zodanige materiaalen, als by de Compe te bekomen zyn, aan den aanneemer zullen worden afgestaan voor inkoops prys, zoo als ze altoos ten dienste van de kerken worden verstrekt*, nader op te helderen en duidelyk te verklaaren, welke goederen de Compe inkoops zal afstaan en tot wat quantiteit,

eensdeels ter zaake de eisschen voor de kerken, byzonder van lynoly en verwstoffen, te meermaalen excessief zyn geweest; en ten anderen, om dat het gemelde elfde articul zig zelfs tegenspreekt, gemerkt daar by even voor af werd gezegd, *dat de aanneemer gehouden sal weesen alle materiaalen van hout, steen, kalk, lood, yser, verwstoffen, oly, etc., geene uytgezonderd, voor eygen reekening te bezorgen*;

7° den kerkmeester niet alleen te recommandeeren de kosten tot het uitmodderen der sloten, het applaneeren der kerkhoven, het planten van boomen rondom en het ophoogen der weegen voor dezelve, zoo veel doenlyk, te menageeren en het collegie van Heemraaden der Bataviasche ommelanden te qualificeeren om, wanneer de uitmoddering der slooten en het ophoogen der weegen voor de kerkhoven jaarlyks moet geschieden, zulks dan voor reekening van het kerken capitaal publicq aan te besteeden;

maar den kerkmeester ook aan te beveelen het applaneeren der kerkhoven en het planten van boomen rondom dezelve ten laste der kerkmiddelen te excuseeren, ter uitwinning van de daar voor in reekening gebragt wordende 250 rd^{s} 's jaars; en daar en tegen de doodgravers te gelasten de kerkhoven, een ieder voor zyn eigen reekening, te applaneeren en schoon te houden, met recommandatie om op de nakoming dezer order behoorlyk te letten;

8° vermits het orgel in de buiten Portugeesche kerk dermaten defect en onbruikbaar is, dat op het zelve zederd primo February 1780 reeds niet gespeeld heeft konnen worden, en by het berigt van de heeren Poock en van der Burgh blykt, dat den organist alle drie maanden zyn dienst in de Luthersche kerk heeft gedaan, de Lutherschen kerkenraad te recommandeeren om, by benodigdheid van een organist, de persoon, die zy daar toe willen employeeren, aan deeze regeering voor te draagen om uit de inkomsten van hun eigen kerk betaald te worden; wyders de gage van

de organist van de buiten Portugeesche kerk, indien zy om denzelven mogten versoeken, te laten stil staan, maar anders, voor zoo lange als die kerk van geen bruikbaar orgel is voorsien, tot op de helft te verminderen;

9° den organist van de groote Nederduitsche kerk toe te leggen vier coelys in de maand tot het trappen van de blaasbalken, of zoo veel in vroeger tyd daar opgebragt zyn, in steede van ses, die hem nu te goed gedaan worden;

10° den kerkmeester te recommandeeren op de invordering en behoorlyke betaaling van het stoelen- en bankgeld zoo wel de vereischte attentie te vestigen, als dat, volgens oud gebruik, voor ieder wapen van overleeden gequalificeerdens, dat in de kerk wordt opgehangen, aan hem voldaan en ten faveure van het kerken capitaal ingenoomen worden twintig rd^s^;

11° enz.;

12° de benoodigde kaarssen voor de kerken, na de opgave, die de kerkmeester by dezen word gelast daar van te doen, door Comp^s^ kaarsemaker te laten aanmaken en verstrekken tegen betaling in Comp^s^ kassa van de inkoops prys.

Blijkens de resolutiën der Indische Regering van 30 Mei 1781 bragt de collecte op 5609¼ rijksdaalders »en bovendien »eenige medailles, zilvere penningen, vreemd en ook een »party vals geld".

31 Mei. *Aansporing tot het helpen bijeenbrengen van een fonds voor de oprigting eener marine-school voor behoeftige jongelingen in Nederland.*

Volgens het verslag van het fonds ter aanmoediging van 's Lands zeedienst, uitgebragt op 18 December 1785, was ten gevolge dezer aansporing voor de kweekschool uit Indië ontvangen een bedrag van ƒ 51,360.—.

5 Junij. *Middelen ter voorziening in de behoefte aan matrozen voor Compagnie's retourschepen.*

Den heer Gouverneur Generaal heeft ter vergadering voorgesteld, dat zyn Edelheid, in aanmerking genomen hebbende het nog meer toeneemend gebrek aan zeevaarende, byzonder ook uit hoofde van de ongemeene sterfte tusschen Cabo de Goede Hoop en deeze hoofdplaatse, op de uitkomende scheepen en dat men al weder weynig apparentie heeft tot het afzenden in dit jaar van een goed getal retourscheepen naar Nederland, hoog desselfs gedagten hadde laten gaan, of er geen middelen waaren uit te denken ter vervulling eenigermaten van dat gebrek; en, by het overwegen van dat point, zyn Edelheid van consideratie was voorgekomen, dat men, ter bereyking van dat oogmerk en om naar vermogen alles aan te wenden tot het emploieeren van een schig of wat meer voor de retourvloot, dan men in staat is geweest in de twee jongst voorgaande jaaren van hier te depecheeren, een preuve zoude konnen neemen om de scheepen gedeeltelyk met inlandsche zeevaarende te bemannen; proponeerende dierhalven:

1° de Chormandelsche ministers in bedenking te geeven, of zy geen bekwame occagie konnen vinden om op het schip, dat jaarlyks over die cust naar Nederland retourneerd, 25 of ten minsten 20 Toepassen te plaatsen en van het retour schip in dat geval even veel Europesche zeevarende te rug te zenden; met qualificatie, om de Toepassen ses ropyen, iets meer of min, aan gage toe te leggen en twee maanden voor uit te verstrekken, onder toezegging, dat zulks, des noods, aan de Caab vernieuwd zal worden, en toevoeging van het gewone scheeps randzoen;

mitsgaders de heeren Majores te versoeken de gemelde Toepassen vervolgens in Nederland kostgeld of arbeidsloon en huisvesting op de werven te laten genieten, met belofte van by eerste gelegenheid naar deze gewesten terug te zullen keeren met de gage van ses ropyen ter maand en randsoen, dog sonder premie;

2° den heer Raad ordinair en Ceilons gouverneur, Falck, omtrend de Ceylonse retour scheepen de bovenstaande bedenkingen ook voor te stellen en de schikkingen dien aangaande aan zyn Edele te defereeren, onder aanschryvens om de Europesche zeevarende, die van de drie scheepen uitgewonnen mogten worden, weder herwaards te zenden;

3° den Bengaals directeur, Ros, te recommandeeren om op ieder retourschip, zoo geen 30, ten minsten 25 knappe Mooren te plaatsen en dezelve in dienst te neėmen tegen zeven à agt ropyen, meer of min, ter maand, met de gewoone scheeps randsoenen, onder voor uit verstrekking van een maand of wat op de hand en om verder behandeld te worden als hier vooren ten opzigte van de Chormandelsche Toepassen is gezegt, zonder premie;

voorts alle die inlandsche zeelieden aan de Caab eenige scheeps kleederen te laten verstrekken om, by arrivement in de koude, gebruikt en een ieder voor zyn aandeel, tegen matige prysen op desselfs soldy reekening belast te worden;

4° schoon men jongst niet is gereusseerd in het aanzoek by de regeering te Macao ter bekoming van zeevaarende, mogelyk om dat men den eisch al te hoog heeft genoomen, de supercargas te Canton in China egter nader te recommandeeren nogmaals te probeeren om 25 of 30 Macaosche Portugeesen voor ieder Chinaš retourschip tegen ƒ 12 à ƒ 14 en randsoen in dienst te neemen, egter zonder premie, om als vooren getracteerd te worden; en zulks gelukkende, de scheeps overheeden te ordonneeren weder zoo veel Europeesche zeevaarende aan het Noorder eiland aan de kruissers af te geeven;

mitsgaders in allen gevallen de gebieders in deezen de handen eenigsints ruimer te laten om des te beter te reusseeren in het oogmerk;

5° de scheepen, die naar de Oostersche gouvernementen vertrekken, steeds te bemannen met 25 Chineesen, dan wel Javasche of andere, inlandsche zeevaarende en aan de laatste toe te voegen: het hoofd ses en de gemeene vier ryxd^s

ter maand, om teffens gebruikt te worden op de scheepen naar Malacca, Padang, Palembang, Banjermassing en Pontiana.

Wyders de Chineesen meer en meer te animeeren tot de reisen naar de West van Indien en, des doenlyk, mede naar de Caab, zoo het voor eerst niet mogt gelukken om hen de reise naar Europa te doen onderneemen; en, om tot het laatste in staat te geraaken, de annachodas der hier aanweesende Chinasche jonken te permitteeren, voor een enkeld jaar of voor eerst, met ieder jonk van Eymuy te mogen aanbrengen een honderd koppen boven het tans gepermitteerd getal, onder deese bepaling, dat de helft daar van of vyftig koppen sal moeten bestaan in knappe en sterke jongelingen van vyftien tot uiterlyk twintig jaaren, om by aankomst alhier teegen een matige bezolding in den dienst van de Comp[e] aangenoomen te worden en zig geheel aan den zeedienst te verbinden en dus het klimmen in het wand en de masten te gewennen, voor een zeker getal van jaaren, met verhoging 's jaars van een geringe meerdere soldy, na hunne meerdere ervarendheid, en hen vervolgens, des begeerende, hier in de colonie te admitteeren; mitsgaders om uit de overige vyftig koppen te konnen vinden de benodigde tot suppletie van het gewone getal op de werf, de rheede, het eiland Onrust en op de scheepen, zoo als tegenswoordig plaats vind.

Hebbende zyn Edelheid daar by verder aangemerkt:
dat, als van ieder der voorschreven retourscheepen maar twintig mannen wierden bespaard, zulks zoude uitwinnen, van:

4 Chinasche,

3 Ceilonsche,

3 Bengaalsche scheepen, en

1 Chormandelsch schip, te samen 220 Europeesche mattrosen, en men dus aan Batavia occagie zoude bezorgen tot een meerdere afzending van bykans drie retourscheepen, ongereekend nog het geen Batavia van agt scheepen, die tans maar thuis vaaren, zoude uitwinnen, zoo men hier reusseerde in het emploi van Chineesen of Javasche zeevaarende, dan wel, dat men 's jaars een honderd van de regte Sourattesche Mooren, gelyk de

Engelschen gebruiken, konde bekomen en op die conditie aanneemen om de reis uit en thuis te doen;

en dat, om te ontwaaren of men hier meede een bekwaam gebruik kan maaken van Comp^s^ slaaven, door 30 à 35 uit het ambagtsquartier te neemen voor ieder schip om, na alvoorens eenige tyd op de scheepen in het scheeps-werk onderweesen te zyn, vervolgens met dezelve naar Nederland te stevenen, onder conditie van straks vry te zullen weesen en daar van, na het volbrengen van twee reisen, dadelyk te profiteeren en in het vervolg zodanig te blyven met de gage van rd^s^ 4 à 5 en het randsoen of om als soldaaten onder de Papangers met de soldy aangenoomen te worden, dog hen in de twee eerste jaaren te laaten dienen voor kost en kleederen met drie ryxd^s^ voor pinang geld, ten einde daar uit te winnen de ryxd^s^ 60 of *f* 118:16, Nederlandsch geld, die een slaaf gewoonlyk kost, zulks met een paar ploegen geprobeerd zoude konnen worden; maar de executie van dit middel nogtans met zwaarigheid verzeld zal gaan, zoo om dat de keuse soude moeten geschieden uit de beste en bekwaamste, die veeltyds niet te missen zyn, als om dat de moordlust, zoo eygen aan die natie, over de minste verongelyking akelige gevolgen op een schip zoude kunnen veroorzaaken.

Waar op gedelibereerd zynde, zoo is goedgevonden en verstaan zig met het vyf ledig voorstel van zyn Edelheid te conformeeren en het zelve overzulks te converteeren in een resolutie deezer tafel, gelyk het geconverteerd word by deezen; mitsgaders de ministers op Chormandel, Ceilon en in Bengale, zoo mede de supercargas te Canton in China aan te schryven, het daar by geproponeerde, een ieder, voor zoo verre het tot zyn comtoir betrekking heeft, by maar eenige mogelykheid ter uitvoer te brengen en, wanneer zy het ondoenlyk mogten oordeelen, hunne bezwaaren daar tegen aan deeze regeering op te geeven.

Voorts van den heer Raad extra-ordinair en Souratsch directeur, van de Graaf, berigt te vorderen, of men 's jaars geen 100 koppen van de regte, Souratsche Mooren, die de

Engelschen gemeenlyk op haare scheepen emploieeren, zoude konnen bekomen, al waare het ook onder toevoeging van eenige meerdere besolding, geschikt na mate van hunne betere qualiteit en ervarenheid, als die men doorgaans van dat zeevaarend volk krygt, om tot de uit- en thuis reise gebruikt en op de vorige conditien aangenoomen te worden.

En, niet alleen uit de slaven in het ambagtsquartier 10 à 12 vrywilligers ter preuve op de scheepen te plaatsen om, na dat zy eenige tyd in het scheeps werk onderwesen zullen zyn, met de retourscheepen als supernumerair naar Nederland te vertrekken en voor de kost en kleeding met drie ryxd[s] contant scheeps dienst te doen, op zodanige conditie, als voorwaards by de aanmerkingen van den heer Gouverneur Generaal ten hunnen opzigte vermeld staat, maar dat ook te probeeren met 10 à 12 Papangers, die zig vrywillig daar toe zullen aanbieden, onder toelegging aan dezelve van 4 1/4 ryxd[s] gage met het gewoone scheeps randsoen en toezegging van inzelvervoegen behandeld te zullen worden als de Chormandelsche en Ceilonsche Toepassen, Bengaalsche en Sourattesche Mooren en Macaosche Portugeesen.

8 Junij. *Verbod tegen het uitgeven van valsche ropijen en schellingen.*

Op het erlangd berigt van Macassar wegens den invoer en roulleering aldaar van valse ropyen en schellingen en ter zake van de gegronde bedugting, dat die valse muntspecien van daar herwaards zullen toevloeien, is goedgevonden en verstaan de gemeente hier ter hoofdplaatse van de gedane ontdekking diendwegen by een biljet kennisse te geeven, op dat een ieder zig moge wagten voor schade; en de officieren van justitie te gelasten, tegen het aanbrengen, uitgeven en ontvangen van dat ongangbaar geld ten sterksten te vigileeren.

12 Junij. *Kennisgave van de oorlogs-verklaring van Engeland aan Nederland op 20 December 1780.*

21 Junij. *Maatregelen in het belang van inlandsche schepelingen, in dienst van de Compagnie.*

In aanmerking genomen zynde, dat, wanneer de Javasche ministers in het bekomen van zoo veel Javaansche zeevarenden, als tot het plaatsen van twee ploegen op ieder terugkomend schip benodigd zyn, by continuatie konnen reusseeren, daar door veel soulaas zal worden toegebragt aan den presenten volkeloosen toestand; overzulks is goedgevonden en verstaan, niet alleen wegens der ministers attentie in dezen het genoegen der regeering te betuigen, maar ook qualificatie te verleenen, zoo om de reeds in train gebragte vermeerdering van Javasche zeevaarende op de van daar retourneerende scheepen voor eerst te laten stand houden, als om de maandgelden van de jurubatoos te verhoogen van vyf tot zes en van de mattroosen van drie tot vier ryxd[s] 's maands, en die besolding met primo der aanstaande maand July ook toe te voegen aan die geene, welke tans actueel in dienst zyn, in hoope, dat zy daar door zullen worden aangemoedigd om zig langzamerhand ook te laten emploieeren tot de vaart naar de West van Indie; terwyl, om te eerder dat oogmerk te bereiken en verzekerd te weesen, dat die menschen geen gefundeerde reden worde gegeeven om zig den dienst van de maatschappy te onttrekken, al verder is beslooten den commandeur en opper-equipagiemeester, Jan Diederik Schryver, nader te recommandeeren, nauwkeurig te letten, dat de op Java successive in dienst aangenoomen inlandsche zeevaarende op eene geschikte en betamelyke wyse behandeld worden en door hem de schippers en gezaghebbers van Compagnies scheepen en vaartuigen, by wegen van herhaaling der voorige orders, ten ernstigsten te laten aanbeveelen die menschen een goede behandeling te doen genieten.

25 Junij. *Vermeerdering van het aantal vaandrigs bij de kompagnie ambachts-gezellen te Batavia.*

Deze kompagnie, 175 man sterk, kreeg drie vaandrigs in plaats van één.

26 Junij. *Voorwaarden, waarop inlanders als militairen in Compagnie's dienst werden aangenomen.*

Aan den kolonel titulair, hoofd over Compagnie's militie in Indië, C. L. Colmond, was door de Regering opgedragen het aanwerven van tien kompagniën inlanders.

Met de eerste drie kompagniën, sterk 84 man, ging hij de volgende »capitulatie" aan:

Eerstelyk: de Compagnie, geduurende den tyd, dat men haar nodig heeft, getrouw te zullen dienen, met verzoek egter om alleen ter dezer hoofdplaatse en onder dies ressort g'emploieerd en niet over zee of naar ver afgeleegen plaatsen verzonden te worden.

Ten tweeden: dat zy daar voor aan bezolding zullen genieten:
een capitein twintig rd^s,
» luitenant twaalf rd^s,
» vaandrig agt rd^s,
» sergeant zes rd^s,
» korporaal vyf, en
ieder gemeene vier en een quart ryxd^s ter maand met veertig ℔ ryst en drie ℔ zout, zonder meer.

Ten derden: dat zy zullen zorge dragen de wapens, met het geen zy verder van de Compagnie hebben ontvangen, wel en in een goede staat te onderhouden en niet te zoek gebragt of beschadigt worden.

Ten vierden: te zullen observeeren en zig te onderwerpen aan alle zodanige militaire wetten en reglementen, als by de Compagnie in vigeur zyn of gebragt zullen worden.

Verder verzocht de kolonel aan de Regering, »dat de gage derzelve mogt ingaan van den dag af, dat zy in de veldschans Meester Cornelis waaren gekomen; en, vermits die post te klein is tot logies voor zoo veel menschen, aldaar barakken voor hun aangemaakt, ook de nodige montering stukken, wapens, scherpe en losse pattroonen, de laatste ter hunner dresseering,

verstrekt en de gemelde compagnien ieder met een zyde vaandel voorzien mogten worden; onder voordragt teffens om van de buiten posten eenige Europesche militairen te ligten, ten einde daar van, met de vereischte officieren, een campement by de veldschans Meester Cornelis te formeeren, na het plan, daar van by zyn berigt overgelegd.

Waar op gedelibereert zynde, zoo is goedgevonden en verstaan de capitulatie of het contract, waar op de voorschreeven 84 koppen zig in den dienst van de maatschappy hebben g'engageerd, te approbeeren en den collonel voormeld te qualificeeren, de aan het bepaald getal van 1000 mannen nog ontbreekende 916 koppen op dien eigensten voet alle ook in dienst aan te neemen.

Het opperhoofd van het generaale soldy comptoir te gelasten, de gage van die inlandsche militairen te laten cours neemen met den dag, dat zy in dienst zyn aangenoomen of zullen worden, zullende hem ten dien einde, wanneer zig eenige engageeren, telkens uit naam van den collonel, Colmond, deswegen de vereischte kennisse moeten worden gegeeven.

Den fabricq, Cornelis de Keyser, te demandeeren de manqueerende barakken op de vlakte by de veldschans Meester Cornelis ten spoedigsten te laten oprigten, na de aanwysing, die hem daar van door den collonel, Colmond, zal worden gedaan.

Aan de officieren, onder officieren en gemeenen te laten verstrekken de benodigde monteering stukken, geweeren, portepees en pattroontassen met scherpe pattroonen en aan den collonel, Colmond, de verzogte losse pattroonen, om dat volk te dresseeren en aan het vuur te doen gewennen.

Den collonel, Colmond, op te draagen de bezorging, ten dienste der gemelde compagnien, van tien zyde vaandels van onderscheide coleuren of een voor ieder compagnie, zodanig als hier te lande by de inlandsche militairen gemenelyk gebruikt worden.

Wyders hem te qualificeeren van de respective buiten posten te ligten 143 Europesche militairen en daar onder vyf en twintig uit de veldschans Tangerang, van die gene,

welke op de daartoe verleende qualificatie dezer regeering, zoo wel in den wapenhandel, als de behandeling van het geschut onderwezen zyn geworden, ten einde daar van 100 koppen in het kampement en de overige 43 tot de arthillery te emploieeren, mitsgaders uit de laatste, neevens de aan handen zynde arthilleristen en handlangers, te konnen vinden:

4 kanonniers, en

16 handlangers ter bediening van vier veldstukken en twee handmortiers, onder het commando van:

een officier, en

twee onder officieren of bombardiers.

En laatstelyk: het campement by de veldschans Meester Cornelis te laten afsteeken na de door den collonel meermeld overgegeeven afteekening; als ook goed te keuren de door denzelven geproponeerde dagelyksche excercitie van het volk, des morgens met sonne opgang tot agt of negen en des namiddags van vier tot ses uuren, om hun tot de maneuvres en evolutien bekwaam te maken".

In de resolutiën der Indische Regering van 6 Julij 1781 vindt men ter zake nog het volgende.

Op het ingekomen rapport van het hoofd over Compagnies militie, den collonel titulair, Charles Louis Colmond, dat van de 1000 inlanders, tot welkers aanwerving hy was gequalificeerd, 400 koppen in dienst waaren aangenoomen, maar het moeyelyk zoude vallen de resteerende 600 mannen tegen de bepaalde gage van 4¼ ryxd^s ook te krygen, vermits den inlander in het algemeen ongeneegen scheen zig tegen minder besolding in den militairen dienst te willen engageeren als 4½ rd^s in contant, 40 ℔ ryst, drie ℔ zout en drie kannen arak ter maand, waarom de aangenoomen vier honderd mannen ook al verzoek hadden gedaan; en dat hy, om dat volk des te beter in den wapenhandel te doen oeffenen, eenige Europeesche, als drilmeesters by dezelve geplaatst hebbende, door deeze aan hem was verzogt, voor die extra

dienst een matig maandelyks douceur te mogen erlangen; is goedgevonden en verstaan aan de 400 inlandsche militairen, welke zig zeederd den 12en Juny passato in den dienst van de maatschappy hebben verbonden, toe te leggen twaalf stuivers in contant en drie kannen arak, boven het bepaalde by de capitulatie van den 26en Juny, met 84 koppen aangegaan, en dus in het geheel aan ieder gemeene:

4½ rds in contant,
40 ℔ ryst,
3 » zout, en
3 kannen arak ter maand.

En den collonel voormeld niet alleen te qualificeeren die zelve gage en randsoenen mede toe te zeggen aan de overige 600 koppen, maar hem ook te gelasten, na dat het gearresteerd getal van 1000 mannen compleet bekomen zal zyn, nog langzamerhand op dien eigensten voet uit de compagnien in de campongs voor militairen in dienst aan te neemen vyf honderd inlanders; onder recommandatie om geene andere te enrolleeren dan dezulke, die zig tot zodanig een engagement vrywillig zullen aanbieden.

Mitsgaders aan de Europeesche drilmeesters, op het voordragen van den collonel, voor hunne extra diensten toe te voegen vyf ryxds 's maands ieder.

29 Junij. *Keur van goud- en zilver-werken.*

Op een request van den essayeur en keurder van goud en silver, Jacobus de Warem junior, is goedgevonden en verstaan tot een permanente wet te statueeren, mitsgaders de Europeesche en inlandsche Christen goud- en zilver smeeden, binnen of buiten de stad, onder het ressort deser hoofdplaatse woonagtig, ter stipte observantie aan te beveelen:

dat alle goud- en zilverwerken, het zy groote of kleine stukken, die in den aanstaanden door eenig Europeesch of inlandsche Christen nieuw worden gemaakt, in het vervolg altoos ter keurkamer gebragt zullen moeten worden om gekeurd te worden,

en dat zy gehouden zullen zyn daar voor aan den keurder te betaalen: van de goudwerken twee stuivers en van de zilver werken een stuiver voor ieder reaal zwaarte, dog van die, welke minder dan een reaal wegen, een en een halve stuiver.

9 Julij. *Militair honneur voor de schippers van Compagnie's schepen.*

Den commandeur en opper-equipagiemeester, Jan Diederik Schryver, by een schriftelyk adres voorgedraagen hebbende het aan denzelven te meermaalen gedaan versoek door de schippers op de hier in het land vaarende en ter rheede leggende Compagnies scheepen om, by het passeeren van de stads poorten in 's lands uniform, of elders, waar zig eene militaire wagt bevind, het zelve honneur te mogen genieten, als by resolutie deezer tafel van den 24en December 1773 aan de respective commandanten der inlandsche campongs en gehugten en by latere resolutie van den 28en Juny 1776 desgelyks aan de capiteins en ritmeester van de Europeesche burgery en cavallery was g'accordeerd; en, by de daar over gehouden deliberatie, in overweging genoomen zynde, dat het opwekken der ambitie van Compagnies zeevaart in den tegenwoordigen toestand van zaaken niet anders dan allezints noodzakelyk kan worden geoordeeld, mitsgaders hier toe een gepast middel schynd te weesen de commandeerende zee officieren door een geringe, onkostbaare eerbewysing eenigsints meerder te distingueeren, als tot hier toe heeft plaats gevonden; zoo is, op de propositie van den heer Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan aan alle de schippers van Compagnies scheepen, die, gekleed in 's lands uniform, de stads poorten of andere, militaire wagten passeeren, voortaan te laten bewysen even zodanig militair honneur, als by resolutien dezer tafel van den 24en December 1773 en 28en Juny 1776 aan de commandanten der inlandsche campongs, zoo mede aan de capiteins en ritmeester van de Europesche burgery is toegevoegd; en dien volgende voor de gemelde schippers in den aanstaande binnen de stad door de schild-

wagten front te laten maaken, met het geweer scherp geschouderd, en het selve te laten presenteeren buiten de stad, zonder dat zy egter eenig honneur sullen hebben aan de dragonder- of lyfwagt van den heer Gouverneur Generaal, het zy in of buiten het casteel en de stad.

9 Julij. *Bepaling, dat, »zoo lange er by deeze Regeering »geen hoofd of chef d'esquadre was benoemd, door den »oudsten schipper zouden moeten worden beraamd en »ingesteld de nodige sein-brieven om zig daar gezament- »lyk na te reguleeren".*

Deze bepaling was eene ampliatie van de instructie voor de overheden van Compagnie's oorlogschepen.

10 Julij. *Opontbieding van inlanders om te Batavia te werken.*

Om met het uitdiepen der versande casteels gragten en andere, haast vereisschende werken des te meerder spoed te konnen maaken is, op de propositie van den heer Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan een duisend gemeene inlanders uit de Jaccatrasche boven- en de onder deeze hoofdplaatse sorteerende Preanger landen op te ontbieden en herwaards te laten komen, om hier tot coelys g'emploieerd te worden, onder het genot voor dien arbeid van twee en een halve stuivers in contant en een en een derde ℔ ryst, met het nodige zout de man des daags, te weten:

uit de regentschappen van Tansjour en Buitenzorg	500
van Prakkamoentjang....................	200
» Bandong..........................	150
» Sumadang.........................	75
» Batoelayang ook..................	75
of te zamen, als booven....	1000 koppen.

Deze opontbieding, welke jaarlijks minstens eenmaal gebeurde,

is hier vermeld, omdat de voorwaarden, enz. te dezer plaatse omschreven zijn.

Op den 2den Augustus 1781 bepaalde de Regering ter zake nader »van de een duisend gemeene inlanders, die ingevolge resolutie van den 10en July passato uit de Jaocatrasche boven- en de onder deeze hoofdplaatse resorteerende Preanger landen tot coelys ontboden en zederd opgekomen zyn, te emploieeren:

200 in en ten dienste van het campement by de veldschans Meester Cornelis;

100 aan de Oostzyde } van de stad tot het uitmodderen der
100 » » Westzyde } gragten;

100 by de battery op het oude water-casteel, die teffens de weg van daar tot de battery, het Loo, zullen moeten ophogen en in een goede staat onderhouden; en de overige

500 tot het uitdiepen der casteels gragten en andere, haast vereisschende werken; mitsgaders aan dat volk, boven de by resolutie van den 10en July bepaalde twee en een halve stuivers in contant, nog toe te leggen een nieuw dubbeltje en dus met bovenstaande te zamen vyf stuivers, en aan de mandadoors of opzigters over het zelve in het geheel vier dubbeltjes de man daags; dog daar en tegen weder in te trekken de ten bovengemelden dage gearresteerde verstrekking van ryst aan de voorschreven een duisend inlanders, nadien de afgave van dat graan dagelyks aan ieder man in het byzonder niet kan geschieden en den ontvangst voor alle te gelyk een of twee maal in de maand hen niet convenieeren zoude".

12 Julij. *Toekenning van belooningen »in cas van actie »ter zee".*

Dit stuk, afkomstig van Heeren XVIInen en eerst een jaar na de vaststelling (16 Julij 1782) te Batavia gepubliceerd, luidt, als volgt:

1° voor het veroveren van een vyandelyk oorlog-schip, voerende 50 stukken canon en daar boven:

een admiraals schip............ .... 24 maanden gagie;
» vice admiraals schip......... 20 » »
» schout by nagts schip....... 12 » »
» commandeurs schip.......... 10 » »
» capitain-schip of een oorlog-schip, minder als 50 stukken voerende 8 » »
» vyandelyk Compagnie-schip.... 8 » »

2° voor 't herneemen van een Compagnies-schip, 't zy een belaaden of gearmeerd schip, 6 maanden gagie; en, zo daar by het vyandelyke oorlog-schip of schepen, dan wel kaper of kapers vermeesteren, daar en boven nog 't geen hier vooren ten aanzien van de oorlog-scheepen is beloofd en met opzigt van de kapers, hier na te melden, nog beloofd word;

3° voor het ruineeren van een vyandelyke brander, in postuur zynde om een Compagnies-schip ('t zy belaade of gearmeerd) aan boord te leggen, 12 maanden gagie;

4° voor de geene, die een vlag van een vyandelyk oorlog-schip van de steng zal afhaalen, tot een vereering te geeven:

voor een admiraals vlag.......... 1000 ryksdaalders;
» » vice admiraals vlag...... 500 »
» » schout by nagts vlag.... 300 »
» » breede wimpel.......... 200 »
» » ordinaire wimpel........ 150 »
» » vlag van agter .... 100 »

5° aan de geheele equipagie te samen voor het neemen van een kaper of kapers, voerende grof geschut:

voor ieder stuk canon, die zy voeren, boven de 8 ℔ bals schietende.............................. ƒ 600;

voor ieder stuk canon, die zy voeren, 8 ℔ bals schietende tot 4 ℔ incluys................... » 400

en onder de 4 ℔ tot 1 ℔ incluys........... » 200

6° voor het in de grond booren of in brand schieten van oorlog-schepen of kapers, met dat gevolg, dat geheel worde vernield, de helft van voormelde praemien;

7° de opperhoofden te qualificeeren eenige sortable beloningen

te moogen uitlooven voor deeze of geene extra-ordinaire diensten onder het vegten, als onder anderen om in het enteren de eerste binnen 's vyands boord te zyn, etc.;

8° en dat alle trouweloosheeden, lafhartigheeden of wandevoiren, na vereisch van zaken en goede krygstugt, zelfs met de dood, door hen by vonnis van een krygsraad zullen worden gestraft.

13 Julij. *Verbod tegen het aanplanten van koffij-boomen.*

Gesprooken wordende, dat den voorraad van koffy boonen in de pakhuisen, hier en op de eilanden Onrust en de Kuiper, bereeds een zeer grote quantiteit bedraagd en dat die, by gebrek aan occagie ter afzending naar Nederland, nog merkelyk zullende vermeerderen, men daar door in geen geringe verlegenheid aan de benodigde bergplaatsen zal geraaken, ongereekend het nadeel, dat de Compagnie door de aanhouding van zulke grote restanten moet ondergaan; maar men des niet te min de parthyen, welke aangeboden worden, om den inlander niet moedeloos te maaken en zorge te draagen, dat 'er geen morshandel met dit product worde gedreeven, niet kan afwyzen; zoo is, op de voorenstaande bedenkingen gedelibereerd zynde om in deezen eenig middel te beramen tot tegengang, zoo veel mogelyk, van de ruime leverantien, goedgevonden en verstaan by de acceptatie van koffy boonen hier en te Cheribon wel te continueeren, dog den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander, zoo wel als den Cheribons resident, teffens te gelasten den inlander tot de culture van dat product in genen deele te animeeren of voor eerst eenige aanplantingen toe te staan; met recommandatie om daar tegen zorgvuldig te waaken en een ieder, die het aangaat, van dit besluit te informeeren.

$\frac{13}{17}$ Julij. *Verbod tegen den uitvoer, enz. van rijst.*

In overweging genomen wezende de hooge noodzakelykheid om alle voorzorge te gebruiken, dat deze hoofdplaatse, in de

presente tydsgesteldheid, hoe eer hoe beter, van dat zoo zeer nodig voedzel in een ruime mate worde voorzien, ten einde langs dien weg de bedugting voor schaarsheid aan dat graan voor te komen en gerust te mogen zyn, dat men voor geen gebrek behoefd te vreesen; zoo is, op de propositie van den heer Gouverneur Generaal en onaangezien de ingekomen berigten van Java nopens het te velde staande ryst gewasch tot nog toe eene toereikende oogst voorspellen, egter, ter meerder bevordering van het in dezen bedoeld oogmerk, goedgevonden en verstaan den uitvoer van ryst van hier in een groter quantiteit dan drie lasten, zonder speciaal verlof dezer regeering, zoo wel als het overscheepen van dat graan ter dezer rheede van het eene in het andere schip of vaartuig, met intentie om het naar elders te vervoeren, aan allen en een iegelyk te interdiceeren, op een poenaliteit van publicque geesseling en ketting slag, boven confiscatie van vaartuig en goed; en van dit interdict de gemeente door affixie van een biljet in de Nederduitsche, Maleidsche en Chinaasche taalen kennisse te geeven, om te strekken tot een ieders narigt.

Wyders den uitvoer van ryst en pady van Java naar de overwal, het eiland de Baviaan daar onder mede gereekend, desgelyks te verbieden en den Edelen gouverneur, Siberg, voor te houden, dat voor de Compagnie niet te veel ryst ingezameld of ingekogt kan worden, in zoo verre den inkoop Compagnies weegen niet prejudiciabel zy aan den particulieren overvoer herwaards en mits gelet worde om Bantam ook met het nodige te gerieven.

Mitsgaders gemelde Edele Siberg al verder te recommandeeren, omtrent den uitvoer naar Malacca en Palembang alle attentie en omzigtigheid te doen in agt neemen, den vervoer naar Malacca op een matige quantiteid of zoo veel te bepaalen, als tot de consumtie voor Compagnies dienaaren en onderhoorigen gewonelyk word geoordeeld benodigt te zyn; dog aan de juragans of hoofden der vaartuigen van de vorsten en regenten in straat Malacca enkeld een geringheid toe te staan, uiterlyk tot tien zakken voor een groot vaartuig en de andere

na proportie, te weeten, ingevalle het zonder nadeel aan den inzaam voor de Compagnie toe te brengen kan geschieden, maar anders aan dezelve niet meer te accordeeren, als tot eigen nooddruft voor het volk, op de vaartuigen bescheiden, word vereischt; en ten aanzien van Palembang, zyn Edele in bedenking te geeven, of den uitvoer derwaards, die al mede de waare benodigdheid, voor zoo verre men daar van een calculatieve bereekening kan opmaaken, niet zal mogen surpasseeren, niet zoude konnen worden gefixeerd op 500 lasten, gelyk deze regeering meend te mogen onderstellen, dat zal konnen geschieden, en in dat geval de quantiteit voor dat ryk daar op dan te bepaalen, alzoo de in anno 1780 derwaards vervoerde parthy, te zamen wel 1400 lasten uitmakende, veel te ruim voor die plaats wierd geconsidereerd.

Met qualificatie laatstelyk om, wanneer door den meerderen inkoop voor de Compagnie den voorraad zodanig mogt accresseeren, dat ter overzending derzelve naar Batavia geen toereikende scheeps ruimte aan handen en in de pakhuisen geen plaats genoeg tot het opslaan te vinden zal zyn, als dan tot het bergen van dat graan gebruik te maaken van particuliere pakhuizen.

17 Julij. *Verbod tegen den uitvoer van rijst van Cheribon en Indramajoe naar eenige andere plaats dan Batavia.*

Ten vervolge van het gearresteerde ter jongste zitting van den 13en dezer en om even dezelve redenen, als by resolutie van dien datum beschreven staan, is, op de propositie van den heer Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan den particulieren uitvoer van ryst en pady van Cheribon en Indramayoe naar eenige andere dan deeze plaatse ook te verbieden, sub poene van confiscatie; en den resident, van der Beeke, niet alleen ernstig te gelasten om te zorgen en te doen zorgen, dat dit interdict prompt geobserveerd en den vervoer naar Batavia gefaciliteerd worde, maar ook te renoveeren het gestatueerde by resolutie deezer tafel van den 11en Juny 1772 en dien

conform gemelden resident aan te schryven, om de veertien dagen aan deeze regeering over te zenden accuraate lysten van de vaartuigen, die van Cheribon en Indramayoe ryst en pady herwaards overvoeren, na de daar voor verleende passen, met bekendstelling van de naamen der juragans en hoe veel ryst en pady een ieder van hen heeft uitgevoerd.

En is verder verstaan die lysten telkens aan den sabandhaar te laten afgeven, om te onderzoeken en deeze regeering schriftelyk te berigten, of de van Cheribon en Indramayoe met ryst en pady naar deeze hoofdplaatse vertrokken vaartuigen met dat voedzel hier successive aangekoomen zyn.

Voorts is goedgevonden en verstaan den resident te Cheribon te qualificeeren om, indien het gewas het maar eenigzints toelaat en er geen bedugting is, dat den particulieren vervoer daar door merkelyk zal worden gestremd, voor de Compagnie in te koper 4 à 500 lasten ryst, tegen twintig ryxd[s] het last of tegen zulk eene civiele prys, als te bedingen zal zyn; en die quantiteit, het zy op Cheribon of Indramayoe, waar dezelve best geborgen kan worden, op te slaan, tot men occagie heeft dat graan te laten afhaalen of hy het selve op vragt herwaards kan zenden.

20 Julij. *Voorschrift nopens »verbetering" van matrozen aan boord van Compagnie's oorlogschepen.*

Den commandeur en opper-equipagiemeester, Jan Diederik Schryver, schriftelyk vertoond hebbende, hoe hy, by het toerusten van de ses, ten oorlog klaar gemaakt wordende scheepen, min of meer had bespeurd, dat het gros van het volk niet was bezield van die volvaardigheid en bravoure, welke men van het zelve zoude mogen verwagten, ingevalle hun attachement aan de Compagnie eenigzints versterkt of aangewakkerd wierde door het vooruitzigt op een beter bestaan geduurende den tyd, dat zy bloot gesteld zyn voor de moeyelykheeden van een veel zwaarder dienst, dan doorgaans word verrigt op de scheepen, hier in het land vaarende; met verzoek derhalven, dat aan de officieren en gemeenen, op de ten oorlog g'equipeerde scheepen

bescheiden, tot eenige aanmoediging en soulagement toegevoegd mogte worden dubbeld kostgeld, zoo lange de omstandigheeden het noodzakelyk maken, en dat ten aanzien van zulke onder officieren en gemeene zeevaarenden, die by optreeding bevorderd en mits tyds expiratie in gage verhoogd worden, de stricte opvolging van het reglement in deeze tyd eenigzints gealtereerd en, met afwyking van de daar by gemaakte bepaaling, aan de binnen hun verband geavanceerd wordende onder officieren toegelegd mogte worden de volle gage, tot hunne diensten staande, vermits tans veele uit Nederland aankomende mattroosen meerder maandgelden winnen dan oude onder officieren, die jaaren lang in het land dienst hebben gedaan; zoo wierd by de deliberatie op dat schriftuur in aanmerking genoomen, dat de zeevaarende, op de ten oorlog toegerust wordende scheepen bescheiden, wanneer zy zig bekwaam maaken om in cas van een vyandelyke rencontre de vereischte diensten te konnen presteeren, wel een byzondere reflectie verdienen, te meer die menschen, als dagelyks aan het werk en op de scheepen present moetende wezen, niet aan wal konnen komen om zig tegen civiele prysen van het nodige te voorzien; en is overzulks goedgevonden en verstaan aan de equipagie van de tot oorlog scheepen geprojecteerde bodems:

de Patriot,
» Dolphyn,
Compagnies Welvaaren,
't Hof ter Linde,
de Diamant, en

het Hof ter Hooge, geduurende den tyd, dat men dezelve als zodanig zal emploieeren, tot een extra douceur toe te leggen dubbeld kostgeld of aan een onder officier een en een halve en aan ieder gemeene een ryxd^r ter maand, dat, over een geheel jaar bereekend, de maatschappy te staan zal komen op een somma van 12000 ryxd^s; dog den commandeur en opperequipagiemeester te recommandeeren zorge te draagen, dat het volk zig behoorlyk evertueere en een ieder steeds aan boord van zyn bescheiden bodem blyve.

Voorts hem aan te beveelen de gemeene zeevaarende, welke in cas van optreeding of uit hoofde van tyds expiratie bevordering of verhooging in gage verzoeken, nader aan deeze regeering voor te draagen, in zoo verre door het bewilligen in die verzoeken zoude worden afgeweeken van de bepaaling, by het reglement op de bevordering der dienaaren gemaakt.

20 Julij. *Voorschriften in verband met den oorlog met Engeland.*

Bij circulaire deelde de Regering aan de gouverneurs van Ambon, Banda, Ternate en Makasar, aan het opperhoofd op Timor en aan den raad en de residenten te Bandjermassing en Pontianak het navolgende mede:

Nader geinformeert zynde geworden van de declaratie van oorlog, door den Koning van Engeland gedaan aan den Nederlandsche staat, en aan desselfs egtheid en waarheid niet konnende twyffelen, zo gelasten wy UEdele by deezen nader, om alle correspondentie en handeling met de Engelschen, indien eenige van die natie onder het district van UEdelens comptoiren mogte verscheinen of zig aldaar bevinden, te doen cesseeren; en interdiceeren UEdele wel expresselyk om aan dezelve de minste assistentie of hulpe, zelfs niet in de onverschilligste dingen, toe te brengen, maar integendeel gemelde natie alomme, waar deselve word gevonden, als onzen openbaare vyand te behandelen en des mogelyk en in zo verre UEdelens magt en vermoogen zulks mogten toelaten, alle afbreuk, zo te water, als te lande te doen; en waar omtrend wy vertrouwen, dat UEdele zig als mannen van eer zullen gedragen; onder recommandatie nogtans, dat, terwyl de voorzigtigheid aanraad om, by aldien UEdele zig niet volkomen in staat mogte bevinden om met een gegrond vooruitzigt van een gelukkig succes offensief of beledigend te ageeren, UEdele zig als dan by voorvallende geleegentheeden eenelyk defensief en verweerend zullen moeten gedraagen en, naar vermoogen, tragten te bewaaren, het geen men heeft, zonder iets aan een onzekeren

en hazardeusen uitslag te wagen; en zulks te meer, om dat wy UEdele van hier voor eerst geen de geringste assistentie konnen verleenen en ook met geen de minste zekerheid eenige toezegging doen, of en wanneer wy daar toe in staat zullen geraaken, en waarom wy UEdele qualificeeren om zo veele inlandse militairen in dienst aan te neemen, tegen een billyke besolding, als UEdele ter versterking en om zig zelfs, zo veel mogelyk, te dekken tegen vyandelyke aanvallen zullen raadsaam en nodig oordeelen, terwyl UEdele teffens de inlandse vorsten of regenten en onze verdere bondgenooten zullen moeten disponeeren en animeeren om de Compagnie, by aldien den vyand mogte landen en UEdele attacqueeren, alle mogelyke assistentie te verleenen, die men van getrouwe bondgenoten en vassalen mag verwagten, om denzelven te repousseeren en te verdryven.

Daar en tegen recommandeeren en gelasten wy UEdele om de Franse natie te erkennen als onze bondgenoten en vyanden onser vyanden, mitsgaders aan denzelve, des noods, zo veel hulp en bystand te verleenen, als met billikheid en zonder eige prejudicie gevergt zoude konnen worden.

De bestelling over de buiten comptoren en of deselve zig konnen defendeeren, dan wel opgebroken dienen te worden en of zulks op eene bequame wyse kan geschieden, moeten wy defereeren aan UEdelens kennisse en doorzigt en om daar omtrent te werk te gaan, zo als UEdele het veiligste en raadsaamste zullen oordeelen.

30 Julij. *Voorschrift nopens uitbetaling van gage aan Chinesche matrozen op buiten-kantoren.*

Den heer Gouverneur Generaal heeft aangemerkt, dat aan de zeederd eenige tyd op de scheepen geplaatste Chineese huurlingen, indien men dat volk by continuatie kan persuadeeren om zig tot de vaart naar de Oost en West van Indie te laten emploieeren, op het een of ander comtoir nu en dan onvermydelyk deeze of geene verstrekkingen, van het geen zy nodig hebben,

zullen moeten worden gedaan en het dierhalven niet ondienstig zoude zyn een vaste order daar omtrend te beraamen, op dat een ieder moge weten, waar na hy zig ten aanzien van de gemelde zeelieden zal hebben te gedraagen; waar op gedelibereerd zynde, zoo is, op de propositie van zyn Edelheid, goedgevonden en verstaan de ministers en bedienden op de respective comptoiren van de Compagnie door extract dezes circulair te gelasten om aan de met Compagnies scheepen en vaartuigen by hun aankomende Chineese zeevaarende niet alleen te laten verstrekken de gewoone scheeps rantsoenen van ryst en oly, telkens als zy er verzoek om doen, maar ook de gage, die zy te goed mogten hebben; en het een en ander deeze hoofdplaats aan te reekenen om hier van de maandgelden der genieters afgetrokken en indiervoegen verevent te worden.

2 Augustus. *Openstelling voor particulieren van den handel in benzoë.*

Zulks geschiedde, »zoo uit consideratie van de merkelyk gedaalde prys, die daar voor in Nederland word behaald en de weynige apparentie tot het afzenden van retourschepen in dit jaar, als om dat men nog een aanzienlyke partby uit den voorjarigen aanbreng in voorraad heeft; zullende overzulks de bediendens te Padang worden aangeschreeven geen extraordinaire witte benzuin voor de nader erlangde order dezer regeering in te kopen; met order om de particuliere handelaars kennisse te geven, dat van die gom hier niets van hun voor de Compagnie zal worden aangenoomen, maar men hen tot wederzeggens toe vryheid zal laten om, zoo wel eerste, als tweede en derde zoort benzuin hier te mogen invoeren en verkoopen".

3 Augustus. *Toekenning van titels aan kommandanten van Compagnie's oorlogschepen, enz.*

Is goedgevonden en verstaan den commandeur, Jan Diderik Schryver, te honoreeren met den titul van schout by nagt,

met den rang in dit geval naast het tegenwoordige hoofd van Compagnies militie in Indie, den collonel, Charles Louis Colmond, en den onder-equipagiemeester, Willeboort Peusens, te geven den titul en rang van commandeur van de Indische zee, mitsgaders aan de schippers, Jacob George Meyer, Nicolaas Jevie, Christiaan Fredrik Winterheim, Adriaan Fredrik van de Graaf, Lambertus Arnoud Halfman, Toger Abo, Jacob Fredriks en Fredrik Godert Weever, de zeven laatste als commandeerende de scheepen van oorlog, de Dolphyn, Compagnies Welvaaren, de Patriot, het Slot ter Hooge, het Hof ter Linde en de Diamant en het kruis fregat de Herstelder, toe te voegen den titul van capiteins ter zee, met de aan dat caracter geaccrocheerde rang, alle zonder verhoging in gage of emolumenten.

3/14 Augustus. *Vergunning tot het nemen van wissels op »de Koninglijke schatkamer van zee-zaaken te Parys".*

Allen en een iegelyk word by deezen geadverteerd en bekent gemaakt, dat den 3en deezer lopende maand Augustus in Raade van Indie is goedgevonden en verstaan de ingezetenen ter deezer hoofdplaatse vryheid te verleenen om aan den thans hier aanwezende agent van zyne Majesteid den Koning van Frankryk, monsr Vally, in betaaling voor gekogte goederen en benodigtheden gedurende de tegenwoordige onlusten tusschen Engeland en den staat der Vereenigde Nederlanden, te accepteeren wissel brieven op de Koninglyke schatkamer van zee zaaken te Parys; en overzulks in zo verre buiten executie te stellen het verbod tegen het leenen van geld of leveren van goederen en benodigtheden aan vreemde Europeesen, anders dan voor contante penningen, gelyk hetzelve, voor zo veel genoemde monsr Vally aangaat, tot nader order buiten executie gesteld word by deezen.

9 Augustus. *Bepalingen nopens het »intrekken" van soldij-rekeningen.*

Om het dubbeld verleenen en intrekken van soldy-reekeningen,

gelyke meede alle fraudes, die langs dien weg ten nadeele van de maatschappy konnen worden gepractiseerd en in het werk gesteld, zoo veel immers mogelyk, te prevenieeren, is goedgevonden de ministers en bediendens op de respective comptoiren van de Compagnie in Indie door extract deezes circulair aan te beveelen, een ieder in den haren, de soldy bediendens serieus te recommandeeren om in den aanstaanden geene afgeslooten soldy reekeningen meer in te trekken, voor en al eer by de boeken, in dewelke de daar toe verzoek doende personen volgens de reekeningen te vooren staan, nauwkeurig onderzogt en ontwaard zal zyn, dat zy reëel zoo veel te goed behouden hebben en dat de reekeningen niet voorgedraagen of naar Nederland verzonden zyn; met order om als dan en daar na by het intrekken der reekeningen onder ieder derzelve eene pertinente nota te stellen, aantoonende, waar of by welke boeken zodanig een reekening nader ingetrokken of voorgedraagen is, en inzelvervoegen te handelen met de naar Nederland overgemaakt wordende reekeningen, na luid der daar toe verleende licentie, mitsgaders om, by aldien de reekeningen elders anders mogten wezen geslooten dan op het comptoir, alwaar de intrekking wordt verzogt, en dat het een en ander dierhalven aldaar niet kan worden nagegaan, in dien gevalle zorgvuldig te letten en verdagt te zyn, dat zy geene copia reekeningen intrekken, maar, by manquement van de origineele, de nodige informatie eerst van hier moeten vragen.

$\frac{9}{20}$ Augustus. *Voorschriften nopens boedels van ab-intestato overleden Compagnie's dienaren.*

Tot een meerder precautie tegen alle trouwloose behandelingen, met standhouding van de in vigeur zynde orders, is goedgevonden nader te statueeren, gelyk gestatueerd word by deezen:

dat de schippers, onderkooplieden, boekhouders of assistenten van de uitkomende scheepen in het vervolg aan den visitateur generaal, te gelyk met de verantwoording der restanten

hunner randzoenen, ook zullen moeten opgeven, welke boedels van ab intestato overleden dienaaren zy onder zig hebben geslagen en hoedanig daar mede gedurende de reise gehandeld is, met de overgave der daar toe betrekkelyke papieren;

dat wyders, in opvolging van het geordonneerde by resolutie dezer tafel van den 20en September 1765, door den tweeden visitateur der soldyen, zoo als tegenwoordig geschiet, telkens aan den curator ad lites behoorlyk sal moeten worden opgegeeven de by de uitreis boeken aangeteekende posten van contanten en goederen, in de nalatenschappen van ab intestato overleden Compagnies dienaaren gevonden;

dat den curator ad lites, behalven een quitantie van de goederen, die hy ontvangt, nog zal moeten verleenen een ordonnancie tot het in Compagnies kassa tellen van de in handen der schippers, onderkooplieden, boekhouders of assistenten berustende contanten, om door dezelve, na het overbrengen der gelden in kasse en verantwoording der goederen aan hem, curator, aan den visitateur generaal vertoond en door deze nagegaan te worden, of alles accordeerd met de aan hem gedane eerste opgave;

en dat die, daar van notitie gehouden hebbende, de gemelde quitantie en ordonnancie voor *gezien* zal moeten tekenen om te strekken tot een bewys voor de eerste aanvaarders der boedels, dat dezelve door den curator ad lites overgenomen en, conform de order, aan hem verantwoord zyn.

Met renovatie van het gearresteerde by resolutie dezer tafel van den 8en September 1747, de overheden van Compagnies scheepen op nieuw te gelasten, aan de gezagvoerders op de kruispantjallings of kopboeyers in straat Sunda, nevens de ordinaire papieren nog ter hand te stellen een lyst der op de reise overleden personen, die eenige gelden of goederen nagelaten en aan scheeps boord hebben, ten einde aan den curator ad lites afgegeeven te worden, om hem in staat te stellen voor het belang der erfgenamen of geinteresseerdens in zulke boedels indiervoegen te konnen vigileeren, als hy, uit hoofde van zyn ampt, zal vermeenen te behooren.

Zullende, op dat aan deeze gerenoveerde order zonder afwyking mag worden voldaan, extract deezes by de instructive papieren gevoegd en de heeren Majores verzogt worden een gelykstandige order voor de overheeden van Compagnies uitkomende scheepen in de scheeps dosen te laten leggen.

14 Augustus. *Kennisgave, dat gedurende het jaar* 1781 *de Regering geen geld op assignatie naar Nederland zoude aannemen.*

Door den heer Gouverneur Generaal is aan de vergadering in bedenking gegeeven, of het, om de heeren Majores in de tegenwoordige tyds gesteldheid niet te bezwaaren met de betaling van assignatien, niet geraden zoude zyn van het besluit, ter zittinge van den 2en Maart jongstleden genomen tot het accepteeren by provisie van twintig tonnen gouds op assignatie naar Nederland, te resilieeren en, uit hoofde van het weinige vooruitzigt, dat men voor als nog heeft om in dit jaar retourscheepen naar Nederland te zullen mogen of konnen afzenden, van het aanneemen van geld op assignatie naar Nederland voor het presente jaar in het geheel af te zien, dog daar en tegen, in de onzekerheid, of de door de heeren Majores toegezegde contanten in voldoening van den geld eisch voor dit lopende jaar tydig genoeg hier zullen worden aangebragt, de bovengemelde somma van twintig tonnen gouds van de personen, die genegen zyn geld naar Nederland te remitteeren, voor de Compagnie te negotieeren tegen den interest van drie procento 's jaars, ten einde langs dien weg te zorgen om buiten gebrek aan courante muntspecien te blyven en liever iets meer, als te weynig contanten aan handen te hebben; met byvoeging, dat zyn Edelheid dit een en ander in deze haggelyken tyd allezints noodzakelyk vermeende te weezen.

Waar op gedelibereerd zynde, zoo is goedgevonden en verstaan zig met dat twee ledig voorstel van den heer Gouverneur Generaal te conformeeren en dienvolgende de gemeente

by een biljet bekent te maaken, dat in dit jaar geen geld op assignatie naar Nederland in Compagnies kasse zal worden geaccepteerd, maar dat aan de gene, die bereeds eenige penningen, ter overmaking naar Nederland, in Compagnies kasse hebben overgebragt op de daar toe verleende permissie by het biljet van den 2/6en Maart laatstleden, wanneer zy inclineeren de getelde sommas voor eerst of tot den tyd, dat er occagie zal zyn dezelve op assignatie te remitteeren, by de maatschappy à deposito te laten staan, betaald zal worden den interest van drie procento 's jaars, ingaande met primo der aanstaande maand September en stand houdende tot de weder uitkeringe of overmakinge toe; dog dat een iegelyk, die ongenegen is zyn geld op deze conditie in Compagnies kassa te laten, zig kan addresseeren ten comptoire van den heer Directeur Generaal om het geen zy op assignatie naar Nederland mogten hebben gesteld, op ordonnancie van zyn Edele uit Compagnies kasse te rug te ontvangen.

Voorts al mede aan een ieder op voormelde conditie, ter remise naar Nederland, by voorkomende gelegenheid toe te staan geld in Compagnies kasse te tellen, mits de generale somma niet kome te loopen boven de twintig tonnen gouds, waar omtrend de schikkingen aan den heer Directeur Generaal gedefereerd word gelaten.

14 Augustus. *Ordonnantie voor de scheeps-overheden van de O. I. Compagnie gedurende den oorlog tusschen Nederland en Engeland.*

Nademaal den Koning van Engeland op den 20en December 1780 den oorlog heeft gedeclareert aan den staat der Vereenigde Nederlanden en het regt des oorlogs dierhalven vordert de Engelsen van onze zyde door geweld van wapenen te attacqueren en, zo te water, als te lande, alle mogelyke afbreuk te doen, word UEdele by deesen wel expresselyk gelast, by ontmoeting van Engelse scheepen of vaartuygen, dan wel met Engelse passen voorzien en ten oorlog of ten

handel toegerust of ook presumtivelyk aan de Engelsche natie behorende, schoon ook onder andere vlaggen varende, in beslag te neemen, indien UEdele zulks met eenige hoope van succes tenteeren of volvoeren kan, en met de daar op bescheiden eerste gezagvoerders en cargas of eenige van de andere officieren te Batavia of het naast by gelegen comptoir van de Nederlandsche geoctroieerde Oostindische Compagnie op te brengen, om daar door de geene, die hunne hoog Edelheden, de Edele hooge Indiasche regeering, ten dien einde hebben gelieven te committeeren, van de deugdelykheid of ondeugdelykheid der buiten en prysen, die verovert zyn, wettelyk kennisse genomen en een behoorlyke verdeeling daar van gemaakt te worden, na het reglement, hier by g'annexeerd, 't geen UEdele aan de groote mast zullen moeten laaten aanplakken om tot een ieders narigt te kunnen dienen: zullende UEdele, om aan deese order te voldoen, tot het aantasten en overmeesteren van al zulke Engelsche scheepen of vaartuigen alle zodanige middelen moeten emploieeren, als UEdelens magt en vermogen zal toelaten in het werk te stellen, mits, by bekoming van eenige prysen, voor schip en lading, nevens de in UEdelens handen vallende manschap, goede zorge dragende en dat onder pretext van deesen geen de minste schade worde toegebragt aan eenige kooplieden of ingezetenen, onder het gebied en de magt van de Nederlandsche geoctroieerde Oostindische Compagnie resorteerende, nog ook niet aan onze goede vrienden of de geene, waar mede den staat der Vereenigde Nederlanden en haare geoctroieerde Oostindische Compagnie in goede alliantie of neutraliteid staat.

Het bewuste reglement luidt, als volgt:

Art. 1. Wanneer eenige scheepen of goederen van den vyand veroverd worden, zal men dezelve behoorlyk moeten secureren, verzegelen of inventariseren en opbrengen ter eerste hoofdplaatse van de Compagnie, die men bezeilen kan, de Caab daar mede onder begrepen, alwaar vervolgens zal geoordeelt

worden over de deugdelykheid der prysen, volgens styl en practyk daar te lande en behoudens der geinteresseerdens weiren en defensie, zo als gebruikelyk en regtens is.

Op alle de comptoiren van de Nederlandsche Compagnie zal de wettigheid der pryzen door den Raad van justitie op de aanklagte van den fiscaal onderzogt worden, mits den gouverneur, directeur of commandeur het regt zal hebben de sententie te approbeeren of te surcheeren, tot nader dispositie der hooge regeering.

Art. 2. Zullende vervolgens tot confiscatie van voorsz. prys geprocedeert en, na aftrek der kosten en een vyfde part voor de geregtigheid van het gemeene land, mitsgaders een dertigste voor zyn Hoogheid, den heere Prince van Orange en Nassauw als admiraal van de Unie, beide voor het geheel, een zestiende van het overige aan het volk tot buitgeld, yder pro rato van de besoldinge, die hy wind, mitsgaders van 't verdere overschot een derde aan den capitain, schipper of gezagvoerder, een derde aan de opper-officieren te zamen, en het laatste derde voor het hazart, de kosten en reparatie van haaren bodem toegelegt worden; de deks- en onder-officieren pro rato harer maand-gelden, nevens het volk, in het buitgeld delende, en den fiscaal van de plaatse, alwaar daar over geprocedeert worden zal, nevens de beide lieutenants, indien 'er zig aan boord bevinden, in het derde deel der officiers, yder voor een quart, mitsgaders den opperstuurman voor een agtste en de onder- of mindere stuurlieden te zamen voor een agtste herideerende, op dat een yder des te meer mag worden aangemoedigt den vyand allen afbreuk te doen en zig wel te gedragen.

Indien de genomene prys na aftrek van de geregtelyke kosten kwam te bedragen rd[s] 1000, zal de verdeeling aldus geschieden:

vooraf:

$^1/_5$	voor het gemeene land.................	rd[s]	200 : —
$^1/_{30}$	voor zyn Hoogheid, den heere Prince van Orange............................	»	33 : 16

uit 't restant:

$^1/_{16}$	voor de deks-onder officieren en het gemeen, na rato zy gagie winnen		rd^s 47 : 44
	de rest word in drie deelen gedeeld:		
$^1/_3$	voor de schipper		» 239 : 28
$^1/_3$	» » opper officieren		» 239 : 28
	waar in de fiscaal voor	$^1/_4$	
	de lieutenants of opper stuurlieden, ider	$^1/_8$	
	zamen	$^1/_4$	
	de mindere stuurlieden zamen	$^1/_8$	
	» oppermeester	$^1/_8$	
	» zieketrooster	$^1/_8$	
	» onder en derde meester zamen	$^1/_8$	
$^1/_3$	voor de Compagnie		» 239 : 28
			rd^s 1000 : —

Art. 3. Dog zal niemand, op verbeurte zyner maand-gelden en arbitrale correctie, bevoegt zyn, in zee enige deelinge van pryzen te verzoeken of iets op rekening van zyn aanpart uit eigen authoriteit na hem te nemen of by hem te houden, anders dan de plunderagie, van den vyand veroverd, op poene van arbitrale straffe; wel verstaande, dat onder plonderagie niet verstaan worden begrepen te zyn koopmanschappen, gemunt of ongemunt goud, zilver, peerlen, gesteentens of andere goederen, maar alleen de kleederen van het veroverde volk.

Art. 4. De genomene pryzen zullen by de Compagnie opgebragt, de goederen opgeslagen en met of zonder de schepen verkogt, dan wel ten ordinaire pryze aan dien oord voor Comp^s rekeninge overgenomen en betaald worden, waar mede de opbrengers der zelver contentement zullen moeten nemen.

Art. 5. Om een ieder te meer te animeren om den vyand alle afbreuk te doen, zullen uit 's Compagnies cassa de volgende premien worden gegeven; voor eerst aan den geen, die een vyandelyk schip aan brand zal steeken van veertig stukken of meerder, twee duizend ryxdaalders; dog, zo meer als een daar aan geholpen hebben, moet die premie onder haar verdeelt worden:

voor een schip van 30 tot 40 stukken vyftien hondert ryksdaalders;

voor een kleinder schip een duisend ryksdaalders;

voor een twee mast bark agt hondert ryksdaalders;

voor een mast sloep vyf hondert ryksdaalders.

Art. 6. Wanneer een onzer scheepen in perikel raakt om door 's vyands branders verbrand te worden, zullen de geene, die met de chialoupen zodanige vyandelyke brander veroveren, ruineeren of dwingen zig zelfs te verbranden, daar voor met den andere genieten een premie, als by het vorige articul gemeld is, na mate van de groote der scheepen, die het gevaar gelopen hebben.

Art. 7. De geene, die een vlag van de scheepen der vyanden veroverd, zal een premie van een honderd ryksdaalders genieten.

Art. 8. Indien een slaaf, onaangezien wie hy toebehoort, een der voormelde stukken komt uit te voeren, zal hy boven zyne vryheid, die door de Compagnie aan zyne lyfheer zal werden voldaan, nog genieten de helft der voormelde premien.

Zullende dit reglement werden g'affigeerd op alle Compagnies scheepen en mindere vaartuigen, om een ider des te meer tot zyne schuldige plicht op te wekken.

Zie ook 14 Februarij 1783.

14 Augustus. *Bepaling, dat slaven, door Christenen geëmancipeerd, te Batavia sorteerden onder de kompagnie Papangers, maar slaven, door onchristenen geëmancipeerd, onder de kompagniën van de kampongs hunner natiën.*

Den majoor der Oostersche militairen, nevens de commandanten der inlandsche campongs, by een door den heer Gouverneur Generaal geproduceerd request vertoond en te kennen gegeeven hebbende, dat, volgens een oud gebruik, bevoorens altoos onder de respective inlandsche campongs hadden gesorteerd en met de tot dezelve behoorende volkeren de wagten en andere heeren diensten helpen waarneemen de slaven, die door onchristenen

in vryheid wierden gesteld, dog dat den presenten capitein der Papangers zeederd eenige jaren alle vrygegevene leyfeigenen, het zy van Christenen of onchristenen, onder zyne compagnie hadde getrokken en het getal der manschap in de inlandsche campongs omstreeks deeze stad buiten dien van tyd tot tyd dermaten verminderde, dat zy veelmaals in verlegenheid waaren om het nodige volk by een te brengen ter prestering van de heeren diensten en het bezetten der wagten; verzoekende voorts, dat het deeze regeering mogte behagen omtrend de vrygegeven slaven van onchristenen zodanige bepaling te maken, als bevonden zoude worden met de meeste billykheid over een te komen en waar na, zoo wel zy, als den capitein der Papangers zig voortaan zouden hebben te gedragen; waar op gedelibereerd zynde, zoo is goedgevonden en verstaan voor het vervolg te statueeren, gelyk gestatueerd word by dezen, dat de slaven, door Christenen uit de dienstbaarheid wordende ontslagen, zullen blyven sorteeren onder de compagnie Papangers, maar dat daar en tegen alle lyfeigenen, die door onchristenen worden g'emancipeerd, in den aanstaande zullen behooren en zig moeten laten enrolleeren onder de compagnien in de inlandsche campongs, een ieder bij die van zyne eigen natie; en op dat deeze schikkinge pompt mag worden geobserveerd, den secretaris van Schepenen dezer stede aan te beveelen maandelyks twee notitien te formeeren, de eene van de slaven, die door Christenen, en de andere van de gene, die door onchristenen zyn vry gegeven, de eerste om bezorgd te worden aan den capitein der Papangers en de laatste aan den gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander.

17 Augustus. *Magtiging op de gezagvoerders van Compagnie's schepen vijandelijke vaartuigen aan te tasten.*

Dit stuk, afkomstig van de Staten-Generaal, luidt, als volgt: Is gehoord het rapport van de heeren Brantsen en andere, haar hoog mogende gedeputeerden tot de zaken van de zee, hebbende, ingevolge en tot voldoeninge van derzelver resolutie commissoriaal van den 14[en] dezer lopende maand, g'examineerd een missive

van de gecommitteerde Bewindhebberen uit de respective kameren van de generaale Nederlandsche geoctroyeerde Oost-Indische Compagnie ter vergadering van 17^den^, geschreeven alhier den .... daar te vooren, daar by aan haar hoog mogende voordraagende een zwarigheid, welke 'er zig op deed ten aanzien van de scheepen, die by sommige kameren thans in equipagie waren leggende en, zo zy hoopten, binnen kort zeilvaardig zouden zyn;

dat haar hoog mogende niet lang geleeden aan Bewindhebberen uitdrukkelyk hebbende gerecommandeert een verdubbeling van zorgen voor de behoudenis van Compagnies bezittingen;

en door haar hoog mogende zedert by een formeele resolutie te kennen zynde gegeeven, dat de bereiking van dit oogmerk voor de republicq van die importantie was, dat hier toe, zelfs ten koste van den lande, de nodige middelen behoorden werkstellig gemaakt, zy dan ook ter schuldpligtige naarkoming van die recommandatie en om, zo veel zulks van hun afhing, aan de intentie van haar hoog mogende te voldoen, geene middelen onbezogt hadden gelaten om Compagnies landmacht in Indien, zo prompt doenelyk, te versterken;

dat het vermoogen van de maatschappy ter zee meede een prompte ondersteuning vorderende en de resolutie van haar hoog mogende zelve van den 10^en^ July deezes jaars hun aanleiding hebbende gegeven om te denken, dat de gesteldheid en het emplooi der marine van den staat, ten minsten voor eerst, niet zoude toelaaten om de scheepen, welke de maatschappy ten voorschreven einde naar Indien zoude afzenden, van een genoegzaam convooi te voorzien, zy getragt hadden aan die scheepen eenige veiligheid te verschaffen uit den boezem van de maatschappy zelve;

dat zommige kameren derhalven eenige scheepen op een extra-ordinaire voet hadden doen wapenen en verder zodanig uitgerust, dat dezelve by een vyandelyke aanval een dappere tegenweer zouden kunnen bieden;

dat zy vervolgens in overweeging genomen hadden, of niet aan dezelve scheepen brieven van marque zouden behooren te

worden meede gegeeven, maar dat, den articul-brief of ordonnantie ingezien hebbende, waar naar de capitains der scheepen by voormelde brieven van marque gelast wierden zig te reguleeren, het hun uit den voornaamsten inhoud van voorschreeve articulbrief of ordonnantie was voorgekomen, dat dezelve en mits dien ook de letteren van marque voor Compagnies scheepen niet scheenen te zyn geschikt.

Verzoekende gemelde gecommitteerde Bewindhebberen om de voorschreeven en verdere redenen, in de voorschreeve missive geallegueerd, dat het haar hoog mogende gunstig behagen moge om voorgemelde Compagnies scheepen, als 't waare ten overvloede, een blyk te geeven, dat dezelve by haar hoog mogende zyn bekend en geavoueert, het zy met te verklaaren, dat het veroveren van vyandelyke scheepen en het doen van afbreuk aan den vyand daaden zyn, waar toe haar hoog mogende, zo by het octrooi, als Compagnies articul-brief, getoond hebben, dat de capiteinen der scheepen van de maatschappy bevoegd zyn, dan wel op zodanig eene andere wyze, als haar hoog mogende raadzaam zoude oordeelen.

En daar op ingenoomen hebbende de consideratien en het advis van zyn Hoogheid, als meede de consideratien van de alhier aanweezende gecommitteerden uit de respective collegien ter admiraliteit dezer landen;

waar op gedelibereerd en in agting genomen zynde, dat het 37ste articul van het octrooi, aan de Oost-Indische Compagnie verleend, en het 50ste en 51ste articul van den articul-brief van de Oost-Indische Compagnie van den 4en September 1742 duidelyk aantoonen, dat het veroveren van vyandelyke scheepen een daad is, daar toe de bevelhebberen van de scheepen van de Oost-Indische maatschappy van ouds, ten minsten in de gevallen, by de voorschreeve articulen gemeld, zyn geconsidereert en verklaard bevoegt te zyn;

dat derhalven, om alle bedenkelykheid over de qualificatie van Compagnies officieren en over 't lot, hetwelk haar weegens de exercitie van de voorschreeve bevoegtheid zoude kunnen treffen, wanneer zy daar na in 's vyands handen mogten

geraaken, weg te neemen, niets anders vereyscht schynt te worden, als dat de gevallen, in de voorschreeve articulen genoemd, die een bepaaling aan de voorschreeve bevoegtheid schynen te geeven, geëxtendeert en de bepaaling, die daar uit afgeleid zoude mogen worden, door interpretatie en, des noods, door ampliatie weggenomen word;

is goedgevonden en verstaan, dat by interpretatie zal worden verklaard, gelyk geschied by deezen, dat, niet alleen op de retour, maar ook op de uitreis, de bevelhebberen van 's Compagnies scheepen, die, zonder haar werk te maaken van den vyand wyd en zyd op te zoeken, in het vervorderen van de reise haar cours volgende, zoo wel aan deeze, als aan de andere zyde van de Caap de Goede Hoop, vyandelyke scheepen ontmoeten of oploopen, zyn geauthoriseerd en, des noods, geauthoriseerd worden by deezen tot het bevegten en veroveren van de scheepen van de vyanden van den staat, zonder onderscheid, of de vyandelyke haar of zy de vyandelyke scheepen eerst hebben aangetast;

dat ook aan de bevelhebberen der Oost-Indische Compagnies scheepen zal worden overgelaaten, gelyk geschied by deezen, om de vyandelyke scheepen, die zy op de uitreis zouden mogen neemen, na dat de omstandigheeden het vereischen, ter eerster hoofd-plaatse van de Compagnie, die zy kunnen bezeilen, de Caap daar onder begreepen, op te brengen of naar een Europeesche haven op te zenden; met dien verstande nogtans, dat over de deugdelykheid van zodanige pryzen, die zy in een hoofd-plaats van de Compagnie zullen opbrengen, volgens het 50ste articul van den articul-brief aldaar geoordeelt, maar van de deugdelykheid der prysen, die zy naar een buitenlandsche haven aan deeze zyde van de Caap de Goede Hoop zullen opzenden, op de ordinaire wyze kennis genomen zal worden by het collegie ter admiraliteit, onder welkers ressort den neemer 't huis behoord en eerst uitgelopen is; blyvende de dispositien van 't octrooi in den articul-brief verder in haar geheel en ongealtereert.

En zal extract van deeze, haar hoog mogende resolutie worden gezonden aan de respective collegien ter admiraliteit en aan

de bewindhebberen van de Oost-Indische Compagnie ter praesidiale kamer te Amsterdam, om te dienen zulks en daar het behoord.

Dit stuk schijnt eerst den 16en Julij 1782 te Batavia afgekondigd te zijn.

21 Augustus. *Wijziging van het reglement op het alarm (deel V, bladz.* 542), *wat betreft de Chinezen.*

Op het door den heer Gouverneur Generaal voorgedraagen verzoek van den capitein en luitenants der Chineesen is goedgevonden en verstaan aan den capitein, Oey Hingko, by provisie te laten afgeven vyftig snaphanen, om eenige zyner natie in de excercitie te onderwysen en in de behandeling van het geweer bekwaam te maken;

de officieren der Chineesen te laten volstaan met het by een brengen in cas van alarm van een honderd mannen voor het huis van den capitein in de stad en het waarnemen der posten in de Chineesse campong, volgens eene daar van gemaakte repartitie, en voorziening van het wagtsvolk met Chineese wapenen.

Terwyl teffens is beslooten het 21ste articul by het alarm, ordonneerende, dat de Chineesen zonder wapenen in hare campong by een zullen moeten komen, in dezer voegen te altereeren, dat daar by gesteld zal worden *gewapend*, in plaats van ongewapend, en de woorden: *zonder wapenen* te royeeren.

24 Augustus. *Last tot het »formeeren eener rekening »van trains- en oorlogs-ongelden".*

Op de vrage van den heer Directeur Generaal is goedgevonden en verstaan, niet alleen zyn Edele te verzoeken en te qualificeeren tot het laten formeeren by de Bataviasche negotie boeken van een nieuwe reekening van trains- en oorlogs ongelden en die te doen bezwaaren met al, het geen zedert de ontvangen tyding van den oorlog tussen Engeland en de republiek der Vereenigde

Nederlanden uit hoofde van dezelve bekostigd is en geduurende de tegenwoordige onlusten verder bekostigd zal worden, maar de ministers en bedienden op de respective comptoiren van de Compagnie in Indie door extract deezes ook circulair aan te beveelen, een ieder by de boeken van zyn gouvernement, directie, commandement, opperhoofdye of residentie, desgelyks zoodanig een nieuwe rekening te formeeren, om daar op inzelvervoegen te brengen alle de lasten, die de Compagnie genoodzaakt zal zyn, ter zake van de ontstane rupture met Engeland, te moeten dragen.

24 Augustus. *Verbod tegen de vaart van Makasser naar Ambon, Banda en Ternate, vice versa.*

De heeren Majores, aangaande de vaart tusschen de Oostersche en Moluksche, mitsgaders de Celebesche etablissementen van de maatschappy, inhereerende het geschreevene by hoog derzelver gerevereerde missive van den 25en September 1778; zoo is, ofschoon men hunne Edele hoog agtbare gerust kan en mag verzekeren, dat deeze regeering tot nog toe gene redenen van bedenking zyn voorgekomen, veel min eenige bewysen, dat door de wederzydsche vaart tussen de Oostersche gouvernementen sluikhandel in speceryen of andere, verboden wharen zoude worden gepleegd, en men ook vermeend, dat die vaart, byzonder in de presente tyd, veel eer aangemoedigd behoorde te worden om door een meerdere onderlinge correspondentie, niet alleen geduurige informatie te erlangen van het geen op ieder comptoir voorvalt, maar ook om elkander, casu quo, zoo tegen de zwervende inlanders, als vreemde Europeën te assisteeren of ten minsten de communicatie van alle kanten, zoo hier, als elders, door een frequenter vaart meer en meer te faciliteeren, egter goedgevonden aan de absolute order en herhaalde begeerte der heeren Majores prompt te voldoen; en is dienvolgende beslooten de vaart uit de gouvernementen Amboina, Banda en Ternaten naar Macasser en van daar naar een der drie eerstgemelde plaatsen nader te verbieden, mits-

gaders de ministers door extract deezes te gelasten, zig dit verbod ter schuldpligtige observantie te laten strekken; dog, des onaangezien, de vaart van Amboina en Banda naar Macasser in zoo verre gepermitteerd te laten, dat daar van eenlyk gebruik zal mogen worden gemaakt in cas van de uiterste noodzakelykheid of by gebrek aan levensmiddelen, tot zoo lange, dat men zal zyn gemunieerd met het gerespecteerd welbehagen der heeren Majores op den gedanen voordragt aan hunne Edele hoog agtbare by brief van den twintigsten October 1779 over de vaart van Macasser naar de drie andere Oostersche provincien en vice versa uit deselve naar Macasser.

Zie ook 10 December 1782.

$\frac{27}{28}$ Augustus. *Nadere mededeeling van de oorlogs-verklaring aan Engeland.*

Nademaal den Koning van Engeland op den 20en December 1780 den oorlog heeft gedeclareert aan den staat der Vereenigde Nederlanden en hunne Hoog-mogenden, de heeren Staaten Generaal onze souverain, daar door genoodzaakt zyn geworden de wapenen tegen de Engelsen tot defensie op te vatten; mitsgaders de wel Edele hoog agtbare heeren Bewindhebberen van de generale Nederlandsche geoctroyeerde Oost-Indische Compagnie, onze heeren en meesters, ons by brief van den 19en February 1781 hebben gelieven aan te schryven en te gelasten tegen de voorzegde natie hier in Indie mede waakzaam en op hoede te weezen en dezelve van onze zyde met de magt, die men aan handen heeft, zo te water, als te lande, alle mogelyke afbreuk te doen; overzulks den 27en deezer loopende maand Augustus in Raade van Indie is goedgevonden en verstaan allen en een iegelyk te waarschouwen en te verwittigen, gelyk gewaarschouwt en verwittigt wordt by deezen, dat wy, in conformite van de opgemelde orders onzer heeren en meesters, hebben vastgestelt en besloten tegen de Engelsen in deeze gewesten, zo wel offensief, als defensief te ageeren en doen ageeren, ten einde, onder de genadige bystand des Almagtigen,

niet alleen Compagnies bezittingen en onderhorigen naar vermogen te beschermen en tegen de vyandelyke onderneemingen der Engelsen te voorzien, maar ook de schade en ruine, door die natie aan de Nederlandschen staat en derzelver navigatie en commercie bereets toegebragt, met Gods hulpe, te repareren en doen reparen; alwaaromme allen en een iegelyk by deezen wel expresselyk word geordonneert en aanbevolen tegen de Engelsen op hoede en waakzaam te weezen, dezelve van nu voortaan voor openbare vyanden aan te zien en te erkennen en als zodanig alle mogelyke afbreuk, te waater en te lande, te doen; want wy zulks ten meesten dienste van ons vaderland en van de generale Nederlandsche geoctroyeerde Oost-Indische Compagnie, mitsgaders de welvaart van de goede ingezetenen deezer landen, bevonden hebben alzo te behooren.

Zullende deeze, zo hier, als op de respective buiten-comptoiren, worden gepubliceert en, zo wel in de Nederduitsche, als de gebruikelyke inlandsche taalen, alomme worden geaffigeert ter plaatse, daar men gewoon is publicatien en affixien te doen.

30 Augustus. *Last op de buiten-kantoren »tegen alle »defecten en abuisen in de papieren, die voor Nederland »moeten dienen, zorgvuldig te waaken".*

30 Augustus. *Voorwaarden, waarop de Regering Madure-sche hulptroepen in dienst nam.*

Een capitain	rd^s	20
» luitenant	»	12
» vaandrig	»	8
» sergeant	»	6
» korporaal	»	5
» ieder gemeene,	»	4 ¹/₄

40 ℔ ryst en drie ponden zout ter maand.

30 Augustus. *Verkoop van zout van Regeringswege.*

Dewyl door den schralen aanbreng van zout met particuliere vaartuigen dat silt nu eenige tyd duurder dan na gewoonte by de kleine maat is verkogt; zoo is, om de gemeente daar in te gemoet te komen en vermits men van dat articul een groote quantiteit in Compagnies pakhuisen aan handen heeft, goedgevonden en verstaan voor eerst vyftig lasten Javasch zout uit Compagnies voorraad op de rystmarkt te laten verkopen tegen twee en een halve stuiver de halve ganting en den opzigter van de rystmarkt, Ewaldus Rynvaan, te recommandeeren aan een en dezelve persoon niet meer dan een halve ganting daags af te geeven, in vertrouwen, dat de prys hier door en door den particulieren aanvoer van Java eerlange zal daalen.

4 September. *Korting op de tractementen van inlandsche zeevarenden in dienst van de Compagnie.*

Op de propositie van den heer Gouverneur Generaal is goedgevonden en verstaan by de maandelyksche afbetaaling der inlanders, die op de scheepen dienst doen, ider man telken maand ses stuivers van zyn gage te laten afkorten en daar van een kasse te formeeren om te dienen tot betaling der hospitaals- en begravenis ongelden der geene, die aan scheeps boord ziek worden en sterven, dewyl die kosten, door dien de inlandsche militairen alle maanden hunne besolding genieten en niet formeel by de boeken loopen, anders zeer waarschynelyk steeds ten laste van de Compagnie zoude komen.

4 September / 11 December. *Intrekking van het bepaalde op* 17 *Maart* 1775 *nopens gemeenschappelijk bezeten boedels.*

Word allen en een iegelyk by deezen bekend gemaakt, dat op den 4en September en 8en October jongstleeden, om verscheide goede redenen en inzonderheid om voor het interest van onmondige kinderen alle mogelyke zorge te dragen en te doen dragen, in Rade van Indie is goedgevonden en verstaan weder

in te trekken en te annulleeren het gestatueerde op den 20en Augustus, 15en October en 17en Maart 1775, bepalende in welke gevallen, by overlyden van man of vrouw, kind of kinderen hebbende of by het overlyden van een van beide nalatende, door de langstlevende aan het collegie van Weesmeesteren zoude moeten worden overgegeven staat en inventaris van den gemeenen boedel; en dat, ofschoon Weesmeesteren by testament, codicil of andere uiterste wille tot executeurs of redderaars van eenigen, by egtgenoten in gemeenschap bezeten boedel mogten weezen benoemt, zodanig een boedel egter, wanneer de langstleevende een onbesproken of ter goede naam en faam staande persoon mogt zyn, niet meer zoude behoeven te worden gebragt onder de administratie van Weesmeesteren, maar die daar van alleen mogen vorderen een korten staat en inventaris, dan wel een specificquen inventaris, onder presentatie van eede geformeert, teffens inhoudende de taxatie van de goederen; en daar en tegen voortaan weder te laaten stand grypen en alomme te doen observeeren het gestatueerde by het 11de en 20ste articul van de instructie voor Weesmeesteren, woordelyk behelsende.

Art. 11. Of het gebeurde, dat eenige boedelhouder of boedelhoudster hem ofte haar wilde behelpen met eenige testamenten, by den overleden gemaakt, zal des niet te min gehouden weezen inventaris te leeveren ende bewyzinge te doen ende den eigendomme van de goederen ter weesboeke te brengen.

Art. 20. Vader ofte moeder, hunne kinderen zekere somme van penningen bewyzende, zullen gehouden weezen dezelve terstond op de weeskamer te brengen omme tot profyt van dezelve kinderen beleyt te worden; ofte, indien de ouders de penningen onder haar begeerden te houden, zullen daar voor stellen vaste hypotheek binnen deezer steede ofte vryheid van dien ofte ten minsten twee suffiçante borgen, tot discretie van de weeskamer en de naaste magen.

En op dat niemand van deeze vernieuwde order ignorantie zoude konnen pretendeeren, maar een ider moge weeten, waar na hy zig in den aanstaande zal moeten reguleeren, is al verder

in Raade van Indie goedgevonden en verstaan deeze, zo hier, als op de respective buiten-comptoiren, te laaten publiceeren en affigeren op alle plaatsen, daar men gewoon is publicatien en affictien te doen.

Zie ook 19/26 Julij 1808.

6 September. *Kennisgave, dat Heeren XVIIen »aan »niemand, welke in 's Comp' dienst met een hooger »qualiteyd dan die van sergeant was geëmploieerd geweest, »voortaan zullen permitteeren in zyne voorige, veel min »in hoogere qualiteyd naar Indië terug te keeren, indien »aan zodanige persoonen door de Indische Regeering, dan »wel de ministers ter plaatse, alwaar zy het laatst hebben »gediend, geen speciaal voorschryvens word verleent".*

6 September. *Voorschrift nopens het afschrijven der tractementen van naar Nederland terugkeerende manschappen.*

Het opperhoofd van het generaale soldy comptoir en de ministers en bedienden op de respective comptoiren van de Compagnie in Indie is goedgevonden en verstaan circulair te gelasten, attent te zyn, dat de militairen, die zonder gage uit Nederland aanlanden, wanneer zy, na uitgediend verband, inclineeren thuis te vaaren, op de te rug reise mede geen gage moeten winnen, maär alleen de gewoone premie zullen genieten, en overzulks hunne maandgelden met den dag, dat zy naar scheeps boord gaan om te repatrieeren, af te schryven.

6 September. *Beschouwingen nopens verkoop, verhuur, enz. van landen in de nabijheid van Batavia.*

Betreffende den gedanen verkoop van diverse landeryen, waar omtrend de heeren Majores zeggen vry veel bedenkelykheid te dragen, of die verkopingen met Compagnies interest allezints overeen quamen, en voorts de consideratien deezer regeering

vorderen, zoo daar op, als of de maatschappy, ingevalle haar Edelens omstandigheeden al niet toelieten het bestier dier landen op zig te neemen, niet welligt door verhuuring mede zoude hebben konnen deelen in de winsten, welke het scheen, dat de kopers zig hadden voorgestelt van die landen te zullen trekken; en of het, behalven dat, ook uit andere opzigten niet dienstig konde zyn, dat diergelyke landen aan de Compagnie leenroerig bleeven; is goedgevonden en verstaan in eerbied te dienen, dat de verkooping van Compagnies ledig leggende landeryen steeds is aangemerkt als nuttig en nootzakelyk om de Jaccatrasche bovenlanden te bevolken en te doen cultiveeren, nadien de ondervinding heeft geleerd, dat de temporeele bezitters of leen eigenaars zig weynig of niets bekommeren met de cultuure, wegens de onzekerheid, of zy en hunne erfgenaamen door eene slegts leenroerige possessie wel veel vrugt zullen genieten van het geen zy tot verbeetering en bebouwing der landen ten kosten leggen, en zulks altoos beter geschiet door imand, die het land als eigen voor zig en zyne erven kan houden; mitsgaders dat dit, gevoegt by de verwaarlosing, waar aan men bevond, dat zommige schoone landen wierden overgegeven, den grondslag heeft uitgemaakt, waarom reets by de welbekende aanmerkingen van zyne Excellentie Mossel (L. G.) van den eersten December 1751 den verkoop derzelve als nuttig en dienstig is geoordeelt;

en dat, nog de omstandigheeden van de maatschappy, nog den omslag, welke met de beheering van landeryen verzelt gaat, nog de ongewoonte der verhuuring, byzonder van eenige verre van de stad gelegen landen, het verhuuren derzelve, veel min het eigen bestier, Compagnies wegen, zoude hebben toegelaaten; dog deeze regeering zig buiten staat bevind voldoende te antwoorden op de bedenking hunner Edele hoog agtbare, dat het misschien dienstiger konde zyn, dat diergelyke landen voor de maatschappy leenroerig bleeven, wyl men daar van de eigentlyke reden niet kan inzien; maar men, des ongeagt en niet tegenstaande met de alienatie niets anders is bedoelt dan de meeste bevordering van Compagnies belang, gaarne wil erkennen

en ook van agteren ontwaart, dat de verkooping eensklaps van zo een aanzienelyk bedragen aan landeryen wat te ruim is genomen en het preferabeler zoude zyn geweest den verkoop te hebben geschikt naar de resolutie deezer tafel van den 7en February 1752, inzonderheid ook, om dat aan het oogmerk der bevolking van zo veele landen niet dan langzaam konde worden voldaan.

Alhoewel deze beschouwingen in een plakaatboek minder op hare plaats zijn, heeft men die te belangrijk geacht om niet opgenomen te worden.

6 September. *Vergunning tot het verstrekken van een maand tractement »op hand by hun aankomst" in Indië aan militairen, die »zonder gage" in Indië arriveerden.*

Deze vergunning is afkomstig van Heeren XVIIden. Het voorgeschotene moest later ingediend worden.

Volgens de Indische Regering was »'er geen zwaarder en drukkender lastpost voor de gemeene militairen als het transport of de schuld, waar mede zy uit Nederland aankomen, onder dewelke zy zo lange moeten bukken, tot zy dezelve door verloop van eenige jaaren ingediend hebben; en dat daar om ook, niet zonder reden, genoegzaam by alle de voorstellen ter verbetering van den staat der soldaaten, op de afschaffing van het maaken van transporten of schuld by vertrek uit Nederland als een zaak van veel gewigt word aangedrongen".

10 September. *Voorschrift nopens Chinesche zeevarenden op Compagnie's schepen.*

Is goedgevonden, by 't emplooy van Chineesen op de scheepen, in 't land vaarende, aanteekening te laaten houden, zo wel op 't comptoir van den opper-equipagemeester, als by de consumtie lysten, hoe veel manschappen der Chineesen onder de equipagie der zeevarenden zich bevinden, op dat de verstrekking daar voor alhier geschiede naar de bepaling by 't reglement van

24 Maart 1775, om, naar volbragte ryse, by het verantwoorden der consumtie in mindering der verdiende maand-gelden te worden afgetrokken.

11 September. *Vergunning tot het uitrusten van schepen door particulieren ter kaapvaart op de Engelschen.*

Nademaal den Koning van Engeland op den 20en December 1780 den oorlog heeft gedeclareert aan den staat der Vereenigde Nederlanden en de vyandelykheden door de Engelsen daar op straks zyn begonnen door het nemen van scheepen en goederen, de republiek der Vereenigde Nederlanden of de ingezetenen, dan wel andere, wonende binnen eenige van de territoiren, aan dezelve toebehorende, mitsgaders wy ter zaake van de voorschreeven oorlogs declaratie en vyandelyke aggressien genecessiteert zyn de Engelsen van onze zyde, zo te water, als te lande, insgelyks alle mogelyke afbreuk te doen en daar nevens de ruine van de commercie en navigatie, zo veel in ons is, te beletten; en wy ook inzonderheid tot conservatie en behoudenis van den welstand dezer landen nodig hebben geagt daar tegen, zoo veel mogelyk is, met alle middelen van retorsie en represaille te voorzien;

zo is 't, dat wy alle en een iegelyk, die geneegen mogten zyn scheepen ten oorlog toe te rusten en onze commissie te verzoeken, daar toe permissie verleenen en animeeren, met qualificatie om ons zodanige perzoon als capitain voor te dragen, als daar toe de bekwaamste zal geoordeeld worden om met onze commissie te doen voorzien; met belofte, dat wy het zelve, als tenderende tot afweering van onheilen en bevordering van den welstand der commercie en navigatie dezer landen, zullen accordeeren.

Lastende en authoriseerende de capitains, met onze commissie voorzien, hunne scheepen te voorzien met al zulke officieren en bootsgezellen, als hem goeddunken en door de reeders belast zal worden, en dat zy voorts alomme, by represaille tegen de

voorschreven vyandelykheden der Engelschen, zullen mogen aantasten en neemen alle oorlog- en coopvaardyschepen en de ingeladene goederen, aan den Koning van Engeland of deszelfs onderdanen behorende, dan wel voor derzelver rekening, het zy in Europa of hier te lande uitgereed of van elders met bestellinge uit ende invarende, zonder onderscheid van plaatsen; wel verstaande, dat hy onder pretext van dezen niet zal mogen beschadigen eenige kooplieden ofte ingezetenen, onder het gebied en de magt van de Nederlandsche Oost-Indische maatschappy resorteerende, nog ook onze goede vrienden ofte de geene, waar mede den staat der Vereenigde Nederlanden en haare geoctroyeerde Oost-Indische Compagnie in goede alliantie ofte neutraliteit staat; tot welken einde hy, capitain, gehouden zal zyn zig te reguleeren naar den articul-brief, door hunne hoog mogenden op den 4en September 1742 gearresteerd, byzonderlyk aangaande de buyten ofte pryzen, die hy zoude mogen komen te veroveren, die volgens het 52ste en 53ste articul zullen moeten behandelt en verdeelt, waar by de prysen geheel en al werden geconfisqueerd, na aftrek der kosten, het twintigste voor den fiscaal, die voor hem tot confiscatie zal procedeeren; en zullen als dan de reeders met haare officieren en manschappen moeten convenieeren over de verdeeling van het buytgeld, zo als best te raade zullen worden.

Voorts zullen de capitains een pertinent journaal van hunne reize moeten houden en, zo wanneer zy ingekomen zullen zyn, het zelve overleveren.

Ordonnerende en bevelende expresselyk allen bevelhebberen ter zee en te land en voorts allen anderen, in dienst van de Nederlandsche geoctroyeerde Oost-Indische Compagnie en onder onze gehoorzaamheid staande, alle, die met onze commissie voorzien zyn, voor onzen capitein te houden en erkennen en in 't volbrengen van deze, zynen last alle hulpe en assistentie te verleenen; want wy hetzelve ten dienste ende welstand van den staat der Vereenigde Nederlanden en de navigatie en commercie dezer landen alzo bevinden te behooren.

$\frac{14}{21}$ September. *Maatregel tot wering van verboden correspondentie tusschen Azië en Europa.*

Aangezien de WelEdele hoog agtbare heeren Bewindhebberen der generale Nederlandsche geoctroieerde Oost-Indische Compagnie de hooge regeering deezer landen by gerespecteerde missive van den 19[en] February deezes jaars hebben gelieven aan te schryven de nodige voorzieninge te doen tot wering van alle verboden correspondentie tusschen Azie en Europa; zo is, ter voldoening aan de gevenereerde begeerte hunner WelEdele hoog agtbare, den 14[en] deeze lopende maand September in Raade van Indie goedgevonden en verstaan allen en een igelyk te ordonneeren, gelyk geordonneert word by deezen, zig in allen deelen te gedragen naar het gestatueerde op dit sujet by den generalen articul brief, articul 102 en 103, luidende, als volgt:

niemand, van hoedanig ampt of qualiteit hy zy, het zy in politieke of kerkelyke of eenige andere bedieningen, van den minsten tot den meesten, in den dienst van de Compagnie in Oost-Indien zynde, zal vermogen eenige zyner vrienden of bekenden of imand anders iets te reveleren van het gene hem nopens de zaken van de Compagnie bewust mogte weezen, maar alleenlyk aan de Bewindhebbers of aan de respective kameren, daar hy uitgevaren is, op de verbeurte van drie maanden gage voor die bevonden zal worden contrarie gedaan te hebben;

en zullen alle particuliere brieven by de Compagnie geopent, gelezen en gevisiteert, ook by haar luiden mogen in het geheel of ten delen opgehouden of overgelevert worden, na dat zy luiden tot dienst van de Compagnie bevinden zullen te behoren.

En op dat niemand hier van eenige ignorantie zoude mogen pretenderen, zal deeze hier en op de respective buiten comptoiren worden gepubliceert en alomme geaffigeert ter plaatsen, daar men gewoon is publicatien en affixien te doen.

18 September. *Verpachting van Compagnie's sjahbandarijen en domeinen langs Java's Noord-Oostkust voor de jaren* 1782, 1783 *en* 1784.

De verpagtingen zullen geschieden by publicquen afslag aan de eerst- of hoogst mynende by de maand, voor den tyd van drie jaaren, ingaande met primo January 1782 en eindigende met ultimo December 1784, beyde die dagen inclusive, op de volgende generale bepalingen.

1. De pagters zullen gehouden weezen aanstonds te stellen twee suffiçante borgen, tot volkomen genoegen van de ministers te Samarang en inzonderheid van den gouverneur, elk in solidum verbonden en onder renunciatie der beneficien ordinis en excussionis, mitsgaders de betaling der pagtpenningen moeten doen voor uit, by termynen van vier tot vier maanden, in goede, wigtige, zilvere ducatons of ronde reaalen en daar boven agt pro cento voor den gouverneur, die voor dat douceur verantwoordelyk zal worden gehouden voor de wanbetaling der pagters of hunne borgen en waar door dan teffens alle verdere fournissementen door de pagters ten behoeven van den gouverneur, onder wat naam het ook zoude mogen weezen, eens voor al afgeschaft zullen moeten blyven; voorts nog een pro cento tot onderhoud van de kruisvaartuigen tegen de zeerovers en een quart pro cento voor den ontvanger der domainen te Samarang, dat is negen en een quart Spaanse reaal boven de betaling van ieder honderd Spaanse reaalen, waar voor de pagt is gemynd.

2. By aldien een pagter in gebleeken blyft, invoegen voormeld, behoorlyk borgen te stellen of de pagtpenningen op de geconditioneerde termynen op te brengen, het zy voor den aanvang of in het begin van de pagt, dan wel daar na, zo zal die pagt weder opgehangen en andermaal aan de meest biedende verpagt worden, ten laste van den voorsz. eersten pagter, voor zo verre dezelve minder zal komen te gelden, zonder dat hy egter, indien de gemelde pagt hoger komt te loopen, daar van iets zal vermogen te eysschen of te pretenderen.

3. De pagters van de sabandharyen zullen geen somas of volk, nog tjatjas of huisgezinnen meer mogen pretenderen ten haaren dienste, als het getal, dat hen van ouds is toegevoegd en hier onder by ider sabandhary zal worden opgenoemd, en welk getal de respective regenten ook altoos, zonder tegenspraak, zullen moeten fourneren en compleet houden ten dienste van de pagters, zonder van die menschen eenige andere heerendiensten te vergen.

4. Daar en tegen zullen de pagters verpligt zyn voortaan jaarlyks, voor de maand October, aan de Compagnie te leveren de volgende catoene-gaarens, als

van Samarang, Caligawe, Torbaya en Goemoelac..	8	picols
» Caliwoengo	1	»
» Candal	1	»
» Batang	1	»
» Paccalongang	3	»
» Pamalang	2	»
» Tagal	4	»
» Brebes	2	»
» Damak	2	»
» Japara en Toedoenang	4	»
» de zout negoryen Brahan en Wedong	3	»
» Joana	2	»
» de zout negory Paradessie	2	»
» Rembang	2	»
» Lassum	4	»
» Touban	4	»
» Sourabaya	6	»
» de zout negory Sememie	4	»
» Grissée	5	»
» de zout negoryen Manjar en Tenger	4	»
» Sidayoe	2	»
» de zout negoryen Rantjing en Awen	2	»
» Passourouang	2	»
» Banger en Probolingo	1	»
» Bangil en Calianjer	1	»

van Sumanap......... .... 6 picols
» Pamacassang......................... 3 »
en zulks in de fynste zoorten van I^ro^ *A*, *B* en *C* en niet groover, tegen betaaling van Compagnies prys, die is: voor een picul van I^ra^ *A* rd^s^ 45.10 Hollands en voor een picul van I^ra^ *B* rd^s^ 35.10 Hollands en voor een picul van I^ra^ C rd^s^ 25.10 Hollands, onder deeze bepaling, dat voor ieder picul, dat ultimo October komt te manqueren, de pagters tot boete aan de Compagnie zullen moeten opbrengen een honderd Spaanse reaalen.

5. De pagters zullen geen tol mogen pretenderen van de goederen, hoe ook genaamd, die voor de Compagnie worden in- of- uitgevoerd, van en werwaards het ook mag zyn, maar wel van alle andere goederen, wie dezelve ook toekomen of gehooren: zullende niemand, van den gouverneur af tot den geringsten Compagnies dienaar en ingezeten toe, en even zo min inlandsche regenten en hoofden of gemenen, onder wat pretext het ook zoude mogen weezen, zelfs niet in hun eigen district, mogen pretenderen vryheid, zo min van een gedeelte, als van den vollen thol van het geene hy in- of uitvoert, dog van de gepermitteerde lasten der scheeps overheden, en verder niet, zal eenelyk halve tol en niets van meubelen en provisien, tot comsumtie van Compagnies gequalificeerde en andere dienaren dienende, geheven mogen worden.

6. De pagters van de sabandharyen zullen zig ook met niets anders hebben te bemoeyen als met hunne pagten en, uit hoofde van dezelve, niet mogen pretenderen de preferentie tot den inkoop van ryst en andere producten, veel min van trocque of ruiling tegen andere goederen of eenige monopolie, privilegien van verkoop en wat dies meer mag zyn, staande den pagter in allen deezen en dus ook in alle andere gevallen, die niet tot zyn pagt gehoren, gelykstandig met alle trafiqueerende personen en blyft dus in dat opzigt dezelve ordres als zy onderworpen.

7. De pagters zullen in de districten, daar zy pagters van zyn, geen tolpoorten mogen houden of tollereren, veel min opregten; ook zal van opgaande en afkomende goederen naar

en uit de boven-landen, het zy tot consumtie of tot negotie of wat het ook mag zyn, op Compagnies territoir geen pagt gevordert mogen worden.

8. Even min zal op de bazaars op Compagnies territoir, waar het ook mogte weezen, tol of bazaar-geld, poort-geld of eenige andere geregtigheeden genomen mogen worden van de goederen, dewelke gekogt en verkogt worden en naar de boven-landen passeeren, alzoo 'er geen andere tol is en blyft als alleen die van de in- en uitgaande regten by in- of uitvoer van goederen langs Java.

9. En dus zal in het vervolg op en langs Java, zoo verre Compagnies gebied strekt, geen andere pagt geheven mogen en ook niet betaald behoeven te worden, onder wat naam het ook zoude mógen zyn, als alleen de zee tol; en daar voor zal by in- en uitvoer moeten worden voldaan, als:

1° voor amphioen eens en voor al vyf en dertig ryksdaalders de kist Pattenasche, by de geprivilegeerde societeit te Batavia verkogt, by aanbreng en invoer van daar en van geen andere plaatsen, hoe genaamd, zelfs niet te rug; dog de uitvoer (buiten naar Banda, werwaards dezelve niet mag worden overgevoerd) naar elders vry, zo mede, als eens is vertold, den vervoer langs Java van de eene plaats naar de andere, op een pas van het laatste comptoir, daar passeert, waar by de quantiteit bekend moet staan, want anders is de amphioen confiscabel;

2° voor lyfeigenen, boven de vyf jaaren oud, die voor de eerste maal worden aangebragt en waar voor gevolgelyk op Java of te Batavia nog nooit geen redemtie-geld aan de Compagnie is betaald, het zy door den tegenwoordigen of voorigen lyfheer of lyfvrouw, tien rd[s] voor den pagter en een ducaton voor den ontvanger der domainen of het hoofd der plaats; dog by den uitvoer en zo mede den invoer van zulke eens behoorlyk vertolde lyfeigenen te Batavia en op andere etablissementen van de Compagnie zal niets betaald worden; mogende geen Oostersche slaven, boven de vyf en twintig jaaren oud, aangebragt en geene onder-

danen van Zyne Catholyke Majesteit, den Koning van Spanjen, die door Mooren of inlanders tot slaven zyn gemaakt, verkogt of gekogt worden; en Javaanen mogen ook niet in slaverny komen;

3° voor lywaten, zoo wel Souratsche, Mallabaarsche en Ceylonsche, als Cormandelsche en Bengaalsche, het zy ruw, wit, gecouleerd of geschilderd, ook voor zyde stoffen, kousen, kattoen en alcativen, by invoer van Batavia (en van geen andere plaats, wyl dat, sub poene van confiscatie, is verboden) tien ten honderd, naar de waarde der goederen op de Javasche comptoiren, daar ze aangebragt worden, dog den uitvoer derzelven vry.

Voor lywaten van Maccasser, Baly, China, Cambodja, Siam of van andere plaatzen vyftien procento, mits de laatstgemelde drie zoorten van Batavia worden aangebragt en van geen andere plaatsen, dat g'interdiceert is en blyft, sub poene van confiscatie, dog den uitvoer almede vry; voor lywaten, op Java geweeven, by uitvoer naar elders buyten Java tien procento en by vervoer langs deeze kust vyf procento ter plaatze, daar uit, en vyf procento, daar ingevoerd worden, of te samen tien ten hondert, als boven, die voor het vervolg by den invoer van dat geweef, het zy te Batavia of eenig ander comptoir van de Nederlandsche Oostindische Compagnie, ook maar zullen worden betaalt, in stede van vyftien procento, die bevorens zyn geheven; en zal deeze vermindering ingaan te Batavia met primo January 1782 en op de overige Comp^s comptoiren na het eindigen van het presente pagt termyn;

4° voor de ryst (tans een pagt op zig zelfs, afgescheiden van de zeetol) by uit- en invoer langs Java, van de eene plaats naar de andere, twee rd^s Hollands de coiang;

by vervoer van Java naar Batavia, Amboina, Banda, Ternaten, Macasser en ook Timor twee rd^s Hollandsch de coiang;

by vervoer naar Bantam ses rd^s de coiang en

by vervoer van Samarang, Sourabaya en Grissee naar

Malacca, Palembang, Banjermassing, Pontiana, de Baviaan en alle andere plaatsen op de overwal en om de Oost en Noord, die van Java of eigentlyk van de drie eerst opgenoemde comptoiren op deeze kust mogen worden bevaren, tien rdr voor ieder coiang;

dog zullen de pagters van de ryst zig ten allen tyden moeten laten welgevallen, dat geduurende den oogst of wanneer het nodig voorkomt, Compagnies weegen de rivieren geslooten worden om den al te ruimen uitvoer van ryst en pady te stremmen, tot zoo lange de regenten haare verpligte jaarlyksche leverantie of contingent aan de Compagnie hebben geleverd en voldaan;

5° voor suiker (tans ook een pagt op zig zelfs en afgescheiden van de zee-tol) by uit- en vervoer door particulieren, zo wel naar Batavia, als naar andere plaatsen, zestig stuivers het picul candy en dertig stuivers het picul poeder suiker, en ook zoo veel by invoer; dog, ingevalle op Java van de eene plaats naar de andere word getransporteerd, alleen om daar te embarqueeren, zal ten laatstgemelde plaats niets voor pagt behoeven betaald te worden; en voor de poeder suiker, die men in der tyd mogt goedvinden Compagnies weegen van Java te vorderen, zal by de verzending naar Batavia aan den pagter uit Compagnies kasse worden voldaan even zo veel tol, als hy van particulieren geniet of dertig stuivers voor ider picul; terwyl den tol vryen invoer van Javasche suiker te Batavia aan allen en een iegelyk gepermitteert blyft, dog by den uitvoer van dat articul van Batavia zal voortaan, gelykstandig met de Jaccatrasche suiker, twaalf stuivers van ider picul voor uitgaande regten moeten worden betaalt, zonder onderscheid van zoorten;

6° voor het zout by uitvoer naar Batavia, de Oostersche gouvernementen en Timor, item vervoer langs Java, een en een halve rdr Hollandsch de coiang en naar Malacca, de overwal en elders om de Oost en Noord vier rds, mitsgaders even zo veel by invoer van andere plaatsen; terwyl het maaken van zout op en langs Java, meer als de regenten

en hoofden tot haar eigen gebruik en consumtie nog hebben, voor het vervolg verboden is, buiten op de plaatsen en negoryen, die de Compagnie daar toe speciaal heeft bestemd en, zo als hier na zal blyken, afzonderlyk worden verpagt;

7° van de vogelnesjes zal betaald worden vyftien rd^s van het picul by den invoer en by uitvoer, zo van die, welke van elders op Java worden aangebragt, als die daar ter kuste vallen, in stede van de sedert anno 1776 voor de Compagnie geheven recognitie van 15 procento in natura, weder als voorheen vyf-en-twintig rd^s van het picul; egter zullen dezelve, sub poene van confiscatie en de betaling daar en boven van de vier dubbelde waarde, na geen ander plaatsen mogen worden vervoerd als alleen naar Batavia en daar dan ook nog subject zyn de gewone impositie van ses procento aan den pagter van de boom en een procento aan de pagter van de waag;

8° voor Chinasche toebak (waar van, en ook van alle Chinasche wharen en goederen, hoe genaamd, den aanbreng van andere plaatsen als van Batavia verboden is, op poene van confiscatie) by invoer twee rd^s het picul en by uitvoer van Javasche toebak agt stuivers voor het gelyke picul;

9° voor alle andere, ongenoemde producten en goederen, daar onder ook houtwerken en oly, item Chinasche wharen, zal by den uitvoer en zo mede by den invoer moeten worden betaald agt pro cento van de weezentlyke waarde ter plaatse, alwaar word uit- of ingevoerd; dog voor de goederen, die op de rhede overgescheept worden, zal maar eens de bepaalde pagt en voor die in de vaartuigen blyven, waarmede aangebragt zyn, niets behoeven betaald te worden, als namentlyk de voerders van zulke, op andere comptoiren beladen vaartuigen zig te Samarang, Sourabaja of Grissee van geen passe voorzien naar Malacca of elders, werwaards de vaart wel van de even genoemde drie, maar van geen andere plaatsen op Java is gepermitteerd en alwaar uit dien hoofde in zo een geval den vollen tol van uitvoer

zal moeten worden voldaan, zullende daar en tegen dubbelde tol mogen worden gevordert van handelaars, die van plaatsen in de straat Malacca, buiten Malacca zelfs, aankomen.

10. Alle de voorschreven tollen en impositien of inkomende en uitgaande regten zullen geheven worden door en ook zyn voor de bandhaars of pagters van de sabandharyen, excepto van de ryst en van de suiker, als beyde afzonderlyk wordende verpagt; en dus zullen de pagters van de sabandharyen zig met deeze articulen niet verder hebben op te houden en te bemoeyen, als nodig is om sluikeryen en fraudes voor te komen, en ook geen tol van dezelve mogen heffen, maar moeten vigileren tegen den uitvoer en sluikery van cattoen-gaaren, zo wel wit, als anders gecouleurt, item van cardamon, Javasche, en ronde peper; dog den binnenlandsche handel in die articulen en het afbrengen van dezelve naar de stranden word aan een ider gepermitteert, terwyl allen handel in koffy-boonen en zelfs het cultiveren of aanplanten van dat product verboden is en blyft.

11. Met den verkoop van arak te Samarang zal, gelyk van ouds, alleen bevoorregt blyven de stads herberg, nevens de daar onder gehoorende, zo genaamde schaggery en tapneering, te weeten om in de stad, met uitsluiting van andere, wyn, bier, arak en andere sterke dranken by de bottel, fles en kleyne maat te mogen tappen en verkoopen, onder deeze bepaaling, dat de schaggeryen in geen groter getal binnen de stad zullen mogen worden genomen, als den gouverneur onvermydelyk nodig oordeelt.

12. De pagters zullen, ider in het territoir, dat hy in pagt heeft, vryheid hebben aan alle rivieren, spruiten en uitgangen naar buiten, daar zy het goed vinden, wagters en toezienders te stellen, maar nergens tol, nog pagt of iets, hoe genaamd, mogen eisschen van leedig of eenelyk met brieven de bandharyen passeerende prauw jochems en andere kleine vaartuigen; ook van de handelaars niets meer mogen nemen of afvorderen, dan hen toekomt en de oude gebruiken mede brengen, en moeten instaan voor haare bediendens, oppassers of matta-mattas,

mitsgaders zorge draagen, dat deeze de negotianten niet knevelen of iets afperssen voor bedolsambong, panbawar of penompo, daar dat de pagters van ouds af niet toekomt, dan wel iets anders, onder welke benaaming het ook weezen mag, dat, tegen Compagnies ordres en de gewoonte strydende, zy niet eisschen mogen.

13. Onder welke generale conditien dan ten dage van de verpagting by publicque afslag aan den eerst of hoogst mynende de volgende domeinen zullen gegund en overgelaten worden, met dit speciaal voorbeding, dat niet het minste van de aangeslagen prys zal worden geremitteerd of kwyt gescholden, maar alles, zonder eenige afslag, betaalt moet worden te Samarang:

1° de inkomende en uitgaande regten of de sabandharyen te Samarang, Goemoelack, Caligawe en Torbaya, in een getrokken met de dessa Lamoengang, en veertig koppen somas by de eerste genoemde sabandhary;

2° de in- en uitgevoerd wordende ryst te Samarang, Goemoelack, Caligawe en Torbaya, zo mede te Caliwoengo en te Candal;

3° het hoofd geld van de Chineesen, te heffen op dien voet, als de conditien van het hoofd geld te Batavia mede brengen;

4° de topbanen en haanevegteryen, te heffen als boven;

5° het slagten van buffels en hoornvee, op dien voet zo als van ouds te heffen;

6° het slagten van varkens, als boven te heffen;

7° de taphuisen of kroegen buiten de stad (bevorens genaamd de verkoop van arak) of het privilegie om in de Chineesche en andere campongs rondsom de stad arak, tjieuw en andere sterke dranken te mogen tappen en verkoopen in het kleyn, te weeten: by kelders, kalbassen, potten, flessen, bottels, etc., tot de kleinste maat toe inclusive, terwyl den invoer van Batavia met heele of halve leggers, bier pypen, heele of halve aamen aan een ider gepermitteert blyft, mits betalende voor inkomende regten, voor een heele legger twee en een halve rd^s, voor een halve legger een

en een quart rd^r, voor een bier pyp veertig stuivers, voor een aam dertig stuivers, voor een kalbas zeven en en een halve stuivers en zo verder naar proportie, het zy om die drank te Samarang, dan wel ergens anders langs Java om te zetten of in te voeren; wordende daar en tegen wel expresselyk geinterdiceert binnen de limieten van de Compagnie op Java eenige arak of tjeuw stokeryen, hoe genaamt, aan te houden, op poene van een duizend rd^s boete, te verbeuren by den geenen, die overtuigt kan worden een van die dranken te hebben gestookt, de helft ten voordeelen van den aanbrenger en de weder helft ten behoeven van het proveniers huis te Samarang.

By of onder de overige, hier volgende sabandharyen zal voortaan ook annex weezen en mede worden verpagt, niet alleen, zo als van ouds, het hoofd geld der Chinesen, maar ook de topbanen en haanevegteryen, het slagten van buffels en hoornvee, zo mede van varkens, een en ander te heffen na den zelfden regel als te Samarang.

Te Caliwoengo:

8° de sabandharyen in dat district met sestien koppen somas en vier djongs rystvelden, nevens de bazaars te Carang Anjer en te Toegoe.

Te Candal:

9° de sabandharyen met vyf en twintig koppen somas en vyf djongs rystvelden, nevens de bazaar aldaar.

Te Batang:

10° de sabandharyen met de van ouds daar by gehoord hebbende vyf campongs, Roban, Caliorang, Calietjelong, Magbobour en Maara-Toea, nevens twaalf somas uit ider van die vyf campongs of in het geheel sestig koppen.

Te Paccalongang:

11° de sabandharyen daar en te Bermie, item Cali Bebal, met veertig koppen somas en de overvaart over de rivier boven de Chinesche campong;

12° de in- en uitgevoerd wordende ryst te Paccalongang, Batang en Bermie, Cali Bebal.

Te Pemalang:

13° de sabandharyen daar en te Soembas met sestig tjatjas en zeventien djongs rystvelden, item vier prauwmaiangs, nevens de bazaars te Pamalang, Bacoelang en Palawang.

Te Tagal:

14° de sabandharyen met de bazaars daar en de ses dorpen Serongang, Kratang, Semoet Pangang, Bandongang, Bonkong en Rantaka Calimatti, nevens een honderd vier en veertig tjatjas en dertig djongs rystvelden;

15° de in- en uitgevoerd wordende ryst te Pamalang, Tegal en Brebes.

Te Brebes:

16° de sabandharyen daar, te Carang Assem, Kanakan en Lossari met Soeri Jedjetb, zonder tjatjas of rystvelden, op den ouden voet.

Te Damak:

17° de sabandharyen zonder somas, tjatjas of rystvelden, maar met het bazaartje voor de negory Gebang;

18° de in- en uitgevoerd wordende ryst.

Te Japara:

19° de sabandharyen in dat district aan de Toedoenang en te Tayoe, met vyftig koppen somas;

20° de in- en uitgevoerd wordende ryst op die plaatsen.

Te Joana:

21° de sabandharyen in dat regentschap met de dessa Japoera en dies bazaar;

22° de in- en uitgevoerd wordende ryst.

Te Rembang:

23° de sabandharyen daar, te Padjancoangang en te Palo, zonder somas of tjatjas; en, wyl daar geen kloeker vaartuigen mogen worden gebouwt als van 10 lasten en deeze, met die van minder charter, vry van alle belastingen zyn, zal, nog te Rembang, nog te Padjancoangang, nog te Palo, iets voor opzet-, steeven- of afzet-geld van zodanige vaartuigen mogen worden geheven; en de heffing van tien pro cento tot recognitie van nieuw aangebouwde vaartuigen

ook weder ingetrokken weezende, zal daar voor nergens langs Java iets mogen geëyscht, nog ingevordert werden;

24° de in- en uitgevoerd wordende ryst te Rembang, Lassum en Touban.

Te Lassum:

25° de sabandharyen in dat regentschap, zonder somas of tjatjas, maar met de negory Tagal Dowo en den inzaam der vogelnesjes uit de daar by gelegen drie klippen of holen, Goa Sie Jero genaamd, item, zo als van ouds, de permissie briefjes tot den aanbouw van vaartuigen of de tol van opzet- steeven- en afzet-geld, dog waar van in het vervolg g'excuseerd zullen weezen de regenten en inlandsche hoofden, dewelke een enkeld vaartuig tot hun eigen gebruik en gerief laten maaken, en, zo als § 23 is gezegt, vaartuigen, de grote van 10 lasten niet surpasserende.

Te Touban:

26° de sabandharyen onder dat district, almede zonder somas of tjatjas, maar met de negory Troes en den inzaam der vogelnesjes uit de daar by gelegen drie klippen of holen Goa Troes, item de tol van opzet- steeven- en afzet-geld van aangebouwd wordende vaartuigen, zo als onder Lassum en niet meer.

Te Sourabaya:

27° de sabandharyen alomme in dat regentschap en by alle dezelve seven en veertig koppen somas en, zo als boven gezegd, even als by alle andere sabandharyen, het hoofdgeld der Chineesen, de topbanen en haanevegteryen, het slagten van buffels en hoornvee, item van varkens;

28° de in- en uitgevoerd wordende ryst te Sourabaya, Passourouang, Banger en Bangil.

Te Passarouang:

29° de sabandharyen, daar onder ook de rivier Massangan, met tien koppen somas.

Te Banger:

30° de sabandharyen daar en te Probolingo met sestien koppen somas.

Te Bangil:

31° de sabandharyen daar en te Calianger met vier koppen somas.

Te Grissee:

32° de sabandharyen in dat district en op Poulo Menara en by al dezelven agt en seventig koppen somas en ook de heffing van tien pro cento voor recognitie van al het klein geschut, dat daar weder, als voor heen, mag en voortaan zal worden gegoten;

33° de in- en uitgevoerd wordende ryst te Grissee, Lamongang en Sidajoe.

Te Sidajoe:

34° de sabandharyen onder het ressort van dat regentschap met dertig koppen of somas en de bazaar te Banjer Anjer;

35° den op- en verkoop en vervoer van aarde potten of zo genaamde boejongs.

Te Sumanap:

36° de sabandharyen daar en op de eilanden te Langoe, Cangiang, Sepodi, Raas, Geliang, Geligenting en Gili Radja, en by alle dezelve een honderd en drie tjatjas of huisgezinnen en veertien hantjongs padyvelden.

Te Pamacassang:

37° de sabandharyen in en onder dat district met de van ouds daar by gehoord hebbende negory Kappong, item de bazaars te Tjitjirie en te Waranta, zo mede een derde van het zout, dat in de negory Boender en Tjandie word gemaakt, nevens nog ses en dertig somas of koppen; voorts:

38° de uit-en ingevoerd wordende poeder-en kandy-suiker langs geheel Java;

39° de zout-negoryen Wedong (onder Damak) en Brahan (onder Japara), die den pagter geheel onder zig heeft, met den opkoop van het zout, dat de inwooners maaken, en vrye vervoer van het zelve;

40° de zout-negory Paradessie (onder Rembang) of het privilegie van den opkoop van het zout, dat daar valt, en de vrye vervoer van het zelve, zo als van ouds;

41° de zout-negory Simimie (onder Sourabaya) met het voorregt voor den pagter om al het zout, dat den gemeenen man gehouden is te maaken en te leveren, alleen te mogen opkopen, vry vervoeren en weder verkopen, terwyl de inwoonders blyven onder de verpligting om op de feestdagen van poeassa en moeloet haare schuldige homage aan de regenten af te leggen, zo als voor heen, dog ook niet meer;

42° de zout-negoryen Manjar en Tenger (beyde onder Grisse) met het zelfde privilegie en op den zelfden voet, als hier boven Simimie;

43° de zout-negoryen Rantjing en Awen (beyde onder Sidajoe) met dezelfde prerogativen en bepalingen, als hier boven by Simimie, Manjar en Tenger;

44° den inzaam der vogelnesjes uit de klippen of goàs in en onder Ooster Balemboangang met de dessaas Gradjagang en Pagang Sieran, op denzelfden voet, als in December 1777 voor de eerste maal zyn verpagt;

45° den inzaam der vogelnesjes uit de goàs in en onder Wester Balemboangang en op het eiland Noessa, item de in zee leggende klippen Goenong Pagger en Dedalie, met het negorytje, dat by Batoe Oloe legt, en veertig koppen somas, item de dessa Tampag van Lamadjang en van Malang, ook veertig koppen somas.

14. Eindelyk zullen de pagters zig in en omtrent alles, wat in deezen niet speciaal is bepaald en voorgeschreven, moeten houden en reguleeren naar Compagnies orders en wetten en wel speciaal na de Bataviasche pagt conditien, voor zo verre die op Java applicabel zyn.

18 September. *Verhooging der tractementen van inlandsche, militaire officieren.*

Betreffende het vertoonde door den Edelen Javasch gouverneur, Siberg, dat in vroeger tyden de inlandsche militairen hadden genoten:

te Samarang:

een capitain	rd^s 27 : 36
» lieutenant	» 17 : —
» vaandrig	» 13 : —
» sergeant	» 7 : 24
» corporaal	» 5 : 12
» gemeene	» 3 : 36

ter maand aan gage en kostgeld, zonder meer;

te Macasser, aan gage:

een capitain	rd^s 26 : —
» lieutenant	» 16 : —
» vaandrig	» 12 : —
» sergeant	» 6 : —
» corporaal	» 5 : —
» gemeene	» 4 : 24

ter maand; en aan randsoenen:

40 ℔ ryst,
1 takker oly,
2 kleine zakken zout en arak, na mate van den voorraat;

en dit merkelyk verschilde met de aan hem toegezonden capitulatie, alzo, volgens de daar by gemaakte bepaling, maar mag worden toegelegt aan:

een capitain	rd^s 20 : —
» lieutenant	» 12 : —
» vaandrig	» 8 : —
» sergeant	» 6 : —
» corporaal	» 5 : —
» gemeene	» 4 : 12

aan gage, met:

40 ℔ ryst, en
3 » zout ter maand;

zo meede zyne bedenkingen, dat, dewyl men zeeker mag stellen, dat den gemeenen soldaat door de instigaties der officieren worden aangezet tot het doen van ongepermitteerde instantien, het niet quaad zoude weezen, indien de officieren in dat opzigt hier een weynig te gemoet gekomen wierden;

in aanmerking genomen zynde, dat, vermits men nu is geinformeert, tegen welke gage en randsoenen de inlanders bevoorens op Java in den dienst der maatschappy zyn aangenomen, de billykheid ook vordert, op de verzoeken om vermeerdering van tractement, welke zommige van de thans in dienst zynde bereets hebben gedaan, reflectie te slaan; en dat, wanneer nog wierde toegevoegt aan:

een capitain	rd[s]	4 : —
» lieutenant	»	2 : 24
» vaandrig	»	2 : —
» sergeant	»	1 : 24, en
» corporaal	»	1 : —

in contant ter maand, zulks voor een compagnie, onder dewelke 20 officieren zyn, zoude bedragen rd[s] 31 : 24 's maands en in het jaar rd[s] 378 en dus voor tien compagnien rd[s] 3780, en voor andere, by dewelke zig zo veel officieren niet bevinden, wat minder;

zo is goedgevonden en verstaan tot die verhoging over te gaan en dienvolgende het tractement van de inlandsche militaire officieren en onder officieren, zo die bereets in dienst en hier zyn of van Java verwagt en in het vervolg hier en op Java in dienst genomen zullen worden, de Sipais alleen uitgezondert, te betaalen en van heeden af vast te stellen op:

rd[s]	24	voor een	capitain,
»	14½	» »	lieutenant,
»	10	» »	vaandrig,
»	7½	» »	sergeant,
»	6	» »	corporaal, met drie kannen arak, 40 ℔

ryst en 3 ℔ zout ter maand daar en boven aan de onder officieren, of even zo veel randsoenen, als by resolutie van den 6[en] July laatstleden zyn toegelegt aan de inlanders, die zig hier in den militairen dienst engageren; dog om, na den voordragt van den gouverneur, de gage der op Java in dienst genomen gemeenen te verminderen van 4¼ tot 3¾ rd[s] ter maand, is verstaan niet te treeden, nadien zulks ongetwyffelt jalousie zoude verwekken, behalven dat die menschen, buiten des, op de

gage van rd^s 4 $^1/_4$ ter maand aangenomen en herwaards gezonden zynde, daar in dus geen verandering kan worden gemaakt.

$\frac{18}{21}$ September. *Uitschrijving van wekelijksche bedestonden in verband met den oorlog tusschen Nederland en Engeland.*

Door den heer Gouverneur Generaal is aan de vergadering bekent gemaakt, dat de predikanten van de Hervormde godsdienst, hoewel weynig in getal en zelfs niet genoeg om den publieken godsdienst op de ordinaire tyden in alle de kerken te verrigten, zyn Edelheid egter hadden voorgeslagen weekelykse beedestonden te houden; en dat hoog denzelven, in overweging genomen hebbende de bekommerlyke en gevaarlyke toestand, waar in het vaderland, de republiek der Vereenigde Nederlanden en niet minder de bezittingen van den staat in deeze gewesten en dus voor al Batavia, de hoofdplaats van Nederlandsch Indie, zig bevinden ter zaake van de ontstane rupture met Engeland, zig verpligt hadde geoordeeld dit godvrugtig en pryselyk voorstel der leeraaren aan de heeren Raaden te moeten bekent maaken, onder eene bygevoegde propositie, of hun Edelens met zyn Edelheid konden goedvinden om, naar het exempel van Europa, weekelykse bedestonden uit te schryven; zo is, daar op gedelibereerd zynde, goedgevonden en verstaan in alle de kerken deezer stad, des Woensdag avonds van ses tot zeven uuren, weekelykse bedestonden te houden en die te laten ingaan met den 3^{en} der aanstaande maand October, ten einde God Almagtig te bidden, dat hy de wapenen, zo van den staat der Vereenigde Nederlanden in het algemeen, als die van haare g'octroieerde maatschappy in het byzonder, gelieve te zegenen en dezelve voor alle quade toevallen genadelyk te behoeden; mitsgaders van dit besluit de gemeente door publicatie en affixie van een biljet kennisse te geeven, met order om geduurende den tyd des gebeds alle neeringen en handteeringen te laaten stilstaan en inzonderheid mede, dat een ider zig zal hebben te wagten voor allerlei

zoorten van exercitien en ligtvaardigheden, op een boete van ses ryxd[s] voor den geenen, die contrarie doed, ten behoeve van den justitielen officier, die de calange zal doen.

En is voorts nog verstaan de afkondiging deezer beedestonden te laaten geschieden op Zondag den 30[en] deezer van de predikstoelen en des daags daar aan van het stadhuis, als mede diaconen van de Gereformeerde gemeente te gelasten de collecte voor de armen, in stede van onder de bedestonden, na het verrigten van den godsdienst aan de binnen deuren der kerken te doen.

Op den 26[sten] October 1781 bragt de Regering hierin de navolgende wijziging:

Door den kerkenraad der Hervormde gemeente verzoek gedaan zynde om de goedkeuringe deezer regering tot het reguleeren der predikbeurten in de Nederduitsche gemeente op zodanig een voet, als haar Eerwaardens voorstellen en te kennen geeven, dat met de thans alleen overgebleven twee predikanten zoude konnen geschieden; zo is, na den voordragt van den kerkenraad, goedgevonden en verstaan de bedestonden in alle de kerken deezer hoofdplaats, in steede van weekelyks, 's maandelyks, op de eerste Woensdag van ider maand, te houden; voorts de predikbeurt des Woensdag avonds op te schorten, maar, om nogtans die beurt in gedagtenis en als in dadelyk gebruik te houden, de catechisatie van Dingsdag op Woensdag avond te laten overbrengen, met continuatie van het luiden der kerk klok op de gewoone tyd, zo als thans in gebruik is, mitsgaders de catechisatie op de eerste Woensdag van elke maand, wanneer de bedestonden zullen worden gehouden, te laaten stil staan.

18 September / 16 October. *Uitschrijving van een dank- en bede-dag.*

21 September. *Voorschrift nopens medicijn-kisten aan boord van Compagnie's schepen.*

Meermalen werden die schepen niet van de noodige medica-

menten, enz. voorzien en, werden deze al verstrekt, dan waren zij slechts »in een bondel" verpakt, waardoor veel brak en verloren ging.

Om hierin te voorzien gelastte de Regering »voortaan op ieder schip de medicamenten, gereedschappen en het linnen tot verband doek in een verzegelde kist aan boord te laaten brengen en de sleutels derzelve aan den schipper of gezagvoerder te doen afgeven om aan den opper-, hoofd- of onderchirurgyn ter hand gesteld te worden na dat het schip deeze rheede verlaten zal hebben en niet vroeger, mitsgaders de executie hier van den schout by nagt, Schryver, aan te beveelen".*

8 October. *Intrekking van het bepaalde op 20 Augustus en 15 October 1762 nopens boedels.*

Is goedgevonden en verstaan:

1° de door de heeren Majores gevorderde consideratien op hoogst derzelver bedenking over den voordragt, by brief naar Nederland van den 24en October 1778, om Weesmeesteren te gelasten, in de by resolutie van den 17en Maart 1775 geposeerde gevallen alle moderatie te gebruiken, by de rescriptie op hunner Edele hoog agtbare veel gerevereerde missive van den 6en November 1780 in eerbied te dienen, dat deeze regeering met Weesmeesteren vermeent, dat die moderatie zoude dienen en ook alleen moeten bestaan in het plaats geeven door Weesmeesteren van alle bescheidentheid omtrent de langstlevende, man of vrouw, zonder zig meer dan een gelyk regt met dezelve aan te matigen en aan hem of haar over te laaten, wat hy of zy uit den gemeenen boedel mogt willen overnemen, wyl een diergelyke overneming de kinderen niet tot nadeel kan strekken, alzo het in dien gevalle eenlyk aankomt op de taxatie, die, voor zo verre de vaste goederen betreft, moet geschieden door de gezwore taxateurs en van de losse goederen door de bodens van de weeskamer, met zodanig een en ander, in de waarde der goederen kundig persoon, als de langstlevende der

egtgenoten, des geraden vindende, daar kan byvoegen; en dat die, om verzekert te weezen, dat zy in de taxatie niet ten voordeele van den een of ander zyn te werk gegaan, des noods, zouden konnen worden geordonneert met den ander overeen te stemmen deswegen en voor hunne trouwe behandeling den eed te presteeren; maar dat, de gemelde taxateurs ten aanzien van de waarde der goederen het niet eens kunnende worden, als dan de eenvoudigste weg zoude zyn alles publiek te verkopen;

2° nadien het zeker is en men met Weesmeesteren volkomen moet toestemmen, dat, om voor het interest der minderjarige kinderen te zorgen, geen gepaster of veiliger middel kan worden uitgedagt dan het gestatueerde by articul 11 en 20 van de instructie voor Weesmeesteren en men, niet alleen sedert het neemen der resolutie van den 20en Augustus 1762 met dies ampliatie van den 15en October daar aan, te meermalen heeft ontwaart, dat uit de daar by gemaakte schikkingen, die de magt van Weesmeesteren al te naauw restringeren, nu en dan zyn geresulteert, mitsgaders in het vervolg nog verder konnen voortvloeien twee, beide even schadelyke gevolgen, te weeten: dat van eene zorgelyke nalatigheid in het maaken en formeeren van een behoorlyke staat en inventaris des gemeenen boedels, terstond of weinige dagen na het overleiden van den eerst stervende; en dat van eene onbeschroomde alienatie en doorbrenging van het aandeel der kinderen, 't geen boven dien nimmer regt gevonden en uit den gemeenen boedel gescheiden kan worden zonder het maaken, direct na het overleiden van den eerst stervende, van eene in regten bestaanbaare staat en inventaris, maar ook, behalven dit, indien aan Weesmeeteren geen staat en inventaris voor het hertrouwen of repatrieeren van de langstlevende behoeft te worden overgegeven, dat collegie dan geensints, na het oogmerk van dies institutie, kan zorgen, dat het aandeel der kinderen geen vermindering komt te ondergaan geduurende den tyd, dat het tegen sufficante cautie onder de langst

levende der egtgenoten mag verblyven, gemerkt Weesmeesteren alleen uit een in forma overgeleverde inventaris, over welkers validiteit haar het oordeel competeert, met geen zekerheid konnen opmaaken, hoe veel het waare bedragen der legitime of filiale portie der onmondige kinderen beloopt en, buiten des, ook altoos geen zo voldoende cautie kan worden gestelt, waar door voor het belang der kinderen genoegzaam wordt gezorgt; op fundament van alle deeze redenen en motieven, de resolutie deezer tafel van den 20en Augustus 1762, statueerende, dat, ingevalle Weesmeesteren by een mutueel testament tusschen man en vrouw, kind of kinderen hebbende, zyn geseciudeert uit den boedel en nalatenschap, den langst levende der testateuren als dan ongehouden en niet verpligt zal weezen staat en inventaris aan Weesmeesteren over te leveren, ten zy hertrouwende of dat zig in een tweede huwelyk komt te begeeven, met dies ampliatie van den 15en October deszelven jaars weder in te trekken en te annulleeren, gelyk die beide resolutien ingetrokken en g'annulleert worden by deezen, en daar en tegen voortaan weder te laaten stand grypen en te doen observeeren het 11de en 20ste articul van de instructie voor Weesmeesteren, behelzende:

Art. 11. Of het gebeurde, dat eenige boedelhouder ofte boedelhoudster hem ofte haar wilde behelpen met eenige testamenten, by den overleden gemaakt, zal des niet te min gehouden wesen inventaris te leveren en de bewysinge te doen ende den eigendomme van de goederen ten weesboeke te brengen.

Art. 20. Vader ofte moeder, hunne kinderen sekere somma van penningen bewysende, sullen gehouden wesen deselve terstont op de weeskamer te brengen omme tot profyte van deselve kinderen beleyt te worden, ofte, indien de ouders de penningen onder haar begeerden te houden, sullen daar voor stellen vaste hypoteek binnen deser stede ofte vryheit van dien, ofte ten minsten twee sufficante borgen, tot discretie van de weeskamer en de naaste magen.

Zullende van dit besluit het collegie van Weesmeesteren deezer steede door extract uit de notulen en voorts allen en een iegelyk door affixie van een biljet, zo hier, als op de respective buiten comptoiren, worden kennisse gegeven, op dat een ider moge weeten, waar na hy zig in den aanstaande zal hebben te reguleeren.

9 October. *Voorschrift nopens het verstrekken van doodkisten ten behoeve van in hospitalen overleden Compagnie's dienaren.*

Door het opperhoofd van het generaale soldy comptoir vertoont zynde, hoe seedert eenige jaaren by de ses maandelyksche reekening uit het ambagts quartier, volgens een oude usantie, de hospitaalen ten laste waaren gebragt de doodkisten, die voor de Bataviasche buiten posten worden verstrekt, en dat, door deeze oneigen behandeling de rekeningen van personen, die in de hospitaalen overleiden, voor de doodkisten van tyd tot tyd duurder belast moetende worden, de Compagnie daar by schade leyd, alzo verre het meeste gedeelte van haar Edelens dienaren, welke in de hospitalen sterven, op hunne dood reekening ten agteren blyven staan, daar er onder de geene, die op de buiten posten bescheiden waren, somtyds nog wel eenige gevonden worden, die eenig geld te goed behouden; buiten en behalven dat dit gebruik ook doorgaans ondoenelyk maakt om de belasting by de soldy boeken ten regten te doen; zo is, om het oneigene, dat in deeze behandeling legt opgesloten, voor het vervolg te doen cesseeren en den berigter in staat te stellen de eigentlyke personen, tot welkers begravinge de doodkisten worden gebruikt, een ider voor zyn aandeel, op desselvs dood reekening te konnen debiteeren, goedgevonden en verstaan by deezen te statueeren en den fabriek ter observantie aan te beveelen, dat voortaan by de ses maandelyksche reekeningen uit het ambagts quartier de doodkisten, die voor de hospitaalen zyn verstrekt, apart en zo mede die voor ider buiten post by afzonderlyke reekeningen zullen moeten worden opgegeven.

9 October. *Bepaling nopens de uitbetaling der maandgelden van overleden inlandsche militairen.*

Vermits ontdekt was, dat de officieren dier militairen op eene schromelijke wijze met de bewuste maandgelden knoeiden, vond de Regering goed »tot weering van diergelyke franduleuse gedoentens, tot een permanente order, die, zo wel door de commandanten, als de gemeene inlanders, in den aanstaande zal moeten worden geobserveert en nagekomen, te statueeren, dat een iegelyk, die eenige pretentie wegens verdiende maandgelden, het zy voor zig zelve, dan wel in qualiteid als erfgenaam of erfgenaamen, op de Compagnie vermeent te hebben, zyne pretentie by den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander zal moeten opgeven, ten einde langs dien weg te konnen nagaan, of zy de regte persoon en wezentlyke erfgenamen der overledenen zyn, en daar na met een door den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander ondertekent briefje zig by het opperhoofd van het generale soldy comptoir vervoegen ter erlanging, na bekomen qualificatie deezer regeering, van het geen een ider competeert".

9 October. *Staking der werving van inlandsche militairen te Batavia.*

Door zyn Edelheid ter vergadering bekent gemaakt wordende, dat van de successive uit de campongs gerequireerde 1600 inlandsche militairen door de commandanten van tyd tot tyd waaren gelevert en zig in den dienst van de Compagnie hadden g'engageert een getal van by na 1300 koppen, maar, volgens het algemeen getuigenis, de campongs te zeer zouden worden ontvolkt, indien men daar meede verder wilde continueeren; zo is goedgevonden en verstaan met het aanwerven van inlanders uit de respective campongs, om de inconvenienten, die uit een verdere ontbloting van 't volk van de campongs souden resulteeren, voor te komen, vooreerst te supersedeeren.

9 October. *Bepaling, dat in* 1781 *geene »bestel kasjes" naar Nederland zouden worden verzonden.*

Gebrek aan scheepsruimte was hiervan vermoedelijk de oorzaak.

$\frac{9}{19}$ October. *Extracten uit de orders op de vrije vaart om de West.*

Art. 1. In de vier fyne speceryen of de daar van gestookte olien, ten zy van de Compagnie gekogt, mag niemand handelen, op levens straf.

Art. 2. Allen handel in amphioen is, op gelyke poenaliteit, verboden, behalven die van de societeit te Batavia is ingekogt, welke egter niet naar Banda mag worden vervoerd.

Art. 3. Nog is geinterdiceerd:

a. alle uitvoer van peper, 't zy witte of bruine, en tin, indien niet blykt van de Compagnie gekogt te zyn, maar niet dies invoer te Batavia, mits aan de Compagnie te leveren voor den gestatueerden prys en dat daar in ook in geenen deele clandestine gehandeld worde op Mallabaar, Bantam, Palembang, Banca, Borneo en Bliton;

b. den handel in wilde kaneel, geschild als de Ceilonse;

c. alle handel in koffy, staart peper, lange peper (in zo verre de Compagnie de benodigde quantiteit nog niet bekomen mogte hebben), Javase, Cheribonse en Jaccatrase indigo en cardamom, Javase, cattoene garens, zo wit, als gecouleurd; alles op poene van confiscatie, verbeurte der vier dubbelde waarde en zodanige verdere of swaarder straffe daar en boven, als de toedragt der zaken zal komen te vereyschen;

d. den handel in Japans staaf- en plaat-koper, item Japanse campher, indien niet van de Compagnie is gekogt, op poene van deportement naar Nederland voor Compagnies dienaaren en verzending mede naar Nederland of elders voor de burgers, en dit alles boven de confiscatie der goederen en verbeurte van derzelver vier dubbelde waarde;

e. het verkoopen van houtwerken aan vreemde Europesen of andere, niet onder 't ressort van de Compagnie gehoorende vreemdelingen is verboden, op poene van vyf houderd ryxdaalders.

Dog den handel in alle soorten van Javase en Cheribonse suiker en invoer alhier en te Malacca blyft vry tot weder opsegging toe, mits by uitvoer of overscheep ter rhede alhier en te Malacca (deze laatste plaats in zo verre den aanvoer van Java of Cheribon direct betreft en niet, wanneer voor de Javase of Cheribonse suiker op Batavia bereeds 12 stuivers voor uitvoer betaalt is, want dan valt dezelve in de termen van de Jaccatrase suiker, die te Malacca word ingevoerd) 12 stuivers per picol, even als van de Jaccatrase, zonder onderscheid van soorten, betaald worden.

Art. 4. De vaart en handel van en naar de West van India is gepermitteerd aan dienaaren, burgers en andere Compagnies onderhorigen op de etablissementen ten eilanden Ceilon en op de Maduresche cust, in Bengalen, op Chormandel, op Mallabaar en in Souratte, mitsgaders aan de Moorse kooplieden te Souratte en Bengale, onder de vlag en protectie van de Compagnie geseten of tot dezelve eenige betrekking hebbende, met scheepen, voor hunne eygen reekening uitgerust, niet slegts naar alle plaatsen en districten, onder de West van Indie begreepen, 't zy van de Compagnie en binnen haar limiten gehoorende of van vreemde natien, en ingelyks naar Malacca, maar ook direct van de West van India naar Batavia, mits stevenende direct naar de hoofd comptoiren onzer bezittingen om de West en niet naar eenig onderhorig comptoir van dezelven, ten zy aldaar uitgerust en het de plaats is hunner eerste afvaart; maar daar niet verkiezende te lossen, konnen zy zodanige andere passen naar de onder dat hoofd comptoir sorteerende residentien of opperhoofden, dan wel naar vreemde etablissementen verzoeken, als geraden vinden.

Ook zullen door geene dier scheepen gehandeld of aangebragt mogen worden de volgende soorten van lywaaten, die de Compagnie voor zig gereserveerd heeft gehouden,. als:

Chormandelse:
guinees, gemeen gebleekt,
» » ruw,
» bruin blauw,
salempoeris, bruin blauw,
» gemeen gebleekt,
parkallen, bruin blaauw,
» gebleekt,
moeris, bruin blauw,
» gebleekt,
baftas, bruin blauw,
» gebleekt,
dongrys, gebleekt,
» ruw.
Bengaalse:
guinees, gemeen gebleekt,
gerassen, gebleekt,
salempoeris, gebleekt, en
baftas.
Souratse:
baftas, swarte, breede, heele,
» » » halve,
» » smalle, heele,
» » » halve,
» witte, breede, heele,
» » » halve.
Maduresche:
guinees, grof, gebleekt,
» ruw,
salempoeris, grof, gebleekt,
» » ruw,

mede op poene van confiscatie en verbeurte der vier dubbelde waarde, item swaarder straffe naar bevinding; wordende onder voorschreven lywaten verstaan dezulke, welke 12 kalen, zynde 2880 draaden, of daar beneden houden in de breedte van 1½ el of, na rato van de meerdere of min-

der breedte der lywaten dan deeze $1\frac{1}{2}$ el, ook meerdere of mindere kalen.

Dog in alle andere soorten van Chormandelse, Bengaalsche, Souratse, Mallabaarse en Maduresche lywaaten, zyde stoffen, koussen en cattoen, ook Bengaalse alkatyven, is den handel gepermitteerd, mits dezelve onder het ressort van Compagnies bezittingen zyn geweeven, wyl, by bevinding van 't contrarie of dat dezelve by vreemden zyn ingekogt, niet alleen geconfiskeert, maar de vier dubbelde waarde boven dien verbeurt zal worden.

Art. 5. Even gemelde scheepen van de West van Indie zullen, zo wel van daar, als van Batavia mogen varen naar de golf van Siam en de Chinase kust tot Canton inclusive, mitsgaders van daar retourneeren, 't zy door straat Malacca of over Batavia, dan wel direct naar de West van Indie of de plaatzen, van waar zy afgevaaren zyn, of naar eenig ander Compagnies hoofd comptoir, mits Malacca, Johor of Riouw of andere, daar bygeleegen plaatsen in hun retour van China niet aan doende.

Art. 6. Wyders zullen zy mogen varen naar Malacca.

Art. 7. Maar niet, nog direct, nog over of van Batavia, dan wel van eenige andere plaatsen, naar Java, Cheribon, Bantam, Japan, Palembang, Jamby, Banca, Bliton, het eiland Lingen, Banjermassing, Pontiana, Passier, Coety, Sasanga, Succadana, Poeloe Lauwt of anderen, op of by het eiland Borneo geleegene plaatsen der groote Oost en Sumatra's Westkust, nog ook van Malacca naar Batavia, Java, Cheribon, Bantam, Palembang of eenige der evengenoemde plaatsen.

Art. 8. Derzelver passen moeten ondertekend, gezegeld en verleend worden door de hoofdgebieders van de gouvernementen, directien en commandementen, die dezelve, by benoodigdheyt, konnen zenden naar de onderhorige residentien, mitsgaders inhouden:

de lengte, breedte en diepte der schepen,
hoe veel lasten de scheepen groot zyn,
de monture,
de bemanning,

de lading,
van waar afgevaaren en werwaards gedestineerd zyn.

En zullen maar een jaar dienen en daar na nieuwe genomen moeten worden ter plaatze, waar ze verleend zyn of waar de schepen zig bevinden; dog binnen dat jaar meer dan een reyze doende, op de rugge te noteeren de monture, bemanning en lading, mitsgaders van waar vertrokken en werwaards gedestineerd zyn.

Art. 9. Deze scheepen mogen niet varen voor rekening van vreemden, nog voor dezelve goederen vervoeren op vragt of hun daar in eenigsints doen participeeren, maar zyn verpligt voor de Compagnie over te brengen voor een redelyke vragt, met preferentie van alle vragt goederen voor particulieren.

Art. 10. De gepermitteerde lywaten, zyde stoffen, koussen, etc., te Batavia met voormelde scheepen aangebragt, betaalen by invoer voor recognitie tien per cento van Chormandelse en agt per cento van de andere sortementen, alles gereekent naar de reële inkoops waarde, sub poene van by te laage opgave gepunieert te zullen worden naar bevinding; en nog aan de administrateurs der pakhuizen, waar die opgeslagen worden, een ducaton van ieder kist, kas, pak of baal, mogende zodanige volume niet swaarder zyn dan 500 ponden.

By invoer te Malacca zal mede betaalt moeten worden 10 pro cento, dog den uitvoer van daar is tol vry.

Dog by overvoer van voormelde goederen met Compagnies scheepen zal betaald moeten worden: voor de Chormandelsche 20 pro cento en voor de andere lywaten, etc. 15 pro cento, zonder meer als voormelde eene ducaton; wordende in het een en ander geval daar onder begrepen, niet alleen de heele stukken, maar ook al, het geen daar van gescheurd of gemaakt is tot kleeding, het gebruikte uitgezondert.

En zal de ontlossing niet geschieden mogen als met Compagnies losvaartuigen.

Art. 11. De Bataviasche ingesetenen mogen met hunne scheepen en mindere vaartuigen naar de West van Indie en wel in de eerste plaats naar een onser hoofd comptoiren

navigeeren (maar, daar niet verkiesende te lossen, kunnen zy zodanige nadere passen na de onder dat hoofd-comptoir sorteerende residentien of opperhoofdyen, dan wel na vreemde etablissementen versoeken, als geraden vinden) en ten handel na voorbepaalde een onzer hoofd-comptoren vervoeren, mits daar toe telkens by de hooge regeering permissie verzoekende, suiker, arak en andere wharen, waar in de Compagnie niet negotieerd of die zy van de Compagnie zelven hebben ingekogt, en retourneeren met die goederen, welke de Compagnie niet aan zig heeft gereserveerd, onder dezelve voorwaarden en mits betaalende dezelve lasten als de alhier aankomende particuliere vaartuigen, die om de West zyn uitgerust.

Zynde de vaart en handel van Batavia direct na de Franse eilanden mede gepermitteerd.

Art. 12. Den invoer tot Batavia van lywaten (buiten de aan de Compagnie gereserveerde soorten), zyde stoffen, koussen, cattoen en alkatieven van Malacca is aan Bataviase Christen burgers en de officieren van 's Compagnies scheepen (dog deze eenelyk voor zo veel de ruimte hunner gepermitteerde kisten toelaat en anders niet), dog met uitsluiting van alle anderen en dus ook van Malaccase Christen burgers, gepermitteerd, onder betaling aan de Compagnie van vyf pro cento voor de Chormandelsche en vier pro cento voor de andere goederen, die met vaartuigen van de Bataviasche Christen burgers, dog tien en zeven en een halve pro cento, wanneer dezelve met Compagnies scheepen en mindere vaaartuigen worden aangebragt, nevens een ducaton van een ieder kist, pak of baal aan de administrateurs van het nieuwe kleede pakhuis, mits niet zwaarder dan vyf honderd ponden ieder.

Dog word den aanbreng van voormelde lywaaten, etc. op Java en Cheribon aan een ieder toegestaan, mits direct van Batavia komende.

Art. 13. Op poene van een duisend ryxdaalders boete blyft ook verboden den overvoer met de voormelde vaartuigen van eenige vreemde Europeërs of inlandse passagiers naar Batavia, ten zy zodanige persoon of persoonen, als aan het

hoofd van den bodem duidelyk blykt, dat in commissie van de hooge regeering worden gezonden.

Art. 14. Van de West van India mag niet naar Siac gestevend worden als met vaartuigen, aan bekende burgers van Malacca toebehorende, die daar eerst tol betaald hebben.

Art. 15. By aanbreng van salpeter zal het zelve aan de Compagnie gepresenteert moeten worden voor zeven ryxdaalders de picul van 125 ponden, mits deugdsaame, eerste soort zynde.

Art. 17. De scheepen van Compagnies dienaren en andere onderhorigen, 't zy hier of om de West van Indie t'huis horende, mogen op hunne reise naar China aanlopen alle plaatzen langs de Maleysche kust (Siac eeniglyk uitgezonderd) ter inkoop van thin en andere, in China gewilde wharen, dog niet Bliton, Lingen, Palembang of Banca.

Art. 17. De schepen, die, het zy om de West van Indie, dan wel op Batavia naar elders g'equipeerd zyn, zullen zodanig hunne reise mogen vervolgen of schikken, als de rheders hebben goedgevonden, mits dat in hunne passen bepaaldelyk uitgedrukt worde, dat zy, van de laatste plaats hunner destinatie te rug keerende, de cours zullen moeten stellen naar de plaats hunner eerste afvaart, alwaar zy uitgerust zyn, en dat zy niet aangieren op de plaatsen of handelen in die goederen, waar tegens bereeds een verbod hier bevoorens is gesteld; terwyl zy, lading brekende, verpligt zullen wezen den vollen tol te betalen voor de goederen, die verkogt, maar niet voor die binnen boord gehouden worden.

$\frac{9}{19}$ October. *Extracten uit de orders op de vrije vaart om de Oost en Noord.*

Art. 1. In de vier fyne speceryen of de daar van gestookte olien, ten zy van de Compagnie gekogt, mag niemand handelen. op levens-straf.

Art. 2. Allen handel in amphioen is op gelyke poenaliteyt verboden, behalven die van de societeit te Batavia is ingekogt, welke egter niet naar Banda mag worden vervoert.

Art. 3. Voorts is nog geinterdiceerd:

a. alle uitvoer van peper, 't zy witte of bruine, en tin, indien niet blykt van de Compagnie gekogt te zyn, maar niet dies invoer op Batavia, mits aan de Compagnie te leveren voor den gestatueerden prys, en dat daar in ook in geenen deele clandestin gehandeld worde op Mallabaar, Bantam, Palembang, Banca, Borneo en Bliton;

b. den handel in wilde kanneel, geschild als de Ceilonse;

c. allen handel in koffy, staart peper, lange peper (in zo verre, wanneer de Compagnie de benodigde quantiteit nog niet bekomen mogte hebben), Javase, Cheribonse en Jaccatrase indigo, cardamom en catoene gaaren, zo wit, als gecouleurd.

Alles op poene van confiscatie, verbeurte der vier dubbelde waarde en zodanige verdere of zwaarder straffe daar en boven, als de toedragt der zaake zal komen te vereyschen;

d. den handel in Japans staaf- en plaatkoper, item Japanse campher, indien niet van de Compagnie is gekogt, op poene van deportement naar Nederland voor Compagnies dienaren en verzending mede naar Nederland of elders voor de burgers, en dit alles boven de confiscatie der goederen en verbeurte van derzelver vier dubbelde waarde;

e. het verkoopen van houtwerken aan vreemde Europeezen of andere, niet onder het ressort van de Compagnie gehorende vreemdelingen is verboden, op poene van vyf honderd ryxdaalders;

f. den aanbreng van tarwe;

g. den aanbreng van Tonkinse en Palembangse kippings of pitjes, beyde op poene van confiscatie.

Dog den handel in alle soorten van Javase en Cheribonse suiker en invoer alhier en te Malacca blyft vry, tot wederopsegging toe, mits by uitvoer of overscheep ter rheede alhier en te Malacca (dese laatste plaats in zo verre de aanvoer van Java of Cheribon direct betreft en niet wanneer voor de Javase of Cheribonse suiker op Batavia bereets 12 stuyvers voor uitvoer betaald is, want dan valt deselve in de termen van de Jaccatrase

suiker, die te Malacca wordt ingevoerd) 12 stuyvers per picol, even als van de Jaccatrase, sonder onderscheid van soorten, betaald worden.

Art. 4. Niemand zal vermogen te handelen in de volgende zoorten van lywaten, die de Compagnie aan zig heeft gereserveert, als:

Chormandelse:

guinees, gemeen gebleekt,
» » ruw,
» bruin blauw,
salempoeris, bruin blauw,
» gemeen gebleekt,
parkallen, bruin blauw,
» gebleekt,
moeris, bruin blauw,
» gebleekt,
baftas, bruin blauw,
» gebleekt,
dongrys, gebleekt,
» ruw.

Bengaalse:

guinees, gemeen gebleekt,
gerrassen, gebleekt,
salempoeris, gebleekt, en
baftas.

Souratse:

baftas, zwarte, breede, heele,
» » » halve,
» » smalle, heele,
» » » halve,
» witte, breede, heele,
» » » halve.

Madurese:

guinees, grof, gebleekt,
» grof, ruw,
salempoeris, grof, gebleekt,

salempoeris, grof, ruw,
ten zy van de Compagnie ingekogt.

Ook is verboden den vervoer der voorschreven, aan de Compagnie gereserveerde zoorten van grove lywaten van hier naar een der vier Oostersche gouvernementen en Timor, item Sumatras Westcust, ofschoon ook van de Compagnie mogten weezen ingekogt.

Het een en ander op poene van confiscatie en verbeurte van het viervoudig bedragen daar en boven.

Wordende onder die aan de Compagnie privatief gereserveerde lywaten verstaan dezulke, welke 12 kaalen, zynde 2800 draaden, of daar beneden houden in de breete van 1 1/2 el of. na rato van de meerdere of mindere breete der lywaten dan deeze 1 1/2 el ook meerder of minder kaalen.

Dog den vervoer van alle andere zoorten van Westersche lywaten en zyde stoffen, zonder onderscheid, word toegestaan naar alle plaatsen, werwaards passen verleend mogen worden.

Art. 5. Slaven, die aangebragt worden ('t welk van Oostersche slaven, meer dan 25 jaaren oud, niet geschieden mag, op poene van confiscatie der aangebragte of verkogte slaven), moeten in getal en met namen op de pas bekend staan; maar onderdanen van den Koning van Spanjen, die door de Mooren of andere tot slaven gemaakt zyn, mogen nog gekogt, nog aangebragt worden, op poene van 500 rd• voor ieder slaaf, boven de vernietiging van zodanigen koop.

Van Batavia zullen ook geen slaven naar Bantam of andere, onder dat ryk gehorende plaatsen vervoerd mogen worden, als met speciale permissie, op poene van verbeurte der slaven.

Art. 6. Geen meerder kruit en scherp mag men vervoeren dan gepermitteerd en op de passen gemeld is, op poene van confiscatie van vaartuig en lading, beide, behalven dat de schuldigen daar en boven nog gestraft zullen worden als heelers van kruit dievery.

Al wat van die brand-stoffe met de burger vaartuigen in de Oostersche gouvernementen en op Timor gebragt word, zal 'er in bewaring worden genomen tot hun vertrek.

Art. 7. Van plaatzen, gelegen in de straat van Malacca, dog bewesten die plaats, zal men beoosten en dus voor by Malacca niet moogen vaaren als met een Malaccasche pas.

Art. 8. Op Malacca mogen van de West van Indie alle vaartuigen geadmitteerd worden, dog zy mogen, onderhorigen van de Compagnie of andere particulieren om de West van Indie toebehorende, niet van Malacca op Batavia komen, nog elders op het eiland groot Java, of de lading van zodanige vaartuygen zal voor de Compagnie geconfisqueert worden; terwyl voorts van de West van Indie niet naar Siac mag gestevend worden.

Art. 9. Die van Pera mogen naar Malacca en daar benoorden vaaren op de pas van de resident.

Art. 10. Van Malacca mag men vaaren op Siac, Camper, Andragiry, Jamby en andere, daar omtrend gelegene plaatsen.

Art. 11. Maar die van Malacca, Andragery, Siac, Camper, Palembang, Jamby of andere, hier by leggende plaatsen mogen niet naar Banjermassing, Passier, Coety, Sasanga, Pontiana, Succadana, Poelo Lauwt of andere, op of by het eiland Borneo geleegene plaatsen, dan wel Oostelyker als Banka legt, vaaren, maar moeten direct na Batavia komen.

Art. 12. Van Palembang of daar omtrend vermag men niet te vaaren naar China ofte van China naar Palembang of daar omtrend.

En mogen wyders dienaren, burgers en andere onderhorige van de Nederlandsche maatschappy met hun particuliere schepen en vaartuigen van Malacca navigeeren na de Chinasche kust, tot Canton inclusive en, van daar terug keerende, de cours stellen direct na Malacca of direct na Batavia, na hun keuse, sonder egter eenige andere plaats, hoe genaamd, te mogen aandoen.

Art. 13. Ook mag van Eymuy jaarlyks voor als nog een jonk naar Macasser en insgelyks voor als nog een à twee jonken naar Banjermassing, item een na Malacca gesonden worden.

Art. 14. Van Eymuy, Nimpho en Canton mogen zo veel

jonken naar Batavia navigeeren, als men daar zal goedvinden, dog naar geen anderen plaatsen, hoe genaamd of waar gelegen, buiten de vermelde by articul 13, en vooral niet naar Atchin en Passier, sub poene van confiscatie.

Art. 15. Van Batavia, Samarang, Sourabaya, Grissé, Madura (van waar men de passen op Sourabaya of Grissé haalen moet) en Cheribon is de vaart gepermitteerd na Palembang, Malacca en daar omstreeks, Riouw daar onder begrepen, mits niet bewesten Malacca stevenende als met Malaccasche passen; onder dese restrictie egter, dat de voerders der vaartuigen ter eerster aankomst geen andere plaatsen moogen aandoen als Batavia, Samarang, Sourabaya, Grissé of Cheribon, om daar gevisiteerd te worden.

Art. 16. De vaart staat open van Batavia, Samarang, Sourabaya, Grissé, Madura en Cheribon naar de overwal, waar door verstaan word het geheele eiland Borneo met dies onderhorigheden.

Art. 17. Gelyk ook van en naar Sumbawa, Bima, Tambora, Boeton en Celebes (te weeten die plaatsen, welke onder het gouvernement Maccasser behoren en dus geensints de op Celebes leggende residentien, posten of negoryen, onder 't gouvernement Ternaten sorteerende), dog van gemelde plaatsen mag niet gevaaren worden na Palembang of straat Malacca, ook niet bewesten Batavia; moetende den genen, die naar eenige plaats op Celebes, voor zo verre die gehooren onder het gouvernement Maccasser of Boeton, vertrekken, hunne passen ten casteele Rotterdam vertonen en, die van plaatsen komen, waar de Compagnie geen residentien heeft, passen van de vorsten des lands hebben.

Art. 18. Alle inwoonders van de plaatsen, in straat Malacca gelegen, die van Malacca zelve en ook die van Palembang word gepermitteerd de ryst en andere benodigtheeden van Java en Cheribon zelfs te haalen voor contanten, dan wel voor voortbrengselen hunner landen, en ten dien eynde direct derwaards te mogen vaaren, mits niet beladen zynde met Chinasche koopmanschappen, Westersche lywaten of zyde

stoffen, veel min amphioen; dog wanneer zy lieden peper of thin willen overbrengen, zullen zy verpligt zyn het zelve op Batavia te leveren en nergens anders, wanneer het door de Compagnie geaccepteerd en de thin tegens 15 rd^s de pikol, item de peper tegens 6 rd^s de pikol betaald zal worden, kunnende vervolgens dan een ieder, 't zy van Java of Cheribon direct of over Batavia in 't eerste geval, dan wel, indien men peper of thin op Batavia gebragt heeft en dus in 't tweede geval, van Batavia direct of over Java en Cheribon retourneeren, na dat men het verkiesen zal.

Art. 19. Den invoer en verkoop van Chinasche koopmanschappen word op alle plaatsen, gehoorende onder 't gebied of de gehoorzaamheid der Compagnie, aan ieder toegestaan, onder deeze bepaling nogthans, dat van de Chinasche goederen, die niet van Batavia, Macasser of Malacca met de voor die comptoiren geaccordeerde jonken direct uit China worden aangebragt, dubbelde tol zal moeten worden geheeven en geen pagter by weegen van accoord minder zal vermogen te neemen, op een boete van een duizend silvere ducatons; blyvende voor 't overige verboden den invoer van Chinase koopmanschappen op Java, Bantam en Cheribon, ten zy van Batavia derwaards worden vervoerd, op poene van confiscatie.

En inzelvervoegen den aanbreng van Chormandelse, Bengaalse, Souratse en Maduresе lywaten op Java, Bantam en Cheribon van andere plaatsen als van Batavia direct, alles op poene van confiscatie.

Art. 20. Van Java mag niet gevaren worden over Cheribon of van Cheribon over Java naar Malacca, de overwal of andere, gepermitteerde plaatsen, maar moeten zodanige vaartuigen ter plaatse, waar zy hun lading hebben mogen inneemen, zig van een pas voorzien, dat is: te Samarang, Sourabaya, Grissé en Cheribon.

Voormelde, naar de overwal gedestineerde vaartuigen zyn niet gehouden by te rug komst de steven te wenden direct naar de plaats, alwaar zy by vertrek hun lading hebben ingenomen, maar mogen aandoen welke plaatsen, dat zy willen,

het zy Batavia, Samarang, Sourabaya, Grissé, Madura of Cheribon, alwaar zy de gewoone visitatie zullen moeten ondergaan; en, van daar verder willende vertrekken naar een der evengemelde plaatsen, met een kleine pas gerieft worden, op dewelke gespecificeerd zal moeten staan den tyd der aankomst van dat vaartuig, van wat plaats het is aangekoomen, wat het toen inhad en wat het op zo een eerste plaats heeft ontscheept; terwyl ook, zo min alhier, als op Java of Cheribon, aan zodanige vaartuigen andere passen zullen worden verleend als naar de plaatsen, van waar de vaart naar de Oost en Noord is gepermitteert, en dit zo lange, tot dat zy hun overwalsche lading zullen hebben verkogt.

En wanneer zo een vaartuig op een tweede of derde der bovengemelde gepermitteerde plaatsen aankomt, zo moet het geen aldaar van de overwalsche lading ontlost word, mede op de op nieuw verleend wordende kleyne pas bekend worden gesteld, zo wel als het geen op de bereeds bevorens aangeweest zynde plaats of plaatsen ontlost is, in zo verre het bekend gesteld is op de daar aangebragte pas of passen.

Art. 21. Geen vogelnesjes mogen van Java uitgevoerd worden dan alleen naar Batavia, sub poene van confiscatie en verbeurte der vier dubbelde waarde daar en boven.

Art. 22. De vaartuigen van Banca en Bliton mogen alleen op Palembang vaaren en gemelde twee eilanden in het geheel niet bevaren worden van Java, Madura of Cheribon.

Art. 23. Alle vaart van Celebes en Sumbawa naar Malacca en naar de plaatsen, in straat Malacca gelegen, gelyk ook die op de Oost-kust van Sumatra, als Palembang, Jamby, Andragiry en verdere plaatsen word verboden, op poene van confiscatie van vaartuig en lading.

Art. 24. Geene vaartuigen, 't zy van Java of elders in 't Oosten, ook van Palembang, mogen Malacca passeeren.

Siam, Cambodja en andere plaatsen, daar omstreeks of in de bogt van Siam gelegen, moogen maar alleen door vaartuigen van deeze hoofdplaats bevaren worden, dog niet van Java, Madura, Cheribon en Palembang (van welke laatste plaats egter

de vaart, te weeten een bepaalde, na goedvinden der hooge regeering op Cabodja blyft toegelaten), sub poene van confiscatie van vaartuig en lading, verbeurte der vier dubbelde waarde en andere straffe, na bevinding.

Art. 25. Van Banjermassing, Pontiana en alle andere plaatsen, op 't eyland Borneo gelegen, mag gevaren worden op Batavia, Cheribon, Samarang, Grissé en Sourabaya, dog niet verder om de Oost, 't zy naar Baly, Lombok, Sumbawa en de verdere eilanden, tot Timor toe, of naar de Baviaan. Ook niet om de West of Noord, als daar zyn: Bliton, Palembang, Johor, Malacca en anderen kusten en landen, daar om her gelegen.

Art. 26. Naar Amboina, Banda, Ternaten, Macasser (zo verre de op de kust van Celebes leggende plaatsen, die onder Maccasser gehooren, aangaat) en Timor houd de pas alleen op het hoofd-comptoir, en die verder wil, moet daar een nieuwe pas nemen.

Art. 27. Van Amboina en Banda naar Batavia vertrekkende, vermogen geene vaartuigen eenige plaatsen, hoe genaamd, aandoen, maar in het te rug keeren mogen zy Java en Cheribon aanloopen.

Die van Macasser, Ternaten en Timor naar Batavia willen of van Batavia naar gemelde drie plaatsen, mogen op Java en Cheribon aanlopen.

Wanneer een vaartuig van een der Oostersche provincien in een der drie anderen aankomt, 't zy door zeenood, dan wel als op de plaats der destinatie (dat egter, zo verre als van Amboina en Banda naar Macasser en van Macasser naar Amboina en Banda betreft, niet dan by de uitterste noodsakelykheid geschieden mag of wanneer gebrek aan levensmiddelen in de twee laatstgenoemde provincien de ingezetenen daar toe noodsaakt, dog wel van Ternaten naar Macasser over en weder), zullen aan de zodanige geen andere passen verleend mogen worden dan direct te rug naar de plaats, van waar zy gekomen zyn.

Van Amboina mogen zes vaartuigen na de Papoese eilanden worden gesonden en van Banda mag de vaart op Ceram en Goram, zo als van ouds geweest is, continueeren.

Art. 28. Van Timor mogen de Bandase Zuyd-Westerse eilanden niet bevaaren en de Zuyd-Oostersche eilanden van die provincie door geene andere als Bandase burgers bezogt worden.

Art. 29. Geen vaart voor by of bewesten de hoek van Bantam word gepermitteerd als met een Bataviasche pas.

Art. 30. Van Bantam mag men varen op Cheribon en Samarang, en soo vice versa.

Art. 31. Den invoer tot Batavia van lywaten (buiten de aan de Compagnie gereserveerde zoorten), zyde stoffen, koussen, cattoen en alkativen van Malacca is aan Bataviasche Christen burgers en de officieren van Compagnies scheepen (dog deeze eenelyk voor zo veel de ruimte hunner gepermitteerde kisten toelaat en anders niet), dog met uitsluiting van alle anderen en dus ook van Malaccase Christen burgers, gepermitteerd, onder betaling aan de Compagnte van vyf percento voor de Cormandelsche en vier percento voor de andere goederen, die met vaartuigen van de Bataviasche Christen burgers, dog tien en zeven en een half percento, wanneer dezelve met Compagnies scheepen en mindere vaartuigen worden aangebragt, nevens een ducaton van een ieder kist, pak of baal aan de administrateurs van 't nieuwe kleede pakhuis, mits niet swaarder dan vyf honderd ponden ieder.

Art. 32. De vaart van Batavia direct naar Padang en te rug staat voor een ieder open, mits nergens aangierende en in 't besonder niet te Bancahoeloe, sub poene van confiscatie van vaartuig en laading, met de vier dubbelde waarde daar en boven.

En zal door ieder vaartuig niet meerder dan tien lasten ryst mogen worden mede genomen, om eenelyk tot consumptie en niet tot negotie te dienen.

Van Padang mag men verder Noordwaards vaaren met een Padangsche pas.

Art. 33. Behalven de voorwaards verboden lywaten en andere wharen, is met betrekking tot de West-kust van Sumatra aan de Compagnie gereserveerd den handel in zout.

En mogen alle andere zoorten van koopmanschappen en

huysselyke benodigtheden over en weder worden vervoerd, mits:

1° het goud aan de Compagnie te presenteeren om by benodigtheid markts prys overgedaan te worden;

2° de extra-ordinaire witte bensuin aan de Compagnie te leveren tegen drie agtste rd^s of agtien stuivers ieder pond, zo lange de particuliere handelaars niet geinformeerd worden, dat de Compagnie dezelve niet benodigd is;

3° de mindere zoorten bensuin, te weeten: bariga en peeuw, als mede de campher Baros, met burger of particuliere vaartuigen hier aangebragt wordende, betalen voor inkomend regt ses procento, dog met Compagnies scheepen en vaartuigen nog ses procento daar en boven voor vragt; moetende de quantiteid daar van op de factuuren genoteerd staan.

4° sub poene, dat 't goud en de bensuin, item de verboden lywaten en andere geederen, die deze of gene tragten mogten te sluyken, zullen worden geconfisqueerd, met verbeurte der vier dubbelde waarde boven dien en verdere straffe na bevinding.

Art. 54. Wyders is verboden den invoer van bensuin of campher Baros door vreemde Europeesen, item uitvoer naar China van tripangs, vogelnesjes en agar-agar door iemand anders dan ingezetenen van Batavia, de anachodas der Chinasche jonken en (mits speciale permissie der hoge regeering) de Malaccasche handelaars. Ook zullen de vreemde natien, nog zelfs, nog door anderen, voor hunne rekening mogen invoeren eenige Chinasche wharen, hoe genaamd, alles op poene van confiscatie.

Zie ook bij 13 September 1782 en 14 November 1783.

19 October. *Vaststelling van modellen voor de verantwoording van restant-goederen, »zo die tot den handel, »als de huishouding moeten dienen".*

Den boekhouder en visitateur generaal, Jan Vermeulen en Carel Fredrik Severin, by een ingelevert berigt en twee daar nevens overgelegde restant lysten, de eene getrokken uit de

bevinding op de Javasche negotie boeken d'anno 1779/80 en de andere zynde een voorschrift, hoedanig de restant koopmanschappen behooren te worden opgegeven, voldaan hebbende aan het hun gedemandeerde om modellen te formeeren, waar na de inrigting der restant lysten van de goederen, zo die tot den handel, als de huishouding moeten dienen, na de begeerte der heeren Majores op alle de comptoiren van de Compagnie op een gelyke voet konnen worden gebragt; zo is goedgevonden en verstaan copia van de voorschreeven lysten of modellen, na dat dezelve, zo veel mogelyk, zullen zyn gereduceert, naar de respective buiten comptoiren te zenden en de ministers en bediendens door extract dezes te gelasten, zulke lysten onder de bylaagen tot hunne brieven jaarlyks aan de heeren Majores en aan deze regeering te laaten toekoomen, ter distincte aanwysing, hoe veel en welke goederen by het sluitén der boeken onder ultimo Augustus van ieder jaar in voorraad blyven en, voor zoo verre de handel wharen betreft, wanneer en met welke scheepen dezelve aangebragt zyn.

EXTRACT *uit de bevinding op de negotie-boeken van Java's Noord Oost-cust, geformeert onder ultimo Augustus anno* 1779/80, *om te dienen tot een model voor de Indiase buyten comptoiren by het sluyten hunner boeken, omme dezelve onder sodanige hoofd-deelen, des mogelyk, te verhandelen, als:*

Restanten ten hoofd comptoire Samarang:

aan contanten:		
de groote geld cassa, ducatons.	f	
de kleyne » » »	»	
		f ....
Aan vaderlandse koopmanschappen:		
fluweel, purper, groene en vervolgens alle couleuren in soort, yder apart, per el.........	»	
Transporteere....	f	f ....

Per transport....	f	f ....
lakens ingelyks, yder couleur apart....................	»	
soldaaten hoeden	»	
waxdoeken	»	
jugtleer....................	»	
rood en geel plaat koper.....	»	
plat lood, schuyt lood, staal, yser, spykers, yder in syn soort apart, in quant- en qualiteit met dies inkoopspryzen....	»	
		» ....
Souratse koopmanschappen:		
roose water.................	f	
botidaars..................	»	
baftaas	»	
seep, tokassen, deekens en vlaggedoeken, etc.............	»	
		» ....
Bengaalse koopmanschappen:		
goenies	f	
gerrassen....................	»	
diverse soort lywaten en zyde stoffen, yder apart.........	»	
		» ....
Chormandelse koopmanschappen:		
moerissen, chelassen, spryen, chitsen en alle de daar ingesamelt werdende producten, yder apart...............	f	
		» ....
Japanse en Chinase koopmanschappen:		
staaf koper, Japans..........	»	
Transporteere....	f	f ....

Per transport....	f	f ....
Chinees linne................	»	
spiauter	»	
blauw Nankings linnen.......	»	
		» ....
Speceryen in zoort:		
canneel, foely, nagulen en nooten, yder apart..............	f	
		» ....
Zeguls:		
zeguls in zoort.............	f	
		» ....
Producten:		
ryst, ronde peeper, lange peeper, staart peeper, cardamon, cadjang, cattoene garen, indigo, hout werken in zoort, alles specificq en apart.........	f	
		» ....
Benodigtheeden:		
ammunitie goederen, diverse...	f	
buskruyt, ℔................	»	
metale canons, yder caliber apart	»	
» mortieren, yder caliber.	»	
ysere canons, yder caliber apart	»	
» hand mortiers.........	»	
equipagie goederen, specificq...	»	
wapenkamers goederen specificq	»	
diverse goederen, specificq	»	
schryf gereedschappen, specificq	»	
arbeyts » »	»	
bouw materialen, specificq.....	»	
dispens goederen, specificq.....	»	
smits goederen, specificq......	»	
proefmaten en gewigten, specificq	»	
Transporteere....	f	f ....

Per transport....	*f*	*f* ....
balancen, specificq...........	»	
koks gereedschappen, specificq.	»	
tinne werken, specificq.......	»	
kerkelyke boeken, specificq....	»	
oud metaal.................	»	
» yser.................	»	
		» ....
De debiteuren en ten agteren staande reekeningen, yder post apart, als:		
de Sulthan, over contant geleende penningen...............	*f*	
de vendu penningen..........	»	
Op de ryst leverantie:		
de eerste regent............	»	
de tweede regent, enz........	»	
goederen aan de kruys vaartuigen, de reekening van vergoeding	»	
		» ....
diverse, binnen lyns voortlopende dubieuse schulden.........	*f*	
de restanten ten hoofd comptoire bedragen		» 347030 : 7 : 8
te Sourabaya en alle onderhorige comptoiren, werd in alles het voorbeeld van Samarang gevolgt, enz........................		» ....
de generale Javase restanten, debiteuren en agterstallige reekeningen bedraagen.....		*f* 679109 : 11 : 8

MODEL *om de restant koopmanschappen en andere goederen, in de pakhuizen onder ult° Augustus van yder boekjaar berustende, by den eysch aan te toonen, met wat schip of minder vaartuig en wanneer deselve in yder gouvernement, commandement of residentie zyn aangebragt.*

In 's Comp^s pakhuys:

78 ℔ cattoene gaarens, dispens zoort, anno 1780 per 't schip, d'Jonge Lieve, van Batavia;

82 bottels zeep, Sourats, voor Banda, anno 1780 per 't schip, d'Jonge Lieve, van Batavia.

Europeaanse manufacturen:

in de kleede winkel:

100 p^s hoeden, groot of soldaate, anno 1780 per 't schip, Oostcappelle, van Batavia;

31 1/4 ellen laken, zwarte, anno 1776 per 't schip, 't Huys te Byweg, van Batavia.

Cormandelse koopmanschappen:

117 p^s guinees, fyn gebleekt, Bimilipatnams, anno 1780 per 't schip, Oostcappelle, van Batavia;

11 p^s guinees, gemeen gebleekt, met roode hoofden, anno 1779 per 't schip, Oostcappelle, van Batavia;

40 p^s guinees fyn gebleekt, 3de zoort, anno 1780 per 't schip, Oostcappelle, van Batavia;

101 deekens, gecattoeneerde, kleyne cust, anno 1780 per 't schip, Oostcappelle, van Batavia;

34 3/8 zeyldoek, groote, ruwe, anno 1777 per 't schip, Landskroon, van Batavia;

200 zeyldoek, gemeene, anno 1780 per 't schip, Oostcappelle, van Batavia.

Ceilons product:

33 1/2 ℔ canneel, anno 1772 per 't schip, Cattendyke, van Batavia.

Souratse koopmanschappen:

238 1/2 p^s chitsen, Cheronse, anno 1780 per 't schip, Oostcappelle, van Batavia;

473 3/4 p^s niquaniassen, grove, anno 1779 per de scheepen, Oostcappelle en de Jonge Lieve, van Batavia;

735 p^s photassen, grove, anno 1779 per 't schip, Oostcappelle, van Batavia;

187 p^s deekens, gecattoeneerde, groote, anno 1779 per de scheepen, Oostcappelle en de Jonge Lieve, van Batavia;

89 p^s vlaggedoeken, roode, anno 1779 per 't schip, Oostcappelle, van Batavia;

104½ pˢ vlaggedoeken, witte, anno 1779 per 't schip, Oostcappelle, van Batavia;
119¹¹/₂₂ » » blauwe, anno 1779 per 't schip, Oostcappelle, van Batavia;
201 » karikans, kleene, roode, anno 1779 per de scheepen Oostcappelle en de Jonge Lieve, van Batavia.

Bengaals geweef:

10 rollen armosynen, effene, dubbelde, anno 1779 per 't schip, Oostcappelle, van Batavia.

22 October. *Toekenning aan de Chinesche matrozen, in dienst van de Compagnie, van hetzelfde rantsoen als aan de Moorsche matrozen.*

Op een request van den capitain der Chinese natie, Oey Hingko, waar by hy versoekt, dat aan de Chineesen, die op togten ter zee worden geëmploieert, boven hunne maandelykse besolding een matig kostgeld mogt worden toegevoegd om zig van het noodige tot de reise te voorzien, is goedgevonden en verstaan aan zodanige Chineesen, geduurende den tyd, dat zy op de togten zullen zyn, in stede van het verzogte kostgeld, voortaan even dezelve scheeps randsoenen te laaten verstrekken, als de Moorsche zeevaarende genieten, nadien deselve anders tot die togten ter zee niet te animeeren zyn en men sig in den presenten tyd, ongeagt de sware besolding, die zy genieten, deesen meerderen last wel moet getroosten om sig, so best mogelyk, te redden.

30 October. *Reglement voor de militairen, in garnizoen te Meester-Cornelis.*

Art. 1. 's Morgens om vyf uuren zal de reveille geslaagen en het gebed gedaan worden, zoo wel by de Europeesche, als inlandsche militairen; verder de rol geleezen om te zien, of alle het volk present is; en de nagt posten zullen ingetrokken worden, volgens oud gebruyk, na gedaane visitatie.

Art. 2. Om zeven uuren zal de vergadering geslaagen wor-

den en de geene, die op de wagt trekken, zullen toezien, dat de wagten en baracquen schoon en zuyver zyn, voor dat zy dezelve overneemen, zullende alle wagten en posten als dan afgelost worden; ieder wagt zal bestaan uyt 12 man met de benodigde onder officieren; eenige subalterne officieren zullen mede dagelyks de wagt hebben, beurt om beurt, en vertoeven moeten in de wagt, haar daar toe aangeweesen; en na gedaane aflossing zullen de officieren rapport doen van het geen in de 24 uuren is voorgevallen.

Art. 3. Een capitain zal verpligt zyn om het piquet waar te neemen en wel toe te zien, dat geen disorders in het campement gedaan worden.

Art. 4. Des na de middags om vier uuren zullen alle compagnien moeten uittrekken om te exerceren op de plaats, daar toe aangeweezen, en aldaar te manoeuvreeren tot ses uuren, wanneer zy weder naar haar quartier zullen marcheeren en de wagten moeten betrekken.

Art. 5. Des avonds om zeven uuren zal de taptoe geslaagen, het gebed gedaan en de rol geleezen worden, als vooren gemelt; daar na de nagt posten opgezet en wel toegezien moeten worden, dat de posten behoorlyk overgegeven en de schildwagten wel onderrigt worden van het geen zy te doen en te laaten hebben; en, wanneer 'er by nagt iets van aangelegentheid voorvalt, zal immediaat aan den commandant rapport gedaan moeten worden, om orders af te wagten.

Art. 6. De rondes en patrouilles zullen volgens usantie gedaan worden.

Art. 7. Om negen uuren zal het in alle wagten moeten stil weezen en alle vuuren en ligten, behalven die geene, die daar toe gepermitteert zyn, uit gedaan worden; zullende de capitains en verdere officieren moeten zorge draagen, dat geen leeven gemaakt of met de dobbelsteenen of kaarten gespeeld, maar diergelyke buitenspoorigheden rigoreus gestraft worden.

Art. 8. De capitains en verdere officieren zullen moeten zorge draagen voor alle Compagnies effecten, hoe genaamt, op dat dezelve niet beschadigt of te zoek gebragt worden, terwyl

zy inzonderheid moeten letten, dat het geweer en de wapens, hun van Compagnies weegen aanvertrouwt, schoon en in een goede staat gehouden worden, volgens de capitulatie en het engagement, by hunne in dienst treding aangegaan; voorts de geene, die op de wagt komen, wel moeten visiteeren, gelyk ook des Maandags morgens de geheele compagnie altoos gevisiteert zal moeten worden.

Art. 9. De capitains en verdere officieren worden gerecommandeert zorge te draagen, dat haare compagnien in een behoorlyke staat gehouden worden en dat hunne ondergeschikte manschap, wanneer zy gage krygen, zig de behoorlyke kleederagie aanschaffen, namentlyk: een wit baatje, een neusdoek en een blauwe broek, ten einde dezelve niet naakt over straat komen te loopen.

Art. 10. Wyders zullen de capitains en verdere officieren moeten zorge draagen om geen geld aan het volk te leenen, onder wat pretext het ook weezen mogt, maar het zelve daar en tegen steeds onderrigten, dat zy van de eene maand tot de andere met het geen, dat zy ontvangen, moeten toekomen, als ook zorge moeten draagen, dat de monterings stukken niet verzet of verkogt worden en veel minder Compagnies effecten; terwyl de geene, die zulks doen, rigoreus moeten gestraft worden.

Art. 11. Die questie of tumult veroorsaakt in het campement, moet de facto in arrest genomen worden, om na exigentie van zaaken gestraft te worden.

Art. 12. Desgelyks moeten alle de geene, die weg loopen van de eene compagnie naar de andere of zig absenteeren van haare compagnien, ook de facto in arrest genomen worden om vervolgens, na goedvinden hunner hoog Edelheden, gestraft te worden.

Art. 13. Alle de geene, welke de officieren of andere personen, die over hun gesteld zyn, beledigen, het zy met woorden of daaden, zullen rigoureus gestraft worden.

Art. 14. Ook zullen zeer strengelyk gestraft worden de geene, die, op de wagt zynde, haare wagten of posten verlaaten of slaapende op haare posten gevonden worden.

Art. 15. Die zyn vaandel verlaat en naar een vyand of desselfs adherenten overloopt, zal zonder verder proces voor de kop geschoten werden.

Art. 16. En die, voorgenomen hebbende zulks te doen, daar toe ook andere heeft verleid of zoeken te verleiden, dog geatrappeert word, voor dat hy zig nog op weg heeft begeeven, zal geharquebuseert of anderzints naar de strengheid der wetten gestraft worden.

16 November. *Verdubbeling van huishuur en kostgeld voor de Bataviasche predikanten.*

Door den heer Gouverneur Generaal aan de vergadering kennise gegeeven wordende, hoe dat de predikanten zig waaren vleyende met een gunstige dispositie deezer regeering om voor hunne verzwaarde dienst ook een extra douceur te mogen genieten, onder eene bygevoegde propositie om hunne Eerwaardens uit dien hoofde te laten jouisseeren van dubbeld kostgeld en huishuur; zoo is, daar op gedelibereerd wezende, goedgevonden en verstaan zig met dat voorstel van zyn Edelheid te conformeeren en dienvolgende aan de twee predikanten in de Nederduitsche gemeente, Theodorus Vermeer en Jacob Casper Metzlar, nevens den predikant in de Portugeesche en Maleidsche gemeente, Ericus Johannes Wilternaar, toe te leggen dubbelde huishuur en aan de twee eerste mede dubbeld kostgeld, welk laatste den predikant Wilternaar reeds is toegevoegd by resolutie dezer tafel van den 26en October 1778; mitsgaders haar Eerwaardens dat extra douceur zoo lange maandelyks te laten genieten, tot het getal der leeraaren ter deezer hoofdplaatse vermeerderd zal zyn tot op vier in de Nederduitsche en twee in de Portugeesche gemeente.

Zie ook 18 Julij 1786.

4 December. *Instructie voor het wachtschip ter reede Batavia.*

1. Zodanig schip zal moeten hebben zes schooten voor ider

stuk canon in cardoesen gereed, twaalf snaphanen en twaalf pistolen, wel geprobeerd en geladen met scherpe patronen; ook 12 patroon tassen, met haar riemen van land en in ider 12 scherpe schoten.

2. Van het schip mits dezen of het recrute schip zullen zo veel onder officieren op dien bodem altoos moeten present zyn, buiten zyne eigene, als men gevoeglyk by beurten kan laten rond gaan.

3. Den commandeerenden officier op dien bodem zal altoos present moeten zyn op het schip, met de verdere officieren, daarby gehorende; en, zo hy al eens nodig hadde aan de wal te gaan, zal 'er egter een aan hem volgend officier, in staat om de ordres uit te voeren, aan boord moeten blyven; en hy zal ook niet voor tien uuren des morgens zig van boord mogen begeven en des avonds met zons ondergang weder aan boord moeten zyn.

4. Hy zal ook zyne zeilen op stoot-garen hebben en by goed weer voor kort bod moeten leggen, om aanstonds onder zeil te kunnen komen; en als het onstuimig weer of hol water is, zal hy wel bot mogen toesteeken, ook stengen en raas mogen stryken, dog aanstonds, als het weer 't toelaat, dezelve weder moeten opzetten en bod korten.

5. Als 'er scheepen in 't gezigt komen met den landwind in de morgenstond, zal hy aanstonds zonder nader ordre zyn anker moeten ligten en lopen buiten alle de scheepen een halve myl of daar omtrent; voorts de scheepen door zyn schuit of boot laten naderen om te ontwaaren, of zy van die natie zyn, daar zy zig, volgens de vertoonde vlag, voor uitgeven, komende dan weder ten anker, zo 'er geen zein voor hem gedaan word van de vlagge stok op de werf, waar na hy zal moeten uitzien; en als de scheepen op de rheede komen, zal hy met haar ook weder op zyn vorige anker plaats ten anker komen, alwaar alle vreemden ook moeten ankeren tot nader ordre; en dit kan hy haar alvorens vriendelyk laten aanzeggen, zendende de zee-brieven na de wal, zo zy die presenteeren; anders moeten zy die zelfs aan de wal brengen, dat haar moet

worden aangezegd; en de scheepen, die onder Nederlandse vlaggen vaaren, zullen haare zee-brieven by deeze brandwagt aan boord moeten zenden of ander, genoeg doend bewys, waarna zy na de rheede mogen door zylen; zullende dit geobserveerd moeten worden, zo meenigmaal als 'er scheepen in 't gezigt komen, schoon ook Comp^s scheepen, om het volk des te beter te houden in exercitie, om alles spoedig en geschikt te verrigten.

6. Als 'er des avonds met de zeewind voor zons ondergang schepen in 't gezigt komen, die men denkt, dat de rheede niet kunnen krygen, dog naby komen, zal hy met de eerste landwind, die opkomt, dog niet voor dat het donker is en dan zo stil, als mogelyk, met uitgedoofde vuuren het anker ligten en al mede moeten lopen buiten de scheepen en wel tot naby de Rynlands droogte, neemende by zig twee boots of roeyschuiten van de geene, die op die tyd ter rheede te krygen zyn, die men hem ook zal laten volgen, en die vaartuigen dan, nevens zyne eigene, ter zyden van zyn schip leggen op brandwagt, in eene linie Oost en West, op behoorlyke distantie uit den anderen, met uitgedoofde vuuren, zo als het schip zelfs ook zal moeten hebben, en voorzien van zeinen om te kunnen waarschouwen aan dien bodem en deeze weder aan de scheepen ter rheede, als 'er onraad is; en zo 'er meer als twee scheepen voor zons ondergang onverkent in diervoegen komen aan zylen en buiten de mantel te ankeren, zal den commandeur van de rheede hem nog een paar vaartuigen laten nazylen, die aan de hand zyn, om de linie van de brandwagt langer te maken; en op ider van die vaartuigen zal dan een onder-officier geplaatst worden, die de zeinen weet; ook zal hy in zelver voegen mede anker moeten ligten en onder zyl gaan, ingevalle eenig schip by donker naar de rheede kwam doorzylen, schoon de zeewind mogt waayen.

7. Tegens het aanbreeken van den dag zal de brandwagt gelegd worden, dog ider roei vaartuig zal dan zyn best moeten doen om de scheepen, die naby gekomen zyn, te recognosceeren, roeiende zo digt aen dezelve, als haar mogelyk is, om

goed rapport daar af te brengen aan den voormelde officier van de brandwagt, die dat rapport ten eersten zal zenden naar het commandeurs schip ter rheede, om ten spoedigsten naar land gesonden te worden; dog het schip zal op brandwagt moeten blyven leggen tot nader ordre, egter klaar om in een moment onder zyl te komen, als het nodig is.

Deeze ordres zullen van den eenen officier, die het schip, tot de brandwagt gedestineert, commandeert, tot den ander overgaan.

4 December. *Last op de buiten-kantoren ten aanzien van buskruit »in allen opzigte met de uitterste zuinig-»heid te werk te gaan".*

Om alle attentie te vestigen en te doen vestigen, dat het buskruit niet nutteloos of buiten noodzakelykheid verspild of verbruikt worde, is goedgevonden en verstaan de ministers en bedienden op de respective comptoiren van de Compagnie in Indie door extract deezes circulair te gelasten, steeds en voor al in den presenten, criticquen tyd, ten aanzien van dat articul in allen opzigte met de uitterste zuinigheid te werk te gaan en in het emploi van het zelve, zoo voor eere schooten, als anderzints, het meest mogelykst menagement te betragten.

20 December. *Vermeerdering van de inkomsten der predikanten in de Oostersche kantoren.*

Nadat de Ambonsche ministers hadden berigt, dat de beide predikanten op Ambon »zonder particuliere ondersteuning van »den Gouverneur over gebrek zouden moeten zugten", vond de Indische Regering goed »de leeraren in de gouvernementen Amboina, Banda, Ternaten en Macasser en op Timor, tot meerder opwakkering hunner iver in het heilig dienstwerk, (genoegzaam gelykstandig met het tractement der predikanten

op Ceilon) boven de emolumenten, welke zy tegenwoordig genieten, voor het vervolg nog toe te leggen:

7 ponden Hollandsche boter,
1/6 vat of 14 kannen bier,
1/4 ℔ speceryen, en
3 3/4 ryxd^s of in het geheel tien ryxd^s voor huishuur ter maand, in zo verre zy geen Compagnies huisen bewonen, met
1/4 last ryst 's maands aan die van Amboina, Ternaten en Macasser; terwyl daar en tegen de verstrekking in Banda van een half last ryst aan den predikant of, als er meer dan een zyn, aan ieder zoo veel, zal moeten blyven stand houden".

28 December. *Aanneming van eèn nieuwen naam.*

Joseph Guglielmi de Maranzeto, capitain militair in het guarnisoen ter dezer hoofdplaatse, heeft by requeste te kennen gegeeven, dat hy door den overleden oud-Drossaard der Bataviasche ommelanden, Mr Jan Hendrik Trevyn, by een notarieel testament van den 24^en April 1773 en onderhandsche acte van nominatie de dato 9 July 1781 was benoemd tot desselfs eenige en universeele erfgenaam, onder conditie, dat hy den geslagt naam van den testateur by de zyne zoude moeten voegen; verzoekende voorts de permissie dezer regeering om aan de begeerte van gemelde Mr Jan Hendrik Trevyn in dat opzigt te voldoen en teffens, dat het opperhoofd van het generaale soldy comptoir mogt worden gequalificeerd hem voortaan by de soldy boeken bekend te stellen met de naam van Joseph Guglielmi Trevyn de Maranzeto; waar op gedelibereerd zynde, zoo is goedgevonden en verstaan des suppliants instantie voor zoo verre te accordeeren, dat hy by zyn geslagt naam, de Maranzeto, in het vervolg ook die van Trevyn zoude mogen voegen, maar het laatste lid van zyn verzoek, om zyn naam by de soldy boeken indiervoegen mede te doen veranderen, te laten stellen op de rolle van authorisatie.

1782.

18 Januarij. *Voorschrift nopens het keeren van buskruit op Compagnie's schepen.*

Om tegen het hermalen van buskruit buiten volstrekte noodzakelykheid voor het vervolg te voorzien en de verhinderingen, die daar door in het maken van nieuw kruit worden veroorzaakt, te doen cesseeren, mitsgaders zoo wel den majoor der arthillery, als de overheeden van Comp^s scheepen, omtrend het conserveeren van dat articul tot een stipte nakoming hunner pligt te houden, is goedgevonden en verstaan:

Eerstelyk: den majoor der arthillery, ter zyner prompte observantie, door extract uit de notulen aan te beveelen de hermaling van het met de scheepen aan- en terug gebragt wordende buskruit, dat niet bedorven of kragteloos is, voortaan te excuseeren en eenlyk ter hermaling naar de molens te zenden dat geene, 't welk anders niet gebruikt zoude konnen worden; met verdere order om ten dien einde het van de scheepen geligte buskruit terstond by den aanbreng steeds door twee kundige lieden te laten examineeren en, dat goed bevonden word, by de arthillery-boeken ter nadere verantwoording in te neemen.

Voorts zorge te dragen, dat het buskruit, 't welk in de maguazynen en pakhuisen in voorraad legd, alle maanden eens of zoo dikwils de gelegenheid het zal toelaten, gekeerd worde, en daar van telkens by zyne maandelyksche rapporten aan den heer Gouverneur Generaal verslag te doen.

Ten tweeden: de overheeden van Comp^s scheepen te gelasten zig nopens het keeren van het buskruit zonder afwyking te gedraagen naar den letterlyken inhoud van het tiende articul der instructie van de hoog Edele heeren Zeventienen voor de eerste gezagvoerders op 's Comp^s scheepen, woordelyk luidende:

> op dat ook alles ter defensie in staat en gereedheid mag zyn, zal de eerste gezagvoerder onderstellen dat altoos, by dag en nagt, vier à zes stukken in de kuil

gereed en opgerold, twee brandende lonten onder de bak en het half dek zyn, als mede dat het gemeene volk by het afgaan der wagten hun kooyen hebben gesjort; zullende vervolgens boven al bezorgen, dat het buskruit, by gelegenheid, alle veertien dagen of ten minsten alle maanden word gekeerd en om de twee maanden de patronen vermaakt worden, waar by de eerste luitenant of opperstuurman present zal moeten zyn en alle voorzorgen (ten opzigte der visitatie van de genen, die hier by nodig zyn) zullen worden gebruikt; en zal niet alleen de tyd van dit kruitkeeren in 't journaal van den eersten gezagvoerder worden genoteerd, maar ook met de handteekening van den constapel moeten worden bevestigd, op poene, dat hy, contrarie doende, deswegens zal verbeuren een boete, by den regter van de gedestineerde plaatse te stellen of naar het versuim groot of klein word bevonden:

Onder waarschouwing, dat de geene, die in deezen nalatig blyft, zal vervallen in een boete van twee maanden gage, dan wel zodanige andere poene, als hem ingevolge het voorsz. 10de articul zal worden opgelegd.

Ten derden: den opper-equipagemeester alhier te demandeeren, by aan of terugkomst van scheepen, nauwkeurig te onderzoeken en by de journalen na te gaan, of deeze order behoorlyk is geobserveerd, en, by bevinding van het contrarie, daar van kennisse te geven aan deeze regeering.

Ten vierden: extract deezes te voegen by de instructieve papieren voor de scheeps overheeden, als ook af te geeven aan den opper-equipagemeester, om te strekken tot een ieders narigt.

18 Januarij. *Plaatsing van Balinesche slaven als matrozen op Compagnie's oorlogschepen.*

In overweging genomen zynde het meer en meer toenemend gebrek aan zeevarende, waar door men genoegzaam niet meer

in staat is een enkeld schip naar behooren te konnen bemannen zonder de ten oorlog toegeruste scheepen voor een gedeelte van de benodigde manschap te ontbloten, als mede het weinige vooruitzigt, dat men heeft van daar in eerlange, door aankomst van een aanzienlyk getal volk uit Nederland, een gewenste verandering ten goede te zullen ontmoeten; en, met betrekking tot dit poinct door den heer Gouverneur Generaal aan de heeren Raaden in bedenking gegeeven wordende, of het, om alle middelen aan te wenden, die in dezen eenigzints van nut en dienst konnen zyn, niet raadzaam zoude wezen een parthy Balysche slaven te laten inkopen en die op de scheepen te plaatsen, om een preuve te neemen, of het mogelyk zy die landaard aan den zeedienst te gewennen; zoo is goedgevonden en verstaan zig met dat voorstel van zyn Edelheid te conformeeren en een der op Baly handel dryvende particuliere traffiquanten op te dragen een hondert stuks kloeke Baliers, van 15 tot 25 jaren oud, in te kopen om hier zonder betaling van den gewonen tol ingevoerd en tegen vyf en seventig ryxdaalders ieder aan de Comp° geleverd te worden, ten einde vervolgens als mattroosen dienst te doen.

Op den 10den October 1782 werd aan den Schout-bij-nacht, J. D. Schrijver, opgedragen »die lyfeigenen op de ten oorlog toegeruste scheepen te verdeelen, mitsgaders de commandeerende officieren dier bodems te gelasten, onder het in agt neemen der nodige precautien, zoo ter voorkoming van zodanige of zoortgelyke ongelukken, als op het schip, de Mercuur, zyn g'exteerd, als om zorge te draagen en te doen draagen, dat zy op geene onbetamelyke wyze behandeld worden, een preuve te neemen, of het mogelyk zy hen tot den zeedienst op te leiden en men zig dus mag vleyen in der tyd het oogmerk te zullen konnen bereiken, dat deeze regeering met de aanbesteeding van een hondert diergelyke slaven heeft bedoeldt".

29 Januarij. *Vernieuwing van het bepaalde op 5/8 Mei 1778 nopens het gebruiken en verhuren van rijtuigen.*

Heemraaden der Bataviasche ommelanden met overlevering van een request, door de gezamentlyke wagen-verhuurders aan haar Eerwaardens gepresenteerd, te kennen gegeeven hebbende, dat dezelve daar by hadden geklaagd over den inbreuk, welke zy sustineeren, dat sommige inlanders op hunne neering doen door het verhuuren onder elkander van rytuigen en het houden van een groter dan het toegestaan getal; en wyders verzogt, dat de gepermitteerde rytuigen, toebehoorende aan Chineesen, Mooren en Mahomethanen, met uitsondering nogtans van die van de majoors der Mooren en Oostersche militairen, zoo mede de officieren der Chineesche natie, met een onderscheiden kenmerk geteekend en aan hun, supplianten, afgegeeven mogten worden een lyst van de gepriviligeerde persoonen, waar by teffens bekend staat het getal en merk der gepermitteerde rytuigen, met qualificatie om de wagens, die bevonden zouden worden niet behoorlyk gemerkt te zyn, te laten arresteeren; zoo is, geconsideerd de onbillykheid om iemand, die een rytuig houd en daar voor pagt betaald, te verpligten een bysonder kenmerk daar op te laten zetten, goedgevonden en verstaan de instantie, door de gezamentlyke wagen verhuurders by het voorschreven request aan het collegie van Heemraaden gedaan, te ontzeggen; dog, om hun, zoo veel doenlyk, alle regtmatige reden van klagten te beneemen en in de aan de respective wagen verhuurderyen geaccrocheerde privilegien te mainctineeren, de vigeerende orders tegen het verhuuren van wagens door particuliere personen, laatst hernieuwd en geamplieerd by biljet van den 8en May 1778, nogmaals te renoveeren en op nieuw te statueeren en te beveelen, gelyk gestatueerd en bevolen word by deezen:

Eerstelyk: dat den casteleyn van het gepriviligeerde stads logement omtrend het verhuuren der zes huurwagens, tot gerief van dat huis en commoditeit der vreemdelingen aan hem zonder betaling van pagt toegestaan, zig stiptelyk zal moeten gedragen naar het 13de en 14de articul der conditien, voor dat

logement beraamd, en dus geene van dezelve mogen verhuuren of leenen dan eenlyk aan persoonen, in dat huis logeerende, sub poene, dat, contrarie doende, zal verbeuren een boete van 200 zilvere gecartelde ducatons, de helft voor den officier van de justitie, die de calange zal doen, en de wederhelft voor den aanbrenger.

Ten tweeden: dat niemand, hy zy wie hy zy, buiten de gepriviligeerde wagen verhuurders en den casteleyn van het stads logement, de laatste eenlyk, als voorzegd, aan de in dat huis logeerende personen, eenige rytuigen zal mogen verhuuren, het zy wagens, chaisen, boerenwagens of karretjes, insgelyks op een boete van 200 zilvere gecartelde ducatons, de helft voor den officier van justitie, die als zodanig tegen de contraventeurs zal ageeren, en de wederhelft voor den aanbrenger.

Ten derden: dat het collegie van Heeraaden in 't algemeen en den Drossaard der Bataviasche ommelanden in 't bysonder de verpligte zorge zal moeten dragen, dat niemand een of meer rytuigen op zyn naam houde ten dienste of gebruik van een ander, tegen de overtreeders van de daar tegen g'emancerde interdictive order procedeeren conform het placcaat van den 31en December 1767; met qualificatie aan de gepriviligeerde wagen verhuurders om, by ontdekking, dat omtrend dit een en ander overtreding plaats vind, daar van ten eersten kennisse te geven aan een der officieren van justitie, waar voor zy als dan zullen genieten een derde van de bepaalde boete.

5 Februarij. *Instructie voor den afslager van de visch-markt.*

Den heer Gouverneur Generaal heeft ter vergadering gecommuniceerd, dat, zyn Edelheid een andermaal klagten voorgekomen weezende, als of de vissers op de markt of bazaar alhier niet in allen deelen behandeld zouden worden overeenkomstig met de conditien, waar op het invorderen der geregtigheid van de vis zedert een geruime tyd op den 23en December 1780 verpagt is geworden; en dat, dewyl daar aan voor een gedeelte

toe te schryven zoude zyn de traage aankomst van Javasche en Bantamsche visschers, in het gemeen Wetangers genaamd, hoog denzelven uit dien hoofde nodig hadde geoordeeld, tot tegengang van deeze en geene ingeslopen misbruiken, den afslager van de vismarkt zodanige nadere orders en schikkingen ter zyner opvolging en observantie voor te schryven, als vervat zyn in de volgende, door zyn Edelheid geproduceerde ordonnancie.

Ordre voor den afslager der vismarkt.

Art. 1. De afslager, die teffens opziender der vismarkt is, zal dagelyks van 7 tot 12 uuren en van 3 tot 6 uuren op de vispasser present moeten zyn.

Art. 2. Het zal hem vry staan den afslag door een ander te laten doen, mits 't zelve duidelyk en langzaam geschied, na de zin der verkopers en volgens articul 14 der pagt conditien.

Art. 3. De vis, die ter verkoop werd gebragt, zal direct moeten afgeslagen worden, zonder een oogenblik uitstel.

Art. 4. Van de hier thuis hoorende vissers geniet de pagter van ieder rd^r 2 stuivers en den afslager, mits het geld verschietende, voor de contante betaaling 2 stuivers.

Art. 5. Van de vreemde en Wetangers geniet den pagter van ieder rd^r .... 4 stuivers
en den afslager, als vooren, voor de prompte betaling 2 »

Art. 6. Dewyl ieder visser zyne langanan of leverantier heeft, welkers jongens de vis opdraagen en anjing ayer genaamd worden, die gemeenlyk veele vis steelen en bederven, zullen de langanans voor hunne jongens moeten instaan; en die geene, die zig daar aan schuldig maken, opgevat en door den Balliuw afgestraft en weggejaagd worden, mitsgaders de langanans ieder keer verbeuren rd^s 10; wordende den afslager in 't bysonder gelast om op de observantie van dit articul te letten niet alleen, maar ook te zorgen, dat de anjing ayer geen hand vol vis uit ieder mand nemen, zullende by oogluiking of inattentie verbeuren rd^s 10 ten behoeve van de officier.

Art. 7. Den pagter zal de vaartuigen niet mogen visiteeren

of in dezelve gaan, ten zy hy gegronde suspitie van smokkelary mogt hebben, in welk geval hy zig alvoorens by den Balliuw zal moeten addresseeren en daar toe qualificatie verzoeken.

Art. 8. Aan ieder visser, die met een prauw vis ter markt komt brengen, zal het vry staan voor 24 stuivers aan vis, na een billyke taxatie van de afslager, tot huis gebruik mede te neemen, zonder iets te betaalen.

Art. 9. Het hoofd der Wetangers als water leverancier en verwisselaar van het kleyn geld tegen groot geld, als mede de recognitie en uitkeeringen aan het hoofd der vissers buiten de boom voor altoos afgeschaft zynde, word de afslager ernstig gewaarschouwd om te letten en te zorgen, dat geen ander onder het een en ander pretext weder in plaats treede of ingevoerd worde.

Art. 10. Den afslager zal maandelyks aan den heer Gouverneur Generaal en den president van Scheepenen een schriftelyk berigt moeten geeven van de quantiteit verse en drooge vis, die dagelyks op de markt verkogt is, en wat daar van aan pagt en voor den afslager betaald is.

En is, na resumtie van die ordonnancie, goedgevonden en verstaan zig met den inhoud van dien niet alleen te conformeeren en dezelve, gedrukt zynde, op de vismarkt te laten affigeeren, maar ook eenige exemplaaren daar van naar Java, Cheribon en Bantam te zenden, met last aan de ministers en bedienden om van de daar in ten faveure der vissers gemaakte alteratie en redressen aan de zulken, die gewoon zyn herwaards te komen ten einde zig met vissen te erneeren, kennisse te geeven en hun tot de overkomst naar deeze hoofdplaats aan te moedigen, onder verzekering, dat zy op eene billyke behandeling kunnen staat maken.

5 Februarij. *Vergunning voor eenige ingezetenen van Batavia met door hen gehuurde Compagnie's schepen suiker uit te voeren, enz.*

Door den heer Gouverneur Generaal is ter vergadering ge-

produceerd een aan zyn Edelheid gepresenteerd request van verscheide welmeenende ingezetenen deezer hoofdplaatse, waar by dezelve te kennen geeven:

dat het groot verval dezer colonie door den stilstand van handel gedurende den tegenwoordigen oorlog en de considerabelen invloed van dit verval op de suiker-molens, de voornaamste tak der algemeene welvaart voor Batavia's inwoonders, het welke, naast de belangens der maatschappy, den voorspoed dezer volkplanting zeer ter herte gaat, reeds zedert een geruimen tyd hen op middelen had doen denken, waar door het kwynend publicq in deeze verlegentheid gesoulageerd en den treurenden landman een uitzigt geopend zoude kunnen worden om de zoo noodzakelyke suiker-culture niet te laten steeken, maar op den ouden voet, schoon met wat minder voordeel, in verwagting van gunstiger tyden te continueeren;

dat van alle ontwerpen, ter bereiking van dit welmeenend oogmerk op de baan gebragt, hun als het nuttigste en geschikste was voorgekomen de dadelyke uitvoer en verwisseling van eenige duisend piculs suiker tegen contant geld, wyl de colonie daar door een merkelyk gedeelte ontlast zoude worden van het overtollige en weder geriefd met het nodige;

dat zy, om dit plan met succes uit te voeren, de vryheid gebruikten eerbiedig te verzoeken:

1° dat hun de scheepen, Hoorn en de Johanna Margaretha, beide van 140 voeten, of andere uit de tans onttakeld leggende scheepen, na het welbehagen deezer regeering, in huur mogten worden afgestaan, op dezelve voorwaarden, als een en ander maal in de jaaren 1751 en 1752 hadde plaats gevonden omtrend het schip, de Princes Carolina, dan wel zodanig, als deeze regeering zoude welgevallen, met uitzondering egter van de risico in aanmerking van het tegenwoordig gevaar;

2° dat de gemelde bodems, die zy hadden geprojecteerd naar de golf van Persie, tot deze togt in allen deelen geheel mogten worden in staat gesteld, voorzien met de nodige opper- en onder-officieren en agt of tien mattroosen, ieder,

om tot gezaghebbers by het canon te dienen, en welkers lopende gagien zy teffens presenteerden in Comp[s] kassa te zullen rembourseeren;

3° dat de voorschreeve scheepen, om eenen vyandelyken aanval des te beter te konnen resisteeren, mogten worden voorzien van een gladde laag agt ponders en 50 handgeweeren, onder aanneeming van daar by te zullen voegen tien 12 ponders, en de equipagie zoo talryk te maken, als naar de omstandigheeden mogelyk zoude zyn, ten einde, zoo wel de scheepen, als derselver lading, niet los te wagen;

4° dat hun mogt worden toegestaan den onbezwaarden invoer van 80 of 100 uitgezogte, jonge, Balysche mansslaven om dezelven tot den zee-dienst op te leiden, nadien zy van voornemen waren de equipagie voor het grootste gedeelte uit Chineesen en inlanders te formeeren en het dagelyks toeneemend gebrek aan Europeesen, naar het voorbeeld der Franschen en andere vreemde natien, des mogelyk, op deze wyze te verbeteren; en

5° vereerd te worden met de orders dezer regeering, hoedanig de maatschappy in deeze togt, die zy van intentie zyn in de maand April eerstkomende voortgang te laten neemen, eenig nut zoude konnen worden toegebragt, onder betuiging, dat zy het zig gezamentlyk tot eene sonderlinge satisfactie zouden reekenen hunnen welgezinden yver voor het algemeen belang in de presente, zeer netelige omstandigheden te mogen bewysen.

Waar op gedelibereerd en in overweging genomen zynde, dat, gelyk men het door de supplianten geallegueerd groot verval in den zuiker handel, die, zedert dat men hier de tyding heeft ontvangen van de ontstane rupture tussen Engeland en de republicq der Vereenigde Nederlanden, genoegsaam ten eenemaal heeft stil gestaan, allezints moet avoueeren, het niet minder zeker is, dat den uitvoer van twee scheepsladingen de bezitters der zuiker molens in 't algemeen eenigzints zoude kunnen opbeuren, waar toe zig, buiten des, voor eerst geen vooruitzigt opdoet, en dat niet alleen de ten dien einde verzogte

scheepen sonder het minste ongerief van de Comp[e] te missen zyn, maar de uitvoering van des supplianten project, by een gewenscht reussit, waarschynlyk ook andere lieden zal aanzetten om met hunne eigen of gehuurde vaartuigen zuiker en arak naar Persie en andere plaatsen te vervoeren; zoo is, om van de zyde dezer regeering daar toe mede te werken en alles, wat mogelyk is, te contribueeren tot het wel doen slagen van een zaak, in welkers goede uitslag het interest dezer colonie zoo grotelyks legt opgesloten, goedgevonden en verstaan de scheepen, Hoorn en de Vrouwe Johanna Margaretha, tegen betaling van *f* 16000 voor yder, tot het doen van een reyse heen en weer naar Persie aan den supplianten in huur af te staan, mitsgaders die bodems behoorlyk te equipeeren met het nodig getal opper- en onder-officieren en agt mattrosen op elk schip; onder bepaling, dat de supplianten gehouden en verpligt zullen zyn de gagien van de schippers, Gerrit Bruyn en Olke Andringa, waar van den eersten op het schip, Hoorn, en den ander op de Vrouwe Johanna Margaretha in commando moet blyven, nevens die der andere officieren en mattroosen, in Comp[s] kassa te betalen.

Voorts de voorzegde scheepen, des mogelyk, te monteeren met canons van 6 of 8 pond bals en 50 p[s] handgeweeren, ieder, en de supplianten te permitteeren den tol vryen invoer alhier van 80 à 100 Balysche slaven, die zy nogtans gehouden zullen zyn zelfs van Baly te laten afhalen en tot den zee-dienst te doen opleiden, om in der tyd te konnen dienen tot suppletie eeniger maten in het gebrek aan Europeesche zeevaarende.

En betreffende het vyfde of laatste lid van der supplianten instantie, de heeren Raaden extra-ordinair, Moens en Smith, te verzoeken en te committeeren, gelyk hun Edelens verzogt en gecommitteerd worden by dezen, om met concurrentie en overleg der deelneemers in het gemeld project verder zodanige arrangementen en schikkingen te maken, als tot bevordering van het daar mede bedoeld oogmerk nuttig en dienstig zullen worden geoordeeld.

18 Februarij. *Verbetering der positie van Europesche en Chinesche zeevarenden aan boord van Compagnie's oorlogschepen.*

Is goedgevonden en verstaan aan de Europeesche zeevaarende, zoo officieren, als gemeenen, op de oorlog scheepen bescheiden, geduurende den tyd, dat zy in expeditien of bekruissingen worden g'emploieerd, tot een extra douceur toe te leggen dubbeld kostgeld, dan wel even zoo veel, als de Europeesen op de aan het eiland leggende drie scheepen van oorlog tegenwoordig genieten; en aan de Chineesen, op die bodems dienst doende, wanneer in expeditien of kruistogten zyn, te laten verstrekken een gelyke quantiteit zout vleesch en vers, in steede van zout spek, als tot randsoen voor de Europeesche zeevaarende is gereguleerd en vastgesteld.

Op het geavanceerde door den schout by nagt, dat van den stuurman af tot den mattroos inclusive, uit hoofde van een iegelyks sober bestaan, niemand vermogend was zig van eenige noodwendige ververschìng en provisie te voorzien en dat de capitains op de oorlog scheepen, buiten hunne gagie, niet anders hadden dan de geringe cajuits verstrekking; en daar by in overweeging genomen wordende, dat den schout by nagt zelfs tot heden niets is toegevoegd ter gedeeltelyke gemoet koming in de kosten, die hy op zyne in straat Sunda gedane bekruissing heeft en nu weder op de hem aanbevoolen expeditie onvermydelyk zal moeten draagen en die tans door schaarsheid aan Europesche provisien excessief hoog op stok loopen; zoo is, geconsidereerd, dat een matige, buitengewone toelage aan de officieren der oorlog scheepen niet anders dan billyk kan worden aangezien, ja, zelfs hoog nodig is om hun in staat te stellen van, ten minsten met het geen de Comp^e hun geeft, op eene ordentelyke wyze te konnen rondschieten, en dat een extra verstrekking van randsoenen den gemeenen man zekerlyk aanmoedigen en ongetwyffeld aanspooren zal om, den een boven den ander, naar uitterste vermogen in den dienst en ten nutte van de maatschappy zig te evertueeren, al verder goedgevonden

en verstaan tot tafel geld aan den schout by nagt, Jan Diederik Schryver, nevens de capitains op de onder zyn commando gestelde oorlog scheepen, het Hof ter Linde, de Patriot en de Dolphyn, en den gezagvoerder van de goerab, de Snelheid, geduurende hunne aanstaande expeditie naar straat Banca toe te leggen het volgende, als:

aan den schout by nagt, Schryver, twee hondert Spaansche reaalen;

aan ieder capitain een hondert; en

aan den gezagvoerder van de goerab, de Snelheid, vyftig gelyke reaalen ter maand.

Voorts tot extra randsoenen, gereekend voor den tyd van vier maanden, mede te geeven aan den schout by nagt, Schryver:

1	vat zout vleesch,
1/2	» Vriese boter,
100	bottels witte, Fransche wyn,
100	» roode, » »
100	» frontenjacq,
1	legger arak,
1/2	aam olyven oly,
4	℔ speceryen,
1	riem groot formaat papier,
2	riemen kleyn formaat papier,
50	ponden waxkaarsen, en
5	piculs koffy bonen.

Op ieder schip, voor de geheele equipagie:

2	vaten zout vleesch,
1	vat Vriese boter,
200	kannen Fransche wyn,
50	bottels Fransche, roode wyn,
200	kannen Caabsche, witte wyn,
150	» » roode wyn,
2	leggers arak,
1/2	aam olyven oly,
3/4	legger azyn, Hollandsch,
1 1/2	kanasser poeder suiker,

150	℔ tammerinde,
2000	» dinding,
4	» speceryen,
$2^{2}/_{3}$	stukken guinees, gemeen gebleekt, tot tafel goed,
50	℔ waxkaarsen,
45	bottels wyn tint,
20	varkens,
10	piculs koffy bonen,
$^{1}/_{4}$	legger brandewyn,
250	℔ sagoe,
$^{1}/_{4}$	picul thee, en
80	p^s porcelainen.

Op de goerab, de Snelheid, voor de geheele equipagie:

1	vat zout vleesch,
$^{1}/_{2}$	» Vriese boter,
30	kannen Fransche wyn,
50	bottels Fransche, roode wyn,
30	kannen Caabsche, witte wyn,
30	» » roode wyn,
1	legger arak,
$^{1}/_{2}$	aam olyven oly,
$^{3}/_{4}$	legger azyn, Hollandsch,
$1^{1}/_{2}$	kanasser poeder suiker,
150	℔ tammerinde,
2000	» dinding,
4	» speceryen,
12	» waxkaarsen,
45	bottels wyn tint,
10	varkens,
5	piculs koffy boonen,
$^{1}/_{4}$	legger brandewyn,
250	℔ sagoe,
$^{1}/_{4}$	picul thee, en
40	p^s porcelainen;

en aan den schout by nagt nog, ter nadere verantwoording, tot

het inkoopen van hoenders, atchiar, laxa en het doen der nodige guastos, in contant vyf duisend Spaansche realen.

18 Februarij. *Verbod tegen den uitvoer van rijst.*

Dewyl als nog in allen opzigte dezelfde redenen van noodzakelykheid om hier ter hoofdplaatse steeds een genoegzaame voorraad van ryst in de pakhuisen te hebben en te houden, welke in het voorleden jaar de gronden hebben uitgemaakt, zoo van het verbod tegen den uitvoer van ryst en pady van Java en Cheribon naar andere plaatsen als Batavia, de Oostersche gouvernementen en Bantam, beneevens een bepaalde quantiteit naar Malacca en Palembang, als de successive recommandatien aan de ministers en bediendens tot het inzamelen en inkopen van zoo veel ryst voor de Comp^e, als zonder prejudicie aan de particuliere overvoer herwaards en buiten bedugting voor eigen schaarsheid zoude konnen geschieden; zoo is, op de propositie van den heer Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan den Edelen Javasch gouverneur, Siberg, en den Cheribons resident, van der Beeke, met inhereering der voorjaarige orders op dit stuk, aan te schryven het voorengewaagd interdict tegen den uitvoer van ryst en pady op nieuw te laten stand grypen; onder kennisgeving aan den Edelen Siberg, dat men hem by een volgende gelegendheid zal laten toekomen een bepaling van de quantiteit, die naar Malacca en Palembang zullen mogen worden vervoerd; en voorts, zoo wel gemelde Edele Siberg, als den Cheribons resident, van der Beeke, op denzelven voet als in het voorgaande jaar te qualificeeren tot eenen ongelimiteerden inkoop voor de Comp^e van de meest mogelykste quantiteit ryst en overzending van dat graan, zoo veel mogelyk, op vragt met particuliere vaartuigen, mits zorg dragende voor eigen schaarsheid en in agt nemende om de particulieren door alle uitdenkelyke middelen tot den overvoer van dat voedzel voor eigen reekening te animeeren.

12 Maart. *Opheffing der betrekkingen van »apart" buiten-regent en buiten-regentes van het wees- en armen-huis te Batavia.*

Ter voorkoming van de differenten, die doorgaans plaats hebben tusschen de buiten regenten van het wees- en armhuis en diaconen, is goedgevonden, met intrekking der dienst van aparte buiten regenten, diaconen te qualificeeren weder, als bevoorens, uit haar collegie te kiesen twee diaconen met hare vrouwen tot regenten en regentesse voor twee jaaren; onder recommandatie om het zoo te schikken, dat altoos twee van 't jaar te vooren overblyven.

26 Maart. *Aanbeveling tot matigheid in het vorderen van houtwerken en tot »een spaarsaam gebruik der-»selve, naar uitterste vermogen".*

Met opzigt tot de houtbosschen betoogd zynde, dat dezelve op den duur niet wel zoo veel balken konnen uitleveren, als ter voldoening van de jaarlyksche eisschen en voor de Javasche timmerwerven benoodigd zyn; zo is, geconsidereerd men dat betoog niet kan tegenspreeken, voornamentlyk wanneer de eisschen zoo aanmerkelyk zyn als voor dit lopende jaar, na de gedane opgave der benodigtheid en uit hoofde der onderhanden zynde, aanzienlyke timmeragien, als mede die, welke in den tegenwoordigen, haggelyke tydsgesteldheid verder gedaan sullen moeten worden, onvermydelyk is geweest en dat men, ongeacht deeze eisch en benodigtheid, niet alleen mede kan nagaan de weinige apparentie, zoo tot de compleete voldoening, als den afhaal van sulke grote parthyen, maar het ook een zaak van de uiterste attentie blyft om door moderatie in de eisschen der houtwerken de Javasche bossen, so veel mogelyk, rust toe te brengen ten einde tot verhaal te konnen komen, te meer, nadien by ondersoek is gebleken, dat maar weynige comptoiren hare eigen benodigtheid konnen fourneeren, om alle die redenen goedgevonden en verstaan de ministers en

bediendens op de respective buiten comptoiren en de gene, die hier ter dezer hoofdplaatse de inrigting der eisschen en het emploi van houtwerken aangaat, met renovatie van het geordonneerde op dit sujet by resolutie dezer tafel van den 6en February 1781, nader aan te beveelen de matigheid in het vorderen van houtwerken en een spaarsaam gebruik derzelve naar uitterste vermogen te betragten, en overigens de Javasche ministers te gelasten, zo veel mogelyk, te zorgen, dat de orders en schikkingen, tot preservatie der houtbosschen gegeeven en gemaakt, prompt geobserveerd worden.

3 Mei. *Voorschrift nopens het verblijf van Macaosche zeevarenden te Batavia.*

Is goedgevonden en verstaan het gearresteerde by resolutie dezer tafel van den 3en May 1765 nopens het bepaald verblyf van vreemde Europeesen aan land, geduurende den presenten oorlog ook betrekkelyk te maken tot Macaosche handelaars en dus, tot ampliatie der gemelde resolutie, met eenige alteratie in het placcaat van den 17en derzelve maand, by dezen te statueeren, dat van elk Portugeesch schip, onverschillig van waar dezelve ook arriveeren, alleen aan land zullen mogen vernagten de drie eerste in rang zynde presonen en van mindere vaartuigen alleen de gezaghebbers, ieder met een knegt of slaaf ten hunnen dienste; mitsgaders van dit besluit de commandeerende officiers der Portugeesche schepen en vaartuigen ter hunner narigt door den sabandhaar desgelyks te laten kennisse geven.

7 Mei. *Toekenning eener tractements-verhooging, »na »expiratie van het verband", aan de opzieners der kuipers, smeden, enz.*

Uit consideratie, dat, ofschoon by resolutie dezer tafel van den 22en Juny 1770 wel is besloten, dat de opsienders der kuipers, smits en blokkemakers niet meer zullen winnen als ƒ 25 's maands, egter het reglement op de bevordering der

dienaren, titul 9, § 13, dicteert, dat zelfs de meesterknegts, van dewelke in de voorafgaande paragraphen niet afzonderlyk is gesproken, na expiratie van hun vyfjaarig verband de gagie van f 30 mag worden toegelegd; is, met eenige alteratie in het gearresteerde ter sittingen van den 29[en] December 1766 en 22[en] Juny 1770, mede goedgevonden en verstaan, dat aan de opzienders der kuipers, smits, blokkemakers, koperslagers, beeldhouwers en loodgieters, zoo die in het ambagts quartier, als op de equipagie werf en het eiland Onrust zyn bescheiden, voortaan by hunne aanstelling, even als de meesterknegts, zal worden toegelegd de gage van f 25 voor vyf jaaren en na expiratie van dat verband f 30 voor drie jaaren.

2 Julij. *Bekendmaking, dat de Regering gelegenheid gaf tot het overmaken van geld naar Nederland.*

Nadien in Raade van Indie is besloten vyf maal honderd duizend guldens in Compagnies kasse te accepteeren om in dit jaar op assignatie naar Nederland te worden geremitteerd; zo word alle en een iegelyk by deezen geadverteerd en bekent gemaakt, dat de geene, die genegen zyn eenige penningen ter overmaking naar Europa in Compagnies kasse te tellen, daar van ten eersten kennisse moeten geeven ten comptoire van den heer Directeur Generaal en dat vervolgens een ieder de somma, die hem zal worden toegedeelt, in Compagnies kasse moet overbrengen voor ultimo der aanstaande maand Augustus.

Terwyl tot narigt van allen en een iegelyk teffens word genotificeert, dat de houders der assignatien zig zullen moeten contenteeren en te vreeden houden met den ontvangst in Nederland van zeventig stuivers voor de ducaton.

2 Julij. *Splitsing van het regentschap Tagal.*

Gezien weezende, dat den eersten Tagals regent, Radeen Tommegong Tjacra Nagara, uit hoofde zyner onmagt tot het volbrengen der huwelyks pligten, sedert eene geruimen tyd met zyne huisvrouw, de Radeen Ayoe, dogter van den Pangerang Aria

Mancoe Nagara, in onmin geleeft en de Radeen Ayoe verzogt had zig in een ander huwelyk te mogen begeeven met den Tagals pepatty, Djo Nogora; mitsgaders den Edelen Siberg niet alleen insteert daar omtrent met een spoedige en gunstige dispositie deezer regeering voorzien te mogen worden, vermits hem, hoe zeer hy had getragt de Radeen Ayoe van dat voorneemen te diverteeren, van agteren was gebleeken, dat zy daar in door haar vader, den Pangerang Aria Mancoe Nagara, wierd gesterkt en het dus niet mogelyk zoude zyn haar daar van af te lyden, maar ook voordraagt om, ingevalle het deeze regeering mogte behagen in die instantie te bewilligen, als dan het eerste regentschap van Tagal, naar het voorbeeld van vroeger jaaren, in twee deelen te splitsen, ten einde het grootste daar van te laaten aan den regent en het andere af te staan aan den gemelden pepatty, dewyl hy deeze schikking de beste oordeelde te weezen om de Radeen Ayoe, na haar verzoek en haars vaders verlangen, op Tagal te konnen laten blyven; zo is, daar op gedelibereert zynde, goedgevonden en verstaan in dat voorstel om de daar voor bygebragte redenen te condescendeeren en den Edelen Siberg dienvolgende, conform zyne propositie, zo wel te qualificeeren, in zo verre nodig, zyne toestemming te verleenen tot de separatie van meermelde Radeen Ayoe van haar màn, den eersten Tagals regent, Radeen Tommongong Tjacra Nagara, en haar te permitteeren weder een ander huwelyk aan te gaan met den Tagals pepatty, Djo Nogoro, als de revenuen van het eerste Tagals regentschap, thans bestaande in drie duizend drie honderd tjatjas, in twee deelen te splitsen en daar van het eerste of grootste, van 1800 tjatjas, te laaten behouden aan den presenten eersten regent, Radeen Tommongong Tjacra Nagara, en het andere, groot 1500 tjatjas, aan den voornoemden pepatty af te staan, met toevoeging aan denzelven van den titul van Tommongong; onder deeze bepaling egter, dat by de afstand en overgave van het laatste te gelyk eene geproportioneerde verdeeling zal moeten worden gemaakt van de lasten en verpligtingen, onder dewelke het regentschap legt, en dat het toegedeelde aan den pepatty

by zyn overlyden weeder in den voorigen staat aan den eersten regent zal moeten te rug keeren.

12 Julij. *Aanvoer van Chinezen te Batavia.*

Zyn Edelheid de vergadering bekend maakende, dat de anachodas der Chineesche jonken, welke eerstdaags naar Canton en Eymuy staan te retourneeren, niet alleen verzoek hadden gedaan om in het aanstaande jaar met ider jonk vyf honderd koppen te mogen aanbrengen, maar ook hunne bedugting te kennen gegeven, dat zy op de reise van China herwaards, by het passeeren van straat Banca, zomwylen weder gevaar zouden loopen om door Engelsche kapers aangerand en van een gedeelte hunner goederen berooft te worden; zo is, om de gemelde anachodas in hunne gegronde vrees voor den overlast van Engelsche kapers, zo veel doenelyk, gerust te stellen en al mede na vermogen te sorgen voor de veyligheid der te rug keerende Comp^s scheepen en vaartuigen, mitsgaders de Javase, Cheribonse en Bataviase particuliere handelaars, en uit overweging van de verscheide diensten, waar toe men zig in de presente tyd, mits gebrek aan Europesen, genoodzaakt vind Chineesen te emploieeren, goedgevonden en verstaan ter bekruissing op de in dit na- of het aanstaande vroege voorjaar van Eymuy en Canton verwagt wordende Chinasche jonken, by maar eenige mogelykheid, in tyds de nodige scheepen of kruisvaartuigen, die als dan aan handen zullen zyn, naar straat Banka te depecheeren, ten einde het vaarwater tegen de aanslagen der Engelsche kapers en andere entrepreneurs te beveiligen; en de anachodas of hoofden der jonken voor deeze keer te permitteeren om by hunne te rug komst alhier te mogen aanvoeren vyf honderd Chineesen met ider jonk, onder deeze conditie, dat alle de geene, welke niet tot de equipage der vaartuigen behooren, zullen moeten blyven ter dispositie deezer regeering om tot de zeedienst of anderzints gebruikt te konnen worden.

En zal van dit besluit aan de voornoemde anachodas ter hunner narigt worden kennisse gegeven.

Zie ook 21 Junij 1785.

15 Julij. *Voorschriften nopens rekeningen van practizijns.*

Schepenen bepaalden ter zake het navolgende:

Ter voorkooming van de geduurige klagten door den secretaris, geswooren klerk en geregtsboodens van desen gerechte wegens de kwade en traage betaling der practisyns van hunne salarissen, en teffens in aanmerking genoomen werdende de inconvenienten, welke daar uit resulteeren; zo wierdt, op de propositie van den WelEdelen gestrengen heer president, goedgevonden en verstaan den geswooren klerk van deesen gerechte, Frans Hakker, te gelasten, alle maanden binnen de vergaderinge te bezorgen de opgemaakte en g'examineerde declaratien van onkosten ten behoeve der practisyns, beneffens een notitie, wat ieder van hun verdiend heeft, welke declaratien vervolgens aan de practisyns zullen werden ter hand gesteld om door hun te werden ingevorderd.

Werdende voorts den secretaris mede gelast 's maandelyks ieder practisyn over te geeven een specificque reekening van het geen door hem is verdiend, welke reekeningen, door gecommitteerde heeren leeden van de maand nagezien en geapprobeerd zynde, na gedaane insinuatie, sommatie en renovatie executabel zullen weesen, zonder dat daar omtrent eenige verdere of andere proceduures by deesen gerechte geadmiteert zullen worden, en zulks ten naasten regtdage ter audientie van de rolle te doen publiceeren; voorts voornoemde gesworre klerk te gelasten maandelyks eene rol over te geeven van de processen, die in appel zyn gekomen.

16 Julij. *Last tot »vernietiging van de secreete zeinen »voor 's Compagnies scheepen en vaartuigen by eenig »onverhoopt ongeval in cas van vyandelyke aanvallen".*

$\frac{19}{30}$ Julij. *Uitloving eener private premie op het ontdekken van de moordenaren van zekeren sergeant.*

Den Raad van justitie deezes casteels voorgedragen hebbende het aan haar agtbare gedaan verzoek door Chrisante Scholtz, weduwe van de op den 10[en] deezer in de Tygers gragt dood en op een deerlyke wyze vermoord gevonden sergeant, Johan Godfried Haupt, dat haar vergunt mogte worden om, ter ontdekking van den daader of daaders van dien gepleegden moord, zodanig, dat dezelve in handen van de justitie konnen en mogen geraaken, uit haar privé beurse een premie te stellen van een honderd ryxd[s] en dat hier van by affixie van biljetten publicatie mogte geschieden; zoo is, tot maintien van de justitie en om, des mogelyk, de daader of daaders van het voorschreven enorm delict op te speuren en eene welverdiende straffe te doen erlangen, goedgevonden en verstaan het verzoek, door Chrisante Scholtz aan den Raad van justitie gedaan en door haar agtbare aan deeze regeering voorgedragen, by deezen te accordeeren en overzulks, ter opwekking van een ider om zyn best te doen tot het ontdekken van die tot nog toe onbekende moordenaar, by een biljet, dat ter gewoone plaatse gepubliceert en, zo in de Nederduitsche, als de gebruikelyke inlandsche taalen g'affigeerd zal worden, te stellen en te beloven een premie van een honderd ryxd[s], ten laste van de suppliante, voor de geene, die den moordenaar of de moordenaars van Johan Godfried Haupt komen te ontdekken en aan te wysen, zodanig, dat zy in handen van de justitie geraaken en van het fait konnen worden overtuigt; met bekentmaking teffens, dat de naam van den aanbrenger, des begeerende, zal worden gesecreteert.

20 Augustus. *Instructie voor den baas van Compagnie's wapen-kamer.*

Om in den aanstaande te beletten, dat met Compagnies schiet- en andere geweren, welke thans in gebruik zyn, zo by de militie, als inzonderheid by de compagnien pennisten,

de marine, burgers, inlanders, Mooren, Chineesen en alle andere, aan wien dezelve in desen tyd tot de exercitien en ter nadere verantwoording zyn verstrekt, niet meer zo onbehoorlyk werd gehandelt, als zedert eenigen tyd heeft plaats gevonden, het zy door onkunde, onverschilligheid of verzuim, en om teffens deeze en andere te verpligten hunne geweeren voor bederf te preserveren en, zo veel mogelyk, in een bruikbare staat te houden om, als het nodig is, te kunnen dienen tot het oogmerk, waar toe dezelve eigentlyk zyn afgegeven, zal den baas van Compagnies wapenkamer en ieder, die het verder aangaat, zig daar omtrent aldus hebben te gedraagen:

Eerstelyk: sullen gene geweren als defect en onbekwaam ter reparatie of verruiling mogen werden gezonden by het hoofd van Compagnies militie, als met een schriftelyk bewys of geloofbaar berigt van den capitain, commandant of het hoofd van de compagnie of het corps, waar onder de geen sorteert, wiens geweer defect of onbekwaam is geraakt, onder een distincte opgave, waar in het defect of de onbruikbaarheid bestaat.

Ten tweeden: zal gemelde baas, wanneer van die geweren een of meer als defect of onbekwaam in Compagnies wapenkamer ter reparatie of verruiling werden te rug gebragt, geene derzelve voor zodanige mogen aannemen, veel min verwisselen, dan na dat die alvorens door kundige militaire officiers, daar toe door den collonel en hoofd van Compagnies militie te committeeren, zullen zyn g'examineerd en onbruikbaar bevonden; en dat die officiers, zo uit de gesteldheid der defecten, als de daar van opgegeven oorzaken, zullen geoordeeld en verklaard hebben, of dezelve daar door in zodanige staat van onbruikbaarheid hebben konnen geraken, dan wel of de daar aan bevonden gebreken hun zyn voorgekomen van die gesteldheid te wezen, dat dezelve alleen aan een onbehoorlyke behandeling, onverschilligheid of verzuim moeten worden toegeschreven, waar van hy vervolgens zal moeten formeeren en maandelyks aan den heer Gouverneur en Directeur Generaal overgeven een accuraat en distinct schriftelyk rapport, met bekendstelling van de namen der officiers, door wien die examinatie en ver-

klaaring is geschied, en van de compagnien of corpsen, onder welke die geweren gehooren, ten einde die geweren, wanneer geheel onkwaam zyn, aan de Compagnie te kunnen doen vergoeden en in die gevallen tegen bekwaame te verwisselen of anders de daar aan nodige reparatie te doen betalen door de zulke, door welkers verzuim of moedwilligheid die slegte gesteldheid is veroorzaakt; dog zoo die defecten gering geoordeelt en bevonden worden door toeval of ongeluk te zyn te weeg gebragt, zal men met de verklaaring kunnen volstaan.

Ten derden: zal de baas de geweren, voor welke, na de de voorschreve examinatie, andere werden afgegeven, niet na eigen goedvinden geheel onbekwaam en irreparabel mogen keuren, maar gehouden zyn daar in te volgen het oordeel van zodanige militaire officieren, als tot derzelver bezigtiging zullen worden gecommitteerd en die gehouden zullen zyn daar van mede aan den heer Gouverneur Generaal schriftelyk rapport te doen, onverminderd dat hy by zyn maandelyks berigt daar van ook melding zal moeten maken om daar op, indien geheel onbekwaam gekeurt mogte worden, de dispositie der regeering af te wagten.

Ten vierden: werd meermelde baas nog gelast alle, de invoegen voormeld reparabel gekeurde geweren, zo veel met de presente ambagtslieden zal kunnen geschieden, ten spoedigsten van de daar aan bevondene gebreken te herstellen en weder bruikbaar te maaken en telkens by zyn maandelyks berigt te noteren, hoe veel 'er nog ter reparatie overblyven.

Ten vyfden: werden de capitains, commandanten of hoofden der compagnien of corpsen, aan dewelke Compagnies geweeren afgegeven zyn en die ter hunner verantwoording blyven, gerecommandeert om de geene, die onder hun bescheiden zyn en de geweeren gebruiken, van de voormelde schikkingen omtrent de defect en onbekwaam geraakte geweeren behoorlyke kennisse te geeven en waarschouwen om hunne geweeren in goede ordre te houden, om niet te vervallen in de gestelde boete; zullende ten dien einde aan ieder, die het aangaat, een copia dezes werden afgegeven.

23 Augustus. *Voorschriften nopens de aanneming, afbetaling en verzending van inlandsche militairen.*

Door het opperhoofd van het generale soldy comptoir te kennen gegeeven zynde deszelfs bezwarenisse over het aanneemen, afbetaalen en verzenden sedert eenige tyd van inlandsche militairen buiten zyne bemoeienisse, met verzoek om geinformeert te mogen worden, of de indiervoegen bereets verzondene en die, welke nader te volgen stonden, even als de Mardykers hier ter hoofdplaatse geconsidereert en gevolgelyk, zonder hen by de inlandsch militaire soldy boeken in te neemen, maandelyks uit cassa betaald moeten worden, en in dien gevalle de Ceilonsche ministers aan te schryven alle, die op sodanig een voet aangenomen en verzonden zyn of in der tyd verder by hun zullen aankomen, telkens onder ultimo van ieder maand direct af te betaalen en niet meer by de schuldboeken bekent te stellen; zo is goedgevonden en verstaan tot narigt van het gemelt opperhoofd by deezen te verklaaren, dat de aanneeming, afbetaaling en verzending der gedagte inlandsche militairen tot nader order deezer regeering geschiet buiten eenige bemoeienisse der soldy bediendens; en, op zyne nadere voordragt, niet alleen de Ceylonsche, maar alle de ministers en bediendens van Compagnies comptoiren in Indie circulair te gelasten, de inlandsche militairen, die sedert anno 1777 hier in dienst zyn aangenoomen en naar elders verzonden of in het vervolg op dien voet nog aangenoomen en verzonden zullen worden, maandelyks uit kasse te betaalen, zonder dezelve by de soldy reekeningen aparte rekening te geeven.

$\frac{3}{6}$ September. *Bekendmaking, dat de Regering geld zoude aannemen, zoowel voor accptatiën naar Nederland, als op obligatiën.*

Met de meeste attentie gedelibereert en al aanstonds in serieuse aanmerking genomen zynde, dat, nadien den voorraat van contanten met het geen aan winsten, inkomsten en op

assignatien ontvangen staat te worden, volgens het berigt van de casteels opperkooplieden en den groot cassier, niet kan toereyken tot goedmaking der uitgaven en voldoening der eisschen van zommige buiten comptoiren in den tyd van zeven maanden, en men gansch geen hoope, veel min eenige gegronde verwagting heeft op den ontvangst eener aanzienelyk montant uit Nederland, men mits dien wel verpligt is op nieuw recours te neemen tot het accepteeren van geld op. assignatien naar Nederland, dan wel tot het negotieeren op interest of tot beide, om te beproeven, of door deeze middelen nog eenige aanmerkelyke sommen van de ingezetenen op eene omzigtige wyze, zonder de colonie eensklaps van te veel roulleerende, courante muntspecien te ontbloten en de gevolgen te prevenieeren, die daar uit anders zouden konnen ontstaan, te bemagtigen zullen zyn.

Dan, daar by teffens aandagtelyk overwogen weezende, dat, hoe zeer deeze regeering vieriglyk wenscht om te mogen beantwoorden aan de betuigde verwagting der heeren Majores, dat de negotiatien tegen een matigen interest en het trekken der assignatien op den geintroduceerden voet of tegen een remboursement van zeventig stuivers de ducaton zoude geschieden, zulks nogtans in de presente tyds gesteldheid volstrekt ondoenelyk en men, in tegendeel, om zig eenigzints met de hoop van een goed reussit te mogen vleien wel genoodzaakt is zig, hoe ongaarne ook, na de tyd te schikken, zonder door een scrupuleuse voor- en omzigtigheid van eenig meerder of minder nadeel zig te laaten afschrikken, maar, ter contrarie, het geld te neemen op zodanig een voet, als men het best kan krygen, en de gemeente, ter bereiking van het in deezen bedoeld oogmerk, zulke favorabele conditien aan te bieden, die het belang en de genegentheid saamen werkzaam konnen maken om de maatschappy en haar Edelens verlegentheid naar vermogen te assisteeren, te meer veele lieden reets afkeerig zyn geworden om geld in Compagnies kassa te brengen ter zaake van het bekomen narigt, dat de assignatien van anno 1780/1 niet waaren betaalt; zo is, na rype deliberatie over dit aangelegen onderwerp, goedgevonden en verstaan, boven en behalven de in het

voorleden en dit jaar op assignatien aangenomen 32 tonnen gouds, nog sestien tonnen in Compagnies kasse te accepteeren, namelyk tien tonnen op assignatien naar Nederland en ses tonnen op obligatien, tegen betaaling van interest, op de volgende conditien en voorwaarden:

1° dat, ter voltallig making deezer sommen, in Compagnies kassen zullen worden ontvangen, niet alleen contanten, maar ook bankbrieven, als meede ongemunt goud en zilver, het goud tegen 20½ rd^s en het zilver tegen 65 stuivers de reaal fyn;

2° dat van de gelden, die de Compagnie op interest negotieert, zal worden betaalt ses procento renten in het jaar en voor die, welke particulieren inclineeren ter remitteering naar Nederland te tellen, zullen worden afgegeeven drie eensluydende assignatien op de hoog Edele heeren Zeventienen om betaalt te worden tegen 72 stuivers de ducaton of met 7⁹/₁₃ procento rabat, agtien maanden na de dagtekening der assignatien; dan wel, ingevalle de betaaling hunne Edele hoog agtbare op dien bepaalden tyd niet mogt convenieeren, na hoogstderzelver goedvinden drie à vier jaaren te blyven voortlopen tegen den interest van vier procento 's jaars;

3° dat voor de penningen, die ter overmaking naar Nederland in kasse worden gebragt, ook verleend zullen worden assignatien om, vier jaaren na derzelver dagteekening, door hoogstgemelde hunne Edele hoog agtbaren in Nederland gerembourseert te worden met geld om geld of de nieuwe gecartelde ducaton met ƒ 4 Hollandsch courant, zonder eenige interest tot dien tyd toe; en

4° dat de telling zal moeten geschieden in drie termynen, te weeten: het eerste tegen ultimo October eerstkomende, het tweede tegen ultimo December daar aan en het laatste tegen ultimo February des aanstaande jaars.

Wyders is besloten de gemeente door affixie van biljetten van dit besluit te adverteeren en daar by te voegen, dat de personen, die inclineeren op deeze voorwaarden geld in Compagnies kassa over te brengen, ten comptoire van den heer

Directeur Generaal zullen moeten opgeeven, hoe veel een iegelyk genegen is, het zy op assignatien, dan wel op obligatien, te tellen, en vervolgens de penningen tegen het uiteinde van ieder termyn op ordonnancie van welgemelde zyn Edele in kasse brengen om de interessen der op renten gefourneerde capitalen, na den inhoud der obligatien, die daar van zullen worden verleent, met primo van de naastvolgende maand te konnen laaten ingaan en voor de ter remitteering gestelde sommen de assignatien ten spoedigsten te doen opmaken.

Om al verder de bemagtiging voor een gedeelte van het benodigde fonds voor de Fransen des te meer te faciliteeren, is ook goedgevonden en verstaan de eisschen van contanten voor de respective buiten comptoiren met een derde minder dan de gepetitioneerde sommen te voldoen en de ministers en bediendens te qualificeeren dat derde gedeelte, voor zo verre zy het zelve absolut nodig mogten hebben, te negotieeren, het zy tegen de voorwaarts bepaalde intrest van ses procento in het jaar of op wissel, zonder agio, om hier geconverteert te worden in assignatien naar Nederland op den voorschreven voet.

En vermits men, by een gewenscht succes van alle deeze beraamde schikkingen, min of meer verzekert meent te mogen zyn, dat in de maand November of uiterlyk in January of February aanstaande ses tonnen gouds voor de Fransen uit de Bataviaschen voorraat gemist zullen konnen worden, zo is goedgevonden en verstaan den heer Raad ordinair, Falck, nevens de leeden van het geheim committé te Colombo daar van kennisse te geven, op dat de Fransen occagie mogen hebben de nodige scheepen, waar meede die contanten veilig zullen kunnen worden overgevoert, tegen de voorzegde tyd ter afhaal van het geld herwaarts te zenden.

Zie ook 5/15 November 1782.

8 September. *Vermindering der verstrekkingen aan schrijfpapier met een vierde gedeelte.*

Om in den presenten, duuren tyd de maatschappy zo min

mogelyk te bezwaaren met de kostbaare inkoopen van schryff papier, waar van men, als voor lange aan dat articul gebrek gehad hebbende, zig al meer dan eens tegen de minst te bedingene, schoon op zig zelfs excessive prysen by particulieren heeft moeten voorzien, is goedgevonden en verstaan de ordinaire verstrekkingen tot gebruik op de respective schryfcomptoiren ter deezer hoofdplaatse met een vierde te verminderen, alzo men ondersteld, dat, by een zuinig overleg, drie vierde van het geheel toereykende zullen zyn om het werk eenen onverhinderde voortgang te doen houden; dan, gemerkt tot deeze gereduceerde verstrekking ook geen voorraat aan handen is, zo wierd beslooten den heer Directeur Generaal te verzoeken en te qualificeeren de daar toe benodigde quantiteid, wanneer te bekomen zal zyn, tegen de civielste prysen by particulieren te laaten inkoopen.

Deze vermindering is den 8en September 1783 voor het eerste semester van het boekjaar 1783/4 gehandhaafd.

13 September. *Regeling van de emolumenten van curatoren ad lites.*

Is goedgevonden en verstaan voor het vervolg tot een permanente order te statueeren, dat de curatoren ad lites, zoo hier ter hoofdplaatse, als op de respective buiten comptoiren, voortaan ten laste der boedels van Compagnies afgestorven dienaaren, welke onder hunne administratie komen zullen, mogen opbrengen het volgende, als:

voor den curator ad lites:

de aan deselven by resolutie dezer tafel van den 20en Maart 1766 (1) toegelegde vyf procento salaris uit alle procedidos der door hem verkogt wordende, losse goederen en 2 1/2 procento van gelden, die hy blotelyk, het zy van de sequesters of van de schippers en boekhouders der scheepen ontvangt, als ook even

(1) Deel VIII, bladz. 112.

zoo veel van de contanten en inkomende, batelyke, uitstaande schulden, die in de boedels gevonden worden, welke hy in Compagnies kasse overbrengen en verantwoorden moet;

wyders, in gelykstelling met den secretaris van Weesmeesteren, drie procento uit den verkoop der vaste goederen ten laste der kopers, in stede van de tot dus verre, op fundament van bovengemelde resolutie, genotene 2 ½ procento ten laste der boedels;

een ryxd^r op ieder boedel reekening voor tafel, zeil en gomslag en zoo veel zy zullen bekostigen voor dagelykse coely loonen; onder deze restrictie nogtans, dat zy uit dit hun salaris een iegelyk aan zyn afslager tot een vast bestaan zullen moeten afgeven een hondert ryxd^s, soo verre Batavia betreft, en op de buiten comptoiren na rato der inkomsten en de billykheid;

voor de gecommitteerdens, die by het inventariseeren en vendiceeren der goederen assisteeren:

een procento uit het zuiver rendement der losse en ½ procento uit dat der vaste goederen;

en voor de klerken:

een ryxd^r voor ieder vel van de inventarissen, mits schryvende 24 regels en zonder onnodige extensie op elke zyde.

En zal extract deezes, zoo wel aan den curator ad lites ter deezer hoofdplaatse ter hand gesteld, als circulair verzonden worden aan de ministers en bediendens op de respective comptoiren van de Compagnie in Indie, ter afgave, een ieder in den haren, aan de curatoren ad lites, ten einde zig daar na in den aanstaande te gedraagen.

13/20 September. *Vergunning voor particulieren tot het laten aanmaken in Comp^e munt van gouden en zilveren ropijen. — Verbod tegen den uitvoer van goud en zilver van Batavia.*

Te meermalen by wegen van discours en nu onlangs ter sittinge van den 3^en deezer, by geleegenheid, dat besloten wierd,

niet alleen contanten, maar ook bankbrieven en ongemunt goud en zilver van particulieren op assignatien naar Nederland en op interest in Comp[s] kassa te accepteeren, nader gesprooken zynde over de genoegsaam volstrekte noodzakelykheid om ter vervulling, zoo veel mogelyk, van het langs hoe meer toeneemend gebrek aan courante muntspecien weder te moeten overgaan tot het laten munten van goude en zilvere ropyen; dog de deliberatie op dat poinct, ter zaake van de daar tegen leggende interdictive order der heeren Majores, tot nog toe geen voortgang genomen hebbende, maar egter sedert eenigen tyd andermaal by de heeren Raaden, ieder in het bysonder, aandagtelyk geresumeerd wezende de over dat sujet handelende papieren, en met betrekking tot dat onderwerp door den heer Gouverneur Generaal thans aan de vergadering in bedenking gegeeven wordende, of men, om niets onbezogt te laten, wat eenigzints kan dienen ter voorkoming van de zoo zeer gedugte verlegenheid aan geld in de colonie, de gemeente niet zoude konnen en behooren permissie te verleenen tot het laten slaan van goude en zilvere ropyen op denzelven voet, als zulks is toegestaan by de resolutien dezer tafel van den 6[en] November 1764 en 29[en] October 1765, in hope en vertrouwen, dat de heeren Majores zig zodanig een besluit, uit hoofde van de tegenwoordige omstandigheid van tyd en zaaken, zullen gelieven te laten welgevallen, en wel inzonderheid, om dat men geen vooruitzigt heeft van uit Nederland voor eerst met een aanzienelyke som aan contante penningen te zullen gerieft worden en het dus, zonder buitengewone wegen en middelen in te slaan en by de hand te neemen, na het zig voor als nog laat aanzien, niet doenlyk zal zyn de Fransen meerder geld op Ceilon te fourneeren, als bereeds successive derwaards en aan den bevelhebber over de Fransche vloot naar de West van Indie is afgezonden, alzoo tot heden niemand zig heeft aangegeeven genegen te zyn eenige sommen op assignatien of interest in Compagnies kasse te tellen; dan wel, of de heeren Raaden raadsaamer zouden oordeelen daar van, onaangezien de hooge nood, waar in men zig bevind, en de dagelyks meer en

meer blykende schaarsheid van gemunte specien onder de gemeente, af te zien, vermits de heeren Majores by hunner Edele hoog agtbare veel gerespecteerde missive van den 7en October 1769 deeze regeering het slaan van eenige goude, zilvere of kopere muntspecien voor het vervolg finaal hebben verboden; zoo is, daar op gedelibereerd zynde, goedgevonden en verstaan, alvoorens een finaal besluit desweegen te neemen, eerst een preuve te neemen, of en in hoe verre het munten van geld in de presente duurte van het goud en zilver zoude willen opneemen; mitsgaders om daar van geinformeerd te worden, de gemeente door publicatie en affixie van biljetten te adverteeren, dat een iegelyk, die inclineerd onder betaaling van de in anno 1764 en 1765 bepaalde geregtigheid enkelde, dubbelde en twee dubbelde goude, als ook enkelde zilvere ropyen te laten munten, — de goude enkelde op de zwaarte van zeven, de dubbelde op veertien en de twee dubbelde op agt en twintig stuivers en het alloi van tien penningen, om vervolgens gangbaar te zyn:

de enkelde goude ropy voor twintig schellingen of twee en een halve ryxds;

de dubbelde voor vyf ryxds;

de twee dubbelde voor tien ryxds;

en de zilvere ropy voor dertig stuivers, — voor medio der eerst komende maand October ten comptoire van den heer Directeur Generaal zal moeten opgeeven, hoe groot de parthyen goud en zilver zyn, die hy wil laten vermunten; en dat by de instructie voor de munts bediendens, die verstaan wierd intusschen te laten ontwerpen en, mutatis mutandis, te schikken na die van anno 1764 en 1765, nader aanwysinge zal worden gedaan van de precautien, welke ter getrouwe behandeling der muntery zullen worden in agt genomen.

Terwyl op de propositie van den heer Gouverneur Generaal en om het weinige geld met het goud en zilver, dat onder particulieren berust, zoo veel immers doenelyk, in de colonie te houden, ook is goedgevonden en verstaan den uitvoer van goud en zilver van deze hoofdplaatse, het zy gemunt of ongemunt,

met uitzondering alleen van de courante muntspecien, die de Amboinasche, Bandasche en Ternaatsche burgers en ingezetenen hier aanbrengen om tot den inkoop van ryst naar Java te vervoeren, tot nader order by het voorschreven biljet te verbieden, sub poene van confiscatie, de helft voor de Compagnie en de helft voor den officier, die de calange zal doen, waar uit hy zal gehouden zyn den aanhaler te contenteeren, en de respective officieren van justitie, nevens den sabandhaar, serieus te gelasten tegen de contraventeurs dezer interdictie te vigileeren en het goud en zilver, dat men mogt tragten uit te voeren, aan te halen.

Zie ook $\frac{\text{30 Januarij}}{\text{3 Februarij}}$ 1784 en 2 October 1795.

$\frac{13}{20}$ September. *Uitschrijving van een algemeenen bede-, boet- en dank-dag.*

24 September. *Instructie voor den muntmeester.*

Behoudens onbeduidende wijzigingen van den stijl is deze instructie met de daarbij behoorende eed-formulieren gelijk aan die van 8 November 1765. Terwijl in deze laatste slechts van goud sprake is, komt in de actueele telkens goud en zilver voor. Overigens bevatten de navolgende artikelen eenige veranderingen.

Art. 1. Alle de Javasche goude en zilveren ropyen zullen moeten geslagen worden onder de directie en het opzigt, ook ter verantwoording van den muntmeester, op het gewigt en gehalte, dat daar toe is gestelt, te weeten: de enkelde, dubbelde en twee dubbelde goude ropyen op het gewigt van zeeven, veertien en agt en twintig stuivers respective ider en het gehalte van negentien caraaten, mitsgaders de zilvere ropyen op het gewigt van drie en twintig stuivers en het gehalte van tien penningen, met den stempel, voor heen geintroduceert voor de Javasche zilvere ropyen, en alle gekartelt.

Art. 2. Om verzekert te zyn van de egtheid van de geslagen specien zal den essaieur van ieder parthy goud en zilver, die geprepareert is voor de munt, moeten uitkappen een

stukje ter zwaarte van $^1/_8$ reaal, dat voorts essaieeren en, na gedaane proefneeming en bevinding, dat het zelve het bepaalt gehalte inhoud, de essai stukjes moeten te rug geeven aan den muntmeester, mitsgaders, na dat de parthy of parthyen zullen weezen afgemunt, een ropy uit elke massa moeten neemen en daar van, ten overstaan van een der casteels opperkooplieden, ook afkappen een quart gedeelte om het essai daarop de novo te trekken, ten einde, na bevinding, dat de geslagen munt negentien caraaten fyn het goud en tien penningen het zilver inhoud, aan den eigenaar of de eigenaars afgelangt te konnen worden; moetende den essaieur de helft van de laatst gemelde vierde gedeeltens, welke tot de proeven gediend hebben, of wel de cornetten aan den muntmeester te rug geeven en de wederhelft met het essai briefje aan den heer Directeur-Generaal of den eersten opperkoopman van het casteel ter hand stellen, om in de groote geldkamer bewaart te worden.

Art. 5. De muntmeester zal moeten zorge dragen, dat, indien eenig goud of zilver boven het bepaalt alloi, waar van het geld geslagen moet worden, in de munt gebragt wordt, het zelve met zilver of koper geallieert worde, om die parthy, gelyk alle andere, te brengen op het gehalte van negentien caraaten het goud en tien penningen het zilver; en dat daar en tegen al het minder bevonden wordende goud en zilver door toezets verhoogt worde tot het geordonneerde gehalte, dat de specien hebben moeten, blyvende het geene, dat tot het formeeren van voornoemde gehaltens vereischt word, of wel de toezetsen ten laste van de inbrengers, van dewelke den muntmeester by de afgave der gemunte specien voldoening zal moeten vragen.

Art. 6. De muntmeester zal, ter goedmakinge van alle ongelden en lasten, die tot het smelten, essaieeren en munten van het munt-materiaal zullen moeten gedragen worden, als mede voor zyne moeite genieten twee ten honderd op het goud en vier ten honderd op het zilver, ten lasten van den inbrenger, waar van hy zal hebben één en een half procento op het goud en drie procento op het zilver, zullende het

resteerende of één half procento van het goud en één procento van het zilver in gelyke deelen genoten worden door den essaieur en adjunct of, by ontstentenis van den laatsten, door den essaieur en boekhouder, die ook, nevens den muntmeester, responsabel zullen zyn voor het ingebragt wordende goud en zilver.

24 September. *Last op de buiten-kantoren geene goederen van vijanden, in schepen van neutrale mogendheden geladen, aan te halen, noch zulke kielen uit dien hoofde met arresten te bemoeijelijken.*

Regel moest zijn: »vry schip, vry goed", tenzij de goederen bij tractaat voor contrabande waren verklaard.

1 October. *Verdeeling van buitgelden.*

Als rigtsnoer ter zake werd naar alle kantoren verzonden een afschrift van de navolgende verdeeling, gemaakt van de buitgelden, voortgesproten uit het veroveren van een Engelsch schip by Riouw:

dat de gansche buit had bedragen......	rd^s 246408 : 11 : 8
of na aftrek der verschotten en ongelden, gedaan en gevallen................	» 778 : 11 : 8
	rd^s 245620 : — : —
En dat daar van competeerd:	
aan het gemeene land voor $^1/_5$........	» 49124 : — : —
zyne doorlugtige Hoogheid, den heere Prince van Orange en Nassauw, etc., etc., etc., voor $^1/_{20}$..........................	» 8187 : 16 : —
de deks onder officieren en het gemeen voor $^1/_{16}$ uit het restant............	» 11769 : 14 : —
Uit het resteerend bedragen:	
aan de Compagnie voor $^1/_3$...........	» 58846 : 22 : —
de schipper van het schip, Mars, en de gezagvoerder van de bark, de Geertruida	
Transporteere....	rd^s 373546 : 52 : —

Per transport....	rd^s	473556 : 52 : —
Susanna, en de sloep, Ciceroa, te zamen voor $^1/_3$, ook....................	»	58846 : 22 : —
En van het montant, 't geen dan nog overblyft:		
aan de fiscaal te Malacca voor $^1/_4$......	»	14711 : 29 : —
drie militaire officieren voor $^1/_8$........	»	7355 : 39 : —
den opperstuurman van het schip, Mars, voor $^1/_8$..........................	»	7355 : 39 : —
de opperchirurgyn voor $^1/_8$...........	»	7355 : 39 : —
de stuurlieden voor $^1/_8$................	»	7355 : 39 : —
de ondermeesters voor $^1/_8$............	»	7355 : 39 : —
de deks onder officieren en het gemeen, in stede van een by het reglement bekend staande krankbezoeker, die niet by het prys maken van het schip, The Bethsey, is geweest, nog...........	»	7355 : 40 : —
uitmakende, als boven.....	rd^s	245620 : — : —

7 October. *Verpachting van de Duizend-eilanden.*

De voorwaarden lagen voor belanghebbenden ter inzage op de secretarie van Schepenen.

8 October. *Bepaling, dat slavinnen, bij welke hare Christen lijfheeren kinderen hadden verwekt, na het overlijden dier lijfheeren — onverschillig of die kinderen al dan niet nog in leven waren, — geëmancipeerd moesten worden, al ware de boedel insolvent.*

Deze bepaling is eene interpretatie van het vastgestelde op 17 Januarij 1772.

$\frac{5}{15}$ November. *Nadere voorschriften nopens het aanmaken van gouden en zilveren ropijen.*

Door den heer Gouverneur Generaal is ter vergadering gecom-

municeert, dat het munten van goude en zilvere ropyen, waar toe by resolutie deezer tafel van den 13[en] en biljet van den 20[en] der gepasseerde maand September aan particulieren permissie is verleent, niet scheen te zullen opneemen, alzo zig tot nog toe niemand ten comptoire van den heer Directeur Generaal had geaddresseert, die van voorneemen is goud of zilver in de munt te brengen, en zulks, zo zyn Edele was geinformeerd, voor een gedeelte meest worden toegeschreeven, eensdeels aan het geordonneerde, dat een igelyk, die goude of zilvere ropyen wil laten munten, alvoorens moet opgeeven, hoe groot de parthyen zyn, die hy meent te laaten munten, wyl niemand tot het doen van zodanige opgave genegen schynt te zyn, en ten andere aan de hooge bepaling van het gehalte der goude ropyen; want dat 100 realen goud en 20 karaaten voor de geene, die het willen laaten vermunten, na aftrek van de munts geregtigheid, maar afwerpen 329 4/7 dubbelde ropyen, uitmakende . . . . rd[s] 1645 : 34 : —

en dat, wanneer de eigenaars van het goud de honderd reaalen daar en tegen ongemunt in Compagnies kasse brengen, hun dan voor dezelve, gerekent tegen 19 1/2 rd[s] het reaal fyn, te goed worden gedaan . . . . » 1708 : 16 : —

of meerder dan het vermunten geeft . . . . . rd[s] 62 : 30 : —

Waar op gedelibereerd zynde, zo is, tot wegneming van deeze inconvenienten, goedgevonden en verstaan de munt voor particulieren als nu finaal open te stellen en aan een ider vryheid te geeven zyn goud en zilver, dat hy wil laaten vermunten, direct naar de munt te brengen, zonder verpligt te zyn alvoorens ten comptoire van den heer Directeur Generaal op te geeven, hoe groot de partyen zyn, die een igelyk wil laaten vermunten, welke opgave wierd verstaan te excuseeren en in het by resolutie van den 13[en] September bepaald gehalte der goude ropyen deeze verandering te maaken, dat dezelve zullen geslagen worden en moeten inhouden het alloi van negentien in steede van twintig karaaten.

De Regering zelve liet al dadelyk alle by haar aanwezige gouden en zilveren baren tot ropijen vermunten, ter waarde van ƒ 19,457 : 15 : 8 aan goud en ƒ 208,673 : 2 : 8 aan zilver. Bovendien liet zij op 8 November 1782 gouden geschenkgoederen, achtereenvolgens van Javaansche hoofden gekregen tot eene zwaarte van ruim 203 realen, versmelten en tot ropyen vermunten.

5/15 November. *Nadere voorschriften nopens assignatien op Nederland.*

Gedelibereert en in ernstige overweging genomen zynde, dat, nadien de middelen en maatregulen, welke men tot hier toe heeft beraamt om te beproeven, of mogelyk zoude zyn eenige aanmerkelyke sommen gelds voor de Compagnie, het zy ter remitteering op assignatie naar Nederland of op obligatien tegen ses procento interest 's jaars, van de ingezetenen te bemagtigen, tot nog toe vrugteloos zyn uitgevallen en men zig dus, tot leetweesen deeser regeering, in de onaangenaame noodzakelykheid bevond om, ter bekoming van het absolut benodigde geld, meer voordeel en avantage aan te bieden, dan voor als nog is gedaan; zo wierd eenparig geoordeelt het eenigste en laatste, dat van dienst en nut zoude konnen zyn, te weezen het verleenen van assignatien op de heeren Majores om geld tegen geld betaald te werden, ten einde een ieder des te sterker aan te spooren en te beweegen zyne contanten in Compagnies kasse te tellen; en is dierhalven goedgevonden en verstaan ook van dit extreem middel, hoe nadeelig het op zig zelfs diend te worden geconsidereert, meede gebruik te maaken, mitsgaders de gemeente door affixie van biljetten meede te animeeren tot het tellen van geld in Compagnies kasse op assignatie naar Nederland, op de volgende conditien en voorwaarden:

dat voor de sommen, die een ygelyk genegen is te tellen, verleent zullen worden drievoudige assignatien op de hoog Edele heeren Seventienen om betaald te werden met geld om geld, namelyk de Indische ryxdaalder met ƒ 2 : 8 of de nieuwe gecartelde ducaton met ƒ 4 Hollandsch courant, agtien maanden na de dagteekening der assignatien, die, direct na de telling

in kasse, ten spoedigsten opgemaakt en aan de houders afgegeeven zullen worden.

Hier na door zyn Edelheid, den heere Gouverneur Generaal, uit een waare sugt en welmenende iever voor de belangens der maatschappy, aangeboden wordende haar Edelens te assisteeren met *f* 50000, Indiasch geld, om daar voor te erlangen assignatien op de heeren Majores, zonder bepaling, tegen hoe veel de ducaton in Nederland zal worden gerembourseert, 't geen zyn Edelheid verklaarde aan het welbehagen en de genereusiteid der heeren Majores over te laten, en den heer Raad extra-ordinair, van der Burgh, desgelyks met een gelyk welmeenend inzigt te gelyk aanpresenteerende op dien voet *f* 100000 Indisch in Comp[s] kasse te tellen; zo is goedgevonden en verstaan die beide sommen of te samen *f* 150000 Indisch geld in Compagnies kasse te accepteren om daar voor assignatien te verleenen op de door hun Edelens aangeboden voet en dus aan de genereusiteid der hoog Edele heeren XVII[nen] over te laten en daar op betaling te doen, wanneer het haar Edele hoog achtbare convenieert en sulks tegen zodanige coers, als hoogst dezelve zullen goedvinden, mitsgaders daar van by deezen notitie te houden; en, vermits men vermeent met eenige grond van zekerheid te mogen vaststellen, dat onder de gegoede personen, hier ter hoofdplaatse woonagtig, wel sommige zullen werden gevonden, die inclineeren de Compagnie op de eigenste voorwaarden als zyn Edelheid en den Raad extra-ordinair, van der Burgh, met contanten by te staan, zo is goedgevonden en verstaan een ieder daar toe by het voorschreeven biljet ook te animeeren, onder verzeekering, dat deeze regeering daar in gaarne zal erkennen de loffelyke pogingen en patriottische geneigtheid der ingezetenen om de maatschappy in haar Edelens presente nood en gebrek aan geld te ondersteunen.

$\frac{15 \text{ November}}{2 \text{ December}}$. *Maatregelen ter bevordering van orde en rust in de Bataviasche ommelanden.*

Scheepenen deezer stede hebben:

1° vertoont en te kennen gegeeven, dat, niettegenstaande de van tyd tot tyd g'emaneerde gestrenge wetten tot tegengang van het afzetten, moorden en roven langs 's Heeren wegen en de tot stuiting van dat verderfelyk quaat gestelde orders, laatst gerenoveert en geamplieert by placcaat van den $\frac{3 \text{ October}}{15 \text{ December}}$ 1780, die euveldaden des onaangesien in de stads omme- en bovenlanden thans weder menigvuldig wierden gepleegt, zonder dat de pogingen, ter ontdekking en apprehensie van de daders tot hier toe aangewent, van effect waaren geweest; en dat, ofschoon de moordenaars, als ook de plaatsen, alwaar zy zig ophouden, al bekent raaken, het nogtans den Drossaard steeds ondoenlyk valt dezelve in handen te krygen, vermits de mandadoors en hoofden der landen en campongs niet alleen, maar ook de capitains, onder dewelke zy sorteeren, ongenegen zyn het nodige onderzoek te doen, zig van de quaatdoenders onwetende houden en, wanneer zy gelast worden de verdagte personen aan den Drossaard over te leveren, hunne orders dan zodanig geven, dat de boosdoenders gewaarschouwt worden en tyd genoeg bekomen om zig te absenteeren; mitsgaders daar by nog accedeert de moeyelykheid om getuigenis der waarheid van den inlander in te winnen, 't geen den Drossaard vermeent, dat niet zo zeer aan den gemeenen man toegeschreven zoude moeten worden, als wel aan de hoofden, die hy sustineert, dat hunne onderhoorigen door dreigementen afschrikken om de waarheid aan den dag te brengen; en
2° verzogt, dat het deeze regeering mogte behagen het voorschreeven placcaat van den 15^en^ December 1780 met eenige articulen te amplieeren.

Waar op gedelibereerd en in overweeging genomen zynde de hooge aangeleegendheid om tegens dat quaat te voorsien en naar uitterste vermogen te zorgen, dat de geene, die zig aan moorden, roveryen en andere diergelyke euveldaaden schuldig maaken, in handen der justitie komen te geraaken, ten einde hun loon naar werken te konnen doen erlangen; zo is, tot wegneeming der impedimenten en om de goede op- en ingezetenen

deezer hoofdplaatse, zo in hunne huisen, als op de wegen, velden en landeryen, tegen allen overlast en molesten, zo veel immers doenelyk zy, te beveyligen, goedgevonden en verstaan het placcaat van den 15[en] December 1780, nevens alle andere, in vigeur zynde wetten en ordonnancien, strekkende tot het tegen gaan en beletten van het moorden en roven op 's Heeren wegen en het spolieren der huisen in de stads omme- en bovenlanden, niet alleen te renoveeren, maar ook, tot ampliatie van de daar by vervatte orders, by een nader placcaat, dat ter gewoner plaatsen gepubliceert en, behalven in het Nederduitsch, ook in de Javaansche en Maleidsche taalen geaffigeert zal worden, insonderheyd aan de buyten posten en op alle markten off passers in de bovenlanden, op nieuw te ordonneeren en statueeren:

Eerstelyk: dat de hoofden en mandadoors der landeryen en campongs gehouden en verpligt zullen zyn steeds nauwkeurig onderzoek te doen naar alle moorden, roveryen en andere brutaliteiten, die op de hun toebehoorende of onder hun gezag staande campongs worden gepleegt, en daar van direct, na dat dezelve voorgevallen of zy daar van geinformeert zullen weesen, kennisse te geeven, zo aan de respective eigenaars der landeryen en den gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander, als inzonderheid en wel principaal aan den Drossaard der Bataviasche ommelanden; voorts alle mogelyk ondersoek te doen naar de daders en alle middelen in het werk te stellen om die quaatdoenders te apprehendeeren, ter overleevering aan de justitie; onder bedreiging, dat de mandadoors of andere hoofden der landeryen en campongs, wanneer hun beweezen kan worden, dat zy in de uytvoering deezer order nalatig geweest of ontrouw te werk gegaan zyn, voor de eerste maal agt dagen te water en ryst gezet en voor de tweede maal in de ketting geklonken, mitsgaders voor een bepaalde tyd van hier verbannen zullen worden, naar exigentie van zaaken.

Ten tweeden: dat de hoofden en mandadoors der landeryen, zo mede de commandanten, onder wiens campong iemand is bescheyden, die door de justitie word gerequireerd, zodanige

personen zullen moeten besorgen en, zulks niet doende, daar van wettige en voldoende redenen geeven, of dat zij by het tegendeel deswegen aansprekelyk zullen blyven; en

Ten derden: de respective eigenaars der landeryen aan te maanen en te recommandeeren de justitie in het opspeuren en laaten opvatten van moordenaars en andere quaatdoenders de behulpzame hand te bieden en alle suspecte personen, die bekent zyn en van moorden, roveryen, dan wel andere euveldaden verdagt gehouden, dog niet overtuigt konnen worden, aan den Drossaard der Bataviasche ommelanden over te geeven met een getekend declaratoir, behelzende, onder presentatie van eede, de redenen van de waarschynelykheid hunner suspitie, ten einde daar op door het collegie van Scheepenen na billykheid gedisponeerd te worden; onder deeze restrictie egter, dat, ingevalle de aangeklaagde niet overtuigt en ook niet onschuldig kan worden gehouden, Scheepenen dan ter deezer vergadering zullen moeten voordragen hem na elders te verzenden, met overlating van de dispositie daar omtrend aan het goedvinden deezer regeering.

Zie ook 27 Januarij 1789.

22 November. *Bepaling, dat de Gouverneur-Generaal belasting moest betalen voor de overname van het landgoed Buitenzorg.*

Naar aanleiding van het in Indië beslotene op 29 September 1780 schreven Heeren XVII^nen bij missive van 22 November 1782:

Wy moeten onse bevreemding betuygen over het versoek van den heer Gouverneur Generaal om van de betaling der lasten, welke op het overneemen van het landgoed Buytenzorg liepen en bedroegen: voor 's Heeren geregtigheid rd^s 2075, voor de cas van Heemraaden rd^s 1037 1/2 en voor de koopbrief rd^s 12 1/2 of te zaamen rd^s 3125, te weesen bevryd, zo wel als over Uwe resolutie om zulks op onse approbatie toe te staan. Die goedkeuring kunnen wy in deesen echter niet verleenen, omdat aan ons daar toe geene genoegsaame gronden zyn voorge-

koomen. Want dat UEdele dat land considereeren als yets, dat strecken moet om den regeerenden heer Gouverneur Generaal door de revenuen daar van eenig meerder inkoomen te bezorgen, is juyst, naar onse manier van denken, een bewys, dat die revenuen van dat aanbelang moeten zyn, dat een uitgaaf van rds 3125 by den koop nauwelyks in consideratie komen kan; en wy meenen dus, dat dit goed, eeven als alle andere vaste goederen, by aliënatie aan de gewoone lasten behoord onderheevig te blyven.

2/6 December. *Gangbaar verklaring van »papieren van »credit" en van vreemde, gouden munt.*

By de deliberatien, successive aan deeze tafel gehouden over het gebrek aan geld en de van dag tot dag toeneemende schaarsheid aan courante muntspecien, zo in Compagnies kassen, als by particulieren, voornamentlyk veroorzaakt, eensdeels door de extra-ordinaire uitgave van contanten sedert de ontvangen tyding wegens den ontstanen oorlog tusschen Engeland en de republicq der Vereenigde Nederlanden, het verzenden van aanzienelyke sommen gelds naar de buyten comptoiren, principaal naar Ceylon, en het niet bekomen voor als nog van de contanten, voor de jaaren 1781 en 1782 by de eisschen uit Nederland gevraagd en door de hoog Edele heeren Zeventienen van Indie geprojecteerd; en ten anderen door het remitteeren naar Europa van tyd tot tyd door Compagnies dienaaren en andere ingezetenen deezer colonie van groote capitaalen, te meermaalen breedvoerig gediscoureert zynde over de noodzakelykheid tot het aanwenden van alles, wat immers doenelyk zoude weezen om een verdere vermindering der roulleerende geldspecien, zo veel mogelyk, te prevenieeren; en by die gelegentheeden, inzonderheid ter sittingen van den 13en September en 15en November laatstleden, toen, ter bereiking van het bovenstaande oogmerk, wierd besloten aan een ider vryheid te verleenen tot het laten munten van goude en zilvere ropyen en daar en tegen den uitvoer van deze hoofdplaatse

van goud en zilver, het zy gemunt of ongemunt, aan alle en een iegelyk te verbieden, in byzondere aanmerking genomen weezende, of ten dien eynde onder andere meede niet van nut en dienst zoude konnen zyn het introduceeren en gangbaar verklaren van brieven van credit, dog de dispositie daar op telkens in surcheance gehouden zynde, in hoope, dat de reets beraamde en in het werk gestelde maatregulen aan de verwagting beantwoorden en dat, zo daar door, als den aanbreng van geld uit Nederland, de gevreesde ongelegentheeden, waar in men, zonder het inslaan en emploieeren van buitengewoone weegen en middelen, ongetwyffeld eerlange zal geraaken, binnen korten cesseeren zouden; en dat gewigtig object thans nader in aandagtige overweeging en nogmaals resumtie genomen wordende van eenige, over dit onderwerp handelende papieren, zo is, na serieuse deliberatie over dit voornaam poinct, dewyl het gebrek aan courante muntspecien, en by de Compagnie, en onder particulieren, tegenwoordig dermaten is geaccresseert, dat men na alle apparentie binnen weynig tyds een algemeene verleegentheid aan geld onder de gemeente zal bespeuren, ter voorkoming, zo veel doenelyk, van de inconvenienten, die uit een diergelyk gebrek zouden konnen ontstaan en ter onderschraging van het zo hoog nodige credit, goedgevonden en verstaan ter gemoet koming van de dagelyks afneemende circulatie van contante specien en tot gerief van de goede ingezeetenen deezer hoofdplaatse te introduceeren en gangbaar te verklaaren papieren van credit van 25, 50, 100, 200, 300, 400, 500 en 1000 ryxd^{s}, om te strekken tot faciliteering en soulaas in de dagelyksche uitgaven, zo voor de Compagnie, als particulieren.

En op dat het hier meede bedoelt nuttig oogmerk des te beter mag worden bereikt, is verder besloten:

1° voortaan de afbetaalingen uyt Compagnies kassen, uitgezondert die aan de Palembangers voor geleeverde producten en behalven de kostgelden, emolumenten, maandgelden, huishuuren, coely- en arbeidsloonen, te laaten doen de eene helft in contanten en de wederhelft aan crediet brieven;

2° het formulier van de gemelde papieren van credit te reguleeren en vast te stellen, als volgt:

L^a .... goed voor ryxd^s...............

»Wy ondergeteekenden certificeeren, dat toonder deezes »by de Compagnie te goed heeft........... ryxdaalders »van 48 zwaare stuivers ider, Indisch geld, die aan hem »binnen een jaar zullen worden betaald of dat, langer »blyvende loopen, voor de overige tyd jaarlyks den interest »van ses procento zal worden goedgedaan".

»BATAVIA in 't kasteel, den ....";

voorsien met het onderstaande, ordinaire merk van de Compagnie : en van deeze credit brieven in de Hollandsche en Maleidse taalen by provisie te laaten formeeren een quantiteit van 755 stuks, ten bedraagen te saamen van een hondert en vyftig duizend ryxd^s, te weeten:

200	p^s	van	rd^s	25	ider,
200	»	»	»	50	»
100	»	»	»	100	»
50	»	»	»	200	»
50	»	»	»	300	»
50	»	»	»	400	»
50	»	»	»	500	»
55	»	»	»	1000	»

om, even en indiervoegen als bankbrieven, ter dezer hoofdplaatse en onder dies ressort te roulleeren voor en in stede van contant geld, zo lange nodig wezen of tot dat den voor raad van contanten by de Compagnie toelaaten zal dezelve weder in te lossen; mitsgaders alle en een iegelyk te gelasten de meergemelde papieren van credit tegen de waarde, die dezelve inhouden, in betaling te ontvangen en uit te geeven, namelyk de helft contant geld en de wederhelft papier, en deze papieren van credit niet alleen meede zodanig in Compagnies kasse te accepteeren,

maar ook alle dezelve, zo haast de Compagnie een toereikende voorraad van contanten aan handen zal hebben, weder in te wisselen tegen de gewoone, hier gangbare zilveren en gouden specien;

3° op deze credit brieven, een jaar na derzelver dagteekening, aan de houders van dien goed te doen den interest van ses pro cento 's jaars, tot de weder inwisseling toe;

4° de meergemelde papieren of brieven van credit door twee heeren leden deezer vergadering, als commissarissen van wege deze regeering, te laten onderteekenen en daar toe te verzoeken en te committeeren de heeren Raaden extra-ordinair, Hendrik van Stockum en Johannes Robbert van der Burgh, om vervolgens voor de uitgave uit Compagnies kasse door den heer Directeur Generaal voor *gezien* meede geteekent te worden;

5° van deeze credit brieven in ruyling tegen contant geld af te geeven voor een bedraagen van 25000 ryxd^s^ aan het collegie van Weesmeesteren deezer steede en even veel aan dat van commissarissen van de bank courant en bank van leening, om op den voorschreven voet uitgegeeven te worden en, invoege voormeld, even als bankbrieven te blyven roulleren tot de weder inwisseling toe.

En, vermits deze regeering in ervaringe is gekomen, dat verscheide welmeenende ingezetenen in de tegenwoordige schaarscheid van geld aan de bevordering van het algemeen belang hunner meede colonisten gaarne zouden meede werken, indien zy daar toe gebruik konden en mogten maaken van de vreemde munten, die zy bezitten; zo is wyders nog goedgevonden en verstaan voor gangbare munten te verklaaren, gelyk daar voor verklaard worden by deesen, de volgende vreemde, gouden muntspecien, als:

de goude Persische Hendi ropyen | tegen agt en een
» » » Amodi ropyen | halve ryxdaalder
» » » Crimcamse ropyen | ider;
» » » halve Crimcamse ropyen tegen vier ryxdaalders;

de goude Persische quart Crimcamse ropyen tegen twee ryxd^s;
» Venetiaansche goude ducaaten tegen twee en een halve ryxdaalders;
» (zo genaamde) Turksche goude ducaaten teegen een en een halve ryxdaalder;
om tegen die prysen onder de gemeente te roulleeren en ook in Compagnies kasse g'accepteerd te worden; mitsgaders allen en een igelyk te ordonneeren die munten tegen de voorschreve waarde te ontvangen en uit te geven, zonder eenig wederzeggens, op poene van arbitraire correctie.

Terwyl nog is besloten de gemeente door publicatie en affixie van een placcaat in de Hollandsche en Maleidsche taalen van al het voorenstaande kennisse te geeven, met uitzondering alleen van het geen de collegien van Weesmeesteren en de bank courant en bank van leening aangaat.

Eerst op den 30sten December 1782 werd het vorenstaande aan het publiek medegedeeld en nam de uitgifte van brieven van crediet een aanvang.

Zie ook 3/10 Junij 1794.

6 December. *Aansporing tot medewerking ter bijeenbrenging van een »vaderlandsch fonds tot aanmoediging »van 's Lands zeedienst".*

Op 6 December 1782 besloten Heeren XVII^{nen} de Indische Regering met het vorenstaande in wetenschap te stellen en bepaalden, dat de Indische bijdragen zonder onkosten mogten overgemaakt worden.

In September 1783 waren die bijdragen tot 20,000 rijksdaalders gestegen.

6 December. *Voorschriften nopens het salut op zee.*

1. Om alle moeyelykheeden over het tedere poinct van het salut voor te komen word aan enkelde schepen van de Com-

pagnie, in Indien navigeerende, schoon ook ten oorloge geëquipeert mogten zyn, by dezen wel expresselyk verboden, by ontmoetinge van enkelde schepen eeniger Europeesche natie, eenig salut te pretendeeren of, gepretendeert wordende, te geven; dog gegeven wordende, zal het met gelyke schooten beantwoord worden.

2. Maar, by aldien een esquader een enkeld vreemd schip komt te ontmoeten, zoo is het billyk, dat aan de Nederlandsche vlagge dat respect bewezen worde, het welke haar boven alle andere natien in Indie toekomt; en daarom zullen de hoofden van de esquaders zig doen salueeren en daar voor met gelyke schooten bedanken; dog een vice-admiraal en schout by nagt het esquader commandeerende, zal twee schooten minder gegeven worden.

3. Maar, zoo een enkeld schip een vreemd esquader ontmoet en het salut hem afgevergt word, zal het zelve niet vermogen te geven, dan na dat van den commandant verzekeringe heeft bekomen, dat met gelyke schooten zal bedankt worden, ten ware de voorschreeve esquaders ook door vlaggens gecommandeert wierden, wanneer hy zig met twee schooten minder zal mogen contenteeren.

4. In Zundas engte zullen de schepen, ten oorlog toegerust, zig doen salueeren door alle vreemde natien, in erkentenisse van het onwedersprekelyke regt ter bezettinge van de wederzydse custen, die straat formeerende, dat de Nederlandsche natie met exclusie van alle andere heeft, dog word aan dezelve vry gelaten, by wege van civiliteyt, met gelyke schooten te mogen bedanken, naar gelegenheyd van zaken.

Wordende de observantie en naarkominge van dien begrepen onder dezelve restrictien en poenaliteyten, als voor de overtreders der ordre in den dienst gevonden worden by het laatste articul van de instructie voor den zee-dienst in het algemeen.

10 December. *Intrekking van het bepaalde op 24 Augustus 1781 nopens de vaart tusschen Makasser, Ambon, Banda en Ternate.*

Met betrekking tot het verbod by resolutie deezer tafel van

den 24en Augustus 1781 tegen de particuliere vaart uit de gouvernementen Amboina, Banda en Ternaten naar Macasser en van daar naar een der drie eerstgemelde gouvernementen door de Amboinasche ministers by hunnen brief van den 20en Augustus jongstleeden geavanceert wordende, dat deeze interdictie, hoe zeer ook als een precautie tot tegengang der sluykeryen in speceryen zoude moeten dienen, die provincie en derselver reets behoeftige ingezeetenen waarschynelyk in nog groter armoede zoude brengen, als ook de rheders der particuliere vaartuigen in het onvermogen stellen om hunne vaart en handel voort te zetten; en dat met aanschouw tot den sluikhandel in speceryen de aller klaarste bewysen voorhanden waaren, dat de goede burgers en Chineesen zig daar aan nimmer hadden schuldig gemaakt, die ook te veel vreesden, dan dat men bedugt zoude behoeven te zyn, als of zy van de open vaart ten prejudicie van 's meesters interest gebruik zouden maken, mitsgaders dit op zulk een wyze nog nimmer was geëxteert, ongereekend nog, dat daar voor te veel zorge wierd gedragen; en, op die consideratien en remarcques rypelyk gedelibereert, zo meede in nadere overweeging genomen zynde de geinhereerde beveelen der heeren Majores tegen de vaart van Macasser naar een der drie andere Oostersche gouvernementen en van daar vice versa naar Macasser; zo wierd eenparig geoordeeld, dat de redenen, door de ministers by gebragt voor de vryheid van de vaart tusschen de Oostersche provintien, waar meede, zo verre de zaak zelfs betreft, de consideratien der ministers van Banda, Ternaten en Macasser volkomen overeen stemmen, gegrond en voldoende genoeg dienden te werden aangemerkt om de interdictive order tegen dezelve weder in te trekken; en is dierhalven, met resiliatie van het gearresteerde op dit sujet by resolutie deezer tafel van den 24en Augustus 1781, goedgevonden en verstaan de geheele gepermitteerde vaart om de groote Oost vry en open te stellen, in hope en vertrouwen, dat de heeren Majores deeze provisioneele concessie niet zullen aanmerken als eene overtreding van hare ordre en waaromtrent men alvorens haare Edele hoog achtbares goedvinden hadde behooren af te wagten,

maar zig deselve als een zaak, die geen uitstel konde veelen, zullen gelieven te laaten welgevallen, voornamelyk om dat de bedenkelykheid omtrent de sluykeryen in speceryen, welke langs dien weg zouden konnen werden gepleegt, zo verre deeze regeering daar over kan en mag oordeelen, in geenen deele zo gegrond en van dat gevolg behoort te werden gehouden, dat dezelve eenigsints zoude konnen opweegen tegen het ongerief, nadeel en gevaar, dat door de gemaakte restrictie in de vaart aan de Oostersche comptoiren word toegebragt, maar men in tegendeel als gewis meent te mogen stellen, dat door een volkomen vryheid van den gepermitteerden vaart en handel den blöei en welvaart der ingezetenen meer en meer bevordert zal werden en inzonderheid meede, niet alleen om dat in eene, gedurende de presente, criticque tyds omstandigheeden zo noodzakelyke gestadige correspondentie tusschen de ministers en bediendens van de Compagnie op de Oostersche comptoiren geen minder nut en voordeel voor de maatschappy legt opgeslooten, maar ook, om dat men, in stede van door alle restrictien en bepalingen in den particulieren handel het oogmerk te bereiken, steeds heeft ondervonden agter uit te gaan en verloren te hebben, mitsgaders het verval der burgers en ingezetenen op de voormelde etablissementen van de maatschappy reets zo groot is, dat men, om het zelve eerlange niet onherstelbaar te zien worden, zig wel verpligt vind alle mogelyke middelen tot hunner opbeuring, des mogelyk, uit te denken en in het werk te stellen, waar toe, volgens het algemeen gevoelen, een onbepaalde, vrye, gepermitteerde vaart en handel merkelyk zal contribueeren.

Dan, om egter te zorgen, dat van deeze extentie in het dryven van den gepermitteerden handel tusschen de vier Oostersche gouvernementen geen misbruik worde gemaakt, zo is al verder besloten by deezen te statueeren en de ministers aan te schryven, dat de vaartuigen niet direct zullen mogen navigeeren op de subalterne comptoiren, maar alvoorens de hoofd comptoiren moeten aandoen en van daar, na voorafgaande, exacte visitatie en het obtineeren van een pas, door de hoofdgebieders onder-

tekent, de reise naar de ondergeschikte comptoiren en residentien (de schippers of gezagvoerders des genegen zynde) konnen voortzetten, om vervolgens, het zy over de hoofd comptoiren direct, indien het laatste zonder bedugting kan worden toegestaan, te retourneeren naar de plaatse, van waar zy zyn afgevaren, mits, zo wel by aankomst, als vertrek, de gewoone visitatie ondergaande.

17 December. *Vernieuwing van het bepaalde op* 31 *Maart* 1778, *art.* 1, *nopens het aanvoeren van sslaven.*

Zulks geschiedde »tot stremming van den overmatigen, »nadeligen en al te verre g'extendeerden particulieren handel »in slaven".

17 December. *Handhaving van de op* 3 *December* 1669 *vastgestelde instructie voor de Commissarissen uit den Raad van justitie voor kleine zaken.*

Den Raad van justitie deezes casteels heeft ingediend een adres, verzelt van een concept manier van procedeeren voor de kleine rol van den Raad, behelzende:

dat in de tegenwoordige manier van procedeeren voor de kleine of commissaris rolle te meermalen waaren voorgekomen menigvuldige inconvenienten, welke, in weerwil van verscheyde en iterative aangewende pogingen, tot dat uitterste waaren gekomen, dat uit de misbruiken, dienaangaande van tyd tot tyd ingeslopen, noodwendig hadden moeten resulteeren voor parthyen litiganten ten hoogsten kostbaare procedures, by het adres breedvoerig beschreeven;

dat haar agtbare, genoopt door de aan haar toevertrouwde zorge voor het welzyn en belang der inwoonders, by rype overweeging van de inconvenienten en hinderpaalen en ten einde niemand in zyn goed regt mogt werden benadeelt, van de uitterste noodzakelykheid hadden geagt in tyds te beramen zodanige middelen van redres, als ten meesten nutte en voordeel konden strekken, wanneer dezelve met de toestemming deezer

regeering wierden bekragtigt; en dierhalven door twee leeden hunner vergadering provisioneel hadden doen ontwerpen een plan of concept manier van procedeeren, waar door, in tegenstelling der ingeslopen misbruyken, ten vollen zoude worden beantwoord aan het oogmerk, dat met het aanleggen der kleine rolle was bedoelt, te weeten: om de zaaken, welke aldaar behooren en ter decisie worden gebragt, de plano en met de minste kosten van wederzydsche parthyen af te doen; met verzoek, dat deeze regeering die concept manier van procedeeren geliefde te approbeeren en met den druk gemeen te maaken.

Welk adres, met de daar by gevoegde concept manier van procedeeren, door den heer Gouverneur Generaal ter tafel gebragt en op den inhoud van dien ter deliberatie getreden, mitsgaders daar by in aanmerking genomen weezende:

dat het bezwaar van den Raad alleen bestaat in het fungeeren van solliciteurs voor de kleine rolle, 't geen haar agtbare speciaal verzoeken, dat door het arresteeren der geconcipieerde modus procedendi mag worden tegengegaan, dewyl, zo als by het adres word gezegt, de solliciteurs de procedures voor de kleine rolle ten hoogsten kostbaar maaken;

dies daar omtrend een geruime tyd geheel willekeurig hebben gehandelt;

ook de eenigste oorzaake zyn, dat de meeste zaken niet door de intercessie van commissarissen kunnen werden afgedaan;

en hunne arbitraire handelwyse de ingezetenen priveert van de heilsaame gevolgen eener korte expeditie van de kleine rolle;

dog dat den Raad by het ontwerpen van het voormelt adres zig niet schynt herinnert te hebben het gestatueerde by de instructie of manier van procedeeren, den 3en December 1669 aan deeze tafel voor commissarissen uit den Raad van justitie deezes casteels gearresteert, luidende:

»dat de strydende parthyen voor gemelde commissarissen niet tot hunne hulpe mogen gebruiken eenig advocaat, procureur of ander persoon, die daar voor genieten zouden, maar gehouden zyn zelfs in persoon te compareeren en haare zaaken te bedingen, uitgesondert vrouwspersonen, die een gekozen voogt zullen

mogen gebruiken, als meede alle andere, die door wettige verhinderingen belet worden te compareeren, dewelke toegelaten zal worden een ander in haar plaats te zenden, mits geen advocaat off procureur zynde ofte hem met regtzaaken bemoeiende";

alzo haar agtbare anders aanstonts zouden hebben ontwaart, dat bereets voor meer dan een eeuw zyn beraamt de precautien, welke nu by het adres werden vastgesteld tot tegengang van de nadeelen, welke de gedingvoerende parthyen ondergaan door het laaten waarneemen hunner zaaken, die tot de kleine rolle behooren, door solliciteurs;

zo is, geconsidereert, dat een stipte observantie der geciteerde instructie van den 3^en^ December 1669 allezints toereikende moet worden geoordeelt, zo ter prevenieering van de willekeurige handelwyze der solliciteurs, als om de regtsplegingen min kostbaar en beswaarlyk voor de ingezeetenen te maaken, — ongeagt, dat in het nieuw concept het een en ander point voorkomt, dat men niet zoude konnen admitteeren, — goedgevonden en verstaan den Raad van justitie door extract uyt de notulen voor te houden, dat by resolutie deezer tafel van den 3^en^ December 1669 bereets zodanig een instructie is gearresteert, deeze regeering die als nog voldoende oordeeld en overzulks haar agtbare aanbeveelt zig daar na te reguleeren.

31 December. *Maatregelen ten aanzien van de koffijcultuur.*

Reets ter sessie van den 6^en^ Augustus laatstleeden door den heer Gouverneur Generaal ter vergadering voorgesteld zynde, of het, ter zaake van den zeer grooten voorraad van koffybonen en om de uytgave van contanten, zo veel immers doenelyk, te verminderen, niet nootzakelyk waare een bepaling te maken nopens de quantiteit, welke van dat product geduurende de tegenwoordige ongunstige tyds gesteldheid, hier en te Cheribon voor de Compagnie aangenomen en betaalt zullen konnen werden; dan daar op, ter voorkoming en vermyding, zo lange mogelyk,

van de inconvenienten en onaangenaame gevolgen, die uyt eene diergelyke bepaling ongetwyffeld zouden proflueeren, by resolutie van dien dag beslooten weezende met de acceptatie van koffybonen, zo ter deezer hoofdplaatse, als te Cheribon, tot het einde van dit jaar op den presente voet te continueeren, dog, wanneer men in dien tusschen tyd geene favorabele berigten uyt Europa mogt ontvangen of door de heeren Majores in staat worden gestelt tot het afzenden van retouren naar Nederland, als dan in deeze maand nader en zodanig over dit poinct te disponeeren, als men zoude oordeelen met des maatschappy's meeste belang en de billykheid over een te komen; mitsgaders dat gewigtig object, dien conform, thans andermaal door hooggemelde zyn Edelheid ten tapyte gebragt wordende, onder eene bygevoegde propositie om daar op te delibereeren en de nodige schikkingen te beraamen, ten einde van de eene zyde te zorgen, dat de maatschappy niet meerder overkropt raake met een articul, waar meede men, hoe gewilt ook in tyd van vreede, egter, zo als de zaaken thans staan, voor eerst geen uitweg weet en alle uitgaven, die eenigsints gemenageert of besnoeit konnen worden, op de best voegelykste wyse te besuinigen; en van de andere kant te prevenieren, dat den inlander door het van de hand wysen hunner lands producten niet moedeloos of onvergenoegt worde gemaakt; zo wierd, daar toe getreden zynde, in de eerste plaats aangemerkt:

dat, hoe zeer men vermeent met genoegzaame grond te mogen stellen, dat den oorlog tusschen de kroon van Engeland en den Nederlandsche staat van geen lange duur zal zyn en het ook zeer apparent is, dat eerlange de zo lang verwagte scheepen uit Nederland zullen opdaagen, mitsgaders men dus, in de aangenaame hoop, dat die twee evenwigten binnen korten zullen exteeren, als nog zoude konnen temporiseeren met het neemen van een finale resolutie over het niet accepteeren of onbetaalt laten der gelevert wordende koffybonen, bysonder mede, om dat de inconvenienten, die daar uyt voor het vervolg zouden resolteeren, en de gevaarlyke gevolgen, die onder den inlander in de bovenlanden te dugten zyn, maar al te zeer in het oog vallen, het

egter niet minder zeeker is, dat de omstandigheeden, waar in men verseert, ten hoogsten vereisschen om, ten vervolge van het provisioneel gearresteerde op den 6[en] Augustus deezes jaars, ten aanzien van dit aangeleegen poinct zonder langer uitstel een determinerent besluit te neemen.

Dit dan voor af als onvermeidelyk vastgestelt, vervolgens tot de zaak zelve overgegaan en speciaal in consideratie genomen zynde:

dat Compagnies pakhuysen bereets zo vollaaden zyn, dat men genoegzaam geen bergplaats meer aan handen heeft, en deeze zwarigheid nog merkelyk word vergroot door het gebrek aan geld, waar in men zig bevind, alzo het benodigde ter afbetaling van de koffybonen, 't geen men voor Batavia en Cheribon te zamen op ruim 250000 ryxd[s] of ƒ 500000, Nederlands geld, diend te bereekenen, uit den soberen voorraat absolut niet gemist of gefourneerd kan werden;

dat, al wierde de vreede spoedig gemaakt, de geheele staat van de Compagnie nogtans zodanig een zwaare schok heeft gekregen, dat, al wilde men van de gelukkige tyd eene verbeetering of herstelling, die God geeve, verhoopen en wenschen, men even wel niet kan stellen in de eerste jaaren tot herstelling van den staat der maatschappy, bevordering van haar Edelens handel en het dragen van ongewoone lasten, indien men zig het restaureeren van pakhuysen, woningen, etc. in de veroverde plaatsen zal aantrekken, in zo een ruime maate met contanten en benodigtheeden bygesprongen te zullen worden om de acceptatie en betaaling van koffybonen op den gevorderden voet te konnen gaande houden;

dat men ook geene verwagting heeft van in de eerstkomende jaaren met zo veel volk en scheepen voorzien te zullen worden om aanzienelyker quantiteiten dan 5 à 6 millioen ponden jaarlyks naar Nederland te kunnen zenden en dat gevolgelyk de voorraat, die hier en te Cheribon thans beloopt ruim agtien millioenen ponden, zonder merkelyke vermindering lange zoude kunnen aanhouden en de Comp[e] intusschen belast worden met onnodige en ondragelyke uitgaven en interessen;

en dat de zaak, in dit ligt beschouwd, het niet minder onmogelyk, als nadeelig zoude zyn voor eerst koffyboonen te acepteeren;

dat egter door het enkelt afwysen van dat product het capitaale poinct niet verevent kan worden, alzo de zwaarigheeden niet minder zyn, hoe men in deeze eene billyke schikkinge zal maaken en de regenten en cultiveerders der koffy plantagien te gemoet koomen, wyl, ingevalle de Compagnie geen koffyboonen meer mogt accepteeren, 't welk zelfs niet als door de hoogste nood geregtvaardigt zoude konnen worden, de billykheid als dan zoude vorderen aan een ieder een vryen handel en uytvoer toe te staan, maar dit middel te nadenkelyk en nadeelig voor de Compagnie is om daar toe permissie te verleenen, ongereekent, dat het ook slegts een gering en temporeel soulaas zoude te weege brengen;

dat het dwang middel der extirpatie, daar men de menschen tot de culture heeft geanimeert, met geen minder onregt, als gewelt, door het ontrukken aan vrye ingezeetenen van hunne eigendommen, uitgevoerd konnende worden, buiten des in de presente tyd geheel ongeraden, ja, gevaarlyk zoude zyn, terwyl men van de gemeene Javaanen, die tot de culture worden gebruikt, niet als rovers en moordenaars zoude sien te voorschyn komen, te meer, door dien, de leverantie stil staande, de circulatie van contanten in de bovenlanden genoegsaam ten eenemaal gestremt zal worden;

en dat by eene formeele verwaarloosing der plantagien, die zekerlyk op de non-acceptatie en betaaling zoude volgen, de Comp^{e} in het vervolg van tyd geen minder prejudicie zoude lyden, nadien 'er tot herstelling derzelve jaaren zouden verloopen en mogelyk weynig personen gevonden worden, die zig de coffy culture in der tyd weder zouden willen aantrekken;

dat dierhalven het gewigt van deeze twee uyttersten ten klaarsten aanwyst de noodzakelykheid om een midden weg uit te denken en in te slaan, waar door de ruineuse gevolgen van beide, zo veel mogelyk, afgewent en geprevenieert konnen worden, en zulks in cas subject des te meer necessair is, om

dat de koffyboonen by den verkoop in Nederland fraye advansen afwerpen en men in de eerste jaren, naar alle presumatie, een meer dan de gewoone quantiteit daar van zal konnen en, by mogelykheid, ook moeten afsteeken, zo om dat men geen vooruitsigt heeft tot het bemagtigen voor eerst van naamwaardige parthyen lywaaten, als dat de heeren Majores, door het verwoesten der koffy plantagien in Amerika, waarschynelyk eene bovengewoone hoeveelheid in Europa benodigt zullen hebben en met aanzienelyke winsten konnen debiteeren.

Om alle welke reedenen en motiven dan ook voor het beste middel, waar door het oogmerk eeniger maten bereikt en dat met vrugt in het werk gestelt zal konnen worden, wierd geconsidereert de vorsten en regenten te doen voorhouden en aankondigen, gelyk by deezen is beslooten te laaten gevolg neemen:

1° dat 'er aan de stranden geen bergplaats voor de koffyboonen meer overig blyft om verder iets aan te neemen en dat zy zig mitsdien zullen moeten getroosten dat product in de bovenlanden opgeschuurt te laten, tot men, ontzet van volk en scheepen bekomende, met den afscheep op den voorigen voet weder zal kunnen voortgaan, ten waare met den gecommiteerde tot en over de zaken van den inlander een bekwame schikkinge konde worden gemaakt tot het bergen der afgebragt wordende koffyboonen; waar omtrend den heer Gouverneur Generaal de vergadering bekent maakte, dat dien bediende, welke bereets door zyn Edelheid deswegen is onderhouden, zig niet ongeneegen hadde getoont;

2° dat men de koffyboonen, wegens de schaarsheid aan geld, wyl men dat product, eensdeels uit hoofde van de in de pakhuisen opgeslagen leggende exessive voorraat en ten anderen, om dat men voor als nog onkundig is, of en wanneer zig gelegentheid zal opdoen tot dies verzending naar Nederland, niet benodigt heeft en oversulks de leverantie zoude kunnen intrekken, voor eerst niet kan betaalen; maar egter, om de regenten, zo veel mogelyk, te gemoet te komen en de culture niet te laaten vervallen, hier 2¼

off uiterlyk 2½ ryxd^s voor ieder picul op hand zal geeven; onder welke voorwaarde den heer Gouverneur aan de heeren Raaden communiceerde, dat den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander zig bereidwillig had getoont de berging en de administratie op zig te neemen, en op Cheribon, alwaar het den resident zal worden opgedragen, twee ryxd^s per picul, om den gemeenen man zyn dagloon te kunnen verstrekken, gerekend na de quantiteit, die ider regent of insamelaar, by eene behoorlyke opneem door gecommitteerdens of met een door de posthouders verleent bewys, onder presentatie van eede, zal aantoonen voor de Compagnie in reserve te koomen; onder expresse conditie, dat de schade van brand of bederf zal blyven voor reekening en risico der geene, die de penningen zullen ontvangen, en onder verband om, des gerequireerd werdende, de opgegeeven quantiteit, waar voor zy het handgeld hebben genooten, in goede, deugdzame coffyboonen in Compagnies pakhuisen te bezorgen tegen betaaling van het mancqueerende aan de vast bepaalde prys.

Voorts ten deezen belangen nog in overweging genomen zynde, dat, ofschoon de leverantie door dit expedient buiten twyffel gematigt worden en merkelyk verminderen zal, men des niet te min die opgeschuurde koffyboonen in der tyd zal moeten accepteeren en betaalen en dus ten deele blyven in dezelve ongelegentheid of door den tyd weder vervallen, ten zy 'er occagie mogte voorkomen vry groter parthyen dan de ordinaire quantiteiten naar Nederland te konnen afzenden of de maatschappy op eene andere, onschadelyke wyse voor een gedeelte van haar Edelens considerabelen voorraat te ontlasten; zo is al verder goedgevonden en verstaan de heeren Majores eerbiedig in bedenking te geeven, of de verzending naar Europa, ingevalle de benodigde scheepen, manschappen en contanten Compagnies weegen niet herwaards konnen worden geschikt, niet zoude konnen geschieden met gehuurde of vragt scheepen, even als thans omtrent de tarwe van Cabo de Goede Hoop na Nederland voor deeze hoofdplaatse word gehandelt, dan wel

aan eenige rheders van particuliere scheepen passen te verleenen, met permissie om de koffyboonen voor een zekere prys af te haalen en de waarde daar voor meede te brengen, gedeeltelyk in geld en gedeeltelyk in recognitie goederen off provisien tot de consumtie in Indie.

En is voor het overige besloten te blyven afwagten de order, die hunne Edele hoog agtbare, zo men vertrouwt, bereets zullen hebben gestelt of nog gelieven te stellen op de herhaalde verzoeken deezer regeering om eene toereikende voorziening met volk, geld en scheepen, dewyl de voldoening aan die instantien het voornaamste, zo niet eenigste middel is, waar door men hier uyt de verleegendheid, zo in dit, als veele andere opzigten, kan geret worden.

Zie ook 3 Februarij 1784.

1783.

17 Januarij. *Verbod tegen het vernieuwen, repareren, enz. van woningen in de Ooster voorstad van Batavia.*

Nademaal de ondervinding heeft doen zien, dat de interdictive order, de gemeente by het biljet van den 17en February 1752 bekent gemaakt, tegen het vernieuwen der huisen en opstallen, staande in de Ooster-voorstad, naast of langs de stads buiten-barm, en het doen van capitale reparatien aan dezelve, tot nog toe niet behoorlyk is geobserveert en in agt genomen; zo is in Raade van Indie goedgevonden en verstaan op nieuw te ordonneeren en te statueeren, gelyk geordonneert en gestatueert wordt by deezen, dat alle huisen, gebouwen en opstallen, uitmakende het gantsche sesde, tiende, agttiende en negentiende deel van het blok, la L in de Ooster-voorstad, staande naast of aan de stads buiten-barm en strekkende van de thuin van Heemraden der Bataviasche ommelanden af tot aan de buiten Portugesche kerk en dus over de stads bolwerken, Amsterdam, Middelburg, Delft, Hoorn, Enkhuisen, Vianen en Gelderland (in zo verre dezelve niet bereets zyn afgebroken en

geapplaneert) niet vernieuwt, nog daar aan, nu of in het vervolg van tyd, het zy onder wat naam of pretext het zoude mogen weezen, eenige capitale reparatien gedaan zullen mogen worden, maar alle dezelve, wanneer niet meer bewoon of bruikbaar zyn, in het geheel gedemolieert moeten worden, ten einde eene genoegzame esplanade of vlakte voor de voorschreven fortificatie werken te bekomen om het kanon by eene vyandelyke attaque (die God verhoede) met vrugt te konnen gebruiken; zullende de overtreders van deeze heilsaame order de gedaane vernieuwingen of capitale reparatien weder moeten afbreeken, terwyl zulks anders ten hunnen koste zal worden gedaan door of ter order van het collegie van Heemraden der Bataviasche ommelanden, dat by deezen word gelast voor de observantie en nakoming deezer vernieuwde order behoorlyk zorge te dragen.

En op dat niemand hier van ignorantie koome te pretendeere en een iegelyk zig moge wagten voor schade, zal deeze alomme worden geaffigeert ter plaatsen, daar men gewoon is affixie van biljetten te doen, om te strekken tot een ieders narigt.

6/20 Februarij. *Ampliatie van het bepaalde op* 2/6 *December* 1782 *nopens »papieren van credit".*

Door den heer Gouverneur Generaal is ter vergadering voorgesteld en bekend gemaakt, hoe het gebrek en de algemeene schaarsheid aan courante muntspecien, zo in Comp^s kassen, als by particulieren, ongeagt de successive aan deeze tafel genomen besluiten om daar tegen, waare het mogelyk, te voorzien, speciaal by resolutien van den 13^en September, 5^en November en 2^en December des gepasseerden jaars, in stede van te verminderen, thans tot die hoogte is geklommen, dat er niet alleen, indien de voor Ceilon geprojecteerde drie tonnen gouds zullen worden afgezonden, gantsch geen vooruitzigt overblyft, op wat wyze men in staat zal geraaken de restant Ternaatsche en Macassaarsche, als mede de Javasche, Cheribonsche en Bantamsche geld eisschen te voldoen, maar dat ook de

kassier de dagelykse ordonnancien by na niet meer kan afbetalen, ongereekend nog het gebrek onder de gemeente, voornamentlyk aan kleyn geld, waar over men alomme hoord klaagen;

dat ook de g'introduceerde papieren van credit voor als nog weynig of niet aan het oogmerk b'antwoorden, als genoegzaam alle nog in Comp^s groote geld kasse leggende, behalven die, welke door de collegien van Weesmeesteren en commissarissen van de bank courant en bank van leening tegen contanten zyn verwisseld, en daar van door den kassier voor reedenen word gegeeven, dat het bedragen der papieren van credit op te hooge sommen is gestelt om dezelve spoedig uit te geeven, terwyl hy sustineert, dat diergelyke papieren van twintig tot vyf rd^s en zelfs nog minder vry schielyker van de hand gaan en met meerder gemak onder de gemeente roulleeren zouden, voor al wanneer daar mede, het zy in het geheel of ten deele, ook de kost- en coely gelden mogten worden betaald;

hebbende zyn Edelheid de heeren Raaden teffens in bedenking gegeven, of 'er niet nog eenige middelen uitgedagt en, met hoope van succes, in het werk gesteld zouden konnen worden om, van de eene zyde een verder toenement geld gebrek te prevenieeren en van de andere kant de uitgaven te verminderen, zo mede of hun Edelens ook raadzaam oordeelden in de g'arresteerde afzending van drie tonnen naar Ceilon eenige verandering te maaken;

waar op rypelyk gedelibereert en in overweeging genoomen zynde, dat het eenigste, 't geen men zig kan voorstellen, dat eenigermaate zoude konnen strekken om de verlegentheid aan geld te gemoet te komen, zoude zyn, eensdeels het laaten stempelen van papieren van credit, van minder waarde als de bereeds geintroduceerde;

en ten anderen: de uitgave van Japansch koper, waar van tegenwoordig een zeer grooten voorraad in de pakhuisen op Onrust opgeslagen legt, by enkelde staven, om te dienen tot klein geld;

dat daar en tegen de uitgaven niet vermindert konnen worden,

ten waare men de door de Javasche vorsten aan de maatschappy geleeverde hulp troupen, welkers onderhoud alle maanden op een aanzienlyk montant van twintig duisend ryxd[s] komt te staan, naar Java terug wilde zenden, dog zulks niet gevoegelyk kan geschieden, nadien men den Sulthan nog onlangs van het terug ontbieden zyner hier zynde onderdaanen met veel moeite heeft gediverteert;

en dat om, zoo veel immers doenlyk zy, te voldoen aan het engagement, door de heeren Majores met het Fransche hof aangegaan, en aan de heer marquis de Bussy, nevens de andere hoofden over de land- en zeemagt van zyne allerchristelykste Majesteit, die zig om de West van Indie bevinden, de overtuigenste blyken te suppediteeren, dat het niet aan de goede wil, maar aan het vermogen deezer regeering hapert om hen de in Europa toegezegde twee en een halve millioenen guldens ten vollen te fourneeren, in de voor Ceilon geprojecteerde contanten mede geen verandering kan worden gemaakt;

zo is, om alle deeze redenen en om niets onbezogt te laaten, wat eenigsints van nut en dienst kan zyn om niet in de alleruiterste verlegendheid aan geld te vervallen, goedgevonden en verstaan:

1° op den eigensten voet en onder dezelve conditien en restrictien, als by resolutie deezer tafel van den 2[en] December anno passato met opzigt tot de bereeds ingevoerde papieren van credit beschreven staat, nog te introduceeren en door publicatie en affixie van biljetten, zo in de Nederduitsche, als gewoone landstaalen, gangbaar te verklaaren brieven van credit van 5, 10, 15 en 20 rd[s] en daar van voor eerst te laaten formeeren 5209 stuks, ten bedraagen te saamen van vyftig duisend ryxd[s], als:

2501 p[s] van rd[s] 5 ieder,
1250 » » » 10 »
833 » » » 15 »
625 » » » 20 » om even als de vorige te roulleeren en uitgegeeven te worden; mitsgaders de heeren Raaden extra-ordinair, van Stockum en van der Burgh, te

verzoeken en te committeeren om zig met het in gereedheid brengen en teekenen derzelve te chargeeren;

2° den heer Directeur Generaal te verzoeken en te qualificeeren om aan de geene, aan dewelke zyn Edelheid zal vermeenen, dat het met welvoegelykheid kan geschieden, voor de hun competeerende kostgelden, huishuuren en coely loonen te laaten afgeeven brieven van credit, dog de coely loonen egter voor de helft in contanten te laaten betaalen;

3° de administrateurs in de pakhuisen op de eilanden Onrust en de Kuiper, Mr Willem van Hogendorp en Hendrik Pieter Bangeman, te demandeeren, uit den voorraad van Japansch staafkoper eenige kisjes, staaf voor staaf, met alle nauwkeurigheid te weegen en by een berigt op te geeven, hoe veel ieder staaf netto in gewigt houd, ten welken einde hun een accurate balans met schalen en gewigt zal worden ter hand gesteld, om vervolgens, na het inkoomen van het berigt deswegen, nader te disponeeren over de uitgave van het koper.

Op den 25sten Februarij 1783 werden 5209 stuks papieren van crediet tot een bedrag van 50,000 rijksdaalders aan den groot-kassier afgegeven en tot dat bedrag in de Bataviasche negotie-boeken ingenomen.

Reeds den 1sten April 1783 waren nagenoeg alle papieren van crediet, groot 50, 100 en 200 rijksdaalders, uitgegeven, waarom de Regering gelastte nog voor 33,000 rijksdaalders van die soorten aan te maken.

14 Februarij / 3 Julij. *Wijziging van het bepaalde op* 14 *Augustus* 1781 *nopens de verdeeling van buitgelden en de belooningen »in cas van actie ter zee".*

Eerstelyk: dat, wanneer eenige scheepen of goederen op een vyand worden verovert, dezelve behoorlyk gesecureert, verzegeld of g'inventariseert en opgebragt zullen moeten worden

ter eerste hoofdcomptoire van de Nederlandsche Oostindische Comp^e, dat bezeilt kan worden, Cabo de Goede Hoop daar onder begreepen, ten einde aldaar te oordeelen over de deugdelykheid der prysen, volgens styl en practyk hier te lande en behoudens de weeren en de defensie der g'interesseerdens, zo als gebruykelyk in regten is.

Ten tweeden: dat op alle comptoiren van de Nederlandsche Compagnie de wettigheid der pryzen door den Raad van justitie, op de aanklagte van den fiscaal, zal worden onderzogt en gedecideert, dog de gouverneurs, directeurs en commandeurs de magt zullen behouden om de sententien ter executie te laaten stellen of de executie te surcheeren ter nadere dispositie deezer regeering.

Ten derden: dat by het confisqueeren van prysen, met Comp^s scheepen en vaartuigen genomen, daar van, na aftrek der kosten:

$^1/_5$ voor het gemeene land,

$^1/_{30}$ » zyne Doorluglige Hoogheid, den heere Prince van Orange en Nassau, als erf capitain, admiraal van de republicq;

uit het overschot:

$^1/_3$ voor de Comp^e voor het hazart, de kosten en reparatien van haar Edelens scheepen en vaartuigen;

en uit het overige buitgeld zal worden toegelegt:

$^1/_{15}$ aan de vlagge officier,

$^1/_{30}$ » » predikant,

$^1/_{30}$ » » secretaris, opperkoopman weezende, ingevalle zodanige perzoonen, dan wel een of meer derzelve, zig op de vloot bevinden; maar dat, geene zulke lieden op de vloot zynde, hun aandeel in de generaale massa zal blyven en daar in, na aftrek van:

$^1/_{15}$ voor den fiscaal, die tot de confiscatie der pryzen procedeert, zullen participeeren alle opper-, onder officieren en gemeenen, die in de vloot zyn, het zy op scheepen of mindere vaartuigen, en dat, zo wel Europeesche, als inlandsche zeevaarende, militairen en arthilleristen, een ieder pro rato van het ampt, dat hy in den dienst van de Comp^e bekleed, te weeten:

[illegible]

ter eerste hoofdcomptoire van de Nederlandsche Oostindische Comp^e, dat bezeilt kan worden, Cabo de Goede Hoop daar onder begreepen, ten einde aldaar te oordeelen over de deugdelykheid der prysen, volgens styl en practyk hier te lande en behoudens de weeren en de defensie der g'interesseerdens, zo als gebruykelyk in regten is.

Ten tweeden: dat op alle comptoiren van de Nederlandsche Compagnie de wettigheid der pryzen door den Raad van justitie, op de aanklagte van den fiscaal, zal worden onderzogt en gedecideert, dog de gouverneurs, directeurs en commandeurs de magt zullen behouden om de sententien ter executie te laaten stellen of de executie te surcheeren ter nadere dispositie deezer regeering.

Ten derden: dat by het confisqueeren van prysen, met Comp^e scheepen en vaartuigen genomen, daar van, na aftrek der kosten:

1/5 voor het gemeene land,

1/30 » zyne Doorlugtige Hoogheid, den heere Prince van Orange en Nassau, als erf capitain, admiraal van de republicq;

uit het overschot:

1/3 voor de Comp^e voor het hazart, de kosten en reparatien van haar Edelens scheepen en vaartuigen;

en uit het overige buitgeld zal worden toegelegt:

1/15 aan de vlagge officier,

1/30 » » predikant,

1/30 » » secretaris, opperkoopman weezende, ingevalle zodanige perzoonen, dan wel een of meer derzelve, zig op de vloot bevinden; maar dat, geene zulke lieden op de vloot zynde, hun aandeel in de generaale massa zal blyven en daar in, na aftrek van:

1/15 voor den fiscaal, die tot de confiscatie der pryzen procedeert, zullen participeeren alle opper-, onder officieren die in de vloot zyn, het zy op scheepen of gen, en dat, zo wel Europeesche, als inlandsche litairen en arthilleristen, een ieder pro[illegible] van y in den dienst van de Comp^e beklee[illegible]

de capitains ter zee, commandeerende capitains der militie en schippers, die scheepen van 150 en 140 voeten voeren, voor . . . . $^{1}/_{6}$

de capitain lieutenants, ordinaire lieutenants, opperstuurlieden en gezagvoerders op barken, langer dan 100 voeten, lieutenants van de militie en arthillery, de opperchirurgyns en inlandsche capitains . . . . $^{1}/_{6}$

de extra-ordinaire lieutenants, onderstuurlieden, gezagvoerders op sloepen, lang 60 en 70 voeten, derdewaaken, ziekentroosters, onderkooplieden, boekhouders of assistenten, die scriba zyn, vaandrigs militair, vuurwerkers en inlandsche lieutenants . . . . $^{1}/_{6}$

de bootslieden, schieman, constabels, botteliers, koks, oppertimmerlieden, opperzylmakers, Europeese sergeanten, inlandsche vaandrigs, opperkuipers, bombardiers en onderchirurgyns . . . . $^{1}/_{6}$

de bootsmansmaats, schiemansmaats, botteliersmaats, constabelsmaats, quartiermeesters, derde meesters, ondertimmerlieden, onderkuipers, onderzylmaakers, kanonniers, scheepskorporaals, provoosten, trompetters, Europeesche korporaals en inlandse sergeanten . . . . $^{1}/_{6}$

de volontairs, cadets, bosschieters, mattroosen, soldaten, inlandse serangs en korporaals, hooploopers, inlandse zeevaarende, militairen en Chineesen . . . . $^{1}/_{6}$

dog twee hooploopers en inlandsche zeevaarende militairen of Chineesen, te zaamen maar zoo veel als een volontair, cadet, bosschieter, mattroos, soldaat en inlandse serang of korporaal alleen; en dat dien volgende, indien de genome prys, na aftrek der gereglelyke kosten, bedraagt een duyzend rd^{s}, de verdeeling dan aldus zal moeten geschieden, als:

$^{1}/_{5}$	voor het gemeene land	rd^{s}	200 : —
$^{1}/_{30}$	» zyne Hoogheid, den heere Prince van Orange en Nassau	»	33 : —
	Uit het overschot:		
$^{1}/_{3}$	voor de Compagnie	»	225 : 26
	Transporteere	rd^{s}	458 : 26

Per transport.... rd[s] 458 : 26

$^1/_{15}$ » » vlagge officier.................. » 34 : 10

$^1/_{30}$ » » predikant....................... » 17 : 5

$^1/_{30}$ » » secretaris, opperkoopman weezende » 17 : 5

$^1/_{15}$ » » fiscaal......................... » 34 : 10

En uit het resteerende:

$^1/_6$ voor de capitains en schippers op scheepen van 150 en 140 voeten................ » 68 : 4

$^1/_6$ voor de capitain lieutenants, ordinaire lieutenants, opperstuurlieden, gezagvoerders op barken, langer dan 100 voeten, lieutenants van de militie en arthillery, de opperchirurgyns en inlandsche capitains.......... » 68 : 4

$^1/_6$ voor de verdere stuurlieden, extra-ordinaire lieutenants, gezagvoerders op sloepen van 60 à 70 voeten, ziekentroosters, onderkooplieden, boekhouders of assistenten, die scriba zyn, vaandrigs militair, vuurwerkers en inlandsche lieutenants.................. » 68 : 4

$^1/_6$ voor de opper deks officieren en de geene, die daar onder begreepen zyn........... » 68 : 4

$^1/_6$ voor de onder deks officieren met de overige, tot die classe behoorende perzoonen...... » 68 : 4

$^1/_6$ voor de volontairs, cadets, serangs, inlandsche korporaals en gemeenen............ » 68 : 4

te zaamen uitmaakende........ rd[s] 1000 : —

onder dezen verstande nogtans, dat, wanneer er geen vlagge officier, predikant en onderkoopman als secretaris op de vloot is, derzelver aandeel in de generaale massa gebragt en dus het toegelegde aan de opper- en onder officieren en gemeenen daarmede vermeerdert zal moeten worden, namelyk: voor de capitains en schippers, als meede voor de opper officieren van de op dezelve volgende classe, met.. rd[s] 11 : 20
en voor de officieren en de verdere perzoonen van de vier overige classen, met................ » 11 : 19
ieder classe; en dat gevolgelyk in dien gevalle zullen genieten:

de capitains en schippers........................ rd[s] 79 : 24
de opper officieren van de tweede classe ook.... » 79 : 24
en de vier andere classen ieder................ » 79 : 23
in steede van de hier vooren aan elke classe toegewezen rd[s] 68 : 4.

Ten vierden: dat, ofschoon eenige scheepen van de vloot mogten zyn gedetacheert, de manschappen, op dezelve bescheiden, egter in de buitgelden egaal zullen moeten deelen en, vice versa, de manschappen op de vloot in de buit, die met de gedetacheerde scheepen zal worden gemaakt; dog dat niemand, op verbeurte zyner maandgelden en arbitrale correctie, bevoegt zal zyn in zee eenige verdeeling van pryzen te verzoeken of iets uit de buit op reekening op eigen authoriteit na hem te neemen of by zig te houden, anders dan de plunderagie, van den vyand verovert, op poene van arbitrale straffe; wel verstaande, dat onder de plunderagie niet begreepen zullen mogen worden koopmanschappen, gemunt of ongemunt goud, zilver, peerlen, gesteentens of andere goederen, maar alleen de kleederen van het volk.

Ten vyfden: dat de genomen prysen op een van Compagnies comptoiren opgebragt, de goederen aldaar opgeslagen en met of zonder de scheepen verkogt, dan wel tegen de ordinaire of getaxeerde waarde voor de Comp[e] overgenomen en uit haar Edelens kassa betaald zullen worden, mitsgaders de opbrengers derzelve daar mede content zullen moeten zyn.

Ten sesden: dat, indien in de vloot zig particuliere commissie vaarders of kaapers bevinden, dezelve, voor dat de verdeeling der buitgelden, na de bepaling by articul drie, worde gemaakt, alvoorens hun aandeel zullen genieten, gereekend na de lengte hunner scheepen en het 53[ste] articul van den articul brief, den 4[en] September 1742 door hunne hoog mogenden g'arresteerd, volgens welke de pryzen, die al zulke commissie vaarders komen te maaken, geheel en al ten behoeven van de neemers geconfisqueert zullen worden, na aftrek der kosten. excepto den twintigsten penning voor den fiscaal, die de examinatie van de deugdelykheid der pryzen ten behoeven van den

neemer doet en voor hem tot confiscatie procedeeren zal. waar na de rheeders nopens de verdeeling en het buitgeld met hunne officieren en manschappen zullen moeten convenieeren, zo als zy best geraden vinden.

Ten zevenden: dat, om een ieder des te meer te animeeren den vyand alle mogelyke afbreuk te doen, de volgende premien door de Compagnie zullen worden gegeeven, als:

voor het veroveren van een vyandelyk oorlog schip, voerende vyftig stukken kanon en daar boven:

een admiraals schip	24	maanden	gage:
» vice admiraals schip	20	»	»
» schout by nagts schip	12	»	»
» commandeurs schip	10	»	»
» capitains schip of een oorlog schip, minder als vyftig kanons voerende	8	»	»
» vyandelyk Compagnies schip mede.	8	»	»
voor het herneemen van een Compagnies schip, het zy een beladen of g'armeert schip	6	»	»
en als daar by het vyandelyk oorlog schip of scheepen, dan wel kaper of kapers vermeestert zyn, daar en boven nog het geen hier vooren ten aanzien van de oorlog scheepen is belooft en met opzigt tot de kapers, hier na te melden, nog belooft word;			
voor het ruineeren van een vyandelyke brander, in postuur zynde om een Compagnies schip (het zy belaaden of g'armeert) aan boord te leggen	12	»	»

aan de geene, die een vlag van een vyandelyk oorlog schip zal afhaalen:

voor een admiraals vlag	1000	rd[s];
» » vice admiraals vlag	500	»
» » schout by nagts vlag	300	»
» » breede wimpel	200	»
» » ordinaire wimpel	150	»
» » vlag van agter	100	»

aan de geheele equipagie te saamen voor het neemen van een kaper of kapers, voerende grof geschut, voor ieder stuk kanon, dat zy voeren, boven de 8 ℔ bals schietende ƒ 600;

voor ieder stuk kanon, dat zy voeren, 8 ℔ bals schietende tot 4 ℔ inclusive........................ » 400;

en onder de 4 ℔ tot 1 ℔ inclusive.............. » 200;

voor het in de grond booren of in brand schieten van oorlog scheepen of kapers, met dat gevolg, dat geheel zal worden vernielt, de helft der voorzegde premien.

Wyders de opperhoofden van Compagnies scheepen te qualificeeren, zo als zy gequalificeerd worden by deezen, eenige sortabele beloningen te mogen uitloven voor deeze of geene extra-ordinaire diensten onder het vegten, als onder anderen om in het enteren de eerste binnen 's vyands boord te zyn, etc.; alles onder waarschouwinge, dat alle trouweloosheeden, lafhartigheeden of wandevoiren na vereisch van zaaken en goede krygstugt, zelfs met de dood, by vonnis van den regter zal worden gestraft.

Als grondslag van deze wijzigingen dienden de resolutie van Heeren XVIInen van 17 Maart 1766, het daarin opgenomen extract uit de resolutiën van de Staten-Generaal van 8 Maart 1766 en de resolutie van Heeren XVIInen van 12 Julij 1781.

18 Februarij. *Aanmaak van koperen munt met het opschrift: »duyt Java".*

In aanmerking genoomen weezende het groot gebrek aan duiten onder de gemeente, 't geen al dermaaten is toegenoomen, dat men de kopere muntspecien tegen zilver geld niet meer gewisselt kan krygen; zo is, om teegen een verdere schaarsheid te voorzien en de Bataviasche ingezetenen in hunne verlegentheid na vermoogen te gemoet te komen, te meer de aanbreng uit Nederland voor eerst zeer gering sal zyn en op den aanbreng van Ceilon geen de minste staat te maaken is, goedgevonden en

verstaan van de door den essayeur, de Warem, gedaane aanbieding een preuve te neemen en hem dienvolgende te qualificeeren tot het slaan voor zyn eigen reekening van kopere duiten, ter zwaarte van $^1/_8$ reaal ieder, bestempelt aan de eene zyde in het Nederduitsch en aan de teegen zyde in het Maleidsch met de woorden: *Duyt Java* en het jaargetal van 1783 daar onder, om vervolgens tegen rd[s] $84^1/_2$ de 18000 p[s] aan de Comp[e] geleevert en door deze regeering by een biljet gangbaar verklaart te worden tegen de cours der Nederlandsche duiten; onder deze restrictie egter, dat het slaan der gemelde duiten niet zal mogen strekken tot prejudicie van het munten der goude en zilvere ropyen en dat de munt ongelden ten laste van de Comp[e] niet meerder zullen moeten beloopen dan in het geheel een somma van een honderd en zeventig ryxd[s].

Terwyl teffens is beslooten de benoodigde houtskoolen tot het slaan der duiten, tegen de betaling van het inkoops kostende, aan de essayeur uit het ambagtsquartier te laaten verstrekken en tot het stempelen der meermelde koopere munt te emploieeren de in 1765 daar toe gebruikte stempels, met verandering van het jaargetal van 1765 in 1783, in hope en vertrouwen, dat de heeren Majores dit besluit, waar toe men zig uit hoofde der tegenwoordige omstandigheeden, hoe ongaarne ook, als genooddrongen vind, om die reeden zig grootgunstiglyk zullen laten welgevallen.

Wegens nalatigheid en oneerlijkheid van den essayeur en muntmeester werd den 20[sten] Junij 1783 de hem verleende magtiging tot het slaan van duiten ingetrokken, doch om de munt niet te laten stilstaan de aanmaak van gouden en zilveren ropijen aan twee andere personen opgedragen.

18 Februarij. *Last op den Sjahbandar te Batavia bij aanvoer van slaven aan dezen te laten mededeelen, dat met den dood gestraft zouden worden moord, enz.*

In overweging genoomen weezende, dat de gruwelyke moorden,

die men hier te lande amok noemd, veeltyds worden gepleegt door slaven, welke eerst onlangs bevoorens uit hun land gekomen en nog onkundig zyn, dat, wie een ander van het leeven berooft, ook met de dood word gepunieert, maar daar en tegen zig voorstellen, dat een moordenaar hier by ontdekking slegts, even als op Macasser en Baly, tot slaverny word verwezen en zy dus, als bereeds in dien staat zynde, niet behoeven te vreezen hunne quaade voorneemens ten uitvoer te brengen; en dat dierhalven een duidelyke aankundiging aan de ingevoert wordende slaaven van de straffe, die zy te wagten hebben, indien zig aan diergelyke euveldaaden schuldig maaken, somwylen van nut zoude konnen zyn tot tegengang van de moorderyen; zo is, om te probeeren, of dit middel van een gewenscht effect kan zyn, goedgevonden en verstaan den sabandhaar, Adriaan Boesses, te gelasten, de aangebragt wordende slaven terstond by hunne aankomst in de sabandhary door een tolk uit hunne natie te doen voorhouden, dat by de wetten dezer landen is bepaald en vastgesteld:

1° dat den geene, die een ander vermoord of zodanig kwetst, dat hy daar van komt te overleiden, ook ter dood moet worden gebragt;

2° dat een slaaf, die de handen aan zyn meester durft slaan, al waar het zelfs zonder hem de minste kwetsing toe te brengen, de dood mede heeft verdiend.

18 Februarij. *Magtiging op de administrateurs van de negotie-pakhuizen op de eilanden Onrust en Kuiper Japansch staafkoper »by kleene parthyen" te verkoopen voor 40 rijksdaalders het pikol van 125 ponden.*

Ook dit was een middel, hetgeen de Regeering aangreep om uit haren geldnood te geraken.

Op 24 Junij 1783 trok de Regering deze magtiging weder in, »om zorge te draagen, dat door een al te sterke vervoer naar de West van Indie met vreemde en particuliere scheepen en vaartuigen van Japansch staaf koper de markt niet merkelyk

kome te dalen en daar door min of meer een stremming in 't debiet, Compagnies weegen, met de bepaalde advancen wordt veroorsaakt".

18 Februarij. *Wijziging van het bepaalde op 15 Augustus 1764 nopens in- en afschrijvingen van koper.*

De Regering vond goed alsnu te bepalen: »koper, by aanbreng direct uit Japan, het kisje van 122 $^1/_2$ ℔ te verantwoorden tegen 120$^7/_8$ ℔, dus 1$^5/_{24}$ ℔ van ieder kisje, waar van $^5/_6$ de scheeps overheeden en $^1/_6$ de administrateurs ten goeden moet koomen".

Zie ook 31 Maart 1785.

4 Maart. *Nadere instructie voor de munt-bedienden.*

Voor den muntmeester.

Art. 1. De muntmeester zal verpligt zyn 's morgens om zeven uuren en 's middags ten twee uuren de munt te laaten openen, op dat het arbeids volk vroegtydig hun werk kan beginnen; ook zal hy moeten zorge draagen, dat 's morgens tot elf en 's middags tot vyf uuren (of, zo het de noodzaakelykheid vordert, nog laater) het werk met de noodige spoed word voortgezet.

Art. 2. Ten dien einde zal hy altoos in de munt moeten praesent zyn om op alles een goede toezigt te houden; doch, ingevalle hy door ziekte of bezigheden niet teegenwoordig kan zyn, zal hy den adjunct van al, het geene verrigt moet worden, de nodige kennisse geeven, op dat die in zyn plaats zal kunnen fungeeren.

Art. 3. By het inbrengen of ontfangen van goud of zilver ter vermunting zal hy den munt boekhouder en den adjunct, zoo wel als de gecommitteeerdens, daar van aanstonts moeten kennisse geeven en het zelve in haare praesentie laaten weegen, ten einde de boekhouder, die de recipisse, dewelke aan de eigenaars verleent wordt, voor geboekt zal moeten

teekenen, in staat zy zulks behoorlyk in te neemen en de gecommitteerdens daar van, na het sluiten der munt, telkens rapport kunnen doen aan de opperkooplieden des casteels, als opzigters der munt.

Art. 4. Voorts zal hy gehouden zyn om het ingebragte goud en zilver aanstonds na den ontfangst, zoo het zelve nog niet ter verwerking kan worden onder handen genoomen, in praesentie als vooren, te bergen in een daar toe vervaardigde kist, waar aan twee differente slooten zullen moeten zyn, waar van de eene door den muntmeester en de andere door den boekhouder zal moeten bewaard worden, op dat de een zonder den ander niet in staat zy om dezelve te kunnen openen.

Art. 5. Ingevalle 'er tot de verwerking goud of zilver zal benodigt zyn, mag uit de voorschreeve kist niet meer dan een enkèlde parthy genoomen worden, gereguleert naar het 9de articul der instructie van den 24[en] September 1782, op dat die geen, die eerst heeft ingebragt, ook eerst geholpen wordt.

Art. 6. Van ieder parthy, na dat dezelve is afgewerkt, zullen de daar van geslaagene ropias ten eersten aan de eigenaars moeten worden te rug gegeven, in praesentie van de gecommitteerdens; dog niet zonder voorkennis van den boekhouder, op dat hy in staat zy daar van de vereischte notitie te houden.

Art. 7. Ook zal hy van het geheele muntwerk aan den adjunct de nodige onderrigting moeten geeven en zonder eenige agterhouding met hem te werk gaan, ten einde de laatste (indien zulks gerequireerd wordt) van het een en andere verslag kan doen.

Art. 8. Behalven het geordonneerde by articul 7 van boovengenoemde instructie, om maandelyks aan den heer Directeur Generaal verantwoording te doen van de twee percentos, die voor muntsgeregtigheid worden ingehouden, zal hy dezelve aan den eersten opperkoopman dezes casteels moeten afgeeven en insgelyks met het einde van de maand met den adjunct en boekhouder moeten afreekenen en hun het halve percent, uit de munts-onkosten toegelegd, voldoen.

Art. 9. Eindelyk zal hy voor het overige in alles stipt

moeten nakomen de orders van de opperkooplieden des casteels, aan wien hy ook weekelyks een kort berigt van het voorgevallene in de munt moet opgeeven, en zig wyders punctueelyk gedragen aan de instructie, door hun hoog Edelens voor den muntmeester beraamt.

Voor den adjunct.

Art. 1. Deeze zal, zoo wel als de muntmeester, gehouden zyn 's morgens en 's middags vroegtydig in de munt praesent te zyn om toe te zien, dat het werk met de vereischte spoed word voortgezet.

Art. 2. Voorts zal hy den muntmeester in alles, wat aldaar te verrigten is, moeten ten dienste staan.

Art. 3. De adjunct zal, zoo by het ontfangen der ingebragte parthyen, als by afgaave der gemunte specien, altoos moeten praesent zyn en ook van alles, het geen verder in de munt omgaat, moeten kennis draagen, op dat, zulks van hem gerequireert wordende, hy in staat zy daar van een behoorlyk verslag te doen.

Art. 4. Zal hy wel moeten toezien, dat het arbeids volk niets ontvreemt, en by het bergen en afgeeven zelfs tegenwoordig zyn moeten om zulks niet te laaten aankomen op een inlandsche mandoor of vertrouwde slaaf.

Art. 5. Verders zal hy de orders, die hem door de opperkooplieden des casteels zullen gegeeven worden, exact moeten gehoorzaamen en alles naar komen wat by de instructie van den muntmeester, op hem betrekkelyk, vermeld is.

Voor den boekhouder.

Art. 1. Die zal altoos moeten gereed zyn om, wanneer er eenig goud of zilver ter vermunting word ingebragt, daar van exacte notitie en boek te houden; zoo ook zal by de aflevering der muntspecien moeten gehandelt worden, alles overeenkomstig het 4de articul van de jongst gedrukte instructie voor den muntmeester.

Art. 2. Zal hy ook maandelyks aan den heer Gouverneur en Directeur Generaal moeten berigt doen van het geene ten voordeele der Edele Comp[e] voor de munts geregtigheid is ingehouden.

Art. 3. Hy zal (zoo veel mogelyk) moeten toezien, dat alles getrouwelyk behandeld word en dat by het inbrengen van goud en zilver en by de afgaave der gemunte ropyen alles accuraat worde gewoogen, geteld en bereekent.

Voor de gecommitteerdens.

Art. 1. Die zullen alle morgen van zeven tot elf uuren (en, zo het vereischt word, nog laater, de namiddag niet uitgezondert) moeten in de munt praesent zyn om van alles, wat verrigt word, kennis te draagen.

Art. 2. Die moeten dagelyks van het voorgevallene aan de opperkooplieden des casteels rapport doen.

Art. 3. By absentie van den boekhouder zal een der gecommitteerdens behoorlyke notitie moeten houden van de ingebragte goud en zilver werken, zoo wel als van het geene aan de eigenaars in gemunte specien wordt afgegeeven, op dat het naderhand by de boekjes kan verhandelt worden.

Art. 4. De gecommitteerdens zullen ook naauwkeurig moeten toezien, dat in alles (zoo veel hunne kennisse van het muntwerk toelaat) trouw en eerlyk gehandelt wordt, anderzints gehouden zynde om, in contrarie gevalle, daar van aanstonts aan de opperkooplieden des casteels kennis te geeven.

Art. 5. De orders, die hun door de opperkooplieden des casteels gegeeven worden, zullen zy stiptelyk moeten observeeren.

4 Maart. *Toekenning aan de stads-kas te Batavia van een derde gedeelte van de $2^1/_2$ pct., welke ten behoeve van Heemraden als belasting geheven werden van verkochte, vaste goederen.*

Dit geschiedde, omdat de bewuste stads-kas ten achteren was geraakt.

De resterende $^{2}/_{3}$ bleven aan Heemraden, die deze jaarlijks van den secretaris van Schepenen ontvingen.

14 Maart. *Vergunning voor een Katholijken Portugees op éénen Zondag in de kerken te Batavia drie afkondigingen van zijn voorgenomen huwelijk met eene Protestantsche vrouw te doen plaats hebben.*

Volgens voorschrift van de Staten-Generaal der Vereenigde Nederlanden van 3 Junij 1750 moesten de drie afkondigingen van huwelijken tusschen Protestanten en Katholijken om de zes weken geschieden.

Hiervan verleende nu de Indische Regering dispensatie, »voor zo verre het gestatueerde tot deeze gewesten applicatie »heeft".

25 Maart. *Magtiging op het collegie van Schepenen »op »requesten ter erlanging van overschryving van geringe »perceelen, die vyftig ryxd' en daar beneden hebben »gekost, direct te disponeren, zonder de versoeken, die »daartoe worden gedaan, alvorens aan de Regering »voor te dragen".*

28 Maart. *Last op de buiten-kantoren, bij aankomst van schepen, geheel of gedeeltelijk bemand met inlanders of Chinezen, naauwkeurig te onderzoeken, hoe dezen aan boord behandeld waren.*

Bij onredelijke behandeling of mishandeling moesten de schuldigen »nā rigeur" gestraft worden.

In weerwil van dit voorschrift werden inlanders en Chinezen op Compagnie's schepen soms gruwelijk mishandeld, zooals gebleken is bij het onderzoek naar den moord, gepleegd op de retour-vloot in 1784, bij welke gelegenheid het hier vermelde voorschrift aan de Kaap de Goede Hoop geheel

uit het oog verloren is. Zie resolutiën van de Indische Regering van 27 Julij 1784.

17 April. *Last tot het aanleggen van »een aparte reke»ning by de boeken", aantoonende de winsten en verliezen, door den oorlog met Engeland veroorzaakt.*

Tot ampliatie van het gearresteerde ter sessie van den 24en Augustus 1781 om, niet alleen by de Bataviasche negotie boeken, maar ook by de boeken der respective buiten comtoiren een nieuwe rekening van trains- en oorlogs ongelden te formeeren en die te doen beswaaren met alle, het geen sedert de ontvangen tyding van de oorlogs verklaring tusschen Engeland en de republiek der Vereenigde Nederlanden, uit hoofde van deselve bekostigd was en geduurende den tegenwoordigen oorlog verder bekostigd zoude worden, is goedgevonden en verstaan den boekhouder generaal, nevens den negotie boekhouder alhier, zoo mede de ministers en bediendens op de respective comptoiren van de Compe in Indie circulair aan te beveelen, de twee eerstgenoemden om by de generaale boeken deezer hoofdplaatse, mitsgaders alle de andere, een ieder by de boeken van zyn gouvernement, commandement, opperhoofdy of residentie, een aparte reekening te formeeren van de winsten en verliesen, die door den oorlog met de kroon van Engeland veroorzaakt zyn en in het vervolg nog veroorsaakt zullen worden.

25 April. *Voorschrift nopens de wijze van procederen bij den Raad van justitie te Batavia voor de kleine of commissaris-rol.*

Ter deliberatie getreeden zynde op een adres* van den Raad van justitie deeses casteels, waar by hunne agtbare te kennen geven, dat by het introduceeren der order dezer regeering, vervat by resolutie van den 17en December 1782, om zig nopens de manier van procedeeren voor de kleine of commissaris rol te reguleeren na het gestatueerde by de instructie of manier

van procedeeren, den 3[en] December 1669 voor commissarissen uit den Raad van justitie aan deeze tafel gearresteerd, zig al aanstonds eenige bedenkelykheeden en zwarigheeden hadden opgedaan, door dien die manier van procedeeren scheen te collideeren met andere, door deeze regeering in laater tyden op dat respect g'emaneerde orders, speciaal met de besluiten dien aangaande van den 20[en] Augustus en 25[en] September 1753, mitsgaders met de, onder andere, voor de commissaris rol postuleerende solliciteurs op den 3[en] May 1763 beraamde salaris lyst, alzoo by de manier van procedeeren van anno 1669 volstrekt was geinterdiceerd, dat parthyen litiganten voor de kleine of commissaris rol zig van loontrekkende practizyns zouden mogen bedienen; dog daar en tegen by resolutie deezer tafel van den 20[en] Augustus 1753 de solliciteurs waren benoemd om de zaken der litiganten voor de kleine rolle te mogen waarneemen, waar voor dezelve, in conformité der nieuwe Bataviasche statuten, het halve salaris, aan de procureurs geaccordeert, zouden genieten, en zulks ook nader wierd geconformeerd door de salaris lyst van 1763;

en daar uit by hunne agtbare deese onsekerheid was geresulteerd, of de intentie deezer regeering, by het renvoieeren van den Raad tot de manier van procedeeren van 1669, was geweest om de voorengemelde, latere besluiten, die anders op zig zelve, als jongere wetten, voor een oudere preferent en derogeerende waaren, daar mede te willen abrogeeren, dan wel of die latere besluiten mede nog souden stand grypen en of oversulks de loontrekkende solliciteurs van de kleine of commissaris rol geweerd, dan wel op deselve geadmitteerd moeten worden; met versoek verder, dat het deeze regeering mogte behagen derselver eigentlyke intentie en mening daar omtrend aan den Raad te laten toekomen;

zoo is, na overweging van die geopperde onsekerheid, goedgevonden en verstaan tot des Raads narigt en informatie, mitsgaders tot wegneeming van de by hun agtbare gemaakte bedenkelykheeden en zwarigheeden, by deesen nader te verklaaren en den Raad van justitie door extract uit de notulen kennisse te geven,

dat, vermits de solliciteurs steeds ruineus en verdervelyk zyn bevonden voor de litiganten, welker zaaken tot de kleine rol gehooren, tot verhoeding van de schadelykheid en voorkoming van het nadeel, 't welk aan de gemelde litiganten door de solliciteurs verder toegebragt zouden konnen worden, de agtervolging der instructie voor commissarissen tot de kleine rol, den 3en December 1669 gearresteerd, het beste en geschikste middel is en de herinnering van die instructie aan hun agtbare by resolutie deser tafel van den 17en December 1782 daar op voornamentlyk steund; maar dat hier door niet geabrogeert hebben behoeven te worden de resolutien deser regeering van den 20en Augustus en 25en September 1753, waar by aan de procureurs is toegestaan als solliciteurs te mogen postuleeren, zoo mede niet de bepaaling van het solliciteurs salaris by de salaris lyst van den 3en May 1763, en dat hunne agtbare derhalven als nog worden gerecommandeert zig ten aansien der zoo schadelyk bevonden solliciteurs na de eerstgemelde instructie en omtrend de procureurs, die als solliciteurs mogen postuleeren, na de voorschreeven latere orders en reglementen, en dus zo wel na de eene, als de andere te reguleeren.

25 April. *Voorschrift voor commissarissen van huwelijksche en kleine gerechts-zaken.*

Is goedgevonden en verstaan commissarissen van huwelyksche en kleine gerechts zaaken te recommandeeren de observantie der order van den 25en September 1753 en dat collegie dien conform nader te gelasten geene solliciteurs te admitteeren, maar alleen de procureurs om als solliciteurs voor hun te postuleeren op het gewoon salaris, voor de laatste gesteld; en de procureurs, die voor den Raad van justitie en de bank van Scheepen postuleeren, te ordonneeren zig daar toe te laaten gebruiken, zoo voor de kleine rol voor commissarissen uit den Raad van justitie, als voor commissarissen van kleine geregts zaaken; mitsgaders hier van aan de laatstgemelde collegien door extract uit de notulen kennisse te geeven.

5 Mei. *Bepalingen nopens den commandant van de militaire magt in Indie.*

»Op het voorbeeld van het geen meermaalen heeft plaats »gehad", gelasten Heeren XVIInen, »na ingenomen consideratiën »van Syne Doorlugtigste Hoogheid, aan het Hoofd van de »militie te geeven sessie in Rade van Indie, met rang van Raad »extra-ordinair, naast den jongsten in der tyd weezende, zo »wanneer over zaaken, het militaire betreffende, zoude worden »gebesoigneerd; onder byvoeging, dat het voormeld hoofd van »de militie in voorschreeven zaaken een concludeerende stem »zoude hebben, dog niet te min gehouden zyn om zig in zodanige »militaire expeditien te laten emploieeren, als deeze regeering »tot Compagnies meeste nut zoude oordeelen te behooren".

»Uit consideratie van deze zyne verhoogde rang" kreeg de toenmalige chef van den militairen dienst, de kolonel, C. L. Colmond, den titel van brigadier, »onder toelegging aan »denzelven van de gagie, het kostgeld en de huishuur van een »effectief collonel, doch de emolumenten en het honneur van »brigadier".

13 Mei. *Verstrekking van »kleedjes" aan inlandsche matrozen in dienst van de Compagnie.*

Is goedgevonden en verstaan aan alle inlandsche zeelieden, welke in het vervolg tot de vaart naar Ceilon of andere, ver afgelegen plaatzen zullen g'emploieerd worden, voor hun vertrek van dese hoofdplaatse te laten verstrekken twee groove, Javasche kleedjes en van het kostende notitie te houden om in der tyd, by afbetaling van verdiende gagien der genieters, gedecorteerd te worden.

16 Mei. *Eed-formulier voor Ingenieurs.*

Ik beloove en zweere de hoog-mogende heeren Staaten-Generaal der Vereenigde Nederlanden, myne souvereinen, zyne doorlugtige Hoogheid, den heere Prince van Orange en Nassau,

etc., etc., etc., erf-stadhouder, capitein en admiraal generaa. van de republicq, onzen Opper-Gouverneur Generaal, en de bewindhebberen der Oost-indische Compagnie, mitsgaders den Gouverneur Generaal en de Raaden van Nederlands Indie gehouw en getrouw te zyn:

dat ik my, als ingenieur, in het opzigt, dat my word toevertrouwd over de werken by aanbesteeding, getrouw zal gedragen, dezelve na de gemaakte bestekken zal doen vervaardigen en van de aanneemers geene gifte of gaaven, hoe genaamt, ontfangen zal;

dat ik de plans, charters, papieren, die eenige betrekking tot de fortificatien hebben, aan niemant zal communiceeren, als die van wegens de hooge regeering daar toe gewettigd is;

dat ik zorge zal dragen, dat dezelve by myn retour na Nederland of overlyden alle in handen gesteld worden van het hoofd der genie of den geene, die zyn hoog-Edelheid, den heere Gouverneur Generaal, daar toe zal gelieven te benoemen.

Zo waarlyk helpe my God Almagtig.

16 Mei. *Intrekking »tot nadere order" van het verbod tegen den invoer te Batavia van tarwe en meel.*

De tarwe-oogst aan de Kaap de Goede Hoop (toenmaals met Soerate en eenige andere plaatsen om de West van Indië de voorname voorraad-schuren van dit graan) was »ongemeen »schraal uitgevallen", ten gevolge waarvan men te Batavia »reeds een geruime tyd geen tarwe meer" had gehad.

Zie het verbod in deel III, bladz. 120 en deel VIII, bladz. 600.

3 Junij. *Voorschrift voor regtbanken op de buitenkantoren in zake appel op den Raad van justitie te Batavia.*

Tot narigt en observantie van de collegien van justitie op de respective buyten-comptoiren is verstaan te statueeren en dezelve by extract deezes circulair te beveelen: generaliter, in geene gevallen, waar in zy ten diffinitive gesententieerd,

dan wel zodanig geinterloqueert zullen hebben, dat zulks uyteyndelyk irreparabel zy en waar omtrend zy dus ophouden regters te weezen, zig de judicature aan te matigen over de admissie of non-admissie in appel aan den Raad van justitie deezes casteels, het zy door de sogenaamde decretatien, denunciatien of welke benamingen die dispositien op deeze en geene comptoiren anders zyn gegeeven, en zig mitsdien, na de gedane interjectie binnen den behoorlyken tyd, met de zaake, waar omtrend geappelleerd is, niet verder te bemoeyen dan alleen het geen de euangelisatie van het proces concerneerd, zonder dat ook daar omtrend eenige procedures of dagvaardingen van partyen, veel min eenige gedingen mogen worden gevoerd, als wezende niet alleen nodeloos, om dat het proces reeds behoorlyk gefourneert en geeuangeliseert moet zyn, eer en bevoorens het word getermineerd, maar strekkende daar en boven ook nog tot een schadelyk pretext, waar door veeltyds de appellatien moeylyk en kostbaar gemaakt worden, contrarie het oogmerk, waar meede dit middel van provocatie is vastgesteld.

3 Junij. *Vermindering van het aantal wagen-verhuurderijen te Batavia tot negen.*

Op verzoek van den eigenaar werden twee wagen-verhuurderijen tot ééne zamengevoegd.

10 Junij. *Toekenning van den titel en rang van oud-luitenant der burgerij aan den kastelein van het stads- of heeren-logement te Batavia.*

De »jongst overleden" kastelein had dien titel en rang ook gehad.

20 Junij. *Verschillende bepalingen, voornamelijk van militairen aard.*

De Regering vond goed:

1° de circulaire order van den 23^en^ Augustus 1753 omtrend de kleeding der militairen te renoveeren en alomme op nieuw te versenden, met deeze ampliatie, dat geene officieren, uitgesondert die van de lyfwagten, hier en elders, hetzy van de infantery, cavallery, arthillerie of genie, zoo die in het Bataviasch guarnisoen, als op de respective buiten comptoiren bescheiden zyn, geen goud of zilver op hunne monteeringen, zelfs geen knoopen van goud of zilver draad, maar alleen zullen mogen draagen een lakense rok met kragen, rabatten en een goude of zilvere nestel op de regter schouder, dog niet langer als tot aan de elleboog, en een hoed met een goud of zilver galon, niet breeder dan een duim, Rynlandsche maat, en twee quasjes van goud- of zilver draad agter aan.

En deeze order te laten ingaan met primo September deezes jaars, maar de respective officieren egter toe te staan hunne oude monteeringen, die zy tans hebben, te mogen afdraagen; mitsgaders het hoofd over Compagnies militie in Indie, den Edelen brigadier, Charles Louis Colmond, op te draagen een model van zodanig een monteering te laten maaken, met de nodige afteekeningen daar van voor de buiten comptoiren, en een opgave van het kostende aan deeze regeering te bezorgen om circulair versonden te worden;

2° ten laste van het fonds der krygskasse steeds 200 lakense monteeringen aan te houden en te bewaaren, om by ceremonien door de soldaaten gebruikt te worden, en het benodigde daar toe uit Nederland te eisschen, mitsgaders aan die gouverneurs, directeurs en commandeurs op de buiten comptoiren, alwaar mede ceremonien geobserveert moeten worden, over te laten voor een staats monteering voorsieninge te doen en een fonds daar toe uit te vinden;

3° de soldaaten door geheel Indie monteeringen van Chinees linnen te laaten draagen en den Edelen brigadier, Colmond, op te dragen daar van ook een model te laten maken en, met een notitie van het kostende en de nodige afteekeningen,

by deeze regeering over te brengen om na Nederland en de buiten comptoiren versonden te worden;

4° de ministers en bediendens op alle de comptoiren van de Compagnie in Indie circulair te gelasten de verstrekkingen van monteeringen aan den soldaat, even als alhier geschied, door het hoofd der militie op ieder comptoir in het bysonder te laten doen en het kostende de genieters op reekening te stellen tegen 48 stuivers de ryxd^{r}; met verdere order om, het geen tot die monteeringen word vereischt, in zoo verre het in voorraad is, tegen betaaling van de inkoopsprys uit Comp^{s} pakhuisen te verstrekken en het niet aan handen zynde, wanneer het niet te bekomen is, van hier te eisschen; en de eisschen van die goederen, met de korte sterktens der militairen, aan het hoofd van Compagnies militie ter deezer hoofdplaatse te zenden om daar uit op het guarnisoen comptoir alhier een generaalen eisch voor Batavia en de buiten comptoiren te doen formeeren;

5° in de monteeringen voor de cavallery en artihilleristen geene verandering te maaken, maar die te laten op den presenten voet en het benodigde laken tot dezelve voor de onder officieren en gemeenen tegen betaaling van de inkoops prysen uit Comp^{s} pakhuisen te laten verstrekken;

6° het reglement voor het Bataviasch guarnisoen van den 5^{en} April 1779 circulair naar alle buiten comptoiren te zenden en de ministers en bediendens te ordonneeren op de comptoiren, daar nog geen militaire bakken zyn, die te introdueeren; onder recommandatie om zig by het inrigten derzelve, zo veel mogelyk, te schikken na de constitutie der plaatsen en de prysen der levensmiddelen;

7° de korting van drie stuivers op elke ryxd^{r}, welke by verstrekking van gagie ter deeser hoofdplaatse, als meede op Bantam en te Malacca, niet van de militairen alleen, maar van alle Compagnies dienaaren in het generaal word afgetrokken, wegens de hardigheid, die in dat verlies voor een iegelyk legt opgesloten, voor het vervolg af te schaffen en de eene stuiver van die drie, welke by resolutie deezer tafel

van den 17[en] October 1746 ([1]) aan den groot winkelier tot een middel van bestaan is toegelegd, voortaan maandelyks uit Compagnies kasse aan hem te laaten betaalen, om by de negotie boeken op het comptoir generaal afgeschreeven te worden, in hoope, dat de heeren Majores zig dit besluit grootgunstig zullen gelieven te laten welgevallen.

Ter deeser occagie mede in overweeging genoomen zynde, dat de betaaling van het ordonnancie geld, het welk de soldy bediendens volgens een aloud gebruik gewoon zyn te vorderen van persoonen, die niet by de goede maanden rollen, maar tusschen tyds, by aparte ordonnancien, ter ontvangst van gagien worden opgebragt, ook een drukkende lastpost is, voornamelyk voor de zeevaarende, die dikwils by het opmaken der goede maanden rollen hier niet present zyn en oversulks by deselve niet opgebragt konnen worden; zoo is, om daar tegen in den aanstaanden te voorsien, goedgevonden en verstaan het opperhoofd van het generaale soldy comptoir, Arnoldus Constantyn Mom, te gelasten zorge te draagen, dat op het generaale soldy comptoir het geheele jaar door de ordonnancien van verstrekkingen worden opgemaakt, zonder dat daar voor iets, hoe genaamd, door wie het ook zy, gepretendeert of genoten worde, op dat den gemeenen man zyne gagie zonder eenige kosten, hoe gering ook, ten vollen moge ontvangen.

Dewyl op Banda en Timor in de bereekening van de winst op afbetaald wordende maandgelden een andere bereekening plaats vind als op alle de overige comptoiren van de Compagnie, is goedgevonden en verstaan de ministers op die beide comptoiren aan te beveelen op de verstrekte soldyen in het vervolg, in steede van drie stuivers per ryxd[r] of $^1/_{16}$ opgeld, te bereekenen $3^1/_5$ stuivers per ryxd[r] of $^1/_{15}$ opgeld, zoo als by de boeken van alle overige comptoiren geschied.

Om wegens de kostgelden en randsoenen, die de militairen hier en op de buiten comptoiren genieten, voldoende geinformeerd te worden en een vergelyking te konnen maaken, waar

([1]) Deel V, bladz. 406, sub *b*.

in het eene comptoir tegen het andere verschilt, is goedgevonden en verstaan het hoofd van Compagnies militie, d'Edele brigadier, Colmond, by een specificque notitie te laten opgeeven, hoe veel aan de militairen in het Bataviasch guarnisoen 's maandelyks aan kostgeld en randsoen word verstrekt, bereekend in Indisch geld; en de ministers en bediendens op de buiten comptoiren circulair te ordonneeren zodanige lysten, een ieder voor zoo verre zyn gouvernement, directie, commandement of opperhoofdye betreft, by eerste gelegenheid herwaards te zenden, om vervolgens hier een generaale lyst daar uit te konnen laten formeeren.

Nog is goedgevonden en verstaan by deesen aanteekening te houden, dat de orders van den 27en February 1776 steeds, na mogelykheid, worden geobserveerd en van het visiteeren der compagnien, enz. maandelyks aan den heer Gouverneur Generaal rapport word gedaan.

Dewyl nieuwigheeden altoos aanstoot geven, den guarnisoen schryver van de inlandsche militairen, Madureesen en Sumanappers niets toe te leggen.

Het opperhoofd van het generaal soldy comptoir en de soldy boekhouders op de respective buiten comptoiren circulair te ordonneeren, niet alleen de te voorenstaande saldo's der militairen van voorige, afgeslooten soldy reekeningen, maar in het generaal die van alle dienaaren, welke by een ander soldy boek moeten worden ingenoomen, dan waar by zy hebben voortgeloopen, en egter onder het zelve gouvernement, directie of commandement blyven, in te trekken, ten zy zodanige persoonen met vermaking beswaard en hunne uitreis reekening niet aan handen is; dog, wanneer zy hunne uitreis reekening konnen vertoonen of deselve te vinden is, dan drie maanden hunner besolding te laten staan.

Aan de respective hoofdgebieders in de gouvernementen, directien en commandementen over te laaten om in het toeleggen van douceurs aan commando's, die in expeditie naar de boven- of binnen landen worden afgesonden en veelmaalen in woeste plaatsen moeten zwerven, met discretie te werk te gaan.

Betreffende de belastingen voor het cureeren van Venus qualen en breukbanden, die ingevoerd schynen te zyn om daar uit een middel van bestaan te vinden voor de overdragers in het hospitaals comptoir, de opper- en onder chirurgyns in de beide hospitaalen, de militairen, die genoodsaakt zyn zig om een deser twee oorsaaken naar het hospitaal te begeeven, tot geen gering beswaar verstrekken, te meer die menschen daar en boven geduurende den tyd, dat zy in het hospitaal leggen, hunne heele gagie moeten missen en dit verre de meeste het hospitaal doet vermyden tot de quaal op zyn hoogste en byna onherstelbaar is geworden, waardoor veele, die anders nog wel te behouden zouden konnen weesen, om het leeven komen, in consideratie genomen zynde, dat het voormeld inkomen voor de overdragers op het hospitaals comptoir en de chirurgyns in de beide hospitaalen in het geheel zoude bedraagen circa een duisend ryxdaalders 's jaars en dat door deeze belastingen te doen cesseeren en de bovengemelde bediendens een ander bestaan toe te voegen het cureren van Venus qualen, 't geen dan gratis zoude moeten geschieden, wel merkelyk vermeerderen, maar van de andere zyde ook tot een middel verstrekken zoude om veel volk ten dienste der maatschappy te konnen behouden; zoo is, — dewyl, indien men door een spendatie van een duisend ryxd^s 's jaars dat oogmerk mogt konnen bereiken, die ongelden dan dubbeld vergoed zullen worden, — goedgevonden en verstaan de belastingen voor het cureeren van Venus ziektens en het verstrekken van breukbanden hier en op alle de comptoiren van de Compagnie voor altoos af te schaffen en circulair te interdiceeren en daar en tegen te ordonneeren, dat Compagnies dienaaren, die aan Venus qualen of breuken laboreeren, voor niet gecureerd en de breukbanden voor Comp^s rekening op de wapenkamers aangemaakt en, zoo in de beide hospitaalen en op het hospitaals schip alhier, als in de hospitaalen op de buiten comptoiren gratis afgegeeven moeten worden; dog, om de hospitaals bediendens door deese dispositie geen schade te doen lyden, jaarlyks tot een douceur uit Compagnies kasse te laten verstrekken:

aan de opper- en onder chirurgyns van het binnen hospitaal .... rd^s 300,
en aan die van het buiten hospitaal.............. » 500,
om door de binnen regenten onder hen verdeelt te worden, ter vergoeding van het geen zy tot hier toe voor het cureeren der Venus qualen hebben genoten, dat gecalculeerd word op 6 à 700 rd^s in het jaar, en welke agt hondert ryxd^s 's jaars met twee hondert ryxd^s, waar op men gist, dat de benodigde breukbanden in een rond jaar zullen komen te staan, te samen uitmaaken de voorwaards gemelde somme van een duisend rd^s.

En zal de ministers en bediendens op de respective buiten comptoiren circulair worden aanbevoolen deese schikking, na mate van de omstandigheid op ieder comptoir, te introduceeren.

Zie ook bij 6 October 1780 en 15 Augustus 1786.

30 Junij. *Ranglijst van Compagnies dienaren te Batavia.*

Deze ranglijst verschilt slechts in zoo verre van die, vastgesteld op 14 Januarij 1774, dat gevoegd is:

tusschen een ordinair of extra-ordinair lid in den Raad van Indië en den president van den Raad van justitie »de wel-»Edele, manhafte brigadier of anders hoofd over Compagnie's »militie, sessie hebbende in Raade van Indie";

tusschen een lid in den Raad van justitie en de oud-directeuren »de manhafte heer schout-by-nagt";

tusschen de geëligeerde directeuren en den advocaat-fiscaal »de manhafte heer colonel";

tusschen den onder-equipage-meester en den eersten gezworen klerk ter generale secretarij »de manhafte heeren capitains »ter zee in dienst van de Compagnie";

tusschen de ouderlingen in functie en de sous-lieutenants van de lijfwacht »de manhafte ordinaire luitenants ter zee".

Wijders is geene sprake meer van Engelsche Konings- of Compagnie's schepen, maar van »vreemde K. of C. schepen".

Bij binnen-regent van het binnen-hospitaal is gevoegd: »niet »teffens eerste practisyn zynde".

Zie ook 30 Maart 1753 en 8 Augustus 1808.

30 Junij / 1 Julij. *Prijs-bepaling van het brood.*

In overweging genomen zynde de zwaare lasten, die de broodbakkers, onaangezien de al een geruime tyd aangehouden hebbende en nog voortduurende buitengemeene schaarste aan tarwe, verpligt zyn te moeten dragen; zoo is, om dezelve daar in eenigsins te gemoet te komen en de broodbakkeryen niet te laten vervallen, goedgevonden en verstaan de prys van het brood, die tot heden is gebleven op de by resolutie deezer tafel van den 23en Augustus 1669 bepaalde twee stuivers voor een brood van elf oncen en vier stuivers voor een brood van twee en twintig oncen, zoo lang de tegenwoordige schaarsheid aan tarwe zal aanhouden en dus tot wederzeggens toe, te verhoogen tot drie stuivers voor een gebakken brood, zwaar elf oncen, en ses stuivers voor een brood van twee en twintig oncen; zullende de gemeente van deese verhoogde prys door affixie van een biljet worden kennisse gegeven, om te strekken tot een ieders narigt.

1 Julij. *Last op de buiten-kantoren »tot de vereevening »der schulden van inlandsche Vorsten alle mogelijke »zorge aan te wenden".*

Deze opdragt was een gevolg van de missive van Heeren XVIIden van 30 November 1781.

3 Julij. *Nadere bepalingen nopens stukken, naar Nederland te verzenden.*

Tot voorkooming van de regtmatige klagten der heeren Meesters by hun Edele hoog agtbare missive van 30 November 1781 is verstaan den eerst gezwooren klerk ter generaale secretary, van Haak, nader en ernstig te gelasten om telkens, by aanbreng van papieren van de buyten comptoiren, nauwkeurig na te gaan, of alle papieren, die naar Nederland gezonden moeten worden, behoorlyk zyn overgekoomen en, by ontdekking van versuym, de ontbreekende hier ter eerster

verzending te laaten copieren ten koste van den versuymer, onder een boete van een honderd zilvere ducatons ten behoeve van den eerst gezwooren klerk voornoemt; met recommandatie aan de hoofdgebieders op zodanige buyten comptoiren, als by besluit van 17 October 1780 staan gespecificeerd, om te zorgen, dat, ingevolge die order, omtrent de overzending van papieren voor Nederland met alle nauwkeurigheid voldaan worde.

$\frac{4}{11}$ Julij. *Vaststelling eener boete op het onvoldoende afschrijven van stukken, bestemd vóor het Opperbestuur.*

Om te zorgen, dat de getallen in de brieven behoorlyk ingevuld en in het vervolg, gelyk de heeren Majores te meermaalen hebben ontmoet, niet in blanco worden gelaaten, is goedgevonden en verstaan de ministers en bediendens op alle comptoiren van de Compagnie in Indie circulair aan te schryven en den eersten geswooren klerk ter generaale secretary ook te gelasten attent en oplettend te zyn, dat de open plaatsen in de brieven en papieren, die voor Nederland moeten dienen, exact worden ingevuld; onder waarschouwing, dat den geenen, die zulks verzuimt of daar in nalatig blyft, zal vervallen in een boete van tien ryxd[s] voor ieder oningevulde of in blanco gelaten plaats, die by deesen daar op word gesteld.

11 Julij. *Wijziging van het bepaalde op 20 Augustus 1779 nopens boedel-redderaars.*

In gevolge magtiging van Heeren XVII[nen], verleend bij hunne missive van 30 November 1781, werd nu bepaald, dat, »wanneer een der heeren Raden van Indie in een boedel word gesteld en zyn Edele zig ongenegen bevind die last aan te neemen, hy dan daar van ter vergadering kennisse zal geeven, op dat daar van altoos behoorlyk zoude konnen consteeren".

17 Julij. *Straat-verlichting ter hoofdplaats Bantam.*

Ter voorkoming van de »baldadig- en moet-willigheden, die

»daar tot merkelyk nadeel van de inwoonders in den donker »werden gepleegd", zoude een gedeelte van de hoofdplaats Bantam des nachts door elf lantaarns verlicht worden, waartoe de bewoners van de nabij gelegen huizen maandelijks vier stuivers per huis moesten opbrengen.

Den 11den September 1783 werd een ter zake handelend, in het Chineesch vertaald billet van Batavia naar Bantam gezonden.

18 Julij. *Voorschriften nopens het overmaken van geld naar Nederland.*

Den heer Gouverneur Generaal de heeren Raaden in bedenking geevende, of men, ter zaake van de op gisteren ontvangen aangenaame tyding wegens de wapen stilstand tusschen de kroon van Engeland en de republiek der Vereenigde Nederlanden, thans niet weder soude konnen intrekken het besluit, den 5en November anno passato genomen, tot het accepteeren van geld in Compagnies kasse op assignatie naar Nederland tegen een rembours van geld om geld, om de heeren Meesters daar in, soo veel mogelyk, eenige verligting toe te brengen, dewyl men thans mag verhoopen op een spoedige vreede en dus eerlang ook op ontzet van geld uit Nederland en ook om de benodigde contanten intusschen tegen dien cours te sullen konnen bekomen; zoo is, daar op gedelibereerd zynde, by meerderheid van stemmen goedgevonden en verstaan de acceptatie van penningen in Compagnies kasse om in Nederland geld om geld gerestitueerd te worden met den dag van heeden te laten cesseeren en, met alteratie van de ter sittinge van den 5en November 1782 beraamde schikkingen, met de aanneeming van geld in Compagnies kasse voor eerst nog te continueeren, dog de ducaton, tot dat by deese regeering anders zal worden gedisponeert, in steede van tegen 78, voortaan tegen 72 stuivers te bereekenen en de gemeente by een biljet te adverteeren, dat de in kasse telling en acceptatie zal geschieden op de volgende conditien en voorwaarden:

1° dat ten gemelden einde in Compagnies kasse zullen worden

aangenoomen, niet alleen contanten, maar ook bankbrieven, ongemunt goud en zilver, het goud tegen $20^1/_2$ en het zilver tegen 65 stuivers de reaal fyn;

2° dat voor het bedraagen der gelden, die een ieder genegen is naar Nederland te remitteeren, aan de persoonen, welke deselve tellen, zullen worden afgegeeven drie eensluidende assignatien op de hoog Edele heeren Zeventienen, om betaald te worden met 72 stuivers de ducaton of $7^9/_{13}$ procento rabat en zulks agtien maanden na de dagteekening der assignatien, dan wel, ingevalle de betaaling de heeren Majores op dien bepaalden tyd niet mogt convenieeren, naar het goedvinden hunner WelEdele hoog agtbare, ten laste van de generaale Nederlandsche g'octroyeerde Oostindische Compagnie drie à vier jaaren te blyven voortlopen tegen den interest van vier procento in het jaar; en

3° dat de geene, die inclineeren op den voorschreeven voet geld in Compagnies kasse over te brengen, zig zullen moeten adresseeren ten comptoire van den heer Directeur Generaal om aldaar op te geeven, hoe veel een ieder genegen is op assignatie te tellen, en vervolgens de penningen, op ordonnancie van welgemelde heer Directeur Generaal, ten eersten in Compagnies kasse brengen voor het einde van ieder maand, ten einde de assignatien, zoo spoedig mogelyk opgemaakt mogen worden.

Zullende van deeze gealtereerde dispositie de vereischte kennisse worden gegeeven aan de ministers en bediendens op de respective buiten comptoiren.

$\frac{25}{29}$ Julij. *Waarschuwing voor vervalschte »brieven van »credit".*

Door den heer Gouverneur Generaal is ter vergadering gecommuniceert, hoe zyn Edelheid tot geen geringe ontstigtinge geinformeert was geworden, dat sommige baatsugtige en vuil gewin zoekende persoonen zig hadden durven onderstaan de by het placcaat van den 6en December 1782 en biljet van den 20en February deeses jaars voor goed en gangbaar verklaarde

brieven van credit door het byvoegen van een nagemaakte O of nul agter de gedrukte cyfferletters, waar mede aan het hoofd van ieder credit brief in het bysonder de waarde derselve word aangeweesen, indiervoegen te vervalsen, dat bereeds eenige goede ingezeetenen deeser hoofdplaatse daar meede bedroogen waaren geworden en zodanige vervalschte credit brieven ter goeder trouwe hadden ontvangen voor een hooger waarde, dan deselve inhouden, als onder andere die van vyf ryxd^{s} voor rd^{s} 50 en die van vyftien rd^{s} voor rd^{s} 150, produceerende zyn Edelheid teffens twee dusdanig vervalschte credit brieven; dewelke bezigtigd en ten deesen in overweeging genomen zynde, dat een diergelyk strafwaardig gedoente, niet alleen strekt tot groot nadeel der goede gemeente, maar daar en boven ook includeert de verregaandste misdaad van publieke falsiteit, die de noodsakelykheid vereischt met rigeur tegen te gaan en te beletten; zoo is, om daar tegen voor het vervolg door gepaste maatregulen te voorsien en de daader of daaders van die gepleegde falsiteit, des mogelyk, in handen te krygen en eene wel verdiende straffe te doen erlangen, goedgevonden en verstaan de gemeente door publicatie van een biljet en affixie van het selve in de Nederduitsche en gewoone lands talen van het ontdekt bedrog te adverteeren en waarschouwen, op dat een ieder daar tegen oplettend en waaksaam moge weesen ter verhoeding van schade en verdagt te zyn om, by ontvangst van credit brieven, zig niet te verlaaten op de cyffer getallen, aan het hoofd van elke credit brief bekend staande, maar deselve aan te neemen na het bedragen der sommen, in den text uitgedrukt.

En wyders te belooven een premie van een duisend zilvere, gecartelde ducatonnen aan den geenen, welke de persoon of persoonen, die zig aan de voorsegde vervalsching heeft of hebben schuldig gemaakt, dan wel in het vervolg van tyd schuldig zouden mogen maken, zal weten te ontdekken en aan te wysen, zodanig, dat dezelve in handen van de justitie geraaken en van het fait overtuigd konnen worden.

Zie ook 29 Junij 1784.

$\frac{3}{7}$ Augustus. *Kennisgave, dat op 4 Februarij 1783 een »stilstand van wapenen" tusschen Nederland en Engeland was geteekend.*

Alle vijandelijkheden »teegen onderdaanen van de kroon van »Groot-Brittanje" moesten dientengevolge ophouden en een ieder zich wachten die te plegen.

Zie ook 12 Julij 1785.

9 Augustus. *Voorschrift nopens vijf Oostenrijkers, die met wetenschappelijke doeleinden het gebied van de Compagnie wenschten te doorreizen.*

Aan de buiten-kantoren werd medegedeeld en als rigtsnoer ter zake aanbevolen het navolgende extract uit de missive der Bewindhebbers van de kamer Amsterdam, dd. 28 November 1782.

Door zyne Keyzerlyke Majesteit aan haar hoog mogende zynde te kennen gegeeven, dat vyf onderdaanen van hoogstdenzelve, in name:

Heydiger, onder-directeur van het Keyzerlyk cabinet der natuurlyke historie;

Maerter, proffessor in de natuurlyke historie in het Keyzerlyk Theresiaansch collegie;

Boos, tuynier van het Keyzerlyke kasteel te Schoubrun;

Moll, Keyzerlyke schilder; en

Stupik, botanicus, ter bevordering hunner onderscheydene takken van weeten-schappen na diverse oorden der wereld wilden gaan reyzen en dat hoogst gedagte zyne Majesteit daarom gaarne zoude zien, dat aan denzelven wierden verleend brieven van recommandatie, inhoudende een order aan alle gouverneurs en bediendens van de Hollandsche etablissementen, daar die persoonen zouden mogen aankomen, om aan haar alle gerievelykheeden, bescherming en hulp te bewyzen;

soo hebben haar hoog mogende hier op goedgevonden, dat wy aan alle gouverneurs en bediendens van etablissementen,

alwaar vreemde scheepen buyten zeenood gewoon zyn g'admitteerd te worden, zouden gelasten voormelde vyf persoonen in het oogmerk harer reyze alle grievelykheeden te bewysen, welke met Compagnies belang eenigsints bestaanbaar zyn, mits egter voornoemde persoonen van wegens zyne Keyzerlyke Majesteit (gelyk zulks door hoogstgedagte is aangenomen) ten sterksten wierden gelast om van haar kant alle omsigtigheyd en bescheidenheid in acht te neemen en zich naar de reglementen, op Compagnies onderscheide etablissementen plaats hebbende, te gedragen en mits voorschreeven persoonen al verder wierden gerecommandeert om geduurende hun verblyf aldaar zig niet op te houden met eenige andere zaaken, als die hunne studien tot haar onderwerp hebben;

en het is dan uyt dien hoofde, dat wy, als door de vergadering van Zeventienen daar toe geautoriseerd, nodig geoordeelt hebben UEdele van de intentie van hun hoog mogende te informeeren en te gelasten zich daar na te gedragen; zullende UEdele het nodig aanschryvens aan de buyten-comptoiren, daar zulks nodig zal wezen, moeten doen, terwyl de Caabsche ministers door ons op dit sujet direct zyn gelast.

Wanneer echter gemelde persoonen tegens het voorschreeve, aan hun gelaste of gerecommandeerde kwaamen aan te gaan, is het de expresse wil van hun hoog mogende, dat aan deselven geene gerievelykheeden zullen worden beweesen en dat in dat geval 'er de overige ministers en bediendens van zal worden kennis gegeeven, ten einde ook door deeze aan hun geene gerievelykheeden zouden werden toegestaan.

12 Augustus. *Beboeting van een drietal Residenten wegens het niet indienen van stukken.*

Den eersten geswooren klerk ter generale secretary, Daniel Diederik van Haak, schriftelyk berigtende, dat hy, zo veel in zyn vermogen was geweest, had nagegaan, van welke comptoiren de bediendens weder in gebreke waren gebleven in de overzending der papieren voor Nederland, en hem by het nazien

der registers was gebleken, dat de residenten van Banjermassing, Palembang en Cheribon, onaangezien de herhaalde, circulaire beveelen dezer regeering, daar in zedert 1781 al weder nalatig waren gebleven, en hy dierhalven alle dezelve, nevens de secreete Palembangsche brieff van den 7^{en} January 1778 met de daar toe gehorende bylaagen, dubbelt had moeten laten copieeren, ten bedragen van 242½ vellen, compres schrift, op groot formaat papier, enz.;

zo is goedgevonden en verstaan copia van het gemelt berigt, verzelt van alle de daar by opgenoemde papieren, die hier voor Nederland zyn vervaardigt, by eerste gelegentheid de heeren Majores aan te presenteeren en de residenten van Banjermassing, Palembang en Cheribon over het niet voldoen van de zo dikwils herhaalde order tot het behoorlyk en tydig bezorgen der papieren voor Nederland te verwysen in een boete van drie maanden hunner winnende gage, ten behoeven van de Bataviasche diaconie armen, buiten en behalven de vergoeding aan den eersten gezwooren klerk, Daniel Diderik van Haak, van het geen hem voor schryffloon toekomt, ten bedragen van:

rd^s 22 : 66 voor Banjermassing,
» 69 : 21 » Palembang, en
» 13 : 28 » Cheribon, dat die comptoiren aangerekent en daar na aan den eersten gezwooren klerk hier uit Compagnies kasse betaald zal worden.

22 Augustus. *Reëngagement van uitgediende militairen, enz.*

Op de propositie van den heer Gouverneur Generaal is goedgevonden en verstaan tot commissarissen ter verbetering in gage van de militairen, arthilleristen en ambagtslieden, die een nieuw verband willen aangaan, te verzoeken en te nomineeren de heeren Raden extra-ordinair, Johannes Robbert van der Burgh en Adriaan Boesjes, en welgemelde heeren commissarissen weder als in het laatst gepasseerde jaar te

qualificeeren om, zo wel de onder officieren en gemene militairen, welkers verband is geëxpireert, tot een nieuw engagement te animeeren door de zulke, die zig weder voor drie jaren willen verbinden, met *f* 3 en die inclineeren een nieuw verband van 5 jaren in te gaan, met vier guldens ter maand in gage te verhogen, mitsgaders de laatstgemelde gage zelfs te extendeeren tot een drie jarig verband; met verdere qualificatie om ten aanzien van de corporaals en soldaten, die bereets *f* 18 en *f* 16 respective winnen, deze anderzints bepaalde hoogste gage, even als in anno 1781, weder een à twee guldens te boven te gaan, des noods, zelfs zonder nader verband en hier onder voor deze keer andermaal mede te begrypen de arthilleristen en ambagtslieden.

Zie ook 21 en 25 September 1786, 25 Julij 1797.

26/29 Augustus. *Intrekking van het verbod, uitgevaardigd* 13/17 *Julij* 1781, *tegen den uitvoer van rijst.*

In overweging genomen zynde, dat de redenen, welke het verbod tegen den uitvoer van ryst in anno 1781 en 1782 noodzakelyk hebben gemaakt, door den groten voorraad, die men thans van dat graan aan handen heeft, de favorabele berigten van een aanstaande, gezegende oogst op Java en het gewenschte vooruitzigt van een algemene vrede, waar van men zig vleit binnen weinig tyds de aangename tyding te zullen mogen ontfangen, weder zyn gecesseert; zo is goedgevonden en verstaan den uitvoer van ryst, met intrekking van het daar tegen leggend interdict, van nu voortaan voor allen en een igelyk open te stellen, mitsgaders de gemeente van deze concessie door affixie van biljetten kennisse te geven.

2 September. *Wijziging van het bepaalde op* 18 *Julij* 1783 *nopens assignatiën.*

Op de te kennengave van den heer Directeur Generaal, dat de vermindering der restanten in de groote geldkamer en cas van dag tot dag merkelyk toenam en dat zyn Edele, uit

bedugting voor onaangename gevolgen, de vergadering hier van kennisse gaf, met versoek om by tyds de nodige middelen te beraamen, wyl het tellen van geld op assignatie, naar het oud gebruik met 7⁹/₁₃ percent rabat, ingevolge besluit van den 18[en] July laatstleden geen schot nam; zoo is, hoe seer men door het neemen van het laatstgemelde besluit getragt en ook gewenscht hadde de Comp[e], so veel mogelyk, te verligten door dien gereduceerden cours der assignatien, nogtans, uit hoofde daar mede het oogmerk niet bereikt werd en men volstrekt contanten benodigt en dus wel verpligt is sodanige middelen te employeeren, waar door men vermeend nog eenige sommas te konnen bekomen en waar toe het weder verhogen van gemelde cours het gereedste word geoordeelt, byzonder ook om daar door met meer efficacie de uitvoer van de in 't algemeen so seer gewilde specien voor te komen, schoon men daar toe niet dan met weersin overgaat, op den voorstel van den heer Gouverneur Generaal goedgevonden en verstaan, met intrekking van 't biljet van 18 July deses jaars, nog tien tonnen schats op assignatie te accepteeren om geld om geld of de ducaton tegen 80 stuivers in Nederland voldaan te worden, mits de telling voor medio October aanstaande, ten minsten de eene helft in contant en de wederhelft in bank- en credit brieven geschiede om die telling by 't algemeen geld gebrek teffens, zoo veel mogelyk, te faciliteeren; en hier van de gemeente by een biljet te adverteeren.

9 September. *Verbod tegen den uitvoer van Java van koperen duiten.*

Overmits de schaarsheid van kopere duiten op Java van dat gevolg is geweest, dat de ministers genoodsaakt zyn geworden den uitvoer aan alle en een iegelyk te interdiceeren, op poene van confiscatie, de eene helft voor de Compagnie en de wederhelft voor den officier, die de calange doet; zoo is, ter voorkoming van de andersints voor de ministers daar uit de dugten onaangenaame gevolgen, goedgevonden en verstaan uit de geringen voorraad *f* 5000 aan kopere duiten na Java te zenden.

Den 11^{den} September 1783 is, op het verzoek van den Resident van Cheribon »om met 2 à 3000 ryxdaalders aan kopere duiten gerieft te worden, ten einde zyn voorgesteld plan van circulatie van de winst geevende kopere munt niet geheel verydeld te zien, goedgevonden en verstaan in mindering van dien eisch af te senden voor een bedrage van f 500 aan die munt".

$\frac{23}{30}$ September. *Maatregelen ter voorziening in geldgebrek bij Compagnie's kassen.*

Ter zake van het aanhoudend geldgebrek, dat eerlange, wanneer de eysschen voor de Oostersche gouvernementen voldaan moeten worden, nog merkelyk staat toe te neemen; de weinige hoope, die men heeft van binnen korten een aansienelyk ontzet uit Nederland te sullen bekomen, en om te beeter het oogmerk te bereiken, waar meede de by het placcaat van den 6^{en} December 1782 voor goed en gangbaar verklaarde papieren van credit hier en op Java geintroduceert en sedert werkelyk uitgegeeven zyn geworden; mitsgaders om een iegelyk te animeeren, niet alleen contanten, maar ook ongemunt goud en zilver, het zy op assignatie naar Nederland of op interest in Comp^s kasse over te brengen, waar toe tegenwoordig, door dien de prys, welke particulieren daar voor betaalen, de daar voor bepaalde 20$^1/_2$ ryxd^s voor de reaal fyn goud en 65 stuivers de reaal zilver verre surpasseerd, niemand genegen schynt te zyn; is, op de propositie van den heer Gouverneur Generaal en om al het mogelyke aan te wenden, wat eenigzints van dienst kan zyn ter voorkoming, zoo veel immers mogelyk, dat men niet in de alleruiterste verleegenheid aan gereede penningen kome te vervallen, goedgevonden en verstaan:

1° de by het placcaat van den 2^{en} December 1782 geintroduceerde papieren van credit, die gedateerd zyn 27 December 1782, 20 February en primo April 1783, onder ultimo December deeses jaars weder in te trekken en te converteeren in obligatien ten laste van de Nederlandsche Oostindische

Compagnie om by de negotie boeken à deposito te blyven voortlopen tegen den interest van ses percento 's jaars, mits het montant niet minder bedraagt als 1000 of uiterlyk 500 ryxds, dan wel deselve en die van minder waarde zyn te verwisselen tegen nieuwe papieren van credit om als contanten te roulleeren; en ten dien einde de bovengemelde papieren van credit van den 2en December 1782, 20en February en 1en April 1783 te laten inwisselen of verwisselen door expresse gecommitteerdens, die daar toe sullen moeten vaceeren ten comptoire van den heer Directeur Generaal van primo tot ultimo January 1784, ten einde een ieder zyne papieren van credit, die hy onder zig heeft, aldaar zal konnen verwisselen, om vervolgens vernietigd te worden;

2° in steede van de voorschreeven papieren van credit weder andere of nieuwe papieren van credit, ter waarde van 5 tot 1000 ryxds ieder, met medio der aanstaande maand October te introduceeren en onder de gemeente gangbaar te verklaaren; met last aan alle en een iegelyk om die, tot nader order deeser regeering, tegen de waarde, welke deselve inhouden, uit te geeven en te ontvangen, even en in diervoegen, als by het voormeld placcaat van den 6en December 1782 en nader by het biljet van den 6/20en February laatstleden omtrend de tans in gebruik zynde is geschied; met deese verandering nogtans, dat de nieuwe papieren van credit zullen roulleeren als contante specien en dienvolgende niemand gehouden zal zyn by het uitgeven derselve even so veel courant geld te moeten voegen; mitsgaders tot het doen in gereedheid brengen en tekenen der gedagte nieuwe papieren van credit als commissarissen van weegens deese regeering te versoeken en te committeeren de heeren Raden extra-ordinair, Hendrik van Stockum en Johannes Robbert van der Burgh;

3° den heer Directeur Generaal te verzoeken en te qualificeeren zoo veel goud en zilver van particulieren te laten inkopen of in Compagnies kasse aanneemen, als te bekomen zal zyn, het goud tegen twee en twintig ryxds en het zilver tegen

zeventig stuivers de reaal fyn, om daar voor te verleenen obligatien ten laste van de Compagnie, tegen den interest van ses procento 't jaars, dan wel assignatien om, ingevolge het gearresteerde ter sessie van den 2en deezer en dus in zoo verre met prolongatie van het besluit van den 5en November 1782, op dit respect genomen, in Nederland betaald te worden met geld om geld of de gecartelde ducaton tegen tagtig stuivers;

4° de eisschen van contanten voor de buiten comptoiren maar voor de helft te voldoen en de ministers en bediendens op de respective comptoiren te qualificeeren zig verder te redden door het invoeren van papieren van credit of zodanig ander middel, als raadsaamst zullen vinden.

En is teffens besloolen wegens de vorengemelde intrekking van de by het placcaat van den 6en December 1782 en biljet van den 20en February deeses jaars gangbaar verklaarde en de introductie van nieuwe papieren van credit, zoo meede de verhoogde prys van het goud en zilver, de gemeente by een biljet kennis te geeven.

Den 3den October 1783 bepaalde de Regering het aantal en de soorten van het nieuwe »papier van credit" op 10705 ps, ten bedragen te saamen van 250000 ryxds, als:

3000	ps	van	5	rds	ider,	la	A.	rds 15000
2500	»	»	10	»	»	»	B.	» 25000
2000	»	»	15	»	»	»	C.	» 30000
1100	»	»	20	»	»	»	D.	» 22000
1000	»	»	25	»	»	»	E.	» 25000
800	»	»	50	»	»	»	F.	» 40000
100	»	»	100	»	»	»	G.	» 10000
60	»	»	200	»	»	»	H.	» 12000
50	»	»	300	»	»	»	I.	» 15000
40	»	»	400	»	»	»	K.	» 16000
30	»	»	500	»	»	»	L.	» 15000
25	»	»	1000	»	»	»	M.	» 25000
10705	ps	in zoort, tot.						rds 250000".

Op 23 Julij 1784 is ingetrokken het bepaalde nopens den inkoop van ongemunt goud en zilver, omdat eenige contanten uit Nederland waren aangevoerd.

30 September / 20 October. *Uitschrijving van een algemeenen bede-, boete- en dank-dag.*

6 October. *Handhaving van het bepaalde op 7 Mei* 1779 *nopens »biljetten tot het vendiceren van vaste »goederen". — Drukloon voor slaven-lijsten.*

De Regering vond echter goed »nader te verklaren, dat voor het instellen, drukken en affigeeren van een stel biljetten, van ider perceel in het bysonder, onverschillig of het binnen of buiten de stad legt, aan den stads drukker competeert vyf en een agtste ryxd^{r}, zonder meer; en voorts het drukloon van slaven lysten, het papier daar onder begrepen, eens voor al vast te bepaalen, op:

8 rd^{s}	voor	50	of	100	p^{s},	groot	een	pagina,
10	»	»	50	» 100	»	»	twee	pagina's,
12	»	»	50	» 100	»	»	drie	pagina's,
16	»	»	50	» 100	»	»	vier	pagina's".

6 October. *Uitschrijving eener collecte ten behoeve van Banda.*

By de brief der Bandasche ministers van den 28^{en} Augustus laatstleden met geen gering leetweezen ontwaart wordende de beklagenswaardige toestand, waar in veele ingezetenen van het rampspoedig Neira weder op nieuw gedompeld zyn geworden door een op den 15^{en} derzelve maand ontstaane zwaare brand, die een aansienelyk verlies heeft veroorzaakt ten bedrage van wel 78600 ryxd^{s}, en dat de ministers verzoeken hier een collecte of liberale gifte ten behoeven van de arme Bandasche coloniers mag worden gedaan, om het nodigste te konnen herstellen; zoo is, daar op gedelibereerd zynde, goedgevonden en verstaan by de gesamentlyke Europesche en

inlandsche Christenen, zo ter deezer hoofdplaatse, als op Java, Cheribon en Bantam, in faveure der beklagenswaardige Bandasche ingesetenen een collecte te laten doen, hier te Batavia door de ouderlingen der Gereformeerde gemeente, een ider in zyn wyk, geassisteert met een diacon, en op Java, Cheribon en Bantam op zodanige wyse, als de ministers en bedienden de beste en geschikste zullen oordeelen te weesen; mitsgaders die liefde giften, na vorige gebruiken, hier ter hoofdplaatse te laaten versamelen in gesloten armbussen, die telkens, wanneer vol zyn, zullen moeten worden geledigt in een gemeene offerkist, te plaatsen op het stadhuys, in de burger krygsraad kamer, waar van de sleutel zal blyven onder berusting van den heer Gouverneur Generaal om, na het aflopen der collecte, door expresse gecommitteerdens geopent en het geld overgebragt te worden in de groote geldkamer deezes casteels.

En is ten deeze al verder besloten met voorschreeven collecte een begin te laaten maaken op Maandag den 3en der aanstaande maand November en den Gereformeerden en Luthersche kerkenraad te recommandeeren de gemeentens, een ider in den haaren, des Woensdags bevorens, op de uitgeschreven algemeene beede-, boet- en dank- dag, in alle de kerken van de predikstoelen ernstig te laaten opwekken tot eene christelyke mildadigheid, ten einde een ider naar zyn vermogen aan dit liefderyk oogmerk koome te voldoen door de dadelyke betragting van de pligten eener edelmoedige mededeelzaamheid en pryselyke medewerking tot het weder opbeuren van Banda's verarmde ingezetenen.

Bij de resolutiën der Indische Regering van 21 November 1783 is aangeteekend, dat deze collecte heeft opgebragt eene som van 3879 : 1 : — rijksdaalders.

14 October. *Plaatsing van Compagnie's slaven als matrozen op Compagnie's schepen.*

Bij aankomst van die slaven in Nederland moesten zij met

de eerste gelegenheid teruggezonden worden. Zij verkregen dus, naar het schijnt, hunne vrijheid niet. — Zie bladz. 494.

21 October. *Vogelvrij-verklaring van een inlandschen moordenaar.*

Het collegie van Schepenen werd bovendien gemagtigd »om ter opwekking, dat een ieder zyn best doe dien booswigt te attrapeeren of uyt den weg te ruymen door 't stellen van een premie, de gemeente zulx by biljetten te adverteeren".

24 October. *Staking van de maandelijksche bedestonden.*

Op zyn Edelheyds voorstel is goedgevonden en verstaan de maandelykscbe bedestonden voortaan te laaten ophouden en den kerkenraad van de Gereformeerde en Luthersche gemeente hier van by extract uit de notulen kennis te geeven.

14 November. *Vernieuwing van het bepaalde op* 9/19 *October* 1781 *nopens de vaart van Ambonsche, Bandasche en Ternataansche burgers en ingezetenen.*

Op de propositie van zyn Edelheid is goedgevonden en verstaan aan de hier ten handel komende Ambonsche, Bandasche en Ternaatsche burgers en ingezetenen weder te vergunnen deselfde voorregten, als hun in de twee jongste jaaren, agtervolgens de besluiten van den 9/19en October 1781 en 19en February 1782 zyn toegestaan, namentlyk aan die van de twee eerste plaatsen om, van Java vertrekkende, Macasser aan te doen en om, nevens die van de derde, van hier uit te voeren de benodigde contanten tot den inkoop van ryst op Java.

24 November. *Ampliatie der instructiën voor den binnen-regent van het Chinesche hospitaal en voor het collegie van Boedelmeesteren te Batavia.*

Tot verklaring en ampliatie van het 3de en 31ste articul der

instructie voor den binnen-regent van het Chineese hospitaal van den 7^{en} February 1772, is goedgevonden de verstrekking voor de daar in geplaatste innocenten eguaal te stellen met die, welke aan de daar liggende sieken geschied, en dus, zo wel aan den eene, als andere, om de ses maanden te laaten toedeelen:

een kleedje,
» broek,
» matje, en
» kussen; mitsgaders den binnen-regent te permitteeren om daar voor telkens rd^{s} 3, zo mede voor azyn en kruidt, kommen, pierings en wannen jaarlyks 30 rd^{s}, item voor 8 coelys 's maands rd^{s} 24 te mogen in rekening brengen.

Voorts, meede tot ampliatie der voor het collegie van Boedelmeesteren beraamde instructie van 26 May 1640, te verklaren, dat geene der pupillen van het zelve sullen mogen worden uitgehuwd, sonder dat derselver voogden of naastbestaande daar van alvorens aan Boedelmeesteren hebben kennisse gegeven, op verbeurte van rd^{s} 25 by de geenen, onder wiens voogdye of opzigt dusdanige pupillen zyn gesteld geweest, ten behoeve van het Chineese hospitaal.

28 November. *Maatregelen ter voorziening in het geldgebrek bij Compagnie's kassen.*

De Regering besloot: »voortaan weder geld op assignatien te accepteeren, mits de betaling geschiede in contant, betaalbaar met geld om geld, drie jaaren na het sluiten der vreede tusschen de kroon van Engeland en de republicq der Vereenigde Nederlanden en onder genot intusschen van 3 perc^{to} intrest 's jaars, in te gaan met den dag der telling tot den dag, dat capitaal en intressen sullen worden betaald, en hier van de gemeente by biljet te adverteeren;

te continueeren met de negotiatien van geld op intrest tegen 6 perc^{to} 's jaars, almeede in contant;

het reeds ter sitting van den 2^{en} December 1782 geintroduceerde nieuw papier van credit te vermeerderen met 10000 pees van 5 rd^{s} ieder;

nopens de betaaling van gagien, huishuuren en kostgelden met papier van credit te persisteeren by het besluit van den 6en February deeses jaars;

de hoog Edele heeren Seventienen by af te gaan schryven te bedeelen, dat men wel genoodsaakt geweest is om alle deese schikkingen te maken, en dat, wyl hoogstdezelve daar uit sullen ontwaaren, hoe groot het gebrek aan geld is, men uit dien hoofde wel gedrongen geweest is te moeten overgaan tot den verkoop van koopmanschappen aan de Engelsen en men, by geen spoedig ontzet, wel verpligt zal wesen daar verder gebruik van te maken".

In hare resolutiën van 4 December 1783 teekende de Regering aan, dat het papieren geld »wel van eenig effect in »de colonie" was geweest, »dog niet van een algemeen »gebruyk, omdat het niet, even als aan de Caap, kan dienen »ter afbetaling van militairen, zeevarende, inlanders en »andere behoeftige lieden".

28 November / 1 December. *Gangbaar verklaring van »seekere quantiteyt »koopere speciën ter waarde van een duyt ieder, tot »gerief van de Bataviasche gemeente".*

Zulks geschiedde wegens »het toeneemend gebrek aan »payement en koopere duyten".

Vier van die »speciën" zouden voor een stuiver kunnen ontvangen en uitgegeven worden.

4 December. *Vernieuwing van het bepaalde op* 30 *Julij en* 10 *September* 1781 *nopens verstrekkingen van geld en goederen aan zeevarende Chinezen.*

De Regering vond goed »te renoveeren de gestelde en na de respective buyten comptoiren verzondene orders van datis 30 July en 10 September 1781, om de verstrekkingen van geld en goederen aan de op de scheepen bescheydene Chineesen,

de eerste, voor zo verre betreft de afgave van contanten, en de laatste, indien de alhier voor deselve verstrekte benodigtheden of geconsumeert of niet toerykende bevonden mogten worden. alle zo verre te doen, als dezelve aan soldy te vooren staan, mitsgaders dies bedraagen deeze hoofdplaats aan te reekenen en daar van meede notitie te houden by de onkostreekening om, by retour, van hunne gagien te worden afgetrokken;

successive, by de te rug komst der na deeze en geene buiten comptoiren vertrokken scheepen en vaartuigen, door den schout by nagt en opper-equipagiemeester te laaten ondersoeken, hoe veel van de by vertrek van hier op ieder schip geplaatste Chineezen zeedert gedrost of overleeden zyn en wanneer, om daar na de afbetaaling te doen".

4 December. *Verlenging van het octrooi der amphioen-societeit met twee jaren of tot ultimo December* 1785.

Zulks geschiedde krachtens magtiging van Heeren XVIIden, vervat in hunne missive van 7 December 1782.

Zie bij 4 Julij 1780 en 19 September 1785.

12 December. *Verpachting van de »gemeene middelen van »het koningrijk Jaccatra" voor* 1784.

Op een request van de gezamentlyke luitenants der Chinese natie alhier is goedgevonden en verstaan aan dezelven, naar het gebruik in eenige voorgaande jaaren, by weegen van admodiatie voor het aanstaande jaar 1784 af te staan de pagt der toptafels voor rds 2400 en die van de waag voor rds 700 ter maand of teegen de betaaling van een gelyke pagtschat, als waar voor die beyde imposten ter resolutie van den 6en December des gepasseerden jaars aan de supplianten is overgelaaten.

Desgelyks is goedgevonden en verstaan op de daar toe by request gedaane instantie door den luitenant der Chineesen, Tan Hoelo, meede by weegen van admodiatie, voor anno 1784 aan denzelven over te laaten de pagt van de wayangs voor rds 625 ter maand of teegen dezelve somma, als waar voor

die geregtigheid ter voormelde resolutie van 6 December 1782 voor dit thans by na geëyndigt jaar aan den meede luitenant, Ong Soeseeng, wierd afgestaan.

Door den heer Gouverneur Generaal aan de vergadering voorgedraagen wordende het aan zyn Edelheid gedaan versoek door de Chineese leeden in het collegie van Boedelmeesteren, Oey Biankong en Tan Piseeng, dat haar, als by besluyt van den 12^{en} December 1780, de pagt van de groente kraamen en winkels mede in admoditatie voor de als doen bepaalde rd^{s} 4200 's maands mogte worden afgestaan; zo is, geconsideerd, dat de hoog Edele heeren 17^{nen} by brief van 6 November 1780 en 22 November 1782 op de van hier gedaane voordragt by brief van den laatsten December 1778 om de voorsz. pagt op de by resolutie van 10 December 1778 beschreeven, aanneemelyke conditien voor de maatschappy jaarlyks aan de Chineese leeden in het collegie van Boedelmeesteren af te staan, zig die schikking hebben gelieven te laaten welgevallen, goedgevonden en verstaan de voornoemde leeden van Boedelmeesteren, Oey Biankong en Tan Piseeng, wederom voor een jaar, gereekend van primo January tot ultimo December 1784, de voorsz. pagt van de groente kraamen en winkels op deselve conditien en voorwaarden over te laaten, te weeten tegen de prompte betaaling van 4200 rd^{s} ter maand.

Insgelyks is op de propositie van den heer Gouverneur Generaal, weegens de onsekerheid, waar in men ten opzigte der publyke saken blyft fluctueeren, goedgevonden en verstaan de generaale verpagting van 's Comp^{s} verdere domainen hier weder voor een jaar en dus alleen voor het aanstaande jaar 1784 te laten geschieden en te bepaalen op den 27^{en} deezer; mitsgaders, by weege van ampliatie, de conditien van de pagt der Chineese toptafels in het 1ste artikel nader te reguleeren:

dat den pagter (buiten het geene in dat artikel bevoolen wordt en op verbeurte van dezelve boete, als daar by gestipuleerd is) zal moeten waaken, dat op geen andere plaatsen dan de publicque topbaanen word getopt en dus meede niet op de

bazaars, mitsgaders dat zulx ook by avond nergens anders zal moogen geschieden, dan daar het gepermitteerd is by dag toe te laaten, namentlyk in de bepaalde topbaanen, ten getalle van 8 binnen en 16 buyten de stad, welke hy gehouden zal zyn ieder met een kenbaar nommer te doen nombreren, te weeten: die binnen de stad van N° 1 tot 8 en buyten dezelve van N° 1 tot 16 inclusive, zoo meede, dat van die gepermitteerde topbaanen de deuren en vensters niet zullen moogen geslooten gehouden worden, zo min ten deele, als in het geheel, zo lang binnen dezelve word getopt, en hy gehouden zal zyn aan den heer president van Scheepenen deeser stad distinct op te geeven de plaatsen, alwaar de voorsz. 24 gepermitteerde topbaanen, zo binnen, als buiten de stad, zyn opgerigt, die hy vervolgens niet zal vermoogen te verplaatsen zonder speciaale voorkennis van den heer president.

En wyders de gemeente by een biljet te adverteeren, zo wel van de te houdene verpagting, als van de voormelde en verdere ampliatien, mitsgaders alteratien, zeederd den jaare 1780 successive in de conditien der respective pagten gemaakt.

19 December. *Verbod tegen het maken, enz. van vuurwerk.*

In dit stuk wordt verwezen naar het bepaalde ter zake op 24 December 1714.

1784.

6 Januarij. *Gangbaar verklaring op Java van Japansch kopergeld.*

Door den heer Gouverneur Generaal aan de vergadering te kennen gegeeven zynde, dat het opperhoofd van den Japanschen handel, Mr Izaac Titsingh, zyn Edelheid hadde aangeboden de door hem medegebragte quantiteit pitjes, ter waarde van rds 12000, tegen rds $2^1/_4$ het duisend voor reekening van de

Comp^{e} over te neemen; en, hier op gedelibereert en in aanmerking genomen zynde, dat men door de schaarsheid aan kopere duiten ten eenemaal buiten staat is den eysch der Javasche ministers te voldoen en dat men dus, ter soo veel mogelyke suppletie van dat gebrek, deselve soude dienen te accepteeren om Java, tot voorkoming van hachelyke gevolgen, daar meede, so veel doenlyk, te adsisteeren, van waar men vermeend, dat se, des noods, by onverhoopte ongewildheid, aan de Baleyers tegen deselve prys voor groot geld verhandelt konnen worden; zoo is goedgevonden en verstaan den heer Directeur Generaal te versocken en te qualificeeren tot den inkoop van voorsz. quantiteit pitjes voor de daar by opgegeevene prys van $2\frac{1}{4}$ ryxd^{s} 't duysend om naar Java versonden te worden; onder aanschryving en met qualificatie aan den heer Raad extra-ordinair en gouverneur, Siberg, om die specie, indien zyn Edele mogte oordeelen, dat deselve tot suppletie van het groot gebrek aan duiten zonder prejudiciabele gevolgen in de wandeling gebragt kan worden, aldaar gangbaar te verklaaren, zo na mogelyk, overeenkomstig met de waarde der kopere duiten of sodanig anders, dat 't convenabelste weesen zal; met byvoeging, dat, indien sulx tegen verwagting deeser regeering ongeraaden mogte zyn, die munt als dan voor groot geld aan de Balyse negotianten tegens gemelde prys, des doenlyk, te verhandelen.

Zie ook 11 Maart 1788.

20 Januarij. *Bepaling, dat de binnen-regenten van de wees- en armhuizen, met hunne familiën, aanspraak konden maken op gratis geneeskundige behandeling door den chirurgijn dier gestichten.*

De Regering was van oordeel, dat zulks »in allen deele op de billykheid gegrond is, als steunende, niet alleen op de usantien in Nederland, maar strekkende tot een al te groot beswaar om 300 rd^{s} voor een doctors reekening uit zyne [binnen-regent] geringe inkomsten te moeten missen, daar den binnen-regent

en zyn huisgezin geconsidereerd word tot de algemeene huishouding van dat godshuis te behooren en de chirurgyn de medicamenten 's Comp[s] weegen gratis verstrekt krygt".

$\frac{23}{30}$ Januarij. *Verbod tegen den uitvoer van rijst naar plaatsen, welke niet onder Batavia sorteerden.*

Door den heer Gouverneur Generaal aan de vergadering voorgesteld zynde, dat men als nog geen vooruitsigt heeft, of het rystgewas wel zoo opulent zal uitvallen als in 't gepasseerde jaar, doen men den 20[en] May, wegens het goed uitzigt daar van, den inlander animeerde tot den uitvoer naar Malacca en daar na, den 8[en] July, weegens den grooten voorraad heeft afgezien van den inkoop, wanneer de contingenten maar voldaan wierden, 't welk tot gevolg heeft gehad, dat, na mate van het favorabel gewas, den uitvoer gepermitteerd en voor een ieder is opengesteld; en of 't in de tegenwoordige omstandigheid, dat men, wegens de toesegging van dat graan aan de Engelsen en Fransen, 't benodigde voor Ceilon, de Oost, Malacca, de Caab en Bantam, ongereekend 't geen voor deese hoofdplaatse diend in voorraad gehouden te worden, de voorsigtigheid niet vereischt om de verleende permissie tot den uitvoer voor eerst weder in te trekken, tot men van een toereikende voorraad zich versekert kan houden; zoo is goedgevonden en verstaan zyn Edelheids voorsorge in deesen te amplecteeren en dienvolgende den uitvoer van ryst, zoo van deese hoofdplaats, als van Java en Cheribon, te verbieden, met uitsondering nogtans van den vervoer van de twee laatstgemelde plaatsen na herwaards, zoo meede door de Bataviasche ingezeetenen na de West van Indie, mits alvoorens daar toe van deese regeering permissie versogt en erlangd hebbende.

Zie ook 8/9 September 1788.

$\frac{30 \text{ Januarij}}{3 \text{ Februarij}}$. *Vernieuwing van het verbod tegen den uitvoer van goud en zilver, gemunt of ongemunt, uitgevaardigd op* $\frac{13}{20}$ September 1782.

By biljet van den 20[en] September 1782, ingevolge besluit

van den 13en derselve maand, tot nader order verboden zynde den uitvoer van goud en zilver van deese hoofdplaats, het zy gemunt of ongemunt, en in aanmerking genomen zynde, dat de overtreeding deeser order egter niet cesseert, maar ter contrarie meer en meer toeneemt, gelyk insonderheid uit het steeds accresseerend geldgebrek moet worden opgemaakt; zoo is, om een verdere overtreding deeser interdictie met meerder nadruk te doen tegengaan, goe lgevonden en verstaan den uitvoer van hier naar elders, zoo van goud, als zilver, het sy gemunt of ongemunt, met uitsondering alleen van de courante muntspecien, die de Ambonsche, Bandasche, Ternaatsche en Macassersche burgers en ingezetenen tot den inkoop van ryst naar Java sullen vervoeren, nader te verbieden, sub poene van confiscatie, de helft voor de Compe en de helft voor den officier, die de calange sal doen, mits den aanhaler na billykheid contenteerende; met order aan de officieren van justitie, nevens den sabandhaar, om tegen de contraventeurs na vermogen te vigileeren en het goud en zilver, dat men mogt willen uitvoeren, aan te halen en in beslag te neemen.

Zie ook 2/9 October 1795.

3 Februarij. *Vernieuwd verbod tegen den verkoop van toeak, klein-bier en karnemelk.*

In overweeging genomen zynde, dat, niet tegenstaande de ondervinding zedert veele jaren heeft geleerd en nog dagelyks doet zien, hoe schadelyk voor de gesondheid der menschen in deese gewesten is de sury of toeak, voor al wanneer deselve, eenige uuren hebbende gestaan, aan het gisten en zuuren geraakt is; item het zo genaamde klein bier, 't zy hetselve gekookt of gezet word, en dan ook de karnmelk, als die, zuur geworden, met water verlengd en met het een of ander ingredient vermengd is, en zulks insonderheid voor lieden, dewelke, hier te lande niet gebooren zynde, nog eerst aan de verandering van de lugt en het warme climaat moetende gewennen, door de smakelykheid en goedkoopte van die dranken verlokt,

doorgaans een onvoorsigtig en onmatig gebruik daar van maken en hunne verhitte lichamen met dezelve opvullen tot groot nadeel harer gesondheid en verwekking al dikwils van ongeneeslyke ziektens, die waarschynlyk veele, voor al van de eerst hier aanlandende Europeesen, ten grave sleepen, ongereekend de debauches, die selfs ook de slaven in de sury maken;

en dat, in weerwil van het verbod tegen den verkoop van sury en klein set- of kookbier by advertissement van den 30en December 1744 en ook by de conditien van de pagt der herbergen, er al egter gevonden worden, die, om aan hun heb- en winzugt te voldoen, zich ophouden met die schadelyke dranken te verkopen, langs de weegen door slaven te laten uitventen en vervoeren naar de ter rhede en elders leggende scheepen en vaartuigen;

zoo is, om daar tegen nader te voorsien, onder renovatie en ampliatie van voorige orders op dit stuk, goedgevonden en verstaan door affixie van biljetten te interdiceeren en te verbieden:

1° den verkoop van sury of toeak en klein zet- of kookbier, zo wel binnen de stad, als in de blokken, die daar buiten, het naast aan de poorten leggen en specificq opgenoemd staan by articul 2 van de conditien der pagt van de herbergen, het zy langs straat door omlopers, in de herbergen of in eenige winkels, warongs of andere huisen, zoo meede door de zogenaamde biermaats of andere op de scheepen en vaartuigen ter rhede en elders (excepto de toeak, welke de bakkers of andere ingeseetenen voor hun huisgebruik nodig hebben, sonder dat deselve egter by de bakkers sal mogen gebragt worden anders dan met permissie van den Balliuw, door wien daar voor briefjes sullen worden verleend) op poene, voor de omlopers met die dranken van 25 rds en van 100 rds voor die sulks ter sluik in de huisen en op de rhede onderneemt, te appliceeren: een vierde voor den aanbrenger, een vierde voor den pachter van de herbergen, een vierde voor den officier, die de calange doet, en het resteerende vierde voor den armen, met arbitrale correctie daar en boven, naar bevinding van zaken; en

2° den verkoop in de winkels of warongs en langs de weegen en elders door omlopers, zoo wel in de stad, als in de voorsteeden, van karnmelk, op verbeurte van 25 rd^s tot boete, te verdeelen als hier boven, met vrylating egter van den verkoop van goede, onvermengde, by de fles, bottel of ander maat, uit de huisen, even en indiervoegen, als tot hier toe heeft plaats gehad.

Zie ook 15 December 1797.

3 Februarij. *Intrekking van het bepaalde op* 31 *December* 1782 *nopens de betaling van koffij.*

Is goedgevonden en verstaan voortaan door den gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander, by de leverantie van coffy, aan de regenten de betaling weder te laten doen na voorige gewoonte; en het besluit van den 31^{en} December 1782 om, by voorraad, maar 2$^1/_2$ ryxd^s per picol te laten voldoen, hier meede in te trekken.

$\frac{17}{20}$ Februarij. *Verlenging van den termijn voor het overschrijven van vaste goederen.*

Aangemerkt zynde, dat, niettegenstaande de te meermalen gerenoveerde en laast by biljet van $\frac{31 \text{ Maart}}{1 \text{ May}}$ 1778 aan de gemeente bekend gemaakte ordre omtrend den tyd, binnen welke de overschryving van vaste goederen op de naamen der eigenaars behoord te geschieden, veele persoonen tot nog toe nalatig blyven aan die ordre te voldoen; zoo is, ter bereiking eindelyk van het goed oogmerk, in deesen bedoelt, namentlyk om met het doen formeeren van behoorlyke blokkaarten en registers verder onverhinderd te konnen voortgaan en om tevens een ieder nader gelegenheid te geeven aan die order na gehoudenisse te konnen voldoen en de boete, op het contrarie van dien gesteld, als nog te ontgaan, goedgevonden en verstaan het termyn ter overschryving van vaste goederen, onder remissie van de boete, die reeds mogt zyn verbeurt, te prolongeeren tot den laasten Augustus 1784 en de gemeente hier van door publicatie en affictie van biljetten niet alleen te adverteeren, maar ook teffens te ordonneeren om de vaste goederen,

waar van een ieder in possessie is of in der tyd in het bezit mogt geraaken, 't zy fide-commissaire, dan wel andere, dewelke nog niet op de naam van den eigenaar bekend staan, daar op voor ultimo Augustus sal moeten worden overgeschreeven;

dat ten dien einde een ieder zyne bescheiden van eigendom binnen dien tyd ter protocolle kamer of by de landmeeters zal moeten besorgen;

dat de geenen, die deselve mogte verloren hebben ofte daar van op eenige andere wyze onvoorsien geraakt wesen, zich ter voorsz. prothocolle kamer konnen addresseeren, alwaar hen de nodige subsistentie zal geschieden;

dat na dien dag en vervolgens altoos de overschryving van vaste goederen behoorlyk sal moeten geschieden binnen den bepaalden tyd van ses maanden, te reekenen van den dag der verkryging af, mitsgaders dat geen verder dilay plaats vinden, maar een ieder, die bevonden word de ordres niet te hebben geobedieert en nalatig zyn geweest in het versoek om overschryving van vaste goederen op des bezitters naam, zonder conniventie incurreeren zal, niet alleen de poenaliteit, by biljetten van 13/27 December en 10/17 April 1770 gestatueerd, maar daar en boven over zyne nalatigheid en disobedientie na merite sal worden gecorrigeerd.

Zie ook 22 September 1789.

24 Februarij. *Magtiging op het collegie van Schepenen »van de delinquanten, welke voor dat collegie worden »te regt gesteld, namelyk inlanders en andere Mahume- »danen, maar geen Mooren of Chineesen, die zich aan »geen groove delicten hebben schuldig of daar aan suspect »gemaakt, successive een getal van 20 à 25 koppen, in »steede van ze naar elders te verbannen, tot de »stads werken te condemneeren om daar aan den »te bepalene tyd hunner verbanning, twee aan twee »in een ketting, te arbeiden".*

Ten aanzien van deze »delinquanten" bepaalde de Regering wijders:

1° deese kettingangers verblyf te laten houden in de stads boeyen om dagelyks, onder toezigt van twee vrye, inlandsche mandadoors, te worden g'employeerd tot het schoon en suiver houden en, in de droogte, ook begieten van de plynen voor het casteel en het stadshuis, om en by de Hollandsche en Portugeesche binnen kerk, tot het schoon houden van stads- en Compagnies gemeene goten en rioolen, item het kappen van boomen en ander, nodig werk, etc.;

2° buyten 1 ryxdaalder 's maands en 3 ryxdaalders 's jaarlyks voor ieder kettingganger voor kost en kleeding, door Scheepenen uit de stads kassa te bekostigen, daar toe jaarlyks uit 's Comp[e] pakhuisen te laten verstrekken vyf cojangs ryst, tegen betaling van 20 ryxd[s] de cojang.

24 Februarij. *Prijs-bepaling van het Japansch staafkoper.*

Van 42 rijksdaalders de pikol werd die prijs tot 40 rijksdaalders verminderd, »geconsidereert, dat het groot restant en de hindernisse, die door 't verlies van Chormandel aan deesen tak van dienst werd toegebragt, wel eenige prysvermindering vordert".

$\frac{24}{27}$ Februarij. *Uitgifte van nieuwe soorten van »papier »van credit".*

In overweeging genoomen zynde, dat, mits het niet alleen aanhoudend, maar zelfs meer en meer accresseerend geldsgebrek, het tot een groot gerief voor de gemeente soude strekken het introduceeren en gangbaar verklaaren van papier van credit van een minder waarde, als dat, by advertissement van 23/30 September 1783 van 1000 tot 5 ryxd[s] inclusive bepaald; zoo is goedgevonden en verstaan zodanig een papier van credit te introduceeren van vier, drie en twee ryxd[s] ieder, by provisie ter somma van 10000 ryxd[s], en deselven by biljet gangbaar te verklaaren.

$\frac{24}{27}$ Februarij. *Nadere bepalingen nopens de invordering der belasting ad »een halve maand huishuur".*

De Regering vond goed »de onwillige betaalders van deese

halve maand huishuur jaarlyks, na expiratie van de maanden Juny en July, wanneer de invordering van wegens Scheepenen zal geschieden, voor so verre het Compagnies dienaaren zyn, daar voor te doen belasten op reekening van soldyen; mitsgaders de burgers en andere, vrye ingezeetenen tot de voldoening by parate executie te laten constringeeren door den Bailluw of Landdrost, onder wiens jurisdictie deselve gehooren; en hier van de gemeente by een biljet kennis te geeven".

2 Maart. *Particuliere handel.*

Omtrend het dryven van alle, aan particulieren gepermitteerde handel is beslooten, ten aanzien van de buiten-comptoiren:

1° te statueeren, dat den eerste persoon in een gouvernement, directie of commandement geen verder particulieren handel zal mogen dryven, als die alleen relatie heeft tot de aan hem gepermitteerde lasten in de daar aankomende scheepen of vaartuygen, bepaald by advertissement van den 22en September 1767;

2° aan de fiscaals aldaar meede den particulieren handel, zonder eenige uitzondering, te interdiceeren; en

3° aan de equipagiemeesters, in zelvervoegen als omtrend de opper- en onder-equipagiemeesters van Batavia is bepaald, den handel en het negotieeren met de overheeden en officieren van Compagnies scheepen en vaartuigen te verbieden, behoudens nogtans de vryheid om over de aan hun by het voor geciteerd advertissement van den 22en September 1767 gepermitteerde lasten door verkoop of overgifte en geschenk aan de scheeps overheeden en officieren te mogen disponeeren na goedvinden, mits daar door geen handel in negotie waaren met dezelve word gedreeven.

2 Maart. *Verkoop van noten-muscaat en foeli.*

Wegens den »ongemeen grooten voorraad van nagulen in »teegen stelling van de nooten en foely" bepaalde de Regering bij geheime resolutie, dat »geen nooten of foelij zullen worden

»afgestaan, ten zy de kopers zig teffens van nagulen voorzien, »mitsgaders de proportie te stellen op 60 pond nagulen by »25 pond noten en 15 pond foely".

16 Maart. *Regeling der tractementen, enz. van inlandsche militairen in dienst der Compagnie.*

Door zyn Edelheid voorgesteld zynde, of men, wegens de erlangde tyding van het teekenen der vreedes preliminairen tusschen Engeland en de republicq, thans niet diende over te gaan tot het reduceeren van de als nog in dienst zynde sestien compagnien inlandsche militairen, voornamentlyk ook, wyl de noodsakelykheid vorderde al, wat mogelyk, is aan te wenden om, door vermindering der uitgaven, het dagelyks toeneemend geldsgebrek te soulageeren; zo is, uit overweeging van dit een en ander, goedgevonden en verstaan den brigadier, d'Edele Charles Louis Colmond, te qualificeeren uit de voorsz. in dienst zynde 16 compagnien te formeeren agt overtollige compagnien, te weeten:

drie voor de stad, als: een van inlandsche Christenen en twee Papangers, en vyf voor Meester Cornelis en de verdere buiten posten, en de overige af te danken, mitsgaders de soldyen by die gelegenheid weder te reduceeren en te brengen op den voet, waar op deselve voor den tegenwoordigen oorlog en de intusschen genomene besluiten van den 6en July en 18en September 1781 (1) zyn geweest, en dus toe te leggen de gagie:

aan een capitain	van	rds	20 : —
» » luitenant	»	»	12 : —
» » vaandrig	»	»	8 : —
» » sergeant	»	»	5 : —
» » corporaal	»	»	4 : —
» » gemeenen	»	»	3 : 36

nevens 40 ponden ryst,
3 kannen arak, en
3 ponden sout voor ieder gemeene 's maands; met ver-

(1) Zie hiervoren, bladz. 499 en 551.

dere qualificatie om aan de gemeenen van de laatstgemelde vyf compagnien, die zich sullen willen verbinden na sodanige plaatsen te vertrekken, daar de Compagnie hen sal nodig hebben, om die reede 12 stuivers meerder dan die, welke hier in 't guarnisoen sullen blyven, en dus ryxdaalders vier 's maands toe te leggen.

Teffens aangemerkt zynde, dat zeedert den ontstanen oorlog met Engeland aan de officieren der Chineese natie zyn afgegeven 450 pees snaphanen om eenige van die natie in den wapenhandel te oeffenen, en geconsidereert, dat, om evengemelde reedenen der aanstaande vreede, in deesen meede eenige reductie soude kunnen plaats vinden; zoo is goedgevonden en verstaan van die officieren weeder terug te laaten ontvangen 250 van de hier voor vermelde 450 snaphaanen en de resteerende 200 pees, ter verantwoording van den capitain der Chineesen, voor eerst onder hem te laten om de reeds geoeffende nu en dan verder te excerceeren.

In de vergadering van den Raad van Indië op 22 Maart 1784 berigtte de Gouverneur-Generaal, »dat de afdanking en vermindering der in dienst geweest zynde inlandsche militairen reeds gedeeltelyk volbragt was, als meede, dat de gemeene zig hadden verbonden om ten allen tyde te vertrekken naar sodanige plaatsen, als deese regeering sal goedvinden te bepaalen, mits als dan gaudeerende van de verhoging hunner besolding; onder een bygevoegt voorstel om aan de corporaals meede eene geringe vermeerdering van soldy toe te voegen en de sergeanten insgelyks de verstrekking van randsoenen als de gemeene; zoo is als nu ingevolge voormeld besluit goedgevonden en verstaan den brigadier, d'Edele Charles Louis Colmond, nader te qualificeeren om aan de sergeants de randsoenen der gemeene toe te zeggen, de corporaals, in steede van 4 ryxd^s^, 4½ en aan de gemeenen, in plaats van rd^s^ 3 : 36, ryxd^s^ 4 's maands toe te voegen; en voorts, conform het voorsz. besluit van den 16^en^ hujus en deese alteratie, met deselven een behoorlyke capitulatie aan te gaan, ten einde daar op vervolgens den eed aan de Comp^e^ te doen".

18 Maart. *Voorschrift voor gezagvoerders van uit Nederland vertrekkende Compagnie's schepen nopens boedels van gedurende de reis ab intestato overleden Compagnie's dienaren.*

Dit stuk, afkomstig van Heeren XVIIneu, luidt, als volgt:

De eerste gezagvoerders op de uitgaande scheepen en alle, die het verder zoude mogen aangaan, worden by deezen gelast om by hunne aankomst in Indien, te gelyk met de verantwoording der restanten van de randsoenen, ook op te geeven, welke boedels van ab intestato overleedene dienaaren zy gedurende de uitreis onder zich gehad en hoe zy daar meede gehandeld hebben; zullende voorts door voornoemde gezagvoerders en alle anderen, die uit hoofde van eenige testamentaire of codicillaire dispositie tot de beheering van de nalatenschappen der overleedene zyn gequalificeert geweest, zich met opzichte tot de verantwoording dier nalatenschappen moeten gedragen overeenkomstig met het 80ste artikel van den generaalen artikelbrief, terwyl in beide die gevallen aan de voorsz. gezagvoerders of andere gequalificeerde persoonen zal worden ter hand gesteld eene quitantie, ten einde daar meede ten allen tyde, des vereischt, te kunnen aantoonen, dat aan deeze ordres door hun behoorlyk voldaan is.

Zie ook $\frac{9}{30}$ Augustus 1781, in fine.

$\frac{19}{22}$ Maart. *Verbod tegen den uitvoer van padi.*

In aanmerking genoomen zynde de onsekerheid nopens den uitslag van het tegenwoordige ryst gewas op Java en om te volkomener te bereiken het oogmerk met de interdictie tegen den uitvoer van dat graan, by biljet van $\frac{23}{30}$ January 1784 bedoelt; zoo is, om deeze interdictie meede tot de pady te extendeeren, goedgevonden en verstaan de gemeente door affixie van biljetten wel expresselyk en ten scherpsten te verbieden, zoo min eenige pady, als ryst, het zy in eene groote of kleine quantiteit, van hier na buiten te vervoeren of doen vervoeren,

sub poene van confiscatie, zoo wel van het vaartuig, als de daar in gevonden wordende pady, inselvervoegen als ten aansien van de ryst is gestatueert, boven de verbeurte van dies viervoudige waarde; gelyk meede, op dieselfde straffe, te verbieden den overscheep van dat graan te deser rhede van het eene in het andere schip om het selve naar elders, buiten de jurisdictie deeser stad, te brengen.

22 Maart. *Bepaling, dat »in presentie" van het eskader oorlogschepen onder commando van den kapitein-kommandeur, J. P. Braam, »geen distinctie teeken hoegenaamd" mogt worden gevoerd.*

Deze last is afkomstig van Heeren Commissarissen tot de zaken van 's lands voor Indie gedestineerde oorlogschepen.

In verband met dien last werd aan gecommitteerde leden uit den Raad van justitie tot het publiceren en affigeren van de gebruikelijke plakaten op de retour-schepen verboden eene bijzondere vlag te voeren.

Zie bij 18 October 1715 (deel IV, bladz. 72).

Op den 5den Maart 1785 beklaagde zich de Raad van justitie bij de Regeering over dit verbod, »uit eene verpligting om »zig niet verantwoordelyk te maken aan pligtverzuim in »'t mainctineeren van dien eer en luister, haar door den Souverain »vergunt en toevertrouwt," maar de Regering bepaalde zich tot het aanteekening houden van die klacht in hare resolutiën van den 8sten Maart daaraanvolgende.

Op den 30sten Maart 1784 gaf deze bepaling aanleiding tot het volgende besluit:

Door den heer Gouverneur Generaal aan de vergadering te kennen gegeeven zynde, dat zyn Edelheid met den heer van Braam, capitain commandeur van 's lands esquader, nopens het voeren van eenig teeken van distinctie door den van Ceilon verwagt wordende heer Raad extra-ordinair, de Ley, by arrive-

ment te deeser rhede geduurende het aanwezen van dat esquader, om de eer en het aansien van de leden der regeering te deser hoofdplaatse te conserveeren, was geconvenieerd en dus hetselve indiervoegen was gereguleerd, dat de vlag van het schip by het opzeilen der rhede sal moeten worden gestreeken en dat daarop door gemelde schip het salut van 15 schoten sal moeten worden gegeeven aan het commandeur schip, welk salut door twee schoten minder van laatstgemelde schip zal worden beantwoord, en dat als dan de vlag van 't eerste schip weder opgeheezen zal mogen worden en zo lange blyven waayen, tot dat de heer de Ley door de gewoone commissie zal worden afgehaald en van boord zyn gegaan, om dan weder gestreeken te worden, terwyl het salut, by vertrek van boord, na gebruik met 15 schoten kan geschieden en de vlag op de schuit gevoerd worden; zoo is, na dat de heeren leden zig met deese schikking hadden geconformeerd, goedgevonden en verstaan daar van deese aanteekening te houden.

30 Maart. *Gewijzigde instructie voor de archivarissen en verdere onder-kooplieden ter generale secretarie.*

Art 1. De beide archivarissen zullen dagelyks, des voormiddags van zeven tot elf en des nademiddags van vier tot half ses uuren, zig moeten laaten vinden op de archivarie om de gerequireerd en te rug gebragt wordende papieren af te geven en weder te ontvangen.

Art 2. Ook zal een van hun beiden des Zondags, voor- en nademiddags, binnen moeten wesen om te voldoen de requisiten, die somwylen op dien dag gedaan zouden kunnen worden.

Art 3. By ziekte van de beide archivarissen zullen den marginalist en korte notulist by tour-beurten teffens als archivarissen fungeeren en de in deezen vervatte ordres prompt observeeren, zo mede ten hunnen opzigte omtrent 't binnen komen.

Art 4. De papieren, die den eersten gezwooren klerk om de aangelegenheids wille mogt goedvinden door hun te laaten

collationeeren, zullen zy behoorlyk nazien, dog niet verpligt zyn eenig copieerwerk van hem of zynen adjunct te accepteeren, buiten speciaal bevel van den heer Gouverneur Generaal.

Art 5. Geen papieren, welke op de archivarie gevonden worden, hoe ook genaamd, zullen buiten voorkennisse van een der archivarissen mogen worden weggenomen ofte weder geborgen, nog door de gezwooren of andere klerken, maar deeze zullen dezelve moeten vraagen van- en weder te rug geeven aan de archivarissen, om alle verwarring voor te komen.

Art 6. Wanneer de papieren te rug ontvangen worden, zullen de archivarissen, alvorens dezelve te bergen, de losse of ontramponeerde bondels weder behoorlyk laaten inbinden en voorzien en ten dien einde van de eerste klerk een boekbinder vragen.

Art 7. By ontdekking van witte mieren of andere schadelyke insecten in de papieren zullen dezelve daar van gezuiverd en tegen de verdere indrang de facto de nodige behoedmiddelen in 't werk moeten worden gesteld.

Art 8. De vertrekken zullen ten minsten tweemaal ter week moeten geveegd en de locquetten, zoo veel mogelyk, van stof gesuiverd worden door een van 's Edelens Comp^s lyfeigenen, die ten dien einde de archivarissen zal ten dienste staan en die zy van de mandadoor in 't generaal gouvernement kunnen vragen.

Art 9. De archivarissen zullen zorgen, dat de vensters der vertrekken by hun vertrek gesloten worden, op dat de papieren, die naby de vensters leggen, door de ingedreeven wordende reegen niet bedorven raaken.

Art. 10. Indien op de eene of andere plaats eenige de minste leckagie mogt worden bespeurd, die aan de papieren nadeel zoude kunnen toebrengen, zullen de archivarissen daar van terstond kennisse geven aan den eersten gezwooren klerk, ten einde door hem ordre worde gesteld, dat de nodige voorziening daar omtrend spoedig gevolg neeme.

Art. 11. Den eersten gezwooren klerk of, by deszelfs absentie, zynen adjunct zal ten minsten eenmaal ter week alle de ver-

trekken en locquetten, waar papieren geborgen worden, moeten nazien en, by bevinding, dat de ordres in deezen niet behoorlyk zyn agtervolgd of dat de archivarissen buiten wettige redenen zig hebben g'absenteerd, daar van kennisse moeten geeven aan den heer Gouverneur Generaal, op dat daar tegen zodanige maatregulen kunnen worden genomen, als hoogstdezelve mogt komen goed te vinden.

Zie ook 28 Mei 1779 en 24 April 1792.

30 Maart. *Instructie voor de gezworen klerken ter generale secretarie.*

Art. 1. De gezwooren klerken ter generale secretarie zyn gehouden 's morgens precies ten zeven uuren en 's nademiddags ten drie uuren op 't comptoir te komen en zelfs, by absentie van den eersten klerk of zynen adjunct, te blyven tot elf uuren 's voormiddags en vyf uuren 's avonds.

Art. 2. Zo lange 'er vergadering by de hooge regeering is, zal 'er geen van hun vermogen van 't comptoir te gaan, zonder verlof van den eersten klerk; ook niet op andere tyden, gedurende deszelfs of des adjuncts presentie.

Art. 3. Geduurende de vergadering zal den wagt hebbende gezwooren klerk by of omtrend de vergaderzaal gereed moeten zyn om de requisiten, die 'er gedaan worden, waar te neemen en prompt te beantwoorden, en daar in, als het nodig is, door de overige gezwooren klerken, zo veel mogelyk, moeten worden geadsisteerd.

Art. 4. Die den weekelykschen oppas heeft, het welk gerekend word van den eenen tot den anderen Maandag, moet 's morgens de klokke half zeeven uuren het comptoir openen en mag 's avonds voor agt uuren niet naar huis gaan, terwyl hy ook op Zondag zal moeten present zyn, zo mede alles noteeren, wat afgegeven, en weder doorhaalen, 't geen ter secretary terug gebragt word.

Art. 5. By 't ziek worden van de wagt hebbende gezwooren klerk zal hy vervangen moeten worden door den geene, die het langst vry is geweest.

Art. 6. Ingevalle van ziekte zal den eersten klerk daar van behoorlyk en op een discreete wyze door een briefje moeten worden verwittigd, dewyl geene van de gezwooren klerken van 't comptoir zal mogen blyven als met speciale voorkennis en toestemming van den eersten klerk.

Art. 7. In de successive bezendingen naar Nederland en het afpakken der papieren zullen de gezwooren klerken gehouden zyn, werk of geen werk hebbende, zig steeds daar by te laaten vinden om den eersten klerk of den adjunct, indien dezen zulks goedvinden, handryking te kunnen doen.

Art. 8. Voorts zullen zy, by afweezen van den eersten klerk, zonder manquement verpligt weezen de orders van zyn adjunct in alle deelen naar te komen en wyders zorge moeten dragen, dat, by absentie van beiden, van de ter secretary gebragt of afgehaald wordende boeken, brieven en andere papieren, hoe ook genaamd, zonder eenig exceptie of zig den eenen op den anderen te beroepen, behoorlyke kennisse gegeven en alles opgeteekend, als meede geregistreerd worde, daar en zoo 't behoord.

Art. 9. En op dat den inhoud dezes stiptelyk worde opgevolgd, zo word den eersten klerk, nevens desselfs adjunct, by dezen wel expresselyk en speciaal gelast daar op wel te letten en, by het niet obedieëren derzelve en nakomen van hunnen pligt, zonder eenige conniventie daar van direct kennis te geeven aan zyn hoog Edelheid, den heere Gouverneur Generaal, ten einde als dan de schuldige zodanige correctie te laten ondergaan, als hoogstdenzelve zal gelieven goed te vinden.

30 Maart. *Gewijzigde instructie voor de klerken ter generale secretarie.*

Art. 1. De klerken ter generale secretary zyn gehouden des morgens praecis ten seven uuren en des nademiddags ten twee uuren op het comptoir te komen.

Art. 2. In absentie van den eersten klerk moeten zy in alle opzigten nakomen de orders van den adjunct of, deese

mede niet present zynde, dan die, welke hun door de gezwooren klerken uit naam van den eersten klerk worden gegeven.

Art. 3. Zo lange hunne hoog Edelheeden vergadert zyn, mag geen klerk zonder verlof van den eersten gezwooren klerk van het comptoir gaan.

Art. 4. Het gewoone uur om naar huys te gaan, wanneer 'er wynig te doen valt en hunne hoog Edelheeden geene vergadering houden, is des voormiddags te elf uuren en des nademiddags te vyf uuren, uitgezondert voor de geenen, die de wekelyksche oppas of zogenaamde wagt hebben en die den eersten klerk anders mogt ordonneeren.

Art. 5. Die den wekelykschen oppas hebben, mogen des 's avonds voor agt uuren niet naar huys gaan en moeten ook op Sondag praesent zyn.

Art. 6. Die van de wekelykschen oppas zullen ook getrouwelyk moeten aantekenen de absenten en de boetens, die verbeurt worden, op poene van die anders zelfs dubbeld te moeten betaalen.

Art. 7. Die na agt uuren des morgens en na twee uuren des nademiddags op het comptoir komt, verbeurt twee stuivers.

Art. 8. Die voor elf uuren des voordemiddags en voor vyf uuren des nademiddags naar huys gaat, verbeurt insgelyk twee stuivers, dog die een geheel uur te vroeg, dan wel voor dat de vergadering hunner hoog Edelheden is gescheiden, weggaat, verbeurt een schelling.

Art 9. Die een halven dag weg blyft zonder permissie, verbeurt twee schellingen.

Art. 10. Die eenen gantschen dag versuymt, verbeurt een halve ryxdaalder.

Art. 11. Die twee dagen zonder permissie van het comptoir blyft, verbeurt een halve maand kostgeld, maar die drie dagen absent blyft, verbeurt een heele maand kostgeld.

Art. 12. En die zig een gansche maand of langer absent houd, verbeurt, behalven zyn kostgeld, een of meer maanden gagie, naar bevinding van zaaken, waar over de heeren secretarissen zullen oordeelen en uitspraak doen.

Art. 13. En op dat den inhoude dezes stiptelyk worde opgevolgt en nagekomen, zo werd de eerste geswoore klerk, nevens desselfs adjunct, by deezen wel expresselyk en speciaal gelast daar op wel te letten en zonder eenige conniventie de boetens, die successive verbeurt mogten worden, in te vorderen, 't zy in contanten gelde of by afkorting van 't kostgeld, dan wel by ordonnantie van den heer commissaris van de verstrekkingen, op reekening van haare verdiende gagie, uyt de zogenaamde groote winkel, om te dienen tot destributie jaarlyks, onder de ordinaire premie, aan de zig meest beïverd hebbende klerken.

Zie ook 20 November 1747, 24 April 1792 en 26 Julij 1803.

8/13 April. *Conversie van »papier van credit" in assignatiën op Nederland en vermeerdering van dat papier.*

Door den heer Directeur Generaal te kennen gegeven zynde, dat zyn Edele heden morgen door den groot cassier, Gysbert Welgevare, was gerapporteerd, dat er hoe genaamd geene contanten meer in 's Comp^s cas in voorraad waaren;

dat de weinige credit brieven, die er nog berusten, sterk verminderden;

en dat zyn Edele in deese verlegenheid de vergadering in bedenking gaf, of men niet soude konnen goedvinden om, tot suppletie voor eerst van het benodigde tot de dagelyksche uitgaven, een bepaalde somma aan brieven van credit op assignatie na Nederland in cas te accepteeren, als vermeenende, dat daar door nog al een goed montant in cas soude vloeyen, te meer daar door het credit van dat papier merkelyk soude opgebeurt worden;

zoo is, hier op rypelyk gedelibereerd en in aanmerking genomen zynde, dat men aan de eene zyde de heeren Meesters, zo min mogelyk, diende te beswaaren met assignatien, dog dat men teffens aan den anderen kant wel genoodzaakt is om in deese dringende omstandigheid sodanige middelen by de hand te neemen, als de preferabelste konnen werden geoordeeldt; en

dat, wyl er tans reeds een aanmerkelyke som aan brieven van credit in de colonie roulleert, men, tot standhouding van het credit derselve en wyl men des niet te min wel verpligt sal zyn deselve nog merkelyk te vermeerderen, een bepaalde som aan brieven van credit indiervoegen soude konnen accepteeren, bysonder indien de agio vermindert wierde, derhalven goedgevonden en verstaan een som van hondert duisend ryxdaalders op assignatie na Nederland aan brieven van credit in cas te accepteeren, onder conditie, dat de ducaton in Nederland met 72 stuivers of een wissel verlies van $7^{9}/_{13}$ percent gerembourseert zal worden drie jaaren na het sluiten der vreede, onder genot inmiddens van 3 perc^{to} intrest 's jaars.

En voorts het getal en bedragen der bereeds geintroduceerde brieven van credit nog te vermeerderen met een montant van hondert duisend ryxd^{s}, te weeten, voor:

50000 ryxd^{s} van rd^{s} 1000, en
50000 » » » 500 ieder.

Het vertrouwen in papieren geld van de Regering was toenmaals zoo groot, dat zelfs de Sultan van Bantam verzocht daarmede voor geleverden peper betaald te worden.

20 April. *Last op de gezagvoerders van Compagnie's schepen zorg te dragen, dat »by de monster-rollen, »die voortaan op Java, by het plaatzen van Javase »zeevarende op hunne onderhebbende bodems, hen zullen »worden ter hand gesteld, in de daar by open gelatene »plaatzen, telkens behoorlyk werd bekend gesteld de »genootene maand-gelden door die zeevarenden, mitsgaders »derzelver desertie, overleiden en wes meer; en voorts, »om die rollen met de naamlyst, by aankomst alhier »[Batavia], aan den Commandeur en opper-equipagie- »meester af te geeven".*

4 Mei. *Kennisgave, dat de preliminaire vredes-artikelen, overeengekomen te Parijs op den 2den September 1783 tusschen Nederland en Engeland, op den 26sten daaraanvolgende waren geratificeerd.*

De Regering gelastte een iegelijk zich te gedragen naar den inhoud dier artikelen.

4 Mei. *Uitzondering op het verbod tegen den uitvoer van rijst, wat de gepermitteerde lasten van scheeps-overheden betrof.*

Den heer Gouverneur Generaal voorgesteld hebbende, of men de gepermitteerde lasten der scheepsoverheden, wanneer die in ryst bestaan, niet diende te eximeeren van het verbod tegen den uitvoer van dat graan; zoo is, geconsidereerd, dat de quantiteit, die als zodanig vervoerd word, niet tegen de oogmerken van het verbod strydig is, als vervoerd wordende na Comps comptoiren, en men den zeeman in de tegenwoordige ongunstige tyden de occagie om, des mogelyk, eenig voordeel te behalen, niet dient te belemmeren of te benemen, goedgevonden en verstaan de scheeps overheden, so verre de gepermitteerde lasten betreft, uit te sonderen van het verbod tegen den uitvoer van ryst, mits deselve tot den vervoer van dies quantiteit alvorens voorzien zyn van een permissie briefje van den heer Gouverneur Generaal.

15 Junij. *Verbod tegen uitvoer van suiker.*

Den heer Gouverneur Generaal aan de vergadering voorgesteld hebbende de traage voortgang van den suiker insaam, waar door men, na het volladen der Japansche scheepen, zelfs de benodigtheid voor het schip, na Persien aangelegt, nog niet aan handen heeft, ongereekend het geen men voor de Mallabaar en eenige Indiasche comptoiren, mitsgaders ter versending voor Nederland, eerlang sal benodigt hebben; en dat men mede verdagt moet zyn om voor Japan in 't volgende jaar een

scheeps-lading van die soetigheid in voorraad te hebben; waarop dan rypelyk gedelibereerd en aangemerkt zynde, dat by het van den capitain der Chineesen c. s. gerequireerd en sedert ingedient berigt geen de minste zekerheid wegens het aanstaande gewasch gegeven word en daar by veel eer blykt, dat het selve niet ruim sal zyn, en dat, wil men de Compagnie hare benodigtheid besorgen, het als dan de noodsakelykheid vereischt om den uitvoer voor eerst aan alle en een iegelyk te interdiceeren; zoo is, om in tyds in deesen de nodige voorsorge te gebruiken, goedgevonden en verstaan den uitvoer van suiker voor eerst te verbieden, sub poene van confiscatie en verbeurte van de viervoudige waarde daar en boven, uitgezondert de gepermitteerde lasten voor de scheeps officieren, mits daar toe een consent briefje versoekende van den heer Gouverneur Generaal.

Zie ook 13/17 Mei 1785.

15 Junij. *Last op de scheeps-soldij-boekhouders bij den monster-rol van elk schip bekend te stellen, hoeveel Chinezen, bij het vertrek van elk schip, daarop geplaatst waren. — Last op de scheeps-overheden bij overlijden, absentie of gemis van eenig Chineesch zeevarende, zoowel bij het journaal, als bij den monster-rol aan te teekenen, op welken dag zulks was voorgevallen.*

De Regering wenschte te weten, hoe vele Chinezen overleden, gedrost, enz. waren, sedert zij op Compagnie's schepen in dienst waren genomen; maar bij onderzoek bleek, dat zulks niet meer kon worden nagegaan.

15 Junij. *Last op den commandeur en opper-equipagemeester maandelijks aan de Regering op te geven het getal der huurlingen »tot den zeedienst, die, naar mate »er Europesche uit Nederland aankomen, zouden kunnen »worden afgedankt, dan wel verder nog moeten worden »aangehouden".*

Deze last was een permanente order, waaraan dan ook jaren

lang door den opper-equipage-meester is voldaan. Gewoonlijk luidt de beschikking der Regering, naar aanleiding van dergelijke opgaven genomen, »dat van de voorschreven dienaaren en huur»lingen voor als noch geene kunnen worden gemist of afgedankt".

22 Junij. *Verbod tegen uitvoer van Japansche »pitjes" naar Java's N.-O.-kust.*

Door de Javasche ministers bedeelt zynde, dat de kopere, Japansche pitjes op Java zeer gewild roulleerden en daar en boven omtrend 16 perc^to winst voor de Comp^e afwerpen, met versoek, dat in 't vervolg den aanbreng daar van uit Japan tegen de prys van 2 à 2 1/8 ryxd^s de 1000 p^s mogt worden aangeslagen en dat den particulieren uitvoer daar van van hier ten scherpsten worde geinterdiceerd; zoo is, zonder zig over het eerste lid van dien voorstel te declareeren, wyl men hopen mag intusschen de benodigde duiten uit Nederland te zullen ontvangen en dus de gemelde pitjes te konnen missen, ten opzigte van het tweede, om voor te komen de nadeelige gevolgen van den particulieren aanvoer van pitjes na Java, wanneer men derwaards een genoegsaame quantiteit duiten weeder kan vervoeren en verpligt zyn de pitjes weder in te trekken en in te wisselen, goedgevonden en verstaan ter occagie van het vertrek der Japansche scheepen aan alle en een iegelyk, zonder onderscheid, by publicatie en affixie van biljetten, zo in de Nederduitsche, als Maleidsche, Javaansche en Chineese taalen, op het nadrukkelykst te interdiceeren eenige Japansche pitjes, het zy in een groote of kleine quantiteit, van hier uit te voeren, met voornemen om deselven op de een of andere plaats langs Java's Oostcust in te voeren, op poene, dat sodanige pitjes niet alleen zullen worden geconfisqueerd, maar den geene, die zig aan de overtreeding der interdictie schuldig maakt, daar en boven zal verbeuren de vierdubbelde waarde van de agterhaalde pitjes, waaromtrend de transgressie is gepleegd.

29 Junij. *Waarschuwing voor valsche »papieren van credit".*

Door den heer Gouverneur Generaal aan de vergadering te

kennen gegeeven zynde, dat zyn Edelheid was gecommuniceerd de gedane ontdekking, dat onder de gemeente valsche credit brieven roulleeren, produceerende zyn Edelheid eenige daar van, welke hoogst denselven zyn vertoond geworden en waar by den druk, de stempel en de signatuuren op een zeer subtile wyse (en welkers valsheid niet dan met veel attentie te ontdekken is) zyn nagemaakt; waarop gedelibereerd en aangemerkt zynde, dat deese strafwaardige bedryven niet alleen strekken tot groot nadeel der goede gemeente, maar daar en boven ook includeeren de verregaandste misdaad van publicque falsiteit, waar tegen door scherpe maatregulen behoord te worden voorsien; zoo is goedgevonden en verstaan van dit ontdekt bedrog door publicatie en affixie van biljetten, mitsgaders door bekkenslag op de bazaars, zo hier, als in de bovenlanden, behalven in 't Nederduitsch, ook in de Maleidsche, Javaansche en Chineesche taalen alle en een iegelyk te adverteeren en waarschouwen, op dat een ieder daar tegen, ter verhoeding van schade, oplettend en waakzaam moge weesen in het onderscheiden der valsche van de egte credit brieven, dewyl de laatste een onverhinderde circulatie door ontvangst en uitgave zullen moeten blyven behouden.

Tevens op 't scherpst te verbieden en te interdiceeren de voorsz. credit brieven op eenigerly wyze uit te geeven en verder te doen circuleeren; met expres bevel, dat de geene, door wien zodanige valse credit brieven zyn ontvangen, dezelven moeten overgeeven aan den officier van justitie, onder wiens jurisdictie zy sorteeren, aan wien zy zich ook in cas van twyffeling of over de echt- of valsheid der in handen hebbende credit brieven zullen moeten addresseeren, om daar over te oordeelen, en die in dat geval, wanneer zy de voornoemde credit brieven bevinden vals te weesen, deselve zullen moeten aanhouden en vervolgens, zo nauwkeurig mogelyk, onderzoek doen, van wien zodanige valsche credit brieven afkomstig zyn, ter verdere ontdekking der schuldigen aan deese misdaad.

Voorts, wyl eenige van de daders van deese, in een allezints verregaande graad gepleegde falsiteit reeds ontdekt en in

handen van de justitie geraakt zyn om na verdiensten gestraft te worden, de respective officieren van justitie ten overvloede op 't allernadrukkelykste te recommandeeren en te ordonneeren met de meest mogelykste activiteit te inquireeren en recherche te doen na de verdere daders, die zig aan de voorsz. falsiteit hebben schuldig gemaakt, dan wel in 't vervolg schuldig souden mogen maken, met order om, by ontdekking en agterhaling, tegen deselven na de uitterste strengheid der wetten, tot de poenaliteit, daar by bepaald, te contenteeren en te procedeeren.

Wyders aan de geenen, die de verdere daaders of die een gelyke falsiteit of vervalsing mogten pleegen, zullen ontdekken en aanwysen, zodanig, dat deselve in handen van de justitie geraaken en van 't fait kunnen worden overtuigd, te belooven een praemie van een duisend silvere, gecartelde ducatons en de naam van den aanbrenger, des begeerende, te secreteeren, mitsgaders hier van nog heeden aan de Javasche ministers en de bedienden op Cheribon en Bantam kennis te geeven.

Zie ook 25/29 Julij 1783 en 25 September 1784.

29 Junij. *Voorschrift nopens het forum competens voor processen over morshandel.*

Den heer Raad extra-ordinair en president in 't collegie van Scheepenen, van der Burgh, aan de vergadering te kennen gegeeven en by eenige ter tafel geproduceerde crimineele procedures voor 't collegie van Scheepenen, door de officieren van justitie over den morshandel in amfioen, speceryen, thin en coffy geventileerd, aangetoond hebbende:

dat door de officieren van justitie de procedures, die zy te voeren hebben wegens aanhaling van contrabande wharen, als daar zyn: speceryen, amfioen, thin, Japans staafkoper en andere goederen, waar in de Comp[e] privative negotieerd, na willekeur worden gebragt en g'entameerd voor den regter, die zy, na eigen goeddunken, van de beide collegien van justitie de cognitie daar over toekennen, gelyk ontwaard is zedert verscheide jaaren uit eene min nauwkeurige interpretatie

en applicatie der in het concept of nieuw ontwerp der Bataviasche statuten, onder de hoofddeelen van officieren van justitie in 't gemeen, item dat van de jurisdictie der respective collegien van justitie geplaatste articulen 11 en 6, op een oneigentlyke wyze geschied te weesen;

zoo is, om die irreguliere handelwyze voortaan te prevenieeren, goedgevonden en verstaan te verklaaren en te statueeren, dat zodanige procedures moeten g'entameerd en gevoerd worden voor den regter, onder wiens jurisdictie de geenen, die aan dien gepleegden smokkel- of morshandel in de aangehaalde contrabande wharen schuldig en bekend zyn, sorteeren, dat is voor derselver dagelykse en competente regter, met standhouding nogtans van de gemaakte bepaling nopens de gemengde zaaken; dog dat omtrend gevallen, waar in 't onbekend is, door wien de gepleegde smokkel- of morshandel is geperpetreerd, de procedures tot confiscatie der agterhaalde contrabande wharen zullen moeten gebragt en volvoerd worden voor 't collegie van justitie, onder welke den officier, die de aanhaling heeft gedaan of voor den aanhaler proces voerd, zyn ampt excerceerd, dat is: den advocaat fiscaal, nevens den water fiscaal, voor den Raad van justitie deezes casteels, dog den Bailliuw en Drossaard der Bataviasche ommelanden voor Scheepenen deeser stad.

$\frac{2}{6}$ Julij. *Vernieuwde conversie van »papier van credit" in assignatiën op Nederland.*

Nader in deliberatie gekomen zynde het gearresteerde op den 2en deeser om nog voor een bedragen van ryxds 100000, op den voet als by biljet van den 13en April laatstleden, assignatien op Nederland te verleenen; zoo is, uit overweeging van het geschreevene door de heeren Meesters, dat eerlang met de nog verwagt wordende scheepen een tamelyke quantiteit contanten uit Nederland staat aangebragt te worden en het dus in dien gevalle de noodsakelykheid het vereischt om geen gelden op assignatie meerder te accepteeren als met het bepaald rabat,

met alteratie van het beslotene op den 2en deeser, goedgevonden en verstaan van de op assignatie in casse te accepteeren gelden tot rds 100000, het zy in contant of aan credit brieven, geen andere assignatien te verleenen dan tegen een wissel verlies van 7 9/13 percto of een remboursement van de ducaton met 72 stuivers; en de gemeente, mitsgaders de Javasche ministers, by het op den voornoemde 2en deeser g'arresteerd biljet hier van te adverteeren.

9 Julij. *Uitlooving eener premie van 1,000 »gecartelde" ducatons op het uitleveren van zekeren Chinees, »voor»naamsten autheur der gepleegde vervalsing van Com»pagnies credit brieven".*

9 Julij. *Verhooging van den prijs der muskaat-noten.*

In overweeging genomen zynde de gemaakte reflectien door de hoog Edele heeren Seventienen by missive van den 27en November des gepasseerden jaars 1783, dat de noten tot 100 stuivers aldaar gereesen zyn en dat de prys van 46 stuivers dus aanleiding soude kunnen geeven, dat die door vreemden in Nederland met winst wierden verkogt, om, des geraaden vindende, den verkoops prys der speceryen zodanig te verhoogen, als deese regeering, na de omstandigheid van tyd en zaken, zal nodig en dienstig oordeelen, zonder dat daar uit zwaarigheeden van een anderen aard te vreesen waaren; zoo is na deliberatie goedgevonden en verstaan den verkoops prys van de noten musschaten te verhogen tot 80 en de foeli tot 150 Indische stuivers 't pond, met standhouding der by resolutie van den 2en Maart deeses jaars gemaakte bepaling in den verkoop van 60 ponden nagulen by 25 ponden noten en 15 ponden foely.
Zie ook 9 Junij 1785.

13 Julij. *Voorschrift nopens boedels, waarvan de erfgenamen zich in China bevonden.*

Boedelmeesteren der onchristen sterfhuisen hebben by adres vertoond:

dat hun te meermalen voorgekomen is, dat byna de meeste executeurs doorgaans zeer willekeuring te werk gaan in het formeeren der boedelreekeningen, waar uit, volgens de order, moet geligt worden den veertigsten penning ten behoeve van het Chineese hospitaal, en dat zy de goederen, dewelke in de boedels gevonden worden, na hunne wyze wel laten taxeeren door twee persoonen uit hunne natie, maar dat deese personen meesten tyds by de leden van Boedelmeesteren, immers de Chineesen, gantsch onbekend zyn, door welke taxatie de boedels niet selden grotelyks benadeelt worden, tot groote prejudicie, zo der overgebleevene weesen, als van het evengemeld godshuis;

waar by in de tweede plaats nog accedeert, dat van het overlyden der Chineesen en inlanders in de bovenlanden, contrarie de order deeser regeering van den 18en Juny 1700, aan Boedelmeesteren geen kennis word gegeeven, waar door al vry veele, zo niet de meeste nalatenschappen, verduisterd worden en oversulx nimmer aan de regte erfgenamen komen;

zo is, uit aanmerking van de gegrondheid der klagten, goedgevonden en verstaan den voorstel van Boedelmeesteren te amplecteeren en dienvolgende dat collegie te qualificeeren:

1° om voortaan alle taxatien van boedels, waar van de erfgenamen zig in China bevinden en uit welker saldo, ingevolge de order, den 40en penning ten behoeve van het Chineesche hospitaal moet geligt worden, te mogen laten doen door de twee Chineese leeden van dat collegie, geadsisteerd door den bode en ten overstaan van den secretaris der Chineese natie alhier; en

2° om, by wegen van renovatie der vorige order, door bekkenslag en affixie van biljetten in de Chineesche en Javaansche talen alomme te mogen laten bekend maken, dat, by versterf van eenige Chineesen of Mahomedanen op de landeryen buiten Batavia, daar van sonder verwyl de nodige kennis moet worden gegeeven aan Boedelmeesteren.

16 Julij. *Last op de buiten-kantoren en op de gezagvoerders van Compagnie's schepen, »bij eenig onverhoopt »ongeval, in cas van vyandelyke aanvallen, ten eersten »te denken om de vernietiging van de secreete zeinen voor »'s Compagnies scheepen en vaartuigen".*

16 Julij. *Bepaling, dat, zoolang het verbod tegen den uitvoer van suiker van kracht bleef, de Sjahbandar de pachtpenningen »bij collecte" zoude innen.*

De Chineesche pachter van de uitgaande regten op suiker werd tevens van zijne pacht ontslagen.

27 Julij / 2 September. *Vernieuwing van het verbod, uitgevaardigd op 28 September 1767 tegen het medenemen van slaven naar Kaap de Goede Hoop.*

Zulks geschiedde ter voorkoming van onheilen, als door eenige, te Batavia in de boeijen gezeten hebbende en door de opvarenden van zeker Compagnie's schip gekochte slaven aan boord van dat schip veroorzaakt hadden.

Alwie voortaan, zonder vergunning van de Regering, een slaaf naar de Kaap de Goede Hoop medenam, zoude in eene boete van 300 rijksdaalders vervallen, terwijl de slaaf ten behoeve van de Compagnie zoude worden geconfisqueerd.

Zie ook 3 December 1793.

3 Augustus. *Toekenning van een »douceur" aan de bedienden van het generale soldij-kantoor.*

Het opperhoofd over het generaal soldy comptoir, Arnoldus Constantyn Mom, heeft by een ingediend berigt te kennen gegeeven:

dat door den schipper van het onlangs hier g'arriveerd, ingehuurd schip, de Dapperheid, aan hem is overgegeeven een belast rol van de op dien bodem als passagiers geplaatste en

herwaards gedestineerde zeevaarende, militairen en ambagtslieden, ten getalle van 226 koppen, mitsgaders een lyst van de voor hen ontvangene en aan hen verstrekte scheeps kleederen; item een duplicaat belast rol van de op 't nog te verwagten schip, de Jonge Frank, inzelvervoegen ingescheepte manschappen, zonder meer;

dat, naar zyn gevoelen, de noodsakelykheid vereischte, dat van die lieden een behoorlyk uitreisboek wierde geformeerd in triplo, conform die van ordinaire, uitkomende Comp[s] scheepen;

dat hy, ziende de spoed, die er vereischt word om aan de op diverse, op hun vertrek staande scheepen geplaatste zeevaarende afreekeningen te laten verleenen, schoon dat werk nimmer, zelfs niet van een Comp[s] schip, aan iemand op 't soldy comptoir was opgelegd, den eersten visitateur der soldyen, Cornelis Sinkelaar, gedemandeert had te sorgen, dat alles, zonder eenige interruptie en verwarring, voortgang soude neemen;

en dat, wyl het formeeren der ordinaire uitreys boeken van ouds onder op- en toezigt der beyde visitateurs der soldyen gedaan is door zulke suppoosten, als ze daar toe, onder betaaling, willekeurig g'employeerd hebben, hy derhalven, zo nadrukkelyk, als eerbiedig insteerd om, uit consideratie van de sobere inkomsten, de moeyte en arbeid en de verantwoording der soldy bedienden voor de by verrassing te begaane erreuren in 't gemeen, als dat zy daar voor altoos aparte voldoening gekreegen hebben van de hoofden der scheepen, een douceur te erlangen, buiten de drie, daar toe vereischte grootboeken en journaalen, tot een bedragen van rd[s] een hondert voor ieder stel;

zoo is goedgevonden en verstaan aan de voorsz. bedienden uit Comp[s] cassa toe te leggen rd[s] 60 voor het vervaardigen van ieder stel uitreys boeken in triplo van de manschappen, zo zeevaarende, militairen, als ambagts lieden, welke met de ingehuurde scheepen uit Nederland herwaards getransporteerd worden.

Zie ook 3 Februarij 1789.

10 Augustus. *Verhooging van den prijs van suiker.*

De gezamentlyke eygenaars en huurders der suikermolens rondsomme deese stad vertoonen by een heden ter vergadering gepresenteert request:

dat de zeer belemmerde toestand, waar in zy alle zich bevinden, hun spoedig tot de droevige noodsakelykheid zal verpligten om dit voornaam gedeelte van den landbouw te laaten vaaren, indien het deese regeering niet behaagd hunne eerbiedige versoeken in gunstige aanmerking te neemen en deselven in hun dringende nood die ondersteuning toe te voegen, die zy hoopen mogen;

dat een t'samenvoeging van veele, verderfelyke oorsaaken reeds van dien invloed zyn geweest, dat zedert den laatsten opneem der gesamentlyke suiker molens, eenige jaaren geleeden door een expresse commissie op last deezer regeering, het getal derselven tot by na de helft is vermindert;

dat alle de nog overig zynde by een goed gewas niet meerder konnen produceeren dan 3 à 24000 canassers suiker; en

dat, daar sulx voor heen by na 50000 canassers bedroeg, het tans zo verre verloopen is, dat alle de molens over dit maal saisoen niet meerder konnen leveren dan 10000 canassers, een quantiteit, veel te gering voor den uitgestrekten handel der maatschappy en niet minder ontoereikend ter goedmaking der swaare ongelden, die zy alle op veelerly wyze onvermydelyk draagen moeten;

dat uit alle de reedenen, welke tot dit groot verval hebben aanleyding gegeeven, de voornaamste zyn: het toeneemend gebrek aan brandhout, de vermindering van het Javaansch werkvolk, de schaarsheid van het klyn geld en de circulatie van het credit papier, invoegen dat byna al het hout, dat voor de molens maar eenigsints wel geleegen was, reeds is weggekapt, waar door de onkosten van het transport veel te hoog loopen;

dat de Javaansche werklieden of boyangers niet meer in die hoeveelheid komen als voor deesen en zy dus verpligt zyn

met Chineese dagloners te werken, die merkelyk meer maandgelden winnen als de inlanders;

dat de schaarsheid van het klyn geld hun niet alleen het voordeel doet verliesen, 't welk zy altoos op de inwisseling der groote specien hebben gehad, maar zelfs hun noodzaakt geld toe te geeven om aan klyne munt te geraaken;

dat, daar het credit papier in de boven landen ongangbaar is, zy, hoe ongaarne ook, wel besluiten moeten tot het missen van een swaar rabat, willen zy zig niet in gevaar stellen om het arbyds volk in het drukste werk te zien verloopen;

dat by alle deese drukkende inconvenienten en hindernissen nog accedeert het algemeen en dagelyks toeneemend geldsgebrek, met het daar uit voortspruitend verval van het generaal credit; want, daar het voor heen weynig moeite koste by collegien of vermogende ingezeetenen teegens een matigen intrest penningen te negotieeren, men alle kassen tans geslooten vind en alzoo een allerakeligst uitzigt geeft voor die zig met geleende capitaalen moeten redden;

dat zy de gevolgen van den oorlog mede op het allermerkelykst ondervonden hebben;

dat, doen deese regeering genoodsaakt was, door den stilstand van den handel, geen producten meer van hun te ontvangen, zy in de verpligting gebragt zyn die producten voor de allerlaagste en veragtelykste prysen weg te geeven om maar geld te bekomen en ten minsten niet om alles op eens te laten vallen;

. dat zy alle hier door zeer veragterd en veele hunner in zwaare schulden geraakt zyn, onder welken zy tot nog toe zugten;

dat zy, buiten de gunst en veel vermogende invloed deeser regeering, de geringsten hoop hebben op hun redres, alzo hun gewas hetselve effect van rysen en daalen (gelyk andere wharen, naar dat die meerder of minder overvloedig zyn) niet mag genieten en zulx ten allen tyde, zelfs by de grootste schaarsheid, is verbleeven by een vast bepaalde prys;

dat zy de eenigste in deese colonie zyn, van wiens handel-

dryvend grond product het belang der maatschappy deese regeering verpligt heeft by groote schaarsheid den uitvoer te verbieden, gelyk tot hun smertelyk leetweesen nog onlangs is geschied en stand houd tot dit oogenblik;

en dat zy, om alle deese en nog veel andere reedenen (onder dewelken het in stand blyven of vervallen der araks branderyen, nu reeds sodanig om syroop verleegen, dat eenigen finaal stil staan en alle de andere weynig stooken, geen der geringste is) versoek doen, dat 's Comp^s bepaalde prys mag verhoogd worden van 4½ tot 5 rd^s de picol, dan wel dat hun gezamentlyk vergund worde, sonder eenige belemmering of bepaling, onder voldoening van het gewoone tol- en waag geld, hun suiker te verkopen, aan wie en waar zy kunnen;

waar op rypelyk gedelibereerd en aangemerkt zynde, dat veele der door hun aangehaalde redenen met de waarheid overeen komen en dat voornamenlyk den verboden uitvoer by het ongemeen slegt gewas hun hard valt in hun present tegenspoedig lot; en dat, hoe zeer het de Comp^e niet convenieert in den tegenwoordigen, ongunstigen tyd een prysverhooging te introduceeren, de redelykheid en billykheid egter aan de andere kant eenige consideratie en eenig temporeel soulaas vereischt en verdient, ten minsten zo lange het verbod tegen den uitvoer stand houd; soo is by de meerderheid goedgevonden en verstaan de bepaalde prys voor de suiker met een halve ryxdaalder de picol te verhoogen en dus aan de voorsz. eigenaars en huurders van suiker molens, geduurende het gedaan verbod tegens den uitvoer van suiker, te betalen 5 rd^s voor het picol 1ste en 4½ rd^s voor het picol 2de soort suiker, die zy aan de Comp^e sullen leeveren.

Zie ook 21 April en 13/17 Mei 1785.

13 Augustus. *Voorschrift nopens de preferentie van de Compagnie op insolvente boedels.*

Elucidatie gevraagd zynde, hoedanig begreepen moest worden de by het besluit der regeering van den 26^en Juny 1772

gemaakte bepaaling aangaande Comp^s preferentie op insolvente boedels van administrateurs haar gelden en goederen; zoo is, tot voorkoming van alle verkeerde bevattingen der by resolutie deeser regeering van den 26^en Juny en het daar uit geresulteerd biljet van den 30^en Juny daar aan gemaakte bepaaling aangaande de preferentie, de Comp^e competeerende op insolvente boedels van administrateurs haar gelden en goederen, goedgevonden en verstaan de daar g'insereerde clausul, waar by gestatueerd is, dat de borgen van zodanige administrateurs of cassiers niet sullen mogen werden aangesprooken, ten zy alvoorens ten behoeve van de Comp^e ten gelde zyn gemaakt de goederen van die administrateurs en cassiers, zo wel beleend, als onbelast, in deeser voegen te interpreteeren:

dat deselve ten faveure van zodanige borgen alleen zal konnen worden gereclameerd en effect sorteeren, wanneer namentlyk door deselven niet nadrukkelyk mogt weesen gerenuncieerd van de beneficien, hun na regten toekomende, dog geenzints, wanneer die renunciatie, gelyk de order dicteert, by het passeeren van die borgtogten behoorlyk is geschied.

13 Augustus. *Bepaling omtrent »secreete seynen".*

Mits de reets gevolgde ratificatie der tusschen de kroon van Engeland en de Nederlandsche republiek den 2^en September 1783 geslotene vredes praeliminairen is, naar den voorstel van den heer Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan naar de respective buiten comptoiren circulair aan te schryven, dat de secreete seynen, geduurende den oorlog gebruikt, voortaan konnen worden g'excuseert, uitgesondert die, welke van ouds tot het aandoen van Ambon, Banda en Caab de Goede Hoop zyn ingevoerd en mede gegeeven.

19/20 Augustus. *Verpachting van Compagnie's sjahbandarijen en domeinen op en langs Java's N.-O. kust voor de jaren* 1785, 1786 *en* 1787.

De Javasche ministers verzoek gedaan hebbende om gemu-

nieerd te worden met de ordres en qualificatie deeser regeering tot het op nieuw verpagten van de domainen en sabandharyen daar ter custe, dan wel te mogen weten, wat zy in deesen moeten doen en betragten, vermits het drie jaarig termyn, waar voor die inkomsten met het eindigen van 1781 opgeveild zyn, onder ultimo deeses jaars staat te expireeren; en, met respect tot dit onderwerp, thans door den heer Gouverneur Generaal geproduceerd zynde de consideratien van den heer Raad extra-ordinair en gouverneur, Johannes Siberg, zo omtrend de tyd, wanneer, en de wyze, waarop de verpagting tot voordeel van de maatschappy weder soude konnen geschieden, als over de consideratien selfs en de ampliatien en alteratien, die zyn Edele vermeend, dat daarin dienen te worden gemaakt om de pagten, zo niet te doen accresseeren, dan, des mogelyk, te prevenieeren een minder rendement, als die geregtigheeden opbrengen, ten einde op de daar by voorkomende poincten van belang de nodige besluiten te nemen; zoo is, onder de daar over gehoudene deliberatien, goedgevonden en verstaan de ministers te qualificeeren de domainen weder te verpagten voor den tyd van drie jaaren, ingaande met primo January 1785 en eindigende met ultimo December 1788, en de verpagting weder in het laatst van de maand October of het begin van November te laten doen, nademaal de daar voor bygebragte reedenen, dat wind en weer dan doorgaans nog gunstig is om langs Java heen en weer te reisen, de regenten en residenten in die tyd sonder verlet na Samarang opkomen en de pagten in dat geval alomme met ultimo December aan de nieuwe pagters getransporteerd konnen worden, allezints aanneemelyk zyn bevonden.

Schoon 's gouverneurs bedugting voor eenige vermindering in 't rendement der pagten, die door een merkelyk gestremde markt, uit hoofde der Riouwsche onlusten veroorzaakt, deese regeering niet ongegrond voorgekomen zyn; zoo is goedgevonden en verstaan de ministers te kennen te geeven, dat men des niet te min hoopt en verwagt, dat het contrarie zal plaats hebben, wyl men vermeend, dat deese gevallen temporeel

sullen zyn, te meer men zig volkomen op de cordate begrippen van den heer Siberg verlaat.

Tot wegneeming van de bedenkingen der heeren Majores by gerespecteerde missive van den 8en October 1777 is goedgevonden en verstaan alle pagten publicq te laten opveilen en by den afslag aan den hoogstmynende te verpagten; en dus geen domainen meer af te staan of aan de regenten over te laten by admodiatie, met uitsondering egter voor eerst van de pagt van de vogelnest klippen in Ooster Balemboangang, als nog niet tot stand gebragt zynde.

De door den heer Siberg gedaane voorstel tot ampliatie van het 37ste articul der pagt conditien in deser voegen, namentlyk; dat de Pammacassangs regent gehouden en verpligt sal syn, ter leverancie der producten aan de Compe naar het comptoir Grissé, de nodige vaartuigen te fourneeren, mits dat den pagter der sabandhary ook gehouden sal weesen daar voor 's jaarlyks aan den voorschreeven regent uit te keeren en te voldoen een somma van een hondert en vyftig Spaansche realen, is goedgevonden en verstaan te amplecteeren, in verwagting, dat van deese verpligting geen misbruik sal worden gemaakt.

By de meermelde consideratien wyders voorkomende, dat, vermits de afstand en verpagting der vogelnest klippen, geleegen in het Wester Balemboangangsche en op 't eiland Noessa, item de klippen, Gonong pagger en Dedaly, en het negorytje by Batoeoeloe, gants niet aan de verwagting beantwoord en voor als nog weinig of niets beloven, so is goedgevonden en verstaan dat gedeelte, gelyk voor deesen, aan den regent over te laten, tot tyd en wyle die contryen wat meerder in florisance komen toe te neemen.

Eindelyk is goedgevonden en verstaan qualificatie te verleenen om aan het hoofd der Chineesen te Banjowangi, met name Pingso, by admodiatie, des mogelyk, voor een jaar ter preuve over te geeven de pagt der vogelnest klippen in en onder Ooster Balemboangang, met de dessa Gradjagan en Pagang Siran, mitsgaders de visseryen, zo van tripangs, als van paarlen, in die contryen, wyl hy daar voor reeds 600 Spaansche

reaalen aangeboden heeft en mogelyk wel soude inclineeren iets meer te geeven, mits daar by met hem geconditioneerd word, dat als dan ook voor zyn reekening blyft om boven dien het gewoon douceur van 200 Spaanse reaalen aan den regent van Ooster Balemboangang uit te keeren.

Zie ook 21 September 1778 en 24 Julij 1807.

$\frac{10}{13}$ September. *Kennisgave, dat de Regering voornemens was, zoowel lijnwaden, als thee en edele gesteenten op vracht naar Nederland te verzenden.*

Nadien den 10^en^ deezer maand September in Raade van Indie is besloten met de retour schepen van de eerste of tweede bezending, zo wel lywaaten, als thee op vragt naar Nederland te accepteren (na mate de scheeps ruimte het zal toelaaten), mits betalende 25 per cento recognitie van den verkoop der lywaaten aldaar, zo word daar van by deezen aan alle en een ieder kennisse gegeeven, ten einde die gene, welke geinclineert zyn eenige parthyen zodanig te verzenden, daar van voor ultimo deezer de nodige opgave konnen doen aan de opperkooplieden deezes casteels, om zig daar naar te reguleeren.

En dewyl het de hoog Edele heeren Zeventienen heeft behaagt by hoogst derzelver gerespecteerde missive van den 23 April 1779 omtrend de verzending van thee met Compagnies scheepen eenige verlaaging in de bevorens bepaalde vragt te maaken, word een ieder teffens bekent gemaakt, dat de verzenders, in stede van vyftig pro cento, die sedert het jaar 1761 zyn betaalt van de thee, welke met Compagnies scheepen op vragt naar Nederland word gezonden, voor het vervolg maar zullen moeten betaalen de recognitie van veertig pro cento; met dien verstande, dat van de thee, die by verkoop in Nederland minder dan twintig stuivers het pond zal rendeeren, egter agt stuivers aan de Compagnie zullen moeten worden voldaan.

Zullende dus de verzenders, even als in vorige jaaren, cautie moeten stellen, dan wel de Compagnie op eene andere wyze secureeren, dat dezelve, al ware het schoon, dat de versonden

wordende thee voor een laager prys wierde verkogt, egter agt stuivers per pont voor vragt zal genieten, zo dat, by aldien de thee voor nog laager prys dan agt stuivers het pond wierd verkogt, het daar aan ontbreekende aan de Compagnie zal moeten worden voldaan.

Daar en boven word by deezen aan een ieder gepermitteert om, onder betaaling van een pro cento voor vragt, uit Indie naar Nederland te mogen overbrengen allerhande diamanten en andere edele gesteentens, onder addresse van de Compagnie; zullende de diamanten en edele gesteentens, in presentie van de verzenders aan de eene en van de opperkooplieden deezes casteels aan de andere zynde, gepriseerd en vervolgens met het zegel der verzenders en van de Compagnie gecachetteert overgezonden moeten worden om, wanneer die diamanten of andere edele gesteentens zullen zyn ontvangen by de kamer, aan dewelke dezelve zyn geaddresseert, als dan aan de houders der cognossementen aldaar te worden overhandigd.

14 September. *Voorschrift nopens insolvente boedels van Compagnie's dienaren.*

Door den secretaris van den Raad van justitie deezes casteels, Jan Daniel Beynon, als curator der insolvente nalatenschappen van 's Comp[s] overledene dienaaren, by een heden ingekomen berigt, in voldoening aan het besluit van den 15[en] Augustus jongstleden om, zo veel mogelyk, een volleedig voorschrift te formeeren, hoedanig alhier by de justitie omtrend insolvente boedels van 's Comp[s] overledene dienaaren, in Nederland aangenomen, hier te lande in cas van preferentie en concurrentie mag worden geprocedeert; welke doodschulden mogen worden betaald; of zulx zonder cautie de restituendo gedaan en of het provenue van wettig verhypothequeerde goederen mag afgegeeven worden en op welke voorwaarde dit mag geschieden; te kennen gegeeven zynde:

dat omtrent zodanige insolvente nalatenschappen alhier ter hoofdplaatse geen judicium preferentiae et concurrentiae mag

worden gehouden en voorts van deselve nimmer eenige andere afbetaling worden gedaan, dan:

Primo: de begraffenis ongelden.

Secundo: de pretensien van doctoren en practisyns of chirurgyns, de overledenen in haare laatste siekten bediend hebbende.

Tertio: de huishuuren, voor zo verre die preferentie hebben.

Quarto: verschot voor spys en drank van persoonen, daar de overleedene ten tyde van hare ziektens by hebben ingewoond, als die niet excessief zyn.

Quinto: 's Heeren tollen en geregtigheeden, mits behoorlyk worde geverifieerd.

Sexto: het geene de Compagnie weegens onverantwoorde gelden of goederen te pretendeeren heeft.

Septimo: het provenue van wettig verhypothequeerde vaste goederen.

Octavo: agterstallige vendupenningen, 't zy by vendumeesteren, als de respective collegien, wanneer de tyd van het regt van parate executie nog niet is verscheenen, welke als dan by weege van rei vindicatie worden gereclameerd;

alle welke posten zonder eenige cautie de restituendo of eenige andere voorwaarde worden afbetaald, behalven de sevende, welker afgave onder cautie de restituendo geschied;

dat na voorsz. afbetaling het zuiver saldo alhier jaarlyks in cas word geteld en zulks op de dood reekening van den overleeden gesteld, moetende intusschen binnen den tyd van ses maanden door de respective crediteuren, ingevolge het placcaat van den $\frac{21 \text{ September}}{9 \text{ October}}$ 1770, hunne actien en pretensien aangegeeven worden, waar van als dan by de reekening van den overleedene aanteekening word gehouden;

zo is goedgevonden en verstaan copia van het voorsz. berigt na Ceilon te zenden, ter narigt van de geene, die zulks incumbeerd.

$\frac{17}{20}$ September. *Vernieuwde conversie van »papier van »credit" in assignatiën op Nederland.*

De casteels opperkooplieden, Frederik Hendrik Beynon en

Arnoldus Constantyn Mom, hebben by een ingediende ruwe calculatie aangetoond, dat, by ontvangst van ƒ 2797336 : 3, die nog mankeeren aan de ƒ 4000000, door de heeren Meesters by missive van den 12^en January deezes jaars voor Indie geprojecteerd, na aftrek van het geene, dat gesteld word te zullen inkomen, tot de versending naar de buiten comtoiren en het doen der nodige uitgaven alhier tot ultimo Juny 1785 zal te kort komen ƒ 1373850 : 6; zoo is, uit overweging van de noodsakelykheid om in deezen de nodige middelen te beraamen tot suppletie, des mogelyk, van die som, goedgevonden en verstaan boven het reeds getelde nog op assignatie na Nederland tegen de jongste bepaling by besluiten van den 2^en en 6^en der jongst gepasseerde maand July te accepteeren ƒ 700000, in hoope, dat de heeren Meesters intusschen Indien, in voldoening van de zedert van hier afgesondene geld eysschen boven de voormelde ƒ 4000000, toereikende met contanten zullen voorsien; en is wyders besłooten de gemeente hier van door affixie van biljetten kennis te geeven.

21 September. *Prijs-bepaling van metselsteenen.*

Door de gezamentlyke steenbakkers by requeste vertoond zynde, dat zy niet in staat zyn de metselsteenen aan de Comp^e langer op de ouden voet of voor rd^s 45 het laxa te kunnen leeveren, om reeden:

1° dat de landeryen, die bekwaam zyn om de spys of kley tot het maken van steenen uit te leeveren, allengskens verminderen en, door geduurige uitgraving laag land wordende, eindelyk geheel tot sauwahs veranderen, waar door zy meerder prys, zo by inkoop, als by huur, voor nog bruikbaare landeryen moeten geeven; en

2° dat het brandhout nimmer zo schaars te krygen is geweest als teegenswoordig en dan nog hoog in prys, zodanig, dat, daar voor heen de roede voor 4 rd^s te bekomen was, tans 8 rd^s of eens zo veel betaald moet worden; en

3° dat een laxa metselsteenen, volgens een by 't request

gevoegde notitie, met alle dies ongelden komt te bedragen rd[s] 44:3 en dus, ongereekent den intrest van haar uitgeschoten capitaal, zy maar 45 stuyvers ter laxa overhouden; zo is, hier op gedelibereerd en aangemerkt zynde, dat het gebrek aan hout wel het meest contribueerd tot het verval hunner winstderving, derhalven goedgevonden en verstaan in deesen eenige consideratie te gebruiken en voortaan rd[s] 50 te betalen voor het laxa metselsteenen, die zy aan de Comp[e] zullen leeveren.

23 September / 5 October. *Uitschrijving van een dank- en bede-dag.*

25 September. *Verklaring, dat alle »papieren van credit", dragende de dagteekening Julij* 1784, *valsch waren.*

Door den tweeden secretaris deezer vergadering, d'Edele Jan Greeve, uit naam van den heer Gouverneur Generaal de heeren Raaden te kennen gegeeven zynde, dat zyn Edelheid waaren vertoond weeder een ander zoort van vervalschte credit brieven, als by publicatie van 29 July 1783 en 29 Juny 1784 beschreeven staan, met propositie om door de publicatie en affixie van een nog nader biljet dat quaad, des doenelyk, teegen te gaan en de verdere uitvoering te beletten; zoo is by weege van rondvrage goedgevonden en verstaan by publicatie en affixie van biljetten, mitsgaders by bekken-slag op de bazaars, so hier, als in de bovenlanden, voor valsch en nagemaakt te verklaaren alle de credit brieven van de maand July 1784, welke er, buiten de reeds ontdekte van 200 rd[s], nog mogten roulleeren, wyl er van de credit brieven, in voorsz. maand July voor de Comp[e] by voorraad gedrukt en met Compagnies stempel voorsien om, by benodigtheid, door onderteekening geperfectioneert te worden, nog geen een van dezelve uitgegeeven is.

Voorts op de ontdekking en aanwysing der daders te stellen een premie van duisend zilvere gecartelde ducatons, waar van de publicatie tevens verstaan is te approbeeren.

Zie ook 29 Junij 1784 en 18/22 November 1785.

8 October. *Vernieuwing van het bepaalde op 7 April 1671 nopens het bezwaren van boedels van ab intestato overleden Compagnie's dienaren.*

De curatores ad lites — ook die op de buiten-kantoren — moesten, »in het opbrengen van ongelden ten laste der »boedels", zich regelen naar dat voorschrift en naar het bepaalde op 23 Junij 1716 en 13 September 1782.

12 October. *Vorming van een fonds tot het vrijkoopen van in roovers-handen gevallen Christenen.*

Naar Amboina en Banda is goedgevonden en verstaan aan te schryven het door de Ternaatsch ministers bedeelde nopens de erlanging van een fonds tot het inlossen van Christenen, die in handen der Papoën of andere rovers gevallen zyn; met recommandatie om, na het voorbeeld, op Zon- en feestdagen daar toe aan de kerkdeuren te laten collecteeren en de gemeente telkens vooraf door den predicant van de predikstoel tot mildadigheid vermaanen.

5 November. *Bepaling, dat aan Chinesche zeevarenden, die in dienst van de Compagnie traden.* 10 *rijksdaalders per maand zouden worden uitbetaald.*

Vroeger kregen zij ook zout, spek, vleesch, enz., evenals de Europesche zeevarenden, maar dit was op den duur te kostbaar.

15 November. *Last op den commandeur en opper-equipage-meester, alsmede op de buiten-kantoren, onder aanbod van eede te berigten »van de bevinding van het diep »treeden der scheepen by hun vertrek en arrivement".*

Door den heer Directeur Generaal in geschrifte aan de vergadering in bedenking gegeeven zynde, dat, dewyl by het vertrek der scheepen van hier de merken van het diep treeden wel na de buiten comptoiren gezonden en de scheepen aldaar door

expresse gecommitteerdens g'examineerd worden, het nogtans niet bleek, dat van de buiten comptoiren van die bevinding berigt wierd overgesonden, soo meede niet, dat het diep treeden der scheepen, wanneer deselve van de buiten comptoiren volladen terug keeren, dit hier word bedeelt, excepto te Amboina, alwaar deese beide poincten in observantie worden gehouden; en of het derhalven niet nuttig soude zyn die order circulair af te senden; so meede, of de rapporten, zoo van de visitatie der merken alhier, als van de bevinding op de buiten comptoiren, niet behooren te worden gegeeven onder aanbieding van eede, om aldus het overlaaden van de scheepen op alle bedenkelyke wyze te beletten; zo is, daar over gedelibereert en met zyn Edele deese voorsiening omtrend dit voornaam articul als zeer nuttig geconsidereert zynde, derhalven goedgevonden en verstaan, so wel den commandeur en opper-equipagemeester, als de ministers en bedienden van de respective buiten comptoiren, circulair aan te schryven en te gelasten successive, onder presentatie van eede, deeze regeering te berigten de bevinding van het diep treeden der scheepen by hun vertrek en arrivement.

15 November. *Last op de buiten-kantoren de onkost-rekeningen van de schepen, zoo door den equipage-meester, als door den schipper te laten beëedigen, „wanneer zulx mogt gerequireerd worden".*

Door den heer Directeur Generaal in geschrifte aan de vergadering bekend gemaakt zynde:

dat zyn Edele, by het nazien van de onkost reekeningen der scheepen, bij de eene meer en by de andere min, was voorgekomen, dat de verstrekkingen van equipagie goederen niet met die zuinigheid en dat overleg wierden gedaan, als in een articul van die aangeleegentheid diende te geschieden;

dat, ofschoon het examineeren van dergelyke papieren eigentlyk het werk is van den visitateur generaal en sulks ook door denselven wel wierd gedaan, zyn Edele nogtans vermeende

noodsaakelyk te weesen, dat de orders op 't examineeren van die onkost reekeningen met nadruk worden gerenoveert;

dat, dewyl ook den visitateur over de noodzaakelykheid der verstrekking van alle articulen niet altoos met de vereischte zeekerheid konde oordeelen, zyn Edele derhalven in bedenking gaf, of het niet goed soude zyn tot narigt van de equipagiemeesters circulair na alle buiten comptoiren aan te schryven, dat zy verdagt sullen moeten zyn om de effectieve verstrekkingen, aan deese of geene scheepen of vaartuigen gedaan, met eede te konnen bekragtigen, schoon ook de scheeps overheeden voor den ontvangst geteekent hebben, wanneer namelyk die beëediging van hier word gerequireert; en voorts om de scheeps overheeden by hun vertrek op de buiten comptoiren of eigentlyk voor het teekenen der onkost reekeningen te doen waarschouwen, dat zy insgelyks verdagt moeten zyn hunne onkost reekeningen te konnen besweeren, ingevalle sulks by retour alhier mogt worden gerequireert;

met betuiging tevens, dat zyn Edele wel gewoon was de scheeps overheeden by hun vertrek van hier serieus te recommandeeren om hunne onkost reekeningen met niets anders, dan het geene absolut noodsaakelyk is, te laten belasten, dog dat dit so seer van geen uitwerking konde zyn op de equipagiemeesters of de geene, door wien de verstrekkingen word gedaan;

zoo is, daar over gedelibereert en de nuttigheid van dat voorstel toegestemt zynde, mits dien goedgevonden en verstaan na de respective buiten comptoiren circulair, ter narigt van de equipagiemeesters en gezagvoerders der scheepen en mindere vaartuigen, aan te schryven, dat de egtheid der onkost reekeningen van de scheepen en vaartuigen weegens de daar by opgebragte verstrekkingen, zoo door de equipagiemeesters, als de schippers en gezagvoerders, wanneer sulks mogt worden gerequireert, beëedigt sullen moeten worden.

23 November. *Aanstelling van een tweeden luitenant bij elke kompagnie Europesche milaitairen.*

Door den brigadier en hoofd van Comp[s] militie in Indie,

d'Edele Charles Louis Colmond, by een schriftelyk berigt te kennen gegeeven zynde, dat van de uit het vaderland gesondene luitenants verscheidene onbekwaam bevonden zyn om hunne dienst te presteeren en ook veeltyds in 't hospitaal leggen; en dierhalven voorstellende om, tot soulagement van de overige, subalterne officieren en om deselve in hunnen dienst eenigsints te gemoet te komen en te encourageeren, by ieder compagnie, gelyk op Ceilon en andere gewesten, twee luitenants te plaatsen; zoo is, daar over gedelibereerd zynde, goedgevonden en verstaan gemelde Edele brigadier, Colmond, te qualificeeren tot het plaatsen van twee luitenants by ieder compagnie, in steede van één.

27 November. *Weigering van revisie door den Raad van justitie te Batavia.*

Als een merkwaardig staaltje van de verhouding tusschen den Raad van justitie te Batavia, de Indische Regering en het Opperbestuur volgen de onderstaande extracten uit de missive van Heeren XVII^{nen} van 27 November 1784, gerigt aan genoemden Raad.

Erentfeste, wyze, voorzieninge, seer discreete!

Daar de onaangenaame en kommerlyke omstandigheeden, waar in de maatschappy zich tegenwoordig bevind, ons een overmaat van buitengewoone en teffens allergewigtigste beezigheeden verschaffen, hadden wy wel gewenscht niet genoodzaakt te zyn geweest een geruimen tyd te besteeden aan het onderzoek der verschillen, welke tusschen de hooge regeering van Indie en den Raad op nieuw ontstaan zyn.

Niet voorneemens zynde en ook niet nodig achtende op alle de onderscheidene voorwerpen van die verschillen ons in te laaten, treeden wy voor het teegenwoordige alleen ter beschouwinge van de zulke, welke onze tusschenkomst en voorziening volstrekt vorderen of ten minsten eenige verklaaring van onze zyde.

Hier toe behooren, enz.

De begrippen, welke den Raad gevoerd heeft in de zaak van de aan Aletta du Quesne, weduwe van Jan van der Vliet, geweigerde revisie, zyn meede van dien aard, dat dezelve onze byzondere opmerking naar zich getrokken en wy nodig geoordeeld hebben den Raad ook daar over by deeze allereerste gelegendheid te onderhouden.

Immers is ons uit het verhandelde tusschen de hooge regeering van Indie en den Raad nopens dat geval tot veel verwondering voorgekomen, dat de ontzegging der revisie door gemelden Raade is gedaan op dien grond, *dat alle de positieven, die in het gepresenteerde request als poincten van erreur waren voorgedragen, haar voorgekoomen waaren notoir ongegrond en van eene in 't oog lopende futiliteit te zyn.*

Wel verre tog, dat zulx een behoorlyken grond voor de ontzegging konde uitleveren, so bevat het selve in tegendeel juist dat geene, het welk in de revisie onderzogt had moeten worden.

De beoordeeling van de futiliteit der gedaane allegatie van erreuren stond in geenen deelen aan den Raad alleen, maar aan den Raad en de geadjungeerde reviseurs gesamentlyk; en de magt van den Raad omtrent het toestaan en weigeren van de verzogte revisie strekte zich niet verder uit dan tot het onderzoek, of het voorhanden zynde geval tot die zaken behoorden, welke de wet voor irrevisibel had verklaard.

Behoord het zelve tot die zaaken niet, dan was de Raad geenzins bevoegd om, ter oorsaake van vermeende ongegrondheid en futiliteit, de verzogte revisie te ontzeggen.

Ofschoon niet voorneemens zynde te treeden in eene byzondere wederlegging van onderscheidene gronden, waarop den Raad haare begrippen en handelwyze in deezen gemeend heeft te kunnen vestigen, mogen wy echter voor denzelven niet verbergen onze uiterste bevreemdheid en ons misnoegen, ter oorzaake dat de Raad zich niet alleen de magt heeft toegeëigend om eene revisie te weigeren uit hoofde van zodanige reedenen, als hier voor gemeld zyn, maar teffens zich zo heeft uitgelaaten, als of de Raad het vermogen bezat *om de uitwerking der revisie*

te stuiten door de stemmen te doen staaken en pro sententia te doen uitvallen.

Het ongerymde, om daar aan geen sterker, hoe zeer gepaste benaming te geeven, het ongerymde van dusdanig gevoelen is te baarblykelyk, dan dat wy het zelve verder zouden aan den dag leggen, terwyl, indien de stelling van den Raad toegelaaten wierd, uit dezelve volgen zoude, dat het van den rechter, van wiens sententie word gerevideert, afhing het middel van revisie geheel en al vrugteloos te maken. Wy berusten dan ook volkomen in het geen op dit stuk door de hooge regeering van Indie den Raad is onder het oog gebragt; en, daar het gehouden gedrag van den Raad in deeze zaak door ons ten eenemaal heeft moeten afgekeurd worden, zo willen wy ook den Raad op het ernstigste vermaand hebben om in het vervolg geene denkbeelden te voeden van een zodanigen aard, als die wy hier voor verhandeld hebben, naardemaal wy dezelve niet anders kunnen beschouwen dan als met de gestelde orders strydig en van een nadeeligen invloed op het werk der justitie.

Hoe zeer wy nu hadden moeten verwagten, dat, zo ras aan den Raad kennis zou zyn gegeeven van het nader besluit der hooge regeering op des Raads vertogen, de Raad aan de beveelen, daar in vervat, terstond behoorlyk voldaan en het mandament van revisie sonder verder uitstel verleend zou hebben, is echter de Raad hier omtrent in gebreeke gebleeven; en het ontstigt ons niet weinig thans genoodzaakt te zyn den Raad te gelasten om aanstonds, op den ontfangst deezes, de beveelen der hooge regeering als nog ten uitvoer te brengen en, dien conform, het mandament dadelyk te verleenen.

Wy verwagten, dat de uitdrukkelyke verklaring onzer mening in deezen de Raad tot een regel voor haar verder te houden gedrag verstrekken zal en dat den Raad zich in het toekoomende beter zal hoeden voor alles, wat maar den geringsten schein zou mogen hebben, als of de Raad voor de hooge regeering van Indie en derzelver beveelen niet had dien eerbied en dat ontzag, dewelke zy aan de regeering, als den representativen

souverain van den lande, schuldig is, ten einde wy alzoo niet in de verpligting geraaken om op eene meer nadrukkelyke wyze onze gevoeligheid te betoonen over de inbreuken, die nopens dien eerbied en dat ontzag in de handelingen en gedraagingen van den Raad in 't vervolg zouden mogen ontdekt worden; eene gevoeligheid, welker blyken, hoe onaangenaam en treffende die ook zouden mogen zyn, de Raad nogthans in die gevallen zeer zeker zou moeten ondervinden.

17 December. *Overname van schulden van inlandsche Regenten door Gecommitteerden tot en over de zaken van den inlander.*

Wegens de belangrijkheid van het besluit der Regering ter zake laten wij dit in zijn geheel hier onder volgen.

Door den heer Gouverneur Generaal ter vergadering voorgedraagen zynde het versoek, door den opperkoopman en gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander, Willem Vincent Helvetius van Riemsdyk, zeedert het jaar 1782 differente maalen aan zyn Edelheid gedaan om van dien dienst te worden ontslagen, met byvoeging door welmelde zyn Edelheid:

dat, voor so verre hoogst denselven betrof, gaarne daar in geconsenteert en zyne gedagten had laten gaan op een bekwaam voorwerp, dat met volkomen gerustheid daar toe konde worden voorgedraagen; dog egter in dat voorneemen telkens was te leur gesteld geworden, om dat men het niet konde eens worden omtrend den overneem der schulden van de regenten, uit hoofde van de bedenkelykheid omtrend het hachelyk verband, daar op, zo 't scheen, gelegt door het besluit der regeering van den 4en December 1777;

dat, dewyl het gewigt van de zaak, het verval der bovenlanden, de noodsaakelykheid tot voorsiening en redres, mitsgaders de verpligting om dit ampt op te draagen aan een man, die kundig en bekwaam is, wyl den presente gecommitteerde, van Riemsdyk, niet langer in staat is dien dienst waar te

neemen met die vigilantie en voortvaarendheid, als in deese tyd word vereischt, en tevens versoekt om ontslagen te worden; en voorts nog de van tyd tot tyd teegen dat besluit ingebragte swarigheeden en gewigtige bedenkingen, die door de ondervinding van eenige jaaren bevestigd wierden, alle deese zaaken welgemelde zyn Edelheid hadden bewogen om de gronden van het gemelde besluit met nauwkeurigheid te ondersoeken en te overweegen, hoogst denselven mitsdien ten papiere had gebragt en als nu aan de vergadering in deliberatie gaf eenige consideratien, zoo over den aard en hoedanigheid van de zaak zelven, als aangaande de schikkingen, welke in deesen souden dienen te worden gemaakt, om vervolgens door de vergadering sodanige bepaling nopens het overneemen van die schulden te worden vastgesteld, als billyk, regtmatig en uitvoerlyk geoordeelt sullen worden;

zoo is, by resumtie over de voorsz. consideratien rypelyk gedelibereerd en met welgemelde zyn Edelheid in aanmerking genomen weesende:

dat, vermits by het voormelde besluit van den 4en December 1777 word gestatueerd:

»dat de aankomende gecommitteerde tot en over de zaaken »van den inlander in der tyd gehouden en verpligt sal zyn van »den afgaande over te neemen alle sodanige schulden, als door »de heeren Raaden extra-ordinair, Craan en Radermacher, »doen commissarissen der bovenlanden, onder ultimo December »1777 werden bepaald, *na dat hun Edelens de deugdelykheid* »*daar van zullen hebben ondersogt en ten genoegen zal zyn* »*gebleeken*";

derhalven de deugdelykheid der schulden en het bewys daar van de grond uitmaakt, waar op het gantsche besluit rust, en dat het ondersoek dien aangaande volstrekt noodsaakelyk is geweest, om dat selfs in de premissen van dat besluit gezegd word, dat de schulden reeds zo hoog geklommen waaren, dat de regenten nauwlyks den interest konden betaalen en hun debet dagelyks aangroeide, ten blyke van de twyffeling der validiteit;

dat men egter nergens vind bekend gesteld, dat die deugdelykheid door welmelde heeren Craan en Radermacher is ondersogt; veel min, dat deselve aan hun Edele is gebleeken; en nog minder, dat die deugdelykheid door den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander, van Riemsdyk, is aangetoond, schoon dit in de eerste plaats hem incumbeerde, wilde hy het effect genieten van gemelde resolutie;

dat door welgemelde heeren Craan en Radermacher by hun berigt van den 6en January 1778, dat verhandelt is by besluit van den 30en December 1777, wel wierd gezegd:

»dat de schuldbrieven door hun Edelens *voor gezien* geteekend »waren, bedragende eene somma van rd^s 387249, welke, volgens »het besluit van den 4en December, door den vervanger in der »tyd moesten worden overgenomen";

dog dat hun Edelens geen woord hebben gesprooken, dat ze de deugdelykheid daar van hadden onderzogt en dat zulks ten genoegen aan hen was gebleeken, schoon dit egter een der hoofdzaaken was van dat gedemandeerde; en men dit te meer soude hebben mogen verwagten, om dat men by dat berigt, buiten noodsaakelykheid, aangehaald vindt, dat de schulden, door den gecommitteerde, van Riemsdyk, in January 1776 overgenoomen, reeds geklommen waren tot een *important* bedraagen van rd^s 453752, gelyk de heeren zeggen, dat aan hun Edelens *voldoende was gebleken*, vermits hun Edelens als dan tevens daar by wel hadden mogen aanhaalen, dat, ongeagt deese *importantie*, die schulden des niet te min in dat jaar onder voormelde van Riemsdyk selfs vermeerdert en geklommen waren tot rd^s 487249 onder ultimo December 1777;

dat, dewyl dus welgemelde heeren Craan en Radermacher *dit* (schoon iets, waar na niet gevraagd was en dat geheel buiten commissie was) ondersogt hadden en hier van kennisse hebben gegeeven, men ook met billykheid soude mogen vraagen, welke reedenen er geweest zyn, waarom hun Edelens niet berigt hebben, of de schulden *deugdelyk* waren? wyl dit so expres en voor af was aanbevoolen en ook de basis van de resolutie, waar by de vervanger in de verpligting soude werden

gesteld om de schulden over te neemen, en sonder het welk de resolutie geen effect heeft;

dat, ofschoon men mogelyk in het begrip kan hebben verkeert, dat een expresse aanhaaling by het berigt van gemelde heeren commissarissen weegens de deugdelykheid der schulden onnoodig was, om dat het besluit vorderde, dat de bepaaling tot den overneem soude moeten werden gedaan, *na dat* de deugdelykheid soude syn ondersogt en gebleeken; en dat men daar uit de sustenue heeft doen geboren worden, dat, terwyl die overneem was bepaald op rd[s] 387249, by gevolg ook die ondersogt en gebleeken was; en dat, indien ze niet deugdelyk waren geweest, gemelde commissarissen als dan kennisse daar van gegeeven souden hebben by het meermelde berigt, nogtans het onbestaanbaare van deese gevolgtrekking te blykbaar is, dan dat het nodig zy het schynbaare daar van op te lossen; en dat, hoe wel er duidelyker blyken en meerder reedenen, dan die men tans vinden kan, wegens de voldoening of non-voldoening aan dit speciaal en gewigtig poinct der commissie souden mogen worden gevordert, men egter, uit inschikkelykheid en om alles aan de voordeeligste kant te onderstellen, wel kan toestemmen, dat de heeren commissarissen, Craan en Radermacher, de deugdelykheid der schulden hebben ondersogt en dat die aan hun Edelens is gebleeken, om dat, in weerwil van deese gunstige onderstelling, de ondervinding genoegsaam leerd en teegenwoordig maar al te klaar bespeurt wordt, dat hun Edelens in dit stuk mislyd zyn geworden, dan wel zelve gedwaalt hebben, nadien het er so verre van af is, dat alle de toenmalige schulden so deugdelyk zyn geweest, als dese regeering gewilt heeft, dat se souden zyn, om den vervanger met eenig regt of billykheid tot den overneem te verpligten;

dat men in tegendeel sommige derselven als genoegsaam desperaat mag aanmerken en waarlyk als *zodanige*, waar van in de premissen der voorschreeven resolutie gezegt word: *dat nauwlyks de intressen konnen opgebragt worden en die dagelyks aangroeyen*, en het nimmer de intentie deeser regeering kan zyn geweest om door een besluit de natuur der schulden te

veranderen en een vervanger in het commissariaat desperate of ondeugdelyke schulden te willen obtrudeeren;

dat, om dit ten klaarsten te doen blyken, slegts het oog behoeft te worden geslagen op de schulden der volgende regentschappen, namelyk in de eerste plaats:

Crauwang, het welk ultimo December 1776 was ryxdaalders 89844, nadien deese som ultimo December 1777 tot rd[s] 92405 was geklommen en daar van aan de Comp[e] afgedaan rd[s] 12000, en onder ultimo December 1782 (als zynde de afreekening van 1783 nog niet ingediend) nog debet was gebleeven rd[s] 80104, waar in de Comp[e] nog rd[s] 11000 participeert; en dat dus in ses jaaren op rd[s] 89844 maar rd[s] 12300 afgelegd waren, zynde dus rd[s] 2050 in 't jaar, en dat het derhalven nog ruim 39 jaaren kan aanloopen, eer deese gansche schuld word afgelegd, en dat zulks mits dien gansch geen deugdelyke schuld kan genoemd worden;

dat, in de tweede plaats:

Waniassa onder ultimo December 1776 debet is geweest rd[s] 2524, ultimo December 1777 rd[s] 2526 en in ses jaaren is vermeerdert rd[s] 282 en dus onder ultimo December 1782 nog groot is gebleeven ryxd[s] 2284, tot welks afdoening nog agt en veertig jaaren vereischt worden, als het op deesen voet voortgaat;

dat, in de derde plaatse:

Adiarsa onder ultimo December 1776 debet is geweest rd[s] 5334, terwyl onder ultimo December 1777 de schuld bedroeg rd[s] 6950 en ultimo December 1782 rd[s] 7905, en dat deselve dus, in steede van vermindert, vermeerdert is;

dat in de vierde plaatse:

Pamanoekan onder ultimo December 1776 schuldig is geweest rd[s] 9375, onder ultimo December 1777 rd[s] 9846 en onder ultimo December 1782 rd[s] 10649 en dus ook, in steede van te verminderen, meede vermeerdert is;

dat, in de vyfde plaats:

Sumadang onder ultimo December 1776 rd[s] 74505 schuldig is geweest en dat die schuld onder ultimo December 1777

was geklommen tot rd^s^ 85288, waar in de Comp^e^ heeft geparticipeert met rd^s^ 15000, en dat deselve onder ultimo December 1782, in steede van te verminderen, ook vermeerdert is tot rd^s^ 86926, waar door die van de Comp^e^ met gelyke rd^s^ 15000 is blyven voortloopen;

dat, in de sesde plaats, het

debet van *Tjiblagon* ultimo December 1776 groot is geweest rd^s^ 7740 en onder ultimo December 1777 was geklommen tot rd^s^ 7978, waar van aan de Comp^e^ is getransporteerd een bedraagen van rd^s^ 2000, en dat de schuld onder ultimo December 1782 groot is gebleeven rd^s^ 6001, waar in de Comp^e^ voor deselve som van rd^s^ 2000 nog participeert, en dat dus deselve in ses jaaren rd^s^ 1977 is vermindert en er gevolgelyk nog 18 jaaren tyds ter vereevening nodig zyn;

dat, in de zeevende plaats, de schuld van

Dermaga ultimo December 1776 rd^s^ 3543 groot geweest is en ultimo December 1777 vermeerdert was tot rd^s^ 3826 en ultimo December 1782 nog groot is gebleeven rd^s^ 2518, en dat deselve dus in 6 jaaren rd^s^ 1308 is vermindert of rd^s^ 218 's jaars, mitsgaders tot de geheele vereevening nog 11 jaaren worden vereischt;

dat, na deese beschouwing, niet gezegd kan worden, dat deese schulden, voornamentlyk de vyf eerste posten, deugdsaam zyn of zodanig konnen geweest zyn, toen de heeren Craan en Radermacher (by onderstelling, dat sulks geschied zy) deselve hebben ondersogt of hadden behooren te ondersoeken;

dat hier ook niet kan geallegueerd worden, dat de generaale schulden, die de vervanger soude moeten overneemen, ten bedragen van rd^s^ 387249, onder ultimo December 1782 vermindert waaren tot op rd^s^ 258922, en dat op deselve dus in ses jaaren was afgelegt een som van rd^s^ 128327, om dat deeze aflegging niets beneemt van de gegrondheid van de voormelde aantooning wegens de ondeugdelykheid van sodanige schulden, maar alleen bewyst, dat onder de gezamentlyke schulden *sodanige* gevonden worden, die deugdelyk zyn en vallen in de termen van het besluit deezer regeering en dus

ook, volgens het oogmerk van het gemelde besluit, door den vervanger moeten overgenomen worden, maar niet de eerstgemelde, wyl het gevolg absolut sal zyn, dat, na liquidering van de deugdelyke schulden, in 't vervolg op de resteerende geen de minste aflegging zal plaats vinden; en men met geen schyn kan onderstellen ooyt de intentie geweest te konnen zyn om een vervanger daar meede te willen beswaaren en ruineeren;

dat dit daar by geen minder relatie heeft op de Comp^e^, als op den vervanger, wyl de expresse conditie van 't besluit van den 4^en^ December 1777 inhield, dat de 100000 ryxdaalders, die de Comp^e^ soude overneemen en die tans nog 82000 ryxd^s^ bedraagen, souden moeten werden gegeeven op de *beste landen*, dog dat men daar omtrend almeede zeer heeft misgist of misleyd is geworden, wyl selfs op de schuld van *Sumadang*, tot rd^s^ 15000, in die ses jaaren niets is afgelegd en op die van *Crawang*, tot rd^s^ 12000, maar rd^s^ 1000, mitsgaders op die van *Tjiblagon*, tot rd^s^ 2000, meede geen penning, ten bewyze, dat, nog de schulden deugdelyk zyn, nog het geld op de *beste landen* gegeeven is, en dat dit meede de noodige voorsieningen vereischt ter guarandeering, so veel mogelyk, van de Compagnie;

dat men dus met alle grond mag en moet stellen, dat, terwyl de deugdelykheid, dat voorname requisit, mankeert, dus ook, voor so verre, het onder die mits genomen besluit vervalt of ten minsten niet verder applicabel gemaakt kan of mag worden dan op deugdelyke schulden; en dat men geen vervanger kan of mag verpligten om schulden over te neemen, waar van hy nimmer iets staat te ontvangen, om dat ze niet deugdelyk zyn en waar meede zyn ruïne volstrekt verseld gaat, om dat, wat men ook soude mogen avanceeren, dat de successeur van deese vervanger de schulden weder moet overneemen, het egter zeeker en gedecideert is en blyft, dat, terwyl deeze vervanger de schulden sal moeten overneemen per actionem cessam, om dat ze volstrekt niet konnen worden afgelegd, de origineele crediteur, by 't afsterven van zyn vervanger, zyn guarand zal houden

op desselfs nalatenschap en gemelde nalatenschap weder op die desperate schulden en dus in 't oneindige, en dat daar uit in der tyd onoverkomelyke swaarigheeden en ruineuse gevolgen souden moeten resulteeren, ongeagt de hardigheid, die men begrypt daar in opgeslooten te leggen voor naastbestaande of erfgenaamen van zo een vervanger, die, direct, nog indirect, de oorsaak der schulden geweest is;

dat derhalven de billykheid en regtvaardigheid, mitsgaders het oogmerk van 't besluit volstrekt soude vorderen, dat men de bovengemelde seven posten uitsonderde van de andere posten, die, volgens de intentie van 't besluit, moeten overgenoomen worden en door gedeeltelyke aflegging gebleeken zyn deugdelyk te weesen, sonder dat soude konnen worden gezegt, dat de presente gecommitteerde, van Riemsdyk, prejudicie word toegebragt, wyl hy, voor so verre de deugdelyke schulden betreft, gemaintineerd word by het faveur, hem by meermeld besluit beweesen, en voor 't overige blyft en gelaaten word in dien staat, als hy geweest is voor het genomen besluit, terwyl hy met geen de minste billykheid kan of heeft konnen vergen of begeeren, dat een ander de schulden, die hy vrywillig overgenomen of zelfs gemaakt heeft en die hy mogelyk naderhand bevonden heeft ondeugdelyk te zyn, voor deugdelyk zoude moeten overneemen;

dat men egter, om den presenten gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander, van Riemsdyk (hoe zeer het ook tot zyn beswaar strekt, dat, ongeagt de schulden reeds geklommen waaren tot een importanten som van rd[s] 453752, deselve nogtans by zyn tyd, van January 1777, in nauwelyks 2 jaaren tot rd[s] 487249 en dus wel met rd[s] 33497 vermeerderd zyn), zo veel mogelyk, te gemoet te komen, desselfs vervanger en alle de volgende met nadruk soude konnen ordonneeren om, niet alleen te sorgen, dat de renten en het geen de regenten van die zeeven plaatsen, met eenige mogelykheid, in mindering van hunne schulden konnen afleggen, aan gemelde gecommitteerde 's jaars behoorlyk werden verantwoord, maar ook om die regenten in redelykheid te verpligten tot alle mogelyke

aflegging en daar toe selfs alle gepaste devoiren aan te wenden; met qualificatie aan meergemelde gecommitteerde of zyn gemagtigde om by de jaarlykse afreekening, des goedvindende, te adsisteeren en voor zyne belangens te waaken, nadien dit de eenigste schikking is, die men met billykheid en teffens met behoud van het faveur, by de resolutie gegeeven, soude konnen maaken, bysonder ook by overweeging van de noodlottige situatie, waar in de zaaken, voornamentlyk ook met betrekking tot de bovenlanden en desen dienst, seedert zyn geraakt en die een spoedige voorsieninge of redresse vereisschen, alzoo hier met geen billykheid een vervanger te noodsaaken zy de schulden over te neemen, *zo als ze zyn*, en sulks ook by het neemen van het besluit, 't welk de *deugdelykheid* vordert, nimmer de intentie kan zyn geweest;

dat, buiten des, indien er al iemand wierd gevonden, die dwaas genoeg mogt zyn om zig aan zulke hachelyke gevolgen te exponeeren, alleen voor dien tyd de zaak gebloueert en de attentie onttrokken soude worden, dog vervolgens zo g'embrouilleert soude raaken, dat er geen middel of redres ter ontwarring soude overblyven, tot een totaal verval der bovenlanden;

dat ook, in cas van sterfgeval of verplaatsing van dienst, wanneer het casus exteerde, dat van de zodanige, aan wien men dit ampt konde vertrouwen, geene geneegen waaren om die schulden over te neemen, gelyk zyn Edelheid betuigde tans niemand te kennen of gevonden te hebben daar toe geneegen of bekwaam te zyn, men, of het ampt onvervuld soude moeten laaten, dan wel iemand daar toe aan stellen, die wel de schulden soude willen overneemen, so als ze waaren, sonder zig om de gevolgen te bekommeren, of in hoop, dat er wel iemand in syn, plaats sou komen, die gelyk als hy deed, dog die men het ampt niet soude konnen vertrouwen;

dat, dewyl dit geen van beide plaats soude konnen hebben, hier door tevens word aangetoond, hoe ongerymd het zoude zyn, indien men die resolutie so verre soude willen extendeeren, dat de intentie soude zyn om onder den overneem, so wel de kwade, als goede schulden te begrypen;

dat, ofschoon dus den presente gecommitteerde, van Riemsdyk, in sig selve te beklagen is, dat hy, ter goeder trouw, door een vrywillige overneem en vermeerdering der schulden in een onaangenaam situatie is geraakt, het egter teffens aan de andere kant ten uitersten hard en onreedelyk soude zyn, dat een ander daar voor zoude moeten boeten, en dat hy daarentegen met regt diend te dragen de gevolgen van zyn onvoorzigtige overneem of de ongunstige situatie der tyden door zig te getroosten, dat hy geduurende so een langen tyd de inkomsten van een lucrative post en het genot van twaalf en negen perc[to] 's jaars aan interessen op de uitgesette capitalen heeft getrokken, en zig dus daar uit kan dedomageeren voor de verliesen, die hem somtyds souden mogen te beurt vallen, hoewel men in allen gevalle niet kan stellen, dat op die schulden eigentlyk verliesen sullen vallen, om dat deselve veel eer konnen aangemerkt worden als een hypotheecq of een altoos duurende lyfrente, waar op regulier de inkomst interessen betaald zyn en zullen worden; en dat de origineele crediteur, zo verre er in der tyd geen aflegging mogte geschieden, alleen het gebruik van de hoofdsomma voor dien tyd mist;

derhalven, op fundament van alle deeze reedenen en gronden, disponeerende, zo wel op de te doene overneem der schulden, als op de tevens gedaane propositie van zyn Edelheid om aan gemelden van Riemsdyk het herhaaldelyk versogt ontslag te accordeeren en, in steede van denselven, weder aan te stellen den notaris, Leendert Rolff, (als van zyne habiliteit tot een gepaste waarneeming van dat ampt by verscheide geleegenheeden reeds preuves gegeeven hebbende, onder anderen ter occagie van de receptie in het jaar 1782 en het weeder te rug begeleiden in 1783 van de hier, te Batavia, geweest zynde hulptroupes van den Keyzer en Sulthan van Java, waar van gemelde gecommitteerde, van Riemsdyk, alstoen, op zyn versoek, is g'excuseerd) met unanieme stemmen goedgevonden en verstaan den gemelde opperkoopman en gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander, Willem Vincent Helvetius van Riemsdyk, behoudens qualiteit en rang, van het voorsz. ampt te ontslaan en in desselfs

plaats, onder aanneeming als sodanig in Comp^s dienst, te nomineeren en aan te stellen den notaris deezer steede en hoofd participant van de amphioen societeit, Leendert Rolff, met de qualiteit van koopman en rang van opperkoopman, nevens de honeurs, aan die dienst toegevoegt, en denzelven aan de heeren Meesters tot de effective verkryging van de voorsz. qualiteit van koopman op het favorabelst voor te draagen; alles nogtans onder deese mits, dat gemelde Rolff, ingevolge de voorsz. resolutie deezer regeering van den 4^en Deeember 1777, gehouden en verpligt zal zyn van gemelde zyn predecesseur, van Riemsdyk, alle deugdelyke schulden, die onder ultimo December dezes jaars blyken zullen onder de inlandsche regenten uitstaande te zyn, over te neemen en tevens te verklaaren, dat, ingevalle over de deugdelykheid der schulden geene minnelyke overeenkomst te vinden mogte zyn, deese regeering als dan de decisie daar van aan zig reserveert; mitsgaders dat de voornoemde Rolff, als aankomende gecommitteerde, verpligt zal zyn voor de niet deugdelyk bevonden wordende schulden, die ten behoeven van den voornoemde van Riemsdyk zullen blyven voortloopen, het interest van denselven, zoo veel mogelyk, in agt te neemen door een prompte afbetaaling 's jaars van den interest en aflegging van zo veel op die schulden, als met billykheid van de regenten gevergt kan worden; en ten dien einde hem, van Riemsdyk, zo hy sulks mogte goedvinden, voor so verre hy de te doene jaarlykse reekening te admitteeren.

Volgens de resolutie der Ind. Regering van 31 December 1784 bedroegen de schulden der Regenten op dat tijdstip aan den gecommitteerde 208,079 rijksdaalders en aan de Compagnie 70,000 rijksdaalders.

17 December. *Verpachting van de »gemeene middelen »van het koningryk Jaccatra" voor het jaar* 1785.

Van wegen de hooge regeering deezer landen word een

iegelyk geadverteert en bekend gemaakt, dat de Compagnie van meeninge is op Maandag den 27en deezer loopende maand December by afslag publicq op te veilen en aan den meestbiedende te verpagten de volgende gemeene middelen van het koningryk Jaccatra, namentlyk:

de inkomende en uitgaande regten of de pagt van de boom;
de in- en uitgevoerd wordende ryst;
het hoofdgeld van de Chineeschen:
de handel aan de scheepen;
het slagten van vee;
de vischmarkt;
de rystmarkt;
de hanevegtery;
het merken van waxkaarsen;
het kerven van de Chineese tabak; en
de herbergen binnen en buyten de stad;

en dat voor den tyd van een jaar, ingaande met primo January 1785 en eyndigende met ultimo December desselven jaars, mitsgaders op alle zodanige conditien en voorwaarden, als vermeld staan by de gedrukte pagt conditien voor 1779 en 1780 en de advertentien van 15 December 1780 en $\frac{22}{21}$ February 1781, die te leezen zyn by den heer ontvanger generaal, den sabandhaar, den gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander, den capitain der Chineezen en den majoor der Balyers, Mochamat Japhar Djenal Bahandam, mits deeze alteratie en ampliatie.

Eerstelyk: dat den pagter van de Chineese top tafels (buiten het geene in het eerste articul der conditien van die pagt bevolen word en op verbeurte van dezelfde boete, als daar by gestipuleerd is) zal moeten zorgen en waken, dat op geen andere plaatsen dan de publicque topbaanen werd getopt, en dus meede niet op de bazaars, gelyk zulx ook by avond nergens anders zal mogen geschieden, dan daar het gepermitteerd is by dag toe te laten, namentlyk in de bepaalde topbaanen, ten getalle van agt binnen en sesthien buyten de stad, die by gehouden zal zyn ider met een kenbaare nommer

te doen nombreren, te weten: die binnen de stad van N° 1 tot 8 en die buyten dezelve van N° 1 tot 16 inclusive, en van welke gepermitteerde topbaanen de deuren en vensters niet zullen mogen geslooten gehouden worden, zo min ten deele, als in het geheel, zo lang binnen dezelve werd getopt.

En dat den pagter meede nog gehouden zal zyn aan den heer praesident van Scheepenen deezer stad distinct op te geeven de plaatsen, alwaar de voorsz. 24 gepermitteerde topbaanen, zo binnen, als buyten de stad, zyn opgerigt, en dat het hem vervolgens niet vry zal staan dezelve, zonder speciaale voorkennis van gemelde heer praesident, te verplaatsen.

Ten tweeden: dat de uitvoer van ryst en pady verboden blyft, uitgenomen na de West van Indie op bekomen permissie van hunne hoog Edelheden, van welk verbod mede uytgesloten blyven de gepermitteerde lasten der scheeps overheeden, na alvoorens voorzien te zyn van een permissie briefje van den heer Gouverneur Generaal.

Ten derden: dat den uytvoer van goud en zilver van deeze hoofdplaats, het zy gemunt of ongemunt, met uytzondering alleen van de courante muntspecien, die de Ambonse, Bandase, Ternaatse en Maccasserse burgers en ingezetenen hier aanbrengen om tot den inkoop van ryst naar Java te vervoeren, tot nader order verbooden is.

Ten vierden: dat de geheele vaart om de groote Oost, met intrekking van het daar tegen leggend verbod, is vry en opengesteld.

Ten vyfden: dat de verbooden vervoer na de vier Oostersche gouvernementen en Timor van zodanige zoorten van grove lywaaten, als de Compagnie aan zich gereserveerd heeft, ofschoon ook van de Compagnie mogten weezen ingekogt, meede betrekkelyk is gemaakt tot de comptoiren op Sumatra's West-cust.

Ten sesden: dat aan den geene, welke geneegen zyn van Malacca na de Chinase cust, tot Canton inclusive, te vaaren,

gelyk zulx by placcaat van 27 February 1781 is toegestaan, ook gepermitteerd is by retour uyt de Chinase havens te stevenen naar Batavia en Malacca, welke plaats zy van die twee zullen verkiesen, dog geen andere.

Ten zevenden: dat den uitvoer van Japansche pitjes van hier ter weder invoer op Java verboden blyft.

Ten agtsten: dat de pagtpenningen wegens de uitgaande suiker, geduurende de standhouding van het verbod tegen den uytvoer (excepto van de gepermitteerde lasten der scheeps overheeden, mits voorzien zynde van een consent briefje, gelyk hier vooren, sub artikel 2, ten aanzien van de ryst en pady gezegt is) door den sabandhaar by collecte zullen worden geheeven.

Ten negenden: dat de impost op het gemaal, als niet verpagt wordende, door den baas van de koornmoolen zal worden gecollecteert.

Ten thienden: dat de pagters van de waag geregtigd zyn om van de suiker, die door de administrateurs der suiker pakhuyzen werd ingekogt, zo veel voor waag geld te vorderen, als daar van, ingevolge de pagt conditien, voorheen is betaald.

Zullende voor het overige de geene, die participeeren in de pagt van:

de boom;

het hoofdgeld der Chineesen;

de vismarkt;

de inkoomende en uytgaande regten;

het slagten van vee en

den handel aan de scheepen;

als van ouds geen pagters of medestanders moogen weezen van eenige andere pagten.

En zal de pagt van het hoofdgeld der Chineesen alleen door iemand van de Chineese natie mogen worden gemeynd.

Die in de bovengemelde pagten gading hebben, koomen ten daage voorschreeven, 's morgens te agt uuren, binnen het generaal gouvernement en doe hun profyt.

21 December. *Last op de buiten-kantoren bij de »korte »sterktens" op te geven, niet alleen het getal van de aanwezige kanonnen, maar ook het kaliber en de plaats van bevinding.*

28 December. *Verbod tegen het maken, enz. van vuurwerk.*

1785.

7/10 Januarij. *Kennisgave, dat ter overmaking naar Nederland slechts zouden worden aangenomen »wigtige, »Nederlandsche ducatons, tegens een remboursement in »Nederland van seventig stuivers ieder".*

Zulks geschiedde »conform het bereeds eenige tyd voor den »jongsten oorlog in observantie genomen aanschryven der »Heeren Meesters by missive van den 17en October 1777, mits »het cesseeren dier onlusten door den, volgens particuliere »berigten, in het voorleden jaar geslotene vreede".

11 Januarij. *Verklaring van het woord: »intrekken" in de bepalingen van militairen aard, vastgesteld op* 20 *Junij* 1783.

Dit woord beteekende niet »het te niet doen" van afgesloten rekeningen, maar »dezelve zodanig by een ander soldy-boek »in te neemen en voort te dragen".

Echter moest van dat innemen en voort dragen »by het eerste »soldy-boek een korte aanteekening" worden gehouden.

17 Januarij. *Verbod voor practizijns generale procuratiën te gebruiken bij processen, voor het collegie van Schepenen aanhangig gemaakt.*

Geremarqueerd synde, dat, niet tegenstaande de order by de

statuten, maar ook by de blaffert van den Edelen agtbaaren Raad van justitie, de practizyns zyn geinterdiceerd uyt generaale procuratien ad lites te ageeren, deselve egter voor dit collegie [Schepenen] in verscheyde zaaken daar van gebruyk komen te maaken; soo is, tot wegneeming van diergelyke, quade gebruyken, goedgevonden en verstaan te statueeren, dat in 't vervolg geen practizyn, voor wien het ook soude mogen weezen (uitgezondert voor publicque collegien en den curator ad lites, die by het oude gebruyk werden gelaten) voor deese regtbank, 't zy aanleggende of verweerende wyse, uyt een generaale procuratie ad lites zal vermogen te ageeren, maar telkens in judicio hebben te exhibeeren eene tot die zaak betrekkelyke, speciaale procuratie, ter secretary van deesen geregte voor den geswooren clercq en getuigen gepasseerd.

Wyders is nog verstaan deese, ten aanhooren van de gesamentlyke practizyns, op de publicque audientie van de rolle te pronuntieeren en in den blaffert te insereeren.

18 Januarij. *Verbod tegen uitvoer van rijst van Java.*

In overweeging genoomen zynde, dat de benodigdheid aan ryst eerlang grooter zal weesen, dan met eenige sekerheyd kan worden gecalculeerd, bysonder ook weegens de eerst onlangs verzogte adsistentie door de Franschen met 400 lasten en de voorsiening van Ceylon by de eerste occasie; en dat dus de quantiteyt, waar van de Compagnie zig op Java diend te voorzien, met ongelyk meerder faciliteyt te bemagtigen zal zyn, als het verbod, in anno passato tegen den uytvoer gedaan, weeder op Java stand grypt, gelyk plaats gehad heeft tot op de by missive van den 19^en^ November 1784 door deeze regeering verleende qualificatie om den uitvoer, tot dat de Oostersche provincien souden weezen voorsien, weeder open te stellen; zo is, conform de propositie van den heer Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan den uitvoer van ryst van Java voor eerst verboden te laten tot nader order, Batavia en Malacca daar van uytgesonderd, en dus de verleende qualificatie tot den uitvoer weeder in te trekken.

28 Januarij. *Magtiging op den Gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander hoogere renten te berekenen over gelden, door hem aan inlandsche Regenten voorgeschoten.*

In consideratie gekomen zynde, dat het, in den teegenwoordigen, geldeloozen tyd, van den gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander niet te vergen is aan de inlandsche regenten contanten voor te schieten tot den inkoop van producten teegen den interest van een half procento 's maands, gelyk hem by resolutie deezer tafel van den 4en December 1777 is voorgeschreeven geen hooper renten te mogen vorderen; zoo is goedgevonden en verstaan den gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander, Leendert Rolff, te qualificeeren om voortaan te mogen neemen den interest van $^3/_4$ percto 's maands weegens gelden, die door hem aan de regenten zullen worden geschoten.

Voorts deeze, in den aanstaande te verschietene gelden by preferentie betaalbaar te verklaaren boven die reeds onder de voornoemde inlanders uitstaande zyn, mits door den gecommitteerde zorge word gedragen, dat de uitstaande schulden, die, op fundament van de resolutie deezer tafel van den 17en December 1784, niet mogten worden overgenomen, niet worden vermeerderd en dus het jaarlyks verschot op de producten niet hooger worde genoomen, dan de calculatie wegens de te doene leverantie toelaat.

4 Februarij. *Voorschriften nopens den verkoop van rijst en padi van Regeringswege.*

Op de propositie van den heer Gouverneur Generaal, om reeden dat de quantiteit van maar een last ryst, welke 's daags op de bazaar werd verkogt, voor de gemeente niet toereikende is en Comps voorraad egter niet toelaat voor eerst weder by continuatie 's daags drie lasten te laten verkoopen, voornamentlyk dewyl het onzeeker is, wanneer het geene, dat op Java en

Cheribon opgeschuurd legd, alhier zal konnen worden ontvangen; is goedgevonden en verstaan geduurende deeze maand nog 's daags drie lasten, in steede van een last, op de bazaar Compagnies weegen aan de gemeente te laten verkoopen.

Voorts den heer Directeur Generaal te versoeken en te qualificeeren tot den inkoop van zo veel pady, als te bekomen zal zyn teegen een reedelyke prys, en daar van met het begin van de aanstaande maand Maart, in steede van ryst, aan de gemeente 's daags te laaten verstrekken 1000 bossen, ter afgave aan ieder koper van een bos van 16 catjes of 20 ponden, teegen den prys van 8 stuivers ieder bos; mitsgaders die verstrekking te laten geschieden in het graan maguazyn door twee expresse gecommitteerdens, nevens den opzigter van de rystmarkt, ten einde toe te zien, dat alles in behoorlyke order geschiede en ieder koper een bos pady erlange; en de gemeente hier van by biljet te informeeren.

Op 18 Maart 1785 bepaalde de Regering ter zake nog het volgende:

Tot nog toe niet bepaald zynde, hoe veel er betaald zal worden voor de pady, die, ingevolge resolutie van den 4^{en} February jongstleden, aan de Compagnie geleverd word ter verkoop op de bazaar aan de gemeente; zo is goedgevonden en verstaan te laten betalen 40 rd^{s} voor de tjaing van 16 catjes, wyl deselve voor niet minder te bekomen is.

1 Maart. *Intrekking van het hospitaal-schip ter reede Batavia.*

In consideratie genomen zynde, dat de kosten, die van tyd tot tyd aan het tot nog toe in gebruik gebleven hospitaals schip moeten worden g'impendeerd, al vry aanzienelyk zyn, sonder dat de Comp^{e} iets ten goede werd gebragt van de gagies der daar op geplaatste zieken, en dat ook die ongelden op verre na niet worden goedgemaakt door het nut, dat met het aan-

houden van sodanigen bodem werd bedoeld, voornamelyk ook, omdat de plaats, waar het selve ter rheede legt, niet geschikt is ter herstelling der sieken en een verdere verwydering aan veele inconvenienten subject is, ongeagt dat men tans, mits het sinken van het hospitaals schip, 't Huys ter Meye, geen een bodem aan handen heeft, welke daar toe g'employeerd en geapproprieert soude konnen worden; zo is goedgevonden en verstaan het tot nog toe in employ geweest zynde hospitaals schip op de rheede alhier voor 't vervolg af te schaffen.

De kosten van dit schip werden berekend op *f* 3646 : 14 : 8 per jaar, maar volgens den Commissaris Generaal, Frykenius, heeft dit schip aan de Compagnie »tot een verbazende »lastpost verstrekt" (resol. 19 April 1794).

Zie ook 25 Januarij 1794.

4 Maart. *Voorschrift nopens geschenk-goederen.*

Wegens het ongemeen beswaarende, dat er resideert in het gebruik om de geweeren, die geprojecteerd worden tot geschenken voor inlandsche vorsten, met twee capitalen advans boven de inkoops prys te belasten, is goedgevonden en verstaan voortaan de geweeren, ammunitie goederen en buskruid, die tot geschenken moeten dienen, alleenlyk met een capitaal advans te beswaaren.

$\frac{4}{8}$ Maart. *Wijziging in de op Nederland te verleenen assignatiën.*

Om de heeren Meesters in de betaaling der assignatien, die hier verleend worden, so min mogelyk, in den tyd te bepaalen en teevens te zorgen, dat hun WelEdele hoog agtbare zig daar meede niet op eenmaal te zeer beswaard moogen vinden, is goedgevonden en verstaan dezelve van den dag af der nu laatst op den 10en January gedaane advertentie, dat de ducaton maar met 70 stuivers zal worden gerembourseerd, en vervolgens

by voortgang te doen inrigten op den ouden voet, namelyk na de voor- of wel najaars verkoping; met byvoeging egter, dat, zo zulks de heeren Meesters dan niet mogt convenieeren, de betaaling zal worden uitgesteld drie jaaren na het sluiten van de vreede met de kroon van Engeland, onder toevoeging aan de houders intusschen van den intrest van 3 perc^to^ 's jaars, seedert de dagteekening van de gemelde assignatien; mitsgaders de gemeente by biljet hier van kennis te geven.

11 Maart. *Verhooging der tractementen van de bedienden bij het Armen-huis te Batavia.*

Op de schriftelyke voordragt door diaconen van de Gereformeerde gemeente is goedgevonden en verstaan, met afwyking voor deeze keer van het op den 9^en^ April 1778 gearresteerde reglement voor het wees- en armhuis, weegens de bygebragte, ongemeene behoeftigheid van de teegenswoordige domesticque bediendens van dat godshuis en derselver veeljaarige en trouwe diensten, aan den presenten mandadoor in het weeshuis 's maands aan gagie toe te leggen, in plaats van 6, neegen rd^s^, den schoolmeester van dat armhuis, in steede van 5, agt rd^s^, den eerste mandadoor in het selve, in plaats van 10, veertien rd^s^, den tweeden mandadoor 9 rd^s^ in steede van 6 en den derden mandadoor, in plaats van 5, agt ryxdaalders.

18 Maart. *Toekenning van twee pachtvrije huurwagens aan het stads-logement te Batavia boven de zes, reeds als zoodanig toegestaan.*

Opmerkelijk zijn de navolgende, in het rekest van den kastelein voorkomende zinsneden: »dat, doordien het gebruik der wagens alhier voor elk een, die dagelyks bezigheeden en maar eenigsins de middelen daar toe heeft, meer of min allernoodsakelykst is geworden, terwyl de environs deezer stad, om der gezondheids wille, thans meer dan ooit voor heen bewoond worden en dus de wagenverhuurders, welker getal

of privilegien zeedert jaaren herwaards en naar rato van den min of meer in dit stuk toeneemende luxus niet geaugmenteerd waren of eene aanmerkelyke vermeerdering hadden ondergaan, zelden of nooit van leedige wagens voorzien waren, ten minsten, ingevalle dit nog al plaats vond, deselve niet wilden afgeeven ten dienste van vreemdelingen, voornamentlyk niet van de Engelschen, als van wien hun ten overvloede bekend was de onreedelyke denkingswyze van veele zeelieden dier natie in het onbesuisd behandelen van rytuig en beesten, als zig weinig kreunende, of van deselve meer gevergd word, dan hunne kragten hier te lande kunnen verdraagen, hy daar door dikwerf in de allergrootste verleegenheid der wereld wierd gebragt om de vreemdelingen naar hunnen eisch van wagens te kunnen gerieven".

18 Maart. *Vernieuwing van het bepaalde op* 21 *November* 1755 *nopens Boedelmeesteren.*

»De novo" werd mitsdien vastgesteld: »dat alle de executeurs in de nalatenschappen van overleedene onchristenen, 't zy van wat natie deselve ook mogten weezen, verpligt zullen zyn om, na verloop van ses weeken na het afsterven van zodanige persoonen, aan Boedelmeesteren te leeveren een distincte staat en inventaris van al zulke boedels, dan wel voldoende reedenen aan dat collegie te suppediteeren, waarom zulks in dat tydperk geen effect heeft kunnen sorteeren; en, indien de gedagte executeurs in deezen nalatig blyven tot over den tyd van drie maanden na 't overlyden van den testateur, deselve als dan te condemneeren in een pecunieele amende van *f* 400 uit hunne privé beurs, ten behoeve van 't Chineese hospitaal, en hun des niet te min als nog gehouden te verklaren om te voldoen aan de gerequireerde productie van staat en inventaris;

voorts hier van by extract uit de notulen kennis te geeven aan de respective collegien van justitie, item de hoofden der campongs en den capitain der Chineese natie; mitsgaders

't gemelde collegie van Boedelmeesteren te qualificeeren om by bekkenslag en affixie van biljetten in de Javaanse, Maleidse en Chineese taal de bovenlanden daar van te adverteeren".

18 Maart. *Vergunning tot het houden van godsdienst-oefeningen in eene particuliere kerk te Weltevreden.*

Den heer Gouverneur Generaal ter vergadering voorgedragen hebbende het versoek, aan zyn Edelheid gedaan door mevrouwe, douarièrre van wylen den heer Gouverneur Generaal, van der Parra (L.) ten einde by deese of geene geleegenheid, het zy van indispositie of andere omstandigheeden, die haar Edele mogten beletten in de kerken binnen de stad en in dies nabyheid den openbaaren godsdienst te konnen bywoonen, te mogen laten prediken in de kerk, staande op haar Edelens buitengoed, Weltevreede, door eene der predikanten, die by haar Edele daar toe versogt en geneegen zal worden bevonden; zo is, daar over gedelibereerd en onder anderen gelet zynde, dat, gelyk de inwilliging van dat versoek niet sal strekken tot bezwaar van de respective predicanten of vermeerdering der vaste predikbeurten, het selve even zo min daar aan sal mogen nadeelig zyn, derhalven goedgevonden en verstaan mevrouw, douarièrre van der Parra, welmeld, de versogte faculteit te verleenen om op sodanige bekwaame tyd en gelegenheid, als haar Edele zal convenieeren, den predikdienst in de kerk op haar landgoed, Weltevreede, te laten verrigten door eene der predicanten, welke daar toe, op het te doene versoek, geneegen zal zyn, mits sulks geschiede buiten eenige prejudicie van de vaste predikbeurten, zo in de kerken binnen de stad, als daar buiten.

18 Maart. *Aanstelling van een Resident te Riouw.*

By secreete resolutie van den 17^{en} February jongstleeden het omzien na een bekwaam, politicq bediende voor resident te Riouw om reedenen, daar by beschreeven, als zeer noodsaakelyk geoordeelt en zeedert als zodanig in aanmerking gekomen zynde den commissaris in de bank courant en bank

van leening, David Ruhdé, van wien men, als voor heen lange jaaren als tweede resident te Banjermassing geleegen hebbende, mitsdien mag verwagten, dat denselven in staat sal zyn aan het oogmerk, waarom men een bequaam en in den omgang met den inlander ervaren resident op Riouw voor eerst nodig agt, te konnen beantwoorden, die, daar toe geanimeert zynde, ten dien einde zyn dienst hadde aangebooden, in vertrouwen, dat de regeering, uit hoofde hy alhier een goede post moest quiteren en een moeyelyke op zig neemen, eenigsints favorabel mogte disponeeren; zo is goedgevonden en verstaan wegens gebrek aan bekwaame voorwerpen gemelden David Ruhdé aan te stellen tot resident van Riouw, met den titul en rang van koopman, onder favorabele voordragt aan de heeren Meesters tot verkryging van dies effective qualiteit en de daar toe staande gagie; met toevoeging by provisie, gelykstandig met den eersten resident te Banjermassing, aan kostpenningen 's maands $8^{41}/_{128}$ spaanse reaalen en 's jaars aan emolumenten:

2	vaten bier,
1	vat Vriese boter,
25	kannen azyn, Hollands,
25	» olyven oly,
12	ponden speceryen, in soort,
120	kannen clappus oly,
96	℔ waxkaarsen, mitsgaders

$103^{3}/_{4}$ Spaansche reaalen tot den inkoop van sirie en pinang, tot het regaleeren der inlandsche grooten;

en voorts een extra jaargeld van 2000 Spaanse reaalen, tot dat gemelde residentie in een geschikte ordre zal zyn gebragt en hem in der tyd een matig middel van bestaan kunnen opleeveren, in vertrouwen, dat de heeren Meesters zig deese dispositie, schoon in 't begin wat kostbaar, egter, uit hoofde van noodsaakelykheid, zig zullen laaten welgevallen.

31 Maart. *Toepassing op kamfer van het bepaalde op 18 Februarij 1785 nopens Japansch staaf-koper.*

Is goedgevonden en verstaan de by besluit deezer regeering

van den 18[en] February 1783 gemaakte verandering in het generaale reglement nopens de afschryving van pondgoederen, buiten het daar by vermelde koper, mede tot de camphur te extendeeren en dus omtrend die beide articulen op een eguale voet te doen handelen.

$\frac{15}{18}$ April. *Kennisgave, dat de Regering voornemens was thee op vracht naar Nederland te verzenden.*

In consideratie genoomen synde, hoe seer het genoegsaam onwaarschynlyk is, dat men so veele retour goederen van tyd tot tyd zal konnen versamelen, als er vereist soude worden tot het belaaden der successive alhier opdaagende, ingehuurde scheepen en de geene, die men vermeend, dat meede nog herwaards syn gedestineerd; zoo is, om, so veel immers mogelyk, door alle uitdenkelyke middelen te prevenieeren het nadeel, dat er voor de Comp[e] te wagten soude syn, indien men verpligt werd die scheepen sonder een behoorlyke laading na Nederland te rug te senden, goedgevonden en verstaan met de scheepen, so Comp[s], als ingehuurde, die in den aanstaande sullen retourneeren, van particulieren thee op vragt naar Nederland te senden en in so verre te renoveeren het advertissement van den 13[en] September jongstleeden, onder de daar by bepaalde conditien van 40 perc[to] aan recognitie voor vragtpenningen te moeten betaalen; met dien verstande, dat van de thee, die by verkoop in Nederland minder dan 20 stuivers het pond sal rendeeren, egter 8 stuivers aan de Comp[e] sullen moeten worden voldaan, terwyl de versenders cautie sullen moeten stellen, dan wel de Comp[e] op een andere wyse secureeren, dat deselve, al ware het, schoon dat de versonden wordende thee voor een lager prys wierd verkogt, egter 8 stuivers per ℔ voor vragt sal genieten; en de gemeente hier van by biljet te adverteren.

19 April. *Vernieuwing van het bepaalde op* 17 *October* 1780 *en* 3 *Julij* 1783 *nopens de naar Nederland te verzenden papieren.*

De Regering vond goed »te noteeren de reeds gestatueerde

circulaire ordres van den 17en October 1780 en 3en July 1783 en dienvolgende de ministers en bediendens van de respective buiten comptoiren de novo circulair, except de Westersche comptoiren en Cabo de Goede Hoop, van waar de papieren direct naar Nederland worden gesonden, op het nadrukkelykst te gelasten om telkens en by alle gelegendheeden hunne papieren voor Nederland dubbelvoudig herwaards te senden, op poene, dat, by versuim, de ontbreekende ten kosten van den geenen, die de oorsaak van dat versuim is, alhier sullen worden gecopieerd, en deselve sal worden gecondemneerd in een boete van 100 silvere, gecartelde ducatons ten behoeven van den eersten geswooren klerk alhier, behalven nog sodanige correctie, als die aan nalaatigheid of versuim schuldig sullen worden bevonden, hebben gemeriteert; met serieuse recommandatie tevens aan de hooftgebieders op voornoemde comptoiren om alle behoorlyke toesigt te gebruiken, dat in het vervolg stiptelyk aan deese order worde voldaan en ook geene opene plaatsen in de brieven gevonden worden, op een boete van 10 rds voor ieder post".

21 April. *Last op de suiker-molenaars al hun product aan de Regering te leveren.*

In consideratie genomen synde de dringende verleegendheid om suiker, waar in men tot tot hier toe blyft continueren, niet tegenstaande alle vriendelyke persuasien aan de eygenaars en huurders der suiker moolens om de Compagnie daar van te voorsien, gelyk ook, om hen daar toe des te meerder aan te moedigen, by besluit van den 10en Augustus 1784 de door hen versogte prysverhoging gedeeltelyk is toegestaan en het absolut noodsaakelyk is om de op Ceilon gemaakte contractatie met den Portugeesch koopman, Joseph de Ribeiro, door alle maar mogelyke middelen, zo ras doenlyk, ten einde te brengen om de Compagnie dus niet langer belast te doen blyven met de so kostbare schadeloosstelling, waar toe men sig, hoe ongaarne ook, wel heeft moeten verbinden, ongerekend nog de benodigdheyd voor den Japanschen handel; so is goedgevonden en verstaan

alle eigenaars en huurders der suiker molens in het generaal te gelasten, tot nader dispositie deser regeering alle hunne suiker aan de Compagnie te leveren tegens de by het voormeld besluit van den 10[en] Augustus jongstleden bepaalde prys van 5 rd[s] voor het picol eerste en van 4 $^1/_2$ rd[s] voor het picol tweede soort.

26 April. *Intrekking van het bepaalde op* 28 *Junij* 1776 *nopens het wonen van den jongsten predikant te Batavia.*

Weegens het beswaarlyke, dat er resideert in het besluit deeser regeering van den 28[en] Juny 1776, waar by gestatueerd is, dat de jongste der in de Gereformeerde gemeente beroepene predikanten binnen de stad syn verblyf sal moeten houden, alsoo deselve sig doorgaans spoediger aan dese lugtstreek komen te gewennen, wanneer het hun gelukt, door een spoedig volgend beroep, sig een woonplaats buiten de stad te konnen verkiesen, dan wanneer het hun te beurt valt, dat er merkelyke tyd verloopt, eer sy in die verpligting door een ander worden opgevolgd; soo is goedgevonden en verstaan de gemelde resolutie van den 28[en] Juny 1776 by deese weeder in te trekken en dienvolgende in den aanstaande de jongste der reeds beroepene en nog te beroepene predicanten te permitteeren, naar welgevallen, het sy buiten, dan wel binnen deese stad, sig met er woon ter neder te setten.

10 Mei. *Nadere toelichting van de verklaring, gegeven op* 9 *Augustus* 1757 *met betrekking tot Weesmeesteren.*

Is goedgevonden en verstaan het besluit deeser regeering van den 9[en] Augustus 1757, dienende tot explicatie van het 43[ste] articul van de instructie voor Weesmeesteren, by nadere verklaring in so verre te interpreteeren, dat het gemelde collegie meede gequalificeert sy het gewone salaris van den 40[en] penning en $^1/_4$ perc[to] voor den secretaris te reekenen van alle verrigtingen, die ten behoeven van onmondigen by het selve gedaan worden, so wel wanneer er voor het bedragen

der penningen, waar van bewys moet worden gedaan, het sy vastigheden, verbanden of borgtogten gesteld, als wanneer de penningen in der daad ter weeskamer gebragt worden.

$\frac{13}{17}$ Mei. *Verbod tegen den uitvoer van suiker en arak.*

In consideratie genomen synde, dat, niet tegenstaande de algemeen bekende verleegendheid, waar in de Compagnie verseert ter erlanging van de benoodigde quantiteyt suiker, so tot den handel, als om te voldoen aan de contractatie met den Portugeesch koopman, Joseph de Ribeiro, en ongeagt bereeds in het voorleden jaar aan die geene der ingesetenen, welke sig met de suiker culture erneeren, een gedeelte van de versogte prysverhoging is toegestaan, deselve nogthans, in weerwil van alle minnelyke persuasien, seer agterlyk blyven in de leverancie aan de Compagnie en, gelyk men hier uit moet onderstellen, geleegendheid weten te vinden sig daar van, in weerwil van het verbod tegen den uitvoer, aan vreemdelingen en anderen te ontdoen; zo is, wyl het allesints in de billykheid bestaat, dat, by verkoop van 's lands producten, door de ingeseetenen aan de Compagnie boven vreemdelingen de praeferentie werd gegeven, schoon ook al door deesen daar voor iets meerder werd betaald, nademaal het geringe van die temporeele meerderheid geensints kan opwegen met dat geene, waar door de colonisten, so wel ten aansien van bisondere faveurs, als de gemeene vooordeelen van veilig- en gerustheid in hunne besittingen, van de Compagnie dus lange is genoten, derhalven met eenparigheid van stemmen goedgevonden en verstaan den uitvoer van candy- en poeder suiker nader en tot weder opheffing toe te verbieden, op poene van confiscatie en verbeurte van de 10 dubbelde waarde daar en boven ten behoeven van den officier, die de aanhaling doen sal, mits deselve den aanbrenger contenteere;

mitsgaders hier onder meede te comprehendeeren den uitvoer van arak, so wel, om dat aan Compagnies benodigdheid daar van meede niet na behooren word voldaan, als om dat het

debit van dit articul in den particulieren handel aan dat van de suiker is g'enclaveert en men dus mag verwagten, dat door dit verbod des te eerder het oogmerk sal worden bereikt;

en voorts tot dat einde de respective officieren van justitie te recommandeeren en te gelasten om hier op met alle exactitude te vigileeren.

Zie ook 15 Junij en 10 Augustus 1784.

24 Mei. *Voorschrift nopens vreemde schepen, bij het eiland Onrust liggende.*

De Regering vond goed »ter voorkoming van ongéregeldheeden te ordonneeren, dat alle vreemde schepen, die op het eiland Onrust mogten lossen off laden, voortaan des nagts niet aan het hoofd, maar op stroom sullen moeten blyven leggen en geene scheepelingen van die bodems des nagts aan de wal sullen mogen komen off vertoeven".

Aanleiding tot deze maatregelen gaf een gevecht tusschen Engelsche matrozen en Compagnie's bediendlen op het eiland.

24 Mei. *Opheffing van het Moorsche hospitaal te Batavia.*

Bereeds sedert eenigen tyd in bedenking genomen synde, of de kosten, welke de Compagnie te dragen heeft tot onderhoud van het hospitaal voor de Moorsche zeevarende, voortaan, tot vermindering der lasten, niet souden konnen worden gemenageerd door het afschaffen van het selve, so wegens het gering getal der nog in dienst synde zeevarende van die natie, als omdat voor deselve, gelyk bevorens, elders plaats genoeg te vinden is, en hier door ten minsten konnen worden uitgewonnen de bediendens voor dat hospitaal, so van de geneeskunde, als de geene, die verder daar in bescheiden syn en door elkanderen 's jaars kosten *f* 2782 : 4, ongerekend nog den omslag, die tot so een gestigt vereischt word; en dit poinct thans expresselyk ter deliberatie gebragt, mitsgaders in overweging genomen

wesende, dat, volgens een geformeerde rekening en opgave, door de Compagnie in 5 boekjaaren, namelyk van 1775/6 tot 1779/80, aan dat hospitaal, boven het geene op de reekening der lyders is belast, *f* 34483 : 7, buiten nog *f* 7410 : 8 wegens de in voornoemde tyd aan dat gebouw gedane reparatien, is bekostigd, en het een en ander in 't vervolg grotendeels sal konnen worden bespaard, te meer de ondervinding heeft doen sien, dat het daar mede bedoeld oogmerk in geenen deelen word bereÿkt; so is goedgevonden en verstaan het gedagte Moorsche hospitaal in te trekken en de impotenten in het vervolg op de equipagie werff of in de andere hospitaalen te laten cureeren.

27 Mei. *Toekenning aan den Resident te Pontianak eener som van* 300 *Spaansche realen 's jaars, »so tot corres»pondentie-gelden, als tot het doen van smalle geschenken »aan de vorsten en grooten in dien oird".*

27 Mei. *Verzending van particuliere brieven naar Nederland.*

Door de WelEdele hoog agtbare heeren 17^{nen} by missive van den 15^{en} May 1784 aangeschreeven synde, dat door verscheiden lieden aan hun WelEdele hoog agtbare by requeste was versogt, dat by hoogstdeselve ordre mogt worden gesteld op de behoorlyke besorging der brieven, uit Indien en de Caab in Nederland wordende aangebragt, en dat hun WelEdele hoog agtbare dus hadden goedgevonden deese regeering te gelasten de noodige maatregulen te neemen, dat alle de brieven van particulieren worden besorgd ter generale secretary en aldaar in een of meer kisten of pakjes, naar mate van de volume, worden gepakt en na Nederland gesonden;

dat alle deselve aan de kamer Amsterdam geaddresseerd en, so veel mogelyk, met scheepen, voor die kamer gedestineerd, versonden worden; dog dat, wanneer er voor die kamer op sodanige tyd geen scheepen retourneeren, de kisten met brieven als dan worden gesonden met scheepen, aan andere kameren geconsigneerd;

dat egter de kisten en kassen met brieven altoos souden moeten worden geaddresseerd aan bewindhebberen ter kamer Amsterdam, met byvoeging op het adres van de letteren P. B., denoteerende particuliere brieven;

dat alle de brieven, in de provintie Zeeland thuis hoorende, in een aparte kist off paquet moeten worden gedaan en aan bewindhebberen van de kamer Zeeland, met gelyke annotatie op een addres, moesten worden geaddresseerd;

dat, dewyl hun WelEdele hoog agtbare eene dergelyke ordre ook voor de buiten comptoiren nodig hadden geoordeeld, dus by circulaire missive naar sodanige comptoiren, van waar de scheepen direct repatrieeren, de nodige ordres moesten worden gesteld, ten einde aldaar het voorschreevene meede worde geobserveerd;

dat wyders, met oogmerk om een iegelyk te doen weeten, wanneer en tot hoe lange de brieven voor Nederland sullen worden ontfangen, so wel door deese regeering, als door de ministers dier comptoiren, op sekere convenable tyd voor de gestelde seildag der scheepen, een ieder by advertentie soude moeten worden kennis gegeven van den tyd, binnen welke de brieven ter secretary sullen moeten worden besorgd;

dat hoogstgemelde hun WelEdele hoog agtbare meede hadden goedgevonden te statueeren, dat, met opsigt tot sodanige comptoiren, van waar geen scheepen naar Nederland worden geëxpedieert, door deese regeering al meede ordre soude moeten worden gesteld, dat, so dikwils sulks voegelyk sal kunnen geschieden, de particuliere brieven sullen moeten worden afgesonden naar sodanig comptoir, over 't welk Compagnies papieren van eerstgemelde comptoir worden versonden;

dat ook ten opsigte van sodanige comptoiren de gemeente door de ministers of bediendens by advertentie soude moeten worden kennis gegeeven van den dag, op welke de particuliere brieven ter secretary souden moeten worden besorgd;

en dat omtrend de pacquetten en addressen op deselve inselvervoegen soude moeten worden gehandelt, als hier

vooren omtrend deese hoofdplaats, Batavia, en andere comptoiren, van waar direct scheepen retourneeren, is gemeld;

so is goedgevonden en verstaan, in conformité en ter voldoening aan het voormelde aanschryven, de gemeente by publicatie van biljetten van de voorschreeve schikkingen en het oogmerk, daar meede bedoeld, namelyk de behoorlyke besorging der brieven, te adverteeren, ten einde voortaan hunne brieven voor Europa op de generaale secretary te besorgen om, invoegen voorschreeven, door de bedienden aldaar te worden afgepakt en versonden; en daar toe telkens, wanneer er occagie ter versending voorkomt, by advertentie kennis te geeven van den tyd, binnen welke de brieven ter generale secretary sullen moeten worden besorgd.

Voorts de ministers en bediendens der respective buiten comptoiren, so wel die, van waar de scheepen direct na Nederland vertrekken, als van die, omtrend welke sulks niet geschied, by circulaire versending van dat biljet te gelasten en aan te schryven om, een ieder in den haaren, insgelyks aan de voorschreeve orders der heeren Meesters te voldoen.

30/31 Mei. *Last op de suiker-fabricanten, enz. alle poeder-suiker aan de Compagnie te leveren.*

Nader in overweging genomen synde, dat de Compagnie, ten opzigten van de benodigde poeder suiker, tot nog toe ten eenemaal destituit en in verlegendheid werd gelaten, in weerwil van de herhaalde aanmaningen, aan de respective leveranciers van tyd tot tyd sedert de geaccordeerde prys verhoging gedaan, en onaangesien het op den 15en Juny 1784 gedaan en den 17en deser maand gerenoveerd en geamplieerd verbod tegen den uitvoer; zo is, na het voorbeeld, te vinden by besluit deser regering van den 2en September 1738 [1], goedgevonden

---

[1] Bij dit besluit is bepaald »alle den suyker, die maar ergens, het zy ook »waar, te vinden is, met force te laten halen en tegens den jongst vast gestelden »prys voor d'E. Compagnie aan te slaan", indien de Chinesche suiker-handelaren en fabrikanten deze niet uit eigen beweging wilden leveren.

en verstaan, met volkomen standhouding van de voorschreeven interdictie tegen den uitvoer, als nu nader allen den geenen van de in- en opgesetenen deser colonie, welke sig met de suiker culture en negotie erneeren, so wel eygenaars, als huurders of opsigters en beheerders van suiker molens, mitsgaders negotianten in suiker, ten nadrukkelykste te gelasten alle poeder suiker, so eerste, als tweede soort, welke by hun reeds in voorraad is of nog staat te komen, ten spoedigsten aan de Compagnie te leveren en dat tot sodanige hoeveelheid, als de Compagnie daar van sal noodig hebben; en voorts ten dien einde expresselyk te verbieden eenigen verkoop of leverancie aan eenige particulieren te doen of te laten doen, het sy tegen directe of toekomende betaling, trocqueering, dan wel uit kragte van conventien en engagementen, bereeds gemaakt of nog te maken, sonder onderscheid, welke en hoedanig die ook moogen syn; en voorschreven interdictie te laten continueeren en standhouden, mitsgaders alle bysondere conventien en verbintenissen wegens te doene leverantien door partyen contrahenten te doen houden voor gesurcheerd en opgeschort, tot dat aan de Compagnie, in voegen voormeld, tegens de jongst verhoogde prys, by praeferentie sal syn geleverd ten minsten de quantiteit van 10000 canassers poeder suiker voor eerst; en tot meerder bevordering dier leverantie de betaling te laten geschieden de helfte in contant, so lang maar immers moogelyk, en voor de wederhelft in papier van credit.

En hier van den geenen, die sulks aangaat, by een biljet te adverteeren.

2 Junij. *Voorschrift nopens het afgeven van gelden, onder de Weeskamer berustende.*

Door Weesmeesteren aangetoond wordende de quade practyken, welke men ontdekt, dat gepleegd worden in het verleenen van procuratien door dese en geene, welke by het cesseeren hunner minderjarigheid geregtigd worden de ter weeskamer hebbende gelden te konnen ontvangen, also er gevallen voorgekomen

syn, waar in dit aan twee onderscheidene personen te gelyk is opgedragen; so is, na deliberatie, goedgevonden en verstaan het gemelde collegie van Weesmeesteren, conform het daar toe gedaan versoek en voordragt, te qualificeeren om voortaan geene procuratien te respecteeren, die door minderjaarigen, hier aanwesig synde en meerderjaarig wordende, gepasseerd worden om hunne penningen, onder de beheering van dat collegie staande, door anderen te laaten ontvangen; en voorts te statueren, dat alle, hier remoreerende minderjaarigen verpligt sullen syn by hun meerderjaarig worden het geld, dat van hun onder voormelde Weesmeesteren mogt berusten, in persoon te gaan ontfangen en daar van behoorlyk quitantie te passeeren.

7 Junij / 30 December. *Inwisseling van oude »papieren van credit" tegen nieuwe.*

Dewyl het aanhoudend geldgebrek van tyd tot tyd minder waarschynlyk maakt, dat de Compagnie, gelyk men had gehoopt, sig eerlang in de mogelykheid sal bevinden tot het inwisselen der roulleerende credit brieven tegens contanten; so is, om so veel te beter alle bedrog en vervalsching omtrent gemelde credit brieven te kunnen weeren en voorkomen, goedgevonden en verstaan de tans roulleerende brieven van credit te verruilen tegens nieuwe, niet alleen, buiten Compagnies stempel, met een cursive letter gedrukt, maar ook voorsien met 6, in steede van drie onderscheidene handtekeningen; mitsgaders de heeren Raden ordinair, David Joan Smith, en extra ordinair, Hendrik van Stockum en Adriaan Boesses, te versoeken en te qualificeeren om, met en benevens den tweede opperkoopman deses casteels, Arnoldus Constantyn Mom, en den groot cassier, Gysbert Jacob Welgevare, die onderteekening van weegens deese regering te effectueeren, so meede den heer Directeur Generaal om deselve meede met de signature van syn Edele in margine te bekragtigen, om vervolgens, wanneer deselve tot een gelyke som als de roulleerende sullen wesen geperfectioneerd, by biljet aan de gemeente te worden bekent gemaakt, dat die door

gecommitteerdens, hier toe expres te benoemen, tegen de oude sullen worden verwisseld en in steede van deselve gangbaar syn.

9 Junij. *Verhooging van den prijs der muskaat-noten.*

Door den heer Gouverneur Generaal bereeds voor eenigen tyd aan de heeren leeden in bedenking gegeven en tans bepaaldelyk in deliberatie gelegd synde, of de by resolutie van den 9en July 1784 tot op 80 stuivers 't ℔ verhoogde Indische verkoops prys der nooten muschaten nader niet diende te worden verhoogd wegens het accres der vaderlandsche prys tot ruim 100 stuivers het pond, ten einde te prevenieeren, dat deselve door particulieren alhier ingekogt en na Europa vervoerd worden, gelyk dit ook soude konnen plaats hebben by een so merkelyk different tusschen de Europesche en Indische verkoopsprysen, dat daar op, by vervoer van hier, ginter een sortabele winst soude konnen worden behaald; zo is, na voorgaande overweging, conform de propositie van welmelden syn Edelheid, goedgevonden en verstaan den Indischen verkoopsprys van de nooten musschaaten, in plaats van 80, op 100 stuivers 't ℔ te bepalen, met standhouding van de bepaalde proportie by besluit van den 2en Maart 1784 in den verkoop van 60 ℔ nagulen by 25 ℔ nooten en 15 ℔ foely.

14 Junij. *Vergunning tot het oprigten eener moskee te Batavia.*

Tamien Dosol Seeng, capitain commandant van de parnakan Chineesen te deser hoofdplaatse, nevens de onder hem gehoorende officiers, so voor sig selve, als de onder hun sorteerende gemeenen, uitmakende een seer talryke compagnie, by een ter vergadering gepresenteerd request te kennen geevende:

dat sy, toegedaan synde den Mahoemethaansche godsdienst, voor als nog geen tempel hebben, hoewel alle, hier aanweesig zynde, de leer Mahomets belydende natien, hoe gering ook in getal, het onwaardeerbaar gebruik eener vrye godsdienst oeffening

genoten en, conform aan de uitdrukkelyke wet van hunnen propheet, eigen tempels besitten;

dat sy dus alleen de eenigste waren, die tot nog verstoken gebleven zyn van dit voorregt en tot hier toe hunne godsdienst oeffeningen hadden verrigt in de tempels van hunne geloofsgenoten, dog dat, ongerekend de smaad en verwyting, die sy gedurig moesten ondergaan, wanneer sy genoodsaakt worden tegen wil en dank de tempels van andere natien te ruimen, wyl die doorgaans klein syn en dikwerff, voor al op plegtige dagen, overkropt raken door het volk of de gemeente, tot die tempels behoorende, de wet van Mahometh wel uitdrukkelyk dicteerde, dat niemand van een talryke gemeente den openbaren godsdienst van een andere gemeente vermag by te woonen of te incomodeeren;

dat die wetten en instellingen van gemelden propheet meede nog voorschreeven, dat alle leer- en onderwysingen, so meede de plegtigheeden van trouw en scheiding en insonderheyd de afdoening van alle geschillen, rakende het stuk van den godsdienst, by maar immers eenige moogelykheid, gedaan, verrigt en beslist moeten worden in tempels, de natie in eygendom toebehoorende;

dat, hoe wel hun niets dierbaarder is dan hun geloof en sy gevolgelyk het grootste belang daar in stellen om sig naar de wetten van hunnen godsdienst te gedragen, sy egter door eene reeks van fataliteiten en voornamelyk het gebrek aan eensgesindheid tot hier toe verhinderd waren geworden hunne waardigheid onder de andere, hier remoreerende natien te maintineeren;

dat egter tans die hinderpalen opgeheeven en sy sig dus vleyden met de concessie deser regering in hun versoek, wyl het selve steunde op gronden, die, vooral in de tegenwoordige tyden, doorgaans of algemeen onder bykans alle verligte volkeren waren aangewesen;

dat dit versoek alleen behelsde de onverhinderde beoeffening, waarneeming en onderhouding van hunne godsdienstpligten in een tempel, die hun toebehoord en waarinne sy, overeenkomstig

met hun geloof, God kunnen dienen naar het ligt, dat hun gegeven is, wyl het hun bysonder hard soude vallen, wanneer sy, als 's lands inboorlingen, verstoken bleeven van een voorregt, waar van vreemdelingen hier te lande in der daad jouisseeren; oversulks supplicerende, dat hun vergund mogt worden een tempel op te rigten ter grote van 4 roeden in 't quadraat, op het thuin land van den eerstgemelden suppliant, Tamien Dosol Seeng, genaamd Cobong Baroe, leggende op Crocot, en zulks tot hun eigene kosten;

zo is, daar over gedelibereerd weesende, goedgevonden en verstaan aan voornoemden Tamien Dosol Seeng, als capitain commandant van de parnakan Chineesen alhier, neevens de onder hem sorteerende officieren en gemeenen, de versogte permissie te verleenen om, op hun eigene kosten, ter hunner godsdienstoeffening een tempel te stigten, groot 4 roeden in 't vierkant, op het land van gemelden capitain commandant, genaamd Cobong Baroe, gelegen op Crocot.

14 Junij. *Bepaling, dat onechte kinderen van Mahomedanen en Chinezen niet vrijgesteld waren van 's Heeren gerechtigheid bij overschrijving van vaste goederen, hun bij erfenis van hunne ouders toegekend.*

By notulair besluit de dato 7 deser seker request, toen gepresenteert door de testamentaire executeurs des boedels van wylen den capitain der Chineese natie, Oey Hingko, en waar by deselve versoek doen om te worden gedelibereerd van de betaling van 's Heeren geregtigheid wegens de overschryving van de vaste goederen, door gemelden Oey Hingko nagelaten, op desselfs onegte kinderen en erfgenamen, copieëlyk gesteld synde in handen van het collegie van Scheepenen deser stede ten fine deese regering hier omtrend te dienen van hun Eerwaardens consideratien; mitsgaders, in voldoening aan dat requisit, door praesident en Scheepenen by een ingekomen adres geadvanceert wordende:

dat, vermits de basis van dat versoek alleen berust op de

veronderstelling, dat de van ouds vastgestelde wetten onder de Chineese natie in cas van erffenissen der in onegt geboore kinderen dicteert, dat desulke van de ouders, nevens de egte kinderen in een gelyke graad worden gesteld en sy daar door het regt van erven ook hebben om, nevens de egte kinderen, in een eguaale portie te deelen, de ongegrondheid van die veronderstelling alleen hier uit consteert, dat wetten, die wel in China plaats vinden, gelyk deselve by een berigt van wylen den heer Gouverneur Generaal, Reinièr de Klerk, in anno 1761, den 22en May ter deser tafel overgebragt, in 't breede zyn verhandelt, nimmer in deese colonie gerecipieerd of aan de Chineese natie is vergund sig daar na te mogen reguleren;

dat die verguning alleen maar is geschied aan de Mahomedaanen, die men als inboorlingen alhier aanmerkt, dog egter ook maar alleen, in cas van ab intestato overlyden, nopens de wyse, hoedanig de verdeeling onder de erfgenaamen als dan diend te geschieden, dat deselve evenwel in cas van differenten gesubordineerd blyven aan de wetten deser landen;

dat gevolgelyk, ofschoon de Mahomedanen, so wel als de Chineesen, hunne kinderen, die sy buiten den egt teelen, met de egte in veele opsigten gelyk stellen, dit sig egter nooit so verre heeft geëxtendeert, dat sy by 't doen der overschryving van vaste goederen van de betaling van 's Heeren geregtigheid syn geëximeerd geweest;

en dat sy, praesident en Scheepenen, daarom verklaarden van gevoelen te wesen, dat in dit geval het versoek door de q. q. supplianten qualyk en ten onregte is gedaan en uit dien hoofde aan het selve niet kan worden gedefereerd;

so is, daar over gedelibereerd weesende, goedgevonden en verstaan het by de voorschreeve requeste door de Chineesen, Oey Toatko en Lim Tjoenkong, voor en van wegens de onegte kinderen van wylen den capitain der Chineese natie alhier, Oey Ingko, aan deese regering gedaan versoek om als erfgenaamen van wylen hunnen vader gelibereerd te mogen worden van de hun ten lasten gebragte rd^{s} 5960$^{1}/_{4}$ voor 5 perc^{to} aan 's Heeren geregtigheid en 2$^{1}/_{2}$ perc^{to} voor het gemeene land,

voor de in dien boedel bevonden vaste goederen, als nu te ontseggen.

16 Junij. *Toekenning van een maritimen rang aan de schippers, opper-stuurlieden, enz. van Compagnie's schepen,*

Om alle confusie en ongenoegen voor te komen, welke plaats souden konnen vinden tusschen de schippers, voerende 's Compagnies, in Indie navigeerende of hier ter rheede leggende scheepen, als meede de equipagiemeesteren op de respective buiten comptoiren, en tusschen de capitains en capitains lieutenants, die tegenwoordig met 's Compagnies scheepen uit Europa hier komen opdagen, dewyl de eerst genoemde de laatste de rang moeten cederen, schoon de capitain lieutenants werkelyk maar opperstuurmans gagie winnen en op de uitkomende scheepen ook opperstuurmans diensten moeten verrigten, is goedgevonden en verstaan, in een vast vertrouwen, dat sulks sal overeenkomen met de intentie van de heeren Meesters, de schikking, door jongstdeselve volgens missive van den 15en May 1784 gemaakt, om aan de schippers den titul en rang van capitain, aan de opperstuurlieden die van capitain lieutenant, aan de onderstuurlieden die van lieutenants en aan de derdewaaks die van sous-lieutenants toe te voegen, over gansch Indien te introduceeren en deselve permissie te geeven om een sodanig model van monteeringen te dragen, als in Nederland aan de capitains en verdere officieren van 's Comps scheepen syn geaccordeert, sonder egter eenige verandering te maken in de gagien, te vooren voor schippers, opper- en onderstuurlieden, item derdewaaks bepaald; mitsgaders den commandeur en opper-equipagiemeester hier van by extract uit de notulen te informeeren om het selve de voorschreeve capitains en verdere officieren ter kennisse te brengen, mitsgaders circulair de respective buiten comptoiren door extract deses het nodige aan te schryven.

16 Junij. *Briefport tusschen Nederland en Indië.*

Als een bewijs, hoe ongeregeld de verzending van brieven, zelfs in het jaar 1785, nog was, wordt het volgende opgenomen.

Is goedgevonden en verstaan de heeren Meesters in eerbied voor te houden, dat men hier sedert eenigen tyd klagten heeft gehoord wegens de aansienelyke portgelden, die van de Oostindische brieven worden g'eyscht, en dat deese en geene daar om aan hunne correspondenten hebben versogt om de brieven niet af te geeven in Compagnies doos; mitsgaders, dat men om deese reeden hun WelEdele hoog agtbare versoekt de nodige voorsieuing te willen stellen tegen de misbruyken, die daar omtrend mogten ingeslopen syn, en dat ieder by de besorging der brieven mag konnen volstaan met sodanige portgelden, als hoogst deselve sullen gelieven te bepalen; so meede, dat een nauwkeurige behandeling daar omtrent plaats vinde, wyl men hier te meermalen brieven voor de Caab heeft ontfangen, die weder te rug hebben moeten gesonden worden.

16 Junij. *Voorschriften nopens »cadets de marine".*

Omtrent het plaatsen van twee cadetten de marine op ieder schip, op de gagie van *f* 12 gulden ter maand en het verder aangeschreeven, hun betreffende, namelyk dat aan deselve is gepermitteerd het dragen van de monteering der sous-lieutenants en sy, by retour, een praemie van *f* 100 sullen genieten, mits by certificaat van den capitain of gesaghebber behoorlyk doende consteeren van een goed gedrag, en dat deselve door de regeering of eenige ministers op de buiten comptoiren tot geen andere posten, dan die tot den zeedienst betrekking hebben, mogen bevorderd worden; is goedgevonden en verstaan den commandeur en opper-equipagiemeester alhier een extract uit de missive van heeren Meesters van 15 May 1784 te doen afgeven, met order om de cadets te informeeren, dat sy, by retour in Nederland, sullen moeten exhibeeren een voldoenend bewys van de capitain, opperstuurlieden of gesaghebbers, dat sy sig behoorlyk hebben gedragen; en voorts van de order om

sodanige cadets de marine tot geen andere posten, dan die tot den zeedienst betrekking hebben, te bevorderen, door toesending van een extract uit voorschreeve missive de ministers en bedienden op de respective buiten comptoiren circulair te informeeren om sig, even en in selvervoegen als hier sal geschieden, daar na stipt te gedragen en intusschen, by de uit het resultaat deses in te rigtene rescriptie, de heeren Meesters eerbiedig te versoeken de cadets daar van voor hun vertrek uit Nederland te praeadverteeren om ignorantie voor te komen, die deese lieden hier te meermalen nopens dit poinct hebben voorgewend.

21 Junij. *Voorschrift nopens den aanvoer van Chinesche nieuwelingen.*

In consideratie genomen synde, dat wegens het gebruik, dat tot nog toe van de Chineesche zeevarenden in den dienst van de Compagnie word gemaakt, de vergunning by besluit deser regering van den 12en Juiy 1782 om jaarlyks met ieder der Chinase jonken te moogen aanbrengen 500 nieuwelingen, hoe seer ook slegts geduurende den oorlog gegeven, in den aanstaanden wel sal mogen standhouden, sonder dat dien aanbreng van eenige bedenking sy, mits er maar gesorgd word, dat van dit getal weder worden te rug gevoerd 250 koppen ter bemanning van ieder jonk en dat ook de bepaling niet word geëxcedeert; zo is goedgevonden en verstaan het voorschreve besluit van den 12en July 1782 by desen te renoveeren en, dien conform, in het vervolg te permitteeren om met ieder der Cantonse en Aymuische jonken alhier aan te brengen 500 Chineesen, onder dese conditie egter, dat van dese 500 weder 250 koppen met ieder jonk sullen moeten vertrekken, op een boete van 50 rds voor ieder kop, die meerder dan de gemelde 500 door ieder jonk sullen worden aangebragt of met minder dan de voornoemde 250 van hier sullen vertrekken; en de respective officieren van justitie, mitsgaders den sabandhaar en gecommitteerde tot en over de saken van den inlander, so meede de officieren der Chineese natie, te recommandeeren

nauwkeurig toesigt te houden, dat dese order stiptelyk worde geëxecuteerd, en voorts door laatstgemelde officieren der Chineese natie de anachodas der jonken hier van de vereyschte kennis te laten geven.

$\frac{23}{27}$ Junij. *Intrekking van het op $\frac{13}{17}$ Mei 1785 uitgevaardigde verbod tegen den uitvoer van arak.*

Tans gecesseerd synde de reedenen van het op den 13[en] May jongstleeden gedaan verbod tegen den uitvoer van arack, ter sake van de zedert plaats gehad hebbende leverantien aan de Compagnie in een voldoende quantiteit; so is als nu goedgevonden en verstaan den uitvoer wederom open te stellen en de gemeente hier van by biljet te adverteren.

24 Junij. *Instructie voor de scheeps-soldij-boekhouders.*

Art. 1. De scheeps soldy boekhouders moeten daaglyks, van des morgens precies ten half agt tot des middags te half twaalf uuren, op hun comptoir present syn en op dagen, dat het vergadering by hunne hoog Edelheeden is, daar blyven, tot dat die sal geëindigt syn.

Art. 2. De scheeps soldy boekhouders moeten voortaan by beurten wekelyks de wagt waarnemen; en ingevolge daar van sal hun comptoir niet meer mogen geopend of gesloten worden, so als dat tans maar al te dikwils geschied, door hunne schryvers en nog veel minder door hunne slaaven, maar alleen door den geen, die de wagt heeft en dus ook de sleutel van het comptoir hebben moet, die hy, onder wat voorgeven ook, aan geen ander dan aan een van syn confraters sal mogen afgeven.

Art. 3. Niemand hunner sal sig een dag van het comptoir mogen absenteren, dan met behoorlyke voorkennis van het opperhoofd van het generale soldy comptoir; en die geene, die door siekte of ongemak, dan wel om andere, aanneemelyke reedenen niet in staat is om op het comptoir te komen, sal een van syne confraters moeten versoeken om zyn werk voor die tyd voor hem waar te neemen.

Art. 4. Voorts moeten sy stipt sorge dragen, dat met hun werk niet ten agteren komen of blyven, het sy met het sluyten der boeken, als andersints, dan wel met het verantwoorden der aan hun toevertrouwde gelden, terwyl, de verstrekkingen aan de scheepelingen gedaan synde, het restant der op ordonnantie uit de groote winkel ontfangene penningen weder ten eersten in de groote winkel sal moeten overgebragt worden.

Art. 5. Wyders sal niemand hunner eenige papieren naar huis mogen meedeneemen, maar sorge dragen, dat deselve alle op het comptoir blyven leggen in ordre, in de daar toe staande loquet kassen, ter voorkoming van schade, als andersints.

Art. 6. Die dese voormelde orders overtreeden, sullen, naar bevinding van saken, over hunne disobedientie gecorrigeerd worden, terwyl de beide visitateurs der soldyen en insonderheid den eersten visitateur by desen wel expresselyk en speciaal gelast worden oplettend te syn, dat den inhoude deser ordres stiptelyk opgevolgd en nagekomen worde.

Art. 7, Voorts worden by desen eerstgemelde visitateurs der soldyen nog wel expresselyk geordonneert, ten einde dese orders behoorlyk in observantie blyven en uitgevoerd worden, 4 à 5 dagen voor het einde van ieder maand berigt te doen in scriptis aan het opperhoofd van het generale soldy comptoir, in hoe verre daar aan voldaan is.

Art. 8. Terwyl het evengemeld opperhoofd van het generale soldy comptoir al meede geordonneerd word om alle maanden aan den Directeur Generaal hier van vervolgens kennisse te geven, om daar na tegens de onwillige en overtreeders der ordres de nodige bevelen te ontfangen.

24 Junij. *Instructie voor de bedienden bij soldij-kantoren.*

Art. 1. Alle de hoofden der respective soldy comptoiren, als:
den eerste en tweede visitateur van het soldy visite;
» boekhouder en eerste overdrager van 't logie;
» » » » » » 't guarnisoen;
» » van 't hospitaal; en

den boekhouder en overdrager van 't inlands militair soldy comptoir;
sullen gehouden syn dagelyks, van des morgens te half agt tot 's middags ten half twaalf uuren, elk op hun comptoir, present te syn en daar en boven op dagen, dat het vergadering by hunne hoog Edelheedens is, verpligt syn een ieder op syn comptoir te blyven tot na het eindigen der vergadering; terwyl ieder hunner al verder gerecommandeerd word om, in tyden van volhandig werk of wanneer de omstandigheden sulks vereisschen, ook des nademiddags van twee tot vyf uuren en, des nodig zynde, ook wel laater op hunne comptoiren tegenswoordig te syn.

Art. 2. Alle de op voormelde respective soldy comptoiren bescheiden synde scribenten, geene uitgesondert, sullen gehouden en verpligt syn zig dagelyks, van des morgens te half agt precies tot half twaalf uuren, op hunne comptoiren te laten vinden, terwyl in 't bysonder die geen hunner, die de wagt hebben op dagen, dat het vergadering is by hunne hoog Edelheedens, tot na het eindigen derselve sullen moeten binnen blyven; en in 't generaal aan allen by desen gelast word de beveelen van hunne hoofden stipt te gehoorsaamen en sig niet weygerig te betoonen, indien hun geordonneerd word ook des nademiddags van twee tot vyff uuren of wel later op hunne comptoiren te verschynen, maar daar aan prompt te voldoen.

Art. 3. Ter stipter nakoming hier van sullen de voorgenoemde hoofden der respective soldy comptoiren moeten sorge dragen, dat niemand syn werk naar syn huis meedeneemt, maar sulks, so als van ouds gebruikelyk geweest is, op hunne comptoiren klaar maken om, in geval van ongeluk, brand of andersints, in geene verlegendheid te geraaken, waarom de respective hoofden voormeld ten allen tyden voor alle de papieren, hunne ampten concernerende, verandwoordelyk sullen gehouden worden.

Art. 4. Om de so lange stand gegrepen hebbende misbruiken, doorgaans en voornamentlyk in de tyd van het drukste werk gebesigd, uit den weg te ruimen en alles weder op den

ouden voet te brengen sal die geen, die door siekte of ongemak wederhouden word op syn comptoir te komen, een door den opperchirurgyn van 't kasteel getekend bewys moeten overleggen.

Art. 5. Voorts sal geen pennist der voorgemelde comptoiren, voor dat syn verbonden tyd geëxpireert is, syn comptoir mogen verlaten en op een ander overgaan, wyl de ondervinding geleerd heeft, dat veele daar van gebruik maken ten tyde van 't drukste werk en wanneer sy door hunne hoofden met moeite bekwaam gemaakt syn, waar door dan ook veelmaals het werk vertraagt en niet ter behoorlyke tyd in orde kan gebragt worden; dog, ingevalle syn tyd geëxpireert en hy geneegen mogt syn syn comptoir te verlaten en op een ander comptoir bescheiden te syn, dan sal hy sulks egter moeten doen, niet clandestien, maar met voorkennis van het opperhoofd van het generale soldy comptoir, die sulks dan ook niet weigeren sal, ten ware dat het juist in het drukste van het werk mogt voorvallen, als wanneer dan so iemand op syn comptoir nog wat sal moeten continueeren, tot dat het drukste werk sal over syn.

Art. 6. En op dat dese voorenstaande orders behoorlyk en stipt worden nagekomen, sullen de hoofden der meermelde comptoiren, ieder voor syn depart, gehouden en verpligt syn 4 à 5 dagen voor het einde van ieder maand een schriftelyk berigt te geven aan het opperhoofd van het generale soldy comptoir, met behoorlyke specificatie, in hoe verre dese order door een ieder is geobserveerd.

Art. 7. Terwyl het opperhoofd van het generale soldy comptoir al meede gelast word sorge te dragen, dat aan de hier vooren beschreeven orders behoorlyk worde voldaan.

Art. 8. En indien eenige deese orders overtreeden en sig mitsdien schuldig maken aan pligtversuim en disobedientie aan hunne hoofden, so sal een dusdanig kwaadwillige voor de eerste maal binnen gebannen, voor de tweede maal in de spekkamer geplaatst en voor de derde maal naar de werff gesonden worden om daar voor de kost scheepsdienst te doen.

Art. 9. En op dat alles naar de ordre geschiede, so sal meermeld opperhoofd van het generale soldy comptoir verpligt

syn om alle maanden van het voorgevallene aan den Directeur Generaal behoorlyk kennisse te geven en van hoogst denselven, is het nodig, ten allen tyden verdere ordres te versoeken.

1 Julij. *Regeling der verstrekkingen aan Moorsche zeevarenden en inlanders in het buiten-hospitaal te Batavia.*

Na voorgaande deliberatie is goedgevonden en verstaan aan den binnen-regent van het buiten hospitaal voor de in het zelve geplaatste, Moorsche zeevaarenden en inlanders in 't vervolg te laten verstrekken, 's maands:

6 vadems brandhout,
40 kannen lamp oly,
4 manden houtskoolen, het zy er 10 of 100 impotenten zyn;
en voor een getal van 50 koppen, 's maands:
2000 ℔ ryst,
8 waxkaarssen,
8 kannen azyn, Hollandsch,
50 » » inlandsch,
15 ℔ peeper,
1 » speceryen,
100 » zout,
125 » gedroogde visschen,
150 kannen arak,
50 ℔ tammarinde,
50 » zuiker,
50 p^s bamboese korfjes;

wyders een stuiver 's daags voor elk hoofd aan medicamenten en 35 stukken lynwaad 's jaars;

mitsgaders aan kostgeld voor een Moorsche sarang, in 10 dagen, 24 stuivers;

voor een Moorsche tandil, in 10 daagen 16, stuivers;

en voor een gemeene Moor, in 10 daagen, 16 stuivers en voorts de halve gagie voor ieder kop geduurende den tyd, dat dezelve zig in het gemelde hospitaal bevinden.

Voor het overige de schikking der bediendens, beneevens de

matjes en kussens, te laten blyven, zo als dezelve voor heen heeft plaats gehad.

1 Julij. *Verleening van voorschotten aan koffij-plantende inlanders.*

In consideratie genoomen zynde het nadeel, dat er voor de Compagnie te dugten zy, indien den inlander langer verstooken blyft van het voorschot aan contante penningen, sonder het welke de culture, zo van de coffy, als andere producten, volstrekt niet aan den gang te houden is, als niets minder dan een totaal verval derzelve ten gevolge zullende hebben; zo is, dewyl het plaats hebbend extreem gebrek aan contante specien dat voorschot voor den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander geheel ondoenlyk maakt, bysonder daar de inwisseling van contanten voor papier van credit onder particulieren tegenwoordig met een verlies van wel 6 perc[to] geschied, mitsdien goedgevonden en verstaan aan den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander, Leendert Rolff, voor de coffy culture op aanstaande leverantie uit Compagnies cassa te laaten verstrekken 10000 rd[s] aan contanten en daar onder een party duiten, ten einde met dat product by leverantie te worden vereevend.

Dergelijke tegemoetkoming werd sedert jaarlijks verleend.

5 Julij. *Last op de administrateurs bij de halfjaarlijksche »memoriën en rapporten" bekend te stellen, »wat goederen in ieder pakhuis per restant is; in wat »jaar aangebragt zyn; en welke gevaar loopen om door »langere aanhouding bedurven te worden",*

Deze maatregel werd genomen ter voorkoming, dat aan bederf onderhevige goederen lang in Compagnie's pakhuizen bleven liggen.

12 Julij. *Kennisgave van den op 20 Mei 1784 gesloten en op 10 en 15 Junij 1784 geratificeerden vrede tusschen Nederland en Engeland.*

In overweging genoomen zynde, of de noodzaakelykheid het vordert om van de geslootene vreede tusschen de kroon van Engeland en de Nederlandsche republiek, waar van onlangs het gedrukt tractaat Compagnies weegen is ontvangen en na de respective buiten comptoiren ter informatie staat versonden te worden, by publicatie en affixie aan de in- en opgezeetenen diend te worden kennis gegeeven, dan wel, of men zig soude dienen te reguleeren na het geene daaromtrend in het vaderland heeft plaats gehad, wyl aldaar, volgens de ontvangene particuliere berigten, geene publicatie is geschied; zo is, ofschoon bereeds by publicatie van den 7^en^ Augustus 1783, weegens de accessie hunner hoogmoogende in den geslooten stilstand van wapenen, het pleegen van alle hostiliteiten teegen de onderdaanen van syne Brittannische Majesteit aan Compagnies onderhoorigen is verbooden, egter goedgevonden en verstaan de gemeente by publicatie en affixie van biljetten in de Nederduitsche en gewoone lands taalen kennis te geeven, dat de vreede tusschen de kroon van Engeland en de Nederlandsche republicq op den 20^en^ May 1784 by een diffinitief tractaat is geslooten en dat hetzelve op den 10^en^ en 15^en^ Juny daar aan door de wederzeidsche souverainen is geratificeert.

18 Julij. *Vergunning voor de Chinezen geld naar China uit te voeren.*

Door den capitain der Chineese natie alhier, Swan Thoenko, nevens de gezamentlyke lieutenants, by requeste versogt synde, dat de door den pro interim advocaat en water fiscaal, Mr Gerlach Cornelis Johannes van Massau, aan de boom aangehaalde 25 praauwen met goederen voor de op hun vertrek leggende Chinaase jonken, waar in onder anderen 2 kisten met brieven en kleyne bondeltjes geld, ter somma van 45 à 50000 rd^s^, van

de hier en in de bovenlanden remoreerende Chineesen aan hunne vrienden in China geaddresseert, mogten worden ontslaagen, met permissie om die contanten te mogen uitvoeren; allegueerende tot fondament van dat versoek geen oogmerk te hebben gehad om daar meede het verbod teegen den uitvoer van contanten te hebben willen overtreeden, als in 't denkbeeld geweest zynde, dat eene zo aloude gewoonte, als die, volgens welke de hier remoreerende Chineesen jaarlyks eene, na hun vermogen geëvenreedigde hoeveelheid geld tot onderhoud van hunne bloedverwanten in China na derwaards senden, onder dat interdict was begreepen, als emporteerende, voor 't grootste gedeelte van dezelve, een niet noemenswaardig bedraagen; zo is, daar over gedelibereerd en gelet weesende, dat de geinteresseerdens, door wien de versending van dat geld geschied, een groot getal van wel eenige duisenden uitmaaken en deese zig alle, indien er tot de confiscatie wierd geprocedeerd, in hunne hoop en verwagting om iets te contribueeren tot onderhoud van hunne, zig in China bevindende familien op het smertelykst souden sien te leur gesteld, als meede, dat men van deese oude gewoonte volkoomen geinformeert is geweest en deselve steeds geconniveert heeft, mitsgaders wel verpligt is daar omtrent, tot voorkooming van ongenoegen en merkelyke inconvenientie, eenige consideratie te gebruiken, mits dien goedgevonden en verstaan uit byzondere consideratie de voorschreeve, in beslag genoomen contanten aan de supplianten te doen restitueeren, met toelating om dezelve als nu te mogen uitvoeren, mits zy, volgens hunne aanneeming, voor de gevallene onkosten in deesen de bediendens van gemelden fiscaal behoorlyk contenteeren.

18 Julij. *Betaling van koffij en andere producten.*

Door den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander, Leendert Rolff, by een schriftelyk adres in het breede aangetoond zynde het onvermeidelyk totaal verval der bovenlandsche cultuure van coffy en andere producten by een verder aanhoudend gemis van de nodige contanten om de vereischt

wordende vooruit verstrekking te kunnen doen, met versoek om hier toe 30 à 40000 rd^s aan contanten voor papier van credit te mogen inwisselen tegen een opgeld van 6 à 7 perc^{to}, om vervolgens met dat opgeld den inkoops prys der coffy te beswaaren; zo is, by resumptie van het zelve, over dat versoek gedelibereerd en in aanmerking genoomen weezende, dat Compagnies voorraad van contanten geensints permitteerd om boven de bereeds vooruit verstrekte 10000 rd^s iets naamwaardigs voor te schieten en dat egter de noodzaakelykheid om tot dat vooruit verschot in staat te geraaken zo dringend en klaarblykelyk is, dat daar van het totaal verval der cultuur, bysonder van de coffy, geheel en al zal dependeeren; gevolgelyk, dat men allezints verpligt is dit door de meest geschikte en minst nadeeligste middelen te eviteeren en zig zodanig te redden, als best doenlyk zal zyn, gelyk de qualificatie der heeren Meesters hier toe by de jongst ontfangene missive van den 18^{en} November 1784 voorkomt; mits dien en om dat er geen ander expedient, dat meer convenabel is, te employeeren zy, goedgevonden en verstaan gemelde gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander, Leendert Rolff, de verzogte qualifiatie te verleenen tot het negotieeren, des mogelyk, van 30 à 40000 rd^s aan contanten tegen 6 perc^{to} agio, om te dienen voor de coffy culture; mitsgaders de coffy met dit opgeld te beswaaren, als een geringheid van maar 17 $^1/_4$ stuivers op het picol bedraagende, om by leverantie door de Compagnie boven de bepaalde inkoops prys te worden betaald.

22 Julij. *Verstrekking van geld, in plaats van arak, aan inlandsche militairen.*

d'Edele brigadier en hoofd van de militie in Indie, Charles Louis Colmond, by een ingediend berigt versogt hebbende, dat de alhier dienst doende inlandsche Christenen en verdere inlandsche militairen hun randsoen van arak, gelyk aan de voor eenigen tyd alhier gecampeerd hebbende Mattaramsche en Solosche trouppen is verstrekt geworden, in contanten mogten geschieden, dewyl zy de drank tog niet gebruiken en dezelve

hun dus tot weinig nut diende, terwyl zy voor de contanten zig van kleine monteerings stukken konden voorsien; zo is goedgevonden en verstaan voortaan de gewoone verstrekking van arak aan voormelde, hier bescheidene inlandsche Christenen en verdere inlandsche militairen in contanten te voldoen.

22 Julij. *Dagelijksche verkoop van Regeringswege te Batavia van drie, in plaats van twee lasten rijst.*

Den opziender van de rystmarkt, Johannes Freys, by een berigt te kennen geevende, dat de dagelyksche vertier van ryst op de bazaar aan de gemeente alhier zodanig vermeerdert, dat de ten verkoop gepermitteerde twee lasten 's daags op verre na tot gerief der schamele gemeente niet meer kunnen toereyken en hy dus bedugt is, dat, wyl er een meenigte van de op de bazaar om ryst komende arme lieden leedig en onverrigter zaake naar huis moeten keeren zonder met dat, voor hun en hun kroost zo hoog nodig voedzel naar vereisch te konnen worden voorsien, de toeloop daar door in 't vervolg nog veel grooter zal worden, welk egter, na alle apparentie, maar zo lange zal duuren, tot tyd en wyle dat het pady gewas der sawas in het district van de Bataviasche ommelanden ingeoogst en de aanbreng van Java ruymer word; versoekende derhalven, om dat den verkoop van dat graan op de bazaar veel invloed heeft op het meer of min gemakkelyk bestaan van een meenigte zeer armoedige lieden, die ter naauwer nood hun levens onderhoud kunnen vinden, om in den teegenwoordigen tyd of zo lange de duurte en schaarscheid van dat voedzel mogte blyven aanhouden, 's daags te mogen verkoopen 4 lasten ryst; zo is, daar over gedelibereerd zynde, goedgevonden en verstaan op de ryst bazaar drie, in steede van de nu verkogt wordende twee lasten ryst daags te laaten verkoopen.

22 Julij. *Last om bij vertrek van Compagnie's dienaren van Batavia naar buiten-kantoren hunne afgeslotene soldij-rekeningen mede te zenden.*

Om in den aanstaande op een secuure wyze voor te koomen

de inconvenienten, welke genoegzaam altoos ontstaan, wanneer deese of geene Compagnies dienaaren, voornamelyk gemeenen, na de buiten comptoiren vertrekken, zonder dat te gelyker tyd hunne afgeslootene soldy reekeningen werden meede gezonden, is goedgevonden en verstaan het opperhoofd over het generaale soldy comptoir nader op het ernstigste te gelasten om, by afzending van militairen van hier na de buiten comptoiren, waar van aan hem door het hoofd over Compagnies militie altoos de naamlysten ten eersten zullen worden bezorgd, en in zelvervoegen by het vertrek van andere dienaaren zorg te dragen, dat de afgesloolen soldy reekeningen derzelven tevens met hun worden overgezonden; en wanneer sulx in een enkel geval, om deese of geene wettige reedenen, op dezelfde tyd niet zou kunnen geschieden, dat als dan die reekeningen, so spoedig mogelyk, by eene volgende geleegenheid worden verzonden, op poene, dat het nadeel, dat de Comp^e komt te lyden by alle afbetaalingen, die intusschen sonder die afreekeningen mogten geschieden, zal worden gelaten voor reekening van die geene, die zig aan versuim in deesen heeft schuldig gemaakt.

26 Julij. *Verhooging van het kostgeld der onder- en derde chirurgijns op Java.*

Door den opperchirurgyn en hospitalier te Samarang in geschrifte aangetoond zynde de armoedige toestand, waar in de onder- en derde chirurgyns op en langs Java verseeren seedert de in het jaar 1755 gemaakte reductie in het kostgeld van rd^s 3 1/5 tot rd^s 1 1/4 ter maand, en teevens versoek doende, dat voortaan wederom het voor heen genooten kostgeld van rd^s 3 1/5 aan dezelve mogt worden verstrekt, ten einde langs deesen weg die menschen een weynig te gemoed te koomen en andere tot dat metier op Java te animeeren, wyl daar toe thans niemand dan eenige van het slegtste volk geneegen zyn en de geene, die eenige ervarentheyd verkreegen hebben, direct hun ontslag van Java tragten te verkrygen, als onmogelyk aldaar konnende subsisteeren zonder zig door een gemeenzaame

ommegang met den gemeenen man veragtelyk te maaken; zo is, daar over gedelibereerd weezende, wyl men, sonder tot die verhooging te komen, op Java niet voorsien kan syn van onder- en derde chirurgyns van eenige kunde en een geschikt gedrag, waar aan nogthans veel geleegen is wegens de betrekking, die het zelve heeft met de middelen, die aangewend worden tot conservatie, zo veel immers mogelyk, van 's volks gezontheid, en de onder- en derde chirurgyns hier, te Batavia, $f\ 7:13^{3}/_{5}$ aan kostgeld genieten, mitsdien goedgevonden en verstaan het kostgeld van de langs Java bescheidene onder- en derde chirurgyns wederom te bepaalen op rds $3^{1}/_{5}$'s maand.

26 Julij. *Oprigting eener artillerie- en marine-school te Samarang.*

Met »approbatie" van de Regering had de gouverneur van Java's Noordoost-kust, J. Siberg, op een onbekend tijdstip reeds eene zodanige inrigting te Samarang tot stand gebragt, maar op kleine schaal. Niet meer dan 30 leerlingen konden daarin opgenomen worden. In 1785 was »meerder extensie" noodig, waarom de Regering besloot »tot het voormelde te Samarang opgeregte arthillery en marine school gratis te cedeeren het tegenwoordig hospitaal aldaar (1), ten einde te dienen tot een kweek school en huisvesting van de daar in aangenomene en nog aan te neemene jongelingen; en welmelden heer Siberg voorts te qualificeeren om het getal dier aangaande kweekelingen langzamerhand en des mogelyk te vergrooten tot zo een getal, als zyn Edele, na maate van de fondsen, zo er zyn en geformeert mogten worden, genoeg sal oordeelen.

Voorts, conform het voorstel van zyn Edele, de daar in bequaam gemaakte jongelingen in het stuk van navigatie als cadets de marine in Compagnies dienst aan te neemen en onder het bepaalde verband van 10 jaaren op de scheepen te employeeren, namelyk twee op ieder van die, welke naar

(1) De heer Siberg had aangeboden met eigen middelen een nieuw hospitaal te Samarang te bouwen, waarvan de kosten geraamd waren op 15,234 rijksdaalders.

Japan of om de West van Indie vertrekken, om na volbragte togt en goed getuigenis der capitains wegens hunne genoegzaame ervaarendheid tot sous-lieutenant bevorderd te worden en successive op te treeden; en zyn Edele te qualificeeren de jongelingen in tyds op te geeven.

En in zelvervoegen die, welke in de genie en arthillery geoeffend zyn, als cannoniers en bombardiers in Compagnies dienst aan te neemen en dezelve vervolgens na het reglement meede te laaten optreeden.

Wyders de gemeente alhier by een biljet te animeeren tot het contribueeren van een jaarlyks fournissement van 4 ducaaten of wel meerder, na welgevallen, tot het onderhoud van het voornoemde marine school, en zulx de ministers op de buiten comptoiren by een circulair briefje, met byvoeging van het gemelde biljet, te demandeeren; met order om jaarlyks de lyst van de leeden, die hier toe zouden willen contribueeren, met de daar van in te koomene penningen over te maaken aan de heeren Raaden extra-ordinair, van Stockum en Boesses, die zig met den ontvangst en remitteering derzelve naar Java hebben gechargeerd; mitsgaders by deesen te noteeren, dat den heer Gouverneur Generaal verklaard heeft zig te verbinden tot een fournissement van 500 rd[s] 's jaars aan het gemelde marine school".

De in menig opzigt belangrijke overwegingen, welke aan dit besluit voorafgaan, zijn te uitvoerig — bijna zoude ik geschreven hebben: te langdradig — om hier op te nemen.

26 Julij. *Bepaling, dat op eenige kantoren langs Java's Noordoost-kust de adsistent of boekhouder de openbare godsdienst-oefeningen zouden leiden.*

Op de voordragt van den Javas gouverneur, Siberg, en de aangetoonde nutteloosheid om op de comptoiren Paccalongang, Joana, Rembang, Grissee en Sumanap krankbezoekers te

plaatzen, wyl dezelve doorgaans, wegens hunne leevenswyze, ten voorwerp van bespotting strekken en de meeste derzelve daar by zo weynig bequaamheid bezitten, dat hun onderwys voor de jeugd van geen nut of dienst kan zyn, is goedgevonden en verstaan, zo om die reeden, als om daar door eenige dienaaren uit te winnen tot nog meerder vermindering der lasten en om dat men van dezelve niet na vereysch voorsien kan worden, in steede van die krankbesoekers, voortaan, even gelyk op de onderhoorige comptoiren om de West van Indie, den op ieder dier comptoiren bescheiden adsistent of boekhouder des Zondags den godsdienst te laaten verrigten.

26 Julij. *Aanstelling van een predikant te Soerabaija.*

De heer Siberg voordragende, dat zyn Edele, zo door den gezaghebber in den Oosthoek, als door den predikant te Samarang, verscheide maalen was onderhouden over de noodzaakelykheid tot het beroep van een permanent leeraar te Sourabaya, en dat zyn Edele zulks by een nauwkeurige overweging als zeer noodzaakelyk had bevonden uit hoofde van den bloeyende en zeer aanzienelyke staat van kerk en gemeente te Sourabaya, wyl zig daar onder zeer veele leedemaaten bevonden, die slegts nu en dan, even als van de andere comptoiren, Grissee, Madura en Sumanap, om de twee jaaren de bondzegulen konden genieten, en dat dus daarom, by 't permanent beroep van een leeraar, hier in de verandering soude kunnen worden gemaakt, dat ten minsten eens in 't jaar de buiten comptoiren in den Oosthoek een kerkelyke visite eeven zo wel konden genieten als het comptoir Banjoewangie, wyl zulks aldaar tot heeden, weegens den verre afstand, nog niet had plaats gevonden, ongeagt het groot getal van ongedoopte, die zig aldaar bevinden en welker ouders, uit onvermogen, dezelve niet naar Sourabaya kunnen brengen om ze, by geleegentheid, dat zig den Samarangs predikant aldaar bevindt, te laten doopen; is goedgevonden en verstaan een permanenten leeraar in de gemeente te Sourabaya te plaatzen en daar toe te beroepen

den hier om verzoek gedaan hebbende predikant in de Nederduitsche gemeente alhier, Hendrik Joan Scharff, met de gewoone emolumenten, voor een predikant op Java bepaald.

29 Julij. *Magtiging op den gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander tot het overnemen van zekere schulden, door inlandsche hoofden aan de Regering verschuldigd.*

Den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander, Leendert Rolff, by een berigt te kennen geevende:

dat deese regeering by besluit van den 31[en] December 1778 onder anderen had bepaald, dat, wanneer de gezamentlyke schulden der bovenlandsche regenten zouden zyn afbetaald tot op 100000 rd[s] (zynde zo veel, als door de Compagnie van den toenmaligen gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander, Willem Vincent Helvetius van Riemsdyk, van de schulden is overgenomen), die somma als dan zonder verdere afbetaling soude blyven voortloopen, zonder te bepalen, voor hoe veel ieder regentschap daar in soude heerideeren;

dat de depaty van Tanjour en de tommogong van Buitenzorg, welke regenten in solidum voor hunne schuld hadden getekend, by de jongste afreekening in de laatst verweeken maand January aan gedagte van Riemsdyk eenlyk nog waren schuldig gebleeven 222 rd[s] en aan de Compagnie 24000 rd[s];

dat hy, onder correctie, vermeende, dat deese regeering met die schuld steeds te laten voortloopen hadde bedoeld om daar door altoos een soort van verband op de coffy plantagien te behouden en dat dus een ieder, na rato van de quantiteit coffy, die hy komt te leeveren, in die schuld soude moeten participeeren;

en dat, dewyl die beyde regentschappen, Tanjour en Buitenzorg, ruim $^2/_5$ gedeelte van de geleeverd wordende coffy opbragten en dus hun schuld al niet eevenredig was met die quantiteit coffy, die zy leeverden, hy mitsdien versogt, dat gemelde 24000 rd[s] zonder verdere afbetaaling mogten blyven voortloopen of

dat hy dezelve aan de Compagnie mogt voldoen, om vervolgens daar van door die regenten obligatien ten zynen behoeve tegens $^3/_4$ rd[s] perc[to] 's maands gepasseert te worden; en dat tevens mogt worden bepaald, dat zyn vervanger in der tyd die schuld weder soude moeten overneemen en hem syn uitgeschootene gelden restitueeren, dewyl hier door, niet alleen aan de intentie deeser regeering zoude worden voldaan, maar dat zulks de regenten tevens in staat soude stellen om meerder coffy tuinen aan te leggen en van die boomen ruimer leverantie te doen;

zo is, daar over gedelibereerd synde, wyl de aflossing van dat capitaal indiervoegen aan de Comp[e] niet strydig is met het bedoelde oogmerk ten aansien van de verpligting, waar onder men de regenten begeerd te houden, als mede niet met het besluyt der regeering om een seekere som aan contanten onder de regenten te laten voortloopen, en het geld door de Compagnie geschooten is om in der tyd weder afgelegd te worden, mitsdien goedgevonden en verstaan gemelde gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander, Rolff, te accordeeren syne voormelde instantie om 't voorschreeven bedragen van rd[s] 24000, die den depatty van Tanjour, nevens den tommogong van Buitenzorg aan de Compagnie nog schuldig syn, van haar Edele over te neemen en in cassa te voldoen, om door voornoemde depatty en tommogong hier voor ten zynen behoeve eene obligatie te worden gepasseerd tegens den onlangs bepaalden interest van $^3/_4$ rd[s] s' maands, ten einde door desselfs vervanger in den tyd de voornoemde schuld van rd[s] 24000, als volkoomen sufficant, weder van hem of desselfs erfgenaamen te worden overgenoomen.

29 Julij. *Kennisgave, dat de Regering voornemens was geld op assignatie naar Nederland te verzenden.*

In overweeging genomen synde, dat, hoe groot de schaarsheid aan geld onder de ingezeetenen deeser colonie ook zy en men dus, om de circulatie van contanten niet merkelyk te

stremmen, voor eerst tot geene nadere acceptatie van geld op assignatie soude dienen te besluiten, byzonder ook om de heeren Meesters daar meede, so min mogelyk, te beswaren, de staat van Compagnies cassa nogtans volstrektelyk vorderd om thans weder tot dit middel recours te neemen; zo is goedgevonden en verstaan, boven de reeds ingekomene 12 tonnen, op deselfde voorwaarden, als by besluit van den 4en Maart jongstleeden is bepaald, nog 4 tonnen gouds op assignatie naar Nederland in Compagnies cassa te accepteeren.

29 Julij / 2 Augustus. *Wijziging van het bepaalde op 15/18 April* 1785 *nopens verzending van thee naar Nederland.*

In overweeging genoomen zynde, of, daar men zig zo merkelyk belemmerd vind met zo veele ingehuurde scheepen, welker legdagen de Compagnie zo veel komen te kosten weegens gebrek aan een toereikende quantiteit verzendbare retouren, derhalven niet een preuve soude dienen te worden genomen, of een vermindering der vragt penningen particulieren niet soude konnen animeeren een naamwaardige quantiteit thee met de scheepen te versenden; zo is goedgevonden en verstaan het besluit van den 15en April jongstleeden omtrend het accepteeren van thee op vragt naar Nederland van particulieren met de ingehuurde scheepen voor deese keer in zo verre te altereeren, dat van de thee, die by verkoop in Nederland niet meer dan 20 stuivers het ℔ zal rendeeren, in steede van 8 maar 6 stuivers het ℔ en van die, welke boven de 20 stuivers zal gelden, in steede van 40 maar 30 percto zal moeten worden voldaan; mitsgaders de gemeente hier van by biljet te adverteeren.

9 Augustus. *Weigering door de Regering van het verzilveren van »brieven van credit".*

Ngabehi Darpo Tjito, hoofd van de peper- en tin-vaartuigen van den Sultan van Palembang, verzocht bij zijn vertrek van Batavia naar Palembang eene waarde van ± 6,000 rijksdaalders

aan papieren geld te mogen inwisselen tegen Spaansche dollars, welk verzoek de Regering finaal afwees, zonder daarvoor eenige reden op te geven.

16 Augustus. *Gangbaar verklaring van de »nieuwe »Spaanse reaalen of kop-stukken".*

In overweeging genoomen zynde, dat, vermits de pilaar piasters en inselvervoegen ook de nieuwe kopstukken allengskens onder de ingezeetenen, zo van deese hoofdplaatze, als van de comptoiren om de groote Oost, Java, Cheribon, Bantam, Pontiana, Banjermassing en Palembang tegen 64 stuivers gangbaar syn geworden, en dat dus door de Compagnie, so wel hier, als daar, eeven gelyk sulx te Malacca plaats heeft, by de eerste uitgave 4 stuivers op ieder Spaansche mat kan worden geprofiteert, wanneer dezelve verklaard worden daar voor gangbaar en vervolgens ook weder by de Compagnie acceptabel te zullen weesen; zo is goedgevonden en verstaan de nieuwe Spaansche matten off kopstukken (wyl men, volgens het aanschryven van de heeren commissarissen tot den directen Chinaase vaart en handel van den 10[en] September 1784, geen pilaar piasters meer te wagten heeft) voortaan, zo wel hier, als op de comptoiren om de groote Oost, Java, Cheribon, Bantam, Pontiana, Banjermassing en Palembang gangbaar te verklaaren tegens 64 stuivers 't stuk en dezelve ook tegen die waarde in Comp[s] cassa te accepteeren; mitsgaders hier van by biljet in de Nederduitsche en gewoone lands taalen, zo hier, als daar advertentie te doen.

26 Augustus. *Aanleeren van de Japansche taal door Nederlanders.*

Hoewel in dit werk minder op zijne plaats, heeft men toch het onderstaand extract uit de resolutiën van de Indische regering daarin opgenomen, zoowel om zulks aan de vergetelheid te ontrukken, als om het karakteristieke van het daarin medegedeelde.

»De heeren Meesters in vroeger dagen wel eens hoogstderzelver verwondering betuigt hebbende, dat men onder de bediendens, dewelke jaarlyks den Japanschen handel gebruikt worden, niet eindelyk eens iemand heeft aangetroffen, die zig, in aanmerking van het nut, het geen hy door het leeren van de Japansche taal aan de maatschappy soude kunnen doen, die moeite heeft willen getroosten; en hun WelEdele hoog agtbare als nu begeerende onderrigt te worden, hoe het met het gebruik van de Nederlandsche taal in Japan weezendlyk zy geleegen, en dus van de bediendens, hoe eer hoe beeter, verwagtende eene nadere uitbreiding van de by hunne brieff van den 22^en November 1781 gedaane algemeene opgave, waar by zy, onder de oorzaaken, waarom den Japander op de komst der Nederlanders zo zeer gezet is, meede gewag maaken van de kundigheid, die dezelve door het leesen van Duitsche boeken heeft verkreegen, en van de onderrigtingen, die hy omtrend de gebeurtenissen van Europa verder begeert; zo is goedgevonden en verstaan zig kortheids halven in eerbied te refereeren aan de marginale aanmerkingen van het afgegaan opperhoofd, Titzingh, omtrent dit poinct, als in substantie inhoudende, dat het aan de kant van de bediendens niet aan gelegenheid, maar veel eer aan lust ontbreekt tot 't aanleeren der Japansche taal en dat onder de Japanders aanzienlyke lieden gevonden worden, die zig, niet alleen met allen yver op de Nederduitsche taal toeleggen, maar ook seer begeerig syn om in verscheiden weetenschappen meer en meer onderrigt te worden, mitsgaders dat het ten meeste nutte van de maatschappy te wenschen was, dat steeds tot opperhoofden van den handel op dit ryk konden gezonden worden lieden, die, nevens kundigheid in den handel, ook eenige kennis van konsten en weetenschappen bezaten, wyl de Japander alleen de sodanige hoog agt en daar in der tyd heilzame gevolgen voor de Compagnie souden kunnen resulteeren; onder aanmerking egter nopens deese laatste bedenking, dat, hoe gaarne men 't heilzaame derzelve ook avoueerd, het egter eerder te wenschen, dan te verwagten is, dat aan dit voorgestelde zal kunnen voldaan worden, wyl in het generaal bevonden

word, dat in deese gewesten doorgaans wel aan Mercurius, dog geenzints aan Pallas werd geofferd".

13 September. *Verstrekking van rijst aan suikermolenaren.*

Mits de presente schaarsheid van ryst onder particulieren en de daar uit voor de bezitters of huurders der suikermolens resulteerende ongeleegenheid om dat voedsel in een genoegsame hoeveeldheid magtig te worden, is goedgevonden en verstaan, tot ondersteuning van dezelve en om de zuiker culture, zo veel doenlyk, een onvertraagde voortgang te doen hebben, voor ieder moolen uit Comp^s^ voorraad te laten verstrekken 2 lasten ryst, teegens rd^s^ 40 het last, in verwagting, dat de particuliere aanbreng van Java de plaats hebbende schaarsheid eerstdaags zal doen cesseeren.

16 September. *Ampliatie van het bepaalde op 28 Maart 1783 nopens inlanders en Chinezen aan boord van Compagnie's schepen.*

De heeren Meesters te kennen geevende hoogst derzelver vertrouwen, dat de regeering een gestadige sorge zoude dragen, ten einde de circulair gestelde, allezints heilzaame order van den 28^en^ Maart 1783 tot een strikt ondersoek weegens de behandeling der inlanders of Chineesen op 's Comp^s^ scheepen en vaartuigen stiptelyk nagekomen en zonder de allerminste oogluiking gehandhaaft worde, zo op de onderhoorige comptoiren, als ter deezer hoofdplaatse; zo is, dewyl men niet voldoende werd onderrigt, of die order prompt en na vereisch werd g'executeerd, goedgevonden en verstaan de gemelde circulaire order nader te amplieeren met deese byvoeging, dat, zo wel de ministers en bediendens der buiten comptoiren, als den commandeur en opper-equipagiemeester alhier, by een schriftelyk berigt, 't welk van de comptoiren herwaards zal moeten worden gezonden, zullen moeten doen blyken, dat deeze order

teegen het mishandelen der inlandsche en Chineesche zee-vaarenden binnen scheeps boord nauwkeurig is geobserveerd, zonder eenige oogluiking, om die geene, welke zig daar aan mogte hebben schuldig gemaakt, desweegens na strengheid van regt te straffen.

19 September. *Verandering van den titel: »schipper" in dien van kapitein ter zee, enz.*

Van de door de heeren Meesters bepaalde rangschikking omtrend de capitains ter zee, capitain lieutenants en lieutenants en sous-lieutenants, namelyk, dat die plaats zal hebben volgens de tyd hunner aanstelling tot hunne voorige qualiteiten van schippers, opper- en onderstuurlieden, item derdewaaks respective, is goedgevonden en verstaan den commandeur en opper-equipagiemeester kennis te geeven om daar van een ieder, die zulks aangaat, te kunnen informeeren; terwyl hun WelEdele hoog agtbare uit de jongste rescriptie van den 29en July, ter beantwoording op hoogstderzelver missive van den 15en May 1784, zal consteeren, dat aan opgemelde zee officieren, volgens het aangeteekende ter resolutie van den 16en Juny laatstleeden, de voorschreeve tituls van capitain, capitain lieutenants, lieutenants en sous-lieutenants zyn toegevoegd; en voorts daar van al meede de respective ministers en bediendens der buiten comptoiren circulair de nodige informatie te doen erlangen.

19 September. *Verlenging van het octrooi der amphioen societeit tot ultimo December* 1787.

Heeren XVIInen verleenden hiertoe de noodige magtiging bij missive van 27 November 1784.

Zie bij 4 December 1783 en 19 October 1787.

20 September. *Last op de buiten-kantoren aan militairen, »voor welke Compe wooningen zyn", geen huishuur te verleenen.*

Deze last is uitgevaardigd naar aanleiding van een uitvoerig

rapport van den Raad extra-ordinair, H. van Stockum, waaruit blijkt, dat de bezoldiging, voeding, enz. van den militair te dien tijde op de verschillende buiten-kantoren zeer uiteenliepen, welk verschil gehandhaafd bleef.

20 September. *Verstrekking uit Compagnie's pakhuizen tegen inkoops-prijs aan soldaten van de goederen, welke zij voor hunne montering noodig hadden.*

Als voren.

23 September. *Opdragt van het confronteren der Bataviasche administratie-boeken op den visitateur-generaal der Indische negotie-boeken.*

Is goedgevonden en verstaan het confronteeren van de Bataviasche administratie boeken, dat zeedert het jaar 1751 door twee aparte confrontisten is geschied, mits de plaats hebbende vacature van beide deeze posten, voortaan weeder aan den visitateur generaal der Indische negotie boeken te demandeeren, onder toevoeging alsnu ook andermaal van 't middel van bestaan, dat door de voormelde confrontisten is genooten; en aan denzelven voor dat werk apart twee clercquen toe te staan, om daar door de last van een koopman en onderkoopman uit te winnen.

Zie ook 29 October 1751 en 6 Januarij 1789.

26 September. *Vernieuwing van het op $\frac{23}{30}$ Januarij en $\frac{19}{23}$ Maart 1784 uitgevaardigde verbod tegen den uitvoer van rijst en padij.*

Weegens de van Java ontvangene tyding aangaande den onvoordeeligen staat van het rystgewasch, is goedgevonden en verstaan, met renovatie van het hier omtrend genomen besluit van den 19en Maart 1784, als nu nader te interdiceeren alle uitvoer van ryst en pady, op de by gemeld besluit gestatueerde straffe.

Zie ook $\frac{8}{9}$ September 1788.

29 September / 4 October. *Uitschrijving van een dank- en bede-dag.*

13 October. *Donatio inter vivos door een onder curateele gesteld persoon.*

Het collegie van Weesmeesteren gediend hebbende van berigt op het aan deese regeering gedaan verzoek door den burger alhier, Carel August Reemer, als in huwelyk hebbende Maria Magdalena Rennebaum, ten einde desselfs vader, Hendrik Rennebaum, oud-vaandrig der burgery alhier, ten behoeve van gemelde suppliant en zyne huisvrouw, by weege van eene donatie inter vivos, zoude mogen disponeeren over eene somma van rd[s] 5000; zo is, nadien volgens dat berigt van Weesmeesteren den boedel van gemelde Rennebaum, zo als dezelve zig onder hunne administratie bevind, rd[s] 35000 beloopt en de interessen van het restant capitaal, na detractie van die 5000 rd[s], nog meerder zullen bedragen, dan 'er tot zyn onderhoud nodig is, en denzelven van zyne innocentie ook in zo verre hersteld is, dat 'er genoegsaame reedenen zyn om vast te stellen, dat hy met volkomen kennis van zaken tot de gedaane belofte aangaande de voorschreeven donatie is overgegaan, mitsdien als nu goedgevonden en verstaan gemelden Rennebaum, voor zo veel het noodig zy, authorisatie te verleenen om, ten faveure van gemelde zyne kinderen, inter vivos over het voormeld montant van rd[s] 5000 te disponeeren; en aan het voormelde collegie van Weesmeesteren qualificatie te geeven tot de extradatie der gemelde somma uit de onder hun administratie berustende gelden van gedagten Rennebaum.

1 November. *Voorschrift nopens Compagnie's slaven op het eiland Onrust.*

Is goedgevonden en verstaan te gelasten, dat alle de slaven ten eilande Onrust, zo die hun vrydom begeeren te verzoeken, als in derzelver plaats gegeeven zullen worden, aan den fabricq zullen moeten worden vertoond; als meede, dat, zo meenig-

malen 'er slaven van het gemelde eiland by deese regeering in vrydom worden gesteld, extracten van de hier omtrend te neemene besluiten aan hem moeten worden afgegeeven.

16 November. *Voorschriften nopens het ontmoeten in rijtuigen van leden der hooge Regering.*

Nadien 'er van tyd tot tyd deese en geene gevallen zyn g'exteert, waar uit gebleeken is, dat 'er onder de ingezeetenen deeser plaatse lieden gevonden worden, welke zig onttrekken aan de verpligte observantie van het gestatueerde by placcaat deeser regeering van den 30en December 1754 en het advertissement van den 13/31en December 1778, namelyk, dat een ieder, wie hy ook zy, by het rencontreeren van den heer Gouverneur Generaal, den heer Directeur Generaal, dan wel de heeren Raaden ordinair of extra-ordinair van Indie, derzelver vrouwen en weduwen op 's Heeren weegen, het zy zulks geschied in rythuigen of te paard, gehouden en verpligt zal zyn voor dezelve uit te halen en op te houden, en het dus noodsakelyk is de voorschreeven orders te renoveeren; zo is goedgevonden en verstaan by renovatie derzelve door publicatie en affixie van biljetten, zo in de Nederduitsche, als de gebruykelyke lands taalen, nader te interdiceeren het voor by ryden van den heer Gouverneur Generaal, den heer Directeur Generaal, de heeren Raaden van Indie, derselver vrouwen en weduwen, wanneer die op 's Heeren weegen worden ontmoet; en te gelasten, dat een ieder, die dezelve, het zy in een rytuig of te paard, rencontreerd en dus ook de coetsiers der ledige wagens, gehouden en verpligt zullen weezen uit te halen en op te houden, uitgesonderd de hoofd officieren en capitains van 's lands oorlog scheepen, het hoofd van de militie, sessie in Rade van Indie hebbende, en den praesident van den Raad van justitie dezes casteels, geen Raad van Indie zynde, als meede de nu en dan hier aankomende vlag officieren' van vreemde natien of die een esquader commandeeren, en voorts vreemdelingen van den

eersten rang, aan wier discretie zulks gedefereerd word gelaten; dog dat van deese het hoofd van de militie en de praesident van den Raad van justitie egter ten opzigte van den heer Gouverneur Generaal daar toe gehouden zullen zyn; alles op een boete van een hondert en vyftig ryxd[s], te verbeuren by den geene, die zig aan de overtreding deser interdictie en order in 't vervolg zal komen schuldig te maken; te verdeelen: de helft voor den officier der justitie, die de calange zal doen, en de wederhelft voor de diacony armen deezer steede; tot welke betaling, ten opzigte der leedige wagens en ry-paarden, de lyfheeren en lyfvrouwen der coetsiers of beryders voor deselve aanspreekelyk zullen zyn en by middelen van regten geconstringeert kunnen worden.

Zie ook 25 April 1788.

$\frac{18}{22}$ November. *Waarschuwing voor vervalschte »papieren »van credit".*

Nadien men weder ontwaard, dat sommige baatsugtige en vuyl gewin zoekende persoonen, in weerwil van de by publicatien van den 29[en] July 1783, item 29[en] Juny en 25[en] September 1784 bedrygde strafoeffening aan de autheurs van het vervalschen der credit brieven, mitsgaders de daar op gevolgde apprehensie en exemplaire punitie van eenige derselve na rigeur der wetten, daar in egter steeds volharden, gelyk dit onlangs ontdekt is aan twee credit brieven, als: een van rd[s] 20, waar van niet alleen de merk-letter D in eene F en het getal 20 in 50, maar ook het woord twintig, beide van het Nederduitsch en het Maleisch, in dat van vyftig veranderd en vervalscht is, en de andere van rd[s] 5, waarvan de 5 met een 0 vermeerderd en dus meede in vyftig is veranderd, invoegen bereeds eenige ingezeetenen deeser hoofdplaatse daar meede bedroogen zyn geworden en deese valsche credit brieven ter goeder trouwe hebben ontvangen voor zodanige waarde, als daar by staat uitgedrukt; zo is goedgevonden en verstaan alle en een iegelyk van dit nader ontdekt bedrog door publi-

catie en affixie van biljetten, zo in de Nederduitsche, als gebruikelyke lands taalen, te adverteeren en te waarschouwen, op dat een ieder daar teegen attent en waakzaam mooge weezen, ter verhoeding van schaade, en dus by ontvangst van credit brieven naauwkeurig te letten, dat in dies letter- of cyffer-druk geen verandering is gemaakt, gelyk zulks uit de oneguale byvoeging van eenige letters en getallen en het verschil in den druk inkt by een exacte beschouwing te ontdekken is; en voorts, opdat de dader of daders van die gepleegde falsiteit hunne welverdiende straffe mogen erlangen, te belooven een premie van 100 zilvere, gecartelde ducatons aan den geenen, dewelke de persoon of persoonen, die zig aan de voorschreeven vervalsching hebben schuldig gemaakt, dan wel in 't vervolg van tyd schuldig zouden mogen maken, zal weeten te ontdekken en aan te wyzen, zodanig, dat dezelve in handen der justitie geraken en van het fait kunnen worden overtuigd.

Tot voorkoming van alle fraudes is ter deeser geleegendheid meede nog goedgevonden en verstaan op de rugge der nieuw aangemaakt wordende brieven van credit nog een stempel te doen zetten aan de agterzyde van het getal, waar door het bedragen derzelve word aangeweezen, en voorts het beschryven of bekladden derzelven van agteren op poene van confiscatie te verbieden.

Zie ook 8 December 1785 en $\frac{2}{5}$ Julij 1799.

22 November. *Bepaling, dat geene tafel-gelden meer verstrekt zouden worden aan Compagnie's dienaren, op expeditie gaande.*

De reden van dezen maatregel wordt niet opgegeven.

22 November. *Berekening der waarde van ten geschenke ontvangen peper en tin.*

Tot wegneeming der onevenredigheid, welke in de gewoone bereekening der van de Koningen van Bantam, Palembang en

Banjermassing ontvangen wordende geschenken van peper en thin tot nog toe plaats vind door dezelve beneeden de ordinaire inkoops prys te taxeeren, is goedgevonden en verstaan die geschenken voortaan te laten bereekenen naar den prys, die de Compagnie daar voor inkoops betaald, en in diervoegen te recompenseeren.

2 December. *Last tot het vermelden in de soldij-boeken van de »gegagieerden".*

Noodzakelyk geoordeeld zynde, dat ten aanzien van de bekendstelling der gegagieerden by de soldy boeken meerder regulariteit werd in agt genomen, dan tot hier toe geschied; zo is goedgevonden en verstaan de ministers en bedienden der respective buiten comptoiren circulair te gelasten voortaan de gegagieerdens agter de quohieren der soldy boeken met de gewoone extensie leevendig te houden tot hun overlyden, met bekendstelling van derselver genot, en alsdan daar by te noteeren, waar en wanneer dezelve overleeden zyn, als meede of dit geschied is met of zonder nalatenschap.

6 December. *Maatregel ter voorkoming van verwarring in het afbetalen van Javaansche zeevarenden.*

Is goedgevonden en verstaan de scheeps soldy boekhouders te gelasten om by de monster-rollen van ieder schip of vaartuig by vertrek van het zelve bekend te stellen, hoe veel koppen Javasche zeevaarenden op zulk een bodem zyn geplaatst, en de scheeps overheeden om eens voor al, niet alleen de by vertrek van elke plaats aan hun afgegeven wordende monster-rollen, maar ook speciaal die, welke voortaan aan de jurabatoes of mandoors der zig aan boord van hunne kielen bevindende Javaansche zeevaarenden op Java ter hand gesteld zullen worden, exact effen te stellen en daar by te noteeren, zo wel de gedaane verstrekking van gage aan dezelven, als hun overlyden en absent raaken; en wyders zorg te dragen, dat de gemelde monster-rollen, die aan de jurabatoes zullen worden afgegeven, by versterf of vermissing

aan hunne vervangers terstond overhandigd worden; mitsgaders dat berigt de Javasche ministers te laten toekomen.

6 December. *Ampliatie van het bepaalde op 28 April 1778 nopens het »visiteeren" der onkost-rekeningen van het verstrekte aan schepen.*

Met renovatie van het gestatueerde by besluit dezer regering van den 28en April 1778 is goedgevonden en verstaan op nieuws te gelasten de onkostreekeningen van 't geene op de buiten comptoiren aan de scheepen en vaartuigen werd verstrekt, alhier te laten visiteeren door den commandeur en opper-equipagie-meester, den boekhouder en visitateur generaal en den equipage boekhouder, om van hunne bevinding binnen 14 dagen na de aankomst van ieder schip of vaartuig deeze regeering te dienen van berigt; en wyders de ministers en bediendens op de respective buiten comptoiren circulair te informeeren, dat, by ontwaring van excessen, het te veel opgebragte dubbeld vergoed zal moeten worden.

8 December. *Middel tegen vervalsching van »brieven van »credit",*

Is goedgevonden en verstaan in dorso van de nieuw uit te geevene brieven van credit 2 stempels te doen zetten, bestaande in het merk van de Compagnie met het getal volgens de waarde der credit brieven, om door het plaatsen van deselve aan de agterkant, alwaar de som van de waarde derzelven in cyffers en letters gedrukt staat, het vervalschen der letters en getallen te beletten.

13 December. *Verpachting van »de gemeene middelen »van het koningryk Jaccatra".*

Dewyl de tydsomstandigheeden tot nog toe niet zyn geraakt in dien staat van zeekerheid, waar in dezelve voor den jongst geëindigden oorlog zyn geweest; zo is goedgevonden en verstaan

Compagnies domainen weder alleen voor het aanstaande jaar 1786, in steede van voor 3 jaaren, te verpagten en sulks te laten gevolg neemen op Woensdag den 28en dezer, op dezelfde conditien, als waar op dit voor het loopende jaar is geschied, met ampliatie van het geen sedert de laatste verpagting hier omtrend ter sessie van den 30en May laatstleeden is besloten ten aanzien van de verpligting der pagters van de groente kramen en winkels, de vismarkt, de rystmarkt, de Chineesche toptafels, het hoofdgeld der Chineesen, den handel aan de scheepen, het slagten van 't vee, de hanevegteryen en de herbergen om de helft hunner pagtpenningen in contante specien te voldoen; mitsgaders de gemeente van dit alles by biljet te adverteeren.

16 December. *Prijs-bepaling van nagulen.*

Is beslooten, in hoope, dat de heeren Meesters eerlange sodanig toereikende voorsiening zullen doen, dat men zig niet meer verpligt zal vinden tot zulke en andere praejudiciable middelen recours te neemen, voortaan geen verkoop van nagulen te doen tegen minder dan de bepaalde prys van 100 Indische stuivers 't ℔.

30 December. *Last op de opzieners van de koffij-cultuur in de Bataviasche en Preanger bovenlanden nauwkeurig toe te zien, dat de koffij-boonen »één voor één afgeplukt »en niet afgestroopt worden.*

1786.

3 Januarij. *Voorschrift nopens eischen voor buiten-kantoren.*

Is goedgevonden en verstaan de ministers en bedienden der respective buiten comptoiren circulair aan te schryven om in 't inrigten der eisschen voor het vervolg met meerder overleg en menagement te werk te gaan, als tot hier toe geschied, wyl daar in op meest alle de buiten comptoiren eene te ruwe

behandeling plaats vind, principaal omtrend articulen, die voor de huishouding en consumtie der dienaren moeten dienen; met last derhalven om daar in te werk te gaan naar de uiterste benodigdheid en naar mate van de restanten, die men by het afgaan der eisschen nog aan handen heeft, mitsgaders dezelve, voor dat ze worden afgezonden, behoorlyk te resumeeren en van schryffouten te zuiveren.

13 Januarij. *Onderzoek van valsche »brieven van credit".*

Op het voorstel van den heer Directeur Generaal is goedgevonden en verstaan den groot cassier, Gysbert Jacob Welgevare, te qualificeren om, ingevalle hy by de hem gedemandeerde inwisseling van de oude brieven van credit er eenige mogt ontdekken, waaraan hy twyffeld, of dezelve egt, dan wel valsch zyn, als dan op dezelven, onder zyne handtekening, bekend te stellen, dat de eigenaars daar van naar de officieren van justitie worden gerenvoyeerd om 't zelve te onderzoeken.

17 Januarij. *Ampliatie van het bepaalde op* 16 *November* 1785 *nopens het ontmoeten in rijtuigen van leden der Hooge Regering.*

Dezelfde persoon, die aanleiding had gegeven tot de uitvaardiging van de bewuste voorschriften, — een oud-lid van den Raad van justitie, — had zich op nieuw oneerbiedig jegens leden der Hooge Regering gedragen, »waarschynelyk appre»henderende de moeyelykheid en het difficile om hem, mits »zyne ontkentenisse, in regten te convinceren van eene zodanige »contraventie van dat interdict, dat daar op eene geregtelyke »condemnatie kan worden verkregen tot betaling der daar op »gestelde boete van rd^s 150".

De Regering overwoog nu:

dat, dewyl de difficulteit, die er plaats heeft om van de overtreding dier order telkens zodanige bewyzen in te winnen en magtig te worden, welke in regten als een volle preuve admissibel zyn, geenzints behoord te strekken tot een middel, waar door

aan de moedwillige overtreders gelegenheid tot straffeloosheid werd gegeven, om dat, dit plaats hebbende, zulks tevens eene volkomen elusie van dat interdict zoude includeren, derhalven het bewys van convictie zodanig en indiervoegen behoord te worden bepaald, dat de executie dier order niet meer dependeerd van deze toevallige omstandigheid, of namelyk de overtreding is geschied ten aanzien van byzondere perzonen en dus met derzelver getuigenis kan worden bewezen, ja, dan neen;

dat het inzelvervoegen even zo min met den aard en het oogmerk der voorschreve ordonnantie zoude quadreren, indien over en ter zake van zodanige transgressie procedures moesten worden g'entameert, welke aan den geene, die zig aan zodanige moedwillige contraventie had schuldig gemaakt, gelegenheid zouden geven eene inprovocabele condemnatie jaren lang te ontgaan, ongereguardeerd, dat zodanige procedures op zig zelve geenzins zouden beantwoorden aan het oogmerk, dat met 't voorschreven interdict werd gebuteerd;

dat van de middelen, waar door deze inconvenienten kunnen werden weggenomen, dit als het meeste geschikt en van de minste bedenking voorkomt, namelyk, dat het nodige bewys van overtuiging bepaald word te zullen resideren in een schriftelyk declaratoir van de gene der heeren leden dezer regering, derzelver vrouwen of weduwen, nopens wien de voormelde order is getransgredieert, en dat daar op by arrest en dus buiten verdere provocatie door den regter zal worden regt gedaan, zonder dat met reden vermeld kan worden daar uit voor iemand eenige gegronde redenen van regtmatig bezwaar te zullen resulteren.

Naar aanleiding hiervan besloot de Regering: »tot interpretatie der nu laatst den 16[en] November 1785 gerenoveerde order en interdictie tegen het voorby ryden van de heeren leden van de hoge regering, derzelver vrouwen of weduwen te declareren, dat, wanneer iemand mogt worden aangeklaagd deze order overtreden te hebben, een eigenhandig ondertekend getuigenis van den heer van de regering of vrouw of weduwe, ten wiens opzigte tegens voornoemde order gepecceerd mogt zyn, als een voldoend bewys van de begane transgressie zal moeten worden

geconsidereerd, zonder dat tot de verificatie van dezelve eenige nadere probatien zullen worden gerequireerd; met last, zo aan den Raad van justitie dezes casteels, als 't collegie van Scheepenen dezer stede om, wanneer iemand uit kragte van het voornoemd interdict door een officier van justitie voor hun zal worden geaccuseerd, in cas van ontkentenis der overtreding en weigering om de daar op gestatueerde boete te voldoen, als dan zodanige schriftelyke declaratoiren voor voldoende probatien aan te merken en daar op regt te doen; en voorts, dat in zodanige gevallen beide de voornoemde collegien van justitie by arrest zullen wyzen, zonder dat de hier over te ontstane procedures en gewysdens eenige provocatie subject zullen zyn.

17 Januarij. *Verplaatsing van het stads-heeren-logement te Batavia.*

Bereeds zederd eenige jaren in opmerking genomen zynde, dat de standplaats van het tegenwoordig stads heeren logement van tyd tot tyd in ongezondheid toeneemd en dat het dus geenzins beantwoord aan het oogmerk, waar toe dat gebouw is gedestineerd, namelyk tot nut en gerief der aankomende vreemdelingen, zo wel van onse eigene, als andere natien; gelyk ook daarom niet wel hebben kunnen worden gedeclineerd de verzoeken, door verscheide vreemdelingen gedurende vele jaren successive gedaan, om buiten het gemelde heeren logement te wonen en waar uit gestadig dit nadeel is geresulteerd, dat zulks voor de gemelde vreemdelingen een dubbel bezwaar heeft uitgeleverd, zo wegens het doen van ongemene kosten tot het aanleggen eener aparte huishouding, als het contenteren, des niet te min, van den castelein, terwyl dezen, des onaangezien, daar by ook een merkelyk verlies heeft geleden wegens het gemis der verteringen, die anders by hem zouden zyn gedaan; gelyk dit dan ook nog ten gevolge heeft gehad, dat, mits het hoog beloop der lasten en het minder bedragen der voordeelen, alles in dit logement niet wel bestendig in die ordre gereguleerd en ingerigt heeft kunnen worden, als wel anders behoorde te geschieden om

aan de genen, welke hun verblyf daar in nemen, die commoditeit en gerieflykheden aan te brengen, welke aldaar behooren te worden gevonden; mitsgaders over en ter zake van deze en andere inconvenienten, byzonder ook uit hoofde van de gedurige ziektens en sterftens onder de slaven, bereeds voor langen als zeer dienstig en noodzakelyk beschouwd wezende om 't gemelde heeren logement over te brengen en te verplaatsen na een ander gedeelte van de stad, alwaar de lugt niet zo zeer g'infecteerd en de standplaats dus gezonder is, indien daar toe een bekwame gelegenheid mogte voorkomen; dog, deze continueel ontbroken en zig nu eerst onlangs opgedaan hebbende door het overlyden van vrouwe Sophia Francina Westpalm, douarière van wylen den heer Gouverneur Generaal, de Klerk (L. M.), alzo 't huis, door wylen gemelde vrouwe, Westpalm, bewoond, als staande en gelegen aan de Westzyde van de grote revier en dus in het beste gedeelte van de stad, daar toe byzonder wel geschikt zoude zyn, indien de heeren testamentaire executeurs en redderaars dier nalatenschap konden worden gedisponeerd om het zelve by eene gemoedelyke taxatie af te staan en over te laten aan den castelein van het stads heeren logement, om aldus door deze afstand voor te komen, dat het zelve by publicque opveiling door iemand anders gekogt en dit plan dus veriedeld worde, te meer, nadien, in geval dat deze afstand konde gevolg hebben, door vrouwe douarière van wylen den heere Gouverneur Generaal, Petrus Albertus van der Parra, volgens de daar toe te kennen gegeven inclinatie, tot dat zelve einde voor den inkoops prys en de daar op betaalde 's Heeren geregtigheid mede zal worden afgestaan een daar naast aan gelegen huis, dat te gelyker tyd en in denzelfden smaak is gebouwd, om dus deze twee huizen, die weleer gediend hebben tot een academie de marine, als nu te doen approprieeren tot een nieuw stads heeren logement; zo is, op de door den heer Gouverneur Generaal gedane voordragt en het eenparig begrip van de byzondere nuttigheid, die voor het algemeen belang, inzonderheid voor den particulieren handel, in dat plan is residerende, mitsgaders op de door welmelde heeren testamentaire executeuren van wylen

gemelde vrouwe Westpalm, zynde den heer Directeur Generaal, Adriaan Moens, den heer Raad ordinair, David Joan Smith, en den heer Raad extra-ordinair, Adriaan Boesses, ingevolge de aan hun Edelens hier toe speciaal gedane afvragen, ten welzyn van het algemeen betoonde bereidwilligheid tot dien afstand by taxatie, namelyk indien daar toe aan hun, als executeuren, door deze regering de nodige qualificatie wierd verleend, mitsdien goedgevonden en verstaan aan welmelde heeren Directeur Generaal, Moens, Raad ordinair, Smith, en Raad extra-ordinair, Boesses, voor zo veel het nodig zy, qualificatie te verleenen om, als testamentaire executeuren en redderaars der nalatenschap van wylen welmelde vrouwe, douarière de Klerk, het voorschreve, aan dien boedel toebehorend huis en erve, zo als het zelve aan de Westzyde van de grote revier dezer stad staat en gelegen is en door welmelde haar Edele tot op haar overlyden is bewoond, volgens eene gemoedelyke taxatie af te staan en voorts dit huis en het daar naast staande, dat door welmelde vrouwe, douarière van der Parra, zal worden overgelaten en gecedeert met derzelver bygebouwen en erven, door den castelein van het heeren logement, Christiaan Fredrik van Holst, ingevolge het door hem daar toe gedaan verzoek, te laten emploieeren tot een nieuw stads logement alhier; mitsgaders aan het zelve te accorderen alle privilegien, waar van 't tegenswoordige heeren logement gaudeert, met permissie om dat oude logement af te breken en het provenue van dies afbraak te laten strekken, voor zo verre het toereikende zal zyn, tot betaling van voornoemde huizen en erven; en voorts dit nieuwe logement te doen belasten met het verband, dat van wegens 't collegie van Weesmeesteren dezer stede op het oude is leggende, en de verder ontbrekende penningen, zo tot die betaling, als de daar aan te doene reparatien, volgens aanneming te laten fourneren door den tegenwoordigen sabandhaar en licentmeester, Hendrik Nicolaas Laclé, op een twede verband, onder deze conditie, dat deszelfs successeurs in die bediening in het vervolg gehouden en verpligt zullen zyn deze laatstgemelde somma te moeten overneemen; en eindelyk, dezen verkoop en overdragt der gemelde huizen en erven, tot

soulagement in de uitvoering van dat plan, voor deze keer te libereren van de betaling van 's Heeren geregtigheid, die anderzints by overdragten van gekogte huizen en erven moet worden voldaan.

24 Januarij / 17 Februarij. *Maatregelen in het belang van de suiker-cultuur en de hout-bosschen in de nabijheid van Batavia.*

Is goedgevonden en verstaan:

1° alle de eigenaars en huurders der zuikermolens in de bovenlanden alhier in 't generaal te recommandeeren en speciaal de eigenaars en eigenaressen van de, zo wel stilstaande, als in verval zynde molens, om alle mogelyke zorg te dragen, dat de zuiker culture weder bevorderd en de molens aan de gang gebragt worden; dog intusschen de hier omtrend gestatueerde orders op 't verval der molens ongeëxecuteerd te laten, tot dat de tyden voordeliger zullen weezen;

2° het collegie van Heemraaden aan te beveelen om alle attentie aan te wenden, dat in 't kappen van 't hout in 't bosch van Louwong met oordeel en regulmatigheid worde gehandeld, ten einde de zuiker teeld langs de rivier Bacassie niet geheel kome te vervallen, en 't zelve te gelasten om de 6 of 3 maanden dit bosch door een commissie te doen examineren; met qualificatie om dadelyk tegen te gaan de disordres en overtredingen, die in 't kappen tot ruine der houtbosschen mogten worden gepleegd;

3 't meermelde collegie van Heemraden mede te demanderen om de eigenaars van de landeryen, Tjelingsie en Clappa Noenga, te animeren om 't aldaar vallende brandhout tegens een matige prys af te staan aan de bezitters van de 6 molens aan de rivier Bacassie, Doea Ratoes, Telok, Angsana en Karrang Tjongok, ten einde het zelve in de Westmousson met vlotten van bamboezen langs de rivier Tjelingsie van daar zal kunnen vervoerd worden;

4° voor eerst af te zien van het voorgestelde om de rivier

Tjidanie op zommige plaatzen van de al te zeer uitstekende klippen te zuiveren, wyl die onderneming aan vele inconvenienten en zwarigheden subject zoude weezen, gelyk mede van het aanleggen van nieuwe zuiker molens op de Grinding boven de post Tangerang, om de almede daar in resideerende inconvenienten, en dewyl de bossen, die daar g'employeerd zouden moeten worden, mede benodigd zyn om de aan dien kant zynde molens by continuatie gaande te houden;

5° daar en tegen 't meergemelde collegie te qualificeeren om by het cesseeren van den regentyd onderzoek te doen na de gelegenheid der landeryen langs de rivier Tjitarrum of grote rivier van Crauwang en of aldaar met vrugt eenige molens kunnen worden opgerigt, voornamentlyk ook op de districten, bekend onder de naam van Tjikao en Tjikanking, daar de bossen verre uitgestrekt zyn en de grond gezegd word voor de zuiker culture wel geschikt te weezen, om van dies bevinding vervolgens aan deze regeering te dienen van berigt;

6° te renoveeren en te amplieeren de vorige ordres en in 't byzonder die, welke gesteld zyn by 't besluit dezer regering van den 31en December 1750 tot conservatie der houtbosschen, ten einde het gebrek aan brandhout voor te komen; en dus op nieuws by placcaat te verbieden het branden van houtskolen op landen, die binnen zes uuren gaans by eenige zuiker molens aan de rivier zyn gelegen, mitsgaders de toegestane vryheid by 't besluit dezer règering van den 2en February 1778 tot het afbrengen van brandhout langs de Mokervaart voor by de post Anké en langs de rivier Tangerang voor by de post de Qual wel te laten stand houden, dog de eigenaars der aan die kant leggende landeryen, onder observantie der daar by gemaakte bepalingen, te recommandeeren om hier omtrend, tot voorkoming van alle misbruik, alle moderatie te gebruiken; mitsgaders de commandeerende officieren op de posten Anké en en de Qual, op poene van correctie, te interdiceren

om, buiten het schriftelyk en mondeling bewys wegens den afbreng ten verkoop, iets, hoe ook genaamd, van de afbrengers te vragen of te nemen; en wyders ten ernstigste te interdiceeren in de welgelegene houtbosschen gaga of tipar te maken door het afbranden van bosschen om op die assche pady of ryst te planten en te zaayen, op poene van 1000 rd^s, ten behoeve van de diacony armen voor twee derde en den aangeever voor een derde, te verbeuren door ieder der eigenaars of huurders der landen; en dat, by wanbetaling, de eigenaars voor de huurders zullen moeten instaan en de gemeene Chineezen en Javanen, die zig hier aan mogten schuldig maken, by wanbetaling dier boete voor den tyd van 3 jaren naar Ceilon zullen worden gerelegeerd om aldaar in de ketting aan de gemeene werken te arbeiden; mitsgaders door gecommitteerdens uit 't collegie van Heemraden voornoemd of door de buurtmeesters om de 6 maanden hier van speciaal inspectie te doen nemen en van hunne bevinding aan 't gemelde collegie te laten dienen van berigt; en voorts de commandanten op de respective buiten posten te bevelen nauwkeurig toe te zien, dat deeze ordre stiptelyk g'executeerd word en, by 't contrarie, om daar van direct kennisse te geven aan 't collegie van Heemraden;

7° 't meergemelde collegie van Heemraden te demanderen om de eigenaars der zuiker molens aan te moedigen en te recommanderen op hunne landen nieuwe bosschen van jarige takken aan te planten van die zoorten van boomen, welke daar toe het meeste bequaam zyn, en een ieder derzelver, des onaangezien, by 't voorschreve placcaat te gelasten op zyn land voor yder molen 500 p^s jonge bomen en 1000 stoelen bamboesen te pooten, op verbeurte, mede ten behoeven van den armen, van $^1/_2$ rd^r voor yder boom en 12 stuivers voor yder stoel bamboezen, die door hun minder dan het gemelde getal zal wezen aangeplant; met ordre om jaarlyks accuraat aan Heemraden voornoemd op te geven, op welke plaatzen deeze aanplanting is geschied, ten einde dezelve zal kunnen worden opgenomen;

8° nog aan dat collegie op te dragen het onderzoek, of de Mokervaart, door het uit den weg neemen van de daar in zynde grootste en meest hinderlyk wezende klippen, bevaarbaarder zoude kunnen worden gemaakt, dan dezelve thans is, en vervolgens hier omtrend aan deze regering te dienen van berigt.

Zie ook bij 20 April 1787 en $\frac{9 \text{ Julij}}{8 \text{ December}}$ 1801.

28 Januarij. *Kennisgave, dat de Regering voornemens was assignatiën op Nederland af te geven.*

Den heer Gouverneur Generaal, mits de ter sessie van den 24en dezer voor veertien dagen ingegane vacantie, door den eersten secretaris aan de heeren leden hebbende doen kennis geeven, dat het steeds hand over hand toegenomen gebrek, zo wel aan papier van credit, als aan contante specien, tegenwoordig tot die hoogte was gestegen, dat onder dato heeden in de grote geld cassa niets meer per restant was, dan aan credit papieren............. rds 8000 : —

dat de inkomsten van deze maand calculatief niet meer bedragen dan.................. » 28000 : —

teld........ rds 36000 : —

dat er nogtans tot afbetaling van diverse ordonnantien en 't doen der ordinaire verstrekking, volgens de deswegens door de opperkooplieden des casteels gedane distincte opgave, in deze maand absolut benodigd zyn.......... » 192637 : 24

en dat dus aan de grote geld kasse zal te kort komen........................... rds 156637 : 24

dat het derhalven allezints noodzakelyk is in deze verlegendheid, best mogelyk, te voorzien; en van de middelen, welke daar toe te emploieeren zyn, dat van de acceptatie van geld op assignatie na Nederland zyn Edelheid was voorgekomen voor het tegenwoordige boven alle andere verkiesbaar te weezen, zo om dat het maken en invoeren van meerder papieren van credit boven de reeds roullerende rds 800000 en tusschen de 3 à

400000 rds aan bankbrieven ongetwyffeld gelegendheid zal geven tot nadelige inconvenienten en gevolgen, zo niet om de colonie nog al verder van contanten te ontbloten, als om dat den inkoop van zilver Comps wegen ter vermunting tot ropyen, buiten en behalven dat er of contanten of credit papier tot dien inkoop word vereischt, ook hier aan onderhevig is, dat men ligtelyk kan misleid worden in 't gehalte, ongerekend nog den aanmerkelyken tyd, die er moet verlopen, eer er voor 20000 à 30000 rds aan zilver vermunt is en deese som, de hoogste, die daar van te wagten zoude zyn, al wierd het zilver, in stede van voor 60, tegen 65 stuivers de reaal ingekogt, nog wynig in de plaats hebbende verlegendheid zoude helpen;

dat daar en tegen 't accepteren van geld op assignatien op den presenten voet, namelyk het papier tegen een remboursement van 70 en de contanten van 72 stuivers de ducaton, niet nadeelig is voor de Compe, zo wel wegens de tegenwoordige onmogelykheid, ten minsten grote zwarigheid, welke er voor de heeren Meesters resideerd in de uitzending van zo veel contanten, als er benodigd zyn, als om dat de assignatien op zyn tyd betaald worden of na de verkoping, wanneer men geld aan handen heeft, of ook wel by de Compe op interest blyven; ongerekend nog, dat men aan de ingezetenen ook occagie moet geven om per Comps cassa eenige penningen na 't vaderland over te maken, dan wel te permitteeren, dat ze zulks door vreemden doen, waar by nog komt, dat de Compe in 't generaal by de vroege telling, direct emploi van 't geld en lang uitgestelde betaling aanmerkelyke voordelen geniet, en men dus altoos heeft gesteld, dat 't accepteren van een matigen som op assignatien, gelyk ze redelyk, voor de Compe toch niet nadeelig is;

dat 't voor 't overige vast staat en een gedecideerde waarheid is, dat men ondersteuning uit Nederland moet en zal hebben, en dat, indien die niet gegeven kan of zal worden, hier geen middelen aan handen zyn, die toereyken om zig te redden en staande te houden, en dus het voornaamste oogmerk

hier in bestaat om het door de minst nadeelige hulpmiddelen, best mogelyk, voor als nog gaande en dragende te doen blyven, tot dat men de nodige bystand erlangd;

en dat welmelde zyn Edelheid derhalven deed proponeeren 't accepteeren van vyf thonnen guldens op assignatie na Nederland, op den presenten voet; zo is, conform aan dat voorstel, goedgevonden en verstaan 500000 guldens op assignatien na Nederland te accepteeren, zo in contant, als aan papier van crediet, tegen een remboursement van de contanten met 72 en het papier met 70 stuivers de ducaton; en deeze assignatien, om de ingezetenen te meer te animeren tot de telling, op deeze conditie te verlenen, dat de betaling zal geschieden na de najaarsche verkoping.

14 Februarij. *Vernieuwing van het verbod, uitgevaardigd op $\frac{3}{10}$. October 1766, tegen het verkoopen aan vreemdelingen van vaartuigen.*

14 Februarij. *Voorschrift nopens geleide-briefjes.*

Om te effectueeren, dat de geleide briefjes, die tot het transporteren van Comp^s goederen uit de pakhuizen na scheepsboord met de losvaartuigen worden mede gegeven, altoos met de vereischte accuratesse ingerigt worden, is goedgevonden en verstaan de respective administrateurs der pakhuizen alhier te gelasten, dat voortaan de geleide briefjes der goederen, die uit hunne administratien worden afgescheept, door een van hen zullen moeten worden onderteekend.

14 Februarij. *Voorschrift nopens het verzenden van geweeren.*

Om in den aanstaande alle klagten over de gesteldheid der verzonden wordende geweeren voor te komen is goedgevonden en verstaan de geweeren, die van hier naar de respective buiten comptoiren worden afgescheept, voortaan door 2

deskundige militaire officiers voor derzelver afpakking te laten examineren en van dies bevinding te doen dienen van berigt.

17 Februarij. *Voorschrift nopens revisie in regtszaken.*

De Raad van justitie dezes casteels in 't brede remonstrerende, hoe nadeelig het voor de justitie en 't regt der proces voerende parthyen is, wanneer tot het entameren en prosequeren van ieder revisoir proces, onverschillig of het zelve slegts betrekking heeft tot 't een of ander appoinctement, dispositief of decisie van incidenten en exceptien, even zo wel den tyd van 2 jaaren zal mogen genomen worden, als ingevallen daar gerevideert word van diffinitive sententien;

zo is, daar over gedelibereerd en in agting genomen zynde, dat, alhoewel by de missive der heeren Meesters van den 27^{en} November 1784 aan den Raad nader het vermogen benomen is om de admissie en revisie in eenige andere gevallen te weigeren, dan die by de wet uitdrukkelyk voor irrivisibel zyn verklaard, 't nogthans, zo min de intentie van hun WelEdele hoog agtbare, als van de originele of primitive legislateur kan zyn om voor ieder revisie, zonder onderscheid, en dus ook voor die, welke ontstaan uit 't decideren van deze of geene geringe incidenten en verleende provisien, generaliter den tyd van twee jaaren te bepalen, om dat daar door de procedures ligtelyk tot in het oneindige geprotraheerd en als 't ware vereeuwigd zouden kunnen worden, het welk ten eenemaal met 't bedoelde oogmerk strydig is, namelyk om kort en goed regt te verschaffen;

dat hier van ook nader consteert, als gelet word, dat, zelfs ten opzigte van revisien nopens diffinitive sententien in sommige, daar toe geconstitueerde zaken, met effect employ kan worden gemaakt van 't middel van anticipatie, 't geen dus wel expresselyk is ingevoerd om te beletten, dat van dit vergunt termyn geen misbruik werd gemaakt, alleen om de zaak slepende en parthy buiten 't genot van 't verkregen vonnis te houden;

dat derhalven van dat middel ook telkens zoude kunnen worden gebruikt gemaakt, dog dat het zelve, buiten en behalven het tyds verloop en de kosten, die daar toe moeten worden besteed, op zig zelve mede niet toereikende zoude zyn om het bedoelde oogmerk te bereiken, om dat by eene zo precise en letterlyke opvatting van de voormelde order der heeren Meesters, als by den Raad schynt plaats te hebben, zelfs den gene, wiens revisie, uit kragte der verleende brieven van anticipatie, mogt wezen desert verklaard, van die zelve desert verklaring op nieuw admissie en revisie obtineren en dus, door eene accumulatie van revisien, zyne zaak zoude kunnen vereeuwigen en voor altoos buiten finale afdoening houden;

dat, ofschoon het ontwyffelbaar zeker is, dat, nog by de statuten dezer stad, nog by de voormelde order der heeren Meesters van den 27en November 1784, op dit sujet iets meerder word bevolen dan by de instructie voor den hogen Raad, door den absoluten souverain beraamd, en dat dus, volgens het 279ste en 280ste articul van de gemelde instructie, 't daar by gestelde termyn van twee jaaren tot 't entameren en prosequeren van revisien bepaaldelyk betrekking heeft tot *sententien, by arrest gegeeven,* namelyk diffinitive sententien, waar by de zaken uiteindelyk ten principalen worden gedecideerd en beslist, zonder dat daar toe mogen worden gebragt zodanige interlocutoire sententien, waar van, volgens *het* 286ste articul der gemelde instructie, mede mag worden gerevideerd, gelyk dit selfs in de natuur der zake legd opgesloten; gevolgelyk, dat de Raad zelve omtrend de laatstgemelde gevallen door het praefigeren van een korten dag regtens ten dezen 't nodige zoude kunnen effectueeren, egter, nu hun agtbare zig hier omtrend schynen bezwaard te vinden, daar omtrend zodanige voorziening van wegens deze regering zal dienen te geschieden, als waar door het misbruik werd tegengegaan, dat van de voorschreven order tegenwoordig schynd te worden gemaakt, door 't in revisie komen zelfs van de allerminste dispositiven en appoinctementen, en dat alleen met oogmerk om de zaken te protraheeren;

derhalven goedgevonden en verstaan te verklaren en te statueeren, dat de revisien, welke verzogt en toegestaan worden van appoinctementen en dispositien van hun agtbare, by welke eenige exceptien of incidenten gedecideert, dan wel provisien worden verleend, binnen 14 dagen g'entameerd en vervolgens by peremptoire termynen geprosequeerd en voldongen zullen moeten worden, zo wel ten opzigte van 't crimineele, als civile, zonder dat daar toe zal mogen worden genomen het termyn van 2 jaren, dat bepaald is tot het prosequeren der revisien van hun agtbares sententien diffinitief en interlocutoir, voor zo verre de laatstgemelde uiteindelyk niet reparabel zyn.

21 Februarij. *Vergunning tot uitvoer van suiker van Batavia.*

By de overweging der noodzakelykheid om te zorgen, dat men in tyds voorzien worde van de nodige quantiteit zuiker voor Japan, waar toe het restant in de pakhuizen tot 480000 ℔ op verre na niet toereikende is, weinig zuiker onder de ingezetenen meer gevonden word en op de tydigen aanbreng van Java of Cheribon geen staat te maken is, bereeds by vorige deliberatien eenige bedenkingen gemaakt en zederd eenigen tyd ter preuve gebragt zynde, of met de ingezetenen, welke zig met de zuiker culture erneren, zodanige schikkingen zouden kunnen worden gemaakt, waar door, zo wel de Comp[e] de nodige verzekering kan erlangen van in tyds met de benodigde quantiteit zuiker, zo voor Japan, als den handel, in dit jaar te zullen worden voorzien, als dat door de opheffing van het verbod tegen den uitvoer de staat der zo lang gedrukte molenaars weder eenigzins opgebeurd en aan de gemelde ingezetenen gelegenheid zoude konnen worden gegeven om, door de bevordering van die culture, teffens van dezelve zo veel voordeel te genieten, als dezelve kan opleveren; en door den heer Gouverneur Generaal tans aan de vergadering gecommuniceerd wordende:

dat zyn Edelheid daar inne zo verre was gereusseerd, dat

men een gegrond vooruitzigt konde hebben om beide de voorschreve oogmerken te bereiken, alzo de gezamentlyke molenaars schriftelyk hadden aangeboden in dit jaar, op bepaalde tyden, aan de Comp[e] te leveren 15948 canasser poederzuiker, ieder canasser van $3^1/_2$ picols netto, uitmakende 6977250 ℔, mits daar voor aan hun zoude worden betaald de onlangs verhoogde prys van rd[s] 5 voor de eerste en $4^1/_2$ rd[s] voor de tweede zoort, en zulks half in contanten en half in papier van credit, en dat voorts, onder eene voldoende verzekering aangaande de prompte nakoming deezer aangenomene leverantie den uitvoer daar van zoude worden opengesteld;

dat, enz.

dat de zuikermolens, ter securiteit voor de Comp[e] of onderling voor elkander, zullen dienen in te staan en zig gezamentlyk, als in een lighaam, moeten verbinden voor de nakoming van deze schikking, dan wel ieder afzonderlyk, onder sufficante cautie voor een zekere, onder hen te makene verdeeling over alle de zuikermolens, naar ieders vermogen en beding, speciaal in 't laatste geval, van, by manquement eener stipte nakominge, de ontbrekende zuiker, na de marktprys, by particulieren voor hun reekening in te kopen;

zo is, daar over gedelibereerd en in aanmerking genomen wezende, dat, by aldien de voorschreven verbindtenis onder de gezamentlyke molenaars plaats heeft tot een stipte nakoming der by hun beloofde leverantie van suiker, schoon maar tot 15000 canassers, mits die geschiede tot 3000 canassers in de maand May, 800 canassers voor de aanstaande maand Juny, 5500 canassers voor ultimo July, 2500 canassers in Augustus, 2000 canassers in September en 1200 canassers in November, en de Comp[e] dus een genoegzame verzekering zal hebben, dat de bepaalde quantiteiten op zyn tyd in de pakhuizen geleverd worden, men als dan ook na billykheid reflexie op hunne verzoeken behoord te slaan en van Comp[s] zyde de gezamentlyke zuiker molenaars door bekwame middelen zoude dienen te worden geanimeerd, ter gemoedkoming voor de mindere pryzen, welke hen de Comp[e] betaald, en principaal tot soulaas hunner

zware lasten en ongelden, welke in de jongst gepasseerde jaren merkelyk zyn vermeerderd wegens de aanhoudende schaarsheid aan contanten in deze colonie, door de hoge interessen op de beleende penningen, door de gerezene prys van 't brandhout, veroorzaakt door dat het zelve tegenwoordig uit afgelegener bosschen moet worden gehaald dan voor heen, wyl de naby zynde langzamerhand daar van zyn ontbloot geraakt, door 't verlies op 't credit papier by verwisseling voor contanten en deeze weder tot payement en duiten, zonder 't welk zy onmogelyk 't werkvolk betalen en dus ook geene molens aan de gang kunnen houden, en waar voor het opgeld reeds tot 12 en 20 perc^to^ gerezen is, ongerekend de hogere prys, die zederd lange voor de ryst, de buffels en de boeyangers of werklieden, die 's jaars van Java ontboden worden, heeft moeten worden betaald, 't welk alles van dat nadelig effect is geweest, dat de molens reeds tot een getal van 44 gereduceerd zyn geworden, met een zigtbaar gevaar voor verder verval, zo hen niet eenig soulaas werd toegebragt en men hoop zoude moge hebben op verbetering der tyden, en zy uit hoofde van het een en ander zouden kunnen worden opgebeurd door eene temporeele concessie in de twee volgende articulen; voor eerst, dat zy by ieder leverantie, op cas ordonnantie à uso, de betaling tegens de verzogte pryzen genieten zullen, de helft in contanten en de wederhelft in papieren van credit, alzo geen molenaar, door 't zoo hoog geklommen gebrek aan contanten, op Batavia het met geen mogelykheid, zonder dat genot van den gereden penning, langer gaande houden kan; en ten anderen, dat den uitvoer van poeder zuiker weder als voor heen worde opengezet, ten einde alzo te profiteren van de hoge prysen by particulieren en de contanten, welk zy dan, zelfs tot voordeel van de colonie en hunner onontbeerlyk gerief, voor de meerdere benodigtheid van dien, als zy door deze schikking van de Comp^e^ bekomen, krygen kunnen, terwyl de Comp^e^ dan nog dit voordeel daar by zoude hebben om den tol op den uitvoer van zuiker te kunnen verpagten;

dat, buiten en behalven de redenen, ter resolutie van den

.... genoteert tot fundament van de toen toegestane temporele prys verhoging, voor het continueeren by die vermeerdering voornamentlyk nog in speciale consideratie komen:

dat in dezen tyd voor een molen tot het planten van zuikerriet een groter uitgestrektheid van grond als wel bevorens werd vereischt door de vermagering der landen, die om die reden ook sterker moeten werden gemest en vet gemaakt, en dat, de landeryen in prys toegenomen zynde, er dus een veel groter zom dan bevorens daar toe moet worden g'employeerd;

dat die zelve meerdere uitgestrektheid ook de noodzakelykheid heeft te weeg gebragt, dat tans tot ieder molen meer dan 200 menschen worden gebruikt, uitmakende een merkelyk verschil tegen vorige tyden, als consterende uit een berigt, door het collegie van Heemraden in den jare 1744 op dit sujet overgegeven, dat als toen op 46 molens gevonden waren 5201 koppen of voor ieder 113 koppen;

en dat, als de leveranciers rd^s^ $4\frac{1}{2}$ voor 't picol eerste en rd^s^ $4\frac{1}{4}$ voor 't picol tweede zoort ontvangen, gelyk voor de toegestane prys verhoging heeft plaats gehad, er als dan, door het beloop van diverse, daar by vallende ongelden, zo aan de waag en in de pakhuizen, als anderzints, maar zuiver werd genoten: voor de eerste zoort rd^s^ 4 : $10\frac{1}{2}$ en voor de tweede zoort rd^s^ 3 : 47, mitsdien om alle deze redenen goedgevonden en verstaan voor de 15000 canassers of 52500 picols poeder zuiker, die van de respective eigenaars en huurders der zuiker molens, op hunne aanbieding, dit jaar voor de Comp^e^ zullen worden geaccepteerd, aan dezelve als nog de toegestane prys verhoging van rd^s^ 5 voor de eerste en rd^s^ $4\frac{1}{2}$ voor de tweede zoort per picol te betalen, half in contanten en half in brieven van credit, mits de leverantien geschieden tegen den tyd, dat de Comp^e^ dezelve, volgens de gemaakte bepaling, ter verzending nodig heeft.

Voorts, onder die mits van een tydige en prompte leverantie, den uitvoer van zuiker wederom open te stellen met medio Maart aanstaande en de gemeente hier van by biljet te adverteren,

mitsgaders 't collegie van Schepenen dezer stede te qualificeren om de daar op staande geregtigheid tegens primo April publicq voor dit jaar 1786 volgens de jongste pagtconditien te verpagten.

24 Februarij. *Regeling van militaire aangelegenheden.*

Binnen gekomen zynde een, op het aanschryven der heeren Meesters by brief van den 18en November 1784 wegens de in het werk te stellen middelen ter reductie van het overtollig getal militaire opper- en onder officieren, door deze regering gerequireerd berigt van den Edelen brigadier, Charles Louis Colmond, inhoudende, dat het zyn Edele zeer epineus voorkwam om een schikking voor de gouvernementen en verdere buiten comptoiren te maken, daar hy in 't geheel van de bezetting der wagten en buiten posten, als mede van de dagelykse veranderingen, die dezelve onderworpen waren, onbewust was, alzo de korte sterktens, welke van de comptoiren overkomen, de verdeling nimmer aanwezen;

dat by de memorie van menage de bepaling voor alle comptoiren, buiten Batavia, was gemaakt, op:

1 majoor,
15 capitains,
10 capitain lieutenants,
23 lieutenants,
66 vendrigs,
218 sergeanten, en
467 corporaals, by
6533 gemeenen;

dat er in 1774 waren geweest:

4 majoors,
21 capitains,
8 capitain lieutenants,
52 lieutenants,
104 vendrigs,
215 sergeanten,

14 schryvers, en
645 corporaals, by
214 tamboers en fluiters, en
5816 gemeenen:
mitsgaders in 1785 bestonden:
1 collonel,
4 majoors,
23 capitains,
11 capitain lieutenants,
102 vendrigs,
373 sergeanten,
3 schryvers, en
535 corporaals, by
171 tamboers en fluiters, en
1686 gemeenen,
zynde de cavallery op Java en de Fransche troupen op Ceilon niet daar onder gerekend;

dat het getal der officieren en onder officieren, na proportie der gemenen, exorbitant was, principaal het getal der capitains, dewelke niet alleen zeer kostbaar vielen, maar ook tot meer last dan nut strekten, alzo niet tot alle diensten konden gedetacheerd en g'employeerd worden gelyk subalternen, waar by nog kwam, dat ze een detachement moesten hebben, evenredig met hun caracter, het welk, wyl het niet altoos kon plaats vinden, menigmaal tweespalt veroorzaakte, tot merkelyke praejudicie van Comp^s belang, terwyl wynige zig door het een of ander geval zogten te distingueren of noodzakelyk te maken, selfs de subalternen hier in niet uitgezonderd, en men dus, niet tegenstaande het groot getal officieren, nog om kundige officieren verlegen was, strekkende de aankomst van officieren uit Europa mede merkelyk tot nadeel van oude officieren, die hier te lande door hun gedrag preuve van beleid hebben laten blyken;

dat dus onbetwistbaar de menigte van officieren het militair weezen hier te lande wynig luister byzettede en een klein getal van brave en ervaren officieren en onder officieren, in

staat om de discipline onder de militairen te handhaven, ruim aan het oogmerk zou voldoen;

dat het guarnizoen te Batavia niet dan met veel moeite in goede order kan blyven, alzo het zelve uit alle overige subalterne comptoiren subjecten van allerhande capaciteiten en merites ontving;

dat het voor Batavia konde bepaald worden op:

1 hoofd van de militie,

8 capitains,

10 lieutenants,

24 vaandrigs,

2 onder majoors,

2 adjudanten, officier zynde, en

1 chirurgyn majoor, zo deeze niet gemist kon worden; met uitsluiting uit dit geval van de onbequame officieren, welke dagelyks van de buiten comptoiren aankwamen;

dat de buiten posten Tangerang en Tanjongpoura door een vaandrig konden gecommandeerd worden in stede van een capitain, gelyk meede Meester Cornelis, mits de laatstgemelde een kundig en capabel officier, mitsgaders teffens een goed drilmeester waare, om de aldaar geplaatst wordende nieuwelingen te konnen excerceren;

dat de Chinese wagt, Jaccatra, Ryswyk, Buitenzorg, Ankee en de Qual, zo de menage het volstrekt vorderde, door goede sergeanten, als posthouders, konden geadministreerd worden;

dat het oogmerk op de buiten comptoiren mede merkelyk zoude bevorderd worden, indien daar gene officieren en onder officieren wierden aangesteld, tot dat alle overtollige geplaatst of uitgestorven zouden zyn:

dat Ceilon en Mallabaar dus met wynig moeite de overige Westersche comptoiren van officieren en onder officieren konde voorzien uit de aldaar supernumerair zynde;

dat dit ook om de Oost konde g'introduceerd worden, te meer het niet raadzaam zoude zyn voor die lieden zelfs, dat ze herwaarts kwamen, vermits denkelyk hier spoedig ten grave zouden dalen;

en dat door de gemelde schikking alle guarnizoenen op de gemaakte bepaling zoude konnen gebragt worden;

zo is, daar over gedelibereerd en tevens ingezien wezende de op dit sujet van tyd tot tyd, zo door de heeren Meesters, als by dese regering gemaakte bepalingen en reglementen, goedgevonden en verstaan:

1° in voldoening aan de vaderlandsche ordres van den 4en October 1765 en 10en October 1775, de staf-officieren alhier ter hoofdplaatse voortaan, by afsterven van den thans fungerenden, te bepalen op een collonel titulair met de gage, kostgelden, huishuur en emolumenten van een lieutenant collonel, en op een majoor; mitsgaders aan het goedvinden der heeren Meesters gedefereerd te laten, of 't hoofd der militie alhier voortaan, by vacature, in tyd van vreede in die betrekking en hoedanigheid zal continueeren, als hoogstderzelver aanschryven van den 18en May 1782 en 't daar op gegrond besluit dezer regering van den 5en May 1783 dicteert aangaande deszelfs rang van Raad extra-ordinair van Indie, het hebben van sessie en stem in Rade van Indie en 't doen van propositien over militaire zaken; onder aanmerking egter, dat deze regering van begrip is, dat zulks in tyd van vreede nog nuttig, nog nodig is;

2° 't getal der thans hier zynde capitains militair inzelvervoegen te reduceeren tot op 6 voor de 6 hier guarnizoen houdende compagnien en 2 capitain lieutenants voor de 2 compagnien van den collonel en majoor;

3° 't getal der lieutenants militair mede te verminderen tot 10, van de vendrigs militair tot 24, van de sergeants tot 60 en van de corporaals tot 120, ongerekend egter de officieren, die nu en dan van de buiten comptoiren alhier aankomen, en de gene, die op de buiten comptoiren bescheiden zyn;

4° voortaan 't commando op de buiten posten van Tanjongpoura en Tangerang, by vacature, in stede van aan capitains, aan vaandrigs op te dragen en de post Meester Cornelis in 't vervolg met een kundig lieutenant of wel,

by voorkomende occagie, met een bequaam capitain te bezetten;

5° op de overige postjes, de Chinese wagt, Jaccatra, Ryswyk, Anké, de Qual en Buitenzorg, voortaan, by vacature, bekwame sergeants als posthouders te plaatzen, in stede van officieren;

6° voorts de schikking omtrend 't militaire wezen alhier te laten volgens de memorie van menage van den 9en May 1755 en omtrent de cavallery, zo hier, als op Java, naar de besluiten dezer regering van den 28en July 1761, item by secreete resolutie van den 16en Maart 1762;

7° de ministers en bediendens op de respective buiten comptoiren circulair te gelasten om geene officieren of onder officieren aan te stellen boven de bepaling en de supernumeraire te laten uitsterven of wel te plaatzen, daar die ontbreken;

8° de Ceilonse en Mallabaarse ministers mede aan te schryven om de overige Westersche comptoiren met de by hun boven de bepaling zynde officieren en onder officieren te voorzien, zo dezelve daar aan gebrek hebben;

9° almede de ministers en bediendens der respective buiten comptoiren circulair te ordonneren om jaarlyks aan 't hoofd van de militie alhier over te zenden de korte sterktens der by hun aan handen zynde militairen, met een specificque aantoning van de bezetting der wagten en buiten posten en van de dagelykse veranderingen, die dezelve onderworpen zyn;

10° en eindelyk de heeren Meesters te informeren, dat, schoon het zo even bepaald getal der officieren niet geproportioneerd is na dat der gemenen, die men thans doorgaans maar aan handen heeft, 't getal derzelve egter niet verminderd kan worden, zo wegens de menigvuldige wagten, die dezelve moeten bezetten, als de veele zieken, die onder de officieren steeds gevonden worden.

28 Februarij. *Vergunning tot uitvoer van suiker van Java en Cheribon.*

Mits het vooruitzigt, dat er tegenwoordig is, dat den inzaam van zuiker in dit jaar opulent genoeg zal uitvallen om de Comp^{e} uit de Bataviasche ommelanden alleen van de benodigde quantiteit te konnen voorzien; zo is goedgevonden en verstaan den vervoer van zuiker van Java en Cheribon, even als ter dezer hoofdplaatse, weder open te stellen.

7 Maart. *Verbod tegen den uitvoer van tai minjak of uitgeperste katjang-koeken.*

De poenaliteit was confiscatie ten behoeve van den officier, die de calange zoude doen, en de oorzaak van het verbod klachten van suikermolenaars, die de bewuste koeken, welke zij als mest voor hunne riet-tuinen noodig hadden, zeer duur moesten inkoopen.

7 Maart. *Verzekering tegen zee-gevaar van scheepen, in dienst van de Compagnie.*

By der heeren Meesters zeer gerespecteerde missive van den 6^{en} May 1785, onder anderen te vooren komende, dat hunne WelEdele hoog agtbare hadden besloten, dat, zo min op de door de Comp^{e} ingehuurde schepen, welke met een equipage van de Comp^{e} naar Indien zullen varen, als op Comp^{s} eige schepen eenige verzekering zal worden gedaan, dog dat dezelve zal geschieden op alle de schepen, varende met de equipage van de rheders derzelve, en wel, voor zo verre de uitreis betreft, volgens de inkoops pryzen der goederen, in dezelve geladen, zo als die by de facturen zyn genoteerd, de contanten daar onder begrepen; en, voor zo veel aangaat de t'huis reise, tegen 1000 guldens per last, met dien verstande nogtans, dat wel niet meer dan die somma verzekerd zal

worden; dog dat, indien men uit de ontvangene berigten mogt ontwaren, dat de lading, gerekend na de calculative verkoops prysen, minder zoude bedragen, men als dan ook zo veel minder zal laten verzekeren;

dat hunne WelEdele hoog agtbare wyders hadden goedgevonden, dat de assurantie, die, in maniere als voren gezegd, omtrend de uitgaande scheepen plaats zal hebben, geordonneerd zal worden door die kamer, voor dewelke dezelve vertrekken, en ten aanzien der te huis komende, door de kamer van Amsterdam, welke kamer zulks werkstellig zoude maken, zo dra dezelve van het vertrek van zodanig een schip zoude wezen g'informeerd, mitsgaders dat deeze assurantien alleen zullen worden gedaan tegen de gevaren van de zee; en dat, zo dienaangaande eenige verandering plaats had, hoogstdezelve daar van by de eerste gelegenheid aan deze regering kennis zouden geeven;

dat de regering uit dit een en ander zeer ligt zoude begrypen de noodzakelykheid, dat, zo door de regering, als de ministers van andere comptoiren, nauwkeurige en duidelyke informatien worden gegeven van het geen van dienst zou kunnen zyn, ingeval de maatschappy zig in de verpligting mogt vinden gebragt om in 't een of ander het effect der gedane verzekering te vorderen;

en dat de regeering derhalven wierd gelast de nodige order te stellen, dat zulks in 't generaal, zo omtrend de uitgaande, als te huis komende, gehuurde schepen worde in agt genomen; en dat derhalven de berigten, die de regering of de ministers van andere comptoiren deswegens aan de kamer van Amsterdam en de kameren, die zulks verder aangaat, zouden zenden, daar van ook in de brieven aan hunne WelEdele hoog agtbare moet werden verslag gedaan;

zo is goedgevonden en verstaan extract uit de missive, in zo verre dat aanschryvens betreft, aan de opperkooplieden dezes casteels, nevens den commandeur en opper-equipagemeester te laten afgeven om te strekken tot hun narigt, voor zo verre hunne departementen aangaat.

10 Maart. *Wijziging van het reglement voor de bank-courant en bank van leening te Batavia, vastgesteld op 20 April* 1770.

Is goedgevonden en verstaan het collegie van de bank courant en bank van lening dezer stede te qualificeeren om tot goed making van de nodige kosten tot 't onderhoud en repareren van 't huis, waar in die banken worden gehouden, jaarlyks 5 perc^to^ te decorteeren van de overgewonnen renten, die aan de leden van 't zelve by de instructie voor voornoemde banken van den 20^en^ April 1770, articul 60, zyn toegelegd tot goedmaking van de risico en verandwoording omtrent de beleende goederen, als anderzints; mitsgaders de hier van te proveniërene penningen jaarlyks by 't sluiten der boeken op een aparte rekening (fonds tot timmeragie en reparatie) in te nemen en wyders de by gemelde instructie, articul 39, verleende qualificatie aan 't gemelde collegie tot het verkopen van verpande goederen, die binnen den gestipuleerden tyd niet worden ingelost, mede te extendeeren tot de vaste goederen, die de beleenders of, by aflyvigheid, hunne erfgenamen of testamentaire executeuren onvermogend zyn af te lossen; en dus het voornoemde collegie in dien gevalle mede tot den verkoop dier goederen te qualificeren, mits alvorens by het zelve tot den publicquen verkoop verzoek gedaan word; mitsgaders extract dezes te laten strekken tot ampliatie der geciteerde 60ste en 39ste articulen van voorschreve instructie.

10 Maart. *Nadere regeling van het middel van bestaan voor de bazen op de scheeps-timmerwerven te Batavia.*

Nadien de prysen by inkoop van houtwerken alhier, in vergelyking tegen 't geene dezelve op Java kosten, merkelyk hoger zyn; zo is goedgevonden en verstaan de provisie penningen, die de bazen op de scheepstimmerwerven alhier tot een middel van bestaan zyn toegelegd, van het op dezelve verwerkt wordend hout, ten aanzien van de alhier ingekogt wordende

houtwerken te doen berekenen naar den prys, waar op dezelve de Comp^e^ op Java komen te staan, en niet naar die, waar voor dezelven hier worden ingekogt, om de Comp^e^ niet te bezwaren met perc^tos^ op de ingekogte houtwerken.

14 Maart. *Prijs-bepaling van muskaat-noten en van foeli.*

Naar dien den door de Chormandelsche ministers gedanen eysch van 50 sockels of 7700 ℔ foely en 25000 ℔ noten musschaten niet onduidelyk doed zien, dat de nu laatst tot 150 stuivers voor de foely en 100 stuivers voor de noten verhoogde prys den trek van deese articulen niet verminderd en de ministers zelfs uitzigt meenen te hebben daar by een goede quantiteit nagulen te zullen kunnen vertieren, dog voornamentlyk, wyl de jongst in Nederland behaalde prys nog is geweest tot 58 schellingen het ℔ foely en 145 stuivers het ℔ rompen van musschaten; zo is, nadien de voormelde Indische prysen als nog niet genoegzaam secureeren tegen den vervoer deser articulen na Europa, wanneer deselve alhier van de Comp^e^ worden ingekogt, mits dien goedgevonden en verstaan den verkoops prys der noten musschaten te bepalen op 120 en van de foely op 180 stuivers het ℔, Indisch geld, met standhouding der gemaakte proportie in den verkoop van noten, foely en nagulen.

17 Maart. *Verbod tegen den uitvoer van zware houtwerken.*

Nademaal op heden in Raade van Indie is besloten alle particuliere uitvoer van zwaare houtwerken van Java te verbieden en daar onder te begrypen alle swalpen, zonder onderscheid, groote Tinkangsche planken en balken ter dikte van 7 à 8 duim, 't zy dezelve in of buiten de bosschen van de Compagnie zullen weezen gekapt, en zulks tot zo lange, dat 's Compagnies gedaane eisschen aldaar compleet voldaan zullen weezen, op poene van confiscatie van het hout, dat, contrarie deze order, zal worden uitgevoerd, en de dubbelde waarde van

dien ten behoeve van den officier, die de calange zal doen; zo word de gemeente hier van by dezen geadverteerd en de respective officieren van justitie alhier gelast om tegens den particulieren invoer van het gemelde hout alhier ter hoofdplaats te vigileeren en tegens de overtreeders dezer order te procedeeren na den inhoud dezes.

21 Maart. *Magtiging op het collegie van Schepenen eene halve maand huishuur als belasting te heffen van de huizen te Batavia.*

Dit geschiedde »volgens jaarlykse gewoonte" ter gedeeltelijke bekostiging van het uitmodderen der grachten.

29 Maart. *Verpachting door Schepenen van de pacht der uitgevoerd wordende kandij- en poeder-suiker.*

De verpachting zoude plaats hebben in het stadhuis te Batavia.

31 Maart. *Bepaling, dat de betrekking van kassier en boekhouder van het vendu-departement jaarlijks op ult° December zoude overgaan op een ander van de drie vendumeesters.*

Vermits een tekort in de vendu-kas ontdekt was, werd deze maatregel als middel van contrôle genomen.

31 Maart. *Intrekking van het bepaalde op* 14 *December* 1779 *nopens de contrôle op de vendumeesters te Batavia.*

Is goedgevonden en verstaan in te trekken 't besluit dezer regering van den 14[en] December 1779, waar by gearresteerd is door gecommitteerden uit 't collegie van Scheepenen dezer stede jaarlyks een generale opneem der boeken van de vendumeesteren en eene examinatie van het geheel vendu comptoir, telkens als het van cassier verwisselt, te laten doen en daarentegen dezelve voortaan jaarlyks te doen examineeren, even gelyk zulx

omtrend de boeken van de bank courant en bank van lening plaats heeft, door den boekhouder en visitateur generaal, met last om by die examinatie naar te gaan en by hunne berichten bekend te stellen, welke posten daar by zederd de tien jongste jaren noch als onvoldaan bekend staan; en hun yder jaarlyks voor die examinatie toe te leggen honderd zilvere, gecartelde ducatons, te betalen door gemelde vendumeesteren uit de 5 perc^{to}, die zy voor salaris van de verkogt wordende goederen genieten.

Verder den heer Gouverneur Generaal te verzoeken om op onverwachte tyden een opneem van gemelde vendu cassa te laten doen door expresse gecommitteerdens, by zyn Edelheid ten dien einde te benoemen.

$\frac{4}{18}$ April. *Vergunning tot den uitvoer van Javaansch zout naar Sumatra's Westkust.*

Wegens de nootzakelykheid om de onlangs hervatte particuliere vaart en handel naar Sumatra's Westcust in den aanstaande eenigzints te favoriseeren en de voordeelen, welke de Comp^{e} by een exclusive aanbreng van 't zout tegenwoordig daar van zoude kunnen genieten, ligtelyk in het accressement der thollen zullen te vinden zyn; zo is goedgevonden en verstaan den vervoer naar Sumatra's Westcust van zout, Java's, aan een ieder te permitteeren, mits daar toe verzoek doende.

25 April. *Last op de vendumeesters te Batavia hunne boeken in te rigten »naar boekhouders styl".*

Zulks geschiedde om het nazien dier boeken te vergemakkelijken.

9 Mei. *Voorschriften nopens Javaansche matrozen, in dienst van de Compagnie.*

Is goedgevonden en verstaan den commandeur en opperequipage-meester te gelasten zorg te dragen, dat de Javase

zeevarenden niet gedurig van het eene op het andere schip geplaatst worden, alzo zy, eens aan het commando en de behandeling hunner officieren gewend zynde, niet zonder den uittersten weerzin op een ander schip overgaan en daar over by de afdanking bitter klagen.

Voorts, zo wel den voormelde commandeur, als de ministers en bediendens op de respective buiten comptoiren circulair te gelasten, aan de zeevarenden niet meer dan de helft van hunne verdiende maandgelden te verstrekken of maar voor zes maanden in het jaar, en de andere helft, wanneer hun verband zal wezen uitgediend, op Java te laten afbetalen, alzo het te goed behouden van maandgelden en de vreeze van die te verliezen hen zekerlyk zal attacheren en van het weg lopen te rug houden.

12 Mei. *Ampliatie van het bepaalde op* 19 *October* 1666 *nopens nalatenschappen van tot het Christendom overgegane onchristenen.*

Door Boedelmeesteren te kennen gegeven zynde, dat in deliberatie hadden genomen, of zy, die alleen tot het administreren der erffenissen van onchristenen gequalificeerd waren, niet behoorden aan de weeskamer over te geven de onder hen nog berustende erfportie van zekere Boatie, die in 1783 met consent van Schepenen gedoopt en de Christelyke gemeente ingelyfd was;

dat toen door de onder hen zynde onchristen leeden was ingebragt, dat de gene, die onder hunne natien van godsdienst veranderden, volgens de Alcoran der Mahomedanen en de wetten der Chinesen verstoken waren van hunne erffenissen en deze aan de Mahomedaanse en Chinese armen vervallen moesten; en dat zy, Boedelmeesteren, daarom nodig hadden geoordeeld daaromtrend van deze regering een bepaling, nadien den 19[en] October 1666 wel was gestatueerd, dat gene onchristenen, tot den Gereformeerden godsdienst overgaande, konnen of mogen onterfd, ja, zelfs hunne erfenissen in het minste niet verminderd mogen worden, egter van dit besluit, zo min by de instructie voor

Boedelmeesteren, als by resolutie dezer regering van den 25[en] Maart 1760, wanneer het versterfregt der Mahomedanen geapprobeerd was, eenig[e] [...]nentie was gemaakt;

zo is, om dat hier gene Mahomedaanse of Chinese wetten anders als by vergunning door deze regering mogen gevolgd worden en het beroven der gene, die tot de Christelyke godsdienst overgaan, van hunne erffenissen, niet alleen tegen het belang der hier predominerende kerk zoude stryden, maar ook reeds verboden is, goedgevonden en verstaan, met ampliatie van het door Boedelmeesteren aangehaald besluit van den 19[en] October 1666, nader te statueeren, dat gene onchristenen, die tot het Christen geloof overgaan, of de kinderen derzelve, die het Christendom worden ingelyft, door hunne ouders of naastbestaande en nog minder door voogden of Boedelmeesteren zullen mogen onterfd of door dezelven in eenige deelen in hunne erfportien verkort worden, op poene, dat zodanige uitterste willen of actens, waar by die ontervingen of verkortingen zyn geschied, voor zo verre nul en van gener waarde zullen worden gehouden; en de respective notarissen tot narigt by extract uit de notulen hier van te informeren.

$\frac{12}{22}$ Mei. *Voorschriften nopens Chinesche huwelijken.*

Door Boedelmeesteren der Chineese en andere, onchristen sterfhuisen aangeboden zynde een berigt van den capitain der Chineesche natie alhier, Swa Thoenko, inhoudende, dat zederd eenige tyd by veele onder zyne natie gepractiseerd word in een huwelyk te treden zonder hem in zyne qualiteit te kennen of een consent brief te haalen, en dat zulx veeltyds van dat gevolg is, dat zoortgelyke getrouwden zig ook in stilte van elkander verwyderen, wanneer het hen behaagd om met andere te hertrouwen, regtdraats strydende tegen het besluit dezer regering, ten dien adspecte genomen, terwyl Boedelmeesteren door zoortgelyke, ongepermitteerde huwelyken teffens verstoken wierden

van de betaling der daar toe gestelde boete voor de Chinese armen; en dat almede diende geinterdiceerd te worden het algemeen in gebruik geraakt maken van nuncupative testamenten aan alle en een iegelyk der Chinese natie, beneden de buiten posten remorerende, ter voorkoming van bedrog, dat er veeltyds by het geven van getuigenis gepleegd wierd; zo is, uit hoofde van die voordragt en op het door Boedelmeesteren daar by gevoegd verzoek om een gunstige reflexie tot preservatie van het intrest der Chinese armen en de goede ordre, goedgevonden en verstaan nader by biljet alle en een iegelyk van de hier aanwezende Chinesen te verbieden om eenig huwelyk aan te gaan, anders dan met voorkennisse van den capitain hunner natie en na alvorens daar toe het van ouds gewoon consent-briefje verkregen te hebben, zo van denzelven, als van den secretaris van 't gemeld collegie van Boedelmeesteren, onder bepaling, dat den laatstgemelde, nevens twee leden uit het zelve, ingevolge advertentie van den 26en November 1742, 's wekelyks eens of op Vrydag in het Chinese hospitaal tot het verlenen van die briefjes zullen vaceeren, alles op poene, dat die geene, die bevonden zal worden zonder zodanige consent briefjes zig in het huwelyk begeven te hebben, zal komen te verbeuren eene boete van vyftig ryxds ten behoeve van het gemelde Chinese hospitaal alhier; voorts de respective notarissen ter dezer hoofdplaatse van 's gelyken wel uitdrukkelyk te interdiceren het passeren van huwelyks contracten voor voornoemde natie, ten zy hun alvorens die consent briefjes vertoond worden.

Dog daar en tegen de gedane voordragt omtrend de nuncupative testamenten te ontzeggen, wyl het in veele gevallen bezwaarlyk zoude zyn te onderscheiden, welke plaatsen boven of beneden de buiten posten leggen, en dit tot nieuwe mesusen aanleiding zoude kunnen geeven, terwyl het misbruik der nuncupative testamenten meestal door middelen van regten reparabel is en de testateuren, indien zy dit misbruik willen eviteren, vryheid hebben hunne uitterste willen voor notaris en getuigen te passeren.

2 Junij. *Magtiging op het collegie van Weesmeesteren verhypothekeerde vastigheden ondere zekere voorwaarden te verkoopen.*

Is goedgevonden en verstaan het collegie van Weesmeesteren te qualificeeren om door haren secretaris publicq te laten verkopen zodanige vaste goederen, als bevonden worden verhypothecqueert te wezen onder de geenen, in wier nalatenschappen hun Eerwaardens, het zy door de overledenen zelfs of wel door deeze regeering, als executeurs en administrateurs gesteld worden, namelyk ingevalle de eigenaars dier verbondene goederen onwillig of onvermogend zyn het verband af te lossen en tevens inclineeren dezelve door Weesmeesteren te laten verkopen.

6 Junij. *Opheffing der betrekking van adjunct-voorlezer in de kerken te Batavia.*

Zulks geschiedde, omdat »het aanstellen van zodanige adjuncten maar strekt tot nodeloos bezwaar van de Comp^e^, byzonder wanneer dezelve niet geschikt bevonden worden om den gene te succedeeren, aan wien zy tot adjuncten wierden toegevoegt".

9 Junij. *Veroordeeling van een vaandrig, ex-commandant te Buitenzorg, tot eene boete wegens mishandeling van inlanders.*

Zoowel om de zeldzaamheid van dergelijke veroordeelingen, als om de curieuse, administratieve afdoening dezer zaak, wordt zij hier vermeld.

Bedoelde vaandrig had zich schuldig gemaakt:

1° aan het onbehoorlijk weegen van de uit Tji-andjoer te Buitenzorg aangebragt wordende koffij, door namelijk daarbij veel te zware steenen in plaats van gewigten te gebruiken;

2° aan het afnemen van karbouwen aan inlanders tegen te geringe vergoeding;

3° aan het pressen van koffij aanbrengende inlanders voor particuliere diensten.

Zijne straf was het betalen eener boete, groot 1000 rijksdaalders van 48 zware stuivers, ten behoeve van de diaconie te Batavia.

13/27 Junij. *Voorschriften nopens den aanvoer van Chinesche nieuwelingen.*

Bevonden zynde, dat baatzugtige nachodas der Chinasche jonken de op den aanbreng van nieuwelingen gestelde bepaling overtreden en, in plaats van negotie goederen, voornamelyk volk, het welke ze op vragt herwaards transporteeren, by hun vertrek van China innemen; zo is, met renovatie en alteratie in zo verre van de successive g'emaneerde placcaten en de, zo by besluit van den 21en Juny 1785, als bevorens, op dat stuk gestatueerde orders, goedgevonden en verstaan den anachodas der Aymuysche jonken alleen volgens het laatstgemelde besluit te permitteeren met ieder jonk herwaards over te brengen 500 man, mits daar van weder by vertrek van hier te rug voerende 250 koppen; mitsgaders die der Cantonsche jonken te verbieden in het vervolg eenige Chineesen op vragt herwaards over te voeren en meer dan 150 koppen per ieder jonk van hunne equipagie aan te brengen.

Voorts de jonken van Tinhay, Tjonlien en Hampon in den vervolge wel alhier ten handel te admitteeren, mits aanbrengende negotie goederen en gene Chinezen ten verblyf en tot derzelver equipagie alhier ophebbende 80 Chineese zeevarenden, op poene, dat voor elke kop, die boven deze nader bepaalde getallen zullen worden aangebragt, door de anachodas verbeurd zal worden een somma van rds 50, buyten en behalven de verpligting om die weder ten hunnen kosten terug te moeten voeren; en voorts de respective officieren van justitie en den gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander, als de sabandhaar, de booms bediendens en de officieren van de Chineese natie alhier, ten ernstigsten te gelasten nauwkeurig

toezigt te houden, dat deeze orders stiptelyk geobserveerd worden en tegens de transgresseurs derzelven naar dies inhoud word geprocedeerd; en wyders de gemelde orders te doen publiceeren en in de gewoone taalen te laten affigeeren, mitsgaders boven dien een exemplaar daar van aan ieder der van hier, het zy naar China of elders, te vertrekkene anachodas, in hunne taalen tot hun narigt en observantie, ter hand te doen stellen.

Zie ook 15 Junij 1787 en $\frac{11}{26}$ Junij 1795.

$\frac{20}{27}$ Junij. *Prijs-bepaling van het brood.*

In aanmerking genomen zynde, dat men, wegens de ontvangene nadeelige tyding aangaande den slegten staat van het graan gewasch aan Cabo de Goede Hoop, van daar voor eerst geen tarwe te wagten heeft en de gemeente dus door particulieren aanbreng van elders zal dienen te worden voorzien, waar toe het nodig is, dat de brood backers verzekerd zyn van een matigen prys voor het brood te zullen ontvangen en dus doende den aanvoer van particuliere tarwe, door het uitloven van een convenabele betaling, te animeeren; zo is goedgevonden en verstaan de prys van het brood alhier tot wederzeggens toe te bepalen of vyf stuivers voor een gebakken brood, zwaar elf oncen, en tien stuivers voor een brood van twee en twintig oncen; en de gemeente hier van by billet te adverteeren.

$\frac{27}{29}$ Junij. *Verbod tegen den uitvoer van oliteiten, geschikt tot het branden in lampen.*

Mits het nu zedert eenige tyd in de colonie alhier en ook op Java ongemeen toegenomen gebrek aan clappus en cadjang olie, is goedgevonden en verstaan den uitvoer daar van, zo mede van kamirie, rapen, olyven en alle andere zoorten van oly, die tot het branden van licht kunnen gebruikt worden, tot nader orde te verbieden, op poene van confiscatie en de

vier dubbelde waarde van dien daar en boven, ten behoeve van den officier, die de calange zal doen; en de gemeente hier van by biljet te doen adverteeren.

10 Julij. *Verbod voor de buiten-kantoren tegen het in dienst nemen, »buiten qualificatie", van officieren, in 's lands dienst zijnde, of van passagiers, met 's lands eskaders naar Indië overgekomen.*

Dit verbod werd uitgevaardigd naar aanleiding van de geheime missive van Heeren XVII^den van 23 November 1785.

11/14 Julij. *Kennisgave, dat de Regering voornemens was ruwe diamanten, rotan en thee op vracht naar Nederland te verzenden.*

18 Julij. *Intrekking van het dubbele kostgeld en de dubbele huishuur, toegekend op* 16 *November* 1781 *aan de Bataviasche predikanten.*

Er waren weder zes predikanten te Batavia aanwezig, namelijk vier voor de Nederduitsche en twee voor de Portugesche gemeente.

21 Julij. *Verbod tegen den uitvoer van kandij- en poeder-suiker.*

Vermits de zuiker leverantie niet voldoende is aan de verwagting, welke de gesamentlyke eigenaars en huurders der zuikers molens hebben gegeeven en die ook de voorwaarde is geweest, onder welke deze regering het interdict van den uitvoer van zuiker heeft ingetrokken en het verzogte verschot van geld aan hen heeft geaccordeert, waar door men als nog geen twede schip voor Sumatra heeft konnen aanleggen; zo is als nu goedgevonden en verstaan den uitvoer, zo van kandy-, als poeder zuiker, wederom tot nader

dispositie dezer regering te verbieden, op poene van confiscatie ten behoeve van den officier, die de calange zal doen.

25 Julij. *Uitbreiding der bevoegdheden van het collegie van Boedelmeesteren.*

Tot soulagement voor de inlandsche ingezetenen en voornamelyk van de minst gegoeden onder dezelve is goedgevonden en verstaan:

1° het voornoemd collegie te qualificeeren om voortaan Boedelmeesteren kennisse te passeeren, even als voor het besluit dezer regering van den 23en Maart 1708 heeft plaats gehad en tans by de collegien van Schepenen en Weesmeesteren dezer stede geschied;

2° te permitteren om borgtogten van boedels, die minder dan een duizend ryxds bedragen, door den secretaris van dit collegie te doen passeren, dog door het zelve aan deze regering ter approbatie te laten opgeven, hoe veel voor zodanig een instrument in rekening zou kunnen worden gebragt; en

3° qualificatie te verlenen om in het vervolg door haren secretaris publiek te laten verkopen zodanige vaste goederen, die in de nalatenschappen, waarin het collegie door overledenen dan wel den souverain als executeurs en administrateurs gesteld word, beneden de duizend rds verbonden worden gevonden, ingevalle de eigenaars dier vaste goederen onvermogend of wel onwillig zyn het verband af te lossen en tevens praefereren dezelve door dit collegie te doen verkopen.

28 Julij. *Regeling van het taal-onderwijs in de Compagnie's scholen te Batavia.*

Op de door het collegie van curatoren en scholarchen gedane voordragt, dat, ofschoon de ordre wel legt, dat alle ter school komende kinderen geene andere dan de Hollandsche taal mogen spreken, de ondervinding egter leert, dat het grootst gedeelte daar toe niet te houden is en vele, wier ouders die taal in

't geheel niet kundig zyn, van het onderwys in de scholen ook geen voordeel trekken en dus onwetend blyven opgroeyen; zo is goedgevonden en verstaan voortaan alleen de Hollandsche taal te laten aanleren in twee der vier Comps scholen en in de twee andere, ieder afzonderlyk, alleen de Portugesche en Maleidse spraken.

1 Augustus. *Verbod tegen het overvoeren van Perzen.*

Wyl, volgens de door de Souratsche ministers gegeevene verseekering, de Persiaanen en andere inlanders, die onder den naam van dienaren naar Batavia gaan en van daar weeder terug komen, wegens de berigten, die zy aan de kooplieden nopens de ladingen meede brengen, voor de belangen van de maatschappy schadelyk zyn, mitsgaders zy zig niet alleen direct, maar ook over andere plaatsen herwaards begeeven; zo is goedgevonden en verstaan de ministers en bedienden op de respective comptoiren om de West van Indie circulair te verbieden om geene Persiaanen of andere inlanders onder de naam van dienaaren met Comps scheepen of particuliere vaartuigen naar herwaards te laten overgaan; en tevens de scheeps overheeden te interdiceeren om diergelyke bediendens, het zy her- of derwaarts, transport te verleenen, op poene van ses maanden gage voor ieder, die contrarie dese order zal worden overgevoerd.

4 Augustus. *Waarschuwing voor valsche »papieren van »credit".*

By besigtiging van drie pees, soo wel omtrend den druk in het Nederduitsch en Maleids, als de stempels en paraphures, valschelyk nagemaakte nieuwe credit brieven, als: twee van rds 15 en een van rds 10, is goedgevonden en verstaan deselve te stellen in handen van den waterfiscaal, Mr Gerlach Cornelis Johannes van Massau, als pm waarneemende het ampt van advocaat fiscaal van Indie, en van den Bailliuw deezer steede, Jan Hendrik Wiegerman, so meede van den Drossaard der Bataviasche ommelanden, Mr Egbert Blomhert, ten einde alle mogelyke recherche

te doen naar de autheurs van deselve en, by ontdekking, tegen den schuldigen hun ampt en pligt te betragten.

En is, ter voorkoming, zo veel mogelyk, van dit, niet tegenstaande de reeds plaats gehad hebbende strenge strafoeffening, steeds toeneemend kwaad, ter deezer geleegenheid tevens goedgevonden en verstaan de gemeente van deese vervalsching by biljet kennis te geeven en tevens de novo uit te looven eene premie van duizend zilvere, gecartelde ducatons aan die geene, die de daaders daar van sullen ontdekken en aanwysen, zodanig, dat deselve in handen van de justitie geraaken en van hun feit kunnen worden overtuigd.

$\frac{4}{8}$ Augustus. *Wijziging van het bepaalde op $\frac{11}{14}$ Julij* 1786 *nopens thee.*

Is goedgevonden en verstaan het besluit deezer regeering van den 11en Juny jongstleeden nopens de acceptatie van thee op vragt naar Nederland voor zo verre te altereeren, dat van de thee, die in dit jaar zal versonden worden, niet meer zal worden betaald dan 30, in plaats van de daar by bepaalde 40 percto, en de gemeente hier van by biljet te adverteeren; dog dat in 't vervolg weder 40 percto sullen moeten werden betaald.

8 Augustus. *Regeling van het salaris van den secretaris van Boedelmeesteren, wat borgtogten betrof.*

Nadien het besluit van den 25en July principaal ten doelwit heeft den behoeftigen lieden te soulageeren, is goedgevonden en verstaan den secretaris van het voornoemde collegie als nu toe te leggen een rdr en vier en twintig stuivers voor het passeeren van ieder borgtogt van boedels, die minder dan een duisend rds bedragen en tot het passeeren van welke door deeze regeering by het voorsz. besluit van den 25en July jongstleeden qualificatie is verleend.

8/10 Augustus. *Wijziging van de bewoordingen der Compagnie's assignatiën op Nederland.*

Conform het aanschryven der heeren Meesters om de assignatien ten laste van de Comp^e ten eenemaal buiten de form van wissels te doen blyven en tot voorkoming van alles, wat daar tegen zoude stryden, is goedgevonden en verstaan den boekhouder generaal te gelasten om in de assignatien de woorden: *gemagtigden of erven*, dus te doen stellen: *de erven of de gemagtigdens*, en agter het laatste te voegen: *tot den ontvangst, by een notarieel of geregtelyk gepasseerde procuratie behoorlyk gequalificeerd*; mitsgaders, om deeze inrigting niet alleen hier, maar ook op alle andere buiten comptoiren te doen plaats hebben, de ministers en bediendens van China, Chormandel, Bengalen, Ceilon en de Caab hier van tot narigt te informeeren, met oversending der gedrukte formulieren, en ook de gemeente by biljet van deeze verandering te adverteeren om zig, voor zo verre aangaat 't gerequireerd passeeren van procuratien, daar na te konnen reguleeren.

10 Augustus. *Maatregelen ten aanzien van de vaart der Spanjaarden naar Manila.*

Tot tegengang van de vaart der Spanjaarden uit Europa over de Caab naar de Manilhas en vice versa is verstaan te renoveeren de ordres, dien aangaande door de heeren Meesters aan de Caabsche ministers gegeven by brief van den 14^en October 1768, ofschoon die toen maar byzonder relatief geweest zyn op particulieren, en van den 5^en October 1772, onder de materie van Malacca, mitsgaders het daar omtrend genomen besluit door deeze regeering van den 3^en Augustus 1769 en de deswegens gegevene ordres naar Malacca van den 30^en April 1770, en die circulair den ministers en bediendens op de respective buiten comptoiren ter observantie aan te schryven by infractie door de Spanjaarden van den teneur der tractaaten, en dezelve hier mede te doen observeeren.

11 Augustus. *Vrijstelling van de steen- en pannebakkers, alsmede van de kalkbranders te Batavia, van de verpligting om hunne vaartuigen op eene bepaalde plaats jaarlijks te doen nummeren en merken.*

Disponeerende op het door de gezamentlyke kalkbranders, steen- en pannen-bakkers alhier aan deeze regeering gepresenteerd request, om reedenen dat de vaartuigen van gemelde kalkbranders, steen- en pannen-bakkers niet geagt kunnen worden te sorteeren onder desulke, welke op vragt vaaren of tot transport van particuliere goederen g'employeerd worden, is goedgevonden en verstaan deselve gezamentlyk te excuseeren van het brengen hunner champangs en djoekongs voor de tuin van Heemraaden om aldaar gebrand te worden en hun te permitteeren deeze, hunne vaartuigen alle jaaren eens, in de maanden July of Augustus, zonder bepaling van dag, te doen brengen by den burger, Thyssenbroek, als door het collegie van Schepenen tot het merken dier vaartuigen geauthoriseert, of by den geene, die in het vervolg daar toe door hetselve geauthoriseerd zal worden; met vryheid om, des goedvindende, denselven te ontbieden ter plaatse, waar hunne voornoemde vaartuigen leggen, om volgens de order genommerd en gemerkt te worden, mits betaalende in het eerste geval een ryksdaalder en in het laatste een ducaton voor ieder vaartuig, dat door denzelven zodanig zal worden gemerkt.

14 Augustus / 4 September. *Bezit van aandeelen in de O. I. Compagnie door gequalificeerde dienaren.*

De heeren Meesters, by overweeging, dat de heer Gouverneur Generaal en de heeren Raden van Indie, mitsgaders eenige der hooge amptenaaren hier te lande, verpligt behoorden te zyn eenig aandeel te hebben in de actien van de Oostindische Compagnie, om die reeden hebbende goedgevonden by missive van 23 November 1785 de regeering aan te schryven:

dat in het vervolg de heer Gouverneur Generaal op zyn

naam zal moeten hebben vier partyen actien van de Compe. elk van drie duisend guldens, oud capitaal, de heer Directeur Generaal drie gelyke partyen van deselve actien, de heeren Raaden van Indie, zo ordinair, als extra-ordinair, twee partyen en de opperkooplieden, mitsgaders de gouverneurs, directeurs, of commandeurs, de laatste voor zo verre deselve opperkooplieden zullen zyn, elk een party van zodanige actien;

dat deselve actien zullen moeten worden bezeten in vryen eigendom, zonder in eenigerhande maniere te mogen zyn belast of verpand, ten welken einde door en van wegens de voornoemde opperkooplieden, gouverneurs, directeurs of commandeurs aan deeze regeering jaarlyks zodanige verklaringen zullen moeten worden bezorgd, als begreepen staat in het formulier, dat door hun WelEdele hoog agtbare deswegens is gearresteerd;

dat dit besluit van hun WelEdele hoog agtbare zal beginnen te werken na verloop van drie jaaren of eigentlyk met den eersten October 1788, met expresse bepaaling, dat na dien tyd niemand tot de voorsz. ampten en hoedanigheeden aangesteld of het tractement en de emolumenten daar van genoten, mitsgaders door de heeren Meesters bevestigd zal worden, ten zy alvorens zal consteeren, dat hy de voorsz. party actien werkelyk en met er daad bezit; onder verklaring nogtans, dat onder deeze verpligting niet begreepen sullen zyn die geenen, welke tegenswoordig de hier voorgemelde waardigheeden en posten bekleeden, en dat deselve alleen by opklimming, meede tot het geen voorschreeven is, zullen gehouden zyn;

dat hun WelEdele hoog agtbare wyders hebben begreepen, dat een ieder, welke op dien voet verpligt zal zyn een of meerder actien te bezitten, deselve op zyn naam zal moeten hebben by die kamer, voor welke hy het laatst is uitgevaaren, met dien verstande nogtans, dat, wanneer zodanig iemand, het laatst voor een der kamers van het Zuider- of Noorder quartier zynde uitgevaaren, behoorlyk zal kunnen aantoonen, dat er, na alle aangewende moeite, geen actie of actien te bekomen zyn geweest tot zodanige prysen, als waar voor de actien van de Compagnie ter selver tyd te Amsterdam verkogt worden, deselve in zodanig

geval van een of meer actien op een der Hollandsche kameren zig zal kunnen voorsien;

en dat hun WelEdele hoog agtbare nog in overweeging hebben genomen, hoe het zou kunnen gebeuren, dat er in Indie onder de bedieningen, waar toe de qualiteit van opperkoopman staat, deeze of geene gevonden wierden, omtrend dewelke deeze regeering mogt oordeelen, dat de verpligting om eene actie te moeten bezitten, al te beswaarende zoude zyn voor hun, welke tot diergelyke posten zouden worden aangesteld, en dat daarom aan de regeering de vryheid word gelaaten om in zodanig geval aan hun WelEdele hoog agtbare die bedieningen op te geeven, ten opzigte van dewelke de regeering zoude meenen, dat eenige uitsondering behoorde plaats te hebben, met eene duidelyke aantooning van de reedenen, daar voor militeerende;

zo is, dewyl men in 't generaal volkomen erkend de billykheid der verpligting, welke de heeren Meesters deeze regeering hebben opgelegd, om te herideeren in de fondsen der Compagnie; en door den heer Gouverneur Generaal, neevens een ieder der heeren leeden in het bysonder, is betuigd zyne volvaardigheid om, ingevolge de gemaakte schikking en op den bepaalden voet, de vereischte actien zig te acquireeren, mitsgaders door welmelde heer Gouverneur Generaal in het bysonder is verklaard, dat, hoe zeer zyn Edelheid door een bysondere consideratie van hun WelEdele hoog agtbare van die verpligting is uitgesloten, hoogst denselven des niet te min, als aangedaan met een welmeenende zugt voor het belang van de Comp^e en om een nadere blyk te geeven van zyn attachement aan het welzyn derselve, geen oogenblik in bedenking heeft genomen, maar in allen opzigte bereidwillig te zyn om ook een gedeelte zyner bezitting tot verzeekering der meede geinteresseerden te besteeden en dus vrywillig op zig applicabel te maaken een gegeeven wet, die omtrent zyne post eerst by zyn successeur zoude vigeeren, onder aanneeming om by de eerste occasie aan zyne gemagtigden order te geeven tot den inkoop van vier actien op zyn naam; terwyl ook den heer Raad extra-ordinair, Boesjes, ofschoon reeds te kennen gegeeven hebbende, hoe zyne

bysondere belangens hem noodsaakten dit jaar versoek te doen om te repatrieeren, egter meede heeft verklaard ten vollen bereidwillig te zyn zig almeede van twee actien te voorsien; derhalven goedgevonden en verstaan het een en ander te laten dienen voor rescriptie.

Dan, nadien deeze order om zig van actien te voorsien meede relatie heeft tot de opperkooplieden, mitsgaders de gouverneurs, directeurs of commandeurs, de laatste zo verre deselven effective opperkooplieden zullen zyn; zo is tevens goedgevonden en verstaan een extract uit voormeld, zeer gerespecteerd aanschryven, dit bevel inhoudende, naar de buiten comptoiren aan de dienaaren van dien rang toe te zenden, met order om in het vervolg aan die verpligting te voldoen, met byvoeging van zodanige verklaring, als het voormelde formulier zal dicteeren, om 's jaarlyks gerenoveerd en daar van een bewys aan deeze regeering bezorgd te worden; en voortaan de geene, die reeds de gemelde posten bekleeden, over te laaten, of ze zig aan deeze verpligting willen onderwerpen, om als dan meede daar van kennis te geeven.

Al verder is goedgevonden en verstaan schuldpligtig te obedieeren aan het requisit, dat die actien vry en onbelast zullen moeten worden bezeeten;

dat door den Gouverneur en Directeur Generaal, nevens de verdere leeden deezer vergadering, jaarlyks verklaringen na het voormelde formulier gedaan zullen moeten worden, en dat zulks in de resolutien zal moeten blyken, mitsgaders zig ook tot narigt te laten strekken, dat deese resolutie zal beginnen te werken na verloop van drie jaaren of eigenlyk met den 1en October 1788.

Dan, nadien de Raaden extra-ordinair, zo wel als de ordinaire Raaden, eligibel zyn tot de ampten van Gouverneur en Directeur Generaal en deselven egter, volgens der heeren Meesteren expresse stipulatie, daar van uitgeslooten zouden zyn, indien ze ten tyde der vacature niet konden doen blyken het bepaald getal actien te bezitten, en dit voor af niet wel met eenige gevoeglykheid gevergd kan worden, zo meede niet van de gouverneurs, commandeurs en opperkooplieden, om, op de hope van

avancement tot Raaden van Indien, voor af het bepaald getal actien zig aan te schaffen, gelyk meede niet van deese en geene kooplieden op de verwagte bevordering tot opperkooplieden; zo is goedgevonden en verstaan hun WelEdele hoog agtbare in bedenking te geeven, of hier in deeze moderatie zoude konnen worden gemaakt, dat zodanige dienaaren, die het voor hunne posten bepaald getal actien hebben, by hun avancement, waar toe een meerder getal actien vereischt wordt, en die zy voor hun avancement niet mogten hebben, in steede van te doen blyken, dat zy het vereischte getal actien reeds hebben, te laten volstaan met aan te neemen en zig te verbinden om by de eerste occagie zig daar van te zullen voorsien; en zulks indiervoegen meede plaats te laten vinden omtrend de geene, die van kooplieden bevorderd worden tot zodanig een hogere rang, waar aan een bepaald getal actien geassigneerd is, gelyk hun WelEdele hoog agtbare zig tans ook met die verbintenis contenteeren ten aanzien van de Raaden ordinair en extra-ordinair, welke in het jaar 1785 souden worden verkooren, om uiterlyk voor den 1en Juny 1789 de voorz. actien te bezitten; en zulks nog in het byzonder, om dat anders niemand van eenig aanstaande avancement zoude mogen profiteeren, ten ware hy voor af bezitter zoude zyn van actien, die voor het avancement vereischt worden, en dit aan veele niet alleen weynig zoude convenieeren, maar ook voor de geene, die in hunne hoop en verwagting te leur gesteld mogten worden, hart zoude vallen.

En is wyders goedgevonden en verstaan by deesen te noteeren, dat den heer Raad extra-ordinair, van Stockum, met alle bereidwilligheid heeft aangenomen en zig verbonden om, indien zyn Edele in het jaar 1785 tot ordinair Raad mogt verkooren zyn, zo dra mogelyk en uiterlyk voor den eersten July 1789 zig van de bepaalde twee actien te voorsien; mitsgaders dit in rescriptie te laten dienen op het geordonneerde door de heeren Meesters, dat de in 1785 te verkiesene ordinair Raad in die hoedanigheid geen sessie sal mogen neemen, nog ook de daar toe staande tractement en emolumenten genieten, dan na

dat voor af die verbindtenis heeft plaats gehad; en voorts ten aanzien van het betrekkelyke deezer order op de extra-ordinaire Raaden almeede te rescribeeren, dat men ook van wegen de geene, die als extra-ordinaire Raaden de vacante plaatsen zullen vervullen, aan hun WelEdele hoog agtbare kan toezeggen, dat aan die orde behoorlyk zal worden voldaan, in vertrouwen, dat hoogstdeselve zig de voorsz. moderatie zullen gelieven te laten welgevallen.

Nopens het aangeschreevene, dat elk de door hem te bezittene actie zal moeten hebben by de kamer, waar voor hy is uit-gevaaren, ten waare dat behoorlyk konde aantoonen na alle aangewende moeite aldaar geen zodanige actie of actien te bekomen zyn geweest tot zodanige prysen, als waar voor die ter selfder tyd te Amsterdam wierden verkogt, is almeede goedgevonden en verstaan het selve zig tot narigt te laten strekken en de ministers en bediendens op de buiten comptoiren daar van circulair te adverteeren; en voorts van de vryheid, welke de heeren Meesters aan deese regeering hebben gelaten om aan hun WelEdele hoog agtbare op te geeven die bedieningen, waar toe de qualiteit van opperkoopman staat, dog voor welke het bezitten van een actie al te bezwaarend zoude zyn en waaromtrend men zoude meenen, dat eenige uitsondering behoorde plaats te hebben, in dien gevalle gebruik te maaken.

Dan, nadien niet met volkomen zekerheid en juistheid kan worden bepaald, aan welke opperkooplieden op de buiten comptoiren de verpligting om een actie te bezitten met billykheid zal konnen worden opgelegd; zo is als het veyligste middel aangemerkt en dienvolgende goedgevonden en verstaan het ondersoek, welke van die opperkooplieden van deeze beswaaring dienen te worden g'excuseerd, aan de ministers aldaar op te draagen en deselve te gelasten daar aan na de intentie van hun WelEdele hoog agtbare te voldoen, met eene duidelyke aanwysing van de reedenen, waarop in zodanig geval hun begrip gegrond is.

En wyders van alle de voormelde orders en schikkingen aangaande het bezitten van actien de geenen, die zulks hier ter

hoofdplaatse soude mogen aangaan, by een biljet te adverteeren, ten einde zig daar na te kunnen gedraagen.

Zie ook 21 September en 27 October 1786, 13 Augustus 1789.

$\frac{15}{16}$ Augustus. *Maatregelen in het belang der militie.*

De Regering vond goed »de heeren Meesters te kennen te geeven, dat thans aan de regeering zeer klaar schynt te weezen opgeheldert de stelling, dat de soldaat hier ter hoofdplaatse van de 48 stuivers, Indisch, die hy onder de naam van kostgeld krygt, maar 18 stuivers vry ontvangt en voor de overige 30 stuivers op reekening belast word met een derde verhooging, dus met 40 stuivers of *f* 2 soldy geld, onder de naam van subsidie, mitsgaders dat de afschaffing van deese subsidie en de verhooging daar door van het kostgeld der militairen te Batavia tot 48 stuivers, Indisch, gevolgelyk tot een groot soulagement van den gemeenen man sal strekken en men derhalven hun WelEdele hoog agtbare zeer bedankt voor die gunstige schikking, mitsgaders deselve, na voorgaande kennisgeving aan die het behoord, hier den 1en der aanstaande maand September in te voeren; onder stricte aanbeveeling aan het opperhoofd van het generaale soldy comptoir om te sorgen, dat de soldaat die 48 stuivers bekome sonder eenige korting.

Conform de door de heeren Meesters meede toegestaane vergunning ten faveure der sergeanten en corporaals, is goedgevonden en verstaan de subsidie voor deselven tegen 48 stuivers op hunne soldy reekening te laten stellen, mitsgaders maandelyks uit het provisie maguazyn te laten verstrekken: aan de sergeanten 2 ponden boter, nevens 4 kannen wyn, en aan de corporaals 1 pond boter en 3 kannen wyn.

En aan de gemeene militairen van het guarnisoen alhier voortaan weder te laten verstrekken de by besluit van den 16en November 1779 toegelegde 1 ℔ boter en 3 kannen witte, Fransche wyn, voor ieder derselve 's maands, dog daar en tegen als nu weder te laten stilstaan de op den 3en Juny

1783, wegens het toen plaats gehad hebbende gebrek aan wyn en boter, in dies steede bepaalde verstrekking van een half pond spek of vleesch voor ieder man 's weeks.

Om dat hunne WelEdele hoog agtbare de bysondere goedheid hebben gehad de regeering te qualificeeren om het kostgeld op alle buiten comptoiren, de Caap daar onder begreepen, zodanig te verhoogen, als na overweeging van het berigt en de gevoelens der ministers dienaangaande, mitsgaders met in 't oog houding van de gesteldheid der plaatsen, de hooge en lage prysen der levensmiddelen en dergelyke voorwerpen, welke, om in de voorseide verbeetering de nodige evenredigheid te doen plaats hebben, in aanmerking behooren te komen, meede noodsaakelyk sullen worden geoordeeld, is goedgevonden en verstaan de ministers en bediendens op de buiten comptoiren te gelasten een nadere opgaave te doen, tot hoe verre het kostgeld en randsoen van den onderofficier en gemeene man zoude kunnen worden verhoogd en, na den ontfangst van die nadere opgaven, als dan daar over te disponeeren.

Voorts de door de heeren Meesters gerequireerde nauwkeurige blyken van al, het geen de soldaat op ieder comptoir, zo aan kostgeld, als randsoenen geniet, wel van de respective buiten comptoiren te ontbieden, dog inmiddens by de rescriptie aan te haalen, dat men vermeend, dat, in steede van deselve, ondertusschen zal konnen dienen het door den heer Raad extra-ordinair, van Stockum, in May 1785 aan deeze regeering overgegeeven berigt van al, het geen de soldaten op ieder comptoir, zo aan kostgeld, als randsoen, genieten, buiten het geen hun WelEdele hoog agtbare hen tans hebben toegestaan; onder byvoeging eenlyk, dat men, voor zo verre de bezetting te Padang betreft, het kostgeld van een corporaal, hetwelk bepaald was op rd[s] 1 : 12, verhoogd heeft op rd[s] 1 : 24, mitsgaders dat van een soldaat van 32 stuivers tot op rd[r] 1, en aan beide 40 ponden ryst per maand zyn toegelegd, in steede van 30 ponden, die bevoorens aan ieder wierden verstrekt.

Ofschoon ten aanzien van de door deese regeering gestelde en door de heeren Meesters geapprobeerde ordre tot het aan-

stellen van bakmeesters van tyd tot tyd is ondervonden, dat dit heilsaam oogmerk op sommige comptoiren, wegens de plaatselyke gesteldheid, zelfs met groote moeite niet is te bereiken, gelyk zulks is gebleeken uit de advisen der Macassaarsche ministers, waarby deselven hebben gecommuniceerd, dat, na hunne gedagten, teegen het bakmeesterschap niet minder zwarigheeden en inconvenienten, als by de inrigting van de bak zelve, zouden opkomen en dat de aldaar militeerende capitain, Baserman, een berigt had gesuppediteerd nopens zyn gedaane afvraag, wie van de officieren tot het aanvaarden van de bak geneegen was en wat deselven ten dien einde souden vermeenen te eisschen? en dat deselven zulks eenstemmig hadden geweigerd of conditien begeerd, die niet hebben konnen worden toegestaan; terwyl almeede, ten blyke van het gezegde, strekt, dat te Djocjocarta de geheele compagnie dragonders aan het opperhoofd, van Rhyn, heeft laten verzoek doen om niet gedwongen te weesen, tegen hun wil en dank, aan de gemeene bak te moeten eeten, alzo zy vernomen hadden, dat die van Samarang en Souracarta meede daartoe niet gedwongen wierden; zo is egter, dewyl men alomme, daar de bakken ingevoerd zyn, het goed gevolg daar van ontwaard, goedgevonden en verstaan, ter voldoening aan de begeerte der heeren Meesters, de ministers en bedienden alom te recommandeeren op het gedrag der bakmeesters attent te zyn; mitsgaders, zo wel aan den Edelen brigadier en het opperhoofd van het generaale soldy comptoir alhier, als aan de ministers en bedienden op de buiten comptoiren in het byzonder, ten kragtigsten aan te beveelen om, overeenkomstig de recommandatie van hun WelEdele hoog agtbare, toe te zien en te waken, dat aan den soldaat, het geen hem toekomt, behoorlyk uitgedeeld worde.

Vermits de heeren Meesters al verder hebben gelieven te bewilligen in het door deeze regeering gedaan voorstel om op alle de buiten comptoiren, Cabo de Goede Hoop er onder begreepen, den soldaat toe te leggen 3 kannen arrak in ieder maand, gelyk meede ½ pond peper, 4 ponden zout en 1 kan azyn, behalven nog, tot een matig gebruik, coffy, suiker en

cadjang, tegens inkoopsprys; zo is goedgevonden en verstaan daar van meede aan de ministers en bedienden van de respective buiten comptoiren kennis te geeven en hetselve, voor so verre sulks nog geen plaats vind, alhier in te voeren met primo September aanstaande en op de buiten comptoiren na de schikkingen, welke de ministers en bedienden daar omtrent sullen maken.

Voorts de heeren Meesters te bedanken voor deese edelmoedige schikkingen tot verbetering van het militaire weezen, waar door den soldaat zodanig is begunstigd, als hy in eenige militaire dienst soude konnen verkrygen, onder te kennen gave tevens, dat men voorts blyft vertrouwen, dat hun Wel-Edel hoog agtbares goedheid en weldadigheid zig meede zal uitstrekken tot approbatie van de afschaffing der in gebruik geweest zynde korting van 3 stuivers per ryxdaalder van 48 stuivers by de verstrekking van soldyen; en dat, ofschoon men zig intusschen verpligt agt te erkennen, dat de soldaat met de toegestaane vergunningen een behoorlyk bestaan geniet en daar meede kan toereiken, men des niet te min hun Wel-Edele hoog agtbare nogmaals in eerbied versoekt om zig met een gunstig oog aan te trekken den nadeeligen staat der impotenten van alle classen in het hospitaal door het verlies van hunne geheele gagie en dus deselve meede op Batavia, aan de Caab, te Malacca en in Bengalen, op welke plaatsen alleen de geheele gagie in de hospitalen verteerd word, te laten volstaan, even als op alle andere comptoiren, met het verlies der halve gagie, wyl het niet alleen een hardigheid in zig sluit, dat de zieken te Batavia en gemelde comptoiren alleen onder dien last gedrukt worden, maar ook daar door veroorzaakt word, dat een aanzienlyk getal gemeene lieden zig verwaarloosen, het zy door het gebruik van verkeerde of schadelyke hulpmiddelen, het zy door hunne ziekelyke gesteldheid te ontveinsen, alleen om by het gaan in het hospitaal hunne gagie niet te verliesen, alzo men zig mag verseekerd houden, dat, ofschoon volgens eene door den koopman en negotie hoekhouder, Matthys Senn van Basel, geformeerde en tans ingekomene samentrekking

van de jongste 10 jaaren, de verteerde geheele gagie hier, te Batavia, bedragen heeft ƒ 694216: 18: 8 of 'sjaars ƒ 89421, en dus daar door jaarlyks zou verlooren worden ƒ 44710, de Comp^e^ weder zo veel zoude winnen met behoud van het volk en zig die uitgave, by bereekening, hoe veel haar een man kost, alvoorens hy in Indien komt en aan het climaat gewend word, zeer wel soude kunnen en mogen getroosten.

En voorts de ministers en bedienden op de respective buiten comptoiren ten ernstigsten te beveelen sorge te draagen, dat aan de recommandatie der heeren Meesters tot een behoorlyke behandeling der zieken en rigtige toedeeling van het geene tot derselver herstel nodig en dienstig is, na vereisch worde voldaan".

18 Augustus. *Bestraffing van twee aanzienlijke dienaren der Compagnie met eene geldboete wegens het aanvragen en verstrekken van kopijen van geheime adviezen van leden der hooge Regering.*

Aanvankelijk wilde de regering hen geregtelijk vervolgen, maar op aanraden van den Advocaat-fiscaal van Indië zag zij hier van af en beboette »by weege van een sagte correctie" den aanvrager der kopijen met 800 zilveren, gecartelde ducatons en den verstrekker met 200 gelijke ducatons, »de helft pro fisco »en de wederhelft voor de diaconie armen" te Batavia.

18 Augustus. *Verstrekking van kleederen aan zieken in hospitalen.*

Nadien, volgens de hier plaats hebbende gewoonte, de monteering en kleding van de militairen, wanneer zy naar het hospitaal worden gebragt, door den capitain, onder wiens compagnie ze behooren, in bewaaring genomen en hen by herstelling terug gegeeven, dog by overlyden aan anderen verstrekt worden, en in de hospitaalen aan de daar inkomende impotente zeevarende behoorlyke verstrekkingen van linnen

baatjes, hembden en broeken geschied; is goedgevonden en verstaan, om dat de voorsz. toedeeling van kleederen alleen heeft plaats gehad omtrend de zeevaart, daar by wel indiervoegen te continueeren, dog tevens, volgens de gunstige vergunning van hun WelEdele hoog agtbare, de verstrekking van een of twee linnen kielen en broeken, nevens een paar hembden en koussen, met primo September aanstaande te laten geschieden aan alle andere, die in het hospitaal leggen, tot hun gebruik, zo lang zy daar zyn, onder voorwaarde, dat die kleederen door de uit het hospitaal gaande persoonen niet meede genomen, maar in hetselve moeten gelaaten worden.

Zie ook bij 19 Februarij 1760 en 27 October 1786.

18 Augustus. *Uitbetaling van maandgelden aan militairen.*

Van de door de heeren Meesters gegeevene favorabele concessie, dat aan de gemeene militairen, zonder onderscheid of deselven hun eerste verband hebben uitgediend of niet, al, het geen dezelven te goed hebben, zal worden afgegeeven, behoudens dat aan de geene, die te kwaad staan en nog in hun eerste verband zyn, eenelyk zal mogen geschieden eene verstrekking in het jaar van zes, in plaats van de voor heen bepaalde vier maanden, gelyk meede dat de soldaaten, niet alleen de maandgelden, voor welke zy op hunne lopende, maar ook die, waar voor zy op hunne afgeslootene soldy reekeningen te vooren staan, in Indien zullen mogen ontvangen, daar en wanneer zy oordeelen zullen dezelven nodig te hebben, of anders de voorseide reekeningen ter ontvangst naar Nederland te zenden, zonder gehouden te zyn te wagten na het uiteinde van hun verband; is goedgevonden en verstaan hiervan kennis te geeven aan den Edelen brigadier en het opperhoofd van het generaale soldy comptoir om elk, die het aangaat, daar van te informeeren en van die vergunning te laten gaudeeren na goedvinden; mitsgaders daar van ook alomme naar de buiten comptoiren communicatie te geeven.

22 Augustus. *Last op de buiten-kantoren:*

1° *bedorven buskruit met twee »capitalen advans" aan de Compagnie te vergoeden;*

2° *de hoofden der artillerie om de twee maanden, indien het weder zulks toeliet, het buskruit te laten onderzoeken en keeren.*

Bedoelde hoofden moesten »ten eersten opgeven het kleinste »gebrek, het welk aan het zelve [buskruit] bevonden zoude »worden".

22 Augustus. *Bepaling, dat, bij afwezigheid van den Gouverneur-Generaal in Rade van Indië, diens praeadvies als diens stem zoude gelden, wanneer slechts vier leden tegenwoordig waren.*

Vijf stemmende leden waren minstens noodig voor het afdoen van zaken.

29 Augustus. *Last op de buiten-kantoren »geene brieven, »hoe kleen ook, uit de voor Nederland gecopieerd »wordende brieven-boeken te laten, maar dezelve, met »de bylagen, alle daar in te doen copiëren en dubbeld »herwaarts [naar Batavia] te zenden".*

29 Augustus. *Last op de colleges van justitie op de buiten-kantoren, »by het overzenden van processen in »appel, telkens by de geleide-brieven" aan den Raad van justitie te Batavia te »notificeren de namen der »gemagtigdens van parthyen litiganten" te Batavia.*

5 September. *Voorschriften nopens de koffij-cultuur in de Jakatrasche en Preanger-bovenlanden.*

Is goedgevonden en verstaan de respective regenten in de Jaccatrase en Preanger landen ten ernstigsten te gelasten

de coffy plantagien behoorlyk zuiver te houden en de daar in gevonden wordende soersak, pompelmoes, goejavis en meer andere zoorten van boomen hunne bladeren en fyne takken te ontneemen, ten einde deselve daar door min schadelyk voor de coffy boomen te doen zyn, en voorts om in de nieuw aangelegde coffy plantagien geen van deeze of zoortgelyke, voor de coffy schadelyke boomen aan te kweeken, op poene, dat, ingevalle deese of geene regenten nalatig zullen blyven aan deese ordres te voldoen, deselve, zonder onderscheid van persoonen, exemplair met dimotie van hunne waardigheeden en versending naar elders zullen worden gestraft; en wyders de Europeese opzienders aldaar ten serieuste te recommandeeren nauwkeurig toe te zien, dat aan deese orders voldaan word en teffens terstond aan den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander kennis te geeven, ingevalle eenige regenten in het nakomen der voorsz. orders nalatig mogten weesen; mitsgaders den meergemelde gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander te ordonneeren om, zo wel de voornoemde regenten van deese ordres kennis te geeven, als deselve alomme in de Hollandse en Javaanse taal en tot een ieders narigt te doen publiceeren en affigeeren.

7 September. *Voorschriften nopens de inrigting van officiële brieven, enz.*

De heeren beschryvers van de respective buiten-comptoiren is verstaan ter hand te doen stellen, zo mede aan de ministers en bediendens der voormelde comptoiren circulair toe te zenden een extract uit de generaale missive der heeren Meesters van den 5en October 1785, nopens het daar by, onder de materie van Timor, § 155, aangehaalde, zo aangaande de inrichting der brieven van de respective ministers en bediendens, als omtrend de winsten en verliezen, ten einde zo wel te letten, dat voldaan word aan de door deeze regeering op den 10en December 1778 gestelde circulaire ordre nopens de poincten, die 'er by de rescriptie in agt moeten worden genomen, als

in het byzonder, dat in de opgave der voordeelen en lasten alle nauwkeurigheid geobserveerd werde.

EXTRACT *patriasche generaale missive, geschreeven door de Heeren 17^ner^ in 't patria aan hunne hoog Edelheeden te Batavia, gedateerd Middelburg den 5^en^ November* 1785.

§ 155. Zoo wy ons niet vergissen, hebben UE. eenige jaaren geleden aan de ministers en bediendens circulair gesonden een voorschrift van de order, waar in zy de poincten, die de stof hunner brieven uitmaakten, voortaan zouden moeten verhandelen.

En wy schryven daar aan groot deels, zoo niet eenelyk toe, dat die brieven tegenwoordig over het geheel eene vry betere gedaante hebben; maar UE. zullen met ons ligtelyk toestemmen, dat in zaaken, die onder andere den handel van de Compagnie betreffen en waar in men nodig heeft te weeten, welke de weesentlyke voordeelen zyn, die zy op haare onderscheidene bezittingen geniet, en welke lasten zy aldaar draagt, men in die opgaven, welke hier toe moeten dienen, niet te nauwkeurig kan zyn; en dat, hoe meer de vormen van die opgaven omtrend de onderscheidene kantooren overeenstemmen, de vergelyking der betrekkelyke voordeelen van ieder derzelve zo veel te gemakkelyker word en het belang, het geen de maatschappy by ieder van die kantooren heeft, zig des te spoediger ontdekt; wy beveelen dus wel ernstig dit onderwerp aan uwe nadere overweeging.

12 September. *Maatregelen in het belang van de militie.*

Is goedgevonden en verstaan:

1° aan de militairen, by hun aankomst alhier, te doen vooruit verstrekken twee maanden gage en deselve daar voor op hunne soldy reekeningen te laten belasten;

2° aangaande de door de heeren Meesters by brief van den 23^en^ November 1785 toegestane 2 ℔ boter en 4 kannen

wyn aan de sergeanten, mitsgaders 1 ℔ boter en 3 kannen wyn aan de corporaals, die verstrekking niet te laten genieten door de diversche dienstdoenders, vrywerkers en onbekwame lieden, van de buiten comptoiren komende;
3° eene praemie van rd^s 20 af te geeven aan de soldaaten, die hun verband naar behooren hebben uitgediend en in staat zyn de Comp^e verder van dienst te kunnen weesen en op nieuw een verband van vyf jaaren willen aangaan.

15 September. *Optreding van drie extra-ordinaire Raden van Indië, vóórdat hunne benoeming officiëel te Batavia bekend was.*

Nopens hunne benoeming in Nederland was de Regering ingelicht door particuliere brieven en door de Leidsche en Haarlemsche couranten van 20 en 21 Januarij 1786, maar van Heeren XVII^{nen} had zij ter zake nog geen berigt ontvangen. De zwakke staat van den Raad van Indië dwong tot het nemen van dezen maatregel, wilde men de afdoening van zaken niet gestremd zien.

21 September. *Formulier der verklaring nopens het bezit van aandeelen in de O. I. Compagnie.*

Wy ondergeschreevene, alle .... van de Vereenigde Nederlandsche geoctroyeerde Oost-Indische Compagnie, verklaaren met deeze, onze gewoone signature, op den eed, by ons in den aanvang van onze bediening in de voorsz. qualiteit gedaan, dat wy, hoofd voor hoofd, ieder in 't byzonder, op onzen eigen naam, pericul en voor particuliere reekening participeren en dien volgende in 't capitaal boek, ten comptoire van de voorsz. Compagnie berustende, bekend staan ten minsten met een somma van ...., capitaal actie, zonder het zelve belast, verpand of verkogt te hebben, in wat maniere het ook zoude moge weezen, directelyk of indirectelyk, in 't geheel of ten deele, conform het geschreevene door de vergadering der heeren

venthienen aan de Gouverneur Generaal en de Raaden van Indie te Batavia in dato 23 November 1785.

En dat wy egeene parthyen actien jeegens het capitaal, dat wy gehouden zyn te participeeren, op tyd verkogt hebben.

T'oirconde deeze met ons eige handen onderteekend.

In .... den .... 17...

$\frac{21}{29}$ September. *Uitschrijving van een dank- en bede-dag.*

25 September. *Uitloving eener premie voor militairen, die zich op nieuw aan den dienst der Compagnie wilden verbinden.*

Om militairen, die hun verband naar behooren hebben uitgediend en in staat zyn de Comp[e] verder van dienst te kunnen weezen, te meer tot een nieuw engagement te animeeren en dus lieden, die aan het climaat gewend zyn, hier te houden, te meer men te schraal uit Nederland voorsien word, is goedgevonden en verstaan aan de zulke, die zig op nieuw willen verbinden voor vyf jaaren, eene praemie toe te leggen van rd[s] 20 en, aan die zulks willen doen voor drie jaaren, rd[s] 10; mitsgaders hier van de heeren Raaden extra-ordinair, Jan Vermeulen en Jan Greeve, als commissarissen tot de aanstaande verlossing van militairen en ambagtslieden, by extract dezes te informeeren en voorts aan hun Edelens te defereeren om de zulke, die nieuwe verbanden zullen maken, des begeerende, boven dien nog te laaten jouisseeren van de gewoone twee maanden gage op hand.

Zie ook 25 Julij 1797.

3 October. *Formatie van het corps officieren bij de kompagniën pennisten van het kasteel en van de stad Batavia.*

Is goedgevonden en verstaan het getal der opper officieren der gedagte compagnien voortaan te bepaalen op een capitain, een capitain lieutenant, twee sous-lieutenants, drie vaandrigs effectief, drie vaandrigs supernumerair en twee adjudanten,

en in het vervolg geene adjudanten dezer compagnien, dan in de uiterste noodzakelykheid, tot vaandrigs of lieutenants te bevorderen, dog dezelven, wanneer zy, by eenige vacatures, worden gepasseerd, die rang toe te voegen, welke zy, indien zy in die vacante plaatzen waaren gesteld, verkreegen zouden hebben.

3 October. *Wijziging van het bepaalde op* 9 *April* 1778 *nopens het armenhuis te Batavia.*

Door diakonen der Gereformeerde gemeente ingediend zynde een extract uit hunne handelingen van den 15en September jongstleden, waar by zy zeggen, dat hun door de binnen-moeder van het weeshuis was vertoond de noodzakelykheid, dat de weesmeisjes een japon meerder verstrekt wierd, dan by het reglement van den 9en April 1778 was bepaald, om reeden de meesten derzelven binnen den tyd van twee jaaren daar uitgegroeid waaren en een japon ook niet toereikend was om de kinderen, naar de ordre, op alle kerkdagen en tot het bywoonen der catechisatien daarmeede ordentelyk te kleeden, en daarom verzogten, dat deze regeering, in steede van het gestelde by voorschreven reglement, dat aan de weesdogters om de twee jaaren een japon moet worden verstrekt, dat getal voor het vervolg zal gelieven te vermeerderen tot op twee stuks of op jaarlyks een japon;

dat wyders door voorgemelde binnen-moeder noch aan hun verzoek was gedaan om maandelyks eenige azyn verstrekt te mogen krygen om, by ziekte der kinderen, tot verfrissing te kunnen gebruiken; en dat zy dierhalven insteerden, dat, by de thans maandelyks uit Comps provisie maguazyn verstrekt wordende 25 ℔ booter, voor het inkoops kostende nog gevoegd zouden mogen worden drie kannen azyn, Hollandsch;

zo is goedgevonden en verstaan beide die verzoeken te accordeeren en dus aan een ieder der weesmeisjes, in steede van om de twee jaaren een, voortaan twee japons of jaarlyks een te laaten verstrekken, gelyk mede in het vervolg, voor het inkoops kostende, 3 kannen azyn 's maands.

3 October. *Toekenning van den rang van Schepenen aan geassumeerde leden in den Raad van justitie te Batavia.*

In consideratie genomen zynde, dat de geassumeerde leeden in den Raad van justitie dezes casteels, wanneer dezelve buiten functie zyn, slechts den rang bekleeden, die aan hunne bediening geaccrocheerd is, daar zy egter, zo lang zy in den gemelden Raade sessie hebben, leeden zyn van een collegie van justitie van het hoogste ressort hier in Indie en dus wel eenige meerdere rang zouden behooren te hebben, zo om daar door dit collegie zelfs eenig meerder aanzien by te zetten, als hun ten minsten gelyk te stellen met de Scheepenen dezer steede, over wier gewysdens zy bevoegd zyn te jugeeren; zo is dierhalven goedgevonden en verstaan, zo de praesente, geassumeerde leeden in voornoemden Raade, als die daar toe in het vervolg zullen worden benoemd, te laaten gaudeeren van den rang van fungeerende Scheepenen.

3/6 October. *Aansporing van Compagnie's dienaren tot vlijt en ijver.*

Dewyl men te meermaalen heeft ontwaard, dat zommige dienaaren, of zeer traag, of geheel onverschillig en nonchalant zyn in op zyn tyd te voldoen aan de ordres, die hun by de besluiten dezer regeering worden gegeeven; zo is goedgevonden en verstaan een ieder wel ernstig te recommandeeren en te gelasten om, zo spoedig mogelyk in zaken van weinig omslag en binnen een maand, wanneer dezelve van gewicht en extensie zyn, aan de besluiten dezer regeering, waar van hun de extracten zyn afgegeven, te voldoen, op poene van correctie by verzuim en verantwoordelyk te zyn voor het nadeel, dat daar door veroorzaakt mogt worden; en voorts den eersten gesworen clerk ter generaale secretary, Philippus de Elwyk, te gelasten om voortaan met het begin van ieder maand aan deze regeering by een schriftelyk bericht op te geven, in hoe verre aan deze ordre is voldaan; dog des niet

te min aan ieder een gepermitteerd te laaten om, by eenige ondoennelykheid ter uitvoering van het aan hem opgedragen wordende, onder opgave der redenen zig aan deze regeering te kunnen addresseeren.

5 October. *Last op de commandanten der militie op de buiten-kantoren, »jaarlyks aan het hoofd van de »militie te Batavia over te zenden, niet alleen een korte »sterkte van alle bezettelingen, met de voor- en toe-namen »der officieren en de posten, waar na toe dezelve »gedetacheerd zyn, maar ook de schaf-orders, hoedanig »dezelve by de bakmeesters zyn ingerigt, wat voor spyzen »dagelyks worden opgedist en waar mede dezelve worden »toebereid".*

Uit dit stuk blijkt wijders, dat »het guarnisoen alhier [Batavia] om de twee jaaren, tot lasten van de krygs cassa, gratis gemonteerd word met:

een hoed,
» rok,
» camisool, en
» broek;

en dat by een ruimen aanbreng van de vereischte stoffagien de monteering zo duur niet kwam te staan dan by een schaarschen, dog dat egter het onderscheid niet zeer groot was;

dat een officiers monteering komt op rd^s 50 : 32, die van een sergeant op rd^s 18 : 15$^1/_5$ en die van een soldaat, met toebehooren, op rd^s 5 : 37;

dat, ingevolge de order dezer regeering, alle commandanten gerecommandeert waaren stiptelyk te moeten nakomen haare begeerte om de goederen, die vereischt worden tot het aanmaken van monteeringen, op zyn tyd successive by gelegenheid in te koopen, om daar door te praevenieeren, dat men, by noodzakelykheid, niet in verlegenheid gebragt worde;

dat dezelve ook aangeschreeven waren om nopens 't aanmaaken der monteeringen zig te reguleeren volgens de opgave;

dat een commandant, de oeconomie eenigzints verstaande, hier door weinig schade zoude lyden en dat, zo zulks eens plaats mogt vinden, de gouverneur of commandeur van die plaats daar in zou kunnen voorzien door het toevoegen van eenige vrywerkers of wel een kas te formeeren van 't geen dezelve voor de vrye dienst moeten uitkeeren, om daar uit de goederen aan te koopen en het geen als dan manqueeren mogt, van hunne gagie te laaten betaalen.

6 October. *Last op de buiten-kantoren, bij klachten over de slechte gesteldheid der van Batavia ontvangen vaatwerken, telkens eenige daar van ter inspectie naar Batavia terug te zenden.*

6/9 October. *Voorschriften nopens de van Compagnie's wegen te Batavia verkocht wordende rijst.*

Mits de steeds aanhoudende en eer toe-, dan afneemende duurte van de ryst is, op het voorstel van den heer Gouverneur Generaal, ten einde de behoeftige ingezetenen ter dezer hoofdplaats eenigzints hier in te gemoed te koomen, goedgevonden en verstaan de quantiteit ryst, die dagelyks Comp[s] wegen op de ryst markt verkogt word, by provisie te vermeerderen met een half last en dus te stellen op vier, in steede van de by besluit van den 3[en] Maart jongstleeden bepaalde 3 1/2 lasten daags, doch tevens voor ieder ganting, in steede van zes, seven stuivers te laaten betaalen, alzo dezelve dan noch aan de gemeente niet hooger komt te staan dan tegens rd[s] 35 het last, daar de ganting van dien korrel particulier reeds voor de helft meer in prys word verkogt; en de gemeente hier van by billet te adverteeren.

Op den 9[den] October 1786 bepaalde de Regering wijders ter zake »de respective officieren van justitie, mitsgaders den sabandhaar en den pachter van de inkoomende ryst te gelasten stipt

te waken en te doen waken, dat er geen alhier aangebragt wordende ryst of oly van de rheede word vervoerd; mitsgaders allen den aanbrengers van voornoemde goederen te ordonneeren om voortaan, binnen den tyd van agt dagen na hun arrivement, dezelve te lossen en binnen de andere agt dagen een bewys te brengen aan den sabandhaar, dat hunne aangebragte quantiteiten behoorlyk zyn ingevoerd, op poene van 1000 rds te verbeuren by den gemelden pagter van de ryst, indien hy bevonden zal worden hier op niet gevigileerd of den vervoer met oogluiking gepermitteerd te hebben, de helft ten behoeven van de Compe en de andere helft voor den officier, die de calange zal doen.

En wyders mede geconsidereerd zynde de noodzakelykheid om in het misbruik, dat er van de ryst markt gemaakt word, te moeten voorzien, zo is goedgevonden en verstaan, nademaal men moet veronderstellen, dat een halve ganting ryst daags voor arme lieden toereikende is tot onderhoud, zo van hun, als van hunne huishoudens, en dat door alleen by halve gantings te laaten verkoopen, niet alleen meer menschen zullen kunnen worden geriefd, maar ook veelen de mogelykheid zal worden benomen om meer in te koopen, dan zy volstrekt tot hun gerief benodigen, inzonderheid, wanneer de opziender van de ryst passer behoorlyk agt geeft, dat de voornoemde korrel niet dan aan behoeftigen word verstrekt, tot soulaas van dewelke alleen deze verkoop Comps weegen is ingesteld, voortaan aan een ieder der koopers van gemelde ryst voor eerst met niet meer dan een halve ganting daags te gelyk te laaten gerieven en dat nog maar alleen de zulken, omtrent wien geene bedenkelykheid valt, of zy niet onder de behoeftigen sorteeren; mitsgaders de by besluit van den 6en dezer gefixeerde prys van 7 stuivers voor de ganting in den aanstaanden op 8 stuivers te stellen, naar dien daar door dan noch de arme gemeente genoegzaam word gesoulageerd, alzo de koyang ryst tans particulier voor tusschen de 50 en 60 rds word verkogt en dit slechts 40 rds en zulks nog by de kleine maat bereekent; en voorts de gemeente hier van by billet te adverteeren.

16 October. *Voorschrift nopens het brengen van zaken op de rol van Schepenen.*

Noodsakelyk geoordeeld zynde, dat ieder van de heeren leeden, so wel als den Edelen heer president, den heere vice praeses en het eerst volgend lid, bevoorens het roldag is, een afschrift van de te houdene rol erlangen om min of meer geinformeerd te zyn, welke zaaken er sullen te beslissen vallen, en sig daar van au fait te kunnen maaken; zo is, om de secretary bedienden in staat te stellen die rollen tydig te kunnen besorgen, goedgevonden en verstaan te statueeren en de practizyns ter audientie van de rolle aan te kondigen, dat zy van alle nieuw opkomende zaken de presentatien des Woensdags voor de ordinaire roldag en van die, welke reeds litispendent zyn, daags daar aan of Donderdags voor de middag, niet later dan thien uuren, ter secretarye sullen hebben te bezorgen om g'enrolleert te worden, op poene, dat de geene, die daar meede langer wagt of later komt, van het enrolleeren derselve voor dat maal zal zyn verstooken en egter de boete verbeuren, die op het van de rollen laten der litispendente zaaken is gesteld.

Zie ook 19 November 1798.

16 October. *Voorschrift nopens termijnen in regtszaken.*

Schepenen bepaalden daar omtrent het navolgende:

In aanmerking genoomen zynde, hoe het tegenwoordig by de practisyns als 't waare tot een vaste gewoonte is geworden om voor ieder termyn, van hoe gering aanbelang het zelve ook zy, telkens vier roldagen te besteeden, eer aan het zelve word voldaan, invoegen het reeds tot een vaste formulier is geworden te dicteeren dag — vervolgens nog dag — dan consenteert in het verstek salvo purge te 14, en eyndelyk, zoo zy niet consenteeren in het absolut verstek, als dan enkel het termyn te laaten afloopen by persistit, als hem steeds verlatende op de admissie en relieff, het welk zy, als een gereed middel, genoegsaam althoos by de hand hebben;

dat dus hier door de processen, sonder de minste nuttig- of noodzakelykheid, merkelyk vertraagd en sleepende gehouden worden, tot geen gering nadeel van de geene, die sig in de noodsakelykheid bevinden om het middel van een regtsgeding te laaten neemen ter erlanging van het goed regt, dat hy vermeend te hebben en op geen andere wyze kan doen gelden;

dat, vermits hier door van de toegevendheid, welke daar in aan de zyde van den regter plaats vind, door de practisyns een soo verre gaand misbruyk werd gemaakt, het dus ten uytersten noodsakelyk is geworden door het beraamen van de nodige middelen eener gepaste voorsiening te voldoen aan dat gedeelte der by eede op sig genomene verpligting, waar by uitdrukkelyk bevoolen word om goed, kort regt te administreeren, het welk voornamelyk daar in bestaat, dat den regter waakzaam zy, dat de advocaaten en procureurs (gelyk hun dit by de statuten deezer stad van den jaare 1642 wel uitdrukkelyk is bevoolen) sig voor al wagten met onnodige dilayen de processen te traineeren en de parthyen op kosten te jagen, of dat zy, so sulks geschied, ten uytvoer brengen de bepaalde poenaliteyt om die kosten door deselve te doen vergoeden en daar en boven de sulke met suspensie of privatie van hun officie te straffen;

en dat, vermits men gegronde reedenen voor sig heeft om overtuigd te zyn, dat de voorschreeve, van ouds te regt so genoemde keuken termynen, alleenlyk te laat genoomen worden om daar meede de negligentie en versuymen der practisyns te verbergen en sig buyten des door hunne clienten, die zy reeds so zeer benadeelen, daar voor nog te laten salarieeren;

zo is, om dit eens voor al by deesen geregte den bodem in te slaan, goedgevonden en geresolveerd te statueeren, dat alle termynen, behalven die van eysch en die ook van andwoord, omdat den gedaagde dag van beraad competeerd in alle zaken, welke by de litis contestatie niet daar van als geprefiligeert sullen worden uitgesondert, voortaan peremptoir sullen loopen van 14 tot 14, op poene van absolut verstek, en dat geene termynen van dilai sullen worden toegestaan dan die van productie en

sulks meede nog niet dan om valabele en pregnante reedenen, die de practisyns gehouden zullen zyn telkens te allegueeren.

En is, om voor te komen, dat het salutaire van deese order niet werde elusoir gemaakt door het komen in relief van sodanige termynen, als waar van absolut verstek is gedecerneert, al verder goedgevonden en verstaan meede voor den aanstaande te statueeren, dat de practisyns gehouden en verpligt zullen syn by de presentatien, die zy ter obtenue van de begeerde relieven ter rolle sullen brengen, telkens distinct te allegueeren de reedenen en motiven, waar om geduurende den loop van het termyn, van welk verstek zy relieff verzoeken, aan het selve niet is voldaan, op poene, dat, by gebrek van dien, het begeerde relieff niet alleen ontzegd, maar zy ook in hun privé verweesen sullen worden in de betaling der kosten, desweegens gemaakt en gevallen.

En zal deeze order, ongeagt de reeds op heeden gedaane aanzegging, ter naast komende rolle volledig gepubliceert en vervolgens in den blaffert van deezen geregte geregistreert werden.

17 October. *Prijs-bepaling van katjang-olij.*

Dewyl is blykende, dat er alhier nog een goede voorraad, zo van oly, als katjang, by zommige ingezetenen ligt opgeslagen en dezelve alleenlyk word opgehouden om, was 't mogelyk, de duurte daar van nog meer en meer te doen toeneemen en daar in monopolie te dryven; zo is, aangezien de noodzakelykheid vordert om dit kwaad voor te komen en alle slinksche practyken in dezen te weeren, goedgevonden en verstaan een vaste prys op dit articul te fixeeren en dierhalven den prys van de catjang oly, gedurende de presente schaarsheid, te bepaalen op een ryksdaalder voor de vyf kannen en de mindere of kleindere maat naar evenredigheid van gemelde prys; voorts elk een, die, zo wel hier ter hoofdplaats, als in de bovenlanden, zig met het slaan en verkoopen van gedagte olie erneerd, ernstig te gelasten zig hier na stiptelyk te gedragen en dus niet alleen

by verkoop geen hoogere dan deze vastgestelde prys te neemen, maar ook hunne in voorraad zynde oly aan de gemeente daar voor te verkoopen, op poene van, by ontdekking van het contrarie, het zy van geweigerde verkoop of wel verkoop tegens een hoogere prys, rigoureuselyk te zullen worden gestraft, zo door confiscatie van de gevonden wordende oly, als arbitraire correctie; en wyders de officieren van justitie uitdrukkelyk te recommandeeren om nauwkeurig te letten, dat de ingezetenen alhier het effect van deze schikking genieten en, by eenige klagten dientwegen, direct de nodige redresse te bezorgen, dan wel daar van kennis te geeven, waar het behoort; en hier van de gemeente, zo in, als buiten de stad en in de bovenlanden, door affixie van biljetten te adverteeren.

Zie 31 October 1786.

17 October. *Last om oude brieven van krediet vóór ult^e December* 1786 *in te wisselen.*

Door den groot kassier, Gysbert Jacob Welgevare, schriftelyk verzogt zynde om een zeekeren, peremptoiren tyd te willen bepaalen tot het verwisselen van de oude brieven van credit, vermits men anders te wagten zou hebben, dat de finaale inwisseling nog in geen half jaar zou zyn volbragt; zo is, conform dit verzoek, goedgevonden en verstaan de gemeente alhier by biljet te gelasten om de gemelde oude brieven van credit, dewelke nog onder hun berustende zyn, voor ultimo December eerstkomende ter verwisseling tegen nieuwe by gemelden kassier te brengen, op poene, dat gemelde oude credit brieven, die na dien tyd nog niet zullen zyn verwisseld, niet meer gangbaar zullen weezen of ingewisseld zullen kunnen worden.

Volgens de resolutiën der Indische Regering van 2 Maart 1787 genoot de Compagnie met dit inwisselen een voordeel van 8,010 ryksdaalders, doordien vele crediet-brieven niet ter inwisseling waren aangeboden.

17 October. *Magtiging op het college van Schepenen tot het aanstellen van een tweeden adjunct-substituut van den Drossaard der Bataviasche Ommelanden en tot het in dienst nemen van 20 kaffers.*

De laatsten kregen 3 rijksdaalders per maand.

Zoowel zij, als de adjunct-substituut kwamen ten laste van de stads-kas en werden slechts aangesteld »mits, zo wel de substituut, als caffers, by het cesseeren der thans plaats hebbende noodzakelykheid weder afgedankt of wel anders de laatste op het tot hier toe bepaalde getal van 26 gebragt worden".

24 October. *Toekenning aan de opper-chirurgijns op de schepen der Compagnie van den rang naast dien van de opper-stuurlieden.*

Door het hoofd van de chirurgie vertoond zynde, dat het thans met de opper- en onder meesters in 's Comp[s] zeedienst zo verre was gekomen, dat het getal derzelven, voor ruim 20 hier aanweezende scheepen, waar onder de retour vloot, tegenswoordig niet meer was dan agt opper-, agt onder- en negen derde chirurgyns, terwyl er nog op de buiten comptoiren veele en alleen op de hoofd posten van Batavia thien onder meesters ontbraaken;

dat dit buitengemeen verval nog dagelyks stond grooter te worden, door dien een ieder, wiens verband maar geëindigt was, uit 's Comp[s] dienst tragte te gaan om een huwelyk, dikwyls van desperatie, te doen of op een of andere wys zyn bestaan te vinden; en dat de reeden, die zy doorgaans daar van opgaven, de volgende waaren:

zy zeiden, dat zy de gevaaren der zee met de zeelieden moesten deelen en dat der besmettelyke ziektens boven dien veel meerder dan zy;

dat eertyds hun dit wierd vergoed door winsten en een behoorlyk aanzien aan scheeps boord, dog dat van tyd tot tyd men hunne winsten had verminderd en hun eindelyk tot

beneden de onderstuurlieden en derdewaaks, tegenswoordig lieutenants, verneedert;

dat wel waar was, dat de opperchirurgyns op 's lands oorlog scheepen ook geen rang hadden, dog dat egter dit hun door de groote winsten rykelyk wierd vergoed, daar zy boven dien, by een goed gedrag, altoos by hunne capitains en verdere officieren zeer bemind waaren;

dat zy integendeel zomtyds zo bars en veragtelyk gehandelt wierden, dat het niet mogelyk was de Comp^e^ op zulk eene wyze langer te dienen;

dat hy, opperhoofd, dierhalven verzogt, terwyl de voordeelen der opperchirurgyns tot nog toe niet op den voet der oorlog scheepen door de heeren Majores geschikt waaren, ten einde een gedeelte dier klagten weg te neemen, de oppermeesters ten minste zo lange naast de opperstuurmans of capitain lieutenants te plaatzen, het zy door hun de rang van chirurgyn majoor te geven of op eenige andere wyze te bevorderen, zo als het de regeering mogt goedvinden te behooren;

zo is goedgevonden en verstaan, om de voornoemde gealllegeerde reedenen, de opperchirurgyns op Comp^s^ scheepen, voortaan aan scheeps boord in rang te stellen naast de opperstuurlieden of tegenwoordige capitain lieutenants.

27 October. *Reglement voor het diaconie-weeshuis te Batavia.*

Hoofdzakelijk is dit reglement eene herhaling van het reglement, vastgesteld op 9 April 1778 (bladz. 189 vlg.). De wijzingen bestaan uit de volgende:

art. 1, weggelaten zijn de woorden: »onder het gezag van »het collegie van diaconen";

art. 2 en 3 luiden:

Art. 2. Zy zullen ieder afzonderlyk, dan wel met elkander, na omstandigheid van zaaken, eenmaal des maands, te weeten den laatsten Zaturdag van de maand, en voorts zo meenigmaalen, als het de nood vereysschen zal, vergaderen in het wees-

huis omme aldaar, de regenten ten opzigten der jongens en de regentessen ten opzigten der dogters, af te handelen het geene noodig zal weezen, zo ten beste van het huys in 't gemeen, als ook byzonderlyk om de klagten van de weezen of anderen aan te hooren en weg te neemen, alle geschillen te appaiseeren, kleederen en andere noodwendigheeden te verzorgen en dat op het menagieuste en minst kostende.

Art. 3. Tot het doen van voorschreeven uytgave zal alle drie maanden door het collegie van diaconen, op behoorlyke quitantie van den oudsten regent, worden gedaan eene verstrekking van een duysend en vyf honderd ryxdaalders; en, wanneer hier meede niet kunnen toekoomen, moet aan een nadere eysch voldaan worden;

art. 4, »eersten regent", lees: oudsten regent van aanstelling;

art. 5, »regenten zullen", lees: oudste regent sal;

art. 6—8 luiden:

Art. 6. Hy sal van die ontfangst en uytgave, het zy dezelve ordinair of extra-ordinair gedaan zyn, alle drie maanden eens of wel op den eersten Maandag na de drie maanden pertinent reekening moeten doen aan buiten-regenten en buyten-regentessen, die ten dien eynde in het weeshuys, ter hunner ordinaire vergader-kamer, sullen moeten vergaderen.

Art. 7. De regenten en regentessen zullen niet vermogen eenige suppoosten te stellen, te vermeerderen of te verminderen als met voorkennisse der hooge regeering, maar zal de verkiezing en aanneeming daar van by vacature door hun geschieden.

Art. 8. De regenten en regentessen sullen geen weeskinderen vermogen aan of in te neemen, dan met het gevoelen der meerderheid van hun vergadering;

art. 9, »door het collegie van diaconen" vervalt;

art. 10, »met voorkennisse van het collegie van diaconen", vervalt;

art. 11, aan de ambagten zijn toegevoegd: huystimmeren en scheepstimmeren;

art. 12, »met voorkennisse van diaconen", vervalt;

art. 17 luidt: »een jonkman of dogter uyt 't huys, genegen

wezende tot den huwelyken staat, zal daar toe alvorens verlof moeten hebben, de jongens van de regenten en de dogters van de regentessen";

art. 18, »by de vergadering van diaconen", vervalt;

art. 21, »op ordre van het collegie van diaconen" is vervangen door: op ordre van den heere Gouverneur Generaal;

art. 22, het eerste gedeelte van dit artikel luidt nu: »de diacony, welke de kosten van dit huis draagd, zal mogen behouden, erven en na zig neemen al, het geene zal worden nagelaten by eenige perzoonen, zo die in het huis op hun overlyden nog g'alimenteert mogten worden, waar van als dan door buiten regenten moet worden kennis gegeven aan het collegie van diaconen, als die in het zelve groot gemaakt en reeds daar uit ontslagen zyn";

art. 25, »buyten de diacony", vervalt;

art. 26, »belangens van 't collegie van diaconen", lees: belangens van buyten regenten, als het jongens, en buyten regentessen, indien het meysjes zyn;

art. 27, de aanhef van dit artikel luidt nu: de buyten regentessen zullen de kinderen van 1 à 2 jaaren, die in het huys aangenomen worden, mogen besteeden, enz.;

art. 28 luidt nu: »ingevalle 'er eenig different mogte ontstaan tusschen de regenten en regentessen, zodanig, dat zy lieden de zaaken niet eens konden worden, zo zal het geschil moeten worden overgebragt by den heer Gouverneur Generaal, omme derweegens het noodige ter uyt de weg ruyming te ordonneeren";

art. 29, »zy zullen, nevens de regentesse", lees: de buyten regenten zullen, nevens de regentessen;

art. 30 en 31 zijn vervangen door het navolgende:

Art 30. Het zoogenaamde manges feest of jaarlyks tractement, den 9en December 1732 by deze regeering bepaalt, zal na den gebruike aan de weeskinderen gegeven worden; en waar voor zal mogen worden opgebragt rds 90; zullende de regenten en regentessen voortaan daar over de beschikking hebben.

Art. 31. De buyten regentessen zullen desgelyks opzigt

nemen op de binnen-moeder van het huys, op de slaven en op de oppassers der zieken en kleyne kinderen, op dat een iegelyk zyn pligt waarneeme, gelyk het behoord, tot welstand van 't huys.

Art. 32. Zy zullen ook zorg dragen om in het huys te laten maken de kleederen en het lywaat voor de kinderen van het huys,

Art. 33. Zy zullen de meisjes ten dien eynde al van der jeugt aan moeten doen gewennen tot het aanleeren van wolle- en linnenayen, breyen of andere handwerken, die binnen het huys geschieden en tot het huyshouden g'employeert konnen worden.

Art. 34. Zy zullen de moeyten neemen om de rekeningen der perzoonen, die eenige waaren aan het huys hebben geleverd, na te zien en by de binnen-moeder of de huysgenoten van het gemelde huys vernemen, of dezelve waaren getrouwelyk zyn geleeverd; en, dit zo zynde, zullen zy de gemelde rekeningen goedkeuren om daar na door de oudste regent van aanstelling betaald te worden.

Art. 35. Zy zullen de dogters, die den ouderdom van 14 à 15 jaaren bereykt hebben, met voorkennisse van de regenten mogen besteeden by fatzoenelyke vrouwen om dezelve den tyd van 3, 4 of 5 jaaren voor kost en kleeren te dienen, ten eynde, zo veel doenlyk, te verminderen de lasten van het huys.

Art. 36. Zy zullen zorge dragen, dat de kinderen van 't huys behoorlyk worden voorzien van bedde- en tafelgoed, en zulx na vorige gewoonte of zodanig, als zy ten nutte van het huys en de kinderen zullen oordeelen te behooren; zullende tot den inkoop van dien aan de binnen-moeder de noodige gelden door de oudste buyten regent verstrekt moeten worden.

Art. 37. Ook zal aan haar zorge gedemandeert blyven de verstrekking van het geene, dat zy zullen oordeelen tot de begraving van een overleeden weeskind nodig te wezen;

art. 32 is geworden artikel 38;

art. 33, »regenten" lees: regenten en regentessen; — »en »kennisse geven aan het collegie van diaconen", vervalt.

Het geheele tweede hoofdstuk »voor de buyten regentesse" vervalt.

Hoofdstuk III, art. 5, »diaconen" vervalt en »regentesse" wordt regentessen;

art. 12, aan de verstrekkingen zijn toegevoegd »3 kannen »azyn, Hollands";

»als de regenten oordeelen" lees: als de regentessen oordeelen;

art. 13 »door het collegie van diaconen" lees: door regenten en regentessen;

»notitie, zo wel aan de vergadering van diaconen, als de »regenten en de regentesse", lees: notitie aan de regenten en regentessen;

art. 14, »met consent van de vergadering van diaconen", lees: met consent van regenten en regentessen;

art. 19, »opzigt der regenten", lees: opzigt der regenten en regentessen;

art. 20 luidt: »van alle voorvallen in het huys, waar van het rapport tot den dag der ordinaire vergadering van de regenten en regentessen niet kan uitgesteld worden, zal zy, indien het jongens aangaat, aanstonds aan den eersten regent of de eerste regentesse, indien het dogters aangaat, kennisse geven, die dan zullen gehouden zyn met den anderen daar over te aboucheeren en voorts het noodige te werk te stellen".

art. 25, »aan de regenten", lees: aan de eerste regent of eerste regentesse;

Hoofdstuk IV, art. 1, »collegie van diaconen", lees: regenten en regentessen;

art. 3, »absenteeren of door een ander zyn dienst laten »waarnemen dan met consent van de regenten", lees: absenteeren, dan met consent van scholarchen en voorkennis van den eersten regent en eerste regentesse;

art. 6, »by den meester zal worden opgesteld", lees: van scholarchen zal voorgeschreeven zyn;

art. 9, »de diaconen, de regenten", lees: de regenten en regentessen;

art. 14 luidt: »hy zal in de school geene boeken laaten

gebruyken, dan die door scholarchen daar toe worden verstrekt;

art. 15, »regenten", lees: regenten of regentessen;

art. 19 vervalt;

art. 21, »regenten", lees: regenten en regentessen; — »of door de regenten of met kennis geving aan het collegie »van diaconen", lees: met voorkennisse van regenten en regentessen;

Hoofdstuk V, art. 1, » 't collegie van diaconen", lees: regenten en regentessen;

art. 2, »by het gemelde collegie van diaconen", lees: by regenten en regentessen;

art. 4, »aan het collegie van diaconen door de regenten", lees: aan regenten en regentessen;

Hoofdstuk VI, art. 3, »met voorkennisse der regenten", vervalt.

27 October. *Nadere regeling nopens het bezit van aandeelen in de O. I. Compagnie door gequalificeerde dienaren.*

De regering vond goed »nader te verklaren, dat onder die order [14 Augustus / 4 September 1786] begreepen worden de secretarissen dezer vergadering, de opperkooplieden van het kasteel, den boekhouder en visitateur generaal, het opperhoofd over het generaale soldy comptoir, den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander, den sabandhaar en den groot cassier, de laatste drie opperkooplieden zynde, den advocaat en water fiscaal, de Balliuw en Landdrost, den geheimschryver van den heer Gouverneur Generaal en den secretaris van den Raad van justitie, deeze vier laatste meede opperkooplieden zynde".

27 October. *Maatregelen in het belang van Compagnie's hospitalen te Batavia.*

Naar aanleiding van een rapport van de buiten-regenten

der hospitalen, waarin uitvoerig beschreven wordt de toestand dier gebouwen, de wijze van behandeling der zieken, enz., enz, besloot de regering »voor de zieken in het binnen hospitaal jaarlyks, boven de tegenwoordige verstrekking, nog te laaten afgeeven:

100 hembden,
75 broeken,
50 dekens,
75 sloopen, en
75 lakens, gerekend pro rato van ieder 50 man, mitsgaders:
175 hembden,
125 broeken,
87 dekens,
125 slopen, en
125 lakens by een hondert, en
250 hembden,
180 broeken,
125 dekens,
180 sloopen,
180 lakens by een hondert vyftig koppen.

Wyders, in plaats van zes, voortaan twaalf onderchirurgyns in het binnen hospitaal te laten dienst doen en den binnen-regent van het zelve te qualificeeren om, zo lang de schaarsheid van ondermeesters zo groot blyft, des mogelyk, nog ses Europeesche of inlandsche jongelingen aan te leeren, om daar van in der tyd by de zieken in ieder der drie zieken-vertrekken van dit hospitaal een nuttig gebruik te kunnen maken, met hun te doen letten op het inneemen der medicynen en het drinken van het geen aan de impotenten tot verkwikking word gegeven.

Als ook in het buiten hospitaal jaarlyks voor ieder man twee paaren muilen of sloffen te laaten verstrekken; en daar van voor eerst 1000 paaren van Java te eisschen, gemerkt met zekere teekens, om het steelen of verkopen voor te komen.

Gelyk mede voor de zieken in het zelve voor eerst 1000 mutzen van oud zyldoek te laaten aanmaken, ieder man gerekend op twee stuks in het jaar.

Insgelyks de verstrekking van lakens aldaar te laaten vermeerderen voor de 240 man met 100 stuks en dus, by vermeerdering, voor 480 koppen 180 stuks, voor 720 koppen 250 stuks en voor 960 koppen 300 stuks.

En eindelyk, met intrekking van de jongste, op den 18en Augustus jongstleeden bepaalde verstrekking van koussen, de broeken, die voor de impotenten in gereedheid worden gebragt, langer te laaten maaken en tot op den enklauw te doen afloopen".

30 October. *Voorschrift nopens processen wegens obligatiën of rekeningen, voor het collegie van Schepenen aanhangig.*

In opmerking genomen zynde, dat de practizyns zig van tyd tot tyd hebben veroorloofd om, als er uit een obligatie of reekening word geageert, behalven eene ter rolle gebragte ampele presentatie, ten dage dienende, nog over te leggen een zeer* g'extendeerde eysch en een niet minder uitgebreid register van stukken, sonder dat die eysch iets anders contineert dan een verhaal, dat namentlyk de actie uit een obligatie of reeckening herkomstig is; dat er door aanmaning geen betaling is te erlangen geweest; dat de eyscher daar om genoodzaakt is den weg van regten in te slaan en dat zy dus hunnent weegen concludeeren tot condemnatie van den gedaagde; zo is, na dien daar in, so min voor den regter, als voor 't belang van parthyen, eenige nuttigheid resideert, nademaal 't uit de te exhibeerene obligatie of reekening voldoende kan consteeren, dat daar uyt geageert word; voorts uit de dagvaarding, dat er in der minne geen betaling heeft kunnen werden erlangd, en uit de presentatie, welke conclusie er genomen word, en dat also de clienten met nodelose kosten beswaard worden, waar tegen behoord te worden voorsien; derhalven na voorgaande deliberatie goedgevonden en verstaan te statueeren, dat de practizyns voortaan in zaken, daar geageert word uit een obligatie of reekening, niets anders zullen mogen exhibeeren dan hunne qualificatie, de obligatie of reekening en het relaas weegens het gedaane exploict, sonder daar by een schriftuur-

lyken eysch of register over te leggen; mitsgaders dat zy, onder exhibitie van de voorschreeve drie stukken, sig sullen moeten refereeren tot de presentatien, welke zy hebben laten enrolleeren en tot dat eynde sodanig distinct en klaar sullen moeten worden ingerigt, dat daar uit, soo wel consteeren kan, wie eysscher en gedaagde is, als de oirsprong der actie, namelyk een reekening, notarieele of onderhandsche obligatie, den eysch, so omtrend de somma, dies interessen, als de kosten, den afslag van 't reeds betaalde en of er gecontendeert word tot namptissement of executabel verklaring van hypoteecquen en wat verder ter bevordering van de nodige duydelykheid kan strekken.

30 October. *Herinnering aan de ordonnantie op het klein zegel van* 29 *September* 1767, *art.* 70.

Geremarqueerd zynde, dat zeedert eenigen tyd in onbruyk is geraakt te voldoen aan het gestatueerde by de ordonnancie op 't klein zegul van den 29en September 1767, articul 70, beveelende, dat alle zeguls, die gehegt zyn aan g'exhibeerd wordende schriftuuren, op de zyde van het zegul moeten beschreeven worden met den dag, de maand en het jaar, wanneer en met den naam, door of voor wien 't inleggend request, placet of ander schriftuur gepresenteerd word of dienen moet, zo is, tot bevordering eener prompte executie van 't by die ordonnancie gegeven bevel om die selve, ook in dit opsigt, stiptelyk te doen nakomen en onderhouden, goedgevonden en verstaan 't voorschreeve articul ter audientie van de rolle te doen voorleesen om te strekken tot narigt van alle de geenen, die sulks incumbeert; met bygevoegde waarschouwing, dat zy, die 't zelve overtreden, sonder conniventie of verschoning, telkens sullen vervallen in de daar op gestelde boete van 25 rds.

31 October. *Wijziging van het bepaalde op* 17 *October* 1786 *nopens den prijs van katjang-olij.*

Aangezien »de katjang dit jaar alhier schaars en duur is

en by gevolg de oly daar van niet wel voor dezelfde prys kan worden verkogt als in tyden, wanneer de zelve abundant is; zo is mitsdien goedgevonden en verstaan om, in steede van de by besluit van den 17^en^ dezer gefixeerde prys van een rd^r^ voor de vyf kannen katjang oly, die prys als nu uitterlyk te bepaalen en te stellen op een rd^r^ voor de $4^1/_2$ kannen en daar na dus de mindere of kleindere maat ook te laaten evenreedigen; en de gemeente hier van by biljet te adverteeren".

Zie bij 23 Februarij 1787.

13 November. *Instructie voor »Heeren Scheepenen, com»missarissen ter maand".*

Dit, van het college van Schepenen afkomstige stuk luidt, als volgt:

Art. 1. De visitatien van de burger boeyen, blokhuysen van de heeren Baljuw en Drossard, vlees-hal, bruggen, wegen en gragten in de stad, Zuyder voorstad, Chineese campong en in de stads environs, voor zo verre de jurisdictie van Scheepenen zig uitstrekt en dezelve niet gesteld zyn onder het opzigt van heeren Heemraaden volgens de bepaalingen, by de voor dat collegie beraamde instructie gemaakt, item van de praauwenhuysjes zullen door dezelve eens ter maand geschieden en door hun Eerwaardens ter eerster vergadering, na het eindigen van de maand hunner commissie, van hunne bevinding en aan welke defecten de voormelde gebouwen laboreeren, zo meede wat hun by die visitatie verder van opmerking is voorgekomen, distinct rapport gedaan worden by een geschrift, het welk zal moeten onderteekend zyn door eene der gesworen clerquen, van welke hun Eerwaardens zig by die visitatien zullen doen adjungeeren en waar toe ook eene der geregts-bodens hun zal moeten ten dienste staan.

Art. 2. De visitatie by de gezamentlyke broodbakkers, ter onderzoek, of het brood het bepaalde gewigte houd en tegen geen hoger dan de vastgestelde prys werd verkogt, zal door hun, met en benevens den heer Baljuw, ten minsten eens ter

maand geschieden, op zodanigen dag, als door dien officier, met convenientie van hun Eerwaardens, zal worden bepaald, en van hunne bevinding, na het volbrengen derzelve, aan den heer praesident mondeling rapport worden gedaan.

Art. 3. De crimineele commissien, welke des avonds na 10 uuren in de stad mogten nodig zyn, zullen meede geduurende den loop dier maand by hun waargenomen worden; gelyk ook den heer officier, die in dezelve fungeert, zig aan hun Eerwaardens zal adresseeren ter obtenue van de nodige provisien, om welke te verleenen zy, commissarissen, by deezen worden geauctoriseert, mits daar van des anderen daags morgens, met en benevens den heer officier en adjunct, aan den heer praesident rapport worde gedaan, om verder te beraamen het geene dat nodig is.

En zullen ten dien einde de gemelde heeren gecommitteerdens geduurende de maand van hunne beurt binnen de stad dienen te vernagten, dan wel te zorgen, dat zulks, in hunne plaats, door andere der heeren leeden geschiede, dewelke in zulken gevalle, na voorgaande kennisgave aan den heer praesident, daar toe, invoegen voorsz., insgelyks zullen zyn geauctoriseert.

Art. 4. De recollementen in al zulke crimineele zaaken, waar in gene aparte commissarissen zyn benoemd en waar van de actens dus ter secretary zyn belegd, zullen meede door hun gehouden worden, met en benevens de recollementen in civile zaaken, de commissien ten fine van accoord of onderzoek, zo veele, als 'er in de maand van hunne beurt zyn gedecerneert, en waar toe hun Eerwaardens vier maal 's maands of ieder Vrydag ten stadshuise zullen vaceeren.

Art. 5. Het passeren van Scheepenen-kennissen, koop- en emancipatie-brieven zal meede ten hunnen overstaan geschieden; en waar omtrend hun Eerwaardens zig stiptelyk dienen te reguleeren na de resolutie hunner hoog Edelheeden van den 23en Maart 1708 en van den 26en Augustus 1672, item de resolutien van dit collegie van den 15en May 1673, 10en September 1777, 12en item, 26en January en 9en Maart 1778.

zo meede van den 9en April 1781, waar van een stel authenticque copias aan deezen zyn g'annexeert (¹).

(¹) De aangehaalde resolutiën van het collegie van Schepenen luiden, als volgt:

15 Mei 1673.

Ook is goetgevonden, dat heeren Schepenen, vaçerende tot het expedieren van coop-brieven, elcq in zyn maent, geene ten protocolle zullen laten inschryven, als waarvan de gerechtigheyt en het salaris al bereyts betaalt is; mitsgaders mede, dat geene coopbrieven sullen gezegelt, geteykent, nogte uytgegeven werden, als naar dat deselve in 't protocolle ingeschreven en daarteegen gecollationeert, als ook in 't prothocolle door den secretaris geauthentizeert zyn, tot vermydinge van soo veele onordentelykheeden, als men in dien deele sedert een wyle bevint ingesloopen te wesen, gelyk daarvan in de boecken der coop-brieven can blyken; en op dat in deesen geenige abuysen en comen gecommitteert te werden, soo is verstaan, dat heeren Schepenen van alle zoodanige opdragten, die gedurende hare maent voorvallen, pertinente en correcte aanteeckeninghe sullen houden, om ten eynde van deselve tegen het prothocol te connen oversien.

In de resolutiën van 10 September 1777 is niets, ter zake dienende, aangetroffen en resolutiën van het collegie van Schepenen van 12 September 1777 bestaan niet, zoodat deze beide aanhalingen vermoedelijk foutief zijn.

26 Januarij 1778.

Den adjunct geswooren klerk, Frans Hakker, aan de vergadering presenteerende een lyst van alle de actens, gepasseert tot onder ultimo October anno passato, en welke door de geene, die deselve toebehooren, nog niet afgehaald zyn; zoo wierd, op het voorstel van den WelEdele heer president, verstaan deselve te stellen in handen van de geregts bodens, met ordre om die aan de eigenaaren te bezorgen en vryheid om, voor hunne moeyte van thuys brengen, daar voor te mogen eysschen 12 stuyvers voor die binnen de stad woonen en 24 stuyvers van die buyten behooren. En is al verder omtrent dit poinct goedgevonden, dat voortaan alle actens, die binnen den tyd van drie maanden, gerekend van den dag, dat gepasseerd worden, niet zyn afgehaald, maandelyks door den adjunct geswoore clerk in vergadering zullen werden overgelegt met een lyst van dezelve, om als dan te stellen in handen van een der geregts bodens, ten eynde meede te handelen volgens het evengemelde voorstel; en zal van dit besluyt by het doen van opdragt telkens moeten werden kennis gegeven aan alle, die actens passeeren, tot hun narigt en observantie.

9 Maart 1778.

Ter voorkooming van alle moogelyke abuysen omtrent de dagelyks gepasseerd werdende actens, het zy koopbrieven, overschryvingen, donatie- en emancipatie brieven, en inzonderheyd, dat 's lands inkomsten van de Heere geregtigheyd niet werde te kort gedaan door het minder opgeeven van de kooprysen, als waar voor de vaste goederen waarlyk zyn verkogt, zoo wierden door den WelEdele heer president de gesamentlyke heeren leeden versogt 's maandelyks te willen

Art. 6. Hun Eerwaardens zullen ook eens ter maand inspectie neemen, of het getal van 18 paarden, waar van den heer Drossaard ten dienste van de justitie is voorzien, met derzelver tuigen en zadels in een goede staat worden onderhouden, ten welken eynde zy, commissarissen, aan welmelde heer Drossaard tydig zullen laten kennis geeven, op welke dag die inspectie zal geschieden, ten eynde door zyn Edele de nodige order kan worden gesteld, dat die paarden voor het stadhuis ter bezigtiging worden gebragt.

Art. 7. De heeren commissarissen, in wier maand zulks invalt, zullen voorts twee maal 's jaars, ten gewone uure, op het stadhuis vaceren by het eiken van maten en gewigten, item eens 's jaars by het eiken van Comp[s] gewigten, zo hier, als op Onrust, het monsteren der praauwen, het doen der

---

resumeeren alle zodanige actens, die ten overstaan van hun Edele worden gepasseert, en deselve te confronteeren tegens een notitie, die hun Edele op het eynde van ieder maand zal werden ter hand gesteld door den adjunct geswooren klerk.

9 Maart 1781.

In deze resolutie is opgenomen een extract uit de notulen van het geresolveerde in Rade van Indië op 6 April 1781, waarbij Schepenen gelast worden »zig te reguleeren naar den letterlyken inhoud van de wet op 't stuk der over»schryving en betaling van 's heeren geregtigheid, gesteld by de Bataviasche »statuten in art. 20, onder het hoofddeel van erven, enz.", naar aanleiding waarvan Schepenen besloten »den secretaris te gelasten zig daar na stipt te gedraagen en maandelyx de lyst en het boek, daar door heeren gecommitteerden in geteekend word, aan haar Edele te besorgen en by die lyst te laaten invloeyen, om wat reeden de overschryving vry van heere geregtigheyd is, om daar van vervolgens maandelyx aan deeze vergadering schriftelyk van berigt te dienen; zullende hier van extract afgegeven worden aan de heeren gecommitteerdens ter maand om, nevens het kleyn zegul, de ordonnantie omtrent de insolvente boedels van den 27[en] April 1778, telkens den eersten der maand aan de volgende gecommitteerdens overgegeeven te worden.

En is nog verstaan de heeren gecommitteerdens ter maand te verzoeken by dat schriftelyk rapport al meede te noteeren de visitatie der:

boeyen,
vlees halle,
prauwhuysen,
wegen, en
bruggen en de reparatien, die van stads wegen onderhanden zyn, om daar van altoos notitie te kunnen houden".

jaarlyksche publicque reekeningen en den opneem van het secretariaat, zo mede de examinatie der door den secretaris gehouden wordende boeken, zo omtrent de stads cassa, als de insolvente boedels en alle andere, gewoonlyk voorvallende zaken, gelyk venditien, civile executien, het examineeren der onkostreekeningen of declaratien en wat dies meer zy, te weeten, indien daar omtrent geene speciale benoeming van aparte commissarissen geschied.

Art. 8. Hun Eerwaardens zullen voorts nog voldoen aan het besluit hunner hoog Edelheedens van den 1en November 1763 nopens de uitmodderingen, van welk besluit meede een authenticque copy hier aan geannexeert is, ofschoon niet direct tot de maandelyksche commissien betrekkelyk.

14 November. *Voorschrift nopens eischen.*

Den ministers en bediendens op de respective buiten-comptoiren is verstaan circulair aan te schryven en den administrateurs alhier, die hunne eigen boeken houden, te gelasten, de laatsten voor zo verre 't hun betreft, om de eisschen voortaan distinct in te rigten en voor al niet uit 't oog te verliezen om zodanige vaderlandsche koopmanschappen, dewelken voor den handel of tot negotie gevorderd worden, wel op denzelfden generalen eisch, maar onder een byzonder hoofddeel van vaderlandsche koopmanschappen tot den handel te stellen en daar by, even als omtrent alle de overige goederen, die zy komen te vorderen, die zelfde colommen te voegen, die men gewoon is; maar met opzigt tot dat gene, het welk tot den handel word gevraagd, agter de opgegeven vertier van 't laatste jaar, by ieder artikel de pryzen, welke die goederen in dat laatste jaar hebben behaald, bekend te stellen en daar agter nog een colom, hoe veel procentos winst 't uitmaakt, en indiervoegen de eisschen met nog twee colommen tusschen die van den vertier in het laatste boekjaar en die van de restanten te vermeerderen; met verdere last om, indien 'er verlies is geleden, de oorzaken van dien per een

nota op te geven agter de namen of extensie der goederen; en met het een en andere te beginnen in 't naast volgende jaar 1787.

Heeren XVIIden hadden bij missive van 23 November 1785 ter zake o. a. het volgende geschreven:

Nopens de eisschen van behoeftens voor Indie in het generaal by ons in aanmerking zynde genomen, dat dezelve van jaar tot jaar zodanig vermeerderen, dat van zommige artikelen vier maal zoo veel dan by vroeger eisschen word gevraagd, zonder dat wy hebben konnen ontdekken, wat daar van de reden zy, en dat, wanneer zulks met geen behoorlyk overleg geschied, het zelve tot gevolg moet hebben, dat de overtollige goederen bedorven of onbruikbaar wierden, terwyl in allen gevalle, door het blyven derzelve, de restanten, welkers vermindering UEdele zo dikmaals is aanbevolen, natuurlyker wyze moeten vermeerderen.

En teffens begrypende, dat het nuttig zou kunnen zyn, dat op de stellen van die eisschen, zo ver de articulen, welke tot negotie moeten dienen, betreft, agter de colom van vertier nog wierd gevoegd een colom, waar uit omtrent ieder articul der daar by gevraagde koopmanschapen onderscheidentlyk was te zien, hoedanig en tot welke pryzen de daar by als vertierde goederen opgegeven van de hand waren gezet, ten einde wy dus met meer gerustheid zouden kunnen oordelen, hoe veel op de gevraagd wordende goederen behoord te worden voldaan; zo hebben wy noodig geoordeeld, van het geen voorschreven is UEdele kennis te geven, ten einde het zelve in behoorlyke overweging genomen en wyders daar omtrendt zodanig gehandeld zou worden, als ter voldoeninge aan ons oogmerk en voor 't meeste belang van de Compagnie nodig en dienstig zal zyn.

21 November. *Voorschriften nopens »Moorsche zeevarende".*

De Regering bepaalde:

1° dat van de successive verplaatzing der Moorsche zeevarenden den commandeur en opper-equipagiemeester verpligt zal zyn behoorlyke ordonnantien te laten formeeren en aan het opperhoofd over het generale soldy comptoir, dan wel den boekhouder van het admiraal schip, te doen intrageeren;

2° te interdiceeren het aanhouden van die menschen op de respective buiten comptoiren, principalyk op Gale, en zulks de ministers en bedienden circulair aan te schryven;

3° de scheeps overheden, welke op togten eenige Mooren mede nemen, telkens door gemelde commandeur met nadruk te laten adverteeren, dat zy pertinente aantekening moeten houden van derzelver overlyden of desertie en gene ergens agter te laten, om welke reeden het ook zoude mogen weezen;

4° de serangs in 't gemeen en den opperserang in 't byzonder, onder bedreiging van gevoelige correctie, door den meermelden commandeur ten scherpsten te doen gelasten de nodige zorg te dragen, dat alle impotenten in het hospitaal worden getransporteerd en dat van het verongelukken, subiet overlyden, desertie of absentie van deezen of geenen direct de nodige kennis word gegeven aan het voormelde opperhoofd, dan wel aan den gemelde boekhouder van het admiraal schip;

5° wyders de geabsenteerde of gedeserteerden nimmer weder in dienst te laten neemen, ten einde hier door te beletten, dat niemand zig in dienst van particulieren, op voorwaarde van hogere besolding, voor eenigen tyd engageere; en

6° of laatstelyk: den bovengenoemden commandeur te recommandeeren de nodige zorg te dragen, dat door deszelfs suppoost of den schryver van het admiraal schip, dan wel den zo genaamden koppen schryver, 't zy om de 10 dagen, wanneer de Mooren voor kostgeld worden opgebragt, dan wel ten minsten eens 's maands een accurate lyst van het waar getal der exact opgenomene koppen by het voorengedagte opperhoofd worde bezorgd.

27 November. *Voorschriften nopens procedures pro Deo.*

Schepenen vonden goed daaromtrent het navolgende vast te stellen.

By resumtie van een civiel proces wegens eene versogte acte pro Deo is, conform 't voorstel van den Edele heer president, mitsgaders om voor te komen, dat er niet weeder zulke volumineuse procedures over zulk een gering incident gevoerd en soo veel tyd en kosten daar meede verspild worden, als in de voormelde zaak op eene niet min schadelyke, als schandelyke wyse is geschied, goedgevonden en verstaan te bepaalen, dat voortaan aan niemand by deesen geregte acte pro Deo sal werden verleend, als aan de sodanige, welker notoire armoede by een attest van de wykmeester hunner buurten ofte campongs, dan wel van het hoofd in deselve, zal zyn gebleeken, zo meede, dat diergelyke verzoeken, zonder hier van een formeel proces te maaken, eenelyk by een libel, onder exhibitie van 't voorschreeve declaratie, ter rolle zal moogen worden versogt, om vervolgens het different, off het zelve al dan niet behoord te worden verleend, ter secretarye van drie maal 24 uuren tot driemaal 24 uuren te worden voldongen en gebragt in dien staat, dat daar op ter naastkomende, ordinaire roldag, soo niet eerder, dispositie kan vallen; en zal deeze ordinantie van de aanstaande rolle de practizyns aangekondigd en in den blaffert van deesen geregte geregistreert worden, om door de gemelde practizyns stipt te worden nagekomen, op poene van correctie.

27 November. *Bepaling, dat Schepenen niet meer zouden aannemen rekesten om »ligting van 't provenu der »by weege van executie verkogte goederen".*

Is goedgevonden en verstaan, dewyl versoeken tot ligting van 't provenu der by weege van executie verkogte goederen niet noodsakelyk syn en noodeloose kosten voor de clienten veroorsaken, om dat het van selven spreekt, dat het rendement

van verkogte goederen aan de requiranten van executie, naar verloop van den bepaalden tyd tot het innen der vendugelden, moeten worden afgegeven, te statueeren, dat in den aanstaande diergelyke verzoekschriften niet meer sullen werden geaccepteerd, om dat den secretaris dezer vergadering buyten des gequalificeerd is om naar verloop van vier maanden de provenuen der by weegen van executie verkogte goederen, als meede genamptiseerde penningen, na het afdoen der daar over g'entameerde processen, aan de daar toe gewettigde onder behoorlyke quitantie af te geeven; en is dit besluyt staande de vergadering de practizyns aangekondigd.

28 November / 1 December. *Kennisgave, dat de Regering voornemens was geld op assignatiën naar Nederland over te maken.*

De Regering vond goed »te proberen om door het middel der assignatien, des mogelyk, eenige contante specien te bekomen, indien de conditien eenigsints favorabel geschikt wierden om de ingezetenen daar toe te animeeren; voornamentlyk ook, om dat men nog geen gegrond vooruitzigt heeft om voor eerst door een genoegzaam secours uit Nederland uit de verlegenheid om contanten te zullen worden gered; en ten dien einde van de gemeente twee tonnen gouds aan contanten in kas te accepteeren, om daar voor met de maand October van het aanstaande jaar 1787 by praeferentie assignatien af te geeven op hun WelEdele hoog agtbare, de ducaton van 78 stuivers bereekend tegen een remboursement in Nederland van 74 stuivers ieder, aangezien men reeds particulier verpligt is, ter erlanging van contanten, zes en zeven procento voor de inwisseling tegens brieven van credit te geeven en buiten zulk eene vermeerdering van het remboursement niemand eenige gelden zou konnen tellen als met schade, ongeagt dat de Comp^{e} voor het vroeg gebruik van dat geld den interest geduurende tien maanden profiteert, wyl dat geld voor ultimo December eerstkomende in kas sal moeten gebragt worden in contanten; en hier van de gemeente by biljet te adverteeren".

8 December. *Voorschrift nopens het bekend stellen van het bruto of netto gewigt van kisten, enz.*

Naar dien by het door deze regeering gearresteerd reglement op de in- en uitweging, ontvangst en uitlevering der ladingen van den 15en Augustus 1764, en wel by articul 2, 7 en 21, gelast is om, by afscheep van goederen, by het cognoscement te noteeren, of de zelve bruto of netto zyn ontfangen, en alle pakken, baalen, kisten of kassen, die met lywaten, stoffen, etc. afgepakt en geëmbaleerd worden, met het gewicht te beschryven en dat de pakhuismeesters in ieder pak, kas of kist een afpakbriefje, door hun en de gecommitteerdens geteekend, zullen moeten leggen; is goedgevonden en verstaan, zo wel de administrateurs en pakhuismeesters alhier, als op de respective buiten comptoiren, circulair te ordonneeren om de voornoemde articulen van dat reglement in het oog te houden en naar te komen: en de factuur houders mede te recommandeeren deze orders te observeeren by de factuuren en cognoscementen, op poene, dat, by verzuim, al het daar uit voort te spruiten nadeel gelaten zal worden ten pericule van den geenen, die men bevinden zal daar in nalatig te zyn geweest.

11 December. *Verpachting van de »gemeene middelen »van het koningryk Jaccatra".*

De wijzigingen in de voorwaarden waren ditmaal dezelfde, als die, vermeld op bladz. 756—758; alleen is daaraan toegevoegd:

Ten elfden: dat de uitvoer van de zogenaamde tay minjak of uitgeperste catjang-koeken is verboden.

Ten twaalfden: dat alle particuliere vervoer van zwaare houtwerken van Java, als: van alle swalpen, zonder onderscheid, groote Tinkamsche planken en balken, is geinterdiceerd.

Ten dertienden: dat de vrye vervoer van Java's zout van hier naar Sumatra's West-kust is gepermitteerd, mits daar toe by deeze regeering verzoek doende; en

Ten veertienden: dat de pagters van de groente kraamen en winkels, de vischmarkt, de rystmarkt, van de Chineese toptafels, het hoofdgeld der Chineezen, den handel aan de schepen, 't slagten van vee, de hanevegteryen, het merken van de waxkaarssen en de herbergen binnen en buiten de stad gehouden en verpligt zullen zyn hunne pagtpenningen voor de helft in contante specien te voldoen.

12 December. *Voorschrift voor Notarissen alle, hun ter insertie in hunne protocollen vertoond wordende akten in originali in die protocollen op te nemen.*

Zo tot voorkoming van alle bedrog, dat dienaangaande, voornamentlyk in deze gewesten, by den inlanders, Chineezen en andere vreemde natien zou kunnen worden gepleegd met het exhibeeren van valsche handteekeningen aan den notarissen, die dezelve, ter goeder trouw, als echt zouden kunnen aanneemen en opgeeven, zonder dat de daar by geintresseerde in staat zou weezen, door het gemis van het origineele papier, waar by eenige handteekening was naargemaakt, de valsheid daar van te kunnen aantoonen, — als om het daar uit noodwendig te proflueerene algemeen nut, dat niemand zo ligt door zodanige slinksche wyzen voortaan benadeeld kan worden, en tot geruststelling van den regter, by wien over zodanige instrumenten quaestie word gemoveerd, om in die gevallen met eenige zekerheid te kunnnen jugeeren; is goedgevonden en verstaan de respective notarissen te gelasten om alle geschriften, die hun geëxhibeerd worden ten einde dezelve ad perpetuam rei memoriam ten hunnen prothocolle te insereeren, aan de minute van die actens geannexeerd, ten prothocolle te laten berusten en aan de comparanten niet te rug te geven, maar alleen de nodige afschriften van de voorschreeven actens van insertie te verleenen, op poene, by het tegendeel, van een hondert stuks zilvere, gecartelde ducatons ten behoeve van den armen.

En voorts, omdat het geval zou kunnen exteeren, dat

iemand zodanig een door hem geëxhibeerd instrument, het zy in Nederland, dan wel op eenige andere plaats, in orginal zou kunnen nodig hebben en dus deze order niemand tot eenig nadeel zou kunnen strekken, voor het vervolg te statueeren, dat die geenen, die de door hun geëxhibeerde, origineele actens weerom begeeren te hebben, zig zullen moeten addresseeren by den regter, onder wiens judicature zy sorteeren, die als dan den beamtschryver tot de afgave van zodanige papieren zal qualificeeren.

15 December. *Voorschrift voor notarissen te Batavia en voor »beampt-schrijvers" op de buiten-kantoren nopens het »beschryven van renunciatiën van beneficiën", enz.*

In aanmerking genomen zynde, dat, ofschoon de notarissen by het passeeren van actens het effect van de beneficien, waar van daarby gerenuncieerd word, aan den comparanten moeten aantoonen en expliceeren en by de actens zelve altyd mentie moet worden gemaakt, dat dezelven daar van behoorlyk zyn onderrigt, men egter moet veronderstellen, dat die explicatie veel tyds word verwaarloosd of, zo die al geschied, niet op zodanig eene wyze word gedaan, dat de daar by geinteresseerden genoegzaame kennis draagen van de voorregten, waar van zy komen af te zien;

dat het ook niet anders dan als eene gewoonte en een by de notarissen van oude tyden af in gebruik geweest zynde styl kan worden geconsidereerd, dat de beneficien by de actens niet in de Nederduitsche, maar in de Latynsche taal worden bekend gesteld, dat tot niet anders kan strekken dan om zulke, die, nog de Latynsche taal, nog het recht kundig zyn, meer en meer ignorant te houden van iets, het geen hun zo sterk interesseert; en dat deze gewoonte of styl, inzonderheid in deze gewesten, niet dan nadeelig kan weezen, vermits de inlanders en andere, vreemde natien zelden of nooit eenige kunde van 't regt en veel minder van de Latynsche taal bezitten en egter verpligt zyn zig naar onze wetten te moeten reguleeren;

dat, wanneer daar en tegen de beneficien by de actens, niet alleen in het Hollandsch worden uitgedrukt, maar ook de kragt daar van in de instrumenten zelfs wierd bekend gesteld, men zeker zoude kunnen zyn, dat de comparanten, de Hollandsche taal magtig, kennis hebben gedragen van dat geen, waar van zy hebben gerenuncieerd; en dat de zulken, die dezelve niet verstaan, gelegenheid hebben gehad van zig door den onervaarensten zelfs, zo die slegts de Maleidsche en Hollandsche taalen weet te leezen, daar van te hebben kunnen doen onderrigten, zo de notaris al eens negligent genoeg mogt zyn geweest om dezelven daar van geene voldoende explicatie in het Maleyds te geven;

dierhalven is goedgevonden en verstaan, zo wel de notarissen alhier, als de beamptschryvers op de respective buiten comptoiren, circulair te gelasten alle renunciatien van beneficien met en benevens de kragt en uitwerkzelen van dien by de actens in de Nederduitsche taal te beschryven en voorts alle actens, die zy passeeren, in persoon aan de comparanten voor te houden en van derzelver inhoud de vereischte explicatie en onderrigting te geven; en daar en boven nog aan de inlanders en Chineezen in de Maleidsche taal; en van de executie hier van in beide gevallen mentie by de actens te maken, op poene, dat, die daar in nalatig zal worden bevonden, verbeuren zal een boete van 100 zilvere, gecartelde ducatons, ten behoeve van de diacony armen alhier.

1787.

16 Januarij. *Bepaling, dat op de erf- of donatie-brieven van landerijen, aan particulieren afgestaan, de op die landerijen rustende servituten aangeteekend moesten worden.*

Zie bij 27 Februarij 1772.

2 Februarij. *Voorschriften nopens leggers.*

Ter voorkoming en verbetering van de verschillende maat der leggers is goedgevonden en verstaan:

1° een legger van 388 kannen te laaten aanmaken en daar naar de pylstok probeeren en, by ontdekking van eenig verschil, dezelve te doen verbeteren:

2° zodanige pylstokken te laaten afgeven, zo wel aan de administrateurs van het provisie maguazyn, den baas van de kuipers winkel op de equipage werf en aan ieder arak brander, om zich daar na te rigten, als aan den eykmeester, om voor een slaper te dienen;

3° voortaan by elke leverantie van arak de leggers door den eykmeester, ten overstaan der ordinaire gecommitteerdens, te doen examineeren en, die de bepaalde maat niet inhouden, zonder oogluiking direct te rug te doen geven, op poene, dat de pakhuismeesters voor de minderheden aanspreekelyk zullen worden gehouden; en die meeting by ieder afscheep te laaten herhaalen, in praesentie van dezelfde gecommitteerdens of die, mits het overlyden of verplaatzing, hun zullen weezen gesuccedeerd, ten genoegen van den capitain of gezaghebber, die den ontvangst bywoont; en

4° geen arak, onder wat voorwendzel ook, op de wal te laaten haalen, veel minder in 's Compagnies magazyn op te slaan, zonder dat de pyling voor af zal zyn geschied en de leggers, zo als gezegd is, zullen weezen goedgekeurd.

23 Februarij. *Prijs-bepaling van katjang-olij.*

Is goedgevonden en verstaan, met alteratie in zo verre van het besluit van den 31en October 1786, den prys van de gemelde oly als nu wel te bepaalen en vast te stellen op een ryxdaalder voor de vier kannen, in plaats van de gemelde vier en een halve kannen, en daar naar de mindere of kleindere maat te laaten evenredigen, maar ook elk en een ieder, die, zo hier ter

hoofdplaatze, als in dies omtrek en de bovenlanden, zig met het slaan en verkoopen van gedagte oly ophoudt, op nieuw nader op het ernstigste te gelasten van zig stiptelyk hier naar te reguleeren en, niet alleen by verkoop geen hooger prys te neemen, maar ook hunne in voorraad zynde oly aan de gemeente tegens dien prys te verkoopen, op poene, dat, by ontdekking van het contrarie, het zy by geweigerde verkoop of wel verkoop tegens een hogeren prys, alle de oly, die by zodanige onwilligen zal worden bevonden, direct geconfisqueerd en zonder eenige form van proces door Scheepenen dezer steede ten behoeven van de Comp^e publiek zal worden verkogt; mitsgaders dat collegie by deezen daar toe de nodige qualificatie te verleenen en de respective officieren van justitie te recommandeeren om nauwkeurig te letten en te doen letten, dat de ingezetenen alhier het effect van deze schikking genieten en, by eenige klagten dientweegen, direct het nodig redres te bezorgen en daar van kennis te geven, waar het behoort; en eindelyk de gemeente hier van by biljet, zo wel in het Nederduitsch, als Maleidsch, Javaansch en Chineesch, te adverteeren en dat op alle markten in de bovenlanden te doen affigeeren, met last aan de passer houders om te te zorgen, dat het zelve ongeschonden blyve.

2 Maart. *Prijs-bepaling van het brood.*

Vermits door een ruimen aanbreng alhier van tarw de prys van dat graan aanmerkelyk is verminderd en dus de reedenen gecesseerd zyn, waarom de prys van het brood is vermeerderd boven die, welke bevorens steeds heeft plaats gehad; zo is goedgevonden en verstaan de prys van het brood als nu vooreerst by vermindering te stellen en te bepalen op drie nieuwe stuivers voor een gebakken brood, swaar elf oncen, en zes nieuwe stuivers voor een van twee en twintig oncen; en de bakkers te gelasten hun brood voor geen hoger dan deze prys te verkopen en zorg te dragen, dat de brooden het voorschreven gewicht houden, op poene van, by ontdekking van het contrarie,

te zullen vervallen in de boetens en straffen, die op het te ligt bakken en het te duur verkoopen van brood gesteld zyn.

2 Maart. *Voorwaarden, waarop vreemdelingen te Batavia handel mogten drijven.*

Aangezien deze voorwaarden nooit — voor zooverre bekend — bij wijze van plakaat of anderzins zijn gepubliceerd, volgt hier één van de talrijke, in de resolutiën der Indische Regering voorkomende gevallen, waarbij de bewuste voorwaarden zijn toegepast.

Aan Abel Mackrile, supercarga op het Engelsch particulier schip, The True Briton, wien by resolutie van den 9en February jongstleeden permissie is verleend om aan de wal te brengen en aan particulieren te verkoopen 145 baalen lywaaten, mits hy het provenu daar van besteede tot den inkoop van producten, is op zyn hier toe nader gepraesenteerd request goedgevonden en verstaan als nu te accordeeren, met alteratie in zo verre van het boven gemelde besluit, om van de gemelde 145 balen lywaten zo veele aan de wal te brengen, als hy gelegenheid zal hebben te verkoopen, mits dezelve echter in het kleeden pakhuis worden opgeslagen om, niet alleen de recognitie te bepaalen, die de Compagnie daar van competeert, maar ook om tevens te ontwaren, of daar onder Compagnies assortementen worden gevonden, en hy, wanneer dit laatste plaats mogt hebben, die soorten weder te rug neemt, dog in contrarie geval en wanneer hy voornoemde lywaaten zal hebben verkogt, het provenu daar van, volgens zyne aanbieding, alhier in goederen besteedt; en voorts hem toe te staan, het geene van het voornoemde provenu dan nog zou mogen overschieten, in papieren van credit in Comps kas over te brengen en hem daar voor assignatien te verleenen op de heeren Meesters, betaalbaar ter kamer Amsterdam onder een rembourssement van 72 stuivers voor de ducaton van agt en zeventig stuivers ider, dan wel op gelyke wyze, als zulks jongst, conform het genoteerde ter resolutie van den 23en January laatstleeden, aan den Engelschen capitain, William Thomas, is geaccordeerd.

$\frac{2}{20}$ Maart. *Verhooging van den prijs van pannen en vloersteenen.*

Scheepenen dezer steede, ter voldoening aan het requisit dezer regeering om te onderzoeken en te berigten, in hoe verre het by requeste gedaan verzoek door de gezamentlyke pannen- en vloersteenen bakkers om eene verhoging der pryzen van de pannen en vloersteenen zoude kunnen worden geaccordeerd, bericht hebbende, dat, dewyl de grond rondzom de steenbakkeryen en zelfs op een ruime afstand van dezelve uitgebaggerd en geen bekwame aarde voor pannen en vloersteenen aldaar meer te vinden was en de steenbakkers derhalven tegenwoordig, ter verkryging van die aarde, vry meerder moeten bekostigen als voor heen uit hoofde van den verren afstand der plaatzen, alwaar dezelve thans meest worden gehaald, mitsgaders de verlammingen der rivieren ook veel contribueerden tot de duurte van die fyne aarde, dewyl zy veel tyds door het laage water hunne praauwen maar half vol konden laden en voor elke derzelven, die hun de aarde aanbragt, conform hun opgave, thans tien stuivers moesten betalen, daar zy voor heen met twee stuivers konden volstaan, en daar en boven het brandhout zeer schaars en duur was, hun Eerwaardens derhalven vermeenden, dat verhooging, zonder dat die den in- en opgezetenen merkelyk zoude drukken, aan hun zoude kunnen worden geaccordeerd; zo is, na deliberatie, goedgevonden en verstaan als nu de pryzen der dak- en vorst-pannen, mitsgaders van de vloersteenen, voor den aanstaande te bepalen op rd^s 12 voor de duizend dakpannen, rd^s 1:32 voor de honderd vorst pannen, rd^s 22 voor de duizend twaalf duimsche vloersteenen en rd^s 14 voor de honderd agtien duimsche vloersteenen; onder eene ernstige waarschuwing aan de respective vloersteenen- en pannen-bakkers om zich voortaan, na deze aanmerkelyke te gemoedkoming, stipt te gedragen aan de ordres, welke, zo nopens de maat, als qualiteit derzelven, bereeds gesteld zyn, op verbeurte van de daar op bepaalde boetens, zonder dat daar omtrent eenige de

minste verschoning zal worden geadmitteerd; met uitdrukkelyke last aan den Bailluw dezer steede, Jan Hendrik Wiegerman, en den keurmeester van kalk en steen, Jacobus Anthonius Beyvanck, om stiptelyk te zorgen, dat die orders naar behooren agtervolgd worden.

9 Maart. *Vergunning tot oprigting eener Chinesche armen-school te Batavia.*

De lieutenants der Chineesche natie alhier by requeste te kennen gevende, dat, deze regeering in het Chineesche hospitaal een vry school voor arme Chineesche kinderen verordineerd hebbende, daar toe jaarlyks gefourneerd wierden: door den capitain der Chineezen rd^s 120 en door de gezamentlyke lieutenants te zamen rd^s 200, en voor welk geld bevoorens twee leermeesters waren onderhouden, die 30 à 40 kinderen plagten te onderwyzen;

dat de tegenwoordige capitain, Swa Tjoenko, daar in verandering had gemaakt en er tans maar een leermeester was, een nabestaande van gedagten capitain, waar van men zeide, dat hy niet bekwaam en desselfs deur zomtyds gesloten was, en by wien ook niet meer dan 3 à 4 kinderen ter school kwamen, die mogelyk zyn eigen waren, en dat de overige arme kinderen op de straten rond liepen, speelden en kwaad deeden;

dat de capitain, over de onbetamelykheid van die zaak onderhouden zynde, aan de supplianten had geantwoord, dat hy tot hoofd over dat school was gesteld en dat, als zy het anders begeerden, zy elders konden doen, wat zy zouden geraden vinden;

dat zy toen waren overeengekomen naar een andere plaats voor een armschool om te zien en de lieutenant, Ko Kinko, ten dien einde had geoffereerd een erf, geleegen op Klinteeng, het welk hy van de eigenaars had gekogt en welks opstallen tot een school geschikt waren, zonder daar voor iets te begeeren;

dat zy mede genegen waren de kosten tot het onderhoud der nodige leermeesters te contribueeren;

en dat het, na hun inzien, ook voor alle Chineezen van groot belang zou zyn, indien hunne armen twee vry scholen hadden, het eene binnen en het andere buiten de stad;

verzoekende, enz.

zo is, vermits zodanig een tweede vry school buiten de stad voor de kinderen der armoedige Chineezen niet dan tot nut kan strekken, te meer daar de meeste dier natie buiten de stad hunne woningen hebben en het zelve, buiten iemands lasten, op deze vrywillige aanbieding van de voornoemde lieutenants om daar toe jaarlyks een genoegzaam fonds te willen fourneeren, kan worden opgericht, goedgevonden en verstaan de gemelde lieutenants te qualificeeren tot het oprichten van noch een arm school op de Klinteeng, voor hunne reekening, dog hun daar en tegen te ontheffen van de jaarlyksche contributie van rd[s] 200 voor het arm school in het Chineesche hospitaal binnen de stad, en dat voortaan alleen onder de directie en ten kosten van den boven genoemden capitain te laaten blyven.

9 Maart. *Voorschrift nopens het beboeten van pennisten, die hunne pligten als schutters niet vervulden.*

Op een extract uit de resolutien van den krygsraad der compagnie pennisten van het kasteel is goedgevonden en verstaan het opperhoofd van het generaale soldy comptoir, Cornelis Sinkelaar, qualificatie te verleenen om de soldy reekeningen van zodanige officieren en gemeenen, zo van voornoemde compagnie, als die der pennisten van de stad, die zich aan het moedwillig wegblyven op de bepaalde monsteringen en excercitie dagen schuldig maken en tot de betaling der successive, daar op gestelde boetens onwillig zyn, daar voor op een extract uit de resolutien van voornoemde krygs-raad en die van de pennisten van de stad op soldy rekening te belasten.

20 Maart. *Verbod tegen den uitvoer van houtwerken, kalk, pannen en steenen.*

Alzo in Raade van Indie goedgevonden is alle uitvoer van

hier van houtwerken, kalk, pannen en steenen, zo door de overheeden van Compagnies scheepen en vaartuigen, als door particulieren, buiten speciaale permissie van hun hoog Edelheedens, te interdiceeren op poene van confiscatie en de vier dubbelde waarde van dien daar en boven, ten behoeve van den officier, die de calange zal doen; zo word de gemeente hier van by dezen geadverteerd en de respective officieren van justitie, benevens de sabandhaar en licentmeester op het nadrukkelykste gelast van nauwkeurig te letten en te doen letten, dat geene houtwerken, kalk, pannen of steenen contrarie deze bovengemelde order worden uitgevoerd, en tegens de overtreeders van dien zonder eenige conniventie naar den inhoude dezes te procedeeren.

Zie ook 12 December 1791.

20 Maart. *Maatregelen in het belang van de suikerfabricatie nabij Batavia.*

Ter tafel geproduceerd zynde een addres van de gezamentlyke zuikermoolen houders alhier, waar by zy opgeeven, dat zy op het aan hun gegeven bevel door deze regeering om van elken moolen in de maand May zestien kanassers poeder zuiker aan de Compagnie te leeveren in eerbied antwoorden, dat zy, na genomene informatien van hunne potias, zich niet sterk vonden om aan voorschreeven eisch te voldoen, aangezien de maalingen in dit jaar zeer laat zouden geschieden, eensdeels door de laaten inval van het Chineesche nieuwe jaar, waar naar alle de bewerkingen op de moolens gereguleerd wierden, en anderendeels, om dat de langduurige droogte van het gepasseerde jaar, voor al die tusschen den 16en Juny tot den 6en October ingevallen was, de groei der plantagien vertraagt en agter uit gezet had, buiten het geene door dezelve was verlooren geraakt;

dat enz.;

dat wyders zy noch ter kennisse van deze regeering bragten, als dat hunne ongelden in het gepasseerde jaar 33 procent meer geweest waren als ten tyde, toen de zuiker op 4½ en

$4^1/_4$ rd^s de picul eerste en tweede zoort was geweest, en dat zulks was veroorzaakt door de duurte van de ryst, die op vyftig ryksdaalders de kojang en daar boven of iets beneden het gantsche jaar door gestaan had en alzo tusschen de 50 en 60 procento boven de ordinaire prys van 30 en 40 rd^s, zo als dezelve in vroegere jaaren doorgaans was geweest; ook door de duurte van de oly, Javasche stroo matten, benevens de brandstoffen, die alle ruim een capitaal gereezen waaren, terwyl de oly koeken tot een enorme hooge prys van drie capitaal boven de ordinaire was geklommen, waar by gevoegt moest worden 16 procento rabat door het verlies, dat op de credit papieren geleeden wierd, alzo dezelve, tegens groot geld ingewisseld, agt procento en dat, tot dubbeltjes en duiten, mede agt procento verlooren, welke zoorten van specien alleen op de moolens gangbaar waaren, door dien de grootste uitgaven aldaar in het klein bestonden; en dat, wanneer by dat alles in aanmerking genomen wierd de verhoogde intrest op het geld, de toegenomen prys op steen, kalk en yzer, etc., etc., deze regeering van de waarheid der geposeerde 33 procento genoegzaam overtuigt zou zyn, dog dat het welk, des noods, ook ten vollen zoude kunnen worden gedemonstreerd;

dat by dit montant der ongelden nog kwam de gedaalde prys van de siroop, die van 150 en 160 rd^s de honderd takkers, tot 115 rd^s vermindert was van weegens de geringe aftrek, die de arak gehad had, waar door zy, supplianten, op een quart gedeelte van hunne producten 25 procento disavantage geleden hadden, die over het gantsche product een nadeel van $6^1/_4$ procento toebragt;

dat die schade en dat overbedragen der ongelden tegens de door deze regeering verhoogde prys op de zuiker in anno 1785 tegens 5 en $4^1/_2$ rykds^s het picul, eerste en tweede zoort, geen de minste egualiteit had, aangezien deze maar eene augmentatie was van elf procento en dat op drie vierde gedeelte van het product, dat over het geheel maar eene vermeerdering of advans van agt en een quart procento maakte; dat daar uit bleek, dat er een winst van $8^1/_4$ procent tegens een schade

van zes en een quart procent op het geheel was, het welk stond tegens een surmontant van lasten en ongelden van drie en dertig procento;

dat, dewyl by de vorige staat der ongelden van een zuiker moolen, welke 33 procent minder dan tegenwoordig waaren geweest, ruim dertig molens ingetrokken en verlaaten waaren, daar uit gemakkelyk af te leiden was, wat of de gevolgen van de thans nog in weezen zynde 47 of 48 moolens zyn zouden, namentlyk, dat de verhaasting van desselfs verval in evenreedigheid stond tot de onevenreedigheid der meerdere lasten tegens het provenue;

dat, enz.;

dat zy in gemoede betuigden, dat zy op den tegenwoordige voet der lasten en ongelden hunne zuiker, zonder de aller ruineuste gevolgen voor hun en hunne huisgezinnen, voor geen vyf ryksd[s] het picul verkoopen konden;

dat, enz.;

en door zyn Edelheid teevens geëxhibeerd wezende eene notitie van het geen door de voorschreeven zuikermolen houders by de leverantie van zuiker aan de Compagnie thans word betaald, waar by blykt, dat de administrateurs in de zuiker pakhuizen by de leverantie van zuiker van den planter voor elke pikol trekken .... rd[s] —: 6

de stads waagmeester .... » —: ½

de stads waag 1 perc[to] of circum circa voor de picul .... » —: 2¼

de groot kassier by de betaling ½ perc[to] of ruim » —: 1

dat op elke kanasser 5 ℔ overwicht word genomen, dat op ieder picol bedraagt .... » —: 2½

dat voor het opmaken van de ordonnantien op 't comptoir van den heer Directeur Generaal om het geld voor dat product te ontfangen, voor het inboeken en tekenen by de opperkooplieden van het kasteel by de grootheid der som wordt betaald en wel, volgens de opgave van een der planters,

Transporteere.... rd[s] —: 12¼

Per transport.... rd^s —: $12^1/_4$

voor een ordonnantie van iets beneden de duizend rd^s, aan het comptoir van gemelde heer Directeur Generaal.................... rd^s 2 : 24

en aan dat van de opperkooplieden van het kasteel.................. » 2 : 12

dat ook aan den boekhouder van 't zuiker pakhuis voor ieder leverantie word voldaan.................... » 1 : —

zo dat de onkosten, die by ieder leverantie vallen, bedragen......... rd^s 5 : 36

en dat, wanneer men neemt, gelyk zulks in waarheid is, dat de meeste planters niet in staat zyn de waarde van hunne geleverde producten lang by de Compagnie te laaten staan om het zelve in groote sommen te ontvangen, en men dus veronderstelt, dat zy by leverantie van 100 kanassers reeds om hun geld komen en dus de boven gemelde som van rd^s 5 : 36 over 350 picols, dat de inhoud van 100 kanassers omtrent uitmaakt, moet worden gebragt, die ongelden op elke picol eens lastpost uitmaaken van........ » —: $^3/_4$

en dat dus de planters by de leverantie van ieder picol zuiker aan de Compagnie moeten missen................................ rd^s —: 13

zo is, — voor al geremarqueerd weezende op voornoemde ongelden, dat de hier boven gespecificeerde 6 stuivers voor de administrateurs in het zuiker pakhuis en 1 stuiver voor den groot kassier conform het reglement op de provisien der dienaaren alhier van den 28^{en} Augustus 1755, titul 3, articul 4, en titul 1, articul 2, betaald worden, doch dat daar en tegen de $2^1/_4$ stuivers, die ten lasten van de planters gebragt worden voor de stads waag op fundament van het 5de articul van de conditie op de pacht van de waag van den jaare 1779 en 1780, met geen recht kunnen worden gevorderd, alzo by dat articul wel gezegd word, »dat voor de koopmanschappen en

»goederen, die van buiten inkoomen, schoon zy niet ter waag »komen, en alle andere, die ter waag gebragt worden, by den »verkooper een ten hondert zal worden betaald", maar zulks niet applicabel kan worden gemaakt op de zuiker, die door de planters alhier aan de Comp[e] word geleverd;

dat de halve stuiver per pikol voor de waagmeester ook wel volgens het 6de articul van voornoemde pagt conditien kan worden geëischt, doch dat daar van, volgens het gemelde articul, zulke goederen kunnen vry verklaard worden, als deze regeering goedvindt; en dat dus, om de leverantie van de zuiker, zo veel mogelyk, van lasten te bevryden, de leverancier van dat product hier van gelibereerd zoude kunnen worden;

dat de 2 1/2 stuivers per pikol voor 5 ℔ overwicht op ieder kanasser strydig zyn tegens het boven gemeld reglement wegens de provisien voor 's Compagnies dienaaren alhier, naardien daar by ten opzichte van de administrateurs in de zuiker pakhuizen, titul 3, articul 4, gezegd word, »dat de »administrateurs zullen genieten zes stuivers, zonder eenig »overwicht of verdere onkosten voor de leverancier, hoe »genaamd, of van waar ook deriveerende";

en dat omtrent de rd[s] 5 : 36, die voor ieder leverantie aan ordonnantien en aan den boekhouder van het zuiker pakhuis betaald worden, het welk op 3/4 stuiver voor ieder picul beloopt, mede verandering dient te worden gemaakt; want dat, ofschoon het een oud gebruik is op de comptoiren van de generaale directie en der opperkooplieden voor het opmaaken der ordonnantien en het inboeken en teekenen iets te betaalen, men echter in voorige tyden niet boven een ropy is gegaan voor ieder ordonnantie, ten zy die by de som van rd[s] 2000 kwam, wanneer er een halve ducaton gevraagd wierd;

en dat de eene ryksdaalder, die de leverancier thans aan den gemelden boekhouder betaalt, eene nieuwigheid is, die op eene ongequalificeerde wyze is ingevoerd;

dierhalven goedgevonden en verstaan:

1° te verklaaren, dat het een perc[to], dat voor de koopmanschappen en goederen, die van buiten inkomen, by de

conditien op de pacht van de waag van den jaare 1779 en 1780 vastgesteld is, niet doelt op de zuiker, die aan de Compagnie word geleverd;

2° by dezen in te trekken de betaling van een halve stuiver voor ieder pikol zuiker, die anderzints aan den waagmeester, volgens articul 6 der gemelde conditien, moet worden voldaan;

3° al mede te verklaaren, dat de vyf ponden overwicht, die thans in de zuiker pakhuizen genomen worden op de leverantie van elke kanasser zuiker, tegen het reglement zyn ingevoerd, en dierhalven zulks mits dezen te laaten cesseeren;

4° in het vervolg voor het opmaken van ieder kas ordonnantie op het comptoir van den heer Directeur Generaal en by de opperkooplieden dezes casteels door de zuikermoolen houders niet meer te laaten betaalen dan: voor een ordonnantie beneden de duizend ryksdaalders dertig stuivers; van een tot twee duizend ryksd^s veertig stuivers en boven de twee duizend ryksdaalders zestig stuivers;

5° te verbieden de thans plaats hebbende betaling door de zuiker leveranciers aan den boekhouder van de zuiker pakhuizen voor het opmaken van de ordonnantie voor elke leverantie, als ongequalficeerd zynde ingevoerd.

En wyders omtrent het voornoemde addres zelve van de respective zuikermolen houders in aanmerking genomen zynde, dat hunne, daar by ter nedergestelde positien weegens het verval van de zuiker culture alhier maar al te zeer op de dagelyksche ondervinding zyn steunende, dan dat deze regeering zich niet verplicht zoude reekenen dien tak van handel, waar van de Compagnie in het generaal en deze hoofdplaats in het byzonder zo veel gelegen ligt, weeder, zo veel mogelyk, op te beuren en, was het doenlyk, tot zyn voorigen bloei te brengen;

dat men met voornoemde zuiker planters mede moet instemmen, dat de heerschende duurte van de ryst en oly en inzonderheid het aanmerkelyk verlies, dat zy door het verwisselen van de brieven van credit tegens contanten en klein geld

moeten lyden, buiten en behalven de door hun noch opgenoemde beswaaren, hun buiten staat stelt om hunne zuiker thans, in deze ongunstige tyden, voor een gelyke prys als bevoorens, toen die inconvenienten geen plaats hadden, aan de Compagnie te leeveren en dat men dus, buiten de boven gemelde te gemoed koming met de vermindering der onkosten, die by de leverantien moeten gedraagen worden, wel genoodzaakt is, wil men deze, zo heilzame culture niet geheel te niet doen gaan, de tegenswoordige prys van de zuiker nogmaals eenigsints te vermeerderen;

zo is goedgevonden en verstaan by provisie de prys van ieder pikol zuiker, die aan de Compagnie geleverd word, met zes stuivers te verhoogen.

Zie ook 6 Mei 1788 en 29 Januarij 1801.

30 Maart. *Voorschrift voor de buiten-kantoren nopens het indienen van »korte sterktens der militairen".*

Is goedgevonden en verstaan de ministers en bediendens der respective buiten comptoiren te recommandeeren om by de korte sterktens der militairen, die jaarlyks naar herwaarts worden overgezonden, in aparte colommen of by eene byzondere korte sterkte te noteeren het getal der oude, zieke en gebrekkige officieren en soldaaten, zo meede waar dezelve geplaatst zyn en dienst doen.

Aanleiding tot dit voorschrift gaf de vraag van Heeren XVIIden. »of het niet ten hoogsten dienstig zoude zyn van de oude, zieke of anderzints gebrekkige officieren en soldaaten een corps van invalides te formeeren om dezelve te gebruiken op plaatzen, alwaar minder gevaar is voor vyandelyke bedryven, en alzo die plaatzen, welke eene sterkere voorziening tot derzelver beveiliging vorderen, altyd met kloeke manschappen te kunnen bezet houden".

30 Maart. *Bepaling, dat van goederen, drie jaren geleden uit Nederland geëischt, geene meer verwacht moesten worden.*

Is goedgevonden en verstaan, even gelyk zulks reeds omtrent de opperkooplieden dezes kasteels is beslooten, den ministers en bediendens der buiten comptoiren, die hunne eischen direct naar Nederland afzenden, te informeeren van het door hun WelEdele hoog agtbare genomen besluit, om namelyk by de petitien, die uit Nederland gedaan worden, tot een cynosuur te houden, dat men van de goederen, die drie jaaren te vooren geëischt zyn, niets meer te wachten heeft, zo dat men dus (by voorbeeld) by het opmaaken der eisschen van 1786 kan en moet reekenen, dat als dan op die van 1783 niets meer zal ontvangen worden, ten einde zig daar na te reguleeren.

30 Maart. *Bepaling, dat Compagnie's schepen voortaan niet meer geassureerd zouden worden.*

Is verstaan aan de casteels opperkooplieden, Beynon en Mom, en den commandeur en opper-equipagemeester, Blom, te laten afgeeven het uit Nederland ontvangen extract uit de resolutien van de vergadering van Seventienen in dato 21 April 1786, wegens het niet doen voortaan van eenige assurantie, hoe genaamd, nog op de uitgaande of 't huisvarende scheepen, zonder onderscheid of 't ingehuurde, dan wel Compagnie's eigen scheepen zyn; met last om zig zulks, voor zo verre het hun betreft, omtrent de gegeven ordres op het stuk der project ladingen van de huurscheepen tot narigt te laten strekken.

En hier van ook de ministers en bediendens van Ceylon, Bengale, Chormandel en China, onder afzending van 't voormelde extract, kennis te geeven, met order om daar op attent te zyn.

EXTRACT *resolutie, door de Heeren* 17ᵉⁿ *binnen Amsterdam genomen op Vrydag den* 21ᵉⁿ *April* 1786.

Wyders is gehoord het rapport der heeren van het besoigne,

als hebbende, ter voldoening aan de resolutie commissoriaal van den 3en deser, g'examineerd het 19de poinct van beschryving, spreekende van het nader resolveeren op het stuk der assurantie.

Waar op gedelibereerd en in agting zynde genomen:

dat het beweezen en volstrekt zeker is, dat, de Compe, geene assurantie latende doen of, 't geen het zelfde is en door haar tot aan den jongsten oorlog is gepractiseerd, zig zelve verzekerende, zulks op den duur voor haar de voordeeligste reekening geeft;

maar dat de sources, waar uit dit voordeel spruiten, en de gronden, waar op die reekening berusten moet, gederangeerd en gesubverteerd worden, wanneer een gedeelte der objecten van Comps zee risicoos door assurantie gedekt en een gedeelte daar tegen opengelaaten worden;

en teffens geconsidereerd wesende, dat de assurancien zelve niet vry zyn van inconvenienten van zoodanigen aart, dat dezelve inconvenienten natuurlyk moeten aangroeyen, naar male de massa, van het geen de Compe laat assureeren, grooter zou worden;

is goedgevonden en verstaan, dat voortaan, nog op de uitgaande, nog op de thuiskomende scheepen, zonder onderscheid, of het gehuurde, dan wel Comps eige scheepen zyn, geene assurancie, uit welken hoofde die ook zou mogen geschieden, gedaan zal worden en dat in de versending van contanten steeds geobserveerd zal worden, dat daar van met Comps eige scheepen geen grooter capitaal dan van vyf tonnen schats en met de gehuurde geen grooter dan van drie tonnen schats werde versonden; met dien verstande nogtans, dat, zoo met de voorzeide, gehuurde scheepen militairen versonden worden in een groter getal dan van 30 man en teffens deselve gehuurde scheepen bemand zyn, niet door de Compe, maar door de rheeders, als dan met zodanige gehuurde scheepen, omtrent welke de voorzeide beide gevallen plaats hebben, geene gelden zullen worden versonden.

Zullende de kameren, ingeval van onverhoopte verleegenheid om de haar aanbedeelde penningen te kunnen versenden, zig

als dan vervoegen moeten by zodanige kameren, welke zy oordeelen zullen daar toe het best te weesen in staat.

En zal van dese resolutie, onder toezending van extract derzelve, kennis worden gegeeven aan Generaal en Raaden, mitsgaders de ministers, die zulks verder aangaat.

$\frac{3}{13}$ April. *Voorschriften nopens het zuiver houden van rioolen en grachten te Batavia.*

Is goedgevonden en verstaan het collegie van Scheepenen te qualificeeren tot de aanbesteeding der uitmoddering voor dit jaar van de graften binnen en buiten de stad en die van het kasteel, en om die aanbesteding weder te doen op den zelven voet, als in den voorleeden jaar is geschied, te weeten by verdeeling in vyf wyken, op de als toen plaats gehad hebbende conditien, ter betaaling voor een derde door de Comp^e^ en voor twee derdens uit de stads kas, en dat zulks zal beginnen met medio dezer om te eindigen met medio September aanstaande, onder het op- en toezigt van twee gecommitteerde leeden uit dat collegie in ieder wyk, met toevoeging van de ordinaire opzigters by de uitmoddering, die aan de Oostzyde de rooymeester en aan de Westzyde de castelyn van het stadhuis is, en onder toelaag aan dezelve van het gewoone salaris van rd^s^ vyftien ter maand; en om voorts, tot goedmaking van de kosten dezer uitmoddering, ingevolge jaarlyksche gewoonte, van de inwoonders der huizen in de stad, Zuider voorstad en Chineesche campong te heffen een halve maand huishuur.

Voorts nog te kennen gegeven zynde, dat de stads graften niet weinig zyn verland en onbruikbaar gemaakt door het werpen in dezelve van allerhande grove vuilnis, als: paarden mest, asch, aarde, steenen, mandens, puin, etc., niet tegenstaande de daar op door deze regeering gestelde poenaliteit by besluit van den 6^en^ Juny en ordonnantie van den 11^en^ Juny 1769, invoegen zulks niet weinig contribueert om de onzuiverheid der lucht te vermeerderen en den dampkring in eene gestadige besmetting te houden; zo is goedgevonden en verstaan, zo wel het boven

gemelde besluit dien aangaande van den 6en Juny en ordonnantie van den 11en July 1769, als het daar omtrent aanbevoolene aan wykmeesters dezer steede by ordonnantie van den 19en December 1747, te renoveeren met deze ampliatie, dat onder de vuilnis, die daar by verboden is in de gooten of riolen, op 's Heeren weegen of in de stads graften te werpen, ook begreepen zullen moeten worden rottingen mandens of matten, adappen, cadjang matten, cranjangs, bladeren, enz., op poene van vyf en twintig rd^s, in steede van de eerst daar op gesteld geweest zynde boete van zes rd^s, die ten behoeven van den bekeurder, het zy officier van justitie, dan wel wykmeester, zullen moeten worden betaald of, by weigering, door parate executie ingevorderd zullen worden; en dat zodanige, die onwillig of onvermogend mogten wezen die boete te voldoen, domestiek zullen worden gecorrigeerd en de hoofden der huisgezinnen voor hunne onderhoorige en lyfeigenen daar voor zullen moeten instaan;

dat daar en boven de lyfeigenen, die bevonden zullen worden asch, aarde, steenen, glas of eenige vuiligheid en inzonderheid doode krengen of andere stoffen, die de verrotting onderworpen zyn, in de graften te werpen, direct voor een boom of paal door de dienaren der justitie zullen worden gestraft;

dat niet alleen de Bailluw dezer steede en de wykmeesters, maar ook de respective officieren van justitie, mitsgaders den gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander, — deze laatste namentlyk voor zo ver zulks de graften buiten de stad concerneert, — op de nakoming dezer order op het nauwkeurigst zullen moeten vigileeren, onder te kennen gave aan dezelven, dat deze regeering verwagt, dat zy behoorlyke attentie zullen vestigen op de executie van dezelve om niet in de verdenking te geraaken van non-actief in hun pligt te zyn;

en dat in deeze geen onderscheid tusschen Compagnies dienaren en burgers zal worden gemaakt, maar alle de bewoonders van de stad en Zuider voorstad, voor zo verre zulks deze orders concerneert, den geregte dezer steede subject en alle de officieren van justitie, mitsgaders de gemelde gecommitteerde tot en

over de zaaken van den inlander en wykmeesters tot de calange in dezen gerechtigd zullen weezen; en wyders de gemeente alhier van dit een en ander by een biljet te adverteeren.

10 April. *Toekenning aan den baas-kaartenmaker van acht rijksdaalders 's maands voor huishuur.*

Vroeger had hij »op het zo genaamde eiland" eene woning van Compagnie's wegen gehad, maar deze was verkocht.

12 April. *Bepaling, dat de gezagvoerders van Compagnie's schepen verantwoordelijk zouden zijn voor »de »goede gesteldheid der door hun ingenomen en naar »elders vervoerd wordende houtwerken", indien zij daarvoor geteekend hadden.*

Zij behielden echter de vrijheid »hunne bezwaarnissen in te »brengen, daar en zo 't behoort".

12 April. *Inkoop van koffij door de Regering.*

Als eén staaltje, hoe toenmaals die inkoop geschiedde, wordt hier het navolgende opgenomen.

Door den gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander, Leendert Rolff, by requeste verzogt zynde om uit Compagnies kas geriefd te mogen worden met de gewoone vooruit verstrekking van ryksdaalders zes en zeventig duizend aan contanten op het koffy gewasch voor dit lopende jaar en daar onder met een aanzienlyk gedeelte van schellingen, dubbeltjes en duiten, als onder den inlander het geriefelykste en ook meest gewild zynde, te meer hy door de regenten in de Jaccatrasche en Preanger bovenlanden reeds ten dien einde was aangesprooken;

allegeerende wyders, dat hy overtuigd was van het nadeel, het welk door eenig tardement in dezen ten belange van den inzaam en de bedoelde aanwakkering der koffy culture kon plaats vinden, en dierhalven zeer nederig smeekte, dat deze

regeering hier in zo spoedig mogelyk en naar vereisch zoude gelieven te voorzien; mitsgaders, ingevallen het gemis aan contanten of payement in dezen eenig beletzel opleverde, dat hy dan zoude mogen worden gequalificeerd om de voorschreeven somma in contanten te negotieeren, ten einde in het laatste van het jaar al meede in contanten aan hem uit Compagnies kas gerestitueerd te worden, of anders ter inwisseling van zilver geld tegens papieren van credit, waar van de agio onder particulieren reeds gereezen was van agt tot tien perc^to^, doch zomwylen, gelyk hy zich flatteerde, noch wel tot zes en een half à zeven perc^to^ te bemagtigen zoude zyn, ingevalle men de gelegenheden, die zich hier en daar noch op deeden, niet liet ontslippen;

en dat hy voorts noch verzogt, dat de agio, in dit cas door hem te betaalen, aan hem in der tyd uit Compagnies kas zoude mogen worden gerestitueerd;

zo is op het zelfde fundament, waar op ter sessie van den 23^en^ Augustus 1785 en 9^en^ May 1786 zoortgelyke verzoeken zyn toegestaan, goedgevonden en verstaan aan gemelden gecommitteerde tot en over de zaaken van den inlander uit Compagnies kas af te staan *f* 5000 aan payement en *f* 2000 aan duiten, met qualificatie om het verder ontbreekende by verwisseling van papieren van credit teegen contanten by particulieren te negotieeren teegens de minst te bedingene agio, en met dat opgeld de reekening van de koffy te beswaaren; en voorts aan hem, hetgeen hy van gemelde somma in contanten voor de voornoemde culture zal kunnen bekomen, by afbetaling van de geleeverde koffy weder in contanten te laten voldoen.

20 April. *Maatregelen in het belang van de suikerkultuur en de houtbosschen in de nabijheid van Batavia.*

Is goedgevonden en verstaan:

1° naar dien tot bevreemding te vooren is gekomen de onbepaalde positie, als of het maken van gagas in de houtbosschen,

ter plaatze waar het hout is weggekapt, tot conservatie dier bosschen zoude strekken, daar het besluit dezer regeering van den 24^{en} January 1786 daar en tegen dicteert en het buiten dien een alom bekend en door de ondervinding gestaafde waarheid is, dat het maken van gagas in welgelegene bosschen door het afbranden van bosschen om op dies assche pady of ryst te planten en te zaajen voor de houtculture allernadeeligst is, by het verbod daar tegen, op poene van ryksdaalders duizend, te blyven persisteeren en het collegie van Heemraaden te gelasten om dit verbod naar rigeur te executeeren:

2° om, zoo veel mogelyk, de hout culture meer en meer te bevorderen jaarlyks 100000 strand- en berg jaty pitten van Java te eisschen en alhier onder de respective zuikermolen houders ter aanplanting om te deelen, mits zy jaarlyks van de vordering hunner aanplantingen aan Heemraaden bericht doen;

3° vermits er by continuatie in kleine quantiteiten, zo wel van boven of uit 's Compagnies, als uit de beneden landen van particulieren eigenaaren, brandhout door de rivier Tangerang en de Mookervaart naar de stad word afgevoerd tot huis gebruik der gemeente, nader en ernstig te verbieden den by het placcaat van den $\frac{24 \text{ Januarij}}{17 \text{ Februarij}}$ 1786 geinterdiceerden afvoer van brandhout langs de genoemde rivier van Tangerang en de Mookervaart, zo van de landen van de Comp^{e}, als van zodanige, die voor de zuikermolens wel geleegen zyn;

4° ofschoon de eigenaars eenparig getuigen, dat zy met geen mogelykheid aan de uitvoering der order, door deze regeering by het voornoemde placcaat gesteld op het planten van bomen en bamboezen, hebben kunnen arbeiden of daar toe immer in staat zullen zyn door de overmatige kosten, die zy daar toe zullen moeten besteeden, door dien het nogthans voornamentlyk op dit articul aankomt en de zuikermolen houders daar by het meest geinteresseerd zyn; en vermits het niet genoeg is de bosschen weg te kappen, zonder zorg

te draagen, dat dezelve door nieuwe aanplantingen in wezen blyven, en daar in geene onmogelykheid resideert, maar de daar tegens ingebragte swarigheid veel eer als een hoofdigheid der ingezetenen moet aangemerkt worden, alzo geene der reedenen, die hier van zyn opgegeven, eenige grond zyn hebbende, alzo men zonder moeite en kosten niets van dien aard kan effectueeren, by de voormelde order om jaarlyks jonge boomen en stoelen van bamboezen aan te planten te blyven persisteeren; onder recommandatie aan het collegie van Heemraaden van hier op attent te weezen en die order naar rigeur te doen executeeren;

5° de aanplantingen van jaty pitten, takken van candal- of waaroe hout, als, volgens de opgave van de hoofden der hout kapperyen, het beste middel zynde om de bosschen aan den gang en in order te houden en daar om door hun ook reeds daar meede een begin gemaakt weezende, te approbeeren en dezelve te recommandeeren om zulks nader in het werk te stellen;

6° niet tegenstaande er boven Tanjongpoera plaatzen gevonden worden, die tot den aanleg van zuikermolens gelegen zouden zyn, echter te statueeren om boven Tanjongpoera voornoemd geene zuikermolens aan te leggen, dewyl door het permitteeren van zo veele Chineezen, als tot een zuikermolen gehooren, in zo verre van deze hoofdplaats gelegene districten, zelfs tot by Tjiekouw, dat 22½ uuren ver afligt, men met geene mogelykheid de sluikery in Compagnies producten zoude kunnen beletten, ongeagt noch het algemeen nadeel, dat van het verblyf van zo veele Chineezen zo verre in de bovenlanden te duchten zoude zyn;

7° op het bericht, dat er beneden Tanjongpoera geschikte plaatzen voor veertien molens gevonden worden, het collegie van der Heemraaden te qualificeeren om, zo wel aan de eigenaars van molens op Bacassie, die geen hout meer hebben en dus geneegen zullen zyn op de genoemde, opgegevene, bekwaame plaatzen zuikermolens aan te leggen, daar toe permissie te verleenen, als aan andere ingezetenen, die hier toe mede

inclineeren, onder te kennen gave, dat deze regeering ten dien einde den regent van Crauwang qualificatie zal geven om het benodigde land en bosch tegen een zeer matige prys in huur aan hun af te staan.

20 April. *Verklaring, dat onder de boedel-redderaars, bedoeld bij de resolutie van* 20 *Augustus* 1779, *ook begrepen waren Chinezen en andere onchristenen.*

20 April. *Magtiging tot het verstrekken aan de zeevarenden en artilleristen in het gouvernement Java's Noordoostkust van drie kannen arak 's maands.*

Vroeger kregen zij slechts $1^1/_2$ kan arak 's maands, terwijl hunne collega's te Batavia en elders drie kannen erlangden. Ook aan soldaten werden maandelijks drie kannen arak verstrekt.

11 Mei. *Afschaffing van de predikbeurt op Woensdag-avond, voorafgaande aan een christelijken feestdag.*

De kerkenraad der Gereformeerde gemeente alhier heeft in consideratie gegeven, of de predikbeurten op de Woensdag avonden, wanneer die voor een hemelvaartdag of een andere plechtige feestdag invallen, niet zouden kunnen worden afgeschaft, vermits op die tyden weinig menschen den godsdienst waarneemen en die meede in de meeste steden in het vaderland niet meer plaats vinden; zo is goedgevonden en verstaan in die voordracht te bewilligen en dienvolgende de predikbeurt, die op Woensdag avond voor den hemelvaartdag of voor andere plechtige feestdagen op Donderdag invalt, voortaan te laten stilstaan.

29 Mei. *Verleening van »hand opening" aan den kerkeraad der Luthersche gemeente te Batavia.*

Den kerkenraad der Luthersche gemeente alhier heeft, mits het overlyden van den predikant in die gemeente, Fredrik

Wilhelm Caulier, hand opening verzogt tot het beroep van een nieuwen leeraar en favorabel voorschryvens aan de HoogEdele heeren Zeventienen; waar op goedgevonden en verstaan is gemelde hand opening en voorschryvens te accordeeren.

12 Junij. *Verstrekking van kleederen aan de koetsiers van Compagnie's paarden-stal te Batavia.*

Deze schijnen elke drie jaren voor rekening van de Compagnie een stel kleederen, bestaande uit een rok, een kamizool, twee broeken, een regen-rok en een hoed, ontvangen te hebben. Ook schijnen zij vijf personen sterk te zijn geweest.

Behalve op bovengenoemden datum is nergens in de resolutiën der Indische Regering van deze verstrekking melding gevonden.

Zie over dien stal 25 Februarij 1667.

$\frac{15}{26}$ Junij. *Bepalingen tegen den aanvoer van Chinesche nieuwelingen.*

In overweeging genoomen zynde, dat, ofschoon jongst by placcaat van den $\frac{13}{27}$ Juny 1786 tegens den onmatigen aanbreng alhier van Chineesche nieuwelingen met de jonken uit China op nieuw de nodige ordres gesteld zyn, de nachodas van sommige jonken zich egter weder niet ontzien hebben dit jaar die ordres te overtreeden; en dat, hoe zeer dezelven daar door vervallen zyn in de by het gemelde placcaat bepaalde boete van vyftig rd[s] voor ieder kop, die zy boven het daar by bepaalde getal hebben aangebragt, deze boete nochtans van hun niet is kunnen worden gevorderd, alzo de handel van dat ryk op deze hoofdplaats zo zeer in verval geraakt is, dat de waarde dier jonken, met derzelver ladingen, niet suffiçant zyn geweest om de gemelde boete te kunnen opbrengen, waarom deze regeering dan ook genoodzaakt is geweest de voornoemde anachodas daar voor slechts in eene zeekere somma gelds te verwyzen, in steede van hun de gestelde boete te laaten voldoen; zo is, zo om nader den voorschreeven onmatigen aanbreng van Chineesche nieuwelingen, zo veel

mogelyk, tegen te gaan, als om tevens zorg te draagen, dat de daar omtrent gestatueerde orders stiptelyk en naar den letter zouden kunnen worden geëxecuteerd, goedgevonden en verstaan, niet alleen de by het voormelde placcaat van den 27en Juny 1786 gestelde ordre op den aanbreng van Chineezen alhier te renoveeren, maar ook op nieuw den aanbreng derzelver boven de bepaaling op het nadrukkelykste en serieuste te verbieden en, in plaats van de gemelde, by dat placcaat gestelde boete van vyftig rds, voortaan ryksdaalders vyftien te laaten betaalen voor ieder Chineeschen nieuweling, die boven de bepaaling word overgevoerd, om op gelyken voet, volgens resolutie dezer regeering van den eersten Maart 1763, verdeelt te worden, zonder eenige uitvluchten, hoe ook genaamd, hier tegens te admitteeren; en wyders den capitain der Chineesche natie alhier te recommandeeren om de gezamentlyke alhier aanwezig zynde jonklieden hier van te informeeren en verders kennis te geven, daar het behoort.

3 Julij. *Toekenning van rantsoen, enz. aan de inlanders, die houtvlotten naar Batavia bragten.*

Den commandeur en opper-equipagemeester, gedemandeerd zynde de Europeezen en Javaanen, die de hout vlotten van Java aanbrengen, zo veel doenlyk, de nodige adsistentie te verleenen en te zorgen, dat met de ontlossing der daar in afgeladene houtwerken steeds alle mogelyke spoed gemaakt word, ten einde die lieden ten eersten weder zouden kunnen vertrekken, heeft thans berigt:

dat, volgens het van ouds plaats hebbend gebruik, met elk vlot tien prauw majangs, ieder bemand met tien Javaanen, herwaarts kwaamen en deze Javaanen, niet alleen met hunne prauw majangs de houtwerken in de rivier sleepten, maar ook vervolgens op de wal haalden, uitgenomen eenige swaare houten, waar toe hun de nodige adsistentie wierd verleend; en dat hy aan die lieden, conform de intentie dezer regeering om hun te soulageeren, gaarne eenige meerdere adsistentie zoude

willen toevoegen, dog daar toe, wegens gebrek aan de manschap, die daar toe zoude vereischt worden, ten eenemaal buiten staat was;

dat, schoon het hem dusdanig onmogelyk viel iets tot verlichting van den swaren arbeid, welken die Javaanen by het herwaarts brengen en ontlossen der houtvlotten verrigteden, te contribueeren, hy egter meende hun een byzonderen dienst te zullen doen met voor deze regeering te brengen, dat die arme lieden voor dit ten uittersten fatiguant en dikwils gevaarlyk werk, buiten een kleine belooning, niets anders genooten dan ryst en zout, en voor hun een klein extra douceur, dan wel eenige verstrekking van arak en droge visschen te verzoeken;

en dat dit gunstbewys hun buiten twyfel zoude aanmoedigen om hunnen arbeid met lust te blyven verrigten, nadien zy zig door eene enkelde, aan hun betoonde goedwilligheid reeds hadden laaten beweegen tot een meerderen iever, waar mede zy thans aan de ontlossing der reeds gearriveerde hout vlotten bezig waaren;

zo is goedgevonden en verstaan, uit consideratie, dat aan de Javaanen, die voorschreeven hout vlotten hier brengen en ontlossen, mits de gevaaren, die zy moeten uitstaan en het swaare werk, het geen zy daar by hier te verrigten hebben, wel iets tot hun soulaas zoude kunnen worden toegelegd, te meer daar dit zoude strekken om die menschen daar door tot dit werk, waar van zy thans op Java zo avers zyn, te animeeren, de gemelde Javaanen voortaan te laten verstrekken het ordinaire randzoen, dat de Javaansche zeevarenden maandelyks van drooge vissen en arak genieten; en telkens na de aflevering der vlotten alhier aan ieder derzelven, by zyn vertrek, een nieuwe gekartelde ducaton of rd^r 1 : 32 door gemelden commandeur te laten afgeven.

12 Julij. *Bepaling van de hoeveelheid buskruit, welke ter hoofdplaats Batavia aanwezig moest zijn.*

In overweging genomen zynde, dat, ofschoon by besluit van

den 29en Augustus 1755 de voorraad van buskruit voor deze hoofdplaats op 400000 ponden is bepaald geworden, deze hoeveelheid echter, voornamentlyk in deze onzekere en critieke tyden, voor wat te gering moet worden gehouden, en dat ook op de hier zynde seven kruitmolens maandelyks ten minsten 50000 ℔ buskruit kan worden gemaakt; zo is goedgevonden en verstaan den baas der kruitmakers alhier, George Pieter Ott, te gelasten om 's maandelyks vyftig duizend ponden buskruit te laten aanmaken, dan wel te zorgen, dat zodanig eene quantiteid in dien tyd steeds vernieuwd word; en voorts den voorraad daar van voor deze hoofdplaats voor den aanstaande te bepaalen op vier à vyf maal honderd duizend ponden.

24 Julij. *Kennisgave, dat de Regering voornemens was assignatiën op Nederland af te geven.*

De Regering had »eenige gelden voor den Chinaschen handel" noodig.

Aan de af te geven assignatiën zoude »praeferentie" worden verleend.

Alleen Spaansche realen werden verlangd. De ducaton van 78 stuivers zoude in Nederland na de najaar-verkooping met 74 stuivers terugbetaald worden.

3 Augustus. »*Menage in de Bataviasche huishouding*".

Naar aanleiding van een onderzoek nopens de werking van het reglement van 28 Augustus 1755 op de provisiën der dienaren van de O. I. Compagnie, bepaalde de Regering het navolgende:

1° den administrateurs in de Westzydsche negotie pakhuizen in het generaal toe te voegen de zelfde afschryvingen, die de administrateurs in de pakhuizen ten eilande Onrust en de Kuiper volgens het voorsz. reglement van den 28en Augustus 1755 mogen opbrengen;

2° aan gemelde administrateurs in de pakhuizen ten eilanden Onrust en de Kuiper op de salpeter en het caliatour-,

sappan- en sandel-hout, by het ledig raken der pakhuizen, te accordeeren twee procento, zonder meer, met standhouding egter van de bepaling by het voornoemde reglement om de salpeter bruto te mogen ontvangen met twee procento overwigt en het caliatour hout van Chormandel met een procento, mitsgaders het sappanhout van Siam en Bima. als meede het sandelhout, van elders aangebragt wordende, met een half ten honderd;

3° den klein winkelier op de witte en swarte peper, koffy en mostert zaad toe te staan eene afschryving van 5, in stede van 7 1/2 percent, die tot nu toe ongequalificeerd zyn opgebragt;

4° den administrateurs van het graan magazyn in het generaal of by verkoop of by verstrekking van pady, katjang, boonen, erwten, tarwe, rogge en beschuit maar vyf percent toe te staan, in dier voegen, dat zy, by de contanten verkoop van die articulen de gemelde vyf perc^to van den koper genietende, niets meer ten lasten van de Compagnie zullen mogen opbrengen;

5° de thans in het provisie magazyn in gebruik zynde manier om by de boeken de hoeveelheid der kannen in een legger, halve legger, aam of halve aam te bereekenen voor het vervolg te interdiceeren en daar by, zo wel in den debet, als credit, geene andere fusten te laaten bekend stellen dan de bepaalde heele legger tot 388 kannen, halve legger tot 194 kannen, heele aam tot 97 kannen en een halve dito tot 48 1/2 kannen;

6° en ten dien einde de ordonnantien der randzoenen, die, zo op de equipage werf, guarnizoen kamer, als het ambagts quartier of waar het mogte zyn, worden opgemaakt, te doen luiden op *leggers en kannen*, invoegen dat, wanneer de randzoenen by voorbeeld bedraagen 1000 kannen, dezelve als dan, à 388 kannen op ieder legger, tot leggers zullen moeten worden gereduceerd en dus gebragt worden op twee leggers en 224 kannen; met order aan de administrateurs in het gemelde magazyn

om de afschryvingen by hunne boeken indiervoegen te doen; en

7° de kannen in het grootboek, journaal en by-boek hunner administratie of waar de verstrekkingen in de eerste plaats geboekt worden, wanneer die by den anderen geaddeerd worden, niet te reduceeren door 360 tot volle leggers, maar door 388, zoo als die duimsteek moeten inhouden;

8° voorts, om gemelde administrateurs te laten gaudeeren van de bepaling, by articul 17 van het reglement op de in- en uitweeging van den 15^en^ Augustus 1764 gemaakt, namentlyk, dat zy in de verstrekking by kannen kunnen volstaan met het verantwoorden van de heele legger tot 360 kannen, de halve legger tot 180 kannen, een heele aam tot 90 kannen, een halve aam tot 45 kannen, hun te permitteeren om al, wat beneeden den inhoud van een heele aam is en dus tot 90 kannen toe, te begrypen onder de verstrekking by kannen, uitgenomen zodanige wynen of wat het mogte zyn, waar onder mede lyn-oly, olyven-oly en traan, welke in halve aamen worden aangebragt, die tot 45 kannen toe begreepen mogen worden onder de verstrekking by kannen; en van deze *verstrekking by kannen* alle zes maanden eene memorie te doen formeeren en de zelve op het generaale visite comptoir by de examinatie der boeken daar tegen nauwkeurig te laaten confronteeren:

9° wyders de verstrekking van de hier voor, onder articul 6, veronderstelde 1000 kannen te laaten geschieden in:

2 heele leggers à 388 kannen of......	776	kannen,
1/2 legger à........................	194	»
en dan nog..........................	30	»
of te zamen......	1000	kannen;

10° zo mede by het afleveren van eene meerdere quantiteit dan de gemelde 1000 of, by voorbeeld, 1163 kannen, daar toe te doen emploieeren:

2 heele leggers à 388 kannen of......	776	kannen,
$^1/_2$ legger of..........................	194	»
1 heele aam of........................	97	»
en een restant van....................	96	»
of te zamen......	1163	kannen;

en deze twee gemelde restanten van 30 en 96 kannen by additie der kannen te laaten bereeekenen tot 363 kannen per legger;

11° het in gemelde administratie ingeslopen misbruik om een legger arak tot 360 kannen te bereekenen mede af te schaffen en daar voor voortaan te doen verantwoorden 388 kannen, gelyk hier voren omtrent de wynen is bepaald, wyl het reglement zegt: »dat de administrateurs op de »arak niets mogen afschryven, maar van die, welke voor »betaling en niet van die voor geregtigheid geleverd word, »genieten mogen een ducaton of rd^r^ $1^5/_8$ voor ieder »legger, dog geene leccage of spillage, waar voor zy be»hoorlyk zullen moeten toe zien"; doch hun de verstrekking by kannen te laaten berekenen, gelyk omtrent de wynen bepaald is;

12° de plaats hebbende afschryvingen op leedige vaatwerken, die verstrekt en verzonden worden, voortaan te doen cesseeren; en

13° geene inkopen van ledige kassen en bottels, ter verzending of verstrekking van zommige articulen, in het vervolg meer te permitteeren en gemelde administrateurs te ordonneeren daar toe de kassen en bottels, die successive met dranken uit Nederland of met proef wynen van Cabo de Goede Hoop worden gezonden en alhier door verstrekking leedig raaken, te gebruiken, zo als voor het jaar 1780, wanneer men deze inkoopen voor de eerste maal geintroduceerd heeft gevonden, is geschied.

3 Augustus. *Verpachting van de Javasche domeinen.*

De Regering vond goed:

1° om 's lands domainen weder op nieuw te verpachten voor den tyd van drie agter een volgende jaaren, ingaande met primo January 1788 en eindigende met ultimo December 1790;

2° die verpagting te laaten geschieden in het laatst van September of begin van October aanstaande;

3° om alle pagteryen en domainen, even als de laatste maal, publiek te laaten opveilen, zonder dezelve by admodiatie aan eenig regent af te staan, met uitzondering egter van de pacht van de vogelnest klippen in Ooster Balemboang en het eiland Lombok of de Baviaan.

Verders om, dewyl het sommige pagters finaal onmogelyk is de bepaalde quantiteit catoene gaarens voor Nederland in te zamelen van wegens de gesteldheid der dessaas, die tot de sabandharyen gehooren, de zodanigen van die leverantie uit te zonderen, als door de Javasche ministers gespecificeerd zyn;

en met opzigt tot de sabandharyen en het regentschap Lassum te approbeeren de propositie tot ampliatie van het 25ste articul van de pagt conditien, in diervoegen namentlyk, dat de pachter derzelven, zo wel als die van Touban, gehouden en verpligt zal weezen van aan niemand te permitteeren het opzetten van een vaartuig, groot 7 vaam en daar boven (prauw majangs uitgenomen), dan voor en al eer hy een bewys van den Rembangs resident verkreegen en vertoond heeft;

mitsgaders hun te qualificeeren, vermits de inzaam der vogelnestjes uit de goas in en onder Wester Balemboangang en op het eiland Noesa, item de klippen Goenong Pagger en Detalie, met het negorytje by Batocoelon, tot nog toe niet noemenswaardig is, om dat gedeelte voor als nog aan den regent over te laaten tot tyd en wylen die contryen wat meer in florisance komen toe te neemen, als ook hun mede qualificatie te verleenen om aan het hoofd der Chineezen te Banjoewangie nogmaals voor den tyd van drie jaaren by admodiatie af te staan de pagt der vogelnest klippen in en onder Balemboangang, met de dessa Gradjagang en Pagang Sieran, mitsgaders de visseryen, zo van de tripans, als van

de paarlen, in die contrayen, voor de somma van 800 Spaansche realen in het jaar, iets meer of min, naar mate hy daar toe vermogend is, na aftrek van 200 Spaansche realen aan den Balemboangs regent;

en eindelyk, dewyl de pangerang of het hoofd van het eiland Lombok of de Baviaan zig verbonden heeft om met het einde van dit jaar aan de Compagnie te zullen cedeeren de thol heffing van de domainen aldaar, voornoemde ministers te kennen te geven, dat men vermeent het beste te weezen dezelve aan gemelden pangerang voor den tyd van drie agter een volgende jaaren per admodiatie af te staan tegens 1300 Spaansche realen jaarlyks, en hun tevens tot dat einde, indien dezelve daar toe genegen is, de nodige qualificatie te geeven.

3 Augustus. *Gedeeltelijke opheffing van het verbod tegen uitvoer van rijst van Java naar den overwal.*

De Java's gouverneur verzogt hebbende, dat tot standhouding der zo zeer in verval raakende pagten en particulieren handel nog eene zeekere quantiteit ryst, waar voor 500 kojangs gesteld worden, van daar naar Banjermassing, Pontiana, Mampauwa en verdere plaatzen naar de overwal zouden moogen worden vervoerd, vermits het gewas daar toe toereikende is; zo is goedgevonden en verstaan het plaats hebbend verbod van den uitvoer van ryst van daar naar andere plaatzen als naar deze hoofdplaats weder in te trekken en voor de gemelde quantiteit open te stellen, dog tevens met recommandatie om alle omzigtigheid in het accordeeren van dien uitvoer te gebruiken en voornamentlyk de praeferentie aan Batavia, Amboina en Banda te geven.

14 Augustus. *Vernieuwd verbod tegen het drijven van particulieren handel door zekere Compagnie's dienaren.*

Is goedgevonden en verstaan op nieuws, met relatie tot deze hoofdplaats, de respective officieren van justitie en de opper-

kooplieden dezes casteels te interdiceeren het dryven van eenige handel zonder uitzondering;

den opper- en onderequipagiemeester het negotieeren, het zy direct of indirect, met de overheden en officieren van 's Compagnies scheepen en vaartuigen, zo wel in het afkoopen van de goederen, die door dezelven worden aangebragt, als in het leeveren van goederen, die zy by vertrek van hier weder mede neemen; doch dezelven te permitteeren de hun by advertissement van den 22en September 1767 gepermitteerde lasten, indien zy die zelfs niet afscheepen, met een behoorlyk certificaat, zo als by dit advertissement is bepaald, door koop of in geschenk over te doen aan de overheden of officieren van het schip of vaartuig, waarin zy in die lasten deel hebben, mits buiten handel in negotie whaaren met de overheden of officieren blyvende;

aan den sabandhaar, zo van in-, als verkoop, direct of indirect, met de inlandsche handelaaren, die alhier aankomen, en daar onder te begrypen alle de zodanigen, die met 's Compagnies pas en vlag voor zig zelven of wel voor anderen koophandel dryven, en de zulken, die van plaatzen, waar de Compagnie geen possessie heeft en dus geen pas aan hun kan verleenen, aankomen; doch hem daar en tegen vry te laaten alle andere handel en in zonderheid ook die met vreemde Europeezen, het zy met betrekking tot den inkoop hunner goederen, die zy met permissie dezer regeering aan de wal brengen of met eene gelyke toestemming inkoopen by hun vertrek, indien de pryzen met den anderen gevonden kunnen worden; en anderzints te bepaalen, dat, zo de in-, als verkoop, zal moeten geschieden onder zyn opzicht en met zyn voorkennis, zo verre den persoon betreft, die kooper by aankomst of leverancier by het vertrek is;

en met opzigt tot de respective buiten comptoiren mede de novo te statueeren, dat de eerste persoon in een gouvernement, directie of commandement niet verder eenigen particulieren handel zal mogen dryven, als die alleen relatie heeft tot de lasten, die voor hun by het voorschreven advertissement van den 22en September 1767 in de by hun aankomende scheepen

of vaartuigen bepaald zyn; den fiscaals aldaar alle particulieren handel, zonder eenige exceptie, te interdiceeren;

en aan de equipagiemeesters en opzigters ingelyker voegen. als hier boven omtrent den opper- en onder-equipagemeester alhier is bepaald, den handel en het negotieeren met de overheden en officieren van 's Compagnies scheepen en vaartuigen te verbieden en dezelve mede de vryheid te laaten om, op gelyke wyze, over de aan hun by het meergemelde advertissement geaccordeerde lasten door verkoop of by geschenk aan de scheeps overheden en officieren naar goedvinden te disponeeren, mits daar door insgelyks geen handel in negotie wharen met dezelven word gedreeven;

en voorts alle de bovengemelde persoonen ernstig te recommandeeren van zich hier na stiptelyk te reguleeren, doch dezelve teevens de vryheid te geeven van, ingevallen zy mogten vermeenen hier tegens met billykheid iets te kunnen inbrengen, als dan hunne belangens in te dienen, om het nader goedvinden dezer regeering daar op af te wagten.

Zie ook 2 Maart 1784.

24 Augustus. *Verbod tegen het fabriceren te Batavia van kandij-suiker.*

De poenaliteit was confiscatie. Behalve aan de officieren van justitie en den sjahbandar werd het toezicht op de nakoming van dit verbod ook opgedragen aan de Chinesche officieren te Batavia.

Zie ook 12 October 1787.

10 September. *Kennisgave, dat de Regering voornemens was assignatiën op Nederland af te geven.*

Benoodigd was eene som van 300,000 guldens aan Nederlandsche ducaten en zilveren speciën.

Aan de assignatiën, af te geven in October 1787, zoude »praeferentie" worden verleend en de ducaton van 78 stuivers

in Nederland terugbetaald worden met 74 stuivers. Wanneer, blijkt niet.

28 September. *Regeling van de avondmaals-viering.*

De kerkenraad der Gereformeerde gemeente alhier te kennen gegeven hebbende, dat zints eenige jaaren de heilige nagtmaals bediening op de feestdagen van Paschen en Kersmis waaren gevierd, daar dezelve te vooren bepaald plachten te geschieden op de eerste Zondagen van elk vierde deel jaars, en dat zulks geschied was op voorstel van eenige der aanzienlykste leeden der gemeente om, ware het mogelyk geweest, den yver tot het gebruik der heilige bondzegulen op te wakkeren en te bevorderen; dog dat de ondervinding had geleerd, hoe dit geenzints aan het oogmerk had beantwoord, maar integendeel, dat zulks aan verscheidene andere inconvenienten was onderhevig geweest, en dat zy daar om, onder goedkeuring dezer regeering, had goedgevonden zulks weder op den ouden voet te brengen en het heilig avondmaal op de eerste Zondagen van elk vierendeel jaars te doen vieren; zo is goedgevonden en verstaan deze gemaakte schikking te approbeeren.

$\frac{5}{9}$ October. *Uitschrijving van een dank- en bede-dag.*

Wegens het geringe aantal zeevarenden zoude ditmaal geene predicatie op de reede Batavia gehouden worden.

12 October. *Intrekking van het op 24 Augustus* 1787 *uitgevaardigde verbod tegen het fabriceren van kandij-suiker.*

Door den capitain van de Chineesche natie alhier, Swa Toenko, voor en van weegens de gezamentlyke zuikermoolenaars by requeste verzogt zynde, dat hun weder gepermitteerd zoude mogen worden kandy zuiker aan te maaken, het welk volgens het genoteerde ter resolutie van den 24[en] Augustus jongstleeden is verboden; zo is, vermits die aanmaking geinterdiceerd is

door de vertraging, welke daar door in de leverantie van poeder zuiker aan de Compagnie wierd veroorzaakt, en er nu aan de benodigde quantiteit van dat product maar slechts 700 kanassers meer ontbreeken, die men veronderstellen mag, dat weldra geleverd zullen weezen, goedgevonden en verstaan in dit verzoek te condescendeeren en dienvolgende het gemelde verbod daar tegens als nu weder in te trekken en de gemeente by een biljet hier van te adverteeren.

12 October. *Bestraffing van een »kwalijk gezinden" schutter te Batavia.*

Door den heer Raad extra-ordinair, Johannes Siberg, als collonel der Bataviasche burgery, overgegeven zynde een berigt van den capitain van de Oostzydsche compagnie, François Colombyn, waar by dezelve doleert over den schutter onder gemelde compagnie, Carel Metscher, en zegt, dat dezelve zich verscheidene maalen en laatst zederd de maand October 1785 had geabsenteert en jongst was agterhaald, zonder dat aan denzelven iets goeds meer te doen was, dewyl hy, schoon diversche maalen, zo door ernstige, als vriendelyke vermaningen, tot zynen plicht aangespoord, egter nalaatig bleef daar in genoegen te geeven; zo is, ten einde andere kwalyk gezinden hier door af te schrikken, goedgevonden en verstaan gemelde Carel Metscher, conform het gedaan voorstel door voornoemden Colombyn, in Compagnies dienst aan te neemen als soldaat met *f* 9 per maand en als zodanig, ter dienst praesteering, naar Bantam te laaten overgaan.

19 October. *Verlenging van het octrooi der amphioen-societeit met een jaar of tot ult° December* 1788.

Zie bij 19 September 1785 en 2 September 1788.

30 October. *Maatregelen in het belang van de bosschen op Java.*

Is goedgevonden en verstaan:

1° naar dien gebleeken is, dat de onder Rembang gehoorende hout bosschen, waar over de bosch lourahs van Waroe, Mandotokko, Kesselman en Trambalan tot hoofden gesteld zyn, ten eenemalen van swaar hout ontbloot en zoodanig uitgekapt zyn, dat men niet dan nog maar enkelde groote boomen daar in aantreft, en het dus noodzakelyk is geoordeelt, dat gemelde bosschen weder in een behoorlyken staat gebragt worden, alle de voormelde hout bosschen, onder de gemelde bosch lourahs gehoorende, te laaten stil liggen voor den tyd van 25 à 30 agter een volgende jaaren en daar in geduurende dat termyn door niemand eenigen aankap te laaten doen, uitgezondert in de vier kleine boschjes, Oering, Radjik, Prentjik en Tangou, waar van de twee eersten ten Noorden van Memerie beginnen en de twee laatsten ten Noorden Batoe Oendo en Pesiter gelegen zyn, dog dezelve egter eenlyk te laaten dienen voor de benodigde goggels en watangs, ten dienste der scheeps timmerwerf te Rembang voornoemd, en het overige hout, dat de voorschreven lourahs volgens accoord aan den resident aldaar leeveren moeten, in de bosschen van 's Keizers landen te laaten kappen, als hebbende die vorst volkomen afstand van die bosschen daar toe gedaan;

2° vermits word opgegeven, dat onder de in het regentschap van Lassum gevonden 38 jaty houtbosschen, schoon dezelve voor het grootste gedeelte by na geheel uitgekapt en niet dan van jonge boomen voorzien zyn, nog verscheidene gevonden worden, waar in men eene meenigte van swaare boomen aantreft, waar uit balken van 25 tot 30 voeten gekapt kunnen worden, zo dat er dus geene swarigheid is, of de regent van Lassum zal nog een geruimen tyd of ten minsten geduurende de eerstkomende 25 à 30 jaaren in staat weezen zyn jaarlyks contingent van 600 balken behoorlyk te kunnen voldoen, en dat het er dus maar eenelyk op aankomt om die, waar in het meeste jonge hout is, weder tot verhaal te doen koomen, van de voornoemde 38 houtbosschen negen stuks voor de Com-

pagnie aan te houden om het gemelde jaarlyksch contingent van 600 balken daar uit te bekomen, en daar toe te laten nemen die geene, welke reeds in den jaare 1777 door gecommitteerdens ten dien einde voor de Compagnie afgezonderd en genaamd zyn, als: Pesoeting, Sountrie, Gentrie, Gabarakan, Toender, Tinanting, Tawarang, Kadoerang en Joyohan, waar in nog werkelyk het meeste en het beste hout te vinden is, mitsgaders 12 stuks, die het best gelegen en het meest van jong hout voorzien zyn, af te zonderen en stil te laten liggen voor den tyd van 25 à 30 jaaren, ten einde het daar in zynde jong hout tyd van wasdom te geven en die bosschen dus in staat te stellen om, na dat de andere zullen uitgekapt zyn, als dan het benodigde hout voor de Compagnie te kunnen opleveren, en daar toe te doen neemen de bosschen, Timbarangan, Tologo, Caringassam, Patjerongang, Passitang teras, Pematan, Bangsouna, Pon, Demit, Dingin, Passerakon en Molan, als meede drie stuks, Garras, Kappin en Marayon genaamd, welke nog redelyk van hout voorzien zyn, af te zonderen om eenlyk het benodigde hout voor de Lassumsche contingent pantjallings daar inne te laten aankappen en de overige veertien bosschen, als van minder belang en voor de Comp^e niet wel gelegen zynde, aan den regent over te laten, met permissie om die aan particulieren te mogen verhuuren om al zodanig hout daar uit te kappen, als zy voor den aanbouw van vaartuigen, dan wel tot iets anders, benodigd mogten hebben;

3° aangezien de negoryen of dorpen, welke in 1777 by de Lassumsche bosschen gevoegd zyn, waar in voor de Compagnie gekapt word, gezegd worden te gering in getal en onvermogend te zyn om het benodigde getal van buffels tot den sleep van de houtwerken te kunnen by een brengen, de Javasche ministers te qualificeeren om uit de negoryen van de stil liggende of andere bosschen nog een getal van 12 stuks, namelyk: Pitjebean, Carangassam, Pomahan, Tinbaranghan, Doan, Patjerongang, Banksour,

Damit, Pon, Dingel, Parsakarang en Katodan, te voegen by de blandongs of negoryen, die tot de bosschen gehooren, waar in Comp^{e} wegen wordt gekapt, ten einde die dus in staat te stellen om, niet alleen het benodigde getal van manschappen tot den aankap van hout by een te brengen, maar ook tevens om bestendig een aantal van 120 spannen buffels tot het sleepen der houtwerken te fourneeren, in steede van 85 spannen, die zy thans maar kunnen leveren;

4° uit overweging, dat de meeste der Toubansche bosschen, tot 43 in getal, meede bevonden zyn al vry ontbloot geraakt te zyn van hout of zodanig gesitueerd te weezen, dat, zo die al eenigen tyd voor de Compagnie bleeven stil liggen, er nogthans weinig goeds van zoude te hoopen zyn, dog dat egter in het Zuid Ooster gedeelte van het gemelde landschap nog verscheidene bosschen worden gevonden, welke met een meenigte van groot, swaar en fraai hout voorzien zyn, van de voorschreeven bosschen, volgens der ministers verzoek, 13 stuks, genaamd, Kajorum, Banjoewaroe, Nawon, Pasoegian, Bitton, Paringang, Kebilan, Tayerwajang, Pratakan, Pontjo, Dawan, Simpon en Telloewe, die in 1777 reeds tot den aankap voor de Compagnie zyn afgezonderd geweest, te laten op den praesenten voet om het Compagnies contingent daar uit te kappen, dewyl in de zelve werkelyk nog veel groot, fraai en swaar hout is; mitsgaders 13 stuks, waar in het meeste jong hout te vinden is, stil te laaten liggen voor den tyd van 25 à 30 agter een volgende jaaren, te weeten de bosschen: Goegoening, Trantie, Tingersoidmatie, Tabino, Tabong, Gedongkalo, Gouwtroes, Bancallang, Goning, Kapodan, Soengang, Manjong en Tangoelangie, en de overige 17 bosschen, welke van minder belang worden geoordeelt, aan den regent over te laten, ten einde die aan particulieren te verhuuren of zoodanig daar mede te handelen, als hy zal kunnen goedvinden; en voorts den gemelden regent van Touban te qualificeeren om, dewyl het grootste gedeelte

der houtwerken uit de bosschen, mits derzelver afgelegenheid van het strand, vry gemakkelyker naar Grisse, vlotsgewyze door de rivier van Solo, te transporteeren zyn dan na het strand, dezelve ook voortaan ten gemelden comptoire Grisse te leeveren, mits zorg draagende, dat zyn contingent steeds prompt voldaan en geleverd word; en mits dien den resident te Grisse voornoemt te demandeeren om, ingevolge deze schikking, die houtwerken aldaar te ontvangen en daar voor een bewys te verleenen en dit bewys door den gemelden regent aan den Rembangschen resident te doen vertoonen, ten einde de te Grisse geleverde houtwerken op het Toubans contingent af te schryven en dezelve daar en teegen het laatstgemelde comptoir tegens den gewoonen afscheeps prys aan te reekenen, zonder egter de tien procento voor afscheeps ongelden daar voor te genieten, maar die ten voordeele van den resident te Grisse te laaten blyven;

5° vermits by de voorige verdeeling in 1777 het getal der dessaas, gehoorende tot de gemelde bosschen van Touban, waar in voor de Compagnie gekapt word, even als omtrent Lassum plaats heeft, te gering geoordeeld is en overzulks de bosch volkeren, ongeacht de voorschreeven schikking, verondersteld worden niet in staat te zullen zyn zo veele buffels by een te brengen, als tot den sleep van hun contingent van 1000 balken benodigd zyn, den voornoemden ministers te qualificeeren om door den meergemelden regent van Touban by de vorige blandongers of bosch dessaas nog 13 andere dorpen te voegen, ten einde de bosch volkeren daar door in staat te stellen om altoos het benodigd getal van kappers, benevens 206 spannen buffels, tot den aankap en vervoer van houtwerken te kunnen leveren, in steede van 120 spannen, die zy thans maar kunnen by een brengen, en daar toe de negoryen, die tot de voornoemde, stil liggende bosschen gehooren, als daar toe het best geschikt zynde, te laaten neemen, als: Tawong, Gedon kalo, Gegoending, Taranta, Tinger, Soid-

mantie, Pabiemo, Goutroes, Bangcallang, Gening, Kapadan, Toengan, Manjon en Tangoelangie;

6° voorts, tot conservatie en in standhouding van de bosschen in het algemeen, het onbekwaame hout, mitsgaders stronken, struiken, enz., voortaan op de plaats, alwaar die zyn, te laaten verrotten, zonder die van daar weg te ruimen, naar andere plaatzen te laaten sleepen, dan wel te verbranden, alzo tot het eerste veele kosten, moeite en arbeid vereischt en door het laatste veele jonge boomen beschadigd zouden worden; dog onder deze bepaling nogthans, dat daar van uitgezondert zullen blyven de bosschen van Blora, waar in de Rembangsche bosch volkeren hun hout kappen, en dat daar in de boschlieden van het onbruikbaare hout koolen zullen mogen branden voor de scheepstimmerwerf te Rembang;

7° zo de regenten van Lassum en Touban, als de vier bosch lourahs van Rembang, nevens de verdere hoofden der blandongers, ernstig te laaten recommandeeren om zorg te draagen, dat, nog door de bosch volkeren, nog door anderen, zo wel in de bosschen, die stil zullen liggen, als in die, waar in voor de Compagnie word gekapt, boomen dood gemaakt, nog ook de ledige plaatzen geëmploieerd worden tot het planten van zuikerriet, capas of iets anders, maar daar en tegen de ledige plekken gronds telkens met jaty pitten bezaaid en beplant worden, ten einde, dus doende, altyd weder jonge boomen zouden voortkomen; en den gemelde ministers aan te schryven om hier op by het doen der jaarlyksche visitatie exact te doen letten;

8° de evengemelde regenten, lourahs en hoofden insgelyks te gelasten om, zo wel in de bosschen, waar in Compᵉ weegen word gekapt, als in die, welke stil blyven staan, 's jaars, in het najaar, zo als nu al eenigen tyd agter den anderen heeft plaats gehad, de afgevallene bladeren met klein vuur te doen verbranden, dewyl zulks niet alleen geen schade kan veroorzaaken, maar ook by den inlander voor zeer nuttig en dienstig voor de jonge boomen wordt geoordeelt,

vermits de bosschen daar door van de ruigte gezuiverd worden en de assche het aardryk vruchtbaar maakt:

9° in de bosschen, die voor de Compagnie afgezonderd zyn om voor een zeekeren tyd stil te liggen, door of voor niemand, zelfs niet door de bosch volkeren, te laaten kappen, ten ware de noodzaakelykheid zulks kwam te vorderen, in welke gevallen alvorens de nodige qualificatie van het voornoemde ministerie verzogt en verkreegen zal moeten worden; dog, dewyl door dit gereedelyk toe te staan het geheele oogmerk in dezen zoude komen te vervallen, de voornoemde ministers aan te schryven, dat deze regeering vertrouwt, dat daar van geen gebruik zal worden gemaakt dan in buitengewoone gevallen;

10° in de bosschen, waar in voor de Compagnie gekapt word, niemand anders te laaten hout kappen dan eenelyk de daar gehoorende bosch volkeren en dus ook niet de inwoonders der aan particulieren verhuurde negoryen of andere, zelfs dan niet, wanneer het gekapt wordende hout al voor de Compagnie gedestineerd was, op poene, dat die geen, die zulks mogt onderneemen, voor den tyd van een jaar in de ketting zal worden geklonken of, zo hy hier toe van zynen heer of eigenaar der negoryen, waar hy onder gehoort, last ontvangen of deze daar van kennis gedraagen mogt hebben, als dan gemelden zynen heer te condemneeren in een amende van 500 rd^s, Spaans, de eene helft ten behoeve van de Compagnie en de andere helft van de diacony armen; en de gemelde bosch volkeren te laaten aanspooren en te qualificeeren om, wanneer er iemand vreemds in hunne bosschen mogt komen te kappen, het zy ook wie hy zy, denzelven op te vatten en aan hunnen regent over te leveren, die als dan gehouden zal wezen om den aanbrenger daar voor direct rd^s 10 tot een douceur te betaalen, ten einde die lieden daar door, niet alleen schadeloos te stellen voor het gemis van de 2 1/2 stuivers, die zy bevoorens hebben genooten van iedere particuliere byl, die in Comp^s bosschen gebragt wierd om hout te

kappen, maar ook tevens aan te moedigen om een waakzaam oog te houden op hunne bosschen en te beletten, dat andere particulieren daar in niet komen te kappen; dog daar van egter uit te zonderen de bosschen van Blora en dezelve, als in 's Keizers land gelegen zynde, voor de particulieren te laaten open staan om er naar welgevallen in te kappen;

11° de regenten van Touban en Lassum te laaten gelasten om, een ieder in zyn district, van zyn kant mede alle mogelyke zorg voor de bosschen te draagen en de schuldig bevonden persoon of persoonen, zonder aanzien of onderscheid, aan den Rembangschen resident over te leveren, ten einde naar het hier voren gestatueerde gehandeld te worden, onder waarschuwing tevens, dat, indien naderhand werd bevonden, dat zy contrarie deze ordre gehandelt of verzuimd hebben daar van kennis te geven, zy als dan zullen gecondemneerd worden in eene boete van 1000 rd^s, Spaans, ten behoeve van de Compagnie en de landraads kas, ieder voor de helft, om door hun uit hunne eigene beurzen ten eersten voldaan te worden, zonder daar toe iets in het minste van hunne onderhoorigen te mogen vorderen;

12° insgelyks den voornoemde Rembangsche resident te ordonneeren om de aan hem door de gemelde regenten dus overgeleverd wordende persoon of persoonen, invoegen als voorzegd is, te corrigeeren, zonder onderscheid, het zy dan ook wie hy zy, en overzulks alomme in de districten van Lassum en Touban de ingezetenen by bekkenslag hier van te informeeren en te waarschuwen, ten einde zig een ieder daar voor kan wagten; met qualificatie te gelyk om het voornoemde, door de regenten aan de bosch-lieden uitgekeerde douceur van rd^s 10 voor het opvatten van ieder kop, die zy in hunne bosschen geattrappeerd hebben, weder aan dezelven uit Compagnies kas uit te keeren en die op reekening van condemnatie en confiscatie by de boeken af te schryven en daar en tegen de gemelde, in te komene amendens meede ten faveure van die reekening in te

neemen; onder ernstige recommandatie om, wanneer hy ontdekt, dat de regenten nalaatig in hunne plicht zyn geweest en verzuimd hebben de hun door de bosch-lieden overgeleverde persoonen aan hem te renvoyeeren, als dan daar van, zonder de minste oogluiking, direct kennis aan de voornoemde ministers te geeven om hun, naar het reeds hier boven gearresteerde, te corrigeeren;

13° de bosch volkeren toe te slaan om, niet alleen gelyk bevorens den afval der gekapte boomen en al zulke houtwerken, als aan de Compe niet leverbaar zyn, voor hun te behouden, maar ook nog boven dien in hunne bosschen allerhande soorten van houtwerken te mogen kappen om daar meede particulier gewin te zoeken, naar hunne eigene verkiezing, en zulks uit consideratie, dat deze permissie aan voornoemde menschen wel moet worden toegestaan om dezelven een bestaan te geeven en niet weder het oude gebruik om particulieren te laaten kappen in te roepen, zonder dat men voor misbruik behoeft te vreezen, naar dien zy in Compagnies dienst te veel werk vinden om groote parthyen hout voor zig zelfs te hakken en dezelven buiten dien met een weinigje te vreeden en te zorg draagend voor hunne bosschen zyn, voornamentlyk nu hun een uitgestrekter gezag over dezelven word toevertrouwd;

14° de vier bosch lourahs van Rembang, dewelke met den resident in accoord zyn om zo veel hout te leveren, als 460 spannen buffels 's weeks kunnen sleepen, waar voor zy van denzelven 'sjaars rd• 3000 genieten, dog welk accoord hun voor het vervolg al te swaar en te drukkend zoude vallen, daar zy, volgens de gemaakte schikking, al het hout veel verder landwaarts in dan bevorens haalen en met hunne buffels over berg en dal moeten sleepen, waar toe zy veel meer buffels dan bevoorens zullen benodigd hebben, overzulks een afslag te vergunnen van 48 spannen buffels en dus te permitteeren van te kunnen volstaan met weekelyks maar 412 spannen te verantwoorden, in steede van de boven gemelde 460 spannen; zullende, niet

teegenstaande deze afslag, echter de eisch van houtwerken, zo tot de voldoening van dezelve meerder dan het gemelde, nu bepaald getal buffels vereischt word, altyd kunnen worden voldaan, met dit verschil nochtans, dat het meerdere niet boven de contingenten, maar over inkoop, dan zal geleeverd worden; doch voor het overige het door hun gemaakte contract met den resident in zyn geheel te laaten, zonder daar in eenige verandering te maaken;

15° voor het vervolg vast te stellen, dat de meergemelde resident van Rembang voor de houtwerken, welke hy door den bosch ganger van de bosch lieden laat opkopen, zynde het zo genaamde koop- of klein hout, twee derde meerder zal moeten betaalen dan bevorens, alzo die lieden daar door merkelyk zullen worden te gemoed gekomen, zonder dat zulks den resident tot eenig beswaar verstrekt; en de voormelde ministers te recommandeeren om te letten, dat daar aan voldaan word;

16° den voorschreven resident te gelasten van zorg te dragen, dat de verdeeling op den eisch van houtwerken onder de regenten van Lassum en Touban door hem zodanig wordt ingerigt, dat dezelve naar mate van een ieders aantal buffels en volk genomen en zy dus in staat zyn om hunne contingenten in die soorten van houtwerken te kunnen voldoen, als van hun gevorderd zyn; doch, zo de eisch anders ingerigt en de soorten van hout op al te veel swaar hout genomen is, hun als dan te laten volstaan met het verantwoorden van hunne 120 en 206 spannen buffels respective, zo als ten opzichten van de 4 Rembangsche bosch lourahs mede plaats heeft, om daar door alle verwarringen en confusie voor te komen en tevens te vermyden, dat de bosch volkeren door eene onmatige eisch van al te veel zwaar hout niet gedrukt worden, dat niet dan van nadeelige gevolgen zoude kunnen zyn; daar in tegendeel word opgegeeven, dat, wanneer de verdeeling naar evenredigheid is ingericht, er geen swarigheid is, of de voorschreven regenten zullen altoos

hunne contingenten van 600 en 1000 balken kunnen voldoen, te meer, daar de eisschen, door den anderen genomen, nimmer zo groot van swaar hout zyn, of dat 'er met gemak zodanig eene schikking kan plaats hebben:

17° zo wel den Rembangschen resident, als de regenten van Touban en Lassum, te excuzeeren van het leeveren van houtwerken boven de contingenten, dewyl word opgegeeven, dat zulks, uit hoofde van de geringe prys, die de Compagnie daar voor betaald, al te beswaarend en te drukkend voor den armen boschman is, en mits dien den meergemelde resident tevens te qualificeeren om de houtwerken, die de Comp^{e} boven haare contingenten gemeenlyk nog in een groot getal 's jaarlyks nodig heeft en door den boschman bevorens teegens een zeer geringe prys of 50 percent augmentatie penningen zyn moeten geleverd worden, voor het vervolg by de bosch volkeren te laaten inkoopen tegen de daar voor door de gemelde ministers voorgestelde pryzen, als:

voor een balk, lang 18 à 20 voeten, dik 9 à 10 duimen. rd^{r} 1 : 12, in plaats van rd^{r} — : 24;

voor een Jassemsche balk, lang 24 voeten, dik 7 à 8 duimen, rd^{r} 1 : 12, in plaats van rd^{r} — : 30;

voor een huis balk, lang 22 voeten, dik 8 duimen, rd^{r} 1 : 12, in plaats van rd^{r} — : 30;

voor een dito, dito, lang 22 voeten, dik 10 duimen. rd^{r} 1 : 24, in plaats van rd^{r} — : 30;

voor een balk Ambon, lang 24 voeten, dik 9 à 10 duimen, rd^{r} 1 : 42, in plaats van rd^{r} — : 30;

voor een dito, dito, lang 22 à 24 voeten, dik 11 à 12 duimen, rd^{s} 2 : 12, in plaats van rd^{r} — : 30;

voor een dito, dito, lang 28 à 30 voeten, dik 10 duimen. rd^{s} 2 : 12, in plaats van rd^{r} — : 40 : 8;

voor een dito, dito, lang 28 à 30 voeten, dik 11 à 12 duimen, rd^{s} 3 : 16, in plaats van rd^{r} — : 40 : 8;

voor een balk Tanjong, lang 24 voeten, dik 8 duimen, rd^{r} 1 : 12, in plaats van rd^{r} — : 30;

voor een swalp, lang 30 à 33 voeten, dik 3 duimen, rd^r 1 : 32, in plaats van rd^r — : 36;

voor een dito, lang 25 à 27 voeten, dik 2 duimen, rd^r 1 : 12, in plaats van rd^r — : 36;

naardien die pryzen, schoon zommigen verre 100 percent meer bedraagen dan bevoorens en dus wat hoog zyn voorgekomen, in alles gereguleerd zyn naar de onkosten, die er voor worden vereischt om dezelve met een meerder getal buffels tot 1 à 10 dagen ver uit de bosschen naar de stranden af te sleepen, daar dezelve bevorens, door de nabyheid der stranden, in 2 à 3 dagen en met een gering getal dier trekbeesten wierden afgebragt, en deze pryzen niet vermindert kunnen worden, zal de bosch-man niet onderdrukt worden en de Comp^e het nodige swaar hout erlangen;

18° om de bovengemelde regenten van Touban en Lassum, zo veel mogelyk, te dedomageeren, zo wel voor den afstand van 13 en 12 bosschen en even zo veele negoryen, als om hun naar billykheid te gemoed te komen, dezelven almeede te libereeren van het leveren van zeevarenden op de nieuw aangebouwde vaartuigen, ter transporteering naar herwaarts, te meer zy met de door de Compagnie daar voor betaald wordende 5 rd^s voor ieder man niet wel kunnen rondschieten; en daar en tegen den resident van Rembang te qualificeeren om de benodigde manschappen daar toe in het vervolg direct voor Compagnies reekening in te huuren tegen rd^s 7 : 24 ieder, als kunnende deeze vermeerdering der lasten van geen groot belang zyn, daar die zeevarenden jaarlyks weinig in getal zyn en de gemelde regenten, hun volk voor geen rd^s 7 : 24 daar toe kunnende animeeren, dezelve door geweld daar toe moeten dwingen, waar door het zelve verloopt, en de voornoemde resident dezelve op Samarang, met adsistentie van den equipage opzigter, werven en voor Spaans 6 of rd^s 7 : 24 voor de heen- en te rug reis krygen kan;

19° op het verzoek van de meergemelde regenten om geëxcu-

seerd te mogen worden van het leveren van zes prauw-mayangs en 60 koppen Javaanen tot het transporteeren van het Rembangsche hout vlot naar deze hoofdplaats, eensdeels om dat dit hun te beswaarend en te drukkend valt en anderdeels om dat hunne onderhoorigen zig tot dien dienst niet willen laaten animeeren, schoon zy hun ook ten duursten willen betaalen, door dezelven, als van te vooren, de leverantie der daar toe benodigde 60 koppen zeevarenden en 6 prauw-mayangs wel te laaten geschieden, dog eenelyk op hunnen naam; en voortaan het leeveren van volk en vaartuigen tot het transport van het voornoemde hout vlot op te draagen aan den Rembangschen resident en denzelven ten dien einde 's jaars uit Compˢ kas te laaten betaalen 700 rdˢ of 400 rdˢ meer, dan tot hier toe daar voor door de Compᵉ aan de regenten is betaald, dog waar tegen dezelve ook gehouden zal zyn te zorgen, dat geene andere dan goede en vertrouwde lieden door hem in dienst worden genomen, op dewelke men zig volkomen zal kunnen verlaten, en wel uit overweeging van de daar toe door gemelde ministers geallegeerde reedenen en motiven, dat de voornoemde regenten het leveren van gemelde 60 koppen Javaanen en 6 prauw-mayangs zeer beswaarend en drukkend valt, alzo men reekenen kan, dat zy daar op jaarlyks rdˢ 400 te kort schieten en zy door den afstand van 13 en 12 hout bosschen en een gelyk getal negoryen, om by de blandons te voegen, veel van hunne inkomsten moeten missen, zonder daar voor eenige reëele scha-vergoeding te erlangen, en dat, wanneer zy egter daar van opentlyk en geheel geëxcuzeerd wierden, zulks de overige regenten der hout geevende comptoiren gelegenheid zoude geeven om insgelyks zulke verzoeken te doen;

20° wyders op de voorgedragen schikkingen om den overmatigen aanbouw van vaartuigen te beletten, waar toe de ingezetenen van Touban en Lassum, mits den bepaalden uitvoer van houtwerken, ligtelyk zouden overgaan en

waar door, niet alleen de bedoelde, heilzame oogmerken, op niet zouden uitkoomen, maar ook nog boven dien de roofzugtige inlander van de overwal overvloedig van vaartuigen voorzien zoude worden, als nu den meergemelde ministers te qualificeeren:

om den uitvoer van houtwerken van Joana, Japara, Samarang, Paccalongang en Tegal te interdiceeren, het zy naar deze hoofdplaats of naar elders, zelfs niet van de eene naar de andere plaats op Java, ten einde, dus doende, het hout in die landschappen te bespaaren en, zo veel mogelyk, te zorgen, dat de bosschen niet uitgekapt worden; dog daar van egter den Oosthoek en Rembang uit te zonderen, van waar men naar alle plaatzen op Java en ook naar Cheribon houtwerken zal mogen vervoeren;

om als nu nader te bepaalen en vast te stellen, dat de vervoer van houtwerken van Rembang naar herwaarts eenlyk zal gepermitteerd weezen aan 19 stuks particuliere vaartuigen, die jaarlyks niet meer dan een reis zullen mogen doen, onder alle zodanige voorwaarden en conditien verders, als de gemelde ministers by hun besluit van den 4en April jongstleeden hebben gestatueerd; dog aan de eigenaars van die vaartuigen tevens qualificatie te verleenen om alle zoorten van houtwerken naar Batavia ten verkoop te brengen, zonder onderscheid, waar door deze hoofdplaats beter van swaare houtwerken zal worden geriefd, dan tot nu toe heeft plaats gehad, en tevens zo veele houtwerken niet vervoerd zullen worden, dewyl de groote houtwerken, inzonderheid swalpen en zoortgelyke, veel plaats in de vaartuigen beslaan; dog onder deze uitdrukkelyke bepaaling nogthans, dat, wanneer de Compe zig hier zomwylen om die soorten van houtwerken verleegen mogt vinden, welke zy alhier aanbrengen, zy als dan gehouden zullen weezen dezelve af te staan tegen de volgende pryzen, als:

1 swalp, lang 30 à 33 voeten, dik 3 en breed 16 duimen.......................... à rds 3 : —

1 swalp, lang 25 à 27 voeten, dik 2 en breed 12 duimen	à rd[s]		1 : 32
1 balk, lang 19 à 20 voeten, dik 1½ en breed 19 à 20 duimen	»	»	1 : 32
1 dito, lang 28 à 30 voeten, dik 11 à 12 duimen	»	»	5 : 24
1 dito, lang 28 à 30 voeten, dik 10 duimen	»	»	4 : —
1 dito, lang 22 à 25 voeten, dik 11 à 12 duimen	»	»	4 : —
1 dito, lang 22 à 25 voeten, dik 10 duimen	»	»	3 : —
1 dito, lang 12 à 25 voeten, dik 8 à 9 duimen	»	»	2 : 24
1 dito, lang 22 à 24 voeten, dik 7 à 8 duimen	»	»	1 : 32

welke pryzen voor den particuliere handel, nog drukkend, nog belemmerend zyn, dewyl zy zodanig genomen en gesteld zyn, dat de aanvoerder daar meede zeer wel te vreeden is, door dien hy, zyne lading doorgaans by partyen aan den eersten man verkoopende, niet veel meer erlangt en de inkoop van de Comp[e] dan met die der koopers hier gelyk staat;

om den Rembangschen resident te permitteeren om, even als andere particulieren, onder de evengemelde voorwaarden, met zyne vaartuigen houtwerken naar herwaarts te vervoeren, mits die egter maar bepaaldelyk in twee zullen mogen bestaan en onder de boven gedagte 19 stuks begreepen worden, mitsgaders dat daar meede niet meer dan twee reizen in het jaar zullen mogen worden gedaan, ten einde, dus doende, den houthandel met den inlander gaande te houden, die anders, dewyl de particulieren, mits den bepaalden uitvoer van hout, thans in verre naar zo veel daar van niet zullen nodig hebben als voorheen en de resident na den inkoop van de Compagnie niet kan weeten, wat voor hout in het volgende jaar zal geëischt worden, apparent zoude vervallen, daar dezelve nu, het hout van den inlander opkoopende, het zelve,

zo het niet voor de Comp^e geëischt word, kan laaten vervoeren en verkoopen, en men door de gemaakte schikking der gemelde ministers omtrend het inrichten der passen van de houtwerken alle bedrog, dat hier omtrent gepleegd zoude kunnen worden, ten eersten kan ontdekken en denzelven als dan noodzaaken om de houtwerken, die zyne vaartuigen hier aanbrengen, teegens de bovengemelde pryzen aan de Comp^e af te staan;

desgelyks aan den resident vryheid te laaten om van de regenten of andere particulieren negoryen in huur te neemen, ten einde daar door denzelven in staat te stellen om, wanneer 'er spoedig houtwerken voor de Compagnie gevraagd worden, die als dan ten eersten te kunnen leveren; onder deze bepaling egter, dat hy van deze concessie door het inhuuren van een te groot aantal negoryen geen misbruik maakt tot praejudicie van de tegenswoordige en volgende huurders en, even zo min als anderen, zal mogen gedogen of toelaten, veel minder last geeven, dat zyne negorys volkeren het hout in Comp^s bosschen kappen, sub poene, dat anderzints, hier aan schuldig bevonden wordende, zodanig gehandeld zal worden, als hier voor in het generaal omtrent de particulieren is vastgesteld; en de meergemelde ministers te demandeeren om te zorgen, dat, door de in gebruik zynde opneem en het verleenen van prasam-briefjes, daar van geen misbruik gemaakt word;

om den aanbouw van particuliere vaartuigen te verdeelen in drie classen, als:

1° in vaartuigen van 10 vadems en daar boven;

2° van 8 à 9; en

3° van 9 en 7 vadems lang;

met permissie om daar van 's jaars in de districten van Touban en Lassum te laten aantimmeren (zynde Rembang hier van uitgeslooten, om dat aldaar geene vaartuigen, grooter dan van 10 lasten, mogen worden aangebouwd, als voor Comp^s timmerwerf nadeelig zynde) 8 vaartuigen

van de eerste en 14 van de tweede classis, en daar onder meede te begrypen de zogenaamde prauw-gontings, die wel maar 7 vadem lang zyn, dog gemeenlyk tot 20 lasten kunnen laaden; en, zo uit dien hoofde, als om dat dezelve, niettegenstaande alle mogelyke praecautie, op een clandestine wyze verkogt en door den overwalder met eenige verandering tot pandjajabs gemaakt en tot den zeeroof geëmploieerd worden, in de betaaling van het op- en afzet- en steeven geld geconsidereerd moeten worden als vaartuigen van 8 vadems, en van de derde classis of van 7 vadems, die gemeenlyk geen 10 lasten houden, zo veel, als particulieren zullen goedvinden;

om by de te makene conditien voor de aanstaande verpagting van de Javasche domainen de pagt van op- en afzet-, item steeven geld der nieuw aangebouwd wordende vaartuigen te stipuleeren en met nadruk te gelasten, dat niemand, hoe genaamd, eenig vaartuig, groot 7 vadems en daar boven, zal mogen opslaan, alvoorens hy daar van een bewys van den Rembangschen resident zal hebben verkreegen, om alle verwarringen en irregulariteiten, die daar omtrent tot nog toe plaats gehad hebben, te praevenieeren, dog daar voor niet meer te laaten betaalen, dan ordinair in diergelyke gevallen gebruikelyk is; en de gemelde bepaling te laaten ingaan met primo January 1788, dog alvorens by bekkenslag alomme in de districten van Rembang, Lassum en Touban te doen bekend maken, dat die geenen, die op dien tyd een of meer vaartuigen op stapel zal hebben staan, binnen de zes weeken, na dat zulks bekend zal zyn gemaakt, zig van een zodanig bewys zal moeten voorzien en dat zig niemand zal mogen onderstaan meerdere vaartuigen van 7 vaamen of daar boven op te zetten, dan na dat hy voor af daar toe, in maniere als gezegd is, permissie zal hebben verkreegen; en is tevens goedgevonden by dezen notitie te houden, dat het voorschreven poinct omtrent het als nu gerequireerd wordend bewys, reeds by de conditien, waar op de gemelde domainen op den 1en

October 1787 zyn verpacht, geinsereerd en daar naar de verpachting gereguleerd is;

den voornoemden resident van Rembang daar en tegen te gelasten om in het verleenen van de gemelde permissie briefjes zig stipt te reguleeren naar de vorige ordres en gebruiken, te weeten, dat tot den opbouw van vaartuigen met Hollandsche roeren by deze regeering permissie zal moeten worden verkreegen, en hem tevens zal moeten gebleeken zyn, dat dies bewys aan den heer Java's gouverneur vertoond is, doch van vaartuigen met inlandsche roeren, groter dan 25 lasten, eenclyk een bewys van gemelden heer gouverneur; met last, dat die geen, die een of meer zodanige vaartuigen mogt hebben opgezet zonder de nodige bewyzen, zorg zal moeten draagen van zig daar van ten eersten te voorzien;

denzelven resident mede te ordonneeren om de vaartuigen, welke op den voornoemden tyd reeds op stapel mogten staan, by de af te geevene bewyzen op ultimo December van dit jaar te dagteekenen, uitgezondert de groote vaartuigen, welke een bewys van hier of Samarang moeten hebben, dog daar van nog niet voorzien zyn, dewelke gereekend zullen moeten worden, even als of die eerst in 1788 wierden opgezet, schoon dezelve ook veel langer op stapel hadden gestaan; dog die, welke op primo January en vervolgens op stapel worden gezet, op den datum, wanneer die bewyzen verleend worden; mitsgaders ook, dat door hem in dit najaar aan het Java's ministerie pertinente opgave en verslag zal moeten worden gedaan, hoedanig het met de op stapel staande vaartuigen geleegen is;

om den meergemelden resident te recommandeeren, dat die geenen, welke zig het eerst by hem komen te vervoegen ter erlanging van een permissie briefje tot het timmeren van een vaartuig, ook het eerste daar meede geriefd worden, en zo vervolgens, tot het bepaald getal vol is, dog de overigen aan te zeggen om met het op stapel zetten hunner

vaartuigen te temporizeeren tot in het daar op volgend jaar, alwaar het ook, dat zy hier toe bereeds van de nodige bewyzen van Batavia, dan wel van den heer Java's gouverneur voorzien waaren, mits dat hy, resident, egter in die gevallen gehouden zal weezen telkens van het een en ander kennis aan den gemelde heer gouverneur te geven, met byvoeging tevens, dat de opbouw der vaartuigen niet zal gereekend worden, na dat zy zullen voltooid en afgezet weezen, dewyl aan een vaartuig tot 2, 3 of meer jaaren word gebouwd, maar van den dag af, dat de permissie briefjes verleend zyn; mitsgaders dat, in gevallen door deze regeering, dan wel den heer Gouverneur dezen of geenen om byzondere redenen mogt gepermitteerd worden om een of meer vaartuigen spoedig te laaten aanbouwen en zulks zal aangeschreeven of by het verleend bewys bekend gesteld zyn, de resident in zodanig geval gehouden zal zyn om den aanbouw daar van direct te laten gevolg neemen, al waare het ook, dat het bepaalde getal voor dat jaar bereeds voltallig was, mits hy egter verdagt is om zodanig vaartuig of vaartuigen te laaten dienen in mindering van het getal voor het daar op volgend jaar;

om de in 1777 omtrent den opbouw van particuliere vaartuigen te Rembang, Padjangkoengang en Pallo gestelde ordres, als nu weeder te renoveeren en dien volgende te verbieden, dat op die plaatzen, even zo min als op Joana, vaartuigen, onder wat naam ook, grooter dan van 10 lasten, verbouwd of getimmerd worden, ten einde daar door voor de Comp[e] het hout te behouden, dat in de 4 Rembangsche bosschen, waar in voor de Compagnie zal worden gekapt, en in die van Blora nog te vinden is; met die uitzondering nogtans, dat te Joana, zo wel als te Touban en Lassum zullen mogen gerepareerd en verbeterd worden alle charters van vaartuigen en dus ook groote, alzo de rivier aldaar daar toe zeer gelegen is;

den evengemelden Rembangsche resident te gelasten om 's jaars, onder ultimo December, naar Java over te zenden

een specifieke lyst van alle de permissie briefjes, die hy geduurende dat jaar zal hebben verleend; en

21° den bovengemelde resident van Rembang te permitteeren om 's jaars maar twee vaartuigen particulier aan te bouwen, dog niet op de timmerwerf te Rembang, maar in het Lassumsche of Toubangsche, ten waare er Compagnies weegen weinig of niets word getimmerd, ten einde de vaste timmerlieden, dus doende, altoos werk te verschaffen, mits die aanbouw niet excedeert, maar begreepen blyft onder het vooren bepaald getal.

Zie ook 9 November 1789.

2 November. *Vermindering van de wagen-pacht voor rijtuig-verhuurders binnen de stad Batavia; verhooging voor die buiten de stad.*

De wagen verhuurders binnen deze stad by requeste vertoond hebbende, dat zy door een zedert lang subsisteerend, doch thans meer dan ooit bevorens zigtbaar geworden verval van hunne neering gedrongen waaren deze regeering te kennen te geven:

dat zy, buiten de gevolgen der vermindering van vaart en handel, nevens de overige, nadelige omstandigheeden, die ten beswaar van de geheele colonie strekten, en buiten de diminutie van welvaard, welke het accresceerend aanleggen van eige rytuigen door de gegoedste ingezeetenen veroorzaakte en waar in alle wagen verhuurders participeerden, nog by uitstek en op het gevoeligst gedrukt wierden door de hoogere pacht, tot eens zo veel, boven het geen de wagen verhuurders buiten de stad betaalden, alzo dezen dertig en zy zestig rd^s 's jaars voor ieder wagen moesten contribueeren;

dat de evengemelde, hun opgelegde hogere impositie buiten twyffel met billikheid was geschikt geweest naar de gesteldheid van voorige jaaren, toen de zeevaart meer had gewonnen en de aan land komende officieren van dezelve, onverschillig in het betaalen van een meerdere prys, het naaste gerief, als met

het meeste gemak over een komend, hadden kunnen praefereeren en toen ook een groot getal handelende en winnende burgers en dienaaren in de stad waaren, die om de ten opzigten van de zeevaart geallegeerde reedenen de wagen verhuurderyen in de stad meer dan die van buiten hadden gefavorizeerd;

dat echter deze gelukkige invloeden reeds een geruimen tyd hadden gecesseerd en thans, niet alleen de gemelde scheeps overheeden zich liever buiten de stad van een wagen voorzagen, daar zy tegens een mindere prys, schoon dit ook met wat minder promptitude geschiede, bediend konden worden, maar ook het getal der handel dryvende borgers in de stad zeer was verminderd en de weinige, die, nu de wagens zo goedkoop wierden, zig nog niet van eige rytuigen konden voorzien, ook liever buiten de stad, als zy daar iets te verrichten hadden, een wagen namen, wyl die hun daar slegts een ducaton voor een halve dag kwam te kosten en zy anders in de stad rd^s twee voor een halve en vier rd^s voor een geheelen dag zouden moeten betaalen;

doch dat zy, hoe zeer zy zagen, dat de zwarigheid de liefde voor het meerdere gemak had verdrongen en dat daar door de wagen verhuurderyen buiten de stad, om de mindere prys, de praeferentie hadden gekreegen, echter niet konden overgaan tot het verhuuren ook van hunne wagens tegens een mindere dan de gewoone prys, dewyl zy, niet alleen tot het wasschen der paarden meer volk moesten houden, dan buiten de stad, mits de nabyheid van de paarden wedden, nodig was, en tevens grotere ongelden hadden uit hoofde van de meenigvuldige ziektens en sterftens van hunne lyfeigenen, maar ook, zo als reeds gezegd was, voor elke wagen eens zo veel meer, boven het geen de buiten zynde wagen verhuurders betaalden, jaarlyks moesten opbrengen, invoegen zy beeter hadden geoordeeld de verbetering van deze, hunne ruineuze constitutie aan het doorzigt en de zorg dezer regeering over te laaten;

zo is, — geconsidereerd zynde, dat men niet ontkennen kan, dat de betaaling van de wagen pacht door de wagen verhuurders, die binnen, en die, welke buiten de stad woonen, niet geëvenre-

digd is voor den tegenswoordigen tyd, nu ver het grootste getal der dienaaren en ingezeetenen buiten de stad woonen, en dat daar door de laatstgemelden nu ver boven de eersten gefavorizeerd zyn, — goedgevonden en verstaan aan de voornoemde wagen verhuurders binnen deze stad, op hunne jaarlyksche pacht van rd[s] zestig voor iedere wagen, die zy mogen houden, een afslag te verleenen van tien rd[s] en dus die voor het vervolg te stellen op vyftig ryksd[s], en daar en tegen weder voor iedere wagen in de wagen verhuurderyen buiten deze stad voortaan jaarlyks veertig, in steede van de tot nog toe plaats gehad hebbende dertig ryksdaalders, te doen betaalen; en hier van het collegie van Heemraaden te informeeren.

Zie bij 25 Januarij 1788.

2 November. *Bepaling, dat de Regering slechts met »brieven van credit" zoude betalen de suiker, welke zij kocht.*

In overweeging genomen zynde, dat, buiten en behalven men door het aanhoudend heerschend gebrek aan contanten en de onzekerheid, of en wanneer men daar uit gered zal worden, niet te zuinig in het emplooi derzelven kan te werk gaan, men ook, — doordien in dit jaar geene scheepen naar de West van Indie meer kunnen worden afgezonden en de belading der ingehuurde, particuliere scheepen, die voor de eerste bezending van dit jaar reeds vertrokken zyn en nog staan te vertrekken, is gearresteerd en om dat men door de successive leverantie en den aanbreng van Java van 4000 pikols zuiker reeds voor een gedeelte van dat product voor het aanstaande jaar voor den Japanschen handel is voorzien, — by provisie alle verdere inzaam van zuiker, ter uitspaaring van de nog aan handen zynde contanten, zoude kunnen menageeren; zo is goedgevonden en verstaan voor eerst geen zuiker meer te accepteeren, dog, indien de leveranciers genegen zyn daar voor brieven van credit te ontvangen, als dan daar meede te blyven continueeren.

6 November. *Vergunning voor een repatriërend Compagnie's dienaar met zijn eigen schip naar de Kaap de Goede Hoop te gaan, doch niet verder.*

Als eene in menig opzigt merkwaardige curiositeit wordt hier het volgende opgenomen.

Binnen gekomen zynde een request van den naar Nederland verlosten koopman en gewezen resident van Rembang, Jan Boers, waar by hy te kennen geeft, dat hy by zyn arrivement dezer dagen uit het gouvernement Java tot zyn sensibel leetweezen had vernomen, hoe dat deeze regeering zeekere, door hem gedaane instantie om met zyn eigen scheepje ballast scheeps van hier naar Nederland te vertrekken op den 16en October jongstleeden had gelieven van de hand te wyzen;

en dat hy daarom thans, in hoop van welduiding, de vryheid nam te vertoonen:

1° dat het gemelde, hem toebehoorend vaartuig eigentlyk was een bark, groot circa 60 lasten, genaamd Helena Louisa, zynde bemand door eenige Amboneezen en Mooren en door hem zelfs stond gecommandeerd te worden;

2° dat hy in het voorstel van zyn plan in der daad niets anders bedoelde als: eensdeels een traject naar zyn zin en tweedens het genoegen om, geduurende de reis, zonder aanstoot van iemand, werkzaam te kunnen zyn in de uitoeffening der kundigheeden, welke hy by de zeedienst had verkreegen;

3° dat, hoe ongewoon een diergelyk bestaan ook was, hy egter daar in niets had kunnen vinden, het welk maar eenigzints gezegd kan worden te stryden, of met het belang van de Compe, of met de handelwyze van een getrouw dienaar, die gaarne inclineerde al, het geene maar eenigzints in zyn gering vermogen was, tot 's Comps welvaart toe te brengen;

4° dat, om te beeter te manifesteeren de gevoelens, die hem bezielden, hy zig volvaardig onderwierp alle zodanige voorwaarden, bepalingen en wetten, als deze regeering ten zynen opzigte zoude gelieven te beraamen en vast te stellen, zig verbindende dezelve stiptelyk te zullen nakomen, sub

poene van confiscatie van vaartuig en lading en het geen hy nog van de Compagnie te pretendeeren had;

5° dat desgelyks geneegen was om, ingevallen deze regeering zomwylen nog eenige goederen naar de Caab of het vaderland mogt willen verzenden, waar toe de aanleg van een expres schip gemenageerd zoude kunnen worden, dezelve ter quantiteit van 30 à 35 lasten te vervoeren, op zodanige conditien, als zy ten meeste voordeele van de Comp^e^ zoude gelieven goed te vinden en te bepaalen;

dat hy zig flatteerde, dat deze regeering geene bedenkelykheid zoude stellen in zyne zeevaart kunde, als hebbende voor heen reeds een 's Comp^s^ schip van Bengale herwaarts overgebragt, en dus met het meeste empressement smeekte om zyne voor verhaalde instantie nogmaals in eene genegene overweeging te willen neemen en dezelve te accordeeren op zodanigen voet, als deze rĕgering voor 's Comp^s^ belang meest geraden zoude oordeelen; voorts biddende reguard te slaan op de situatie, waar in hy thans verzeerde, terwyl alle zyne handelingen op het goed reussit van dit plan, waar van hy zig nooit het tegendeel had kunnen verbeelden, geschoeid waaren en het daar en boven ook reeds aan eene bekwaame gelegendheid ontbrak om de reis naar Nederland spoedig of nog in dit saisoen met de in lading liggende schepen te kunnen voortzetten;

zo is, in overweging genomen zynde, dat, ofschoon in dit plan niets schynt opgesloten te leggen, waar uit voor de Compagnie eenig nadeel zoude kunnen resulteeren, voornamentlyk wanneer men in het zelve onder eenige noodzakelyke bepalingen bewilligde, het zelve egter als eene nieuwigheid moet worden geconsidereerd, die men onzeker is, in wat licht door de heeren Meesters zal worden beschouwd, en dat men anderen ook mogelyk, door dit te accordeeren, in der tyd gelegenheid zoude kunnen geeven om met zoortgelyke verzoeken op te komen; dog dat, vermits hy, Boers, in de suppositie, dat deeze regeering niet zoude hebben gedifficulteerd deze, zyne instantie, te accordeeren, niet zonder aanzienlyke kosten reeds alle praeparaten heeft gemaakt om dit, zyn

plan te kunnen volvoeren, men hem wel zoude kunnen toestaan om by provisie met dit, zyn schip naar Cabo de Goede Hoop te vertrekken om aldaar de dispositie van de heeren Meesters op dit, zyn verzoek af te wagten, te meer hy als dan eenige ryst voor zyne eigen reekening naar derwaarts zoude kunnen vervoeren, waar van de ministers aan dien uithoek, om dat men de door hun nader verzogte hondert lasten daar van niet kan voldoen, indien zy daar van weezenlyk benodigd zyn, inkoop zouden kunnen doen; en dit scheepje, ingevallen het zelve voor dat gouvernement geschikt was en hun WelEdele hoog agtbaare mogten goedvinden in dit verzoek niet te consenteeren, teegens een matige prys aldaar zoude kunnen worden ingekogt; mitsdien goedgevonden en verstaan den voornoemden Boers permissie te verleenen om met zyn gemeld eigen scheepje, de Helena Louisa, naar Cabo de Goede Hoop te vertrekken en een lading ryst, ten verkoop aan dien uithoek, mede te neemen, doch het verder door hem verzogte aan de dispositie der heeren Meesters over te laaten, aan dewelke hy zig, des geraden vindende, kan addresseeren.

6 November. *Bepaling, dat de predikant op Onrust op dat eiland moest wonen.*

Op de propositie van den heer Gouverneur Generaal is goedgevonden en verstaan aan den kerkenraad der Gereformeerde gemeente alhier te laaten afgeeven een extract uit de missive der heeren Meesters van den 12en December 1786, § 636, waar by hoogst dezelven goedkeuren, dat de ten eilande Onrust beroepen predikant weder, gelyk bevorens, by deszelfs gemeente aldaar zoude blyven woonen, ten einde zulks tot hun naricht te laaten strekken.

16 November. *Capitulatie betreffende het regiment Wurtemberg.*

Van dit merkwaardige stuk wordt in de resolutiën der

Indische Regering op bovengenoemden datum [16 November 1787] voor het eerst gewag gemaakt, hoewel zulks reeds van 10 October 1786 dagteekent.

Het luidt, als volgt:

CAPITULATIE *voor 't regiment Wurtemberg, gesloten tussen zyn doorlugtige Hoogheid, den Hertog van Wurtemberg, enz., enz., en de hoog Edele achtbaare heeren Bewindhebberen ter camer Zeeland, uit naam van alle cameren van de Nederlandsche Oostindische Compagnie.*

De beyde contractanten zyn van de volgende articulen over een gekomen, waar meede d'Edele Oostindische Comp^e bovengemeld regiment in zyn besolding neemt.

Art. 1. Zyne doorlugtige Hoogheyd, de Hertog, zal teegen den 15^en Maart 1787 de eerste bataillon van gemeld regiment, volgens de sterkte, in articul 10 bepaald, gewaapend, gekleed en uitgerust, als in articul 8 werd uitgedrukt, leeveren, waar van de officieren, onder officieren en soldaaten Duytschers zullen moeten zyn en onder officieren en soldaaten niet minder als seventhien en niet meerder dan 40 jaaren oud zullen mogen zyn en ook niet onder de vyf voeten en een duym, Hollandsch, zonder eenige ongemak of gebrek, hoe genaamt, bekwaam tot den krygsdienst en in staat om gebruykt te worden, waar het gemeld regiment gelast zal worden zig naar toe te begeeven.

Ses maanden naderhand ofte den 15^en September 1787 neemt de heer Hertog aan om het tweede bataillon en de compagnie arthillerie in gereedheyd te brengen, welke beyde bataillons, zoo wel als de arthillerie compagnie, zig na den anderen te Vlissingen in Zeeland zullen versamelen, alwaar zy de revue zullen passeeren voor commissarissen en den eed afleggen in handen van heeren Bewindhebberen van de Oostindische Compagnie.

Art. 2. De officieren zullen hunne gagie, sonder emolu-

menten, van d'Edele Comp^e genieten van 't oogenblik, dat deese capitulatie wederzyds zal geteekend zyn; en de onderofficieren, corporaals, tambours en soldaaten zullen in de besolding van de Compagnie overgaan, zoo draa zy ter gemelde plaatse zullen zyn aangekomen, waar zy voor gemelde besolding onderhouden zullen worden tot den dag, dat zy ingescheept zullen worden.

Zo by ieder bataillon meer dan 100 man op de bepaalde tyd mogten manqueeren, dan zal zich zyn doorlugtige Hoogheid moeten laaten welgevallen, dat hem van de bedongen som ƒ 10000 zal afgetrokken worden.

Art. 3. Het transport en d'ongelden van de bagagie en wapenen zal tot Vlissingen in Zeeland loopen voor reekening van zyn doorlugtige Hoogheid; maar om deese onkosten eenigzints te verligten zal d'Edele Compagnie de somma van ƒ 72000, Hollands, aan den Hertog betaalen, waar door de Comp^e bevryd zal zyn aan terug eysching van alle onkosten van het transport, te weeten tot Vlissingen.

Art. 4. Het regiment zal compleet moeten geleverd worden ter bestemde plaatse voor risico van zyn doorlugtige Hoogheid; en, aangekomen zynde, verbind zich d'Edele Comp^e om aan zyn doorlugtige Hoogheid te betaalen de somma van ƒ 160, Hollandse munt, voor ieder man, gekleed en gewapend, zo als reeds gezegd is, uitmakende de somma van ƒ 307520 voor 't geheele regiment en de compagnie arthillerie, waar van ƒ 8 : 10 voor elk onderofficier, corporaal, tambour en soldaat zal afgetrokken worden voor comptoirs onkosten, zo als in deesen lande gebruykelyk is, en bedraagt de somma van ƒ 16337. De som voor ieder bataillon en van de compagnie arthillerie zal nogthans niet betaald worden, dan na dat een generaale revue en het afleggen van den eed in handen van heeren Bewindhebberen van de Compagnie zal geschied zyn.

Art. 5. d'Edele Compagnie zal op zig neemen het transport, met al dies toebehooren, van het regiment en van de compagnie arthillerie van Holland tot de plaats, waar na dezelve gedestineerd zyn; en zal aan ieder man in 't bysonder aan

boord de randsoenen verstrekken, zo als het by de Compagnie plaats heeft.

De officieren, onderofficieren, tambours en soldaaten zullen hunne gagie en besolding geduurende de reyse genieten en, ter gemoedkoming der kosten voor ververschingen en de tafel van de capitain, zo zal de Comp^e aan ieder officier betaalen, van den dag hunner inscheeping in Holland tot derselver aanlanding in hun guarnizoen, nog zo veel, als hun besolding bedraagt, onder de naam van émolumenten; en hun zal nog, even als de onderofficieren, corporaals, tambours en soldaaten, drie maanden voor uit betaald worden, van welke voorschieting de cassier van 't regiment en de capitain van de compagnie arthillerie reekening zullen doen aan d'Edele Compagnie; maar daar en tegen behoud de Comp^e aan zich het regt op de nalaatenschappen van officieren, op de reys overleeden, het welk kan strekken tot vergoeding van de vooruit geschootene drie maanden, dog renuncieert op alle pretensie van vergoeding der verschooten gagie aan de onderofficieren, corporaals, tambours en soldaaten.

Art. 6. Den collonel, commandant, zal insgelyx alles inscheepen, het geen benodigt is voor 't regiment; nog word hem gepermitteerd meede te neemen een secretaris, vier knegts, ses kassen, lang vyf, hoog twee en diep twee voeten, zo meede drie pypen, dat is te zeggen vier en twintig ankers wyn;

aan den lieutenant collonel worden toegestaan drie domesticquen, vier kassen en twee pypen wyn;

aan de twee majors ieder twee domesticquen, drie kassen en een en een halve pyp wyn;

aan ieder capitain, capitain lieutenant en lieutenant een knegt, twee kassen en een pyp wyn;

aan den chirurgyn major (buiten de medicamenten) drie kassen en een pyp wyn;

aan den tweeden chirurgyn twee kassen en een halve pyp wyn;

aan ieder sous-lieutenant een kas en een halve pyp wyn;

aan ieder geestelyke dienaar twee kassen en een halve pyp wyn;

aan ieder chirurgyn van een compagnie een kas en een quart pyp wyn;

aan den tambour major en den tweeden tambour major, zo meede ieder musicant, alle van diergelyke graad, een halve kas of een mantel sak;

en twee soldaaten zullen te samen een kist hebben van de grootte, zoo als dezelve aan de Compagnies militairen gegeeven word.

Art. 7. Het regiment, waar van zyn doorlugtige Hoogheid eygenaar blyft, zal den naam van Wurtemberg voeren en zyn marsch [*sic*] hebben, en de tambours zullen de livrei van den Hertog, dan wel van den collonel, commandant, dragen; maar de vier vaandels, waar van twee by ieder bataillon zullen zyn, zullen voor de eene helft de couleur en wapens van Wurtemberg ende voor de andere helft die van de Compagnie hebben.

Art. 8. Het gemelde regiment zal gewapend en voorsien zyn, als volgt:

de jaagers een getrokken carabyn en de infanteristen een goed geweer met dies bajonet, een patroontas met dies bandelier, ieder sergeant een deegen, de corporaals, tambours en gemeene houwers en porte epees,

Tot kleeding zullen zy hebben:

een helm en een hoed,

een laakense rock met opslaagen en rabatten, laakense broek en camisool,

twee p[s] linnen onderbroeken,

» paar gaaren koussen,

een » wolle »

drie » slop » , waar van twee van wit en een van swart linnen;

twee paar schoenen,

een » gespen,

vier hemden, waar van twee witte en twee blauwe,

een knapsak van goed, sterk linnen,

» slaapmuts en een stall muts, alles volgens de modellen,

die daar van vertoond en geapprobeert zullen worden door de WelEdele heeren Bewindhebberen der Nederlandsche Oost-indische Compagnie.

d'Edele Compe, goedvindende de jaagers te paard te laaten dienen, zal de paarden, tuygen en alles, wat tot een cavallerist behoord, aan hun lieden besorgen en onderhouden, op denselven voet als de cavallery in Indië.

Dewyl men geduurende de reyse niet aan de ingepakte kleederen en waapens komen kan, zal ieder soldaat krygen:

een camisool en broek van kerseye, met geele opslaagen en rebatten,

een jas van fries,

» matroos broek en camisool van groff linnen,

» broek en camisool van gestreepte bombezyn of beddetuyg en een ronde hoed, alles volgens het model, door de Edele Compagnie goedgekeurt.

Art. 9. d'Edele Compe betaald voor ieder gekleed en gewapend man ƒ 160; dierhalven kan de eerst gemelde kleeding niet op reekening van den soldaat gesteld worden, maar wel die hy op zee benodigt heeft, 't welk d'Edele Compagnie laat passeeren.

Art. 10. Om aan de twee bataillons de vereischte staff officieren, volgens dies sterkte, te geeven zal het regiment bestaan in:

een collonel, commandant,

» lieutenant collonel, tweede commandant,

» eerste, en

» tweede major,

» quartiermeester, met rang van capitain,

» onder-quartiermeester, met rang van lieutenant,

» eerste capitain auditeur,

» tweede lieutenant auditeur,

twee geestelyke dienaaren van de Protestantse religie,

een chirurgyn major,

» tweede chirurgyn major,

» tambour major,

» onder-tambour major,

vier vaandeldraagers,
twee waapen smits,
» provoosten en twaalf musicanten.

Aan het hoofd van ieder compagnie grenadiers, jaagers en infantery van gemeld regiment zal een capitain en cheff, een lieutenant en twee sous-lieutenants geplaatst worden.

De compagnien van de staff officieren zullen gecommandeert worden door een capitain lieutenant, een eerste lieutenant en twee sous-lieutenants, so dat, na deese samentrekking, het regiment bestaan zal in een compagnie grenadiers, een compagnie jaagers en acht compagnien infantery, ieder van 176 coppen, de officieren er onder gereekend, 't welk te samen een getal van 1796 coppen, de staff daar onder begreepen, zal uitmaken.

De arthillery compagnie, moetende volgens den aart haarer wapenen een onderscheydener en veel uitgestrekter dienst doen en om dezelve by gevolg tot alle verrigtingen bekwaam te maaken, zal aan haar hoofd hebben een capitain, zynde cheff van de compagnie, een capitain lieutenant, twee lieutenants, twee sous-lieutenants en een waapen smit, zo dat zy in 't geheel een getal van 186 coppen zal uitmaaken.

Art. 11. De gagie en emolumenten van capitain zyn toegestaan aan den collonel commandant, aan den lieutenant collonel en aan de twee majors, boven de gagie en emolumenten, welke zy genieten in hunne respective qualiteit; en d'Edele Comp[e] zal door haar cassier aan den quartiermeester, cassier van 't regiment, op een quitantie, die door den commandant en major onderteekend zal moeten worden, en van den capitain van de arthillerie op zyn handschrift, betaalen de gagie en emolumenten van de officieren, onder officieren en soldaten met primo van ieder maand, de ryxdaalder gereekend teegens 64 stuivers, en dus in twaalf termynen, te weeten:

				Per maand:		Per jaar:
aan	1	collonel, commandant........	f	250	f	3000
»	1	lieutenant collonel...........	»	200	»	2400
aan	2	coppen, die transporteere.....	f	450	f	5400

				Per maand:		Per jaar:
aan	2	coppen per transport........	f	450	»	5400
»	1	eerste major................	»	150	»	1800
»	1	tweede major..............	»	120	»	1440
»	1	capitain quartiermeester......	»	80	»	960
»	1	lieutenant onder-quartiermeester.......................	»	50	»	600
»	2	lieutenants adjudants à f 50..	»	100	»	1200
»	1	capitain, eerste auditeur.....	»	75	»	900
»	1	lieutenant, tweede auditeur...	»	50	»	600
»	2	geestelyke dienaaren à f 50..	»	100	»	1200
»	1	chirurgyn major.............	»	80	»	960
»	1	onder-chirurgyn major.......	»	50	»	600
»	4	vaandeldraagers à f 20......	»	80	»	960
»	1	tambour major..............	»	25	»	300
»	1	onder-tambour major........	»	20	»	240
»	2	wapensmits à f 20.........	»	40	»	480
»	2	provoosten à f 10..........	»	20	»	240
»	12	musicanten à f 20..........	»	240	»	2880
»	2	capitains, zynde cheff, 1 by de grenadiers en 1 by de jaagers, à f 105...................	»	210	»	2520
»	4	capitains van de infantery compagnie à f 100.............	»	400	»	4800
»	4	capitain lieutenants van de infantery compagnie à 60......	»	240	»	2880
»	2	eerste lieutenants van de jaagers à f 55...............	»	110	»	1320
»	8	eerste lieutenants van de infantery à f 50...............	»	400	»	4800
»	4	sous-lieutenants, 2 by de grenadiers en 2 by de jaagers, à f 45...................	»	180	»	2160
»	16	sous-lieutenants van de infantery à f 40..................	»	640	»	7680
aan	76	coppen, die transporteer......	f	3910	»	46920

			Per maand :	Per jaar :
aan	76	coppen per transport.........	f 3910	» 46920
»	2	eerste sergeants, 1 by de grenadiers en 1 by de jaagers, à f 22	» 44	» 528
»	8	eerste sergeants onder de infantery à f 20..............	» 160	» 1920
»	8	tweede sergeants, 4 by de grenadiers en 4 by de jaagers, à f 18	» 144	» 1728
»	32	tweede sergeants van de infanfantery à f 16..............	» 512	» 6144
»	2	fouriers, 1 by de grenadiers en 1 by de jaagers, à f 16......	» 32	» 384
»	8	fouriers onder de infantery à f 15	» 120	» 1440
»	2	chirurgyns, 1 by de grenadiers en 1 by de jaagers, à f 22..	» 44	» 528
»	8	chirurgyns van de infantery à f 20......................	» 160	» 1920
»	12	corporaals, 6 by de grenadiers en 6 by de jagers, à f 15...	» 180	» 2160
»	48	corporaals onder de infantery à f 14....................	» 672	» 8064
»	12	gefreyte, 6 by de grenadiers en 6 by de jaagers à f 11.....	» 132	» 1584
»	48	gefreyte onder de infantery à f 10......................	» 480	» 5760
»	10	timmerlieden à f 10.........	» 100	» 1200
»	8	tambours en pypers, 4 by de grenadiers en 4 by de jaagers, à f 9 : 10.................	» 76	» 912
»	32	tambours en pypers onder de infantery à f 9.............	» 288	» 3456
»	148	grenadiers à f 9 : 10.........	» 1406	» 16872
»	148	jaagers à f 9 : 10...........	» 1406	» 16872
»	1184	soldaaten onder de infantery à f 9....................	» 10656	» 127872
aan	1796	coppen, die transporteere.....	f 20522	f 226264

	Per maand:	Per jaar:
aan 1796 coppen per transport........	f 20522	f 226264
de collonel en lieutenant collonel, beneevens de twee majors, trekken ieder de gage als capitains à f 100 ieder 's maands	» 400	» 4800
om reedenen van de extra-ordinaire en considerabele onkosten, daar ieder regiment aan onderheevig is, als: van kas, etc., zal d'Edele Comp^e, onder de naam van regiments onkosten, aan de commandant en cheff toestaan.	» 100	» 1200
tot onderhoud en reparatie van geweeren en wapenen en op dat deselve altoos in ordre zullen weesen, zal d'Edele Comp^e aan ieder cheff van de compagnie infantery, bestaande in 8 persoonen, f 45 afgeeven....	» 360	» 4320
en aan de twee cheffs, een by de grenadiers en een by de jaagers, f 55 ieder..........	» 110	» 1320
aan 1796 coppen bedraagt de somma van	f 21492	f 237904

De artillerie compagnie zal betaald worden, als volgt, te weeten aan:

	Per maand:	Per jaar:
1 capitain en cheff van de compagnie...	f 110	» 1320
1 capitain lieutenant..................	» 70	» 840
2 eerste lieutenants à f 60............	» 120	» 1440
2 sous-lieutenants à f 50..............	» 100	» 1200
2 bombardier sergeants à f 30.........	» 60	» 720
4 tweede sergeants à f 20............	» 80	» 960
1 quartiermeester en opzigter van 't maguazyn..........................	» 30	» 360
13 coppen, die transporteere...........	f 570	f 6840

13	coppen per transport	f	570	f	6840
1	onder-quartiermeester	»	20	»	240
1	waapensmit	»	30	»	360
1	opper-chirurgyn	»	36	»	432
1	onder-chirurgyn	»	24	»	288
8	corporaals à f 16	»	128	»	1536
8	gefreyte à f 15	»	120	»	1440
24	cannoniers van de arthillerie compagnie à f 14	»	336	»	4032
24	onder-cannoniers à f 12	»	288	»	3456
1	timmerman à f 10	»	10	»	120
4	tambours en pypers à f 10	»	40	»	480
100	handlangers à f 9	»	900	»	10800
	tot onderhoud en reparatien der geweeren en sabels, als ook om de compagnie altyd zindelyk te houden, zal aan den capitain en cheff van de compagnie arthillerie toegestaan worden	»	55	»	660
186	coppen te samen	f	2557	f	30684

Art. 12. Gemelde somma zal verminderen na rato van de manschappen, die van tyd tot tyd zullen manqueeren aan het volle getal, d'Edele Compagnie eenlyk gehouden zynde het weesentlyke getal manschappen te betaalen en dat na gedanen revue en handteekening van die geene, die door de Comp[e] daar toe gewettigt zyn, ter plaatse, daar gemeld regiment en arthillerie compagnie zig geheel, dan wel gedeeltelyk mogten bevinden; wel te verstaan egter, dat, in gevallen beyde, het zy geheel, dan wel gedeeltelyk, door den vyand genomen wierden, d'Edele Comp[e] de kosten van hunne uytlossing draagen en boven dien den eygenaar het verlies, daar uit resulteerende, vergoeden, zoo meede aan ieder officier, volgens het volgende reglement, te weeten:

aan den collonel, commandant	f	1000
» » lieutenant collonel	»	800
» ieder major	»	600
» » capitain	»	500

aan ieder capitain lieutenant.................. *f* 400
» » eerste lieutenant...................... » 300
» » sous-lieutenant....................... » 200
aan den quartiermeester, auditeurs, chirurgyn majors en geestelyke dienaaren na rato van hunne besolding.

Art. 13. De staff officieren zullen ten minsten reeds 8 jaaren gedient hebben, de capitains 6, de capitain lieutenants en lieutenants 4 en de sergeanten niet minder als 3, waar van de bewysen ter hand der commissarissen zullen gesteld worden; en, wanneer plaatsen in het gemelde regiment komen vacant te raaken, het zy door overlyden, als andersints, zal de collonel, commandant, het regt hebben om een ander voor te draagen en den oppergezaghebber van de plaats die van het zelve te bevestigen, egter alles onder goedkeuring van de Kamer van 17nen; en het zelve regt van voordragt en bevestiging zal insgelyks plaats vinden by de arthillerie compagnie.

Art. 14. Alle avancements, tot de graad van capitain toe, moeten volgens ouderdom in gemeld regiment geschieden, te weeten, niet in ieder compagnie, maar over het geheele regiment; zo als de oudste capitain lieutenant tot capitain, de oudste lieutenant tot capitain lieutenant en de oudste sous-lieutenant tot eerste lieutenant en zo vervolgens; dog, om een geduurige overbreng van officieren te vermeiden in cas, dat een battaillon of compagnie verre van den andere gedetacheerd word, zal het avancement geschieden, als hier boven vermeld is, alleenig onder de bataillons.

Art. 15. Het regiment zal om de twee jaaren op nieuw gekleed worden volgens art. 8 en de kleederagien zullen uit 's Comps pakhuisen verstrekt worden tegen inkoops prys met een advans van 6 percto; maar, indien de gezaghebber van de plaats, daar 't regiment in guarnisoen legt, mogt goedvinden, om redenen der sterke hitte, etc. de soldaaten met linnen te kleeden, zo zullen als dan aan de soldaaten jaarlyks op nieuw kleederen verstrekt worden; en d'Edele Compe bewilligt teffens, dat het kostende daar van van de soldaaten zal afgetrokken worden, zo als gebruikelyk is in andere diensten, mits zulks met

billykheid geschied, waar van de commandant en cheff van 't regiment en de capitain van de arthillerie reekening zullen doen aan den gezaghebber van de plaats, waar zy in guarnizoen zullen leggen.

Art. 16. Zyne doorlugtige Hoogheid, als eygenaar, verbind zig om het regiment compleet te houden, wel gekleed en gewapend, voor de somma van *f* 65000 's jaars; en d'Edele Comp^e zal zyne doorlugtige Hoogheid twee maal 's jaars een rapport laaten toekomen van die geenen, die aan het compleet getal van 't regiment, na een gehouden revue voor gecommitteerdens van de plaats, waar het guarnizoen zal houden, zullen manqueeren. Zyne doorlugtige Hoogheid zal de recruten ten zynen kosten op die plaatsen moeten leeveren, daar d'Edele Compagnie deselve begeerd, het zy in Holland, dan wel in Zeeland; dog *f* 10000 zullen hem van de gemelde som afgetrokken worden, ingevallen, dat de gevraagde recruten drie maanden na den eysch en vertooning der manquerende manschappen niet geleeverd worden.

Van den dag hunner aankomst te Vlissingen zullen zy in 's Comp^s dienst treden, alwaar den doorlugtige eygenaar hen met kleederen, die zy op zee benodigt hebben, volgens articul 8 sal voorzien, waar onder begreepen zal worden een uniform hoed, een stropdas, vier hemden, waar van twee witte en twee blauwe, drie paaren kousen, als: een paar wolle en twee paaren linnen, en twee paaren schoenen met een paar gespen. Bovendien is nog goedgevonden, dat er niet minder als hondert recruten telkens zullen aangebragt worden; en, om er ordre onder te houden, zullen deselve overgebragt worden door een sous-lieutenant, een sergeant, twee corporaals en twee gefreyten; dog om, zoo veel mogelyk, te vermeiden, dat gemelde officieren en onderofficieren by hunne aankomst in 't regiment zig niet als supernumerairs zullen bevinden, zo zal den commandant en cheff, wanneer er 100 man moge manqueeren, de gemelde plaatsen voor hun arrivement niet mogen vervullen; maar, indien er geen plaatsen vacant zyn, zal d'Edele Comp^e aan gemelde nieuwelingen hunne appoinctementen, soldyen en

emolumenten laaten betaalen op deselfde voet als hunne camaraaden, zo meede de drie maanden voor uyt volgens art. 3.

Zyn doorlugtige Hoogheid zyn regiment niet volgende, zo als by andere eygenaaren gebruykelyk is, dan zal denzelven aan zyn collonel, commandant, moeten afstaan *f* 3000 van de gemelde somma van *f* 65000 om de tafel kosten, etc. goed te maaken; maar, ingevalle dat zig de twee bataillons in differente guarnisoenen bevinden, zal dat bedraagen, om de geallegueerde reedenen, tusschen den collonel, commandant van het eerste en lieutenant collonel van het tweede bataillon moeten verdeelt worden.

Art. 17. Wanneer de compagnie arthillerie eenige canons of andere arthillerie goederen mogte, 't zy door toevallen van oorlog ofte in den dienst, verliesen, dan zal d'Edele Comp^e^ andere moeten inkoopen en de kosten van dien selfs draagen; ook zal d'Edele Comp^e^ voor reekening neemen alle de benodigde reparatien aan canons en arthillerie behoeftens, volgens een wettig rapport, dat de commandant van de arthillerie daar van zal doen, die teffens sorgen zal, dat die reparatien hegt en sterk en met alle nauwkeurigheid geschieden. d'Edele Comp^e^ staat insgelyks toe, dat de werklieden van de arthillerie compagnie daar voor, boven hunne soldyen, extra betaald worden, mits zulx niet excedere de helft van de werklieden op de plaats, waar zy zig in guarnisoen bevinden. Op dat de arthillerie compagnie met een goed gevolg zoude kunnen dienen, niet alleen om de etablissementen, daar zy zig bevind, te verdeedigen, maar teffens om een queekschool van genie en arthillerie te formeeren, zullen de officieren en onderofficieren alle vereyschtens moeten hebben om aan 't oogmerk van de Comp^e^ te voldoen; en op dat gemelde officieren en onderofficieren zig, zo wel in de theorie, als practyk van de geometrie en arthillerie zouden kunnen oeffenen, zal d'Edele Comp^e^ hun met de nodige instrumenten voorzien, dewelke altoos aan gemelde school zullen verknogt blyven en onder bewaaring van den commandeerenden officier van de arthillerie, egter van tyd tot tyd naagezien door den commandant en cheff der arthillerie, volgens een inventaris, die hy daar van zal hebben.

Geduurende de exercitie tyd en wanneer het benodigt is, zal aan ieder bataillon twee stukken canons van 6 ℔ en 2 dito van 3 ℔ en twee haubitsen afgegeeven worden, ieder stuk voorsien van dubbelde affuyten met dies toebehooren, om over al, waar het nodig is, te kunnen dienen.

Ieder canon zal voorzien worden met 1000 cardoesen, so wel met rond scherp, als met druyven, en de haubitsen met granaten, na proportie; en, ingevalle dat de arthillerie compagnie afgedankt word, sullen de canons, haubitsen en alle de mathematicque instrumenten, tot het queekschool behoorende, aan het gouvernement weder gegeeven, dan wel in handen gesteld worden van den geene, die d'Edele Comp^e daar toe zoude qualificeeren.

Art. 18. De veld smits ooven en blaasbalken waar van een voor de compagnie arthillerie en een voor ieder bataillon, beneevens alle veld gereedschappen, als: tenten, keetels, waterflessen, schoppen, houweelen, etc., zullen door d'Edele Comp^e moeten geleeverd en voor dies reekening getransporteerd worden, eeven gelyk 't regiment of een gedeelte van 't zelve, ter plaatse, daar het tot haar dienst vereyscht zal worden. Aan 't regiment zal gegeeven worden:

1 tent voor de collonel,
1 » » » lieutenant collonel,
2 tenten voor de majors,
13 » » » capitains,
27 » » » lieutenants,
203 » » » onderofficieren en soldaaten,
12 » » 't piquet en wagtvolk,
34 wapen mantels,
20 beylen, om hout te kappen,
293 kleine beylen, tot oprigten der tenten,
180 vlees keetels,
180 houte bakken,
518 butten,
100 schoppen,
100 beylen,

100 houweelen,
100 kapmessen, alle met dies kookers.

Voor de arthillerie compagnie:

1 tent voor de major,
1 » » » capitain,
5 tenten voor de lieutenants,
38 » » » onderofficieren en soldaaten,
3 » » 't piquet en wagtvolk,
6 wapen mantels,
2 beylen, om hout te kappen,
54 kleyne dito, tot 't oprigten der tenten,
20 vlees keetels,
20 houte bakken,
96 hutten,
20 schoppen,
20 beylen,
20 houweelen,
20 kapmessen, alle met dies kookers.

Art. 19. De officieren, onderofficieren en soldaaten zullen in alle voordeelen, die de andere troupen in dienst van d'Comp^e^ genieten, participeeren, zo wel aan de Caab, als in Indien, zo in fouragie, randsoenen, logies, oppassing voor de gequetsten en verminkten, zo meede verhooging van gagie voor den geenen, die zig in een tweede of derde verband engageeren, en generalyk in alles, onder welke benaming die mogten exteeren.

Art. 20. Het regiment zal een eygen hospitaal aanleggen, alwaar de zieken voor dies reekening behandelt zullen worden door desselfs chirurgyns, waar toe d'Edele Comp^e^ een huys zal beschikken, zo veel als de plaats dit zal toelaaten; en d'overste zal voor zig het regt behouden de gagie van de zieken in te houden, zo lang als zy in 't hospitaal blyven; ieder gouvernement zal de nodige medicamenten aan de chirurgyns van 't regiment op zyn eysch leeveren tegen, zo veel mogelyk, Compagnies prysen; en, wanneer er dooden in 't regiment zyn, zal de Comp^e^ nog drie maanden na hun overlyden hunne gagien moeten betaalen, als of zy nog present waaren, om

daar door 't regiment, zo wel als de compagnie arthillerie te indemniseeren en de agterstallen der overleedenen te vergoeden.

Art. 21. d'Edele Comp^e zal sorgen, dat het vleesch, brood, hout, etc., geleevert word aan 't regiment en arthillerie compagnie teegen deselve prysen, als aan d'andere troupen, die in 's Comp^s dienst zyn, zoo veel en overal, waar zulx van gemelde Compagnie zal afhangen.

Art. 22. Het regiment zal zyn eygen krygsraad hebben voor delicten of fouten, die eenelyk tot de militaire ordre behooren, wel verstaande, dat geen doodstraffen zullen ten uitvoer gebragt werden dan met goedkeuring van de respective gouvernementen van de Compagnie; en in alle andere gevallen zal het regiment zig gedraagen na de wetten en gewoontens van d'Edele Compagnie.

Art. 23. De overste, commandant van 't regiment, zo wel als het regiment selfs, zal ten vollen onder de ordre staan van den gouverneur en commandant van de troupen van ieder plaats, daar zy in guarnizoen zullen liggen, volgens de wetten, die reeds vastgesteld zyn of nog zullen worden vastgesteld; en 't regiment zal moeten marcheeren, alwaar het zelve door d'Edele Comp^e geordonneert word; maar een detachement zal nooyt minder als een compagnie moeten weesen, behalven wanneer de noodzakelykheid zulx vereyscht op een kleine plaats, waar geen volle compagnie kan leggen; egter zullen er altoos vier compagnien by de staff officieren en vaandels van 't regiment blyven. Indien de omstandigheeden en de situatie zulx toelaaten, wil de Compagnie wel toestaan, dat de detachementen, zoo veel mogelyk, malkander vervangen, ten minsten om de twee jaaren, om de goede ordre te doen stand houden.

Wat de arthillerie en genieschool betreft, waar toe de arthillerie compagnie expresselyk is ingerigt, zo zal den cheff en commandant van 't regiment daar omtrent moeten raadpleegen en 't beste overleggen met den cheff der arthillery en genie van d'Edele Oostindische Compagnie.

Art. 24. De officieren zullen zig niet van het regiment mogen absenteeren sonder verloff van den cheff, commandant, welke permissie wyders geratificeert moet worden door den

gouverneur van de plaats, daar zy in guarnisoen leggen; en in gevallen van verloff naar Europa zullen zy hunne gagie en emolumenten geduurende hunne absentie verliesen; maar, indien zulx geschied uit hoofde van ziekte of bekomen quetsuuren, zoo zullen zy beyde, gagie en emolumenten, tot Europa toe behouden en nog boven dien met hunne domesticquen en bagagien vry transport na Europa erlangen.

Art. 25. Het eerste verband voor de onderofficieren en soldaaten zal van vyf jaaren zyn, het welk zal aangaan met den dag, dat zy ter plaatse hunner destinatie zullen aangeland zyn, 't zy aan de Caab, dan wel in Indien.

De geene, welke een tweede, derde of vierde verband aangaan, zullen ieder keer een verhooging van gagie krygen tot *f* ...., volgens de gewoonte van de Comp^e^ in Indien; en om hun daar toe aan te spooren zullen zy gelyke distinctie hebben, als de andere troupen in 's Comp^s^ dienst in die gewesten genieten; maar die, welke na expiratie van hun verband geneegen mogten zyn na Europa te retourneeren, zullen vry transport van d'Edele Comp^e^ genieten en nog boven dien, by hun arrivement in Holland of Zeeland, een premie van honderd guldens toegevoegt worden, zo als zulks by de andere in dienst zynde troupen plaats vind.

Art. 26. Ingevalle dat door quetsuuren een officier, onder officier of gemeene buyten staat word gesteld om zyn dienst te presteren, 't welk egter door den gouverneur en commandant van de plaats, waar zy zig in guarnizoen bevinden, behalven van den cheff van het regiment en van de arthillerie, moet geconstateert worden, zal d'Edele Comp^e^ aan hun lieden, voor zo lang zy onbekwaam tot den dienst bevonden werden, hunne gagie sonder emolumenten betaalen, dan wel, indien zy het liever verkiesen, zullen zy op kosten van d'Edele Comp^e^ na Europa getransporteerd worden, wel verstaande, dat in laatst gemeld geval geen gagie zullen kunnen eysschen, maar zig te vreeden moeten stellen met de gratificatie, die d'Edele Comp^e^ zal goedvinden hen toe te voegen.

Art. 27. Deese capitulatie zal stand houden, zoo lang

d'Edele Comp[e] gemeld regiment noodig zal hebben; maar, zo zy mogt goedvinden 't zelve te reformeeren of af te danken, zal den doorlugtige eygenaar daar van kennisse moeten gegeven worden, dewelke als dan de noodige ordres aangaande hunne te rug komst in triplo sal toesenden en zulx binnen den tyd van twee maanden; het gemeld regiment en arthillerie compagnie zal als dan op kosten van d'Edele Comp[e] naar Middelburg of Texel moeten getransporteerd worden, alwaar ieder onderofficier en soldaat een maand gagie voor de reys kosten zal genieten; en, wyl het te presumeeren is, dat de meeste derselve by het regiment ten agteren zullen staan, zal d'Edele Comp[e] betaalen aan den cheff, commandant van gemeld regiment, en aan die van de arthillerie, voor ieder officier en soldaat zoo veel, als een maand hunner gage, volgens hunne qualiteyt, bedraagt.

Art. 28. Indien gemeld regiment en arthillerie compagnie afgedankt worden, dan zullen de gagien van de officieren, onder-officieren en soldaaten moeten betaalt worden tot den dag, dat deselve ter gemelde plaatse zullen gearriveert en door een commisaris van d'Edele Comp[e] overgeleevert zyn aan de daar toe gestelde persoonen van weegens zyne doorlugtige Hoogheid, den heer Hertog voormeld, waar na d'Edele Comp[e] zig verbind om de officieren 's jaarlyks en zo lange zy leven, de helft hunner gewonnen hebbende gagie te betaalen, zonder emolumenten, dan wel zo lange zy geen dienst neemen by andere potentaten; welk een en ander, zo wel als dat zy nog in leven zyn, zy 's jaarlyks door een authenticq certificaat zullen moeten doen blyken.

Ter oirkunde van dien hebben zyn doorlugtige Hoogheyd, den Hertog van Wurtemberg, beneevens de hoog Edele achtbaare heeren Bewindhebbers ter camer Zeeland, uit naam van alle cameren der Nederlandsche geoctroyeerde Oostindische Compagnie, deese capitulatie weedersyds geteekend.

Aldus gepasseerd in triplo, Stutgardt en te Middelburg, den 10[en] October 1786.

$\frac{16}{19}$ November. *Kennisgave, dat de Regering voornemens was assignatiën op Nederland af te geven.*

Ditmaal waren 400,000 guldens aan ducaten en zilver geld benoodigd. — De voorwaarden waren de gewone, behoudens de preferentie.

22 November. *Last op de vier Oostersche gouvernementen »de artillery- en wapen-goederen, die zy te veel aan »handen mogten hebben, voortaan naar herwaarts »[Batavia] terug te zenden".*

Zulks moest geschieden »tot vermindering van den omslag".

27 November. *Bepaling, dat venia agendi aangevraagd moest worden tot het in regten betrekken van weduwen van leden der Hooge Regering.*

De Regering overwoog bij deze gelegenheid, dat, »ofschoon 'er wel geene directe order ligt, dat, ingevallen weduwen van heeren leeden dezer vergadering in rechten moeten worden betrokken, daar toe alvorens by deze regeering verlof moet worden gevraagd, gemelde weduwen egter na het overlyden harer mans van genoegsaam dezelve honneurs blyven jouisseeren, die zy by het leeven derzelven hebben genooten, en het dus niet als oneigen kan worden geconsidereerd, dat, zo uit hoofde van het caracter, dat derzelver mans bekleed hebben, als dat tegens de heeren leeden dezer regeering zodanig een venia moet worden gevraagd, aan haar dit respect word beweezen".

Men vroeg te dien tijde voor allerlei handelingen vergunning aan de Regeering, o. a. voor het verkoopen en overschrijven van landerijen. Zie resolutie Ind. Reg. 18 September 1787.

29 November. *Vergunning voor particuliere handelaren, op hunne terug-reizen van Ambon naar Batavia, Makasser aan te doen.*

De Ambonsche ministers voorgedragen hebbende om den particulieren handelaars te permitteeren in hunne te rug reis van daar Macasser te mogen aandoen, om dat men geene producten op Ambon heeft, waar tegen zy hunne whaaren kunnen trocqueeren, en zy daar door gelegenheid zouden hebben hunne contanten aldaar in den handel te emploieeren; en, vermits zy, ministers, overtuigd waaren, dat, wanneer op Macasser de visitatie zo strikt als daar gedaan wierd, 'er geene bedugting voor sluikeryen zoude kunnen plaats vinden; zo is, ten einde de particuliere handel op dit gouvernement, zo veel mogelyk, te bevorderen en den handelaars daar toe te animeeren, goedgevonden en verstaan, conform dit voorstel, te permitteeren, dat gemelde handelaars, by retour van daar, het voorschreeven gouvernement Macasser aandoen, mits dezelve bekende en goede lieden zyn; en den meermelden ministers te gelasten van zorg te draagen, dat er geene sluikeryen geschieden, en daar tegens door het in agt neemen van stricte visitatien te waaken; en voorts de ministers op Macasser, onder dezelfde recommandatie, hier van almeede tot hun narigt en observantie te informeeren.

$\frac{3}{18}$ December. *Hoofd-geld van slaven te Batavia en in de ommelanden dier plaats.*

Den heer Gouverneur Generaal heeft de vergadering te kennen gegeeven, dat zyn Edelheid, ingevolge het te kennen gegeven billyk verlangen van de heeren Meesters, reeds lange naar zodanige middelen had uitgezien, waar door de ingezetenen alhier, zonder derzelver merkelyk beswaar, iets van het hunne zouden kunnen contribueeren om de maatschappy eeniger mate te gemoed te koomen in de importante lasten, die zy te draagen heeft;

dat zyn Edelheid by provisie hier toe als zeer geschikt was

voorgekomen het heffen van een matig hoofdgeld van de lyfeigenen, die door de in- en opgezeetenen dezer stad en dies ommelanden bezeten worden, en wel, om dat dagelyks ondervindt, dat verre de meeste slaaven alhier niet zo zeer uit noodzakelykheid, als wel uit pracht gehouden worden en derzelver getal dagelyks nog eer toe-, dan afneemt, en men hier, in vergelyking van andere plaatzen, met geen merkelyk drukkende contributien voor het gemeene land beswaard word;

waar op, ingevolge zyn Edelheids verder gedaan voorstel, goedgevonden en verstaan is door alle de ingezeetenen en inwoonders alhier, tot zo verre zy binnen de buiten posten woonagtig zyn, voor ieder slaaf of slavin, die zy binnen of buiten de stad, dan wel in de bovenlanden, in eigendom of wel in huur hebben, onder de 50 en boven de 10 jaaren oud, jaarlyks een hoofdgeld van veertig stuivers ten behoeven van de Compagnie te laaten opbrengen en betaalen, op poene, dat die geen, die bevonden zullen worden meerdere slaven of slavinnen te bezitten of in huur te hebben, dan zy hebben opgegeeven, voor ieder hoofd, dat zy versweegen zullen hebben, verbeuren zullen eene boete van twintig ryksdaalders, de eene helft ten behoeven van de Compagnie en de andere helft voor den aanhaalder;

en dit hoofdgeld jaarlyks, ingaande met 1788, te laaten heffen en invorderen door de secretarissen der collegies van Scheepenen dezer stad en van Boedelmeesteren der Chineesche en andere onchristene sterfhuizen, den eersten van alle zodanige ingezeetenen, van welken jaarlyks een halve maand huishuur tot goedmaking der kosten van de uitmoddering der stads graften word opgehaald, en den laatsten van alle de overige, om eenmaal 's jaars aan den groot kassier verantwoord te worden;

en aan ieder derzelven voor zyne moeite en risico in dezen toe te leggen 5 procent van de hier van opgehaald wordende penningen;

voorts, ingevallen 'er eenige twyfeling nopens den ouderdom der voornoemde slaven of slavinnen mogt ontstaan, wel in zoo verre aan de opgave dientwegen van de eigenaars of eigenaressen geloof te verleenen, mits echter die opgave door

hun in gemoede geschiede en zy altyd dezelve, des gerequireerd wordende, nader onder eede sterken;

en wyders de respective officieren van justitie en wykmeesters, zo binnen, als buiten deze stad, benevens de officieren van de Chineesche natie, uitdrukkelyk te gelasten tegens alle fraudes, die in dezen gepleegd zouden kunnen worden, exact te vigileeren; en voormelden wykmeesters en officieren der Chineezen daar en boven te ordonneeren om de voornoemde secretarissen in het ophaalen van het meergemelde hoofdgeld alle hulp en adsistentie te verleenen en daar toe, een ieder in zyn wyk, een accuraate opneem te doen van de slaaven en slavinnen, die zig by de bewoonders derzelven bevinden, en daar van jaarlyks in de maand Juny een lyst te formeeren en die aan voorschreeven secretarissen over te geeven, om als dan daar op in de maand Augustus van ieder jaar het gemelde geld te kunnen laaten ophaalen;

en eindelyk, de gemeente hier van te adverteeren en hier van een extract aan de ministers en bediendens op de respective buiten comptoiren toe te zenden, om daar van in der tyd het nodige gebruik te maaken.

Zie ook 25 Maart, 18 April en 25 Julij 1788.

6 December. *Vergunning tot het verleenen van voorschot aan den leverancier van Chinesche matrozen.*

Door den leverancier der Chineesche zeevarenden, Tan Payko, by requeste verzoek gedaan zynde om voor gemelden zeevarenden, wanneer zy met Compagnies scheepen vertrekken, naar mate der togten, die zy te doen hebben, eene voor uit verstrekking te mogen genieten van een à twee maanden gage, ten einde dezelven daar door in staat te stellen tot den inkoop van de benodigde kleederen, randzoenen, enz., dewyl hun anders de ongemakken van wind en weer, mitsgaders het gebrek aan goede provisien, niet alleen verhinderden hunnen dienst naar behooren te verrigten, maar ook het zee-leeven te moeyelyk maakten; zo is goedgevonden en verstaan aan gemelden

Tan Payko in die gevallen, uitgezondert nogthans voor de reizen naar Java, als te kort zynde, telkens te laten voor uit verstrekken twee maanden gage voor ieder Chineesch zeevarende, mits hy zig, volgens zyne aanneeming, verbindt voor de restitutie van het geen by de afreekeningen zal bevonden worden door de geenen, die na het voormelde genot zullen komen te overlyden of absent te geraaken, minder verdiend te weezen;

en hier van, zo den commandeur en opper-equipagemeester, Christiaan Blom, als de ministers en bediendens op de respective buiten comptoiren circulair te informeeren met recommandatie om, by het doen van eenige verstrekkingen, daar op attent te zyn.

10 December. *Kennisgave, dat de Regering voornemens was assignatiën op Nederland af te geven.*

Op de gewone voorwaarden wenschte de Regering te bekomen eene som van 300,000 guldens aan ducaten en zilveren geld.

$\frac{14}{18}$ December. *Verpachting der »gemeene" middelen van het koningrijk Jakatra.*

De verpachting geschiedde slechts voor één jaar, »naardien »de tydsomstandigheden, zo in de vaderlandsche, als deze »gewesten, nog niet van dien aart zyn, dat men daar op met »eenige zeekerheid kan staat maaken".

$\frac{\text{18 December}}{\text{7 April 1788}}$. *Inwisseling van oud tegen nieuw »papier van »credit".*

Door den heer Directeur Generaal binnen gebragt zynde een aan zyn Edele overgegeven berigt door den opperkoopman en groot kassier, Gysbert Jacob Welgevare, waar by hy zyne gedagten opgeeft nopens de middelen, die meer voldoende zouden zyn tot tegengang en finaale stremming van het thans

zo sterk gepleegd wordend bedrog van vervalzing der brieven van credit, en zegt:

dat hy uit de veelvuldige en dagelyksche behandeling als kassier van de gemelde brieven van credit had opgemerkt, namentlyk:

1° dat dit bedrog van vervalzing genoegzaam alleen plaats vondt in die van rd^s 15, 20 en 100, welke zeer behendig en subtiel wierden veranderd, de eerste en tweede tot rd^s 50 en de derde tot rd^s 500 en 1000; en

2° dat het zelve bedrog van vervalzing voor den bedrieger te gemakkelyker viel om uit te voeren door de egaliteit van het papier, dat daar toe wierd geëmploieerd; want, dat die van rd^r 1 tot rd^s 50 inclusive alle van een quart en die van rd^s 100 tot rd^s 1000 al te maal van een half vel klein papier waaren, terwyl daar en boven de gelykheid van de pers- en druk letter over het generaal van alle de aangemaakte credit brieven den bedrieger, als het waare, meede merkelyk in de hand werkte en in zyn bedrog faciliteerde, dewyl hy hier door, nog in het formaat van het papier, nog in het verschil van de pers- en druk letter geene de minste hindernis ontmoetende, zyn bedrog maar alleen werkzaam behoefde te doen zyn in die enkelde verandering van eenige weinige letters, en dat hy daar te meer in reusseerde, als hy deze, zyne vervalschte brieven van credit kon uitgeeven aan de zulken der ingezetenen, die ter nauwer nood of in het geheel niet konden leezen en by den ontvangst geene andere of verdere kennis van dies waarde konden appliceeren, dan hun bekomen onderwys van de Hollandsche cyfer letter en ondervinding van het onderscheid van het formaat van het papier tusschen die van 1 tot 50 en die van 100 tot 1000 rd^s;

dat het waar was, dat tot gerief van den inlander de teneur der credit brieven ook in het Arabiesch op dezelve was afgedrukt, maar dat, door dien dit afdrukzel mede op alle dezelve egaal of van een pers- of drukletter was, en door dat de verandering van de geldsom voor den bedrieger nog

ruim zo faciel viel, als die in het Hollandsch, dit aan hem al mede weinig belemmering verstrekte in de uitvoering van zyn bedrog, te minder, om dat verre de meesten der inlanders en onder de Europeaanen en Chineezen (by de welken de credit brieven, voornamentlyk de grooten, meest alleen rouleerden) genoegzaam geene gevonden wierden, die het Arabiesch konden leezen;

dat het deze twee poincten van opmerking, gestaafd door de ondervinding, waaren, waar op hy de vryheid nam te advizeeren, dat, naar zyne sustenue, tot tegengang en finaale stremming van dit verregaand en de gemeente zo zeer drukkend en benadeelend bedrog, gevoeglyk en het minst moejelykst het volgende redres in de brieven van credit zoude kunnen worden te werk gesteld;

dat voor eerst die van rd^s^ 1 tot 10 inclusive zodanig zouden kunnen blyven, als die thans rouleerden, om reeden dat daar in geene vervalzing plaats vondt, ten minsten niet als zeer zeldzaam, mitsgaders van te weinig belang en daar en boven van te groot getal, dat men daarom juist voor het tegenswoordige tot eene generaale inwisseling en verbetering van deselve al mede zoude behoeven over te gaan, terwyl zulx, wanneer men, door de slechte gesteldheid en onhandelbaarheid, waar in het verloop van tyd dezelve gebragt zoude hebben, tot eene generaale vernieuwing, zo als in 1786, genoodzaakt wierd, als dan zou plaats vinden;

dat ook die van rd^s^ 15, 20, 25 en 100 mede zodanig, als die nu waaren, konden blyven voortloopen, indien deze regeering mogt goedvinden om de voor te stellene verwisseling en verandering te arresteeren, dewyl er als dan geene mogelykheid meer voor den bedrieger zoude overblyven om die van 15 en 20 tot rd^s^ 50 en die van 100 tot rd^s^ 500 en 1000 te kunnen veranderen, zonder dat een ieder der ingezetenen, tot zelfs de geringste en onkundigste ingeslooten, het bedrog direct, zo uit de differente formaaten van het papier, als uit de verschillende pers- en drukletters, zo klaar als het daglicht zoude kunnen zien;

en dat, om dit heilzaam oogmerk te bereiken, hy zich verbeelde, dat het volgende zeer nut- en dienstig zoude weezen, namentlyk:

in de eerste plaats, de spoedige inwisseling en vernietiging binnen zekeren, te bepalen tyd, sub poene van verval, van de volgende brieven van credit, als:

1700 stuks van rd^s 50 ieder	rd^s	85000
210 » » » 200 »	»	42000
85 » » » 300 »	»	25500
65 » » » 400 »	»	26000
250 » » » 500 »	»	125000
en dan de van rd^s 1000 nog resteerende 120 stuks tot	»	120000

want, dat de aan het uitgegeven getal van 130 mankeerende 10 stuks vernietigt en voor derzelver bedraagen aangemaakt waren kleine dito van 1 tot 4 rd^s ieder;

dat dierhalven de ter inwisseling voorgeslagene credit brieven een getal uitmaakten van 2310 stuks en in gelden rd^s 423500;

dat, in de tweede plaats, in steede van deze ingewisselde, weder aangemaakt en uitgegeven zouden kunnen worden:

1700 stuks van rd^s 50 ieder	rd^s	85000
600 » » » 200 »	»	120000
317 » » » 500 »	»	158500
2617 stuks, bedraagende als boven	rd^s	363500

en dat ingericht naar het formaat en model, dat hy aan dit, zyn bericht annexeerde;

dan dat, naardien er als dan aan het bedragen der geenen, waar omtrent de inwisseling was geproponeerd, zouden mankeeren rd^s 60000 of even zo veel, als deze regeering den 4^{en} September jongstleeden had gearresteerd aan credit brieven van rd^s 500 of rd^s 1000 te vernietigen om daar voor te doen aanmaken en uitgeeven:

100 stuks van 100	rd^s	10000
200 » » 50	»	10000
250 » » 20	»	5000
550 stuks, die transporteere	rd^s	25000

550	stuks per transport			rds	25000
500	»	van	10	»	5000
1000	»	»	5	»	5000
2500	»	»	4	»	10000
2000	»	»	3	»	6000
3000	»	»	2	»	6000
3000	»	»	1	»	3000
12550	stuks of			rds	60000

dit arrest als nog zyn beslag zoude kunnen erlangen, wanneer men van die bepaling maar alleenlyk excuzeerde de 200 stuks van rds 50 en daar voor stelde 100 stuks van rds 100 ieder, dewyl er in geene van die andere sorteering eenige verandering voor als nog behoefde plaats te vinden;

zo is, na resumtie van dit bericht, goedgevonden en verstaan, in hoop dat daar meede het oogmerk zal worden bereikt, conform de gemelde voorstellen, de thans rouleerende brieven van credit van 1, 2, 3, 4, 5, 10, 15, 20, 25 en 100 rds te laaten, zo als die thans in de wandeling zyn;

voorts de heeren Raaden ordinair, David Joan Smith en Hendrik van Stockum, te verzoeken en te qualificeeren om, nevens den tweeden opperkoopman dezes kasteels, Arnoldus Constantyn Mom, en boven gemelden groot kassier, Welgevare, van de thans rouleerende papieren van credit voor een somma van rds 423500 tegen een nader te bepaalen tyd in te wisselen en te vernietigen, namentlyk:

1700 stuks van rds 50 ieder;
213 » » » 200 »
85 » » » 300 »
65 » » » 400 »
250 » » » 500 »

in plaats van dezelve, voor eene gelyke somma, andere te laten aanmaken naar de voornoemde, door gemelde Welgevare opgegevene formaten en modellen, als:

1700 stuks van rds 50 ieder,
600 » » » 200 »
317 » » » 500 »

en dezelve, op gelyke wyze als de laatst gangbaar verklaarde, te onderteekenen, benevens den heer Directeur Generaal in margine; dog den heer Raad extra-ordinair, Jan Vermeulen, die, volgens het genoteerde ter resolutie van voormelde 4[en] September jongstleden, mede is verzogt om de voornoemde 12550 stuk credit brieven te onderteekenen, mits zyn Edelens continueele indispositie, daar van te excuseeren; en wyders, op den verderen voorstel van meermelden kassier, van de gemelde, op den 4[en] September laatstleden beslotene aanmaking van kleine credit brieven als nu uit te zonderen de daar by bekend gestelde 200 stuks van 50 rd[s] ieder en in dies steede te laten drukken 100 stuks van rd[s] 100 ieder.

21 December. *Toekenning van een verhoogd middel van bestaan aan de bedienden bij de loge- en garnizoen-kantoren, alsmede aan den kassier der kostpenningen.*

Het opperhoofd over het generale soldy comptoir, Sinkelaar, aangetoond hebbende het meer en meer toeneemend verval van het generaale soldy comptoir door gebrek aan bekwaame bediendens en te gelyk opgevende, dat de reeden hier van daar aan moest worden toegeschreeven, dat de soldy bediendens thans, door het gemis van een behoorlyk middel van bestaan, aan armoede en gebrek waaren blootgesteld en anderen daar door wierden afgeschrikt zig tot eenige posten op het zelve bekwaam te maaken of daar naar te dingen; tevens als het beste middel om hier in te voorzien voorstellende om de voornoemde bediendens van het zelve voorregt en voordeel te laaten jouisseeren, dat de groot winkeliers genieten, te weeten van een stuiver van ieder ryksdaalder, die weegens maandgelden verstrekt word, dat jaarlyks, door elkanderen bereekend, naar het geen de voormelde winkeliers daar van de drie laatste jaaren hebben geprofiteerd, bedragen zou een som van rd[s] 2618 : 3½.

En hier over ampel gedelibereerd en in aanmerking genomen ·nde, dat men niet ontkennen kan, dat het tegenswoordig middel

van bestaan voor de soldy bediendens, voornamentlyk in de presente tyden, daar alles in duurte is toegenomen, niet meer toereikende voor hun behoorlyk onderhoud kan worden geoordeeld en dat dit inzonderheid daar uit blykt, dat, niettegenstaande de post van koopman en guarnizoen boekhouder reeds eenigen tyd is vacant geweest, zig niemand egter tot nog toe heeft opgedaan, die daar na aspireert, en dat men zelfs verpligt geweest is om den boekhouder, Egbert Simon Smidt, van Java te laaten opkoomen om hier het gebrek aan kundige soldy bediendens eenigzints te suppleeren;

dat, ofschoon het zeker is, dat in de presente, ongelukkige tyden het de Comp[e] in geenen deelen convenieert eenige meerdere uitgaven te doen, maar wel alles, zo veel mogelyk, te besnoejen, het egter tevens niet minder waar is, dat, zo de voormelde bediendens niet op de eene of andere wyze worden te gemoed gekoomen met hun zo veel toe te voegen, dat zy daar van een redelyk bestaan kunnen hebben, het noodwendig gevolg weezen zal, dat men weldra geene dienaren meer zal kunnen vinden, aan wien de posten, tot dit comptoir gehoorende, zullen kunnen worden opgedragen en het zo aangelegen soldy werk niet naar behooren verrigt zal kunnen worden; gelyk het gemelde opperhoofd by dit, zyn berigt ook reeds heeft gedeclareerd, dat hy, zonder eenige verandering hier in, zig onmogelyk langer verantwoordelyk kan stellen voor de toenemende inactiviteit en onverschilligheid der geenen, welke hem ondergeschikt zyn;

dat, hoe gaarne men ook hier toe een fonds zou tragten te vinden, waar meede, en het oogmerk bereikt, en de Compagnie tevens buiten eenige lasten gelaten zoude kunnen worden, men egter daar toe geen beter dan het geproponeerde weet uit te denken, dewyl men, of het zelve dient te amplecteeren, of wel van de afbetaald wordende soldyen ten laste van de Europeesche dienaaren iets moet laaten aftrekken en dit laatste niet dan van dangereuze gevolgen zoude weezen en buiten dien voor den armen dienaar, die eenelyk zyne gage opneemt en reeds daar by zo veele schade lydt, eene hardigheid zoude weezen

en de Comp^e^, niet tegenstaande de gemelde decorteering van een stuiver per rd^r^, dan egter nog op de hier afbetaald wordende soldyen aan de Europeesche dienaaren $2\frac{1}{5}$ stuiver blyft profiteeren, buiten de 25 procent avans op de contanten;

zo is mitsdien, ter gemoedkoming der bediendens op de loge- en guarnizoen comptoiren, mitsgaders den kassier der kostpenningen, conform het voornoemde voorstel, goedgevonden en verstaan tot een middel van bestaan voor dezelven een stuiver van iedere ryksdaalder, die aan maandgelden verstrekt word, ten laste van de Compagnie te laaten decorteeren en dezelve in dier voegen onder hun jaarlyks te doen verdeelen, als:

aan den loge boekhouder $^4/_{13}$, aan den guarnizoen boekhouder $^4/_{13}$, aan den eersten overdrager op het loge comptoir $^1/_{13}$, aan den eersten overdrager op het guarnizoen comptoir $^1/_{13}$, aan den kassier der kostpenningen $^3/_{26}$ en aan de tweede overdragers en verdere pennisten op de gemelde twee comptoiren, tot een praemie, het restant of $^3/_{26}$.

24 December. *Overname van vaste goederen door een optredenden resident te Cheribon van een aftredenden.*

Is goedgevonden en verstaan voor het vervolg te statueeren, dat de een resident gehouden en verpligt zal zyn van den anderen, onder eene jaarlyksche afschryving van twee procento, over te neemen de ondervolgende vaste goederen voor de daar nevens gespecificeerde pryzen, te weeten:

het tegenswoordig woonhuis van den resident voor	rd^s^	7000
de stal	»	6000
» zo genaamde stads herberg	»	1200
» thuin Tankil	»	12500
» » Calitan	»	2000
» nieuwe thuin	»	6000
of te zamen	rd^s^	34700

mits er egter geen nieuwe gebouwen bykomen en onder conditie, dat de eigenaar derzelven gehouden en verpligt zal

weezen alle dezelve steeds in een goede staat van gebruik te houden.

Reeds in November 1765 was door de Regering eene regeling ter zake getroffen, maar deze voldeed niet meer.

28 December. *Prijs-bepaling van muskaat-noten en foeli bij verkoop in Indië van Regeringswege.*

De prijzen werden vastgesteld op 150 stuivers, Indisch geld, voor een pond muskaat-noten en 200 stuivers voor een pond foeli. Vroeger bedroegen deze pryzen 120 en 150 stuivers.

De op 2 Maart 1784 vastgestelde verhouding tusschen nagelen, noten en foeli bleef gehandhaafd.

De bedoeling met deze prijs-verhooging was te voorkomen, dat »vreemde natien" met noten en foeli in Nederland voordeel behaalden.

28 December. *Kennisgave, dat »geene onderdanen van »de Fransche kroon" eenige bevoegdheid meer hadden om verder te profiteren van het hun gedurende den laatsten oorlog met Engeland verleende krediet.*

Dit voorschrift is afkomstig van Heeren XVIInen en vervat in hunne missive van 28 December 1786.

28 December. *Verbod voor de buiten-kantoren Compagnie's dienaren, onder welk voorwendsel ook, met 's lands oorlogschepen als passagiers buiten scheepsdienst naar Nederland te laten vertrekken.*

Dit verbod, afkomstig van Heeren XVIInen, werd uitgevaardigd, omdat door het terugkeeren naar Nederland met oorlog-

schepen »een voornaam oogmerk in de bepaalingen op de »bagagie werd verydeld en een wyde deur geopent voor den »aanvoer van verbodene goederen".

28 December. *Bepaling, dat de vrije vaart in de Oostersche zeeën, toegestaan aan de Engelschen bij »het jongste vreedes tractaat", hun geene aanleiding mogt geven tot het drijven van handel of het zich vestigen aldaar.*

De ministers om de grote Oost is verstaan ter overweeging en narigt voor te houden de bedenkingen der heeren Majores nopens de voorzorge, die men diend te gebruiken, dat de by het jongste vreedes tractaat aan de Engelschen toegestaane vrye vaart in de Oostersche zeeën aan die natie geen aanleiding kome te geven tot het dryven van eenigen handel, veel min nog om zig tot dat einde in die quartieren neer te zetten, — namelyk of 't niet nodig zoude zyn om, zoo in den omtrek van 's Compagnies Oostersche provincien, de eigentlyke Moluccos, als verder daar omstreeks, te laaten opneemen, welke de landen zyn, waar van de Compagnie in vroeger tyd dadelyk bezit genomen heeft of waar van zy als nog bezit zoude kunnen nemen, en of 't zy door postvattingen of het oprigten van tekenen van eigendom, naar dat de aart en gelegendheid der landen het zoude toelaten, als nog niet eenige andere voorzieningen zouden kunnen en behoren gedaan te worden om aan andere Europeesche natien en inzonderheid de Engelschen den pas af te snyden om aldaar een vast verblyf of eenige eigendommen te verkrygen.

29 December. *Maatregelen in het belang van de militie op Java's Noord-Oostkust.*

Is goedgevonden en verstaan:
1° af te zien van de tot nog toe plaats gehad hebbende, maande-

lyksche verstrekking aan den bakmeester van ½ ℔ peper, 4 ℔ zout en 1 kan azyn en het bedragen daar van, tot 5 Indiasche stuivers, te voegen by het thans door de soldaten genoten wordend kostgeld van 29 gelyke stuivers en dus hun kostgeld by deezen te stellen op 34 stuivers;

2° op reekening van soldyen, aan dezelven boven dien te laten verstrekken 48 stuivers, Indiasch, en af te zien van de verhoging van 33⅓ procento, die anders plaats had;

3° aan de gemeene militairen voortaan, zonder onderscheid of dezelve hun eerste verband hebben uitgediend of niet, te laaten afgeven al, het geen zy op andere reekeningen, die onder het zelve gouvernement afgesloten zyn, te goed behouden;

4° gelyk ook aan de geenen, die te kwaad staan, dan wel niet formeel loopen, in steede van maar vier maanden gage in het jaar, zes maanden te doen verstrekken;

5° mitsgaders aan den soldaat te laten verstrekken de gage, die hy te vooren staat, dan en wanneer hy het nodig oordeelt;

6° insgelyks aan denzelven te permitteeren om, wanneer hy zyn gage op den ordinairen tyd niet wil opneemen, zyne afgesloten soldy reekeningen ter ontvangst naar Nederland te mogen zenden, zonder acht te slaan, of zyn verband geëxpireerd is of niet;

7° aan den corporaal, boven de thans genoten wordende 57 stuivers, te doen verstrekken nog 5 stuivers of te zaamen 62 stuivers aan kostgeld, met byvoeging tevens van geld om geld, om daar voor, zonder verhoging, op zyn soldy reekening te worden belast voor 51 stuivers of te zamen tot 113 stuivers;

8° tot verbeetering van het bestaan van een sergeant, hem maandelyks 38 stuivers, geld om geld, te laten afgeven;

9° de ministers ten gemelde gouvernemente qualificatie te geven om te proberen, of men door het verstrekken van de halve praemie, zynde *f* 50, den soldaat, wanneer zyn verband geëxpireerd is en hy komt aan te dringen op zyne verlossing,

zoude kunnen animeeren tot verblyf, doch echter zonder dat zyn gage dan verhoogd werd, al was het dan ook, dat zy zouden moeten overgaan tot het geeven van het twee derde der gemelde praemie of *f* 66 : 13 $^1/_2$, mits het douceur niet meerder dan twee maal, namentlyk by het tweede en derde verband, word genoten.

REGISTER

VAN

PERSONEN-, VOLKS- EN PLAATS-NAMEN.

ZAAK-REGISTER.

